

Aeniboki 2

Babairean Aron Kairan te Ekaretia
2010

ANA EKARETIA
IESU KRISTO
IBUKIIA AIKA ITIAKI
NI BOONG AIKA KAITIRA

Aeniboki 2

Babairean Aron Kairan te Ekaretia
2010

Boretiaki man
Ana Ekaretia Iesu Kristo Ibukiia Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira
Salt Lake City, Utah

© 2010 iroun Intellectual Reserve, Inc.
A bane n tauaki mwiin taian kariaia ibukin katootongana
Boretiaki n te United States of America
Kariaiakana n te taetae n Imatang: 8/09
Kariaiakaki rairana: 8/09
Rairan te *Handbook 2: Administering the Church*
Kiribati
08702 859

Kanoana

Kabwarabwarana	v
1. Utu ao te Ekaretia n Ana Baire te Atua	1
2. Reirei n te Nakoanibonga	7
3. Waaki ni Kairiiri inanon Ana Ekaretia Iesu Kristo	11
4. Te Kauntira n te Uoote	17
5. Te Mwakuri ni Kamaiu inanon te Uoote ao te Titeiki	23
6. Reirei ao Waaki ni Kairiiri Ibukin te Warebea	35
7. Nakoanibonga ae te Merekitereka	41
8. Te Nakoanibonga ae te Aaron	53
9. Bootaki n Aine	69
10. Kairake n Ataeinaine	81
11. Moanrinan.....	95
12. Reirei n Taabati	105
13. Mwakuri ni kakukurei.....	111
14. Te Katangitang.....	125
15. Bootakin te Titeiki	133
16. Membwa Aika Tuai lein	137
17. Katiteboaki ao Kangaraoaki	145
18. Bootaki inanon te Ekaretia	151
19. Nakoa inanon te Ekaretia	171
20. Kakabwaia ao Otenanti n te Nakoanibonga.....	185
21. Kainibaire ao Kaetieti N te Ekaretia Aika Rineaki	197
Abentekiti: Rinanin Aitam Ake A Reke Rongorongo Mai Iai	219
Intekiti	221

Kabwarabwarana

E tuatua te Uea bwa, a riai aomata ni kabane n reirei aron aia mwakuri, ao ni karaoa te nakoa are e a tia n rineaki nako iai, ma te nano mwaaka (taraa D&C 107:99).

Taan kairiiri n te Ekaretia a na ukoukora te kaotioti bwa e na buokia n reiakina ao ni kakoroa nanon te mwakuri are a tia n rineaki nako iai.

Kamatebwaian booki aika tabu ao aia reirei burabeti ni boong aika kaitira a na kona ni buokia mataniwi ni kakoroi bukin aia mwakuri. E a tia te Uea ni kaurungia mataniwi bwa a na karikirakei n aia iango n tainako ana taeka te Atua aika kakawaki n te aro bwa aonga ni kai ata ana wirikiriki te Tamnei (taraa D&C 84:85).

A reirei naba tabeia taan kairiiri man kamatebwaian kaetieti inanon ana aeniboki n te Ekaretia. A kona kaetieti aikai ni kabebetea karekean te kaotioti ngkana a kabonganaki ibukin karekean ataakin reirei, kaetieti, ao kawai ake ana iraki ngkana ko ukoukora ana kairiiri te Tamnei.

Aeniboki ibukiia Taan Kairiiri n te Ekaretia

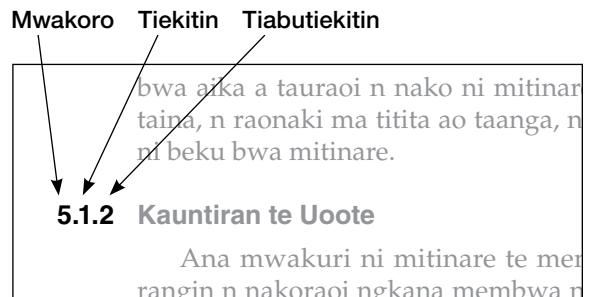
E katauraoi uoua aeniboki te Ekaretia ibukiia taan kairiiri

Aeniboki 1: Beretitenti n te Titeiki ao Bitiobi. Te aeniboki aei e kabwarabwarai tabeia ni kabuta titeiki Beretitentii ao bitiobi ao e katauraoi rongorongo aika tabwanin raoi ibukin reirei ao aron karaoakia.

Aeniboki 2: Babairean Aron Kairan te Ekaretia. Te aeniboki aei bon te bokinikairi ibukiia membwa n te uoote ao kauntira n te titeiki. Moan barakaraba ake uoua a kabwarabwarai aan ana rerirei te mwakuri n te Ekaretia: kamaiuakiia n tatabemania nako ao te kabaeaki ao karietatakia utu rinanon mwaakan te nakoanibonga. Mwakoro ake tabeua a katauraoi reirei ibukin tararuuan kooram n te nakoanibonga ao bootaki. A kabwarabwarai naba reirei ao kainibaire ake a kaineti ma aekakin bootaki aika kakaokoro n te uoote.

Atuun ao mwakoron atuun rongorongo n taian aeniboki aikai a nambwanaki bwa a na kabebetea aron kakaean atuun rongorongo ke bwaai n ibuobuoki. Nakon are ko na nakon te iteraniba ke boota n iteraniba, a kona taan kairiiri n okira atuun te reirei man nambwana. Te katooto, n tain te marooro ibukin te mwakuri ni mitinare irouia

membwa, e kona te bitiobi n titirakinia membwa ni kauntiran te uoote bwa a na nakon 5.1.2 inanon te *Aeniboki 2*. Te nambwa 5 e tei ibukin te mwakoro, te nambwa 1 e tei ibukin tiekitin, ao te nambwa 2 e tei ibukin tiabutiekitin.

Bitaki ao Karinrin nakon raon taian Kaetieti

N taai tabetai ao rongorongo inanon aeniboki aikai a na manga kaetaki ke ni karinaki inanona rongorongo aika boou rinanon taian reta, kaetieti, ao n aekan reitaki riki tabeua man te Moan Beretitentii, Kooram n te Tengaun ma Uoman, ao te tia tararua n te Bitiobiriki. Ngkana e karaoaki aei, a riai mataniwi ni karin bitaki aikai inanon aia aeniboki. A riai mataniwi ni booti ni kawakin aeniboki ao raoni bwaai aikai ni kabne.

Titiraki ibukin Kaetieti

Mataniwi ake iai aia titiraki ibukin rongorongo inanon taian aeniboki ke ibukin bwaai ake aki oti inanon te boki a riai ni kanakoi aia titiraki nakon aia tia tararua ae kariaiakaki ae kaan riki.

Bubuti inanon Mwaanga, Aono, ao Mition

Ibukin kabonganakiia n te aobiti, taeka ae *bitiobi* ao *bitiobiriki* inanon taian aeniboki a kaineti naba nakoia beretitenti n te mwaanga ao beretitentii n te mwaanga. Taeka ae *beretitenti n te titeiki* ao *titeiki Beretitentii* a kaneti naba nakoia beretitenti n te mwakoro ao beretitentii n te mwakoro. Ma ngaia ae, aobiti n te bitiobi ao te beretitenti n te mwaanga tiaki ti te arona n te kariaiakaki ao n te tabe. Ti te arona naba ma aobiti n te beretitenti n te titeiki ao

te beretitenti n te mwakoro. Te bitiobi bon te aobiti inanon te nakoanibonga, ao te katabuaki e kariaia-kaki ti mairoun te Moan Beretitentii. A weteaki beretitenti n te titeiki irouia Mataniwi ni Kabuta ao Itingaun n te Aono.

Rongorongo ake a kaineti nakon uoote ao titeiki a na karaoaki naba nakon mwaanga, aono, ao mition.

Te Reitaki ma Ana Etekuata te Ekaretia ke te Aobiti n Tararua are e Mwiokoaki

Tabeua mwakoro n te aeniboki aei iai inanona kaetieti n aron te reitaki ma ana etekuata te Ekaretia ke te aobiti n tararua are e mwiokoaki. Te kaetieti ibukin te reitaki ma a na etekuata te Ekaretia e kaineti nakoia mataniwi n te nakoanibonga ao kiraaka n te United States ao Canada. Te kaetieti n reitaki ma te aobiti n tararua are e mwiokoaki e kaineti nakoia taan kairiiri n te nakoanibonga ao kiraaka itinanikun te United States ao Canada.

Tibwatibwaana

Aeniboki 2: Babairean Aron Kairan te Ekaretia a riai n tibwatibwaaki n aron aikai:

- Mataniwi ni Kabuta, Itingaun te Aono, kaain te beretitentii ni bootaki ni kabuta, atuun bootaki n Ekaretia, tarekita ibukin mweraoia aomata (1 tatabeua te kaobii)
- Te beretitentii n te Mition (3 kaobiina)
- Te titeiki Beretitentii ke n te mwakoro (3 kao-biina)
- Titeiki ke te kiraaka n te aono (1 te kaobi ibukin te bwaera)

- Titeiki ke te aono n tia koroboki (1 te kaobi)
- Kauntira ae rietaata (12 kaobiina)
- Kairake n Ataeinimwaane n te Titeiki, Bootaki n Aine, Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, ao beretitentii n te Reirei n Tabati (3 kaobiina n tatabeua)
- Bitiobiriki ke beretitentii n te mwaanga (3 kao-biina)
- Te kiraaka n te Uoote ke te mwaanga (1 te kaobi ibukin te bwaera)
- Uoote ke te mwaanga n tia koroboki (1 te kaobi)
- Te kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietata (3 kaobiina)
- Aia kooram Unimwaane n te beretitentii (3 kaobiina)
- Aia Uoote Kairake n Ataeinimwaane, Bootaki n Aine, Bootaki n Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, ao Reirei n Tabati n te Beretitentii (3 kaobin teuana)
- Tia kairiiri ibukin te mition n te uoote (1 kaobi)

Te aeniboki aei e a tia ni katauraoaki ti ibukin kabonganakina irouia aobitia n te Ekaretia ni tararua ana mwakuri te Ekaretia. E aki riai ni katotongaki ke n anganaki aomata riki tabeman. E na iai n te tibwatibwa te kaobi ibukin te bwaera are e na kawakinaki n te tabo ae mano irouia titeiki ao uoote ni kabane. E kona ni manga okiria ibukin rongorongo iaon te mwane ao rekooti ao rongorongo iaon boutokaan te beretitenti n te titeiki ke te bitiobi.

Ngkana taan mwakuri n te Ekaretia ake iai irouia kaobiin te aeniboki aei a tia ni kanakoaki, ana anga te kaobi n te tai naba anne nakoia ake imwaina ke nakoia aia tia tararua ae kariaiakaki.

1. Utu ao te Ekaretia n Ana Baire te Atua

1.1	Ana Baire te Atua te Tama ibukin	
	Ana Utu ae Akea Tokina.....	2
1.1.1	Ana Utu te Atua Imwain te Maiu aei	2
1.1.2	Te Kantaninga ibukin te Maiu ae Mamate.....	2
1.1.3	Ana Mwakuri ni Kamaiu Iesu Kristo.....	2
1.1.4	Mwiokoaia Utu n Ana Baire te Atua	2
1.1.5	Taben te Ekaretia	2
1.2	Okiran te Tama	2
1.2.1	Ana Euangkerio Iesu Kristo.....	2
1.2.2	Tabeia Taan Kairiiri n te Ekaretia ao Taan Reirei	3
1.3	Katean Utu aika Akea Tokiia	3
1.3.1	Bumwaane ao Buaine	3
1.3.2	Kaaro ao Ataei	4
1.3.3	Kaain te Ekaretia Aika Tuai n iein	4
1.4	Te Mweenga ao te Ekaretia	4
1.4.1	Kakorakorakin te Mweenga.....	5
1.4.2	Bootaki n Utu n te Tairiki.....	5
1.4.3	Kakorakorakiia Aomata	5

1. Utu ao te Ekaretia n Ana Baire te Atua

1.1 Ana Baire te Atua te Tama ibukin Ana Utu ae Akea Tokina

1.1.1 Ana Utu te Atua Imwain te Maiu Aei

E katabua te utu te Atua. Bon te kabanea ni kakawaki n iunite n te tai aei ao n te tai are akea tokina. Ma imwain ae ti bungiaki nakon te aonaaba, ngaira bon mwakoron te utu. Ngaira n tabemaniira nako “bon naati mwaane ao aine aika tamnei aika ti tangiraki irouia ara karo i Karawa” ma “arora n atua ao tokin kawaira” (“Te Utu: Te Katanoata nakon te Aonaaba,” *Ensign*, Nobembwa, 1995, 102). Te Atua bon Tamara are i Karawa, ao ti maeka ma Ngaia bwa mwakoron Ana utu n te maiu n te aonaaba n tamnei. Ao ikekei ti reirei ara moan reirei ao ti i katauraoira nakon te maiu ae mamate (taraa D&C 138:56).

1.1.2 Te Kantaninga Ibukin te Maiu ae Mamate

Ibukin ana tangira te Atua ibukira, E katauraoa te baire are e raonaki ma rokora iaon te aonaaba, are ti na kona iai ni karekei rabwataro aoi kaataki n te aro bwa ti aonga ni waaki ao ni kona n riki n ai Arona. Te baire aei e atongaki bwa “te babaire ni kamaiu” (Aramwa 24:14), “te babaire ni kakukurei are e korakora” (Aramwa 42:8), ao “te babaire ibukin te kabooaki” (Aramwa 12:25; tara naba kiibu 26–33).

Te kantininga ibukin ana baire te Atua bwa e na kairiira nakon te maiu are akea tokina. E katanoata te Atua, bwa aio au mwakuri ao mimitorngiu e na uota te aki mamate ao te maiu are akea tokina nakoia aomata (Moses 1:39). Te maiu are akea tokina bon ana bwai n tituaraoi te Atua ae korakora nakoia Natina (taraa D&C 14:7). Bon te karietataaki n te kabanea n rietata ni karinan n te aba n uea ae tiretio. Rinanon te baire ni kamaiu, are ti kona iai ni karekeea te kakabwaia aei are te oki nakon te Atua ni karekeea bwaninin te kimwareirei.

1.1.3 Ana Mwakuri ni Kamaiu lesu Kristo

N te aro bwa ti na karekeea te kamaiuaki n abanuean te Atua, ti riai n tokanikai iaon bwaai n totoko ibukin te maiu ae mamate aika uoua: te mate ao te bure. Bukina bwa tiaki kona n tokanikai iaon bwaai n totoko aikanne bon ti iroura, Tamara are i Karawa e kanakoa Natina te Mwaane, Iesu Kristo, bwa ara Tia Kamaiu ao te Tia Kabooi Maiura. Ana mwakuri ni kamaiu n anga karea te Tia Kamaiu ngaia are a kona iai natin te Atua n

tokanikai iaon te mate n rabwata, ni manga uti, ao ni karekei rabwataia aika aki mamate. Te Mwakuri ni Kamaiu ngaia naba are a kona iai naake a rairinanoia man Iria bwa aonga n tokanikai iaon te mate n tamnei, n oki nakon te Atua ni maeka ma Ngaia, ao ni karekeea te maiu are akea tokina (taraa D&C 45:3–5).

1.1.4 Tabeia Utu n Ana Baire te Atua

Ngkai bon mwakoron ana babaire Tamara are i Karawa, ti bungiaki nakon taian utu. E katei utu bwa ti na karekei ma iai kukurei, bwa e na buokiira n reirei koaua aika eti n te aro n tangira, ao ni katauraoira ibukin te maiu are akea tokina.

Iai tabeia kaaro ae rangin ni kakawaki bwa a na katauraoia aia ataei bwa a na oki nakon Tamara are i Karawa. A kakoroa nanon te mwakuri aei kaaro n reiakinaia natia bwa a na ira Iesu Kristo ao ni maiuakina Ana euangkerio.

1.1.5 Taben te Ekaretia

E katauraoa te bootaki ma bwaina nako te Ekaretia ibukin reiakinan ana euangkerio Iesu Kristo nakoia natin te Atua ni kabane. E katauraoa te kariaiakaki n te nakoanibonga bwa e na tararuai otenanti n te kamaiuaki ao te karietataaki nakoia naake a tau man tauraoi ni butimwaaai.

1.2 Okiran te Tama

1.2.1 Ana Euangkerio Iesu Kristo

Te babaire ni kamaiu bon bwaninin te euangkerio. Iai inanona te Karikibwai, te Bwaka, ana Mwakuri ni Kamaiu Iesu Kristo, ao tuua ni kabane, otenanti, ao reirei n te euangkerio. E katauraoi kawai ibukira bwa ti na karekeea te kimwareirei n te maiu ae mamate (taraa Nibwaai 2:25) n ikotaki ma kakabwaia n te maiu are akea tokina.

Rinanon ana Mwakuri ni Kamaiu Iesu Kristo, ti kona ni kaitiakaki ao ni kamaiuaki man te bure ao ni katauraoi ni manga okira matan Tamara are Akea Tokina. Karekeean te kakabwaia aei, ti riai n iri ana koaua ao otenanti n te euangkerio (taraa Taekan te Onimaki 1:3). Ti riai:

1. Kammwakura te onimaki inanon te Uea Iesu Kristo, Ana Riki Temanna te Atua.
2. Rairaki nakon te Atua rinanon te rairannano ni koaua, man karekeean te bitaki n nano ao kaotan ao kabwaraan buure.

3. Karekei otenanti ni kamaiu n te bwabetito ibukin kabwaraan buure.
4. Ni kamatoaaki bwa te membwa n te Ekaretia ma karekean ana bwaintituaraoi te Tamnei ae Raioiroi rianon te katoka bai.
5. Teimatoa ni ua te toki man kawakinan berita aika tabu.

A tia n reiakinaki reirei aikai man ana tai Atam. Ngkai ti tabe n ota ao ni kakoauai koaua aikai ao ni karekeia te koaua ae matoatoa ibukin Iesu Kristo, ti kekeiaki n iri Ana tua ao n tangiria n tibwaua ara kakabwaia ma ara utu ao tabeman riki (tara 1 Nibwaai 8:9–37). Man aan te koaua ae mano aei, ao mwakoron tabeua ana waaki te Ekaretia a na waakinako n aron ae tataneiai te aba iai.

Te rikirake n tamnei e riki ngkana ti kaniira nakon te Atua rinanon te tataro, kamatebwaian booki aika tabu, iangoana raoi, ao te ongotaeka. E anga reirei Nibwaai:

“Imwiin touan te kawai ae eti man irariki aio, I kan titirakini ngkami bwa akea riki te bwai ae kam riai ni karaoia? Ma ngaia ae, I kangai nakoimi, Tiaki; ibukina bwa kam na bon aki kona n roko n te mwaneka aio n aki tau ana taeka Kristo ma te onimaki ae matoatoa irouna, n onimakina teuare e tau, are iai korakorana ni kamaiu, ma te aki nanokokoraki.

“Ngaria ae kam waaki nako man teimatoa inanon Kristo, ma te kantaninga ae tamaroa mani kororaoi, ma tangiran te Atua ma aomata ni kabane. Mangaia ae kam na waaki nako, ni kaawakin ana taeka Kristo, ao n teimatoa ni karokoa te toki, ao taraiia, e kangai ana taeka te Tama. E na reke iroumi te maiu ae akea tokina” (2 Nibwaai 31:19–20).

Ngaira ni kabane ti bukinaki iroun te Atua bwa ti na reirei ao ni kawakin Ana tua ao ni maiuakina te euangkerio. E na baireaki taekara nakon ara mwakuri, te bwai ae tangiria nanora, ao te aeka n aomata are ti karikaki nako iai. Ngkai ti a tia n riki bwa taan iriira ni koaua Iesu Kristo, ti namakaina te bitaki n nano ae moan te korakora “n te aro are akea te nano ni kan karaoa ae buakaka” (Motiaeae 5:2; tara naba Aramwa 5:12–15; Moronaa 10:32–33). Ngkana ti maiuakina ana euangkerio Iesu Kristo, ti rikirake n te reirei teuana imwiin teuana, n riki kanga ai aron te Tia Kamaiu n te tangira ao ni beku ibukiia tabeman.

1.2.2 Tabeia Taan Kairiiri n te Ekaretia ao Taan Reirei

Mataniwi n te nakoanibonga ao taan kairiiri n bootaki ao taan reirei a mwakuri korakora ni buokiia tabeman n riki bwa taan iriira Iesu Kristo ni

koaua (tara Motiaeae 18:18–30). N te aro bwa ko na buokiia tabeman ao utu n te mwakuri aei, a riai:

1. Reirei ao ni kakoauua kororaoi te reirei n ana euangkerio Iesu Kristo.
2. Kakorakoraia n tatabemaniai ao n utu n kekeiaki ni kawakin aia berita aika tabu.
3. Katauraoi reirei, ibuobuoki, ao taai n ibuo-buoki.

Irarikin anne, tabeman taan kairiiri n te nakoanibonga iai irouia te kariaiakaki n tararu karaoan otenanti ni kamaiu n te nakoanibonga.

1.3 Katean Utu Aika Akea Tokiia

Utu a rangin ni kakawaki n ana baire te Atua, ae katauraoa te kawai ibukin te reitaki n te utu riaon te mate. Berita ao Otenanti n te tempora aika tabu, e kawakin ma te onimaki, e buokiira n oki nako matan te Atua, ni katiteuanaki ma ara utu n te maiu are akea tokina.

1.3.1 Bumwaane ao Buaine

Te karietataaki ae kakannato n te abanuea ae te tiretio e kona n reke ti irouia ake a tia ni maiuakina ana euangkerio Iesu Kristo ma te onimaki ao mani kabaeki bwa rao aika akea tokia.

Kabaekiia bumwaane ao buaine ibukin ngkai ao te maiu are akea tokina man ana kariaia te nakoanibonga—e ataki naba bwa te mare n te tempora—bon te tibwanga ao te mwiokoaki ae tabu ake ti na uaia ngaira ni kabane ni kekeiaki ni karekei. Bon aan te utu are akea tokina.

Aron tamnein te mwane ao te aine bon katiteuanaakiia. Mwaane ao aine a kantiningaaki bwa ana uaia ni waaki nakon te karietataaki.

E a tia te Uea n tuangiia bumwaane ao buaine bwa ana nim ma buia (tarraa Karikani Bwaai 2:24; D&C 42:22). N te tua aei, te taeka *nim* nanona bwa ko na kabanea am tai ao n onimaki nakon temanna. Taanga ake a tia ni mareaki ana nim ma te Atua ao bon imarenaia man te ibuobuoki ao te tangira imarenaia ao ni kawakin berita ma te kakaonimaki imarenaia ao nakon te Atua (tarraa D&C 25:13).

A riai bumwaane ao buaine n riki n ti teuana ibukin katean aia utu bwa aan te maiu ae kokoa. Bumwaane ao buaine aika Itiaki Ni Boong Aika Kaitira ana katikui maiuia n tuai n iein ao ni karaoa aia mare bwa te moan bwai ae kakawaki inanon maiuia. Ana aki kariaia te aomata riki temanna ke iango riki tabeua bwa e na riki bwa te bwai ae kakawaki inanon maiuia nakon kawakinan berita ake a tia ni karaoi ma te Atua ao imarenaia. Ma ngaia ae, taanga ake a tia ni

mareaki a na teimatoa n tangiriia ao ni boutokaia aia karo ao tariia ma mwaneia ngkana a kabanea aia iango irouia aia utu. Ti tebo naba, ma kaaro aika wanawana a namakinna bwa taben aia utu a teimatoa inanon maiuia n te aro n tangira ao te kaungannano.

Te katiteuanaaki n te mare e tangira te reitaki ae bwanin. Te katooto, Atam ao Ewa a uaia ni mwakuri, n tataro ao n nebonebo, n anga karea, a uaia n reireiniia natiiia taekan te euangkerio, ao n nanokawaki ibukiia ataei ake aki ongotaeka (taraa Moses 5:1, 4, 12, 27). A katiteuanaaki imarenaia ao nakon te Atua.

1.3.2 Kaaro ao Ataei

"Te moan tua are e anga te Atua nakon Atam ao Ewa e kaineti ma aron aia konabwai n riki bwa kaaro aika bumwaane ao buaine. . . . Ana tua te Atua ibukiia natina bwa ana kamwaitaki ao ni kaona te aonaaba e tiku n arona" ("Te Utu: Te Katanoata nakon te Aonaaba"). Man ana karikibwai, te mwaane ao te aine a rangin ni kakawaki ibukin uotakiia ataei nakon te maiu ae mamate ao ni katuraoi kawai aika te kabanea n tamaroa ibukin kaikawakiia ao karikirakeaia ataei.

Totokoan te wenenibure imwain te mare ao te kakaonimaki n tain te mare e kawakina nakoraooin tabun te tibwanga aei. A riai kaaro ao taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki ni kabanea aia kona ni kakorakora te reirei aio.

Ni kaineti ma tabeia kaaro ao tiina, a tia taan kairiiri n te Ekaretia n reirei bwa: "A riai kaaro n tararuia aia utu n te tangira ao te etieti ao ni mwiokoaki bwa a na karekei bwaai aika a kainanoaki n te maiu ao kamanoakiia aia utu. Tabeia tiina ae rangin ni kakawaki bon karikirakeaia natia. N taian tibwanga aika tabu aikai, ao a mwiokoaki taama ao tiina bwa a na ibuobuoki imarenaia bwa raa aika titebo aroia" ("Te Utu: Te Katanoata nakon te Aonaaba"). Ngkana akea te tama inanon te mweenga, te tina e na tararua te utu.

Iai tabeia kaaro mai karawa are e a tia n rineaki "bwa a na kaikawaiarake natiiia inanon te tangira ao n te raoiroi, ni katauraoi kainnanoia n rabwata ao n tamnei, ao n reireiniia bwa a na tangiriia ao n ibuobuoki imarenaia, ni kawakin ana tua te Atua, ao n iri tuan te aba n taabo n taabo ake a maeka iai" ("Te Utu: Te Katanoata nakon te Aonaaba"; taraa naba Motiae 4:14–15).

Kaaro aika wanawana a reireiniia natiiia bwa a na kamwakuri mwakan te kamaiu, te kaiooki, ao kakorakoran te Mwakuri ni kamaiu inanon aia utu. N aron te bure, mamara n rabwata, n rawawata n te iango, ao te un bon kangaanga aika a

kamaenakoia natin te Atua ma Ngaia, aekaki ni kangaanga aikai a kona ni kamaenakoia utu bon imarenaia. Iai tabeia kaain te utu n tatabemaniia nako bwa a na mwakuri korakora ibukin karekean te katiteuanaki n te utu. Ataei ake a mwakuri korakora ni karekea te katiteuanaki n te mweenga a kunea bwa e na bebete riki karoakina itinanikun te mweenga.

1.3.3 Kaain te Ekaretia Ake a Tuai n lein

Ni kabane membwa, e ngae ngke a tuai n iein ke akea aia utu inanon te Ekaretia, a riai ni mwakuri korakora ibukin te iango ae moan te tamaroa ni maiu inanon te utu ae akea tokina. Nanon aei bwa te katauraoi n riki bwa aika tau ao kaaro ke tiina aika a tatangira. N keiti tabeua kakabwaia aikai a na aki koro bukiia ni karokoa te maiu are imwiina, ma te kouru ae uaiakinaki bon titebo ibukiia ni kabane.

Membwa aika kakaonimaki are aia kangaanga e aki kariaia bwa a na karekei kakabwaian te mare are akea tokina ao te nakoanikaro n te maiu aei a na karekei kakabwaia ni kabane ake a tia ni beritanaki n te maiu are akea tokina, ngkana arona bwa kawakin berita ake a tia ni karaoi ma te Atua.

1.4 Te Mweenga ao te Ekaretia

N ana reirei ao ana waaki te euangkerio ae kaokaki, te utu ao te Ekaretia a uaia n ibuobuoki ao ni kakorakoraia imarenaia. Ni karekean kakabwai n te maiu are akea tokina, a kantanningaaki utu bwa a na kamatebwai n reirei ao ni karekei otenanti n te nakoanibonga ake a tauraoi ti inanon te Ekaretia. E kainanoi utu aika a raraoi te Ekaretia, ngkana e na riki bwa te rabwata ae korakora ma ni kakawaki.

E a tia te Atua ni kaoka te kawai ibukin karikirakean tamneia aomata ao utu rinanon otenanti, reirei, burokuraem, ao waaki ake a boboto iaon te mweenga ao ma n boutokaaki man te Ekaretia. Bootaki ao burokuraem n te Ekaretia a karaoaki bwa a na kakabwaiaia aomata ao utu ao a aki tei ibon ibukiia. Taani kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki, ao taan reirei a kakaei anga ni buokiia kaaro, tiaki n ae ana kamotirawaia ke n onoimwiia.

Taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki a riai ni mwakuri korakora ni kateimatoa aron mitongin te mweenga man kokoauaan te mwakuri ni kakukurei ni kabane n te Ekaretia a boutoka maiun temanna ma temanna ao te utu. A riai taan kairiiri n te Ekaretia n taraia bwa a na aki katabeia utu ma mwakuri n te Ekaretia aika mwaiti. Kaaro

ao taan kairiiri n te Ekaretia ana uaia ni mwakuri ni buokiia n tatabemaniai nako ao utu n oki nakon Tamara are i Karawa man irakin Iesu Kristo.

1.4.1 Kakorakorakin te Mweenga

Taan iriira Kristo a kaoaki bwa ana ikotaki, n tei n taabo aika tabu, ao n aki mwainging (taraa D&C 45:32; 87:8; 101:22; taraa naba 2 Rongorongo 35:5; Mataio 24:15). Taabo aika tabu aikai bon tembora, mweenga, ao taabo n taromauri. Rokon te Tamnei ao kateia naake a mena inanon kateitei aikai bon bwaai ake a karikiia bwa “taabo aika tabu.”

N taabo ni kabane ake a maeka iai kaain te Ekaretia, a riai ni katea te mweenga ae memena iai te Tamnei. Ni kabane kaain te Ekaretia a na kokoaua bwa aia tabo ni maeka e katauraoa te nne ni katantan man te aonaaba. Ni kabane mweenga n te Ekaretia, e bubura ke e uarereke, e kona n riki bwa te auti n tataro, auti n aki mamamatam, auti n onimaki, auti n reirei, auti ae mimitong, te auti ae baireaki raoi, ana auti te Atua (taraa D&C 88:119). A kona kaain te Ekaretia ni kaoa te Tamnei nakon mwengaia rinanon mwakuri aika bebete n aron kamataku aika kakukurei, katangitang aika tamaroa, ao mwakuri ni korotamnei aika iai te tamnei iai (te katooto, tamnein te Tia Kamaiu n te korobanna ke te tembora).

Te mweenga ae iai inanona kaaro aika tangira man kainerine bon te tabo are a kona ni kakoraki iai kainnanoia ataei n tamnei ao n rabwata. Te mweenga are e boboto inanona Kristo e anganiiia ikawai ao ataei te tabo ni katantan ni kitarai buure, katantan ni bwain te aonaaba, te kamaiuaki man kamarakin te iango ao maraki riki tabeua, ao te tangira ae kabaeki man kororaoi.

A tia kaaro ni kabaeki bwa ana kaikawaia natiai “I nanon te kataereki n reireiaki ma te tutuangaki aroia ai ka riai i matan te Uea” (I-Ebeto 6:4; Enoti 1:1) ao inanon te oota ao te koaua (taraa D&C 93:40). E katanota te Moan Beretitentii:

“Ti weteia kaaro bwa ana kabanea korakoraia nakon reireiaia ao karikirakeaia aia ataei inanon reirei n te euangkerio are e na kateimatoiai ni kaaniiia nakon te Ekaretia. Te mweenga ari raoi karekean te maiu ae etieti, ao akea riki te bwai ni mwakuri ae kona n onea mwiina ke ni kakoroi bukina aika kakawaki ni wakina te katabeaki mairoun te Atua ae e a tia n anga aei.

“Ti reireiniia kaaro ao ataei bwa ana moanibwaia te tataro n utu, bootaki n utu n te tairiki, kamatebwai reirei n te euangkerio ao kaeiti, ao waaki ni kakukurei aika tamaroa n te utu. Ma e ngae ngke aekakira aron taun ao riain kainnano

ke mwakuri ni kakukurei riki tabeua, aki riai ni kariaiakaki bwa a na onoi mwiin mwakuri ake a tia n rineaki ma i karawa are bon ti kaaro ao utu aika a kona ni karaoi” (te reta man te Moan Bereitentii, Beberuare. 11, 1999).

Iai oin tabeia ae kakawaki kaaro ibukin buoakaia natiai bwa a na ata Tamara are i Karawa ao Natina, Iesu Kristo (taraa Ioane 17:3). Taama ao tiina irouia aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira a tia n tuangaki bwa ana kamatebwai reirein te euangkerio, otenanti, berita ao kawai ibukin maiuakinan maiu aika eeti nakoia natiai (taraa D&C 68:25–28). Ataei ake a tia ni kaikawaaki ao n reireinaki raoi n te kawai aei bon ataei aika ana tauraoi raoi n te ririki ae katauaki ibukin karekean otenanti n te nakoanibonga ao ni karaoi ao ni kawakin berita ma te Atua.

Kakorakorakiia utu bon te kantanning ibukin ana buroukuraem te Ekaretia ma i karawa n aron te reirei n te mweenga (taraa D&C 20:47, 51), kakawari n reirei, ao bootaki n utu n te tairiki. N aron bwaai ni kabane, e katea te katooto Iesu ni kawanran mweenga ni kabwarabwara, n anga reirei, ao ni kakabwaia (taraa Mataio 8:14–15; 9:10–13; 26:6; Mareko 5:35–43; Ruka 10:38–42; 19:1–9).

1.4.2 Bootaki n Utu n te Tairiki

Burabeti ni boong aika kaitira a tia n reireiniia kaaro bwa a na kakaraoi aia bootaki n utu n te tairiki n reireiniia aia ataei te euangkerio, kaakatotan aia koaua ibukin koauana, ao kakorakoraan te bootaki n utu. Taan kairiiri n te titeiki ao n uoote ana kainaomata te bong ae te Moanibong man ana bootaki ni kabane te Ekaretia ao ana bootaki nako bwa e aonga ni karaoaki bootakin te utu n te tairiki.

Bootakin te utu n te tairiki a kona ni karina n aron te tataro n utu, kaetieti n te euangkerio, tibwauan taian koaua, anene ao anenen te Moanrian, ao waaki ni kakukurei aika uaana. (Ibukin rongorongan kabonganakin te anene n te mweenga, taraa 14.8.) Bwa mwakoron te bootaki n te utu n te tairiki, ke ni maenako, a kona naba kaaro n tewea te kauntira n te utu bwa a na katei kouru, katoki kangaanga, babairei taia, ao n a anga ibuobuoki ao te kakorakora nakoia kaain te utu.

Te bootaki n utu n te tairiki bon te bwai ae tabu, te tai n te utu ae onoti iaan aia kairiiri kaaro. A riai taan kairiiri n te nakoanibonga n aki a anga kaetieti bwa tera ae a riai ni karaoia kaaro n te tai aei.

1.4.3 Kakorakorakiia Aomata

A riai taan kairiiri n te Ekaretia n anga te kauiring ae onoti nakon temanna ma temanna aika aki

butimwaea ana boutoka te utu ae kaain te Ekaretia aika korakora aia onimaki. A kona membwa aikai ni kariniia ataei ao rorонrikirake aika tiaki kaain te Ekaretia aia karo, ao tabeman riki aika tiaki ni kabane kaain te aro aia utu, ao ikawai aika a tuai iein n roroia ni kabane. Bon kaain ana utu ni berita te Atua ae akea tokina, aika rangin n tangiraki Irouna. A riai n tatabemaniia nako n anganaki aia tai ni mwakuri n ibuobuoki n te Ekaretia. E kona

te Ekaretia ni katauraoi bootaki aika uaana ao n iraorao ae a aki kona ni karekeia membwa aikai n taabo riki tabeua.

Kaain te Ekaretia n tatabemaniia nako a rangin ni kakawaki n aroia ake tabeman. Ana baire te Atua ibukin te maiu are akea tokina e katauraoi ibukiia Natina ni kabane bwa ana karekei kaka-bwaia n te maiu are akea tokina, e karietaaki inanon utu n aki toki.

2. Reirei n te Nakoanibonga

2.1 Te Kariaiakaki n te Nakoanibonga	8	2.4 Kabonganakin te Kariaiakaki n te Nakoanibonga	10
2.1.1 Kiing n te Nakoanibonga	8	2.4.1 Karekean te Kariaiakaki	10
2.1.2 Otenanti	9	2.4.2 Anganakoan te Kariaiakaki	10
2.1.3 Berita aika Tabu	9	2.4.3 Kabonganakin te Kariaiakaki n te Nakoanibonga ma te Kokoaua	10
2.2 Bongnanan te Ekaretia.....	9	2.4.4 Te Tia Tararua ni Kauntira	10
2.3 Te Nakoanibonga ao te Utu	10	2.4.5 Kakorakoraan nakoa n te Nakoanibonga	10

2. Reirei n te Nakoanibonga

Te nakoanibonga bon mwaakan ao ana kariaia te Atua. E teimatoa n iai ao e na teimatoa n iai n akea tokina (taraa Aramwa 13:7–8; D&C 84:17–18). Rinanon te nakoanibonga, te Atua e karika man tautae-kana karawa ao aonaaba. Rinanon te mwaaka aei, E tabekia rake Natina aika ongotaeka, man uota “te aki mamate ao te maiu ae akea tokina nakoia aomata” (Moses 1:39; tara naba D&C 84:35–38).

N te maiu ae mamate, te nakoanibonga bon te mwaaka ao te kariaiakaki are e anga te Atua nakoia mwaane bwa ana tei ibukin bwaai ni kabane aika riai ibukin kamaiuakiia natin te Atua. Kakabwaia n te nakoanibonga a tauraoi nakoia naake a karekea te euangkerio.

Kiibu aika kakawaki man booki aika tabu iaon te nakoanibonga aika a riai ni kamatebwai mataniwi bon Aramwa 13 ao Doctrine ao Covenants 13, 20, 84, 107, 121, ao 124.

2.1 Te Kariaia n te Nakoanibonga

E tibwauaki te nakoanibonga inanon uoua mwakoro: te Nakoanibonga ae te Aaron ao te Nakoanibonga ae te Merekitereka.

Te Nakoanibonga ae te Aaron bon te nakoanibonga ae rinano riki ao iai rekerekena ma te Nakoanibonga ae te Merekitereka (taraa D&C 107:13–14). E atongaki bwa te Nakoanibonga ae te Aaron bukina bwa e katokaaki iaon tarin Moote ao natin Aaron te mwaane.

Iai inanon te Nakoanibonga ae te Aaron kiing ibukin tararuakiia anera, te euangkerio ibukin te rairannano, ao te bwabetito n te kateboaki ibukin kabwaraan buure (taraa D&C 13:1; 84:26–27; 107:20). Naake iai irouia te Nakoanibonga ae te Aaron a kona n anganaki te kariaiakaki bwa ana tararuai otenanti itinaniku n te bwabetito ao te toa (taraa D&C 107:14). Te bitiobi bon te beretitenti n te Nakoanibonga ae te Aaron inanon te uoote. Ngkai bon mwakoron te tabe aei, e tararuai bwaai aika kaineti ma te tembora n aron te warebea ibukiia kainnano ao n te mwane n te uoote (taraa D&C 107:68).

Te Nakoanibonga ae te Merekitereka bon te nakoanibonga ae rietata ke ae korakora riki. E waaki naba ngkai ao e karaoaki n te tabo are e tei iai Ana Ekaretia Iesu Kristo n te aonaaba. *E moan aranaki bwa te Nakoanibonga ae Tabu, imwiin ana Babaire Natin te Atua* (D&C 107:3). Akean te karinerine ke tataekinan kakannaton aran Teuare Moan te

Mwaaka, n aki tataekina arana n aki akaka, ngaiia, te Ekaretia, n taai ngko, a arana te nakoanibonga anne imwiin Merekitereka, ke te Nakoanibonga ae te Merekitereka (D&C 107:3–4). Merekitereka bon te ibonga ae rietata ae korakora (taraa D&C 107:2) are e maeka n ana tai Aberaam.

Rinanon ana kariaia te Nakoanibonga ae te Merekitereka, taan kairiiri n te Ekaretia a kaira te Ekaretia, e kaira tataekinan te euangkerio ni kabuta te aonaaba, man tararuai ana mwakuri n tamnei te Ekaretia (taraa D&C 84:19–22; 107:18). Te Beretitenti n te Ekaretia bon te tia tararua n ibonga ae rietata iaon te Nakoanibonga ae te Merekitereka.

Ngkana e karekea te Nakoanibonga ae te Merekitereka te mwaane, e berita bwa e na kakaonimaki, ni kakorakora ana wewete, ao ni maiuakin ni kabane ana taeka te Atua ao Ana toro (taraa D&C 84:33–44).

2.1.1 Kiing n te Nakoanibonga

Kiing n te Nakoanibonga bon te kariaiakaki ae a tia te Atua n anga nakoia mataniwi n te nakoanibonga ni kairi, tararuai, ao n tautae kana kabonganakin Ana nakoanibonga n te aonaaba. Kamwakuran te kariaiakaki n te nakoanibonga e tararuaki irouia naake iai irouia kingina (taraa D&C 65:2; 81:2; 124:123). Naake iai irouia kiingin te nakoanibonga iai irouia te kariaiakaki bwa ana tararua ke n anga kaetieti nakon te Ekaretia are e mena iaan ana tararua.

Iesu Kristo e taui kiingin te nakoanibonga ni kabane ake a kaineti ma Ana Ekaretia. E a tia ni katoka iaoia Ana Abotoro n tatabemaniai kiing ni kabane ake a kaineti ma abanuean te Atua n te aonaaba. Te Abotoro ae a maan riki ni maiu, te Beretitenti n te Ekaretia, bon ti te aomata n te aonaaba ae kariaiakaki bwa e na kamwakuri kiing n te nakoanibonga ni kabane (taraa D&C 43:1–4; 81:2; 107:64–67, 91–92; 132:7).

Kaitingaun a mwakuri man taian tibwanga ao man tibwauaan te kariaiakaki mairoun te Moan Beretitentii ao te Kooram n Abotoro ake Tengaun ma Uoman. Te beretitenti n te Aono a katabeaki bwa ana tararuai taabo iaan ana kariaia te Moan Beretitentii ao te Tengaun ma Uoman. Te Beretitentii n te Tengaun ma Uoman a kaokoroaki ao anganaki kiing bwa ana tararua te Kooram n te Itingaun.

Te Beretitenti n te Titeiki e anga kiing n te nakoanibonga nakoia mataniwi n ibonga riki

tabeman bwa aonga ni kona n tararua n taabo ake a tabeakin. Kiing n te Nakoanibonga a katukaki irouia beretitenti n taian tembora, mition, titeiki, ao mwakoro; bitiobi; beretitenti n te mwaanga; ao beretitenti n te kooram. Te tia tararua ae kariaiakaki aei e ti kinaaki ibukin mwakuri ake a tia n mwiokoaki iai ao inanon te tabo are e mena iaana ana tararua ibukin weteakiia taan kairiiri. Ngkana taan kairiiri n te nakoanibonga a kamotirawaaki man nakoia, aki manga taui kiing ake a tia n anganaki.

Kauntira nakoia mataniwi n te nakoanibonga aki karekei kiing. A kaokoroaki ao ni waaki n nakoia man te mwakuri ao te kariaiakaki are a tia n anganaki.

Ni kabane uoote ao mataniwiin bootaki n te titeiki a waaki iaan ana kaetieti te bitiobi ke te beretitenti n te titeiki, ake a taui kiing n tararua. Beretitenti ni bootaki ao aia kauntira aki karekei kiing. A karekei kariaiakaki bwa ana kona ni waaki n aia mwakuri.

2.1.2 Otenanti

E kainnanoaki te kariaiakaki n te Nakoanibonga bwa e na waakin otenanti n te euangkerio. Te otenanti bon te mwakuri ae tabu ma nanona n te kanikina, n aron te bwabetito, te kamatoaki, ke te toa. Otenanti n tatabeua nako e kauki mwataroa nakon kakabwaia n tamnei aika. Te kanikina e buokiia naake a iri bwa ana uringa ana tangira te Tama, ana Mwakuri ni kamaiu te Nati te Mwaane, ao ana kairoro te Tamnei ae Raoiroi.

A tia n tainako otenanti n riki bwa mwakoron ana euangkerio Iesu Kristo. Te bwabetito, te katooto, e wakinaki n ana tai Atam ao Ewa ao e karoaki n ana Ekaretia te Uea n te bong aei. A tuangaki kaain te Ekaretia bwa ana teimatoa n ikotaki n taua te toa ni kauringa te Tia Kamaiu n tainako ao ni kabou berita ao kakabwaia n te bwabetito (taraa Moronaai 6:6; D&C 59:8–9).

Tabeua otenanti a kainnanoaki ibukin te kaimauaki n te abanuea ae te tiretio ibukiia aomata ni kabane ake a bukinaki iai. Otenanti aikai n aron te bwabetito, te kamatoa, te katabu ibukin te Nakoanibonga ae te Merekiteraka (ibukiia mwaane), te entaunmente n te tembora, ao te kabaeaki n te tembora. Kaain te Ekaretia aika a maiu a karekei otenanti ni kamaiu ao ni karietataaki aikai bon irouia. Aomata ake a tia ni mate a na karekei mairovia tabeman. Karaoan otenanti irouia tabeman e ti kona ni mwakuri ngkana te aomata are e a tia ni mate e butimwaii berita aikanne n te aonaaba n tamnei ao ni karinei berita aikanne.

Ibukin rongorongo aika bwanin iaon karaoaan otenanti ao iaon karekean taian kariaia aika riai, taraa barakaraba 20.

2.1.3 Berita aika Tabu

Ni kabane otenanti aika riai ibukin te kamauaki ao te karietataaki a raonaki n taian berita ma te Atua. Te berita bon te berita ae tabu ao ni ua te toki imarenan te Atua ao Natina. E anga te Atua kaetieti ibukin te berita, ao Natina a kukurei bwa ana iri kaetieti aikanne. E anga berita te Atua ake a motikaki man ana kakaonimaki te aomata ni kakoroan nanon te berita.

Ngkai kaain te Ekaretia a karinei ao ni kawakin aia berita, a bon rangin ni kakabwaiakaki n te maiu ae mamate ao ni kona n tau ibukin te karietataaki (taraa Te Otinako 19:3–5; Taani Motiki Taeka 2:1; 3 Nibwaai 20:25–27; Moronaai 10:33; D&C 42:78; 97:8).

Ni katauraaoan temanna bwa e na iri ni karaoi n te otenanti, kaaro, kaain utu ake tabeman, te nakoanibonga ao taan kairiiri n te bootaki, ao taan reirei a kakoaua bwa te aomata anne e oota n te berita are e na karoia (taraa Motiaeaa 18:8–11). Imwiin te otenanti, a buoka teuanne ke neienne ni kawakin aia berita (taraa Motiaeaa 18:23–26).

2.2 Bonganen te Ekaretia

Ana Ekaretia Iesu Kristo e baireaki iroun te Atua bwa e na buoka Ana mwakuri ni uota kamauakiia ao karietatakiia Ana ataei. E kaoia aomata ni kabane te Ekaretia bwa ana “nakomai nakon Kristo, mani kakororaoaki irouna” (Moronai 10:32; tara naba D&C 20:59). Te kakao ae nakomai nakon Kristo e kaineti nakoia naake a tia ni maiu, ke n aki reke aia tai ni maiu, n te aonaaba.

Ngkana a karekei otenanti n te bwabetito ao te kamatoa aomata n tatabemaniaa, a riki ngaia bwa kaain te Ekaretia. E boutokaia te Ekaretia ma aia utu n riki bwa te tia kamaiua man angibukan kabwakabwaka ma buren te aonaaba (D&C 115:6). Te Ekaretia e katauraoi anga ibukin te mwakuri n ibuobuoki, kakabwaia, ao rikirakem bon iroum. Te burokuraem ao waki ni kakukurei n te Ekaretia a boutokaia ao ni kakorakoraia n tatabemaniaa ao utu.

N te aro bwa e na kakoroi nanon bukinana ni buokia n tatabemaniaa nako ao utu bwa ana kona ni karekeia te karietataaki, te Ekaretia e kabanea riki ana tai iaon taabe ma ieta aika rineaki. Aio are e kaairaki ma buokakiia membwa bwa ana maiuakina ana euangkerio Iesu Kristo, kaokakin

Iteraera rinanon te mwakuri ni mitinare, tararua-kiia rarikin ao kainano, ao karaoakin te mwakuri ni kamaiu ibukiia maate ni katean tembora ao karaoakin otenanti ibukiia tabeman.

2.3 Te Nakoanibonga ao te Utu

Buu mwaane ao kaaro nikabane inanon te Ekaretia a riai ni keiaki ni kororaoi ni kateimatoa te Nakoanibonga ae te Merekitereka. Ma buuna te aine ae toana ae e katiteboaki mangaia, e na kairiiri inanon te etieti ao te tangira, n riki bwa te mataniwi n te utu ae iai irouna te tamnei. E na kaira te utu n te tataro, kamatebwaiakin booki aika tabu, ao n te bootaki n utu n te tairiki. E mwakuri ma buuna te aine n reireiniia natiai ao ni buokiia ni katauraoii imwain karekean otenanti ibukin te mwakuri ni kamaiu (taraa D&C 68:25–28). E anga te kakabwaia n te nakoanibonga ibukin kairakin kawai, katoki aoraki, ao te mweraoi.

A mwaiti membwa aika akea inanon mwe-ngaia kaain te Nakoanibonga ae te Merekitereka aika kakaonimaki. A riai taan kairiiri n te Ekaretia n anga te nano ae onoti n tangiriia ao ni boutokaiia membwa aikai rinanon te kairi ma ieta, te tararua ae kairaki, n raonaki ma te reirei n te mweenga ao te kakawari n reirei.

2.4 Kabonganakin te Kariaiakaki n te Nakoanibonga

2.4.1 Karekean te Kariaiakaki

Ibukin rongorongo iaon kamatoakiia taari mwaane nakon te aobiti n te nakonibonga, tara 20.7. Ibukin rongorongo iaon karaoran te wewete, te kamatoa n te kateibai, ao kaokoroaia membwa te nakoa bwa a na karaoi nakoa n te Ekaretia, taraa barakaraba 19.

2.4.2 Anganakoan te Kariaiakaki

A kona taan kairiiri n te nakoanibonga n anga te kariaiakaki man mwiokoia tabeman bwa ana ibuobuoki ni kakoroa nanon te wewete. Ibukin rongorongan te anganako, taraa 3.3.4.

2.4.3 Kabonganakin te Kariaiakaki n te Nakoanibonga ma te Kokoaua

E riai ni kabonganaki te nakoanibonga ni kabwaiai maiuia tabeman. Taan kairiiri n te nakoanibonga aika marurung a tararua ma te tangira ao te akoi. Aki kataia ni karaoa oin aia iango nakoia tabeman. Ma, a reitaki ma tabeman ao ni kataia ni karekeea te boraraoi rinanon te kaotioti. E a tia te Uea n taekinna bwa e aki kona ni kabongaki mwakan te nakoanibonga ti man te kokoaua (taraa D&C 121:36). Kabonganakan raoi te nakoanibonga bon ti man te marooro, te karawawataaki ae korrakora, te tangira, te taotaonaki n nano, te nano ae koaua, ao te akoi (taraa D&C 121:36, 41–42). Ngkana e kataia te mwaane ni mwakuri buaka ni mwaakan te nakoanibonga, ao karawa a na bua, ao Tamnein te Uea e nanokawaki. Ao ngkana e bua Tamnein te Uea, te mwaane anne e na aki manga karekeea te nakoanibonga ao te kariaiakaki (taraa D&C 121:37).

2.4.4 Te Tia Tararua ni Kauntira

Kauntira a karekeea te kantaninga ibukiia taan kairiiri bwa a na uaia ni bootaki n reitaki ao n onimaki ni uaia n ukoukora nanon te Uea. Kauntira ana karekeea naba te tai ae riai ni uaia ni mwakuri ma kooram ao bootaki. Te katooto n te te tia tararua ni kauntira n aia karinan titeiki Beretitentii, bitiobiriki, ao komete ni kakoroi mooti n te nakoanibonga. Ibukin rongorongona bwa a kanga kauntira ni mwakuri, taraa 4.1.

2.4.5 Kakorakoraan Nakoa n te Nakoanibonga

Taan taua te Nakoanibonga a kakorakorai na-koia ngkana a waaki inanon mwengaia ao nakoia tabeman Aika Itiaki ngkai a kakoroi nanon tabeia ake a tia ni mwiokoaki nako iai. E anga taeka n reirei te Uea, bwa a riai mwaane ni kabane n reirei aron aia mwakuri, ao ni waaki n te aobiti are a tia n rineaki nako iai, ni wanawanana ni kabane (taraa D&C 107:99). Naake iai irouia te nakoanibonga a kakorakorai aia mwakuri ngkana a beku ma te botumwaaka, a anga reirei ma te onimaki ao te koaua, ao n tabekarake, kakorakora, ao ni karikirakea te kokoaua inanon maiuia naake iai tibwangaia.

3. Waaki ni Kairiiri inanon Ana Ekaretia lesu Kristo

3.1 Ana Kawai ni Kairiiri te Tia Kamaiu	12
3.2 Reirei Ibukin te Kairiiri n te Euangkerio.....	12
3.2.1 Katauraoi Inanon te Tamnei.....	12
3.2.2 Irii Taian Kaunira.....	12
3.2.3 Ibuobuoki nakoia Tabeman	12
3.2.4 Reirei Taekan Ana Euangkerio Iesu Kristo	12
3.2.5 Tararuuaan te Nakoanibonga ao Mataniwiia Bootaki	13
3.3 Reirei Riki Tabeua Ibukiia Taan Kairiiri	13
3.3.1 Teei Ibukin te Uea ao Ana Ekaretia	13
3.3.2 Karikirakea te Nano Teuana ao Te Iraorao	13
3.3.3 Katauraoia Tabeman Bwa Taan Kairiiri ao Taan Reirei.....	13
3.3.4 Tibwatibwa te Mwakuri Ao Kakoaua n te Bokinaki Anne	13
3.3.5 Kauring Ibukin te Bure ma Tangiriia taan Bure	13
3.3.6 Kaungaa te Karinerine	14
3.3.7 Katauraoi Akenta Aika Koreaki Ibukin Bootaki	14
3.3.8 Babaire ma Bokina Ae Riai.....	14
3.3.9 Kabonganai Bwaai N Reirei n te Ekaretia n Reiakin Mwakuri	14
3.4 Kairiiri Ma Bokina Aika Riai.....	14

3. Waaki ni Kairiiri inanon Ana Ekaretia lesu Kristo

3.1 Ana Kawai ni Kairiiri te Tia Kamaiu

Ni kabane taan kairiiri n te Ekaretia a weteaki bwa ana buokiia aomata tabeman bwa ana riki bwa "taan iriira raoi . . . Iesu Kristo" (Moronai 7:48). Ni karaaoan aei, taan kairiiri ana kakorakoraia moa n riki bwa ana tia reirei te Tia Kamaiu ae onimaki, ni maiu ni katoa bong bwa aonga n oki ni maeka ma te Atua. A kona ni buokiia tabeman ni karikirakei koaua aika matoatoa man kaan riki nakon te Tama are i Karawa ao Iesu Kristo. Burokuraem ao waaki n te Ekaretia a buokia ni kakoroa nanon kantaninga aikai.

A kona taan kairiiri n reireiniia tabeman bwa ana kanga n riki bwa "taan iriria ni koaua" man oin aia katooto. Te katooto aei—n riki bwa te tia reirei ae onimaki bwa e aonga ni buokiia tabeman n riki bwa taan reirei aika onimaki—bon te kantaninga irarikin wewete ni kabane n te Ekaretia.

Ngkana a mwakuri taan kairiiri nakon te katooto aei, a buokiia kaain te Ekaretia bwa ana tau nakon te mare n te tembora ao kakabwaiakan te utu ae akea tokina.

3.2 Reirei Ibukin te Kairiiri n te Euangkerio

3.2.1 Katauraoi Inanon te Tamnei

Te Tia Kamaiu e tuanga Betero, "Bwa ngkana ko a manga rairaki, ao ko na kateimatoa tarim" (Ruka 22:32). Ngkana a rairaki taan kairiiri man rikirake n te tamnei, a kona ni buokiia tabeman n rairaki ao n rikirake n te maiu n tamnei.

A katauraoia taan kairiiri n te maiu n tamnei ngkana a kawakin tuua, katamatebwai booki aika tabu ao aia reirei burabeti ni boong aika kaitira, tataro, aki mamamatam, ao ni kananorinanoia imatan te Uea. Man taian katauraoi aikai, a kona ni karekei kairiiri mai karawa ni kairiia inanon maiuia, tabeia n aia utu, ao n weteaia.

3.2.2 Irii Taian Kauntira

Inanon taian kauntira, taani kairiiri a bootaki iaan aia kaetieti kaain te aobitia n tararua ni maroakina kawai aika kona ni buokiia n tatabemaniaa ao utu. Ni kairaki iroun te Tamnei ae Raoiroi, a uaia ni mwakuri n iangoi kawai aika nakoraoi ibukin buokaia membwa n aia bootaki. Tabeuia katooto ibukin taekan reirei n te Ekaretia bon taekan reirei man te uoote, te kauntira n te titeiki,

bitiobiriki, ao beretitentii n te koooram ao ni bootaki nako. Ibukin kaetieti iaon irakin taaka n reirei, taraa barakaraba 4.

3.2.3 Ibuobuoki nakoia Tabeman

N aron te Tia Kamaiu, taan kairiiri a ibuobuoki nakoia n tatabemaniaa ao nakon taian utu, n te maiu n tamnei ao n rabwata. A tabeakinia aomata n tatabemaniaa nako, tiaki ti taekan babairean aron te bootaki. A kawaria membwa aika boou, membwa aika aki roroko, ao nakoia naake a tiku ni maroa ke a kainnanoa te karaunano.

Te kantaninga karaaoan te ibuobuoki bon ibuokin buokaia tabeman bwa ana riki bwa taan iriira raoi Iesu Kristo. Ibuobuoki nakoia tabeman a ronaki ma:

- Ururingakin araia ma n taneiai ma ngaia (taraa Moronai 6:4).
- Tangiriia n aki motiki taekaia (taraa Ioane 13:34–35).
- Tararuakiia ma ni kakorakora aia onimaki "temanna imwiini temanna," n aron are karaoria te Tia Kamaiu (3 Nibwaai 11:15; 17:21).
- Karekean te iraorao ae tamaroa ma ngaia ma ni kawariia ni mwengaia ao n taabo riki tabeua (taraa D&C 20:47).

3.2.4 Reirei Taekan Ana Euangkerio lesu Kristo

Ni kabane taan kairiiri bon taan reirei. Reirei aika nakoraoi e kaungaia aomata bwa ana kakorakora aia reitaki ma te Atua ma ni maiu nakon reirei n te euangkerio.

A reirei ae moan te mwaaka taan kairiiri a reke man aia banna ni katooto. Taan kairiiri a reirei naba man tibwauaan aia koaua ao mani karaaoan marooro aika boboto iaon te boowi n te waaki ni kairiiri, taian kiraati, ao waaki ni kakukurei. Anga reirei man booki aika tabu ao man aia taeka burabeti ni boong aika kaitira. Ataia bwa "tataekinan te taeka . . . [iai] mwiina riki ae korakora . . . nakon te kabaang, ke bwaai riki tabeua" (Aramwa 31:5).

Irarikin are reiakinan te euangkerio bon irouwia, mataniwi n te nakoanibonga ao bootaki a tabeakina tamaroan te kamatebwai ao te reirei n aia bootaki. Ana kokoaua bwa te anga reirei n aia kiraati iai uaana, e karikirakea te atatai, ao e kaineti ma reirein te aro.

Ibukin rongorongo riki tabeua iaon reiakinan te euangkerio ao taraan mwakuri bwa ana karikirakea te kamatebwai ao te anga reirei, taraa 5.5.

3.2.5 Tararuaan te Nakoanibonga ao Mataniwiia Bootaki

E na rangi n nakoraoi aia mwakuri ni kakorkoraia tabeman mataniwi ngkana a irii ana kainibaire te Ekaretia. Kainibaire ibukin tararuakin te nakoanibonga ao mataniwiin bootaki a kona ni kuneaki inanon mwakoro 7–12.

3.3 Reirei Riki Tabeua Ibukiia Taan Kairiiri

3.3.1 Teei Ibukin te Uea ao Ana Ekaretia

Bukina bwa taan kairiiri n te Ekaretia a tia ni weteaki iroun te Uea rinanoia Ana toro ake a tia n rineaki, a tei Ibukina Ao Ana Ekaretia. Ngkai taan tei ibukin te Tia Kamaiu, ana Taraia taan kairiiri bwa aia banna ni katooto. E taku: “Aekan aomata ra ngkami? E koaua ae I tuang ngkami, kam na riki n ai arou” (3 Nibwaai 27:27).

3.3.2 Karikirakea te Nano Teuana ao Te Iraorao

E a tia n taekinna te Uea, bwa ti riai n nano teuana; ao ngkana tiaki nano teuana ao bon tiaki mairouna” (taraa D&C 38:27). Aobitia n tararua a kaunga te nano teuana man ukoukoran reirei mairouia mwaane ao aine ake a beku ma ngaia. Kaain te beretitentii ao taian kauntira a uaia n ibuobuoki ni kateimatoa te nano teuana man tibwauaan aia namakin ao aia iango aika kokoaua, te reitaki ae matata raoi, ao ni kakauongo raoi imarenaia.

Ngkana taan kairiiri ni bootakin te Ekaretia a ira aia tia kairiiri n te nakoanibonga ao ngkana kaain te beretitentii ao taian kauntira a katiteuanaki, a kona ni karekei kairi mairoun te Tamnei ae Raoiroi ao ni kairiiri nakon ana kantaninga te Uea.

3.3.3 Katauraoia Tabeman Bwa Taan Kairiiri ao Taan Reirei

Inanon uoote tabeua, taan kairiiri aki toki n onimakinia bootaki n aomata aika uarereke n anga mwakuri n ibuobuoki nakoia kaain te nakoanibonga ao mataniwin bootaki. Aio e kona n rangin ni karawatai membwa tabeman aika a teimatoa n aia onimaki, ao e kona naba ni kanakoi mairouia tabeman bwaai ake a tia n atai ake a na kona ni buokia n reiakin ao ni kakorakoraia. Taan kairiiri aika a nakoraoi a anganii membwa ni kabane tabeia.

Ngkai taan tararua a tataro mwaaka n iangoia membwa ake ana kanoai mwakuri ni kairiiri ao n anga reirei, a na uringa bwa te Uea e na kokoaua bwa a bon tau naake E weteia. Aki katauaki membwa bwa ana rangin ni bubura aia atatai imwain ae a beku bwa taan reirei ao taan kairiiri. A kona n reirei man te atatai, man kamwakuran te onimaki

ao te mwakuri korakora, ao man karekean te reirei ao te boutoka mairouia aia tia kairiiri.

Taan tararua a kakaai kawai n anga te beku nakoia membwa aika boou, membwa ake a oki nakon ana waaki te Ekaretia, ao kairake n ikawai ake a tuai iein. Membwa aika boou ao ake a oki a rangin ni ingainga nanoia ibukin te euangkerio ae e a tia ni kaokaki, ao a tauraoi ni buokia tabeman ao n reirei taekan te Ekaretia. Kairake n ikawai ake a tuai iein a tangiria n ibuobuoki nakon ana mwakuri te Uea ao n rikirake n te maiu n tamnei.

Ibukin rongorongan te rekomente n araia membwa bwa ana ibuobuoki n taian wewete n te Ekaretia, taraa 19.1.1 ao 19.1.2.

3.3.4 Tibwatibwa te Mwakuri Ao Kakoaua n te Bokinaki Anne

Aki kona ao aki riai ni karaoi bwaai ni kabane bon irouia taan kairiiri Taan kairiiri ake a kataia ni karaoa ae rangi ni batu “ni koauana e na bon rawawata nakoim” (Te Otinako 18:18), ao bon irovia naba aomata ake a beku ibukiia. A riai taan kairiiri n tibwaua te mwakuri nakoia tabeman, n aroia kauntira, kiraaka, ao kaain te kauntira ke te komete.

Tibwatibwaan te mwakuri tiaki ti anganakin temanna tabena. E raonaki ma bwaai aikai:

- Kabwarabwarakin taian kantaninga ibukin te mwakuri, iangoan kawai aika kona ni karaoaki, ao ni kabwarabwara bwa n ningai ae na riai n tia iai. Te aomata are e a tia n anganaki e riai n ataia ao ni butimwaea te bukinaki anne ni karaoa te mwakuri ao n ribooti iaona.
- Kawakinan rekooti ake a tia ni koreaki ibukin te mwakuri ao n rinanona n te tai teuana ma teuana.
- Karinean ana mwakuri te aomata are e a tia n rineaki ni karikirakei baire ao ni kakoraoa nanon te mwakuri. Anga te kaunganano ao te ibuobuoki nakoia taan kairiiri ngkana e kainnanoaki.
- Tuanga te aomata bwa e na anga ana ribooti iaon te mwakuri. Imwiin karekean te ribooti, te tia kairiiri e na butimwaa ana kekeiaki aika moan te tamaroa te aomata anne ao n anga ana kakaitau nakon bwaai aika e a tia ni karaoi te aomata aika moan te tamaroa.

3.3.5 Kauring Ibukin te Bure ma Tangiraia taan Bure

A kantaningaaki taan kairiiri bwa a na onimakinaki ao n aki rangin ni matoatoa n aia kauring ibukin katei aika bure ma e na nanoanga ao n akoi nakoia ake a bure. Ana karaoia tabeman n aron are

e na karaoria te Tia Kamaiu nakoia. Karaoran aei e na buokiia membwa n namakina ana tangira te Uea ibukiia ngkana a kabongana te Mwakuri ni Kamaiu inanon maiuia.

3.3.6 **Kaungaa te Karineine**

Karinean tamara are i karawa bon te katei n neboneyao ao ni karinerine nakon te Atua ae aki karongoa ao e rau. E kairiko nakon reiakinan te euangkerio ao te kaotioti. Te Karinerine ae koaua e nako mai nanora n tatabemaniira nako.

A kona taan kairiiri ni buokia ni karekeia te tabo ae iai te karinerine iai n tain te bootaki n Taromauri. N taian bootaki n toa, maungatabu n te titeiki, ao aekakin bootaki aikai, taan kairiiri a katea te banna ni katooto ibukin karinean Tamara are i Karawa ngkana a tekateka mai moa. Mata-niwi a kaunga naba te karinerine man katauraoan anene n taromauri ao taetae aika a anainano. A kona taan reirei ni kaunga te karinerine inanon umwanreirei man katauraoakin reirei aika anainano, baireakin te ruu imwain taina, kabongakin tamnei ao anene aika riai, ao ni butimwaia kaain te kiraati n te aro ae rau ao n tangira. Mwakuri n neboneyao ao kiraati n te Ekaretia a kanakoraoaki riki ngkana kaain te uoote ni kabane a karaoa te karinerine nakon Tamara are i Karawa.

3.3.7 **Katauraoi Akenta Aika Koreaki Ibukin Bootaki**

Korean akenta a kona riki bwa kairi nakoia taan kairiiri ngkana a maroroakin kawai ni buokiia tabeman. Ngkana a tibwatibwaaki akenta imwain te bootaki ni kauntira ke ni babaire, ana tauraoi riki taan kairiiri ibukin te marooro. Kainibaire ibukin katauraoan akenta ibukin bootaki aika a kakaokoro a kuneaki inanon mwakoro 4ao mwakoro 7–12.

3.3.8 **Babaire ma Bukina Ae Riai**

Taan kairiiri a bairei waaki ni kakukurei, reirei, ao aekan mwakuri riki tabeua ni kakabwaiai maiuia membwa n te uoote ake tabeman. Aki toki ni bairei ma bukina ae riai n aia iango bwa e aonga ni uaana te mwakuri ae a karaoria nakoia naake a beku ibukiia. Ni bairean waaki ni kakukurei, taan kairiiri a iri reirei inanon 13.1 ao 13.2. Ni bairean te kataneiai iaon te angareirei ao te euangkerio, a iri reirei inanon 5.5.

A karaoria naba babaire taan kairiiri ibukin taai aika maan ibukin aia bootaki. E na ikotaki ma kaawakinan te karenta n te ririki, bairei kouru, ao n tabetai katamaroan te rikirake ni karokoko nakon taian kouru akanne.

Man aia ibuobuoki tia koroboki, taan kairiiri a kateimatoa rekooti aika koreaki ibukin aia babaire, ao n teimatoa ni kaongoakiia n aron aia mwakuri aika katabeaki iai. Imwiin karaoran aia babaire, ana katamaroa bwa e na kanga n kanakoraoaki te baire ni kakoroi nanon aia kantaninga. Te katamaroa aio e na buoka te babaire nakon taai aika ana roko.

3.3.9 **Kabonganai Bwaai N Reirei n te Ekaretia n Reiakin Mwakuri**

Taan kairiiri a kabonganai bwaai n ibuobuoki n aron aikai ni buokiia bwa ana reiakin ao ni kakoroi nanon aia beku:

- Te aeniboki aei. Te beretitenti n te titeiki ao biti-obiriki a riai n tataneiai ma kanoan te aeniboki aei ni kabane. A riai taan kairiiri ake tabeman ni matata raoi ma mwakoro 1–6, te mwakoro ibukin aia bootaki, ao rongorongo riki tabeua ake a kaineti ma tabeia. E reirei te aeniboki reirei ao kataneiai ake a na kona ni buokiia ni karaoi raoi tabeia.
- Ribooti. Kiraaka ao taan koroboki a katauraoi ribooti nakoia mataniwi ake a kaota aron ana waaki temanna ao kurubu. E na buokiia mata-niwi te rongorongo aei n ataia aomata ke bootaki ake a tangira aia ibuobuoki aika onoti.
- Kaetieti mairouia mataniwiin te tabo. Imwiin kamatoakina, ni kabane taan kairiiri ana karekei kataneiai ibukin te wewete. Taan kairiiri ake anga te kataneiai ao boutoka rinanon te boowi n te waaki ni kairiiri ao n te reitaki bon imarenaia.
- Bwaai n reirei n te Ekaretia. Bwaai n reirei aikai a tauraoi n te tiekiton n Serving in the Church (Beku inanon te Ekaretia) LDS.org ke man atun aia etekuata Ekaretia ke te aobiti n tararua are e mwiokoaki.
- Ana Maekatiin te Ekaretia ao ana boki ni wareware riki tabeua te Ekaretia.

3.4 **Kairiiri ma Bukina Aika Riai**

Te Moan Beretitentii ao aia Kooram Abotoro Ake Tengaun ma Uoman a tia ni katei bukin bwaai aikai ibukiia taan kairiiri bwa ana katikui n aia iango ngkana a kakorakorai aia wewete.

Taan kairiiri a kaungaia membwa n tatabemaniia nako bwa a na karekei otentanti n te nakoanibonga, kawakin aia berita ake a tia ni karekei, ao n tau ibukin te karietataaki ao te maiu are akea tokuina. Taan kairiiri n te Ekaretia a buoki aia ke-keiaki kaain te kooram n te nakoanibonga, bootaki,

ao kauntira n te titeiki ao te uoote ni buokia ni karekei bwaai aikai:

Utu: Reirei kakawakin te mwenga ao utu bwa kanga mwakoron ana iunite te Ekaretia. Katuruturua ni kabwarabwara taben te nakoanibonga ae rietata riki ni buokiia n tatabemnaiia ao utu bwa ana tau nakon te karietataaki (taraa D&C 84:19–22). Kaungaia kaain te utu n tatabemania—kaaro ao ataei—n reirei taekan booki aika tabu, tataro n tainako, ao ni maiuakina ana euangkerio Iesu Kristo.

Ikawai: Kaungaia ikawai n tatabemaniia bwa ana kororaoi ni karekei otenanti n te tembora. Rei-reiniia ni kabane ikawai bwa ana atai aia bakanibonga ma ni karaoi otenanti n te tembora ibukiia.

Roronrikirake: Buokiia ao ni katauraoia kairake n ataeinimwaane n tatabemania bwa ana karekea te Nakoanibonga ae te Merekitereka, ni

karekei otenanti n te tembora, ao ni kororaoi n nako ni beku bwa te mitinare ae bwanin ana tai. Ibuobuoki ni katauraoia kairake n ataeinaine bwa ana kororaoi ni kona ni karaoi berita aika tabu ao ni karekei otenanti n te tembora. Kakorakorakiia roronrikirake rinanon irakin waaki ni kakukurei aika uaana.

Ni kabane Membwa: Buokiia taan kairiiri n te nakoanibonga ao ni bootaki, kauntiran te uoote, uoote ao mitinare aika bwanin aia tai, ao membwa a na uaia ni karekebai ni mwakuri ni kamaiuia n tatabemaniia nako, kakorakoraia utu ao iunite n te Ekaretia, karikirakea te waaki ni kakukurei irouia kaain te nakoanibonga, ao n ikotia Iteraera rinanon te rairaki, te kateimatoaki, ao te mwakuri ni kamarurung. Rei-reiniia membwa bwa ana maiu bon irouia ma aia utu ao ni buokiia rarikin ao kainnano n ana kawai te Uea.

4. Te Kauntira n te Uoote

4.1	Kauntiran te Ekaretia	18	4.6	Boowi n Ana Kauntira te Uoote	19
4.2	Bitiobiriki	18	4.6.1	Koaua ni Kairiiri	19
4.3	Te Komete N Tararua n te Nakoanibonga	18	4.6.2	Katotoon te Akenta	20
4.4	Kauntiran te Uoote	18	4.6.3	Karaoan Nanon te Baire	20
4.5	Ana Mwakuri te Kauntira n te Uoote	18	4.6.4	Taben te Kiraaka n te Uoote	21
4.5.1	Buoka Rikirakeia n Tatabemaniia	18	4.6.5	Taben te Tia Koroboki ni Kakoroi Mooti	21
4.5.2	Ibuobuoki ni Kakorakoraa Te Uoote	19			

4. Te Kauntira n te Uoote

4.1 Kauntiran te Ekaretia

Ana Ekaretia te Uea e taruaaki rinanon taian kauntira n te karinan ni kabuta, aono, titeiki, n uoote. Taian kauntira aikai a moanibwai nakon aron bairean te Ekaretia.

Iaan kingin te nakoanibonga ni kairiiri n aia karinan nako, ana uaia n reitaki taan kairiiri ibukin kabwaiaia n tatabemaniia ao utu. Membwa n te kauntira a bairei naba ana mwakuri te Ekaretia ni kaineti ma aia mwakuri. Kauntira aika nakoraoi a karekei kabwarabwara ni kabane mairouia membwa n te kauntira man katiteuanai aia kekeiaki ni buoki aia kangaanga n tatabemaniia, utu ao bootaki.

Ngkai te tia tararua n te ibonga ae rietata n te uoote, te bitiobi e tararuai teniua kauntira: te bitiobiriki, te komete n tararua n te nakoanibonga, ao te kauntira n te uoote. Te barakaraba aei e katauraoi kabwarabwara ibukin bwaai aikai.

4.2 Bitiobiriki

Iai taben te bitiobiriki ibukiia membwa n te uoote ni kabane, bootakiin te uoote, ao waaki ni kakukurei n te uoote. E bootaki n tainako te bitiobiriki ni katoa wiiki. Te kiraaka n te uoote ao te tia koroboki ni kakoroi mooti n te uoote ana iri. Ibukin kanoan te akenta aika katautauaki, taraa 18.2.6.

Ana babaire te bitiobi a nakoraoi riki man karoaki nanoia ngkana a karaoaki imwiin te marooro ma ana kauntira ao, ngkana e riai, te kauntira n te uoote. N taian marooro aikai ao te bitiobi e na aki tibwauai rongorongo ake a riai ni kainaki.

4.3 Te Komete n Tararua n te Nakoanibonga

Te komete n te nakoanibonga ni kakoroi mooti n te uoote e kaainaki iroun te bitiobiriki, kiraaka n te uoote, tia koroboki ni kakoroi mooti n te uoote, taan kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietata, te beretitenti n aia kooram unimwaane, te tia kairiiri n te mition n te uoote, ao te beretitenti irouia Kairake n Ataeinimwaane.

E bootaki te komete n te nakoanibonga ni kakoroi mooti n te uoote n tainako n iangoi bwaai ibukin te nakoanibonga. Ni bon arona, ao te te komete n te nakoanibonga ni kakoroi mooti n te uoote e aki kainanoia bwa e na iangoi bwaai ake ana maroroakinaki n te kauntira n te uoote. E ngae n anne, e na uaana bonganana iroun te komete n te

nakoanibonga ni kakoroi mooti n te uoote n rinano tabeua bwaai ake a na oti iaon ana akenta te kauntira n te uoote. N taina ae riai, ao e kona te PEC ni boowi imwain ana boowi te kauntira n te uoote.

N aron ae kainnanoaki, ao e kona te bitiobi ni kaoa te beretitenti n te Bootaki n Aine ni kaei tabeua bootakin te komete n te nakoanibonga ni kakoroi mooti n te uoote ni maroroakin bwaai ni warebea nakoia aika kainnano aika kainaki rongo-rongoia ao ni bairei kanoan te reirei n te mweenga ao te kakawari n te mweenga.

4.4 Kauntiran te Uoote

Te kauntira n te uoote e kaainaki iroun te bitiobiriki, kiraaka n te uoote, te tia koroboki ni kakoroi mooti n te uoote, te tia kairiiri irouia ibonga aika rietata, te beretitenti n aia kooram unimwaane, te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote, ao beretitenti n aia Bootaki Aine, Kairake n Ataeinimwaane, Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, ao te Bootaki n Reirein Tabati.

Membwa n ana kauntira te uoote a na mwakuri korakora ni buokiia n tatabemaniia nako ni karikirakei koaua, karekei otenanti ni kamaiu, kawakin taian berita, ao n riki bwa taan iriira raoi Iesu Kristo (taraa Moronai 6:4–5). Ni kabane membwa n ana kauntira te uoote iai tabeia ae tabangaki ibukin mweraoia membwa n te uoote. Iai tabeia naba ae onoti taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki n tararuaia ao ni kakorakora ni kabane membwa n aia bootaki.

Ni bon arona, te kauntira n te uoote a ti iangoi bwaai ake (1) ana buokaki man te katiteuanaki imarenaia bootaki, (2) ana buokaki man te marooro ao katiteuanakin ana mwakuri te kauntira, ke (3) a tabeaianga ibukin te uoote ae bwanin. Angiia bwaai ake a kaineti nakon te nakoanibonga ke bootaki n ibuobuoki a riai n taekinaki irouia taan kairiiri n te bootaki anne, tiaki ni kabane iroun te kauntira n te uoote. N raonaki ma anne, membwa n ana kauntira te uoote n tatabemaniia a kona n tabeki rake bwaai aika ana kona ni karika te kangaanga ngkana e ataaki irouia tabeman ao bwai aika kainaki rongorongoia ma te bitiobi.

4.5 Ana Mwakuri Te Kauntira n te Uoote

4.5.1 Buoka Rikirakeia n Tatabemaniia

A karaoi angiin aia mwakuri membwa n ana kauntira te uoote itinanikun bootakin ana kauntira

te uoote. A mwakuri ma aia kauntira ao ma taan reirei n te mweenga, taan kakawari n te mweenga, ao tabeman riki ni kawariaa ao ni buokia naake a maeka inanon aia tabo ao tabeman ake a tangira te ibuobuoki.

Membwa n ana kauntira te uoote aki toki n tuatua bwa a na kaongoaki kainnanoia, aroia, ao rikirakeia n tamnei ibukiia membwa n aia bootaki. Aki toki naba ni kaongoaki ibukiia membwa ake a kaitara ma kakaewenako aika onoti ke bbitakin aroaro. Te rongorongo aei e kariaia bwa e na kakorakoraia naake a rangi ni kainnanoa aia ibuobuoki. N te tai naba anne, a karineia n tatabemaniia nako ao aia buraiwetii kaain te utu. Ti te bitiobi ae tabe ma aroia ni kororaoi.

Bwaai n ibuobuoki aikai ae a kona ni buokia membwa n ana kauntira te uoote n ata aron rikirakeia membwa ao taan kakaae:

1. Ribooti iaon iririia membwa, n aron te Ribooti n te Kuata n te uoote. A katauraoaki ribooti aikai iroun te kiraaka n te uoote. A katauraoi rongorongo ibukin ana waaki te Ekaretia, mwiin taian otenanti ao aroia n tatabemaniia nako, aia karinan n aia ririki, ao te uoote ae bwanin. Inanon uoote ake a kabonganai ana tiaobutuea te Ekaretia ni kawakin rekooti, e kona naba te kiraaka ni katauraoi ribooti tabeua ake iai inanoia rongorongo aika a ibuobuoki.
2. Ribooti mairouia taan reirei n te mweenga ao taan kakawari n te mweenga.
3. Te booma Ibuokin Rikirakeia Membwa Aika Boou ao ake a Manga Oki Membwa n ana kauntira te uoote a kabonganai te booma aei ni bairei kawai aika onoti n reirei ao ni kakorakoraia membwa aika boou man aia tai ngke a moan bwabetitoaki ao ni kamatoaaki ni karokoa ae a karekea te entaunmente n te tembora. Membwa ni kauntiran te uoote a kona naba ni kabonganai te booma aei ni baireia bwa a na kanga ni buokia membwa aika aki roroko ni katauraoia ni karekei otenanti ake a riai ibukin aia ririki, n raonaki ma otenanti n te tembora.
4. Rekooti Ibuokin te Rikirake. Mitinare aika bwanin aia tai a kobonganai te boomwa aei n taui mwiin aia kekeiaki taan kakaae n tatabemaniia nako. A tibwaua te rongorongo aei mitinare ma te tia kairiiri n ana mition te uoote, are e tibwauaia ma ana kauntira te uoote.

4.5.2 Ibuobuoki ni Kakorakoraa Te Uoote

Membwa n ana kauntira te uoote a uaia ni mwakuri ni karikirakea te maiu n tamnei ao te katiteuanaaki n te uoote. Te kauntira n te uoote e tararuai naba bairean taian waaki ni kakukurei

ibukin te uoote. A riai waaki ni kakukurei ni baireaki ni kakoroi aan te euangkerio. Ibuokin rongorongo riki tabeua ibukin mwakuri ni kakukurei, taraa mwakoro 13.

4.6

Boowi n Ana Kauntira te Uoote

Te kauntira n te uoote e boowi n tainako (ni katoa namwakaina). Maanin te boowi 60 nakon 90 te miniti.

Te bitiobi ngaia are e na tararua te boowi. Ngkana akea ngaia, ao e kona n angan ana kauntira bwa e na tararuaia. Ma e ngae n anne, iango aika kakawaki aki karaaoaki ngkana akea te bitiobi.

N aron are e rekomite te tia kairiiri n ana mition te uoote, ao e kona te bitiobi n tabetai ni kaoia mitinare aika a bwanin aia tai bwa ana bootaki ma ana kauntira te uoote.

4.6.1

Koaua ni Kairiiri

Taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki a na irii bootakin ana kauntira te uoote ibukin bwaai aika uoua: (1) bwa te membwa n ana kauntira te uoote are e buoka te bitiobi n taekin kainnanon ao tabeaianga n te uoote ao ni kakaai aron katokaia ao (2) bwa taan tei ibukin aia bootaki. Taan kairiiri aikai a na ukoukori ana kairi te Tamnei ae Rairoi ngkana a ikotaki n te tangira ao n tabeaianga ibukiia ake a beku ibukiia.

A riai bootaki ni kauntiran te uoote ni kabanea riki aia iango iaon bwaai ake ana kakorakoraia kaaina n tatabemaniia nako ao taian utu. E na kabanea te tai ae uarereke te kauntira iaon karaoran te karenta, babairean waaki ni kakukurei, ao bitiniti n tararua riki tabeua.

N tain te bootaki, ao e na kabwarabwarai bwaai ni kabane te bitiobi ake a tia n iangoaki, ma e na aki baireia bwa e na kanga ni katoka te kangaanga ni karokoa e a tia n ongoraea te marooro. E kaunga te marooro n aki bwaina atiin te marooro. E titiraki taian titiraki ao e kona n titirakinia kauntira tabe manibukin aia iango. E kakauongo raoi imwain ae anga ana babaire. Marooro aikai ana riai ni karikirakea te iango ae na kaunga te aomata.

A kaungaki membwa n te kauntira bwa a na taetae ma te koaua, man oin aia atatai ao man aia itera are taan kairiiri n te bootaki. Mwane ao aine a riai n namakinna bwa bwaai ake a taekin a kakaawaki nakoia ake a ira te marooro. Te bitiobi e ukoukori iango mairouia taan kairiiri n te Bootaki n Aine, taan kairiiri irouwia Kairake n Ataeinaine, taan kairiiri n te Moanrinan ni bwaai ni kabane ake a iangoaki man ana kauntira te uoote. N tabetai iango mai irouwia aine a kaokoro ma aia iango

mwaane, ao e karekea te atatai ae tamaroa ibukin te kamataata ao ibuokan kainnanoia membwa.

Imwiin te marooro, e kona te bitiobi ni karaoa te babaire, ke e na tataninga bwa e na maroroakina riki taekana ma ana kauntira. Imwiin ae e a tia ni karaoa te babaire, a riai membwa n te kauntira ni boutokaia n te nano ae ti teuana ao te nano ae booraoi.

Ngkana membwa n te kauntira iai aia namakin ae aki koaua ibukin te iango ae kakawaki aei, e kona te bitiobi ni manga taringa te bootaki ni kauntira riki teuana ni manga rinanon riki te bwai aei ao ni ukoukora te koaua n te tamnei ke tenano ae ti teuana.

A riai membwa n te kauntira ni kaini rongo-rongoia aomata ke rongorongo aika aki riai n taekinaki ibukiia membwa, utu, ao bwaai ake a maroroakinaki.

4.6.2 Katotoon te Akenta

Iaan ana kaetieti te bitiobi, te tia koroboki ni kakoroi mooti e katauraoa te akenta ibukin te boowi n ana kauntira te uoote. Te bitiobi e na kolia kauntira ni kaongoa te tia koroboki ni kakoroi mooti ni karin bwaai aika ana maroroakinaki n te akenta. E kona naba te tia koroboki ni kakoroi mooti ni karin kanoan te akenta, n raonaki ma ake man bootaki ake imwaina ake ana tangira riki maroroakinaria ke rinanoakiia. E kona naba te tia koroboki ni kakoroi mooti ni katauraoa te karenta ibukin ana waaki te uoote bwa ana rinanoaki irouia membwa n te kauntira.

Karinan bwaai ake a kona ni karinaki n te akenta a katauraoaki inano. E aki riai te bitiobi n iango bwaai aikai ni kabane inanon ni katoa boowi ni kabane. Ma, e na bairea kanoan te akenta n te boowi nakon te bwai ae moan te kakawaki ni maroroakinaki. Nakon maroroakinan bwaai aika rangin ni mwaiti n te kawai ae tawe, e raoiroi riki iangoakiia n ae uarereke ake ana kakabwaiaia angiaa n tatabemaniia ao utu. E kabanea riki ana iango te bitiobi iaon kairi ma I eta n atakina bwa baikara bwaai aika kakawaki riki n te tai teuana ma teuana.

1. Ribooti aika kimototo iaon mwakuri n te boowi ae nako.
2. Warebea n Tamnei ao n Rabwata. Maroroakin aroia n tamnei ao n rabwata aika a rineaki ao utu. Karaoi babaire ni buokiia ni karekei bwaai aika kainnanoi, n raonaki ma kainnano aika teimaan. Maroroakinna bwa ko na kanga ni kakorakoraia utu. Ibukin rongorongona riki tabeua, taraa 6.2.2.

3. Mitinare. Karikirakea ao rinanon ana babaire te mition n te uoote ibukin te mwakuri ni mitinare (taraa 5.1.8). Kabonganakin te Progress Record (Rekooti Ibukin te Rikirake), a na rinanoi arai aika ana bwabetitoaki ao taan kakaae aika a tibwa waaki. E kona te bitiobi n tuanga te tia kairiiri n ana mition te uoote ni kaira te mwakuri aei. Ibukin rongorongona riki, taraa 5.1.2.

4. Tauakii Aika Tibwa Rairaki. Rinanoi rikirakeia membwa aika tibwa rairaki aika koreaki ariai iaon te boomwa ae te New and Returning Member Progress (Rikirakeia Kaain Te Aro Aika Boou Ao Ake a Manga Oki); bairei kawai ake a na kona n teimatoa n rikirake (tarraa 5.2.3).
5. Te Mwakuri ni Kamarurung. Rinanoa te rikirake ao reitaki ma membwa aika aki roroko ake a koreaki n te boomwa New and Returning Member Progress (Rikirakeia Kaain Te Aro Aika Boou Ao Ake a Manga Oki); iangoi kawai ake ana buokiia ni kateimatoa te rikirake (tarraa 5.3.2).
6. Tembora ao Rongorongan te Utu Rinanoa rikirakeia membwa n tatabemnaiia nako ake a katauraoi ni karekei otenanti n te tembora. Ngkai te bitiobi e kona n namakina te bwai ae kainnnoaki, maroroakinna bwa ko na kanga ni kaungaia membwa bwa ana katabeaki riki iaon mwakuri n te tembora ao rongorongoia utu. Ibukin rongorongona riki, tarraa 5.4.2.
7. Reiakinan ao Kamatebwaiakan te Euangkerio. Maroroakinna bwa ko na kanga ni kanakoraoa riki reiakinan te euangkerio ao bootaki inanon te Ekaretia ao n te mweenga (tarraa 5.5.2).
8. Ribooti iaon aia mwakuri kaain te kooram n unimwaane, kurubu n ibonga aika rietaata, ao bootaki n ibuobuoki. Mwakoron te boowi aei e riai ni kimototo bwa e na aki tibanako man ana kantaninga te kauntira iaoia n tatabemania nako.
9. Babaire iaon te karenta ao waaki ni kakukurei ni buokia ni kakoroa nanon kainnanoia n tamnei, n rabwata, ao kainnanoia membwa n te uoote (tarraa mwakoro 13).
10. Mwanen Reirei Nakitoki (n te tabo are e kariai-kaki iai te buroukuraem). Rinanoi rikirakeia naake a kaina te buroukuraem.
11. Kabanean taeka n reirei man te bitiobiriki.

4.6.3 Karaooan Nanon te Baire

Te kauntira n te uoote e ukoukori kairi ni karikirakea te bwai ae ana karaoria ni kakabwaiai maiuia membwa. Ana taratara te kauntira ti iaon buokaia aomata, ma tiaki tararuakin buroukuraem.

Taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki a kabonganai oin aia boowi n ni kairiiri n rinanoi ana iango te kauntira n te uoote ao ni karin aia ibuobuoki taan kairiiri ao tan reirei ake tabeman n aia bootaki ni kakoroi nanon ana mwakuri te kauntira. N aron naba, te tia kairiiri ibukin te mitinare n te uoote e na karaoa te boowi ni babaire ibukiia mitinare ma mitinare aika bwanin aia tai ao mitinare n te uoote ni kakoroi nanon ana iango te kauntira n te uoote. Te mwakuri inanon taian bootaki bon karakaan te tamnei ao te kantaninga ibukin te kauntira n te uoote.

Ngkana ko karaoa nanon te baire, a riai kaain te kauntira ni karaurau n aki kamwakuraki riaon korakoraia ao utu (taraa Motiae 4:27; D&C 10:4). Aia moan ni bwai membwa ae kakawaki bon ana utu teuanne ke neienne. E na kakoaua te kauntira n te uoote bwa e na iai te katautau ae boraoi n te mwiokoaki n ana utu te membwa ma taben teuanne ke neienne n te Ekaretia.

Membwa n ana kauntira te uoote ana teimatoa n rinanoi mwiin mwakuri ao n ribooti iaon aia mwakuri. N angii te tai, rikirake a tangira te nano ae teimatoa ao nooran mwiin taian mwakuri.

4.6.4 Taben te Kiraaka n te Uoote

Te kiraaka n te uoote e kawakin rekooti ibukin katabeaia ao iango aika karaoaki n aia bootaki kauntiran te uoote. E na kakoaua raoi bwa te rongorongo are kabonganaaki iroun te kauntira n te

uoote e na eti raoi ao e na rokoraoi n taina. E katauraoa kaobiin te boomwa ae boou riki te New and Returning Member Progress (Rikirakeia Kaain Te Aro Aika Boou Ao Ake a Manga Oki). E katauraoi naba rongorongo n te ware man ana tiaobiutuea te Ekaretia ni kawakin rekooti. E ukoukoria bon irouna kaongoaia tenaan bitiobiriki ao kaain kauntiran te uoote ibukin rongorongo aika e kunei ni bwaai n ibuobuoki aikai nakon ae na tataningaia bwa ana tuanga.

Ana mwakuri te kiraaka n te uoote ake tabeua a kabwarabwaraaki n te *Aeniboki 1*, 13.4.2.

4.6.5 Taben te Tia Koroboki ni Kakoroi Mooti

Te tia koroboki ni kakoroi mooti n te uoote e katauraoi akenta ibukin aia bootaki kauntiran te uoote n aron are e kabwarabwaraaki n 4.6.2. E kona naba te bitiobi n tuanga bwa e na ibuobuoki n rinanoi ma membwa n ana kauntira te uoote iaon aia mwakuri. Irarikin anne, ao e kona te bitiobi n tuanga bwa e na karekei ribooti mairouia membwa n ana kauntira te uoote iaoia taan kakaee, membwa aika boou, membwa ake a manga iri waaki ni kakukurei, ao bwaai riki tabeua.

Te tia koroboki ni kakoroi mooti e kona ni katauraoa te reitaki imarenan ana kauntira te uoote ao te komete n tararua n te nakoanibonga.

Taben riki te tia koroboki ni kakoroi mooti te uoote a kabwarabwaraaki n te *Aeniboki 1*, 13.4.4.

5. Te Mwakuri ni Kamaiu inanon te Uoote ao te Titeiki

5.1 Ana Mwakuri ni Mitinare te Membwa	24		
5.1.1 Bitiobi ma Ana Kauntira.....	24	5.3.3 Taan Reirei n te Mweeng ao Taan Kakawari n te Mweenga	29
5.1.2 Kauntiran te Uoote	24	5.3.4 Mitinare aika Bwanin Aia Tai ao Mitinare n te Uoote.....	29
5.1.3 Te Tia Kairiiri Ibukin te Mitinare n te Uoote	24	5.3.5 Kiraati Iaon Reirei n te Euangkerio.....	29
5.1.4 Mitinare n te Uoote	25	5.3.6 Taan Kairiiri n te Titeiki	30
5.1.5 Boowi Ni Babaire Ibukiia Mitinare.....	25		
5.1.6 Membwa ao Mitinare Aika Bwanin Aia Tai A Uaia Ni Mwakuri.....	25		
5.1.7 Mwakuri ni Bwabetito ao Taian Kamatoa	25		
5.1.8 Babaire Ibukin te Mwakuri ni Mitinare n te Uoote.....	26		
5.1.9 Taan Kairiiri n te Titeiki	26		
5.2 Tauakiia Aika Tibwa Rairaki.	26		
5.2.1 Kainnanoia Membwa Aika Boou	26		
5.2.2 Te Bitiobi ao Ana Kauntira	27		
5.2.3 Kauntiran te Uoote	27		
5.2.4 Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki	27		
5.2.5 Taan Reirei n te Mweenga ao Taan Kakawari n te Mweenga	28		
5.2.6 Mitinare n te Uoote aao Mitinare Aika Bwanin Aia Tai.....	28		
5.2.7 Aia Kairoro Membwa ni Uoote ake Tabeua	28		
5.2.8 Kiraati Iaon Reirei n te Euangkerio.....	28		
5.2.9 Taan Kairiiri n te Titeiki	28		
5.3 Te Mwakuri ni Kamarurung.....	29		
5.3.1 Bitiobi ao Ana Kauntira	29		
5.3.2 Kauntiran te Uoote	29		
		5.4 Tembora ao Mwakuri n Rongorongan te Utu ..	30
		5.4.1 Bitiobi ao Ana Kauntira	30
		5.4.2 Kauntiran te Uoote	30
		5.4.3 Te Tia Kairiiri n aia Kurubu Ibonga aika Rietata	31
		5.4.4 Taan Rabakau n Rongorongan Te Utu	31
		5.4.5 Tembora ao Kiraati Ibukin Rongorongan te Utu ao Bwaai n Ibuobuoki	31
		5.4.6 Taan Kairiiri n te Titeiki	32
		5.4.7 Tembora ao Bwaai n Ibuobuoki n Rongorongan te Utu n te Titeiki.....	32
		5.5 Angareirei n te Euangkerio	32
		5.5.1 Bitiobi ao Ana Kauntira	33
		5.5.2 Kauntiran te Uoote	33
		5.5.3 Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki	33
		5.5.4 Taan Reirei ao Taan Kairiiri	34
		5.5.5 Te Beretitenti n te Reirei n Tabati n te Uoote ao Ana Kauntira	34
		5.5.6 Boretiaki ao Bwaai ni Ibuobuoki iaon te Intanete Ibukin te Kamatebwai ao te Angareirei.....	34
		5.5.7 Kooti iaon Angareirei n te Euangkerio.....	34
		5.5.8 Te beretitenti n te Titeiki ao Ana Kauntira.....	34

5. Te Mwakuri ni Kamaiu inanon te Uoote ao te Titeiki

Kaain Ana Ekaretia Iesu Kristo a kanakoaki bwa ana rimoa bwa ana mwakuri n ana o-n aroka ibukin kamaiuaia tamneia aomata (taraa D&C 138:56). Te mwakuri ni kamaiu aio iko taki ma ana mwakuri ni mitinare te membwa, tauakiia aika tibwa rairaki, te mwakuri ni kamarurung ibukiia membwa aika aki roroko, tembora ao rongorongo te utu, ao reiakinan te euangkerio. Te bitiobiriki e kaira te mwakuri aei inanon te uoote, ao ni buokaki irouia membwa n te kauntira n te uoote.

E ngae ngke e taui nakoa aika rietaata te bitiobi ni bwaa iakai, te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote e bairei mwakuri ni mitinare ibukiia membwa, te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata e bairei mwakuri n te tembora ao ibukin rongorongan te utu, ao te beretitenti n Reirei n Tabati e buokiia taan kairiiri ni uoote ake tabeua ni kanakoraoa te kamatebwai ao te reirei iaon te euangkerio. E kona te bitiobi ni mwiokoa temanna ana kauntira bwa e na tararua aron tauakiia aika tibwa rairaki ao ake tabeman ao n tararua te mwakuri ni kamarurungaia membwa. Kain te nakoanibonga n tatabemaniaa ao te tia kairiiri n te bootaki ana ibuobuoki ni wakina te mwakuri ni kamaiu n ana bootaki neienne ke teuanne.

5.1 Ana Mwakuri ni Mitinare te Membwa

5.1.1 Bitiobi ma Ana Kauntira

Te bitiobi e na kaira te kauntira n te uoote ni katauraoan ao irakin baire ibukin te mwakuri ni mitinare n te Uoote, n aron are e kabwarabwraaki n 5.1.8.

Te bitiobi e weteia ao e kaokoroa nakon are iai irouna te Nakoanibonga ae te Merekiteraka bwa e na riki bwa te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote. E kona te bitiobi ma ana kauntira ni weteia ao ni kaokoroaia membwa ake tabeman bwa ana beku bwa mitinare n te uoote.

Te bitiobi ao ana kauntira a na karaoa te mwakuri ni mitinare ibukiia membwa bwa te bwai ae moan te kakawaki. A angareirei iaon reirei n te mwakuri ni mitinare n tainako. A kaungaia membwa n te uoote bwa ana mwakuri ma mitinare aika bwanin aia tai ni kakaae, reirei, ao ni bwabetitoia taan kakaae. A katea te banna ni katooto man kakaeakin ao katauraoaia aomata ao utu ibukiia mitinare bwa ana reireiniia.

Te bitiobi ao ana kauntira ana buokiia membwa aika a tauraoi n nako ni mitinare ae bwain

taina, n raonaki ma titita ao taanga, ni katauraoi ni beku bwa mitinare.

5.1.2 Kauntiran te Uoote

Ana mwakuri ni mitinare te membwa e na rangin n nakoraoi ngkana membwa n ana kauntira te uoote a bane ni kabaeaki n te mwakuri ni mitinare. Inanon kooram ao bootaki, a kaungaia membwa bwa ana karaoa te mwakuri ni mitinare ni kawai aikai:

1. Kakaia ao ukoukoriia aomata aika ana reireinaki.
2. Buokiia mitinare ngkana a reirei (ni mweengaia membwa, ngkana e kona).
3. Iraorao ma taan kakaae.
4. Katauraoia ma aia ataei bwa ana beku bwa mitinare aika bwanin aia tai.

Inanon bootaki n ana kauntira te uoote, ao membwa n te kauntira a karikirakei ao a rinanoi babaire ibukin te mwakuri ni mitinare n te Uoote (taraa 5.1.8). A rinanoi aia bwabetito taan kan riki ni mitinare, taan kakaae riki tabeman, ao bwaa i riki tabeua man te Progress Record (Te Rekooti Ibukin te Rikirake) ae katauraoaki irouia mitinare aika bwanin aia tai. A karaoi baire ni buokia ni karikirakeia taan kakaae. Anga reirei ibukin taan reirei n te mweenga ao taan reirei ni kakawari ake a tauraoi nakon te bwabetito ao te kamatoaaki.

N aron are e rekomente iroun te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote, ao e kona te bitiobi ni kaoa te mitinare ae bwanin ana tai ni kaitibo ma te kauntira n te uoote.

5.1.3 Te Tia Kairiiri Ibukin te Mition n te Uoote

Iaan ana kaetieti te bitiobi, ao aikai taben te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote:

E bairei rikiraken te uoote ni kakaae, reirei, ao ni bwabetitoia taan kakaae. E bairea te mwakuri aei ma aia mwakuri mitinare aika bwanin aia tai ao mitinare n te uoote. Inanon bootaki n ana kauntira te uoote, ao e kona te bitiobi n tuanga bwa e na kairii marooro iaon mwakuri ni mitinare.

E kairii boowi ni babaire ibukiia mitinare ao ni bairea ana mwakuri te mitinare n te uoote.

E bairei taai n reirei ae kona n reke ibukiia mitinare aika bwanin aia tai ni katoa wiiki.

E bairei nebonebo ibukin bwabetito ibukiia aika tibwa rairaki, ao ni buokaki irouia mitinare aika bwanin aia tai (taraa 20.3.4).

E ibuobuoki ni bairei kamatoakiia membwa aika boou n tain te bootaki n toa.

E na raoniia mitinare aika bwanin aia tai n reirei ao n raoniia taan kakaae.

E ira te kiraati iaon Reirei n te Euangkerio, ao e kona n anga reirei n te kiraati ngkana e tuangaki iroun te bitiobiriki.

Te aomata are iai irouna te Nakoanibonga ae te Merekiterka e kona n rineaki bwa te tia ibuobuoki nakon te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote.

5.1.4 Mitinare n te Uoote

Te bitiobiriki ao te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote a iangoa mwaitia mitinare n te uoote aika kainnanoaki n te uoote. Mitinare n te uoote a beku iaan aia kairiiri. Naake iai irouia te nakoanibonga, titita, ao mitinare ake taanga a kona ni beku bwa mitinare n te uoote. Aki kainnanoia ae e na karekeaki toaia, ma aki riai n nako n tii ngaia ni kawari mweenga. Te mwaane ao te aine aki kona ni karaoi kakawari kanga mitinare n te uoote ti ngkana bumwaane ao buaine.

Mitinare n te Uoote a weteaki nakon te maan are e a tia ni katauaki, n aron uoua te ririki. N tainako ao ana akea tabeia riki tabeua n te Ekaretia, ti taabe n aroia taan reirei n te mweenga ke taan reirei ni kakawari, riki nakon te membwa ae itera ke taian utu aika aki roroko. Aki bwain kanikina n te ara.

Mitinare n te Uoote a kakaeai ao a katauraoia aomata nakon te mwakuri ni mitinare ae bwanin ana tai ae ana reireinna. A ibuobuoki naba n reitaki ao n reireiniia taan kakaae.

Mitinare n te uoote a kawari mwengaia membwa ni kaungaia membwa n ukoukoru atatai irouia mitinare, kakaeia aomata aika a kona n reireiniia, ao ni katauraoia aomata bwa a na reireinaki.

5.1.5 Boowi Ni Babaire Ibukiia Mitinare

Te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote e kaira te boowi ni babaire ibukiia mitinare ma mitinare n te uoote ao mitinare aika bwanin aia tai. Te boowi e kakaraoaki n tainako. Ngkana mitinare aika bwanin aia tai a beku n uoote aika kakaokoro, a kona n iri nakon angaraoin aia tai.

N te boowi aei, te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote e na rinanon ana mwakuri te mitinare ae bwanin ana tai ao membwa n te uoote. Te tia kairiiri ibukin te Mition n te Uoote e kona naba ni kairii marooro ibukin katauraoan ana babaire te uoote ibukin te mwakuri ni mitinare n te uoote, ni karekea te tai n anga reirei ae kona n reke ibukiia mitinare, ao ni kakaia membwa aika ana iririiri n te tai are a reireinaki iai taan kakaae.

5.1.6 Membwa ao Mitinare Aika Bwanin Aia Tai A Uaia Ni Mwakuri

Te beretitenti n te mition iai irouna kiing ibukin te bwabetito ao kamatoakiia taan rairaki. Iaan ana kaetieti, iai tabeia mitinare aika bwanin aia tai ibukin reireinakiia taan kakaae. Mitinare naba aika bwanin aia tai a karaoi naba intawiu ibukin te bwabetito ao te kamatoa ibukiia taan bwabetito ao n anga te kariaia bwa e na karaoaki te otenanti.

Te bitiobi e na kinaia taan kakaae ni kabane ao n noora aron rikirakeia. E ngae ngke e aki intawiu ma naake ana bwabetitoaki, e kaitibo ma ngaia n tatabemaniia imwain ae a bwabetitoaki. E tara naba rikirakeia membwa n te uoote ao n iraorao ma ngaia. Ana bae ni kona ni bwabetitoaki ao ni kamatoaaki taan kakaae ao n teimatoa ni kakao-nimaki ngkana iai aia reitaki ae tamaroa ma kaain te Ekaretia.

Ni bon arona, ao mitinare aika bwanin aia tai aki kona ni kamaenakoaki ma toaia ni mwakuri ma membwa n te uoote. Ma, a kona ni kamaenakoaki bwa ana mwakuri ma membwa ngkana e riai ni karaoi mwakuri n anga reirei aika mwaiti. N aron keiti aikai, te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote e na kakoaua bwa naake a mwakuri bwa kanga toaia mitinare aika bwanin aia tai a oota ao a butimwaii tuua n te mition. E reireiniiia bwa ana aki kona ni kitana te mwakuri ni mitinare ae bwanin ana tai n akaean toana are e a tia ni kariaikaki.

5.1.7 Mwakuri ni Bwabetito ao Taian Kamatoa

A riai mwakuri n nebobe ni baireaki n te tai naba are e a tia te tia kan bwabetitoaki n anga nanona bwa e na bwabetitoaki. E na aki riai n tataonaki bongin te namwakaina anne ti ngkana te aomata anne e aki tauraoi. Bwabetitoakiia utu aki riai ni karimwiiai ibukin te karo bwa e aonga ni karekea te nakoanibonga ao ni karaoa te bwabetito bon irouna.

Te nebobe n te bwabetito e karekea te tai ni kakaae ao ni kaungaia taan kakaae ake tabeman. A riai aika tibwa rairaki ni kaungaaki bwa ana kaoia kaain aia utu, aia koraki ake tabeman, ao raoraoia. A kona naba taan kairiiri n te Ekaretia ao mitinare ni kaoia taan kakaae ake a reireinaki, taan kakaae aika iai nanoia ni kan bwabetitoaki, ao taan kairiiri ao membwa ake a na uaia ni mwakuri ma membwa aika boou. A kona naba kaain uoote ake tabeua n iri.

A kamatoaaki taan kan rairaki n te bootaki n toa n te uoote are a maeka iai, riki n te Tabati are imwiin te bwabetito.

Kainibaire ibukin mwakuri ni bwabetito ao taian kamatoa, n raonaki ma kainibaire ibukin te bwabetito ao taian kamatoa irouia aika 8 aia ririki, a kuneaki n 20.3.

5.1.8 Babaire Ibukin te Mwakuri ni Mitinare n te Uoote

Iaan ana kaetieti te bitiobi, te kauntira n te uoote e karaoa te babaire ibukin te mwakuri ni mitinare n te Uoote. E riai te baire ni bwarabwara raoi ao ni bebete. A riai ni kaairia ma te kouru ae onoti ao waaki ni kakukurei ni buokiia kaain te nakoanibonga ao taan kairiiri n taian bootaki n irii mwakuri ni mitinare, te kateimatoaaki, ao te mwakuri ni kamarurungakia membwa. The kauntira n te uoote e rinanoi babaire ibukin te mwakuri ni mitinare n te Uoote ma te baire ibukin te mitinare ae bwanin ana tai are e mwiokoaki ibukin te uoote. Aikai kawai aika a kona n ibuobuoki ibukin karoan te baire aei:

1. Iangoa kainnanoia ao bwaai n ibuobuoki man te uoote ibukin te mwakuri ni mitinare, tauakia, ao te mwakuri ni kamarurung, n raonaki ma tauraoia mitinare aika bwanin aia tai.
2. Katei kouru aika onoti ibukin aia mwakuri ni mitinare membwa, tauakia, ao te mwakuri ni kamarurung e na riai ni katiaaki inanon te ririki are imwiina.
3. Baireia bwa e na kanga ni kakoroaki bukin taian kouru. A kona taan kairiiri ni bairei kawai n tabekarake ana kantaninga te uoote ao katei ibukin te mwakuri ni mitinare. A kona ni karikirakei iango ibukin waaki ni kakukurei ni buokiia mitinare aika bwanin aia tai ni kakaea, reirei, ao ni bwabetitoia riki taan kakaae. A kona naba ni bairei kawai n iraorao ao ni kakorakoraia membwa aika boou ao ni kari-kirakea te mwakuri ni kamarurung ibukiia membwa aika aki roroko.

Te kauntira n te uoote e rinanom te babaire ibukin te mwakuri ni mitinare n te Uoote n angin te tai ao n rinanona ngkana e kainnanoaki.

5.1.9 Taan Kairiiri n te Titeiki

Te beretitenti n te Titeiki ao Ana Kauntira

Te beretitenti n te titeiki ao ana kauntira e kakawaki irouia te mwakuri ni mitinare ae bwanin taina. A anga reirei iaon tuua ibukin te mwakuri ni mitinare n tabetai ao ni kaungaia membwa n te titeiki bwa ana mwakuri ma mitinare aika bwanin aia tai ni kakaae, reirei, ao ni bwabetitoia taan kakaae. A katei banna ni katooto ma kakaeakiia ao katauraoakiia n tatabemaniia nako ke taian utu bwa ana reireinaki irouia mitinare.

N ana intawiu n tainako ma bitiobi ni kabane, te beretitenti n te titeiki e na titiraki ibukin rikirakeia taan kakaae n ana uoote te bitiobi.

Te beretitenti n te titeiki e na bootaki n tainako ma te beretitenti n te mition n rinanoi aia mwakuri mitinare aika bwanin aia tai n te titeiki. Bwaai aika a na maroroakinaki bon mwaitia ao aia tabo mitinare, tabeia membwa ibukin te mwakuri ni mitinare, aia ibuobuoki mitinare ibukin tauakiaao te mwakuri ni kamarurung, aia ibuobuoki mitinare ibukin reiakinaia membwa, kamwarakeaia, aia tabo ni maeka, ao baoia ni mwamwananga mitinare.

Kauntira ae Rietata ae Katabeaki Nakon te Mwakuri ni Mitinare

Te beretitenii n te titeiki ana rinea te kauntira ae rietaata bwa e na buokiia n tararuaa ana mwakuri te titeiki ni kakaae, reirei, bwabetito, ao ni kamatoaia taan kakaae. Te kauntira ae rietaata aei e kona ni kaira te marooro iaon atun rongorongo aikai inanon ana boowi te komete n te nakoanibonga n te titeiki, aia boowi kauntira n te titeiki, aia boowi n te waaki ni kairiiri kaain te nakoanibonga n te titeiki, ao boowi riki tabeua n te titeiki.

Te kauntira ae rietaata e anga mwakuri ni mitinare bwa e na kataneiaia taan kairiiri ibukin te mition n te uoote aika tibwa weteaki. E katauraoi naba kaetieti ao kaunganano nakoia taan kairiiri n ana mition te uoote, nakoia n tatabemaniia nako ke n te bootaki. Man ana kariaia te beretitenti n te titeiki, e kona ni kataneiaia taan kairiiri ao mitinare n te uoote.

5.2 Tauakiia Aika Tibwa Rairaki

Kaain te Ekaretia aika boou a kainnanoia aia boutoka ao aia iraorao taan kairiiri n te Ekaretia, taan reirei n te mweenga, taan kakawari n te mweenga, ao mebwa riki tabeman. Te boutoka aei a buoka te membwa ae boou ni matoa n “rairaki nakon te Uea” (Aramwa 23:6).

5.2.1 Kainnanoia Membwa Aika Boou

Te bitaki nakon kaainakin te Ekaretia bon te kakaewenako ibukiia mwaitia aomata. E aki toki ni rekereke kakoauakin aia reirei Aro aika boou ma aron te maeu ae boou. Ni kabane membwa n te Ekaretia, ao riki membwa aika boou, a kainano bwaai aika teniua bwa ana buokiia ni kateimatoa marurungiia I nanon te Ekaretia: te iraorao, te tai ae a tauraoi iai ni beku inanon te Ekaretia, ao ni kamwarakeia n ana taeka te Atua (taraa Moroni 6:4). I aan ana kaiiri te bitiobiriki, Taan Kairiiri n

te Nakoanibonga ao Bootaki ni kairiiri ana buokiia membwa aika boou n aono aikai.

5.2.2 Bitiobi ao Ana Kauntira

Iai mwiokoan te bitiobi ni bwaai ni kabane ibukin tauakiia aika tibwa rairaki. Buokiia membwa aika boou bwa ana teimatoa ni marurung inanon te Ekaretia, te bitiobi ao ana kauntira iai mwiokoia n aron aikai. Te bitiobi e na bae ni katabea temanna ana kauntira bwa e na kekeiaki ni karaoi mwakuri aikai.

Ana tararua aron te kekeiaki ni kakoaua raoi bwa membwa aika boou ana karekea te iraorao.

Ana kakoaua raoi bwa membwa aika ikawai ao a boou ana karekei nakoiai ke mwakuri tabeua aika a riai.

Ana kakoaua raoi bwa taari ae 12 te ririki ao ake a ikawai riki ana katabuaki nakon te aobiti ae te Nakoanibonga ae te Aaron ae riai n te tai ae waekoa imwiin kamatoakina n aron ae tataneiai te aba iai inanon teuana te wiiki. Ana taraia naba bwa taari aikai ana karekei taai aika riai ni kawakura te nakoanibonga. Taari aika kororaoi ni bwabetitoaki ao man kamatoaki ana kororaoi naba ni karekea te Nakoanibonga ae te Aaron.

Te bitiobi ao ana kauntira a tararua te mwakuri ibukiia taan kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietata ao te beretitenti n aia kooram unimwaane e buokiia ake 18 te ririki ao ake a ikawai ni katauraoia ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. Imwaina ngkoa ao te bwabetito ibukia taari ae 18 te ririki ao ake a ikawai a katabuaki bwa unimwaane imwin ae a tia ni beku bwa ibonga, ni karikirakea te oota ae tau ibukin te euangkerio, ao ni kaota raoi aia kakaonimaki. E aki katauaki te tai ngkana e kainanoaki te membwa.

5.2.3 Kauntiran te Uoote

N ana bootaki te kauntira n te uoote, membwa n te kauntira ana manga rinanoia aia kouru ibukin tauakiia aika tibwa rairaki n aron are kaotaki n te babaire ibukin te mwakuri ni mitinare n te uoote (taraa 5.1.8). Ana marooroakin rikirakeia membwa n tatabemaniia nako aika boou ao ni kakoaua bwa baikara boutoka ake ana bae neiei ke teuiae ni kainanoai. A kona ni kabongana te boomwa ae te New and Returning Member Progress (Rikirakeia Kaain Te Aro Aika Boou Ao Ake a Manga Oki) bwa kairan te marooro. A reirei aanga ni ibuobuoki ibukiia membwa aika boou bwa ana namakina te tangira mai irouia membwa tabeman, te kukurei ni beku ibukin abanuean te uea, ao te rau are ti karekea rinanon maiuakinan reirei n te euangkerio.

Te kauntira n te uoote ena bae ni maroroakin aanga are e na kona te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote ni mwakuri ma taan kairiiri n te nakoanibonga ao taan kairiiri n bootaki ni kakorakoraia naake a tibwa rairaki. Membwa n te kauntira n te Uoote ana bae naba ni iangoi beku aika riai are ana kona n anganaki membwa aika boou, n aron mwakuri ibukin te tembora ao rongorongo n te utu.

5.2.4 Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki

N aron ae kairia te bitiobiriki, taan kairiiri n te nakoanibonga ao taan kairiiri ni bootaki a katauraoi aanga aika riai ni buokiia membwa aika boou n karikirakei maiun tamneia ao ni kamarurungia inanon te Ekaretia. Te katooto, te beretitenti n te Bootaki n Aine e mwiokoaki bwa e na buokiia aine aika ikawai aika rairaki. Ibukina bwa te mwaane ae ikawai ae rairaki bon te unimwaane ae tauraoi, e ngae ngke te beretitenti man aia kooram unimwaane ke te tia kairiiri man aia kurubu ibonga ae rietata bon mwiokoana bwa e na buokia n karikirakea, n aron are iangoaki man te bitiobiriki. Ngkana e mwaiti nakon temanna te membwa n te utu ae kaina te Ekaretia, taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki ana iangoi bwaai aika kona ni karaoi n aia bootaki n ana kauntira te uoote.

Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki ana bae ni buokiia membwa aika boou n aanga n aron aikai:

A buokiia membwa aika boou n kaotaia ao ni kabonganai reirei ao reirei n aia reirei mitinare.

Ana kakoaua raoi membwa aika boou n reia-kin moa ni waaki aika karoaki n te Ekaretia, n aron ae kanga kaotan te koaua, kabwakaan te kabwianibwai, ao angabwai riki tabeua, maeukina tuan te aki mamamatam, aanga am taeka, karoai otenanti n te nakoanibonga, ibuobuoki ni mwakuri ibukin rongorongan te utu, karoai bwabetito kamatoa ibukiia maate (ngkana e riai), ao ni beku bwa te tia reirei n te mweenga ke te tia reirei ni kakawari.

Ana kakoaua raoi bwa membwa aika boou iai irouia booki aika tabu, ana maekatiin te Ekaretia, ao booki n reirei ake a na kainnanoi ibukin kiraati n te Ekaretia ake a na iri.

Taan kairiiri n te nakoanibonga ao ana bootaki nako te aro a na buokia ni kabaei araia iai.

Ngkana membwa aika boou a kona ni karekei otenanti n te tembora, taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki a buokiia bwa a na tauraoi n te tiemina ni katauraoi ibukin te tembora ke ni kawai riki tabeua.

Taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki a kona ni mwiokoia membwa aika a maan bwa a na ibuobuoki n iraorao ma membwa aika boou. Taan kairiiri a kona ni mwiokoia membwa aika a nakoraoi ma membwa aika boou ngke ti tabo mamaten nanoia ke bukina bwa a tia ni kaitaraa ma kakaewenako aika titebo aroia.

Taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki (ke membwa ake a tia ni mwiokoia) a na kakoaua ni katoa wiiki bwa membwa aika tibwa bwabetitoaki aika kaain aia kooram ke aia bootaki a iriira te taromauri. A karaoi mwioko bwa a na kawariia naake aki roko ao ni kaoia bwa a na iri n te wiiki are imwiina.

5.2.5 Taan Reirei ni Mweenga ao Taan Kakawari n te Mweenga

Taan reirei ni mweenga ao taan kakawari iai tabeia aika a kakawaki ibukin kateimatoan te iraorao ma membwa aika boou. N reitakiia ma te bitiobi, taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao Bootaki n Aine a moanibwaia karekeia taan reirei ni mweenga ao taan kakawari nakoia membwa aika boou.

Ngkana a kariaiakaki iroun te beretitenti n te mition, mitinare aika bwanin aia tai a kona n ibuobuoki ni karaoi reirei ni mweenga ke kakawari nakoia membwa aika boou.

5.2.6 Mitinaren te Uoote ao Mitinare Aika Bwanin Aia Tai

E ngae ngke te kateimatoa bon tabeia taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki n te uoote ao mitinaren te uoote aika bwanin aia tai a ibuobuoki n te mwakuri aei. Mitinaren te Uoote a maanga anga riki reirei ake aua nakoia membwa ni kabane aika boou (taraa *Preach My Gospel*, mwakoro 3). A anga naba reirei 5. Mitinaren te Uoote a kona ni buokaki irouia mitinare aika bwanin aia tai ngkana a kainnanoaki.

5.2.7 Aia Kairoro Membwa n te Uoote Ake Tabea

Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki a kaungaia membwa n te uoote ni kakorakoraia membwa aika boou man kaotakin te tangira ao karikirakean te iraorao imarenaia. A kona taan kairiiri ni kaoia membwa aika tibwa rairaki bwa ana irii bootakin te utu n te tairiki, bootakin te Ekaretia, kiraati, ao mwakuri ni kakukurei ma ngaia, ni katauraoi baao ngkana a kainnanoaki.

5.2.8 Kiraati iaon Reirei n te Euangkerio

Membwa aika boou aika 18 aia ririki ke a ikawai riki ana irii kiraati iaon Reirei n te Eungkerio n tain te Reirei n Tabati, n ikotaki ma taan kakaae.

Membwa aika boou ana irii kiraati iaon Reirei n te Euangkerio inanon tabeua te namwakaina. Ngkana a tauraoi, ana ira te kiraati ibukin Reirei n te Euangkerio.

Te tia kairiiri ibukin te mition n te uoote e na ira te kiraati iaon Reirei n te Euangkerio. E kamwakura te kiraati ma mwakuri ni kateimatoa inanon te uoote. E kona te membwa n te bitiobiriki ni mwiokoia bwa e na angareirei iaona. A kona naba n iri mitinare n te uoote ake tabeman.

Taan reirei n te mweenga, taan kakawari n te mweenga, ao membwa riki ake tabeman a kona n ira te kiraati ni karekea te iraorao. N taainako e kona te tia reirei ni kaoia membwa n te uoote ake tabeman n tibwauai aia atatai ao aia kakoaua. Te katooto, e kona te tia reirei ni kaoia membwa n te uoote n tibwauai aia kakoaua ibukin kakabwaia n te kabwianbwai, aia atatai n tokanikai iaon aia kakaeweknako, ke taian kakabwaia ae a tia ni karekei man aia beku n aia wewete n te Ekaretia.

Taan reirei n te reirei n te kooti aei iai tabena n aron aikai:

A rinei ao a angareirei man te *Gospel Principles*. Ngkana a angareirei, a teimatoa ni kabonganai booki aika tabu, riki Ana Boki Moomon. A karaoi reirei ni kaineti ma kainnanoia kaain te kiraati n tibwauai aia iango ao aia atatai.

A karika te tabo ae na karekea te Tamnei, man kakaotakin kakoaua.

A kaungaia kaain te kiraati bwa ana wareka Ana Boki Moomon n tainako ao n tibwauai aia namakin man aia wareware.

5.2.9 Taan Kairiiri n te Titeiki

Te beretitenti n te Titeiki ao Ana Kauntira

Membwa n te beretitenti n te titeiki e tarai mwakuri ni kakorakoraia membwa aika boou. A reirei ao a kaungaia taan kairiiri riki ake tabeman n taian mwakuri aikai. A kaitibo ma membwa aika boou ngkana a kawari taian uoote. A kona ni karaoa te bootaki ibukiia membwa aika boou ni kaineti ma te maungatabu n te titeiki.

N ana tai n intawiu are tataneiai ma bitiobi n tatabemaniia nako, e na titiraki te beretitenti n te titeiki ibukin te ribooti iaon rikirakeia membwa aika boou n ana uoote te bitiobi.

N ana tai ni boowi ma te mition beretitenti, e kona n anga te ribooti te beretitenti n te titeiki iaon rikirakeia membwa aika boou n te titeiki.

Te Kauntira ae Rietaata

Kauntira aika rietaata aika mwakuri ma taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka n

te uuote ao kauntira aika rietaata a mwakuri ma taan kairiiri ibukin te mition n te uuote a kona n ibuobuoki n reirei ao n reitaki n te aro n iraorao ma membwa aika boou. A kona naba ni karaoa te mwakuri ni buokiiia unimwaane aika tauraoi ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.

Beretitentii n Ana Bootaki te Titeiki

A kona taian beretitentii n ana bootaki te titeiki ni mwakuri ma taan kairiiri n te uuote n anga reirei ao n iraorao ma membwa aika boou.

5.3 Te Mwakuri ni Kamarurung

Taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki n te uuote ana teimatoa ni mwakuri korakora ni buokiiia membwa aika aki roroko ni manga oki n irii ana waaki te Ekaretia. E taku te Tia Kamaiu, “Kam na aki toki n ibuobuoki nakon aekan aei, bwa kam aki ataa te tai are ana rairaki iai man rairananoia, ma ni kawarai ma nanoia ni kabane, ao N na katoka aorakiia; ao kam na riki bwa taan kamaiu nakoia” (3 Nibwaai 18:32).

Membwa aika aki roroko a teimatoa ni kakaua te euangkerio, ma a kona n iai aia kangaanga are a karika te aki nakoraoi n rokoia n te taromauri. E taraa n ae kanga ti tabeman raoraoia inanon te Ekaretia, ngaia are e rangin ni uarereke namakinan ae a mena ibuakoia raoraoia ngkana a nakon bootakin te uuote. Naake a oki nakon te ekaretia a karaoia ngkana a noria bwa iai te bwai ae bua man maiuia. Ao ibukin aei, a ataia bwa a riai ni karaoi bitaki n aron maiuia. N taai n aron akanne, a kainanoa te tangira ao te iraorao ibukin te tabeaianga, membwa aika marurung inanon te Ekaretia ake a butimwaiia n aroia ae a mena inanona ana kaota te nano ni mwamwannano ni koaua nakoia.

5.3.1 Bitiobi ao Ana Kauntira

Te bitiobi ao ana kauntira iai tabeia ae a bwabwaki ibukin te mwakuri ni kamarurung. A kairi aia mwakuri kaain te kooram n te nakoanibonga ao bootaki ni buokiiia membwa aika aki roroko ni kakorakoraia ao ni kakoaua bwa membwa ake a oki a karekea te iraorao ao te boutoka. A buokiiia taari aika oki ni moantaii n te nakoanibonga, ao a buokiiia taari ao titita ni karekei otenanti n te tembora ke ni kororaoi ni manga n rin n te tembora.

E kona te bitiobi ni mwiokoa temanna ana te tia tararua ni kauntira te mwakuri ni kamarurung.

5.3.2 Kauntiran te Uoote

Iaan ana kairiiri te bitiobiriki, ao ana rinanoi aia kouru kaain te kauntira n te uuote ibukin te

mwakuri ni kamarurung n aron are e kabwarabwaraaki n te baire ibukin te mwakuri ni mitinare n te Uoote (taraa 5.1.8). A tibwaua te rekomente ibukin tararuakiia membwa aika aki roroko n aia bootaki. Man teimatoam n atai kainnanoia ao aia kangaanga membwa aika aki roroko, ao a kona kaain kauntiran te uuote n atai a bwa ana tauraoi n ningai utu ao n tatabemania ni kaekaa te kakao ni karekeia irua nakon te Ekaretia, n irii ana waaki te Ekaretia, ke n ira te reirei iaon te katauraoi nakon te tembora.

Te kauntira n te uuote e tataro mwaaka ibukin ataaikiia membwa aika aki roroko aika a na kona n oki nakon te waaki. A na baireia naba bwa antai te tia kairiiri ao te membwa ae te kabanea ni bwaati ni kakorakoraia membwa aika aki roroko mani karekeia te reitaki ae tamaraoa ma ngaia. Ngkana e raka iaon temanna te utu ae aki roroko, ao taan kairiiri n te uuote ana uaia ni maroroakinna n aia bootaki ni kauntiran te uuote.

Bootaki n Ana Kauntira te Uoote a na teimatoa ni karin ribooti iaon rikirakeia membwa. N te tai are a oki iai membwa nakon te waaki ke n aki butimwaea te kakao bwa ana oki, te kauntira n te uuote e na kakaia riki tabeman ake ana kai rairaki. A kona membwa ni kabongana te boomwa ae te New and Returning Member Progress (Rikirakeia Kaain Te Aro Aika Boou Ao Ake a Manga Oki) n ririmwiin taian kekeiaki aikai.

5.3.3 Taan Reirei n te Mweenga ao Taan Kakawari n te Mweenga

N te maroro ma te bitiobi, ao taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao aia Bootaki Aine a na rineia taan reirei n te mweenga ao taan kakawari n te mweenga aika a kakaonimaki bwa a na nako n reireiniia kaain te aro aika aki roroko. Taan kairiiri aikai a kabanea korakoraia riki iaoia membwa aika aki roroko aika a na bae ni kaekaa te kakao n oki nakon te waaki.

5.3.4 Mitinare aika Bwanin Aia Tai ao Mitinare n te Uoote

Te tia kairiiri n te mition n te uuote, mitinare aika bwanin aia tai, ao mitinare n te uuote a kona n ibuobuoki ma te mwakuri ni kamarurung ngkana e angaraoi, riki ngkana aia reirei ibukiia membwa aika aki roroko e na karekea aia tai mitinare n reireiniia membwa aikai ao raoraom aika tiaki membwa ke am koraki.

5.3.5 Kiraati iaon Reirei n te Euangkerio

Membwa aika aki roroko aika 18 aia ririki ke iaona riki a kona n ira te kiraati iaon Reirei n te Euangkerio n tain te Reirei n Tabati (taraa 5.2.8).

5.3.6 Taan Kairiiri n te Titeiki

Te beretitenti n te Titeiki ao Ana Kauntira

N aia intawiu ma bitiobi n tatabemaniia nako, te beretitenti n te titeiki e titiraki ibukin te ribooti iaon rikirakeia membwa aika aki roroko n ana uoote te bitiobi. The beretitenti n te titeiki ao te bitiobi a maroroakin baire ao kouru aika katauraoaki iroun te kauntira n te uoote ibukiia membwa aikai.

Ngkana a uaia ni bootaki te beretitenti n te titeiki ao te beretitenti n te mition ni maroroakin mwakuri ni mitinare, a kona naba ni maroroakin mwakuri n ibuobuoki aika kona mitinare aika bwanin aia tai ni karaoi nakoia kaain te aro aika aki roroko.

Kauntira Aika Rietaata

Kauntira aika rietaata aika mwakuri ma te dia kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka e kona n ibuobuoki n reirei ao n iraorao ma kaain te aro aika aki roroko. A kona naba n iri mwakuri ni buokiia unimwaane aika tauraoi ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.

Beretitentii ni Bootakin te Titeiki

A kona beretitentii n ana bootaki te titeiki ni uaia ni mwakuri ma mataniwiin bootaki n reiereiniaiia ao n iraorao ma kaain te aro aika aki roroko.

5.4

Tembora ao Mwakuri n Rongorongan te Utu

Inanon tembora, kaain te Ekaretia a karekei otenanti ao ni karaoi berita aika tabu aika a riai ibukin te karietataki. A nako naba membwa n te Ekaretia nakon te tembora ni karaoi otenanti ibukiia aomata ake a tia ni mate aika a tuai ni karekei otenanti.

Taan kairiiri n te Nakoanibonga ao bootaki a na reireiniiia membwa n te uoote mwakuri n te tembora ao mwakuri ibukin rongorongan te utu, n aron ae kabwarabwaraaki ni barakaraba aikai:

A kaungaia membwa bwa ana karekei oin aia otenanti n te tembora ao ni buokiia aia utu aika kaan ma ngaia ni karekei aia otenanti. Taan kairiiri ana reireiniiia membwa bwa bukin te entaunmente bon ibukin karekean te karietataaki, tiaki ti ibukin te katauraoi nakon te mare ke te mition.

Taan kairiiri a na kaungaia membwa ake a entaunte n tatabemaniia nako bwa a na karekei aia beebea n rekomenti n rin n te tembora ae tuai bane taina ao n teimatoa n nakon te tembora ibukin kainnanoia n te utu. Taan kairiiri ana kaungaia naba ikawai aika tuai n reke aia entaunmente ao

roronrikirake aika 12 te ririki ao aika ikawai riki, n ikotaki ma membwa aika boou, ni karekei aia beebea n rekomenti nakon te tembora ae tianaki taina ao ni kabatiai nakoia nakon te tembora bwa a na bwabetitoaki ao ni kamatoaki ibukiia maate. Taan kairiiri aki katei kouru ke kawai ibukin rivotinakin mwaitin te nanakon te tembora. Membwa n tatabemaniia a bairei aron oin aia karinan teuanne ke neienne are e na iria n te mwakuri n te tembora.

Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki a reireiniiia membwa bwa ana ira te mwakuri ibukin rongorongan te utu man kakaeakiia aia bakatibu, bubuti ibukin karoan otenanti n te tembora ibukiia ngkana a kainnanoaki, ao katauraoan otenanti aikai bon irouia n te tembora ngkana e kona ni karoaoaki.

Taan kairiiri ana buokiia membwa ni kaotaia bwa ana aki bubuti bwa e na karoaoaki otenanti n te tembora ibukiia naake tiaki aia koraki n akea ana kariaia ana koraki te aomata anne ae rangi ni kaan. Taan kairiiri ana buokia naba membwa ni kaotaia bwa ana aki karaoi bubuti ibukiia aomata aika rangin ni kinaaki ake tiaki aia koraki ke ibukiia aomata ake a tia ni karekeaki rongorongoia man taian intekiti ni mwakuri ae tuai karaiakaki.

5.4.1 Bitiobi ao Ana Kauntira

Te bitiobi ao ana kauntira a tararuai mwakuri n te tembora ao rongorongoia utu n te uoote. A na kakoaua raoi bwa reirei ao kakabwaia ibukin mwakuri n te tembora ao rongorongoia utu a reiakinaki n taainako inanon bootakin te uoote.

Ngkana e bootaki te bitiobi ma membwa, e buokiia ni katauraoia ni karekei otenanti ibukin te tembora ao ni kakoaua bwa e tau n reitanako kawaran te tembora n taai nako ngkana e angaraoi.

Te bitiobi ma ana kauntira a kaungaia membwa bwa ana kinaia aia bakatibu ao ni katauraoi otenanti n te tembora ibukiia.

Tabeua riki mwiokoan te bitiobiriki ni irekreke ma mwakuri n te tembora a kabwaabwaraaki inanon te *Aeniboki 1*, mwakoro 3.

5.4.2 Kauntiran te Uoote

Ni katoa kuata n ana boowi te kauntira n te uoote, ao taan kairiiri ana iangoi bwaaia aika kaineti ma te tembora ao mwakuri ibukin rongorongan te utu, n aron aikai:

A marooroakin kawai ni buokiia aomata n tatabemaniia nako ao utu ni karekei otenanti ibukin te tembora ao n teimatoa n na nakon te tembora n angaraoina.

A tataromwaaka n iangoia membwa n te uoote aika a na kona ni weteaki bwa a na ira te marooro ibukin te katauraoi nakon te tembora ke ni mwakuri ma taan rabakau ibukin te utu.

A maroroakin kawai ni buokiia membwa bwa ana anga aia ibuobuoki nakon te mwakuri ibukin rongorongan te utu.

A kona ni maroroakin kawai ibukin kabongakanin te mwakuri ibukin rongorongan te utu ni kakaeia aomata ibukin te mwakuri ni mitinare ae bwanin taina ao ni karoko irouia membwa aika boou ao kaain te aro aika aki roroko.

5.4.3 Te Tia Kairiiri n Aia Kurubu Ibonga Aika Rietaata

Te tia kairiiri n aia kurubu ibonga ae rietaata e babairea aron ana waaki te kauntira n te uoote ni kaunga te mwakuri n te tembora ao n te utu inanon te uoote.

Te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata e babairei naba aron aia mwakuri taan rabakau ibukin te utu. Ngkana iai ana tienta te titeiki ibukin rongorongan te utu, e na rineia ana taan rabakau bwa ana riki bwa taan mwakuri ikanne iaan ana rinerine te tarekita ibukin rongorongan te utu. Ngkana e irekereke te titeiki n te FamilySearch indexing (intekiti ibukin KakaekiiaUtu), e na rekomente ni kabane bwa ana beku bwa e na riki bwa te tia mwakuri n te FamilySearch indexing (intekiti ibukin KakaekiiaUtu).

Ngkana akea ana tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata te uoote, te beretitenti n aia kooram unimwaane ke temanna te Nakoanibonga ae te Merekitereka ae taua te mwakuri aei.

5.4.4 Taan Rabakau Rongorongan Te Utu

Iaan ana kaetieti te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata, taan rabakau ibukin te utu iai tabeia n aron aikai. A kabongana te Member's Guide to Temple and Family History Work (Te Kairi Ibukiia Membwa nakon te Tembora ao Mwakuri Ibukin te Utu) bwa te bwai n ibuobuoki.

A buokiia membwa ni kakaia aia bakatibu. A buokiia membwa ni katauraoi rongorongo n te aro bwa e na kona ni karaaoaki otenanti n te tembora ibukin taekaia aia bakatibu. A buokiia membwa ake aki bwaina te kaombiuta ke naake aki mweengaraoi ni kabonganai kaombiuta. N reken taina ae riai, a karaoi ibuobuoki aikai inanon mwengaia membwa.

A beku n tainako bwa taan mwakuri n te tienta ibukin rongorongoia utu n te tabo, n aron are a tia

ni bukinaki iai. A kona naba n anganaki bwa ana anga reirei n te kiraati ibukin rongorongan te utu n te uoote.

Ibukin rongorongo riki tabeua iaon tabeia taan rabakau ibukin te utu, taraa te *Family History Consultant's Guide to Temple and Family History Work (Te Bwai ni Kairi Ibukin te Tia Rabakau n Rongorongan te Utu nakon te Tembora ao Mwakuri n Rongorongan te Utu)*, aika a tauraoi n te LDS.org.

5.4.5 Tembora ao Kiraati Ibukin Rongorongan te Utu ao Bwaai n Ibuobuoki

Marooro Ibukin te Katauraoi Nakon te Tembora

Marooro Ibukin te katauraoi nakon te tembora a buokiia membwa ni katauraoia ni karekei otenanti ao kakabwaia man te tembora. A baireaki boowi aikai iaan ana kairiiri te bitiobi. A reireinaki n autinibootaki ke inanon mweenga n tainako ngkana e kainnanoaki.

Tiemina ibukin te katauraoi nakon te tembora a bon rangin n ibuobuoki ibukiia membwa aika boou, membwa aika aki roroko aika a oki nakon ana waaki te Ekaretia, ao membwa ake a tia n entaunte aika a tuai ni kaboui aia beebea n rekomente ibukin kabwabwakaan riki taina. E kona naba te boowi n ibuobuoki ibukiia membwa aika a katauraoi ni karekei aia entaunmente.

Ian ana kaetieti te bitiobi, ao membwa ni kauntiran te uoote ana tatato mwaaka ibukiia membwa aika a na kaoia nakon taian boowi.

E na wetea temanna ke e raka riki taan reirei te bitiobiriki, ae kona n ae te bumwaane ke te buaine. Reirei ao kaetieti ibukin bairean te kooti a kona n noraki inanon *Endowed from on High: Temple Preparation Seminar Teacher's Manual*. Aomata ake a iri a riai ni karekei aia kaobi n te boki *Preparing to Enter the Holy Temple*.

Te Kooti ibukin Rongorongan te Utu

Te kooti ibukin rongorongan te utu ena bae n reiekinaki n tain Reirei n Tabati ke n te tai teuana ae riai ibukia membwa. E baireaki te kooti aei I an ana kaetieti te bitiobiriki ma tiaki iroun te beretitenti n te Reirei n Tabati. Taan reirei a kabongana te *Instructor's Guide to Temple and Family History Work* n reireiniia taian reirei. Te tia reirei n taainako bon te tia rabakau iaon rongorongan te utu are e rineaki iroun te bitiobiriki. Reirei a tataneiai ni kairaki bwa reirei ni kataneiai are a kona iai membwa ni kabwanina iai te mwakuri ibukin rongorongan te utu.

Nakon te Aonrain ibukin Bwaai n Ibuobuoki n Rongorongan te Utu

Ana aonrain te Ekaretia ibukin bwaai n ibuobuoki n rongorongan te utu e buokiiia membwa ni kinaia aia bakanib, bairei raoi rongorongoia aia bakanib, ao man uotarake aia bubuti ibukin karoan otenanti n te tembora ibukiia kaain te utu aei. Angiin bwaai n ibuobuoki aikai a kona n reke n ana intanete te Ekaretia ibukin rongorongan te utu, FamilySearch.org.

N titeiki ke n auti ni bootaki n te uuote ake iai kombiuta ao te intanete iai, ke n taabo ake a tia ni karinaki iai burokuraem ibukin rongorongan te utu n ana kombiuta te titeiki ke te uuote, te titeiki Beretitentii ao bitiobiriki ana kakoaua bwa kombiuta akanne a tauraoi ni kabonganaki irouia membwa n taai aika riai. Te tia rabakau iaon rongorongan te utu e kona ni buokia ni bairea tain kabonganakin kaombiuta ao n reireinia membwa aron kabonganakina.

Membwa aika a kabonganai ana kombiuta te Ekaretia ibukin rongorongan te utu aki riai ni kona n noori rongorongoia membwa ke taekan te mwane.

5.4.6 Taan Kairiiri n te Titeiki

Te beretitenti n te Titeiki ao Ana Kauntira

Te beretitenti n te titeiki ao ana kauntira a tarua te mwakuri n te tembora ao rongorongan te utu n te titeiki. A na kakoaua bwa taian reirei ao kakabwaia n te mwakuri aei a reiakinaki n tainako inanon ana bootaki te titeiki.

Ngkana e bootaki te beretitenti n te titeiki ma membwa, e buokia ni katauraoia ni karekei otenanti n te tembora ao ni kakororaoia bwa e aonga n teimatoa n nakon te tembora n tainako n angaraoina.

Te beretitenti n te titeiki ao ana kauntira a kungaia membwa bwa ana kinaia aia bakanib ao ni ni karekei otenanti n te tembora ibukiia.

Mwiokoia riki kaain te titeiki Beretitentii ake tabeua aika a irekereke ma mwakuri n te tembora a kabwarabwaraki inanon te *Aeniboki 1*, mwakoro 3.

Kauntira Aika Rietaata (s) A Katabeaki Nakon Mwakuri n te Tembora ao Rongorongan te Utu

Te titeiki Beretitentii e kona ni katabea temanna ke mwaiti riki kauntira aika rietaata n reireiniia te kurubu n ibonga ae rietaata ao taan kairiiri n aia kooram unimwaane n aia mwakuri n te tembora ao n rongorongan te utu. N aron ae kainnanoaki, kauntira aika rietaata aikai a kabotaua naba a na

kekeiaki te titeiki n te FamilySearch indexing (intekiti ibukin KakaeakiiaUtu) ao ma are n te tienta ibukin rongorongan te utu.

5.4.7 Tembora ao Bwaai n Ibuobuoki n Rongorongoia Utu inanon te Titeiki

Te Buroukuraem Ibukin te FamilySearch indexing (intekiti ibukin KakaeakiiaUtu)

Inanon te FamilySearch indexing (intekiti ibukin KakaeakiiaUtu), ao naake a roko a kabongana aia kaombiuta ni karekei tamnein beba n aron rekooti n te ware aomata, aia boki aaro, ao rekooti aika kakawaki. Man taian tamnei aikai, a karoai intekiti aika otamatiki are a kona iai ni karinaki rinanon FamilySearch.org.

A kona n tatabemaniia ao naake tiaki kaain te Ekaretia ni karoa te FamilySearch indexing (intekiti ibukin KakaeakiiaUtu) bon irouia. Ma, e kona te titeiki Beretitentii ni baireia bwa a na buoakaki riki membwa n te titeiki ngkana a bootaki ni mwakuri iaon te burokuraem ibukin te intekiti. Te aekaki ni mwakuri anne e kona ni karekea aia tai ni karaoi mwakuri n ibuobuoki ibukiia aika aki roroko ke aika aki kona ni kiton mweengaia. Roronrikirake a kona naba n ibuobuoki.

Ibukin rongorongo iaon katean te burokuraem ibukin te FamilySearch indexing (intekiti ibukin KakaeakiiaUtu) taraa te *Babaire Ibukin Kakae Rongorongoia Utu*, ae kona n reke n te LDS.org.

Tienta Ibukin Rongorongan te Utu

Tabeua titeiki iai aia tienta ibukin rongorongan te utu, bwa buokaia membwa n te Ekaretia ni kinaia aia bakanib ao ni karekei otenanti n te tembora ibukiia. Iruwaa man te kaawa a butimwaeaki naba ni kabonganai bwaai n ibuobuoki n te tienta ibukin rongorongan te utu.

Tienta aikai a karekei anga n rin n ana tabo n taui mwiin rongorongan te utu te Ekaretia, nakon ana kaombiuta n ibuobuoki te tabo n taui mwiin rongorongan te utu ao bwaai n ibuobuoki n te Intanete n aron te FamilySearch (KakaeakiiaUtu), ao te kataneiai iaon karoan mwakuri n rongorongan te utu.

Ibukin rongorongan riki tabeua te tienta ibukin rongorongan te utu, taraa *Babaire Ibukin Kakae Rongorongoia Utu*, are kona n reke n te LDS.org.

5.5 Angareirei n te Euangkerio

Anga reirei aika nakoraoi n te euangkerio e buokia aomata ni karikirakei aia koaua ao aia onimaki iroun Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo. E

kakorakoraia membwa n aia kekeiaki ni maiuuakin ana reirei te euangkerio. Ngkana e reiakinaki ana taeka te Atua ma mwaakan te Tamnei ae Ra-oiroi, bon iai "korakoran riki korakorana iaon aia iango aomata nakon . . . te bwai riki teuana" (Aramwa 31:5). Nakoanibonga ao mataniwiin bootaki a kaungai kawai n anga reirei aika nakoraoi n aia bootaki. A uringa bwa membwa n te Ekaretia a iri bootaki n ukoraukora te mwaaka, te rau, ao te kairi are e reke man ana taeka te Atua.

5.5.1 Bitiobi ao Ana Kauntira

Te bitiobi ao ana kauntira a reirei te euangkerio ni mwaakan te Tamnei man aia banna ni katooto. A kaira te kauntira n te uoote n aia kekeiaki ni kokoaua bwa te reirei n te uoote e kakorakora ao a kaineti ma reirein te Ekaretia.

5.5.2 Kauntiran te Uoote

Iaan ana kaetieti te bitiobiriki, membwa n ana kauntira te uoote a uaia ni maroroakinna bwa ana kanga ni katamaroa aron kamatebwai te euangkerio ao te anga reirei n te uoote. E kona te bitiobi ni kaoa te beretitenti n te Reirei n Tabati bwa e na kairi marooro aikai ao ni karekei reirei.

5.5.3 Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki

Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki a kekeiaki mwaaka ni kanakoraoa aia anga reirei ibukin te euangkerio. A mwikoaki naba ibukin kanakoraoan te kamatebwai ao te anga reirei n aia bootaki. N aia kekeiaki aikai, a kona ni marooro ma te beretitenti n te Reirei n Tabati n te uoote.

Rekomente Membwa bwa Ana Beku bwa Taan Reirei

Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao ni bootaki a na rekomente membwa n te uoote ake ana weteaki bwa ana beku bwa taan reirei n aia bootaki. Taan kairiiri a riai n rekomente taan reirei aika a na mwakuri raoi ni kona ni katauraoi reirei ake a na kaungai nanoia membwa n te kiraati ni maiu ni kaineti ma reirei n te euangkerio. Man karaoan aei, ao a kakoauaki bwa a iri reirei n 19.1.1 and 19.1.2.

Kinakiia Taan Reirei aika Boou

Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki ana kaitibo ma taan reirei aika tibwa weteaki n aia tabo ni mwakuri, e raoiroi riki imwain wakinan ana moan reirei te tia reirei. Inanon bootaki aikai, ao taan kairiiri ana kabwarabwaraia taan reirei n aron aei:

A buokiia taan reirei ni kareaia ma kaain te kiraati, ngkana e kainanoaki. Anganiia taan reirei araia membwa n te kiraati ao ni kaungaia taan reirei bwa ana kinaia kaain aia kiraati. A kaungaia naba taan reirei bwa ana karekea te nano n tabe-iaanga ibukiia kain te kiraati.

A buokiia taan reirei ni kaotaia n aron kabonganakin te *Teaching, No Greater Call (Reirei, Ake Te Wewete Ae Korakora Riki)*. Anganiia taan reirei n tatabemaniaa nako ana kaobi te boki ao n tibwauai rongorongo aika kakimototoaki ni kanoana.

Ngkana e kainanoaki, a buokiia taan reirei ni kaotaia bwa ana kanga ni katauraoa te reirei. Anganiia taan reirei te karikiram ae a tia ni kariaiakaki bwa ana kabonganai ibukin aia kiraati ao ni kabwarabwara aron kabonganakia. A manga rinanoan naba atuun reirei "Katauraoan Reirei" iteraniba 98–99 inanon *Teaching, No Greater Call*. (Ibukin te karikirum ae a tia ni kariaiakaki ibukin booki n reirei ao kaetieti bwa kona kanga n otani, taraa te *Instructions for Curriculum*.) ae bwainaki ngkai.

Katauraoan Boutoka Aika Teimatoa ibukiia Taan Reirei

Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao Bootaki a karikirakea aia reitaki ni boutoka ao n iraorao ma taan reirei. Imwiin aia boowi, ao taan kairiiri ana kaitibo ma taan reirei n tatabemaniaa n ongora kainnanoia taan reirei, ni maroroakin kainnanoia aomata aika a reireiniia, ao n rinanoi reirei aika kabwarabwaraaki n te tiektion aei. A kaungaia taan reirei ni katei kouru ae kaineti ma te boki "Making a Plan to Improve Your Teaching" iaon iteraniba 24–27 inanon *Teaching, No Greater Call*.

Kakoaua Bwa Te Reirei E Kakorakora ao E Kaineti ma Reirein te Ekaretia

Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ao bootaki ana tara te kamatebwai ao n angareirei n tain te reirei n Tabati ao reirei riki ake tabeua. Taan kairiiri aika aki tataneiai ni irira te kiraati, n aroia membwa n te Reirei n Tabati ao te Moanrinan ni beretitentii, ana baireia ma taan reirei bwa ana ira te kiraati n taai tabetai. Kaineti iaon aia taratara, taan kairiiri ana marooro ma taan reirei bwa e na kanga ni kanakoraoaki te reirei n taian kiraati.

Ana kakoaua raoi taan kairiiri bwa taan reirei a kabonganai booki aika tabu, aia reirei burabeti ni boong aika kaitira, ao te karikiram ae a tia ni kariaiakakai n aron are kaotaki ikai n te *Instructions for Curriculum*. Ana buokiia taan reirei ni kaotaia bwa e na kanga ni ikotaki te karikiram ma ana mekaatiin te Ekaretia, ao riki rongorongo aika

kakawaki n te maungatabu ni kabuta n te *Ensign* ao *Liahona*.

5.5.4 Taan Reirei ao Taan Kairiiri

Taan reirei ao taan kairiiri a reirei te euangke-rio, a kairaki man reirei n aron aikai.

Tangiria Naake ko Reireiniia

Taan reirei ao taan kairiiri ana kaota te tangira ao te nano ni koaua nakoia naake a reireiniia. Ana kamatebwai araia membwa n te kiraati. A rinano i taekan te roroko bwa aonga n ataia kaain te kiraati aika aki roroko. A kona n reitaki ma membwa aikai I tinanikun te kiraati ni kaungaia bwa a na roroko.

Reirei man te Tamnei

Taan reirei ao taan kairiiri a ukoukora ana kai-rii te Tamnei ae Raoiroi ni katauraoi ao n anga reirei. A ukoukora te kairiiri aei man te tataro ao n nanorinano ni kakoaua aia onimaki ioun te Uea. N tain taian reirei, a kaoa te tamnei man kaotan aia koaua man moan tua ake a reirei iaona.

Reirei te Reirei

Taan reirei ao taan kairiiri a kabonganai booki aika tabu, aia reirei burabeti ni boong aika kaitira, ao karikiram aika a tia ni kariaiakaki n anga reirei ao ni kakoauai reirein te euangkerio. Karikiram ibukin bwai n reirei aika a tia ni kariaiakaki ibukin kiraati nako ke kooram a koreaki inanon te *Instructions for Curriculum*. Ngkana e kainnanoaki, taan reirei ao taan kairiiri ana kairii bwaai n reirei ma maekatiin n te Ekaretia, riki rongorongo n te maungatabu ni kabuta man te *Ensign* ao *Riaona*.

Karekea Te Kamatebwai Korakora

Taan reirei ao taan kairiiri a kaungaia kaain te kiraati bwa ana tabeakin oin aia kamatebwai n te euangkerio bon irouia, inanon aia utu, ao n tain te kiraati. A kaungaiia membwa n te kiraati bwa a na uoti aia kaobi ibukin booki aika tabu nakon te kiraati ngkana e angaraaoi. Taan reirei ao taan kairiiri ana karekea te tai ae riai ibukiia membwa n

te kiraati ni kamarurungiia n anga aia tibwatibwa iaon marooro, ao ana kaoia kiraati membwa ni maiuakina te euangkerio ao ni karekei kakabwaia ake a tia n taekinaki n te berita.

5.5.5 Te Beretitenti n te Reirei n Tabati n te Uoote ao Ana Kauntira

Membwa n te beretitentii n te Reirei n Tabati n te uoote a beku bwa taan ibuobuoki ni buukiia taan kairiiri ake tabeman ni kekeiaki ni kakorakora reiakinan te euangkerio ao te anga reirei. A kona ni kaoaki bwa ana buukiia taan kairiiri ni kaotaia, reireiniia, ao ni katauraoi boutoka aika teimatoa ibukiia taan reirei.

5.5.6 Boretiaki ao Bwaai n Ibuobuoki Iaon te Intanete Ibukin te Kamatebwai ao te Angareirei

E na buukiia membwa ni kamatebwai aao n reiakina te euangkerio, e katauraoi te Ekaretia uoua booki ni wareware: *Teaching, No Greater Call* ao te *Teaching Guidebook*. A tauraoi bwaai n reirei aikai n te boreeti ao te LDS.org. Bwaai naba n ibuobuoki ake tabeua a tauraoi iaon LDS.org.

5.5.7 Kooti iaon Angareirei n te Euangkerio

Te bitiobiriki ao te kauntira n te uoote a kona n iangoia n tabetai ni karaoi kooti ibukin Rerein te Euangkerio n te uoote. Te kooti aio e kona ni karekeia te kakabwaia nakoia taan reirei ngkai ao ni buukiia ni katauraoia taan reirei nakon taai aika ana roko. E kakaraoaki te kooti aei n tain te Reirei n Tabati. Taian reirei ibukin te kooti a kuneaki iaon iteraniba 186–239 n te *Teaching, No Greater Call*. Te bitiobiriki e katabea te beretitentii n te Reirei n Tabati n angareirei te kooti ao ni wetea te membwa riki temanna bwa e na karaoia.

5.5.8 Te beretitenti n te Titeiki ao Ana Kauntira

Te beretitenti n te titeiki ao ana kautira anga te reirei n te euangkerio ni mwaakan te tamnei ao man aia banna ni katooto. Anga korakoraia ni kakoaua bwa reirei n te titeiki a kaunganano ao ni kaineti ma reirein te Ekaretia.

6. Reirei ao Waaki ni Kairiiri Ibukin te Warebea

6.1	Bukin Warebea n te Ekaretia	36
6.1.1	Te Riki n Toronibwai	36
6.1.2	Aia Kekeiaki Membwa n Tabeakinia Rarikin ao Kainnano ao n Anga te Ibuobuoki	37
6.1.3	Ana Auti ni Kaikobwai te Uea	37
6.2	Kairiiri ibukin te Warebea n te Uoote	37
6.2.1	Bitiobi	37
6.2.2	Kauntiran te Uoote	38
6.2.3	Te Komete n te Nakoanibonga ni Kakoroi Mooti n te Uoote	38
6.2.4	Aia Kurubu Ibonga aika Rietata, Aia Kooram Unimwaane, ao Bootaki n Aine	38
6.2.5	Ward Welfare Specialist (Tia Rabakau n te Warebea n te Uoote)	39
6.3	Waaki ni Kairiiri Iaon te Warebea n te Titeiki	39
6.3.1	Te Beretitenti n te Titeiki	39
6.3.2	Titeiki Kauntira	40
6.3.3	Ana Tia Rabakau Iaon te Warebea te Titeiki	40
6.4	Kainakin Rongorongo	40

6. Reirei ao Waaki ni Kairiiri Ibukin te Warebea

6.1 Bukin Warebea n te Ekaretia

Te kantaninga ibukin te warebea n te Ekaretia bwa e na buokiia membwa ni kona riki n toronibwai, n tabe ma aika a rarikin ao a kainnano, ao n anga te mwakuri n ibuobuoki.

N te ririki 1936 te Moan Beretitentii e kamatata ana baire te Ekaretia ibukin te warebea. A taekinna: "Bukina iroura bon ibukin karoan . . . te tititem are e na onea mwiin te taningaroti ma, katokan kangaanga ibukin kaotan te tangira, ao te inaomata, te mwamwakuri, te taubaang ao onimakinam I bon iroum e na manga kateaki riki irouia ara aomata. Ana botoniango te Ekaretia bwa e na buokiia aomata bwa aonga ni kona ni buokiia I bon irouia. E na taraaki te mwakuri bwa te reirei ae kakawaki ibukin maiuia kaain ara Ekaretia" (n te Conference Report, Okitobwa. 1936, 3).

6.1.1 Te Riki n Toronibwai

Te riki n toronibwai bon te kona, ni kakoroi mwioko, te konabwai ni karekea te maiu n tamnei bwain te rabwata aika riai ibukin te maiu ibukim ao te utu. Ngkai membwa a riki n toronibwai, a kona naba ni beku ao n tabeakinia tabeman.

Kaain te Ekaretia a mwiokoaki ibukin maiuia n tamnei ao maiuia n rabwata. Te bwai n tangira n inaomata n rinerine ae kakabwaiaki, iai aia kona ao aia mwakuri ni kaeti oin kawaia, katoki oin aia kangaanga, ao ni korakoraia ni kan riki n toronibwai. A karoa aio membwa iaan ana kairiiri te Uea ao ni mwakuri n oini baia.

Ngkana membwa n te Ekaretia a karoa aia kabanea ni kona ni karekei bon irouia ma aki kona ni kaitarai kainnanoia aika bebete, ana riai moa n taraiia moa aia utu ibukin te ibuobuoki. Ngkana aio e aki tau ke e aki kona n reke, te Ekaretia e na tauraoi n ibuobuoki.

Tabeua kawai aika a kona iai membwa n riki n toronibwai a kabwarabwaraaki n taian barakaraba aika oti inano.

Marurung

Te Uea e tuangiia membwa bwa ana tararuai aia iango ao rabwataia. A riai n ongeaaba nakon tuan te mauri, kang amwarake aika bongana, karoa te kamarurung n taainako, kataua rawawatam, ao kabatia te motirawa. A riai n totokoi bwaai ke mwakuri ake a na bakataei iai rabwataia ke aia

iango are a na kona ni karekea tangirakina. A riai ni kakaraoa te kaitiaki ae raoiroi ao n aki kaoraki ao ni karekei bwainaoraki ao tararuaan wiia ae tau. A riai naba ni kakoraokoraia ni karoai reitaki aika tamaroa ma kaain aia utu ao tabeman.

Te Reirei

Te reirei e karekea te oota ao rabwakau are a kona ni buokaki iai aomata ni karikirakea te riki n toronibwai. Kain te Ekaretia a riai ni kamatebwai booki aika tabu ao booki riki tabeua aika tamaroa. A riai ni katamaroa aia konabwai ni wareware, koroboki, ao ni karoai ikoti aika bebete. A riai ni karekei aia reirei ae a kona, n irianaki ma reirei aika rietaata ke reirei ibukin karekean te mwakuri ngkana e kona ni karoaki. Aio ae kona ni buokiia ni karikirakea aia tarena, ni karekea aia mwakuri ae tamaroa ao ni karekei bwaai aika kakawaki ibukiia aia utu, te Ekaretia, ao te botanaomata.

Te Mwakuri

Te mwakuri bon aan karekean te riki n toronibwai ao te maiu n rabwata. A riai membwa ni katauraoia ibukin ao n rinea raoi te mwakuri ae riai ke te mwakuri bon irouna are e na buoka oin kainnanoia ao aia utu. A riai ni mwaatai iaon aia mwakuri, ni mwakuri korakora ao n onimakinaki iai, ao n anga te mwakuri ae koaua ibukin booia ao kaniwangaia ake a karekei.

Titoa Ibukin te Mweenga

Ni buokiia n tabeakinia bon irouia ao aia utu, a riai membwa ni karekei kanaia ae a tataneiai iai ibukin teniua namwakaina. Te tabo are iai tuua iai ao ni kona n riki kangaanga iai, a riai ni karekei kanaia ae a tataneiai iai n te tai ae maan riki are e na kona ni kateimatoa maiuia. A riai naba ni kawakin ran ni mooi ngkana iai te kangaanga nakon te ran ni mooi bwa e a buakaka ke ni bakataeaki. (Taraa All Is Safely Gathered In: Family Home Storage, 3.)

Mwaane

N te arō bwa ko na riki n toronibwai n te mwane, a riai membwa ni kabwaka aia kabuianibwai ao aia angabwai, totokoi tarau aika aki kainnanoaki, kabongana te kataumwane, ao maiu nakon are ko a tia ni baireia. A riai ni karoa te karinimwame man kawakinan teutana man aia karekemwane. (Taraa All Is Safely Gathered In: Family Finances, 3.)

Korakora n te Tamnei

Korakora n te tamnei e rangin ni bongana na-kon maiun te aomata n rabwata ao n te maiu are ake a tokina. Kaain te Ekaretia a rikirake n tamneia ngkana a karikirakea aia kakoaua, a kamwakura aia onimaki iroun Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo, karinei ana tua te Atua, tataro ni katoa bong, kamatebwai booki aika tabu ao aia reirei burabeti ni boong aika kaitira, iri bootakin te Ekaretia, ao ni beku n taian wewete ao mwakuri n te Ekaretia.

6.1.2 Aia Kekeiaki Membwa N Tabeakinia Rarikin ao Kainnano ao n Anga te Ibuobuoki

Rinanon Ana Ekaretia, e a tia te Uea ni katauraoi kawai n tabeakinia rarikin ao kainnano. E tuangiia kaain te Ekaretia bwa ana anga ma te tangira ni kaineti ma are a tia ni karekea ma Iro-una. E tuangiia naba Ana aomata bwa ana nako ni kawariia rarikin ao kainnano ao ni buokiia n aia kangaanga (taraa D&C 44:6). A kaungaaki kaain te Ekaretia bwa ana anga aia mwakuri n ibuobuoki nakoia ake a kainnanoia. A riai ni katabeaki ni mwakuri ma bukina aika tamaroa, ni karaoa te mwakuri n aki tuangaki ke n anganaki (taraa D&C 58:26–27).

E a tia te Uea ni katea te tua ibukin te aki mamatam ao te angabwai ni kakabwai aia Ana aomata ao ni katauraoa te kawai ibukia ni beku ibukiia aika kainnano (taraa Itaia 58:6–12; Maraki 3:8–12). Ngkana a karaoa aia aki mamatam membwa, a tuangaki bwa ana anga nakon te Ekaretia aia angabwai n aki mamatam ae ti tebo ma mwatin boon te amwarake are a na riai ni kanna ma aki. Ngkana e kona, a riai ni bwaina te tituaraoi ao n anga riki ae mwaiti. Kakabwai aika rekereke ma tuan te aki mamatam e raonaki ma kaaniko riki ma te Uea, e karikirakea korakoram n tamnei, n rabwata, te nanoanga, ao tenano ae korakora ni kan beku.

Tabeua iango n tabeakinia aika kainnano a roko rinanon wewete n te Ekaretia. Iango n ibuobuoki riki tabeua a kona n reke inanon mwengaia membwa, kaain rarikira, ao te botanaomata. A kona naba membwa ni buokiia aike aki kaubwai ao kainano man aaro ni kabane ni kabuta te aonaaba n angabwai nakon ana buoka te Ekaretia nakoia aomata.

Te ibuobuoki ni kawain te Uea e kananori-nanoia kaubwai, karietataia aika aki kaubwai, ao e kaitiakia (taraa D&C 104:15–18). Beretitenti J. Reuben Clark Jr. e reirei:

“Te botoniango ae abwabwaki ibukin te Baire n te Warebea bon ibukin karekean katei aika tamaroa irouia kaain te Ekaretia, naake a anga ao

naake a karekea, karikirakei anuan maiuia aika moan baan te tamaroa, ao ni kauaea tamaroan te tamnei ae iai ngkai ao ae aki nooraki, are ngaia bon bukin te mwakuri ni mitinare ao bukin kainakin te Ekaretia aei” (n ana boowi ae onoti te beretitenti n te titeiki, Okitobwa 2, 1936).

6.1.3 Ana Auti Ni Kaikobwai Te Uea

N taabo tabeua ao e a tia te Ekaretia ni katei kateitei aika aranaki bwa ana titoanibwai te bitiobi. Ngkana a karekei kariaia mairouia aia bitiobi, a kona n nakon ana titoanibwai te bitiobi ni karekei amwarake ao kunnikaki. Ma ana auti ni kaiko bwai te Uea e aki tianaki nakon te kateitei are e kabonganaaki n tibwatibwai amwarake ao kunnikai nakoia kainnano. E raonaki naba ma aia angabwai kaain te Ekaretia n te tai, tarena, n nanoanga, bwaai n ibuobuoki, ao te buoka n te mwane ake a tauraoi iroun te bitiobi ni buokiia rarikin ao kainnano. Ana auti ni kaikobwai te Uea, iai, n taian uoote ni kabane. A riai angabwai aikai ni kawakinaki n ana auti ni kaikobwai te Uea, ni kabane mwaane ana ukoukora te bwai ae tatangiria kaain rarikina, ao ni karaoi bwaai aikanne ma te nano ae bwanin nakon mimitongin te Atua (taraa D&C 82:18–19). Te bitiobi bon ana tia tei n ana auti ni kaikobwai te Uea.

6.2 Kairiiri ibukin te Warebea n te Uoote

6.2.1 Bitibobi

Te bitiobi e anga kaetieti iaon mwakuri ni warebea n te uoote. Iai taben te Atua ae anganaki bwa e na ukoukoriai ao n tabeakinia aika kainnano (taraa D&C 84:112). Ana kouru bon buokaia membwa bwa ana kona ni buokiia bon irouia man riki n toronibwai.

Ana kauntira te bitiobi, te beretitenti n te Bootaki n Aine, te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata, te beretitenti n aia kooram unimwaane, ao membwa n te kauntira n te uoote ake tabeman a na buoka te bitiobi ni kakoroi nanon mwakuri aikai.

Te bitiobi e na kateimatoa kainakin rongorongon ibukin ibuobuoki ni warebea ake a karekei membwa. E tararua aron aia buraiwetii ao onimakinaia membwa ake a karekei bwaai n ibuobuoki. Ngkana e namakinna bwa taan kairiiri ake tabeman a kona ni buokiia membwa ni kainnanoia, e kona n tibwaua te rongorongo ni kaineti ma kainibaire n 6.4.

Rongorongo riki tabeua ibukin taben te bitiobi n te warebea, e raonaki ma kainibaire ibukin tararuaan buoka man mwaane n aki mamatam, a karekeaki man te Aeniboki 1, 5.2.

6.2.2 Kauntiran te Uoote

Inanon bowiin ana kauntira te uoote, ao te bitiobi e reirei Reirei ibukin te warebea ao n reireiniia membwa n te kauntira ibukin tabeia n te warebea. Membwa n te kauntira a iangoi kamwengaraoi n tamnei ao n rabwata n aron aikai:

A uaia ni bootaki ni maroroakin kawai ni buokia membwa n te uoote n atai ao iri reirei n te warebea.

A ribooti iaon ibukin te kamwengaraoi n tamnei ao n rabwata n te uoote, man kabonganai rongorongo man taian kakawari ao man te reirei n te mweenga ao ribooti iaon te kakawari n reirei. Ngkana e rangin ni kangaanga maroroakinan rongorongo aika kainaki ma kaain te kauntira n te uoote, ao taan kairiiri ana taetae ma ti te bitiobi ke n tain a na boowi te komete n tararua n te nakoanibonga (taraa 6.2.3).

A bairei kawai ni buokiia membwa n te uoote ni kaitarai kainnanoia n tamnei ao n rabwata, n ikotaki ma kainnanoia aika reitinko. A iangoia bwa ana kanga ni buokiia membwa ake iai toaraan rabwataia ke kainnanoia riki tabeua. A kawakin kainakin taian maroro aikai (taraa 6.4).

A rinanoi reitaki in buobuoki ni kokoaua bwa membwa ake a tia ni karekea te buoka man te Ekaretia ana karekea aia tai ni mwakuri ke n anga te mwakuri n ibuibuoki. A booti ni katiteuanai ao ni kateimatoa karinan ni mwakuri bukin taai aika a kakawaki ake ana kona ni karaoaki. Ngkana iai te tia karaoa te warebea n te Ekaretia n te aono, bwaai ni kamwakuri aikai ana bae ni karekea te tai ae riai ibukin karaoan mwakuri ao kataneiai ibukiia aomata aika tangira ana ibuobuoki te Ekaretia.

A booti ni katiteuanai ao ni kateimatoa karinan ibukiia membwa n te uoote ake rabakauia a bae ni kona ni katoki kainnano aika teimaan, aika aki teimaan ke kangaanga aika karika te kainnano.

A rikirakea ao a kateimatoa te baire ae kaikoreaki ibukin te uoote bwa e aonga ni kaekai bwaai aika karina n riki (taraa *Aeniboki 1*, 5.2.11). Ana katiteuna te baire ma baire aika ti te arona n te itieki ao te botannaomata.

6.2.3 Te Komete n te Nakoanibonga ni Kakoroi Mooti n te Uoote

N aron kainanona, ao e kona te komete n te nakoanibonga ni kakoroi mooti n te uoote ni maroroakin taikan bwaai ni warebea aika kainaki rongorongoia. Te bitiobi e na bae ni kaooa te beretitenti n te Bootaki n Aine bwa e na irii maroro aikai.

6.2.4 Aia Kurubu Ibonga Aika Rietata, Aia Kooram Unimwaane, ao Bootaki n Aine

Te warebea bon te mwakuri ae kakawaki na-kon te bootaki nakoanibonga ae rietata, kooram n unimwaane, ao te Bootaki n Aine. N aia bootaki taan kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietata, te beretitentii n aia kooram unimwaane, ao te beretitentii n te Bootaki n Aine, taan kairiiri a kakaai kawai n reiakini reirei ibukin te riki n toronibwai bon iroum ao mwakuri n ibuobuoki ao n anga te ribooti ibukiia naake a kainnanoia te buoka. Iaan ana kaetieti te bitiobi, taan kairiiri aikai a buokiia membwa n riki n toronibwai ao ni kakaei aanga ibukin tabeaianga nakon warebea aika aki teimaan ao aika teimaan.

Naake a Kainnanoa te Buoka n te Tai ae Uarereke

Te bitiobi e na katauraoa te buoka ae aki tei maan, e bae n anga bwa tabeia Merekiteraka n te nakoanibonga ke taan kairiiri n te Bootaki n Aine.

Te bitiobi e tataneiai n katabea te beretitenti n te Bootaki n Aine bwa e na kawaria membwa ake a kainnanoa te ibuobuoki ae aki teimaan. E buokia n noori bwaai ake a kainnanoaki ao ni kaota ana iango nakon te bitiobi bwa baikara bwaai ni ibuobuoki aika ana katauraoaki. Te bitiobi e na tuanga neienne ni katauraoa te Bishop's Order for Commodities (te boomwa Ibukin Ana Oota Te Bitiobi Ibukin Bwaai) ibukina bwa e na anga te kariaia ao n tainaina.

Ana mwakuri te beretitenti n te Bootaki n Aine ni kawarakia n noora kainnanon te utu e kabwarabwaraaki raoi inanon 9.6.1. Ibukin rongorongo riki tabeua iaon te kamwengaraoi ae uarereke taina ae kaineti riki nakon te beretitenti n te Bootaki n Aine ao ana kauntira, tara 9.6.2 ao 9.6.3.

Kainnano Ibukin te Warebea Ae Maan

Angiin kainnano aika uarereke taia a riki man kangaanga aika teimaan n aron te marurung ae raoiroi, aki taun te konabwai, atakin taun te reirei ke te mwakuri, katein te maiu, ao kakaewenako n te iango. Taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao te Bootaki n Aine iai tabeia ae onoti ni buokiia membwa n taekin tabeaianga aikai. Te kouru aei bon taekinan tabeaianga aika teimaan ni kawai ake ana kona ni karika te kangaanga ae karekea te bitaki ae korakora.

Ngkana taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao te Bootaki n Aine atai kainnano aika teimaan aikai, ana karaoa te mwakuri ma te tangira ni buokiia n tatabemaniia nako ke n taian utu. A kabonganai bwaai n ibuobuoki aika kona

n reke n aia bootaki ao n te uoote. A tataro ibukin te kairiiri bwa ana kona n ataia bwa ana kanga ni karaoa te ibuobuoki.

Karekean raoi te atatai bwa ko na kanga n ibuobuoki, te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao mataniniwiin te Bootaki n Aine ana uaia ni kawariia membwa ake a kainnanoa te warebea. A kona ni kabongana te boomwa ae te Needs and Resources Analysis ke n iri reirei ni buokia membwa n iangoi kawai ni kaekai kainnano ibukin tangiran te buoka.

Ngkai mataniwi a buokia membwa ni kakaai anga ni buokia ni kainnanoia aika teimaan, a na marooro ma te bitiobi. N tabeua keiti, a uaia ni mwakuri ana taan kairiiri te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao te Bootaki n Aine.

Ribooti nakon te Bitiobi ao Ukoukoran Kawaina ae Reitinako

Te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietata, te beretitenti n aia kooram unimwaane, ao te beretitenti n te Bootaki n Aine a ribooti n tainako nakon te bitiobi iaon mwakuri ake a tia ni karaoia ngaia ma aia bootaki ni kabwarabwarai kainnano ibukin te warebea n te uoote aika aki teimaan ao aika a teimaan. A na teimatoa n reitaki ma te bitiobi ibukin kaetieti iaon kainnanoan taian buoka.

Ngkana iai aia kangaanga ae na aki teimaan n tatabemaniaa ao taian utu ae na aki maan ae aki kona ni buokia ao mataniwin te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao te Bootaki n Aine aki kona naba, e riai te mataniwi ni kaongoa te bitiobi n te tai ae waekoa.

Ngkana taan kairiiri n te Merekiteraka n te Nakoanibonga ao taan kairiiri n te Bootaki n Aine a kunea bwa te kangaanga anne e irekereke ma taun ke kangaanga n te utu, ana kanakoia membwa nakon te bitiobi.

Taan Reirei n te Mweeng ao Taan Kakawari n te Mweenga

Te ibuobuoki n te kamwengaraoi n tamnei ao n rabwata n taainako e moanaki mai irouia taan reirei n te mweenga ao taan kakawari n te mweenga Aroarona n akoi ao n iraorao are riaon te namwakaina ni kakawari, taan reirei n te mweenga ao taan kakawari n te mweenga a na buokia n tatabemaniaa nako ao utu n tain te kainano. Ana ribootin bwaai aika kainnanoaki ibukia naake a buokia nakoia taan kairiiri n te nakoanibonga ao taan kairiiri n te Bootaki n Aine.

Ukokori Mwakuri n Ibuobuoki mairouia Membwa n te Kooram ao te Bootaki n Aine ao Tabeman

A kona taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao te Bootaki n Aine n ukoukori aia konabwai ke aia atatai membwa ae a na kona ni buokia naake a kainnano. A kona membwa ni katauraoi buoka aika aki teimaan n aron katauraoan te amwarake ke tararuaan te teei ke tibwauakin rongorongo ibukin mwakuri aika tauraoi. A kona naba membwa ni katauraoi kairiiri ni buoki kainnano ibukin te warebea aika a maan, n aron te marurung, te kainnakotaari, amwarake ni kamarurung, katauraoi ibukin te mwakuri, karekean aanga ibukin te reirei, moanakin te bitineti ae ua-rereke, ke n tararuai mwanen te utu.

Imwiin tuangakiia tabeman irouia taan kairiiri bwa a na karekei ibuobuoki, a teimatoa n reitaki ma aika kainnano n tatabemaniaa ke te utu ni karekeea te kaunganano ao n ibuobuoki n anga riki tabeua aika a kainnanoaki.

A kona taan kairiiri ni buokia bitiobi ngkana e kanakoi araia membwa nakon ana waaki ni warebea te Ekaretia n aron ana autinbwai te bitiobi, ana tienta n ibuobuoki te Ekaretia ibukin karekan mwakuri, Deseret Industries, ao LDS Family Services. A kona naba taan kairiiri ni buokia membwa ni karekei ibuobuoki rinanon te botanaomata a n ana tabo ni mwakuri n te tautaeka.

6.2.5 Ward Welfare. Specialist (Tia Rabakau n te Warebea n te Uoote)

Taan rabakau ibukin te warebea a riki bwa taan ni buokia taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao te Bootaki n Aine ni karaoi aia mwakuri iaon te warebea.

Te bitiobiriki e na wetea te tia mwakuri ae te tia rabakau bwa e na buokia membwa ni katauraoi ibukin ao kakaean aia mwakuri aika tau. Te bitiobiriki e bae ni weteia naba tabeman riki taan rabakau n te warebea bwa ana buokia membwa ake iai kainnanoia n aron te reirei, kataneiai, amwarake, kain nako tinaniku, kaikobwai n te mweenga, tararuaan te marurung, ana mwane te utu ao katau mwane ibukin Mwanena Reirei Nakitoki.

6.3 Waaki ni Kairiiri iaon te Warebea n te Titeiki

6.3.1 Te Beretitenti n te Titeiki

Te bereitenti n te titeiki e tararua te mwakuri ni warebea n te titeiki. Rongorongo riki tabeua ibukin mwiokoana n te warebea e katauraoaki n *Aeniboki 1, 5.1.*

6.3.2 Titeiki Kauntira Rongorongo Riki Tabeua Iaon Ana Warebea

N taian booaki ni kauntira n te titeiki, taan kairiiri a iangoi warebea n te maiu n tamnei ao n rabwata n aron aikai:

Ana kakoauai tabeaianga n te warebea n te titeiki ao ni kakaei aanga aika ana kona ni katokaki iai tabeaianga akanne. E ngae n anne, ao tiaki mwiokoia bwa ana kakaei aanga n totokoi kangaanga n te warebea n te uuote.

A bairei aanga n anga reirei reirei n te warebea nakon te titeiki ao taan kairiiri n te uuote.

A maroroakin aanga aika ana kona taan kairiiri n ataia aomata n te titeikii aika kona ni karekea te buoka ni buoki kainnano n te warebea.

A karikirakei ao ni kateimatoai baire aika koreaki ibukin te titeiki ni kaekai kabuanibwai aika karina (taraa *Aeniboki 1*, 5.1.3). Te baire aio e riai ni ikotaki ma babaire ae ti te arona n titeiki ake tabeua ni kanakoraoi boowi ma babaire n te komiuniti.

A bairei waaki ni kakukurei n te warebea, taraia bwa kona aki katoka te rawawata I aopia taan kairiiri n te uuote.

A bairei aanga ni butimwai katabean te warebea n te titeiki.

Ngkana e katabeaki iroun te membwa n te Beretitentii n te Kaitingaun ke te Beretitenti n te Aono, ana katauraoi taan kairiiri ao boutoka ibukin kamwakuran te warebea.

Ngkana e a tia te bitiobi ni katabeaki bwa e na taui mwiin bubuti aikai ibukin buokaia aomata aika maeka n aki akaaka ke bon akea raoi mweengaia, ana taraia membwa n te kauntira n te titeiki aron buokana man te titeiki n anganaki te bitiobi anne.

6.3.3 Ana Tia Rabakau Iaon te Warebea te Titeiki

Te membwa n te titeiki Beretitentii ke te kau ntira ae rietaa ae katabeaki e bae ni weteia taan mwakuri aika taan rabakau ao tabeman riki taan rabakau n te warebea. Tia rabakau n te titeiki aikai a beku bwa taan ibuobuoki ibukiia bitiobi taan kairiiri ni uuote tabeua. Te tia rabakau e na bae n ibuobuoki ma bwaai aika kainnanoaki n te warebea n aron aika karinanaki n 6.2.5.

6.4 Kainakin Rongorongo

Bitiobi ao taan kairiiri man uuote tabeua a reia kin bwaai aika kainnanoaki n te warebea ibukiia membwa ao te buoka are e a tia ni katauraoaki, ana kateimatoa kainakin rongorongo akanne. Ana taraia bwa e na mano raoi aia buraiwetii ao kaginea membwa aika karekei buoka. Ana taraia raoi bwa ana aki kauniia membwa aika kainanoa te ibuobuoki.

E na bae ni iai taai are e na rang ni ibuobuoki nakon te kauntira ae bwanin n te uuote, ao tao membwa n te uuote ake tabeua, bwa ana atai bwaai aika kainnanoaki n te warebea ibukin te utu ao n tatabemaniaa nako. N aron te katooto, ngkana te membwa e aki mwakuri ke kakaea ana mwakuri ae tamaroa riki, a bae ni kona ni buoka te membwa ni katawea kakaean ana mwakuri. N aron kangaanga aikai, te bitiobi ao taan kairiiri tabeman a na karekea aia kariaia membwa aika kainano bwa ana tibaua taekan te kangaanga are a mena iai.

Ngkana taan kairiiri a butiia tabeman bwa ana ibuobuoki, ana tibwaua ti te rongorongo are kainanoaki ni kakoroa nanon te mwiokoaki. Taan kairiiri a tuangia naba bwa ana kateimatoa kainakin rongorongo.

7. Nakoanibonga ae te Merekitereka

7.1	Kabwarabwaraan ao Bukin te Nakoanibonga ae te Merekitereka	42
7.1.1	Aobiti ao Mwakuri n te Nakoanibonga ae te Merekitereka	42
7.1.2	Kooram n te Nakoanibonga ae te Merekitereka	42
7.2	Te Nakoanikairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekitereka n te Titeiki	42
7.2.1	Te titeiki Beretitentii	42
7.2.2	Kauntira aika Rietata	43
7.3	Kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekitereka n te Uoote	43
7.3.1	Bitiobiriki	43
7.3.2	Beretitentii n Aia Kooram Unimwaane ao Kairiiri n te Kurubu n Ibonga ae te Aron	43
7.3.3	Taan Koroboki n Aia Kooram Unimwaane ao aia Kurubu Ibonga Aika Rietaata ao Taan Ibuobuoki n Tia Koroboki	44
7.3.4	Taan Reirei n aia Kooram Unimwaane ao n aia Kurubu n Ibonga aika Rietata	45
7.4	Reirei n te Mweenga	45
7.4.1	Mwiokoia Taan Reirei n te Mweenga	45
7.4.2	Bairean te Reirei n te Mweenga	46
7.4.3	Kangaraoan Reirei n te Mweenga ni Kaitarai Kainnano n te Tabo	46
7.4.4	Ribotinakin Reirei n te Mweenga	47
7.5	Warebea	47
7.6	Unimwaane aika Tauraoi	47
7.6.1	Mwioko ibukiia Unimwaane aika Tauraoi	47
7.6.2	Buokaia Unimwaane Aika Tauraoi ni Karekea te Nakoanibonga ae te Merekitereka	48
7.7	Boowi n te Waaki ni Kairiiri	48
7.7.1	Ana Boowi Kometen te Nakoanibonga n te Uoote ao ana Boowi Kauntiran te Uoote	48
7.7.2	Aia Bootaki Unimwaane n Aia Kooram kaain te Beretitentii ao aia Bootaki ni Kairiiri Kurubu n Ibonga aika Rietata	48
7.7.3	Aia Boowi Taan Kairiiri n te Nakoanibonga n te Titeiki	49
7.8	Boowin te Kooram ao te Kurubu	49
7.8.1	Boowin te Nakoanibonga n te Tabati	49
7.8.2	Aia Boowi Kaain te Kooram n Ibonga Ae Rietata n te Titeiki	50
7.9	Reirei Aron Karaoakin Otenanti ao Kakabwaia	50
7.10	Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki	50
7.10.1	Taari Aika Iai Kainnanoia Aika Onoti	50
7.10.2	Anga Nanom n Ibuobuoki n Tain te Mate	50
7.10.3	Kaetieti Ibukin Kunikai ao Kamenti n te Tembora	51
7.10.4	Mwanenakin Waaki Ni Kakukurei	51

7. Nakoanibonga ae te Merekitereka

7.1 Kabwarabwaraan ao Bukin te Nakoanibonga ae te Merekitereka

Te nakoanibonga bon te mwaaka ao ana kariaia te Atua. Anganaki mwaane aika tau aika kaain n te Ekaretia. Aomata ake iai irouia kiing n te nakoanibonga a na anga babaire ibukin karaoan otenanti n te euangkerio, tataekinan te euangkerio, ao tautaekanan abanuean te Atua n te aonaaba.

Te Nakoanibonga ae te Merekitereka iai iroUna “kiing ni kabane ni kakabwaia n tamnei n te ekaretia” (taraa D&C 107:18).

Ibukin rongorongo riki ibukin oin te nakoanibonga ao kiing n te nakoanibonga, taraa mwakoro 2.

7.1.1 Aobiti ao Mwakuri n te Nakoanibonga ae te Merekitereka

Aobiti inanon te Nakoanibonga ae te Merekitereka bon unimwaane, ibonga aika rietaata, tamanuea, Itingaun, ao Abotoro. Aobiti n te nakoanibonga n tatabeua iai inaomataia ao tabeia n te mwakuri, n raonaki ma te kariaiakaki n tararuai otenanti n te nakoanibonga. Te mwakoro aei iai inanona rongorongoia taan kairiiri irouia unimwaane ao ibonga aika rietaata. Ibukin rongorongan te katabu nakon aobiti n unimwaane ao n ibonga ae rietaata, taraa 20.7.

Unimwaane

Taari aika a tau a kona ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao ni katabuaki bwa unimwaane ngkana a koro 18 aia ririki ni maiu. Inaomataia ao katabeaia unimwaane a kaotaki inanon Doctrine ao Covenants 20:38–45; 42:44; 46:2; ao 107:11–12. Iai naba irouia unimwaane te kariaia ibukiia rikan, taan reirei, ao ibonga.

Ibonga Ae Rietata

Taari a katabuaki bwa ibonga aika rietaata ngkana a weteaki nakon te titeiki Beretitentii, kauntira ae rietaata, ke bitiobiriki ke ngkana ngaia e na taraaki raoi iroun te beretitenti n te titeiki. Inaomataia ao katabeaia ibonga aika rietaata bon tararuan ao ni karekei ni kabane ana kariaia te unimwaane (taraa D&C 107:10).

Taari n te mwakoro aki katabuaki nakon te aobiti n te ibonga ae rietaata.

7.1.2 Kooram n te Nakoanibonga ae te Merekitereka

Te kooram n te nakoanibonga bon aia kurubu taari ae baireaki raoi are a taua te aobiti ae titebo ma te nakoanibonga. Oin te kantaninga ibukin te kooram bwa ana buokiia tabeman, karikirakea te katiteuanaaki ao te itaratari, ao ni kaetietieniia membwa inanon te reirei, kaetieti, ao mwakuri.

N tian uoote n tatabeua nako ao iai teuana ke e mwaiti riki aia kooram n unimwaane. Ni katoa kooram ao e na nakon 96 mwaitia unimwaane (taraa D&C 107:89).

N titeiki nako ao iai temanna te ibonga ae rietaata n te kooram. Te beretitentii n te titeiki bon te beretitentii n te kooram anne. Inanon uoote n tatabeua nako, ibonga aika rietaata a barongaaki inanon te kurubu n ibonga aika rietaata.

Tamanuea aki barongaaki nakon te kooram. Abotoro ao Kaitingaun a barongaaaki nakon taian kooram n ana karinan ni kabuta te Ekaretia.

7.2 Te Nakoanikairi n te Nakoanibonga ae te Merekitereka n te Titeiki

7.2.1 Te Titeiki Beretitentii

Te beretitenti n te titeiki bon te tia tararua te ibonga ae rietaata n te titeiki. Ngaia ao ana kauntira a kaina te beretitentii n te kooram irouia ibonga aika rietaata n te titeiki. Ana anga kaetieti n aia bootaki kaain te kooram n ibonga ae rietaata. N tabetai ao a kona ni kawari aia boowi aia kurubu ibonga ae rietaata ao aia boowi kooram n unimwaane n anga kaetieti ao reirei.

Te beretitenti n te titeiki ngaia ae na tararua aron anganakon te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao taian katabu nakon taian aobiti n unimwaane ao n ibonga ae rietaata (taraa Aeniboki 1, 16.7.1).

Te beretitenti n te titeiki ngaia ae na wetea te unimwaane man taian uoote ni kabane bwa e na riki bwa te beretitenti n aia kooram unimwaane. Inanon uoote ae iai te bootaki n nakoanibonga ae rietaata inanona, te beretitenti n te titeiki ke te kauntira are e a tia ni mwiokoaki n te titeiki Beretitentii e na wetea te ibonga ae rietaata bwa e na riki bwa te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata. Imwain wetean te beretitenti n aia kooram unimwaane ae boou ke te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata, te beretitenti

n te titeiki e na marooro ma te bitiobi n te uoote anne. E kona te bitiobi n rekomente bwa antai ae ana weteia.

Te beretitenti n te titeiki, te kauntira are e mwiokoaki, ke te kauntira ae rietaata are e a tia ni mwiokoaki e na weteia kauntira man aia kooram ibonga aika rietaata ao ibuobuoki ni kairiiri n aia kurubu ibuonga aika rieataata. Te beretitenti n aia kooram unimwaane ao te tia kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietaata, n reitaki ma te bitiobi, e kona n rekomente bwa antai kauntira ke taan ibuobuoki.

Ni kabane taian rekomente ibukin weteakiia taan kairiiri nakon te beretitentii n aia kooram unimwaane ao nakon te kurubu n ibonga ae rietaata a na bane ni kariaiakaki moa man te beretitentii n te titeiki ao te kauntira ae rietaata.

Ngkana a weteaki taan kairiiri n te kooram ke n taian kurubu aika boou, te membwa man te beretitentii n te titeiki ke te kauntira ae rietaata e na uotiaa nakoia membwa n te kooram ke kaain te kurubu ibukin kamatoakiia n te kateibai.

Ngkana e weteaki te unimwaane bwa e na beku n aia kurubu ni kairiiri ibonga aika rietaata, e riai ni kamatoaki moa bwa te ibonga ae rietaata imwain are e kaokoroaki.

Te beretitenti n te titeiki e kaokoroa te beretitenti ae boou n aia kooram unimwaane ao n anganna kiingin weteana. Te membwa man te beretitentii n te titeiki ngaia ae e na kaokoroa te tia kairiiri ae boou n te kurubu n ibonga ae rietaata, ae tuai ni karekeea te kiing. Te membwa man te beretitentii n te titeiki ke te kauntira ae rietaata e kaokoroa te kauntira nakon te beretitenti n aia kooram unimwaane ao te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika reitaata.

Imwiin are a kamatoaki n te kateibai taan kairiiri n te kooram ke n te kurubu, te membwa man te beretitentii n te titeiki ke te bitiobiriki e na katanoatai wewete aikai n tain te bootaki n toa. E aki tuatua ibukin te kamatoa n te kateibai n te bootaki n toa.

Ibukin rongorongan wewete n aia kooram unimwaane n taian mwaanga inanon taian mition, taraa te Tiata n Nakoa te mwakoro 19.

7.2.2 Kauntira aika Rietata

Iaan ana kaetieti te titeiki Beretitentii, kauntira aika a rietaata a ibuobuoki n tararua ana mwakuri te Ekaretia inanon te titeiki. Aia mwakuri ni kaineti ma kooram n unimwaane ao bootaki n te nakoanibonga ae rietaata a kabwarabwaraaki n te 15.3.1.

7.3 Kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekitereka n te Uoote

Te mwakoro aei e tabe riki ma tararuia kaain te kooram n unimwaane ao kurubu n ibonga n te aro are e na kakorakoraia n tatabemaniai ao utu. Taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekitereka ana teimatoa n rinanoa te mwakoro 3, are e kabwarabwarai reirei n te kairiiri aika tabangaki. Maontua aikai a raonaki ma te katauraoi n tamnei, te iriiri kauntira, tabeakinaia tabeman, ao reiakinan ana euangkerio Iesu Kristo.

7.3.1 Bitiobiriki

Te bitiobi bon te tia tararua n ibonga ae rietaata n te uoote. Ngaiia ma ana kauntira ana uaia ni kareke iango ma te beretitenti n aia kooram unimwaane ao te mataniwi n aia kurubu ibonga aika rietaata n tararuia kooram ao membwa n te bootaki ma aia utu, karikirakea te korakora inanon te kooram ao kurubu, ao ni kakoaua bwa ana mwakuri te nakoanibonga e koro bukina.

Ma e ngae ngke beretitenti n aia kooram unimwaane ao mataniwi n te kurubu n te nakoanibonga ae rietaata a kaineti aia mwakuri nakon te beretitenti n te titeiki, te bitiobi e na teimatoa ni boowi ma te beretitenti n aia kooram unimwaane ma te tia kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietaata. E tuangiia bwa a ana ribootinii mwiin aia mwakuri, n raonaki ma te reirei n te mweenga inanon te kooram ke te bootaki. E reireiniia naba ao e kaungaia bwa a ana kamwakura nakoia.

7.3.2 Beretitentii n Aia Kooram Unimwaane ao Kairiiri n te Kurubu n ibonga ae Rietaata

Te beretitentii n aia kooram unimwaane ao te aro ni kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietaata e tararua, e tekateka n reirei, ao n reireiniia membwa n te kooram ao kain te kurubu (taraa D&C 107:89). A kaira aron aia mwakuri membwa n te kooram ao kaain te kurubu ni karikirakea te mwakuri ni kamaiu n te uoote (taraa mwakoro 5). A karekei kaetieti mairoun te beretitentii n te titeiki, ao kaain te kauntira ae rietaata ao te bitiobi ake a tia ni mwiokoaki.

Te Beretitenti n Aia Kooram Unimwaane ao Te Tia Kairiiri n Aia Kurubu Ibonga Aika Rietaata

Te beretitenti n aia kooram unimwaane ao te tia kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietaata iai mwiokoakia n aron aikai:

A beku bwa kaain te komete n te nakoanibonga ni kakoroi mooti n te uoote ao kauntiran te uoote. Ngkai ngaiia kaain te komete aei ao te

kauntira, a na ibuobuoki ni karikirakea te onimaki ao ni korakorakaia n tatabemanii aao kaain te utu (taraa mwakoro 4). Te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata e tararua aron ana kekeiaki te kauntira n te uoote ni kaunga te mwakuri n te tembora ao rongorongan te utu inanon te uoote (taraa 5.4.3). N taabo ake akea iai taan kairiiri n te kurubu n ibonga aika rietaata, te beretitenti n aia kooram unimwaane ke temanna riki kaain te Nakoanibonga ae te Merekitereka ngaia ae na kanoa te tabe aei.

A reireiniia taan kairiiri tabeman ao taan reirei n te kooram ao n tibwatibwa aia mwakuri, man kabonganaan te aeniboki aei bwa te bwai n ibuobuoki.

N reitakina ma te bitiobi, a kanakoi aia rekomenti ibukiia taari aika ana weteaki bwa a na beku bwa kauntira n aia kooram kaain te beretitenti n unimwaane ke taan ibuobuoki n aia kurubu ibonga aika rietata. A na kanakoi naba taian rekomenti nakon te bitiobi ibukiia taari aika ana weteaki bwa ana beku bwa taan koroboki ao taan reirei. Ni karoan taian rekomenti aikai, ana irii kainibaireiri n 19.1.1 ao 19.1.2.

A tararuai rekooti, ribooti, kataumwane, ao mwanen te kooram ke te kurubu. Te tia koroboki n te kooram ke n te bootaki e na ibuobuoki n te mwakuri aei.

Beretitenti n te Kooram n Unimwaane ao Kauntira ao Taan Kairiiri n aia Kurubu Ibonga aika Rietata ao Taan Ibuobuoki

Te Beretitentii n aia kooram unimwaane ao te aro ni kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietaata iai tabeia n aron aikai. Te beretitenti n aia kooram unimwaane ao te tia kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietaata e katabeia kauntira ao taan ibuobuoki n tararuai tabeua mwiokoaki aikai.

A kaungaiia kooram ao membwa n te bootaki ni kakoroi bukin aia beku n te nakoanibonga, riki aia beku bwa bumwaane ao kaaro. Kooram ao Taan Kairiiri ana kakoroa nanon te mwiokoaki aio ni boowin te kooram ao te kurubu ao n tain taian intawiu ao kawarakia ma membwa n te kooram ao n te kurubu.

A babairea ao a tararua te reirei n te Mweenga.

A na tararuai kekeiaki ni katamaroa reiakinan te euangkerio ao te anga reirei n te kooram n unimwaane ao te kurubu n ibonga ae rietata. N nako aia aikai, a irii reirei inanon 5.5.3 ao 5.5.4.

A karoai boowi unimwaane n aia kooram kaain te beretitentii ke aia boowi n te waaki ni kairiiri ibonga aika rietata.

Iaan ana kaetieti te bitiobi, ao a kakaai aanga aika ana kona ni kabwarabwarai kainnano ibukin te warebea n te kooram ke te bootaki (taraa 7.5 ao mwakoro 6).

Ngkana e riai, ana kawari ke n intawiu ma membwa n te kooram ke te bootaki teuana te tai n te ririki.

A kona ni bairei komete imarenaia kaain te kooram ke te bootaki ni karoa ana mwakuri te kooram ke te bootaki ao ni kakoroi nanon katabeia ake anganaki n te boowi ni kauntiran te uoote.

A buokia unimwaane aika tauraoi ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekitereka (taraa 7.6).

Man te kariaia mai iroun te bitiobi, a kona n tabetai ni bairei waaki ni kakukurei ibukiia membwa n te kooram ke te bootaki. Waaki ni kakukurei aikai a kona n iri iai aia utu kaain te kooram ke mebwa n te bootaki ao aine aika akea buuria aika kakawaraki irouia kaain te kooram ke membwa n te bootaki bwa taan reirei n te mweenga. A riai waaki ni kakukurei n ira te kainibaire n te mwakoro 13 ao a riai n rinanoaki n ana kauntira te uoote.

Ngkai anganaki iroun te bitiobi, a mwakuri ma kaaro ao aia tia kairiiri Kairake n Ataenimwaane ni buokiia kairake n Ataenimwaane aika 18 te ririki ni katauraoii aia karekea te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao ni karoa te bitaki ae nakoraoi mairoun te ibonga nakon te kooram n unimwaane.

Te beretitenti n aia kooram unimwaane e mwiokoia temanna ana kauntira n reita aia kekeiaki kaain te kooram ma kairake n ataenimwaane ake a tuai iein n te uoote. Ngkana iai ana komete te uoote ibukiia kairake n ikawai ake a tuai iein, te kauntira aio e na tabe ibukin te komete. (Taraa 16.3.3 ao 16.3.4.)

7.3.3 Taan Koroboki n Aia Kooram Unimwaane ao aia Kurubu Ibonga Aika Rietaata ao Taan Ibuobuoki n Tia Koroboki

Man ana kariaia te bitiobi, te beretitenti n aia kooram unimwaane ke temanna ana kauntira e na wetea ao ni kamatoa te unimwaane ni beku bwa te tia koroboki n aia kooram unimwaane. N aron naba anne, te tia kairiiri n te bootaki ni ibonga ae rietata ke temanna ana tia ibuobuoki e weteaki ao ni kamatoaki bwa te ibonga ae rietata ni beku bwa te tia koroboki n te bootaki n ibonga ae rietata.

Kooram ao bootaki n tia koroboki iai mwio koaia n aron aikai:

A marooro ma te kooram ke taan kairiiri n te bootaki ni katauraoi akenta ibukin aia boowi beretitentii ke aia boowi n te waaki ni kairiiri n

te kurubu. A irii bootaki aikai, taui mwiin rongo-rongo, ao man taui imwiin mwakuri aika ana karaaoaki.

Ni katoa namwakaina, a katauraoa te ribooti n te reirei n te mweenga ibukin te beretitenti n aia kooram unimwaane ao te mataniwi n te kurubu n ibonga ae rietaata are a na angan te bitiobi. Ni katoa aua te namwakaina, ana ikoti rongorongo ibukin te roroko ni manga rinanona ma te beretitenti n te kooram ni unimwaane ke taan kairiiri n te bootaki ni ibonga ae rietata, ao ni uotirakei nakon te kiraaka n te uuote.

Ngkana te kooram ke bootaki ni babaire ibukin waaki ni kakukurei ake a irekereke ma kabane mwane, tia koroboki ana buokiia taan kairiiri ni katauraoi katau mwane ibukin teuana te ririki ao akaunti ibukin kabane mwane.

Man ana kariaia te bitiobi, taan kairiiri man aia kooram unimwaane ao kurubu n ibonga ae rietata a na weteia ao ni kaokoroaki bwa taan koroboki n ibuobuoki nakon mwakuri aikai. Unimwaane aika tauraoi a kona ni weteaki bwa a na beku bwa taan ibuobuoki n tia koroboki.

7.3.4 Taan reirei n aia Kooram Unimwaane ao n aia Kurubu Ibonga aika Rietata

Man a na kariaia te bitiobi, te beretitenti n aia kooram unimwaane ke temanna ana kauntira e na wetea ao ni kamatoa temanna ke aika a mwaiti riki, unimwaane bwa a na riki bwa taan reirei n aia kooram unimwaane. N aron anne, te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietata ke temanna ana tia ibuobuoki e na wetea ao ni kamatoa temanna ke aika a mwaiti riki ibonga aika rietata bwa ana riki bwa taan reirei n aia bootaki kaain te nakoanibonga ae rietata.

Taan kairiiri n te kooram ao n te bootaki a anganii taan reirei bwa ana anga reirei n aia bootaki kain te nakoanibonga. Taan reirei ana iri reirei aika kabwarabwaraaki n 5.5.4.

7.4 Reirei n te Mweenga

Iaan ana kaetieti te bitiobi, ao taan kairiiri n te kooram ao n te bootaki ana tararuai reirei n te mweenga. A reirei ma taan reirei n te mweenga n aron aia mwakuri ao ni kaungaia bwa ana karaoi raoi mwakuri aikai.

Reirei n te mweenga bon te tabe n nakoanibonga irouia taan reirei, ibonga, ao naake iai irouia te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. Ibukin aei, ao taan reirei n te mweenga a rineaki irouia taan kairiiri n te nakoanibonga. Aki weteaki, kamatoaki n te kateibai, ke ni kaokoroaki.

7.4.1

Mwiokoia Taan Reirei n te Mweenga

Te reirei n te mweenga bon ti te kawai are e kakabwaiaia iai natina Tamara are i Karawa. Taan reirei n te mweenga ana kawari aia auti membwa ni kabane, ma n tuangia bwa ana taetae n tataro ao n ae raba ao ni karaoi ni kabane tibwangan te utu (taraa D&C 20:51). A mwiokoaki irouia utu ao n tatabemaniaa bwa ana tararuia ao ni buokiia ao ni kakorakoraia (taraa D&C 20:53). A kauring, kabwarabwara, kairoro, ao n anga reirei, ao ni kaoia ni kabane bwa ana nakon Kristo (taraa D&C 20:59).

Ngkana e kona, taan reirei n te mweenga ana kawariaa membwa ni mwengaia ni katoa namwakaina. A kona taan reirei n te mweenga ni kakaaikawai aika iai uaaia n tararuia ao ni kakorakoraia utu ake a mwiokoaki nako iai. Te katoto, a kona n anga aia mwakuri n ibuobuoki nakoia aia utu ke n reitaki ma kaain te utu n te imeeri ke n te tareboon.

Taan reirei n te mweenga a tei ibukin te Uea, bitiobi, ao kooram ke taan kairiiri n te bootaki. A kona n riki bwa bwaai ni ibuobuoki aika rang ni bongana nakoia membwa. A reitaki ma atuun te mweenga n te auti ibukin kainnanoia te utu ao kawai aika ana kona n rangin n ibuobuoki nakoia.

Taan reirei n te mweenga a taneiai riki ma kain te utu' mamaten nanoia ao kainnanoia ao n atai taai aika a kakawaki ni maiuia.

N aron ae kainnanoaki, taan reirei n te mweenga ana buokiia kaaro ni kakoaua bwa a tia aia ataei ni kakabwaiaakaki, bwabetitoaki, ao ni kamatoaaki. A kona naba ni buokiia kaaro ni kakoaua bwa a tia natia mwaane ni karekea te Nakoanibonga ae te Aaron ao te Nakoanibonga ae te Merekiteraka a tia ni katokaaki iaoia ao ni kamatoaaki nakon te nakoanibonga n nakon aia ririki.

Anga te ibuobuoki taan reirei n te mweenga ngkana membwa aki mwakuri, aoraki, tiku n tingaia, mwaing, ke n iai riki kainnanoia tabeua.

Taan reirei n te mweenga a buokiia membwa bwa ana kakorakorai aia onimaki irouin Tamaia are i Karawa ao Iesu Kristo ao ni kaungaia bwa ana karaoi ao ni kawakin aia berita aika tabu. Te mwakuri n ibuobuoki e rangin ni kakawaki irouia membwa aika boou ao kaain te aro aika aki roroko.

A kabae aia tai taan reirei n te mweenga ibukin mwanangaia n taai aika angaraoi nakoia n tatabemaniaa ke n aia utu. A uringga bwa bon ngaia iruwa ibukiia membwa ake ana kawaria.

Kakawari ni kabane aikai ana boboto iaon te kantaninga ae a tia ni baireaki. Imwaiin kawanran te mweenga, te aomata ma toana ana uaia n tataro. Ana marooroakin aanga ake a na kona ni

kakorakoraia naake ana kawaraki. Man te marooro ao n ana kairiiri te Tamnei ae Raioroi, a tibwaua te rongorongo, ae anaaki man booki aika tabu ao man te rongorongo man te Moan Beretitentii n te *Ensign* ke *Liahona* magazine. A kona n roko rongorongo riki ake tabeua mairoun te bitiobiriki ke taan kairiiri riki ake tabeman. E kona naba atuun te mweenga ni bubuti te rongorongo ae onoti. Te kakawari n te reirei n te mweenga e raonaki n tainako ma te tataro.

Ni katoa namwakaina, taan reirei n te mweenga ana ribooti nakon te mataniwi n te kooram ke taan kairiiri n te bootaki iaon kamwengaraoi n tamnei ao n rabwata ake a kainnanoi membwa ake a kawariia. Ngkana e tangirii ni kawaekoaki kainnano te membwa, ao taan reirei n te mweenga ana ribotinna n te tai naba anne.

7.4.2 Bairean te Reirei n te Mweenga

Te auti are e atunaki iroun te unimwaane n tainako ao ana karekea aia taan reirei n te mweenga man te kooram n unimwaane. Te auti are e atunaki iroun te ibonga ae rietata n tainako ao ana karekea aia taan reirei n te mweenga mairoun te ibonga ae rietata. Ngkana e aki atunaki te auti iroun ae iai irouna te Nakoanibonga ae te Merekitereka, e na iangoia te bitiobiriki bwa te auti anne e na karekea ana taan reirei n te mweenga mairouia kaain te kooram n unimwane ke man te kurubu n ibonga ae rietata. Ni karaoan te iango aei, ao e kona te bitiobiriki n reitaki ma te komete n tararua n te nakoanibonga ao kauntiran te uoote.

Ni babairean te reirei n te mweenga, mataniwi n te kooram ao te bootaki ana tataro mwaaka ni maroroakin kainnanoia n tatabemania ao aia utu. Taan kairiiri a maroroakin aanga are ana kona taan reirei n te mweenga n tararuia ao ni kakorakoraia membwa aikai, n tuoaki iroun te komete n tararua n te nakoanibonga ao kauntiran te uoote ngkana e kainnanoaki. Taan kairiiri a iangoi naba bwaai n aron te raroa ibukin, te mwamwananga, ao kamanoaia.

Man taian marooro aikai, taan kairiiri ana karekeia uoman taan reirei n te mweenga nakon auti ngkana e kona. A karekea ana kariaia te bitobi ibukin toaia ao ni kabane reirei n te mweenga.

Mataniwiin te kooram ao te bootaki a rinea te kabanea ni mwatai n tia reirei n te mweenga nakoia membwa ake a kainnanoia riki. Ngkana ko anga ariaia taan reirei n te mweenga, mataniwi ana taraia moa membwa aika boou, membwa aika aki roroko ma a kona n riki bwa aomata aika kai bitaki, ao tabeman ake a rangin ni kainnanoia taan reirei n te mweenga, n aroia kaaro aika ake a buia,

aine aika a raure, ao mwaane aika a tia ni mate buia. E na rangin n ibuobuoki ngkana ko angan te mataniwi n roronrikirake n te utu are e kaitara iai te kairake n ataeinimwaane ao te kairake n ataeinaine ma kakaewenako aika onoti. A riai ni karekeaki aia taan reirei n te mweenga aika tibwa rairaki imwain ae a bwabetitoaki taan rairaki.

Imwiin aia reitaki ma te beretitenti n aia kooram unimwaane, te mataniwi n ibonga ae rietaata, ao aia beretitenti Kairake n Ataeinimwaane, te member n te bitiobiriki ana anga te reirei n te mweenga nakoia taan reirei ao ibonga. A kabaeaki bwa rao nakoia naake a taua te Nakoanibonga ae te Merekitereka.

Naake iai irouia te Nakoanibonga ae te Aaron a na beku ma toaia n tarai man tabeakinia membwa ake a kawariia. E kona ni karaoaki bontaeka, tibwuanan taian rongorongo, ao karaoan te mwakuri n ibuobuoki. Te atatai aei e kona ni buokiia n aia reirei n te nakoanibonga, ao n raonaki ma aia katauraoi n nako ni mitinare (taraa D&C 84:106–7).

Taan kairiiri n aia kooram unimwaane ibukia kairake n ikawai aika a tuai iein n te uoote ana rinea taan reirei n te mweenga bwa ana reireinia membwa n tatabemania n te uoote. Membwa aika tuai iein aika a maeka n teuana n te ru ana kawaraki naba n te tai naba anne. Ngaia ae, taan reirei n te mweenga a riai ni kabanea riki aia tai ni buokiia n tatabemania ao n riai n ribooti iaoia ni kamaenakoia.

Man ana kariaia te bitiobi ni keiti aika onoti, taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao n te Bootaki n Aine a kona n rinea te bumwane ao te buaine bwa toaia n taai ake e kainnanoaki iai te kakawari irouia taanga. Taanga a ribootin kakawari aikai bwa reirei n te mweenga ao kakawari n te mweenga. Ni bon arona, kaaro ataei aki anganaki te mwakuri aei bukina bwa e na uotiai ni kararoaia ma natiai.

7.4.3 Kangaraon Reirei n te Mweenga ni Kaitarai Kainnano n te Tabo

N taabo tabeua, kawarakin mweenga ni kabane ni katoa namwakaina e kona n aki kona ni karaoaki ibukin aki taun mwaitia kaain te nakoanibonga aika marurung ke kakaewenako riki tabeua. N taian kangaanga aikai, taan kairiiri anga te kabanea ni kakawaki nakon kawarakiia membwa aika boou, kaain te aro aika aki roroko aika ana kona riki ni butimwaea te kakao n oki nakon ana waaki te Ekaretia, ao membwa aika iai kainnanoia aika rangin ni kakaiaki.

A karaoa aia kabanea ni kona membwa ni kabonganai bwaai n ibuobuoki aika tauraoi n

tararuuaia ao ni kakorakoraia membwa n tatabemaniaa nako. Ngkana iai bitaki aika karaoi nakon te reirei n te mweenga a riai n rinanoaki n te tai ae aki maan.

Tabeua iango ibukin kangaraoan te reirei n te mweenga a kabwarabwaraaki inanon barakaraba aikai.

Man ana kariaia te bitiobi, taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao n aia Bootaki Aine a kona n rinea taan reirei n te mweenga ke ti taan kakawari n reirei nakoia utu ake a tia n rineaki. N tabeua aika a tia n riki, a kona taan kairiiri n rinea taan reirei ni kawari inanon teuana te namwakaina n rinea taan kakawari te mweenga ni kawaria membwa n te Bootaki n Aine n te utu anne n te namwakaina are imwiina.

Man te kariaia mairoun te beretitenti n te mition, a kona taan kairiiri n tuangiiia mitinare aika bwanin aia tai n nako ni karaoa te reirei n te mweenga ma naake iai irouia te Nakoanibonga ae te Merekiteraka n te tai aika a tianaki. Te beretitenti n te mition e na kanakoa te kariaiakaki aei nakon te beretitenti n te titeiki, are e na kaongoia bitiobi. Ngkana e kanakoaki te kariaia anne, mitinare aika bwanin aia tai ana tuangaki bwa ana kawariia membwa aika boou, utu aika tiaki ni kabane membwa, ao kaain te aro aika aki roroko.

Ni kaineti ma kainnano ao bwaai aika kakawaki riki, taan kairiiri n te Kooram ao n te kurubu ana kona ni karaoi tabeua aia kakawari ni buokiia ni kakoroi nanon mwiokoan te kooram ao bootaki n reirei n te Mweenga.

7.4.4 Ribotinakin Reirei n te Mweenga

Kooram ao taan kairiiri n te bootaki a karekei ni katoa namwakaina ribooti iaon te Reirei n te Mweenga mairouia toaia. Irarikin anne, a bootaki ma taan reirei n te mweenga n tainako ni maroroakin kamwengaraoi n tamnei ao n rabwata ibukiia membwa ake a mwiokoaki irouia ao ni karaoi baire ni buokiia membwa ake iai kainnanoia. Rongorongo aika kainaki a riai n ribootinaki tii nakon te beretitenti n te kooram n unimwaane ke te tia kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietata, are na ribootinna nakon te bitiobi.

Te beretitenti n aia kooram unimwaane ao te tia kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietata e na angan te bitiobi ni katoa namwakaina ribooti ibukin reirei n te Mweenga. A riai ni karinaki inanon taian ribooti ni kabane araia naake aki kawaraki. Ribooti anga te mwamwannano ae onoti nakoia membwa aika boou, membwa aika aki roroko, ao tabeman riki aika e rang korakora kainnanoia. Ngkana te utu ke temanna iai kainanona ae katawe, te beretitenti n

te kooram n unimwaane ke te tia kairiiri n bootaki ni ibonga ae rietata e na ribootina te rongorongo nakon te bitiobi n te tai naba anne.

7.5

Warebea

Te warebea bon te bwai ae kakawaki nakon aia mwakuri kaain te kooram n unimwaane ao kurubu n ibonga aika rietata.

Iaan ana kairiiri te bitiobi, te beretitentii n aia kooram unimwaane, te tia kairiiri n aia kurubu ibonga ae rietata, ao te beretitentii n aia Bootaki Aine n te uuote a na tibwauai mwiokoan te warebea:

A reirei reirei ibukin te riki n toronibwai n rabwata ao n tamnei.

A tabeakiniia aika rarikin ao aika kainnano ao ni kaungaiia membwa bwa ana anga aia ibuobuoki.

A buokiia n tatabemania ao aia utu bwa ana riki n toronibwai ao ni kakaei katokan tabeaianga aika moan kakawaki aika a teimaan ao aika aki teimaan.

Ibukin rongorongo riki tabeua iaon taben te warebea, tara mwakoro 6.

7.6

Unimwaane aika Tauraoi

Te unimwaane ae tauraoi bon te mwaane ae te membwa n te Ekaretia ae ana ririki 19 ke ikawai riki ae akea irouna te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. Taari aika mwaanenumwa aika I aan te 19 te ririki ao akea irouia te Nakoanibonga ae te Merekiteraka bon unimwaane naba aika tauraoi.

7.6.1

Mwioko ibukiia Unimwaane aika Tauraoi

Kooram ao taan kairiiri n te bootaki iai mwiokoia ni buokiia taari aika a tauraoi ni karekeia te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. E na marooro te bitiobi ma taan kairiiri n te kooram ao n te bootaki ao unimwaane n tatabemaniaa nako aika a tauraoi n taraiia bwa te unimwaane ae tauraoi e riai ni kaitibo ma unimwaane n te kooram ke aia kurubu ibonga ae rietata ibukin reirei ao waaki ni kaku-kurei. Te bitiobi e na iangoa te reitaki ae kona ni karekeia te unimwaane ae tauraoi ma unimwaane ke ibonga aika rietata n te uuote ao te ririki ao kainnanoakin te unimwaane ae tauraoi.

Taan kairiiri n te kooram ao n te bootaki a kaa-taia taan reirei n te mweenga aika marurung ma unimwaane aika tauraoi. Ngkana mitinare aika tauraoi a tia ni katabuaki nakon te aobiti n tia reirei ke te ibonga, ao a kona taan kairiiri n anganiiia katabeaia bwa taan reirei n te mweenga.

Taan kairiiri n te kooram ao n te bootaki ana kaoia unimwaane aika tauraoi bwa ana iri bootakin te kooram ke te bootaki ao waaki ni kakukurei.

7.6.2 Buokaia Unimwaane Aika Tauraoi ni Karekea te Nakoanibonga ae te Merekiteraka

Buokaia unimwaane aika tauraoi ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekiteraka e riai ni mena ibuakon taben te tia kairiiri aika moan te kakawaki bukina bwa e kakorakoraia utu ao e katauraoia taanga ibukin te mare n te tembora. Unimwaane aika tauraoi a riai ni katabuaki n te tai naba ae riai ni katauraoi, n akea te tataninga ae riai.

Te beretitenti n aia kooram unimwaane ke te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata ana kakoaua bwa unimwaane aika tauraoi ana reirei-naki reirei aikai ibukin katauraoakia ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekiteraka:

1. Manga kaokan te nakoanibonga ao kiing n te nakoanibonga rinanon te Burabeti ae Iotebwa Timiti
2. Taeka ni bau ao berita aika tabu n te nakoanibonga (taraa D&C 84:33–44)
3. Mwiokoia buu mwaane ao kaaro
4. Taben te unimwaane ao te kantaninga ibukin te kooram n te nakoanibonga
5. Taian kantaninga ibukin otenanti n te nakoanibonga ao kakabwaia ao aroia ni karaoaki otenanti ao kakabwaia akanne (taraa mwakoro 20 ao te *Bokinikairi ibukin te Utu*)

A kona taan kairiiri n reirei taekan reirei aikai iroun temanna ma temanna, ke a kona ni bairea te kiraati ibukiia unimwaane aika tauraoi n te uoote, ni uoote aika kakaokoro, ke inanon te titeiki. E kona ni mwiokoia taan reirei n te mweenga aika konabwai ni karekea te reirei aio. Ana bae naba n anga te reirei bwa mwakoron te katauraoi nakon te tieminaa n te tembora (taraa 5.4.5). Ngkana e kainnanoaki, e na bae te beretitenti n te titeiki ni kabaea te membwa man te kauntira ae rietaata ni buoka te kooram ao taan kairiiri man te bootaki ibukin te mwiokoaki aio.

Bwaai ni ibuobuoki aika riai ibukin buokaia mwaane aika tauraoi ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekiteraka n ikotaki ma Doctrine ao Covenants mwakorona 20, 84, 107, ao 121; te *Bokinikairi ibukin te Utu; Beku ao Kakabwaia n te Nakoanibonga, Mwakoro A*, reirei 1–4 ao 9; ao *Beku ao Kakabwaia n te nakoanibonga, Mwakoro B*, reirei 1–6.

Te bitiobi e na marooro ma taan kairiiri n te kooram ao te kurubu ao ma kauntira n te uoote ni katebenakoia mwaane aika a tau aika a riai ni

karekea te moani bwai ae kakawaki ibukin karekean te katauraoi aio. Tebwimawaniua te ririki naake a tia ni karekea te Nakoanibonga ae te Aaron aika a tuai ni karekea man tauraoi ana bae ni karinaki.

Ni buokiia mwaane aika kakoauaki bwa a tauraoi ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekiteraka, te bitiobi e na ira te kaetieti n te *Aeni-boki 1*, 16.7.1.

7.7 Boowi n te Waaki ni Kairiiri

7.7.1 Ana Boowi Kometen te Nakoanibonga n te Uoote ao ana Boowi Kauntiran te Uoote

Te beretitenti n aia kooram unimwaane ao te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata a beku bwa kaain te komete n te nakoanibonga ni kakoroi mooti n te uoote ao te kauntira n te uoote (taraa mwakoro 4).

7.7.2 Aia Boowi Unimwaane n Aia Kooram kaain te Beretitentii ao aia Boowi ni Kairiiri Ibonga aika Rietata

Te kooram ni beretitentii irouia unimwaane a teimatoa ni kakaraoa te boowi n te bootaki ni beretitentii. Taan kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietaata a karaoi boowi ni kairiiri n tainako. Te beretitenti n te kooram ke te tia kairiiri n te boowi ngaia are e na tararua ao ni kaira te bootaki. Te tia koroboki n te kooram ao n te boowi ake a iri, tau mwiin rongorongo, ao n rimwiin taia ni mwakuri. Te kauntira ae rietaata are katabeaki nakon te uoote e kona n iri n tabetai.

E na kona ni karinaki n te akenta bwaai aikai:

1. Bairei kawai ni kakorakoraia membwa n te kooram ke membwa n te bootaki ao aia utu, n ikotaki ma unimwaane aika tauraoi.
2. Wareki ao maroroakin booki aika rongorongo mani booki aika tabu ao reirei mairouia taan kairiiri n te Ekaretia are a irekereke ma mwiokoia taan kairiiri n te nakoanibonga.
3. Maroroakin katabeam ibukin reirei n te mweenga ao karaoana ma babaire ni katamaroa.
4. Maroroakin reirei n te euangkerio n tain bootakin te kooram ke te kurubu ao bairei aanga ni katamaroa.
5. Ribooti iaon mwakuri ake anganaki n te boowi ni kauntiran te uoote.
6. Bairei kawai ni karekea te katiteuanaaki n te kooram ke irouia bootaki, n raonaki ma mwakuri ao kooram tabeua ke waaki ni kakukurei.

7.7.3 Aia Boowi Taan Kairiiri n te Nakoanibonga n te Titeiki

Te titeiki Beretitentii e na teweia aia boowi taan kairiiri n te nakoanibonga n te titeiki n reitaki ma aia maungatabu titeiki ni kabane (taraa 18.3.1, itam 2). Te beretitentii e na teweia teuana riki aia boowi taan kairiiri n te nakoanibonga n te titeiki n te ririki anne, ni karekea mwaitin te boowi ae teniua ni katoa ririki. Ana iri taan kairiiri n te kooram ao n te kurubu ao taan koroboki.

7.8 Boowin te Kooram ao te Kurubu

7.8.1 Boowin te Nakoanibonga n te Tabati

A moanaki boowin te nakoanibonga n te Tabati ma te kaukuki ibukii naake iai irouwia te nakoanibonga ae te Merekiteraka ao te Aaron, ao ni kairaki iroun te membwa man te bitiobiriki (taraa 18.2.4).

Imwiin karoan te kaukuki, taari ana kawari aia boowi n te kooram ke n aia bootaki. Taian kantaninga ibukin boowi n te kooram ao n te bootaki bwa a na kanakoi iai katanoata ibukin ana waaki te kooram, reiakin ana mwakuri te nakoanibonga, kakorakorakiia utu, ao ni kamatebwiaia a na euangkerio Iesu Kristo. Taan kairiiri a na tataro mwaaka ni bairei boowi ibukin kakoroan nanon kantaninga aikai.

Ni karokoa te membwa man te titeiki Beretitentii ke te bitiobiriki (ke temanna te tia tararua ae kariaiakaki) e mena ikekei, ao te beretitenti n aia kooram unimwaane e tararua aia bootaki kaain te kooram n unimwaane ao te tia kairiiri man aia kurubu ibonga aika rietaata e na tararua te kurubu n ibonga ae rietaata. E na kairaki iroun te membwa man aia beretitentii kaain te kooram ke te tia kairiiri n te bootaki.

Unimwaane ao ibonga aika rietaata a riai n tainako ni maenako ni bootaki. Ma, ngkana ti tabeman unimwaane ke ibonga aika rietaata n te uoote aika roko n te bootaki n te nakoanibonga, a kona n ikotaki. Ngkana a bootaki ni kabane, akea uaana bwa e na riai te Nakoanibonga ae te Merekiteraka n te kooram n ti ngaia bwa e na kateaki. Ni karokoa ae iai unimwaane aika a tia ni katabuaki ao ibonga aika rietaata n te uoote, ao e a tibwa kona ni kateaki ngkanne te kooram n unimwaane ao te kurubu n ibonga ae rietaata.

Bukina bwa mwakoro akea aia kooram n ibonga aika a rietaata, mwaanga inanon taian mwakoro akea aia kurubu n ibonga ae rietaata. Ibonga aika rietaata aika a nakon mwaanga aikai a na maroro ma kaain te kooram n unimwaane.

E kona te bitiobi ni kariaia te unimwaane bwa e na kaitibo ma kaain te kurubu n ibonga ae rietaata ngkana e na iai uaan te babaire anne nakoia unimwaane. E kona naba te bitiobi ni kaoa ae iai irouna te Nakoanibonga ae te Aaron ae 18 ana ririki bwa e na kaitibo ma kaain te kooram ni unimwaane.

Ni katoa namwakaina, ao taan kairiiri n te kooram ao n te bootaki a na bairei kanoan te reirei n Tabati ni kaineti ma katooto aikai.

Moan Tabati

Te membwa n te beretitentii n aia koora unimwaane ke taan kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata a na anga te reirei n te moan Tabati. E kabonganai booki aika tabu, aia reirei burabeti ni boong aika kaitira, ao ana bwai n reirei te Ekaretia aika kariaiakaki kabonganakiia. Taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka a kabongan te boowi aei n reiakin reirein te euangkerio ao ni buokii taari ni kamarurungia nakon tabeia n te nakoanibonga.

Taan kairiiri n te kooram ao n te bootaki a ukukora ana kairiiri te tamnei n aia tai n rinei reirei ake a na anga. Reirei n aron reirei n te mweenga, karoan otenanti ao kakabwiaia n te nakoanibonga, kakorakorakin taian maare ao utu, anganano, mwakuri ni mitinare, kateimatoakiia aika tibwa rairaki, te mwakuri ni kamarurung, kamwengaraoi n tamnei ao n rabwata, ao te mwakuri ibukin te tembora ao te utu. Taan kairiiri n te kooram ao n te bootaki a kona naba ni kabongan te tai aei ni bairei aanga aika a na kona ni buokii iai tabeman, n anga taian mwakuri, ao n titiraki ibukin ribooti iaon mwakuri ake a kaman katabeaki iai.

Te Kauoua ao te Kateniua n Tabati

N te kauoua ke n te kateniua n Tabati, te reirei e na kairaki iroun te tia kairiiri n te kooram ke n te bootaki ke taan reirei. E kabongan te bokinreirei ae bwainaki ngkai n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. Te reirei e na karoaki n arona are e koreaki n te bokinreirei ao n te Tabati naba anne a na reiakinaki n aia bootaki kaain te Bootaki n Aine.

Taan kairiiri n te kooram ao n te bootaki ana taraia bwa mwaane ni kabane n te uoote man te roro 18 ao ake a ikawai riki ana iai aia kaobi n aia bokinreirei kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ibukin aia kamatebwai irouwia, n aki iangoia bwa a na kona taari aikai n ira te boowi n te kooram ke te bootaki ke ana aki. Taan kairiiri a kaungaia naake a roko bwa ana uoti aia kaobi n

te bokinreirei ao, ngkana a kona n uoti aia kaobi n boki aika tabu.

Kaaua n Tabati

N te kaaua n Tabati, te reirei e na karaoakin iro-ua kaain te kooram ke te tia kairiiri n te bootaki ke iroun te tia reirei. E kabonganai rongorongo man te maungatau ni kabuta ae tibwa tia ni karaoaki. Te beretitenti n te titeiki ke te bitiobi ngaia ae na rinei rongorongo.

Kanimaua n Tabati

N te kanimaua n Tabati, te bitiobi e na rinea te reirei ae na bwainaki, te tia reirei (te membwa man te uoote ke te titeiki), ao ni baireia naba bwa ana maenako ke ana bootaki kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao te Bootaki n Aine.

7.8.2 Aia Boowi Kaain te Kooram n Ibonga Ae Rietata n te Titeiki

The titeiki Beretitentii e na tewea aia bootaki kaain te kooram n ibonga ae rietata n te titeiki teuana te tai n te ririki. N tain te bootaki aio te beretitenii n te titeiki e na kanakoi bitineti n te kooram ao n reireiniia membwa n te kooram n aia mwakuri.

7.9 Reirei Aron Karaoakin Otenanti ao Kakabwaia

Booki aikai a katauraoi reirei iaon karaoan otenanti ao kakabwaia.

1. Mwakoro 20 n te aeniboki aei
2. *Bokinikairi ibukin te Utu*, iteraniba 18–25
3. *Beku ao Kakabwaia Nakon te Nakoanibonga, Mwakoro B*, iteraniba 42–47

Kabonganakin booki aikai, ao taan kairiiri n te nakoanibonga ana reireiniia taari iaon karaoakin otenanti ao kakabwaia. Taan kairiiri ana kakoaua bwa naake iai irouia te nakoanibonga ana iai irouia te *Bokinikairi ibukin te Utu or Beeku ma Kakabwaia Nakon te Nakoanibonga, Mwakoro B*, bwa e aonga ni karekeaa ana kaobi n taian reirei aikai.

Aki riai taan kairiiri ni karaoi ke ni kabonganai booki ni wareware ake tabeua ae anga taian reirei ibukin taian otenanti, kakabwaia, ke tataro ti ngkana e kariai booki aikanne te Moan Beretitenti.

7.10 Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki

7.10.1 Taari Aika Iai Kainnanoia Aika Onoti

Taari aika kona ni karekei kainnano aika onoti n aroia naake aoraki, a kara, te aine ae akea buuna, e raure, naake aki kona ni kitani mwengaia, ke n nanokawaki ibukin buan buuna ao naake a tabeakinia utu aika a teimatoa aorakiia. Membwa n aia kooram ke n aia bootaki a riai n anga aia ibuobuoki.

Taari aika iai irouia bwaai aikai ao aekan kaewenako riki tabeua a kona n nakon aia beretitenti n aia kooram unimwaane ke te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata ma tabeaianga. A riai taan kairiiri aikai n ongo, anga te tangira ao te kaunganano, ao ni kateimatoa kainakin rongorongo. Ngkana a kakoaua reken te tabeaianga ma te kororaoi ke bwaai aika irekereke ma te utu, a na kanakoa te taroanne nakon te bitiobi.

Ibukin rongorongan buokakiia taari ma toa-raia, tara 21.1.26 ao disabilities.lds.org.

7.10.2 Anga Nanom n Ibuobuoki n Tain te Mate

Ngkana iai te mate n te uoote, te bitiobi e na titirakina te tia kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietaata ke te beretitenti n te kooram n unimwaane bwa e na kaongoa te utu n anga te karaunano, rinanoi bwaai aika a kainnanoaki, ao n anga te ibuobuoki. E kona ni bubuti ibuobuoki ae aekakin aikai mairoun te beretitenti n te Bootaki n Aine. Taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao taan kairiiri n te Bootaki n Aine ana ibuobuoki iaon kainnano aikai.

E kona naba te bitiobi n tuangia taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka n ibuobuoki ibukin katauraoan te taromauri n taunimate. Ibukin rongorongo riki tabeua ibukin te taunimate, taraa 18.6.

Ngkana e kona, membwa ake a tia n entaunte riai n taunaki ma kunnikain te tembora. N taai tabetai, ao e kona te bitiobi n tuanga te tia kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietaata ke te beretitenti n aia kooram unimwaane bwa e na angan te mwaane ae a tia n entaunte bwa e na karina ana kunikai ke n tararua karinan raoi ana kunnikai te mwaane ae mate ae a tia n entaunte. Taan kairiiri aikai ana kakoaua bwa te mwakuri anne e anganaki te aomata ae na aki kona n totokoa te mwakuri anne. Kainibaire ibukin karinakin ana kunnikai te membwa ae a tia ni mate a katauraoaki n te *Instructions for Clothing the Dead Who*

Have Received Their Endowments. (Kaetieti Ibukin Karinakin Ana Kunikai Te Mate Are E A Tia Ni Kare-ke-a Ana Entaunemente). Leaders may obtain these instructions from Church Distribution Services. (A kona taan kairiiri ni karekei kaetieti aikai man Ana Tabo n Tibwatibwa te Ekaretia.)

Ibukin kaetieti riki tabeua iaon karinakin aia kunikai membwa aika a mate ma kunikain te tem-bora, e kona te bitiobi n taraia n te *Aeniboki 1, 3.4.9.*

Te beretitenti n aia kooram unimwaane, ao te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata, taan

reirei n te mweenga, ao taari riki ake tabeman a na teimatoa n anga te boutoka, te karaunano, ao te ibuobuoki nakoia naake a mate buia inanon aia tai n rawawata imwiin te mate.

7.10.3 Kaetieti Ibukin Kunikai ao Kamenti n te Tembora

Taraa 21.1.42.

7.10.4 Mwanenakin Waaki Ni Kakukurei

Taraa 13.2.8.

8. Te Nakoanibonga ae te Aaron

8.1	Kabwarabwaraan ao Bonganan te Nakoanibonga ae te Aaron	54
8.1.1	Aobiti ao Mwakuri n te Nakoanibonga ae te Aaron	54
8.1.2	Kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron	55
8.1.3	Bukin te Nakoanibonga ae te Aaron	55
8.2	Tabeia Kaaro ao Taan Kairiiri n te Ekaretia	55
8.3	Kairiiri n te Nakoanibonga ae te Aaron n te Uoote	55
8.3.1	Bitiobiriki	55
8.3.2	Beretitentii n te Kooram ao Taan Ibuobuoki Nakon te Bitiobi n aia Kooram Ibonga	56
8.3.3	Taan Koroboki n te Kooram	57
8.3.4	Beretitentii n Kairake n Ataeinimwaane n te Uoote (Atuwaitia n te Kooram n Nakanoibonga ae te Aaron)	58
8.3.5	Te Tia Koroboki irouia Kairake n Ataeinimwaane n te Uoote	58
8.3.6	Atuwaitia Nakon te Tia Ibuobuoki N te Kooram n Nakanoibonga ae te Aaron	59
8.3.7	Taan Reirei n taian Takakaro	59
8.4	Reirei n te Mweenga	59
8.5	Rikoan Angabwai n Akimamatam	59
8.6	Buokiia Kairake n Ataeinimwaane n te Roro ae 10- ao 11-te Ririki ni Katauraoia ni Karekea te Nakanoibonga	59
8.6.1	Kaaro ao Taan Reirei n te Mweenga	59
8.6.2	Taan Kairiiri n te Moanrinan ao Taan Reirei	59
8.7	Buokiia Membwa n te Kooram ni Katauraoia ibukin te Mwakuri ni Mitinare ae Bwanin Taina	59
8.8	Anganakiia Kairake n Ataeinimwaane Aika 18 Aia Ririki ke E Raka Riki te Nakoanibonga ae te Merekitereka	60
8.9	Boowi n te Waaki ni Kairiiri	61
8.9.1	Ana Bootaki Kometen te Nakoanibonga n te Uoote ao ana Boowi Kauntiran te Uoote	61
8.9.2	Ana Bootaki te Komete ni Bitiobiriki Ibukiia Kairake	61
8.9.3	Aia Boowi kaain te Kooram ni Beretitentii	61
8.9.4	Boowi n Aia Beretitentii Kairake n Ataeinimwane n te Uoote	61
8.9.5	Aia Boowi Taan Kairiiri n te Nakoanibonga n te Titeiki	62
8.10	Kateina	62
8.11	Aia Bootaki Kaain te Kooram n te Tabati	62
8.12	Buroukureaem ae te Beku Nakon te Atua	62
8.13	Waaki ni kakukurei	63
8.13.1	Bootaki ni Kairake	63
8.13.2	Aia Maroro Bitiobiriki Ibukiia Roronrikirake	64
8.13.3	Bairean Bwaai Aika Riki	64
8.13.4	Waaki n Tikauti	64
8.13.5	Titeiki Ao Waaki Ibukiia Taian Titeiki	65
8.13.6	Aia Maungatabu Roronrikirake	65
8.13.7	Mwanenakin Waaki ni Kakukurei	65
8.14	Reirei Iaon Rabakau ni Kairiiri ao Bonganaiia	65
8.15	Taan ni Kairiiri n te Nakanoibonga ae te Aaron n te Titeiki	65
8.15.1	Titeiki Beretitentii	66
8.15.2	Te Kauntira ae Rietata e Mwiokoaki Ibukiia Kairake n Ataeinimwaane n te Titeiki	66
8.15.3	Te Beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane n te Titeiki	66
8.15.4	Tia Koroboki irouia Kairake n Ataeinimwaane n te Titeiki	66
8.15.5	Te Nakanoibonga ae te Aaron n te Titeiki– Komete n Kairake n Ataeinaine	66
8.16	Kangaraoan te Bootaki ni Kairake n Ataeini- mwaane Nakon Kainnanoia n te Tabo Anne ..	67
8.17	Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki	66
8.17.1	Roronrikirake aika iaan 14 te te Riririki n Aia Maungatabu ao Aia Taenti Kairake	66
8.17.2	<i>True to the Faith: A Gospel Reference</i>	66
8.17.3	Kairake n Ataeinimwaane man Ekaretia Tabeua	67
8.17.4	Kairake n Ataeinimwaane ake Iai Toaraan Rabwataia	67

8. Te Nakoanibonga ae te Aaron

8.1 Kabwarabwaraan ao Bonganan te Nakoanibonga ae te Aaron

Te nakoanibonga bon mwaakan ao ana kariaia te Atua. Anganaki membwa n te Ekaretia aika mwaane aika kororaoi. Naake a taua te kiing n te nakoanibonga a kaira tararuaan otenanti n te euangkerio, kabwarabwara n te euangkerio, ao ana tautaeka uean te Atua i aon te aba.

Te Nakoanibonga ae te Aaron e taua te kiing ibukin aia ibuobuoki anera ao te euangkerio ae katauraoaki, are bon te euangkerio ibukin te rairannano ao te bwabetito, ao kabwaraan bure" (taraa D&C 84:26–27; taraa naba D&C 13:1; 107:20). Te Nakoanibonga ae te Aaron iai naba mwaakana ni karaoa te mwakuri tinanikun otenanti (taraa D&C 107:14).

Rongorongona riki tabeua ibukin taian kantanninga n te nakoanibonga ao kiing n te nakoanibonga, taraa mwakoro 2.

8.1.1 Aobiti ao Mwakuri n te Nakoanibonga ae te Aaron

Aobiti n te Nakoanibonga ae te Aaron bon te riikan, taan reirei, ibonga, ao bitiobi. Te aobiti n te nakonibonga iai koaua ao mwioko ibukin te beku, n ikotaki ma te kariaiakaki n karaoi otenanti n te nakoanibonga. Rongorongo riki ibukin otenanti nakon te aobiti n te nakoanibonga ibukin te riikan, tia reirei, ao ibonga, taraa 20.7.

Riikan

Taari aika kororaoi a kona ni karekea te Nakoanibonga ae te Aaron ao man katabuaki nakon te rikan ngkana a roko n te roro ae 12 te ririki. Te rikan iai mwiokoana aikai:

E na maiuakina te maiu ae kokoaua ao man teimatoa ni kataneia ni kakaraoia nakon te nakoanibonga. E kaota te banna ni katooto ae tamaroa ni iraorao ma membwa n te kooram ao membwa man Ekaretia tabeua.

E kabuta te toa (taraa 20.4.3).

E beku bwa te minita ae teimatoa, ae e rineaki bwa e na tararua te ekaretia (taraa D&C 84:111). Tabena naba bwa e na kauring, kabwarabwara raoi, kairoro, ao n anga reirei, ao ni kaoia ni kabane bwa ana nakon Kristo (taraa D&C 20:59). Te mwiokoaki aio n ikotaki ma kaina ake membwa n te kooram ao kairake n ataeinimwaane tabeman riki, ana kaongoaki membwa ibukin bootaki n te

Ekaretia, taetae n tain bootaki, tibwauan te euangkerio ao tibwauan te koaua.

E buoka te bitiobi n tararuai bwain te maiu aei (taraa D&C 107:68). Te mwiokoaki aio e kona ni kairi angabwai n aki mamamatam, tabeakinia aika a rarikin ao a kainnano, tabeakinan te auti ni bootaki ao aontano, ao te beku n aron te tia uarongorongo ibukin te bitiobi n tain ana bootaki te Ekaretia.

E ibuobuoki inanon reirei n te kooram n riki bwa ataein te reirei ae mwakuri korakora bukin te euangkerio.

E buokiia kaain te bitiobiriki n aanga tabeua ake titebo ma taben te rikan. E buokiia naba taan reirei n [aia] mwakuri ni kabane inanon te aro ngkana iai bukin kainnanoana (taraa D&C 20:57).

Te Tia Reirei

Taari aika kororaoi ana bae ni katabuaki bwa taan reirei ngkana a roko n te roro ae 14 te ririki. Te tia reirei ae iai mwiokoana ni kabane ibukin te rikan. Iai naba mwiokoana n aron aikai:

E katauraoa te toa (taraa 20.4.2).

E na tabeakinia tararuaan te taromauri n taai-nako, ao ni boutokaia ao man kakorakoraia (taraa D&C 20:53). Teuana kawain karoan aei bon man te mwakuri n tia reirei n te mweenga.

E na bon taraiia bwa e na akea te kakaokoraki inanon te Ekaretia, ke te nano ae buakaka imare-naia, ke ni kewe, te winannti, ke n tinaraa (taraa D&C 20:54). Te mwiokoaki aei bon te tia karaoa te raoi ao te tia kaota te banna ni katooto ibukin te maiu ae etieti ao ae kokoaua.

E na taraiia bwa e na teimatoa ni bobotaki te Ekaretia, ao n taraiia naba bwa a karaoa tabeia membwa ni kabane (taraa D&C 20:55).

E buokiia kaain te bitiobiriki n aanga tabeua ake titebo ma te aobiti n tia reirei.

Ibonga

Taari aika kororaoi ana bae ni katabuaki bwa ibonga ngkana a koro 16 aia ririki. Te ibonga iai irouna mwiokoan te riikan ao te tia reirei ni kabane. Iai naba mwiokoana n aron aikai:

E na kabwarabwara, anga reirei, kaotai nanon bwaai, kaunga nano, ao ni kawari aia auti membwa n tatabemaniia nako, ao ni kaungaiia bwa a na tatato ni bwanaia ae korakora ao ni karabwaia ao n roroko nakon mwakuri n te utu ni kabane (taraa D&C 20:47).

Ngkana e kariaiakaki iroun te bitiobi, e karaoi bwabetito, e anga te nakoanibonga ae te Aaron, ao e katabuakia riikan, taan reirei, ao ibonga (taraa D&C 20:46, 48).

E kona n tararua te toa n tekateka n te taibora n toa ao n anga te tataro ibukin te toa ngkana e anganaki te kariaiakaki (taraa D&C 20:46, 77, 79; taraa naba 20.4.3 n te aeniboki).

E buokia kaain te bitiobiriki n aanga tabeua ae titebo ma ana mwakuri te ibonga.

Bitiobi

Mwiokoan te bitiobi ni kaineti ma te Nakoanibonga ae te Aaron a kaotaki n 8.3.1.

8.1.2 Kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron

Te kooram n te nakoanibonga bon te bootaki ae baireaki raoi ibukiia taari ake a taua te aobiti ae titebo ma te nakoanibonga. Te kaantaninga ae kakawaki ibukin te kooram bon te beku ibukiia tabeman, karikirakean te reitaki ao te iraorao, ao n reireiniia membwa n tuua, reirei, ao mwakuri.

Te bitiobi e bairea te riikan nakon te kooram ae nakon te 12 kaaina, taan reirei nakon te kooram ae nakon 24 kaaina, ao ibonga nakon te kooram ae nakon 48 kaaina (taraa D&C 107:85–87). Ngkana, mwaitia membwa n te kooram e rakanako iaon waare aikai, te bitiobi e kona ni bwenaua te kooram. Imwain karoakina, e na iangoa buburan te kooram, taan kairiiri aika tauraoi, ao te kangaanga ae na kona n riki nakoia membwa n te kooram.

N te uoote ke te mwaanga aika ti tabeman kairake n ataenimwaane iai, taian kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron a na kona ni uaia ni bootaki ibukin reirei ao waaki ni kakukurei.

8.1.3 Bukin te Nakoanibonga ae te Aaron

Kairake n ataenimwaane n aia tai ni katauraoi ao karikirakean tamneina irouna. Ibukin anne, kaaro ao bitiobiriki ao mataniwi n te Nakoanibonga ae te Aaron ake tabeman a buokia kairake n ataenimwaane n tatabemania bwa ana:

1. Ana rairaki nakon ana euangkerio Iesu Kristo ao ni maiuakin ana reirei.
2. Ana beku ma te kakaonimaki nakon wewete n te nakoanibonga ao ni kakoroi nanon taben te nakoanibonga.
3. Anga ibuobuoki aika uaana.
4. Katauraoi ao maiuakin maiu aika kororaoi ibukin karekean te Nakoanibonga ae te Merikitereka ao otenanti n te tembora.

5. Katauraoi ni karaoa te mwakuri ni mitinare ae bwanin taina ae karineaki.
6. Karekea te reirei ae ko kona ni karaoia.
7. Katauraoi n riki bwa te bumwaane ao te tama ae tau.
8. Anga te karinerine ae riai nakoia aine, ataeinaine, ao ataei.

Kaaro ao mataniwi anga aia ibuobuoki nakoia kairake n ataenimwaane ni kakoroi nanon taian kantaninga aikai inanon bootaki n utu n te tairiki, reirei iaon booki aika tabu n utu, boowi, waaki ni kakukurei, ao intawiu ma ni kaungaia bwa ana ira te buroukuraem Beku nakon te Atua (taraa 8.12).

Aki riai kairake n ataenimwaane n taekin botoniango aikai n aia bootaki ke n aia waaki ni kakukurei.

Tabeia Kaaro ao Taan Kairiiri n te Ekaretia

Iai tabeia kaaro ae moan te kakawaki ibukiia natiiia ni maiuia n tamnei ao n rabwata (taraa D&C 68:25–28). A ibuobuoki bitiobiriki ao mataniwi n te Nakoanibonga ae te Aron ma ana aki katikuia kaaro n te katabeaki aei. Anga ibuobuoki ni kawai aikai:

A buokia kaaro ni buokia natiiia mwaane ni katauraoi nakon te katabu nakon te nakoanibonga, te entaunemente n te tembora, mwakuri ni mitinare ae bwanin taina, te mare n te tembora, ao te nakoantama.

A kaunga te reitaki imarenaia kairake n ataenimwaane ma aia karo.

A na kakoauaa bwa waaki n te kooram ao waaki riki tabeua irouia rororrikirake ana aki riki bwa bwaai ni karawawata nakon te utu ke ni katabetabe nakon ana waaki te utu.

Ana riai taan kairiiri n rangin n tabeaianga riki nakoia kairake n ataenimwaane ake a roko man taian mweenga ake akea te boutoka ae korakora ibukin maiuakinan te euangkerio.

Kairiiri n te Nakoanibonga ae te Aaron n te Uoote

Te mwakoro aei e katuruturua riki aron tararuakin taian kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron n te kawai are ana kakorakoraaki iai kairake n ataenimwaane ao aia utu. Taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Aaron a teimatoa n rinanoa te mwakoro 3, are e kabwarabwarai reirei aika tabangaki n te nakoanikairiiri. Reirei aikai a roanaki ma te katauraoi n te aro n tamnei, irii kauntira,

tabeakinaia tabeman, ao reiakinan ana euangkerio Iesu Kristo.

N te mwakoro aei, te taeka ae *taan kairiiri n te kooram* e nanonaki bwa aia beretitentii kaain te kooram n te riikan, te beretitentii n aia kooram taan reirei, ao te bitiobi ao ana taan ibuobuoki n ana kooram te ibonga. Kaain te beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane bon atuwaitia n te kooram, tiaki taan kairiiri n te kooram.

8.3.1 Bitiobiriki

Te bitiobi ngaia ae na tararuuaia kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron n te uoote. Ngaia ma ana kauntira a raonaki iroun te bitiobiriki ao te beretitentii n te Nakoanibonga ae te Aaron n te uoote (taraa D&C 107:13–15). A tararuai ao a kakorakoraia kairake n ataeinimwaane, ni uaia n reitaki ni mwakuri ma kaaro ao taan kairiiri ake tabeman.

Bitiobi

Te bitiobi bon te tia tararua n ibonga ae rietata n te uoote. Ngaia naba te beretitenti n aia kooram ibonga (taraa D&C 107:87–88). N te mwaanga, te beretitenti n te mwaanga e riki bwa kanga te beretitenti n aia kooram ibonga.

N te kairiiri n aia kooram ibonga, te bitiobi e beku ma uoman taan ibuobuoki, ngaia ni kauemann ibonga. E ngae ngke e anga mwakuri aika mwaiti te bitiobi nakoia ana taan ibuobuoki, e riki ngaia bwa te beretitenti n te kooram ae kakanonimaki. E karikirakea te tangira n tamnei ao te katiteuanaaki n te kooram. E tataneiai n iriiri ao n tararua aia boowi kaain te kooram ni beretitentii ao aia boowi kaain te kooram n te Tabati. E ibuobuoki nakon ana mwakuri te kooram ao waaki ni kakukurei. N akea ngaia, ao e rinea temanna ana tia ibuobuoki bwa e na taui mwiokoan te tia kairiiri n te kooram. Ngkana e kamotirawaaki te bitiobi, ana tia ibuobuoki naba a kamotirawaaki.

Te bitiobi kataetaeia kairake n ataeinimwaane aika a katauraoia ni katabuaki nakon te aobiti ae te nakoanibonga.

Bitiobi ao Ana Kauntira

Te bitiobi e katabea temanna ana kauntira bwa e na tararua aia kooram riikan te kauntira are temanna bwa ena tararua aia kooram taan reirei. Kauntira aikai a karikirakea tamnein te tangira ao te katiteuanaaki n te kooram. A iri aia boowi kaain te kooram ni beretitentii ao aia boowi kaain te kooram n te Tabati n anguin te tai ngkana e riai. A ibuobuoki naba n aia mwakuri kaain te kooram ao waaki ni kakukurei.

Ma man te ibuobuoki man aia atuwaitia kooram, te bitiobi ao ana kauntira a reirei aron te kairiiri nakoia taan kairiiri n te kooram ao ni buokiaa ni kakoroi bukin tabeia.

Te bitiobi e katabea temanna ana kauntira bwa e na tararua te bootaki ni Kairake n Ataeinimwaane n te uoote i aan ana kairiiri. Te kauntira aei e na marooroakin n taainako aroia Kairake n Ataeinimwaane ma te beretitentii n te Kairake n Ataeinimwaane n te uoote. E ribooti iaon marooro aikai inanon aia boowi ni bitiobiriki.

E intawiu te bitiobi ma kairake n ataeinimwaane n tatabemaniaa nako te taina n te ririki. Ngkana e kona, e na intawiu ma aika 16- ao 17-aia ririki uoua te tai n te ririki. Ngkana e aki kona ni karaoaki aei, e na angan te kauntira ba e na karaoi tabeua intawiu aikai. Onoua te namwakaina imwiin tiaia kairake n ataeinimwaane aika a mena aia ririki imarenan 12 ao 15 n intawiu ma te bitiobi, e na intawiu ma temanna te kauntira n te bitiobiriki are e tararua ana kooram. Ibukin kairiiri ibukin intawiu ma roronrikirake, a kona bitiobi ao aia kauntira n tara te *Aeniboki 1*, 7.1.7.

Te bitiobi ke te kauntira are e a tia ni mwikoaki e na intawiuniaa kairake n ataeinimwaane ake a katauraoia ni katabuaki nakon taian aobiti n rikan ao te tia reirei.

Te bitiobi ao ana kauntira ana mwikoia taan reirei ao ibonga bwa ana beku bwa taan reirei n te mweenga.

Te bitiobi ke te kauntira are katabeaki n taai-nako ao e na marooro ma te beretitenti n te kooram riikan, te beretitenti n te kooram n tia reirei, ao tia ibuobuoki n te kooram ni ibonga. N taai ni marooro aikai, te membwa n te bitiobiriki ao te tia kairiiri n te kooram e na marooroakina rikirakeia membwa n tatabeniiia nako ao rikiraken te kooram ae bwanin.

Te bitiobi ao ana kauntira a na kinaia kairake n ataeinimwaane n te bootaki n toa ngkana e karikirakeaki man te Moanrinan nakon te Nakoanibonga ae te Aaron, ngkana e na katabuaki nakon te aobiti n te nakoanibonga, ao ngkana e a tia ni kabanea te burokuraem ae te Beku nakon te Atua.

Te bitiobi ao ana kauntira ana tararua te Ti-kauti are e a tia ni kariaiakaki man te Ekaretia (taraa 8.13.4).

Te bitiobi e weteia ao e kaokoroa te beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane. E kona ni mwikoia ana kauntira bwa ana weteia ao kaokoroia kauntira n te beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane, te tia koroboki irouia Kairake n Ataeinimwaane, atuwaitia n aia kooram taan

ibuobuoki, ao tabeman ake a beku ma kairake n ataeinimwaane.

Te bitiobi e wetea ana tia ibuobuoki man aia kooram ibonga. Ngaia ke te kauntira are e a tia ni mwiokoaki e na weteia rikan ao beretitentii n aia kooram taan reirei ao taan koroboki n taian kooram. Membwa n te bitiobiriki ana uaia ni maroroakina ma te tataro ni kakaea bwa antai ae e na weteia nakon nakoa aikai. Aki rineia taan kairiiri ti ibukin te ririki ke ae te kabanea ni maan riki n te kooram. Te bitiobi ao ana kauntira a kona n reitaki ma membwa n te beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane ngkana a ukoukoru kairi ma I eta bwa antai ae ana weteia.

Ngkana te membwa n te bitiobiriki e wetea te kairake n Ataeinimwaane bwa e na beku bwa te beretitenti n aia kooram rikan ke taan reirei, e na tuanga te kairake n ataeinimwaane anne n rekomente bwa antai ae a na weteia bwa te kauntira ao te tia koroboki. Te membwa n te bitiobiriki e na reitaki ma te beretitenti n te kooram ni kakoroa nanon te beku aei ma te tataro mwaaka n ukoukora te kairi mairoun te Uea bwa antai ae e na rekomente. E ngae n anne, te membwa man te bitiobiriki e na buoka naba te beretitenti n te kooram ni kaotaa n te mwakuri anne bwa antai ae na weteia e na tiku anne nakon te bitiobiriki.

Te membwa n te bitiobiriki e na karekea te kariaia mairouia ana karo te kairake n ataeinimwaane anne imwain ae na tuanga bwa e na beku n taian wewete aikai.

Imwain kanakoan taian wewete aikai, te membwa n te bitiobiriki e na kaotia nakoia mataniwi n te kooram ibukin aia kateibai n tain bootakin te kooram. Ngkanne te bitiobi ke te kauntira are e a tia ni mwiokoaki e na angan te kairake n Ataeinimwaane te kaokoroaki. Te bitiobi e na kamatoa ana tia ibuobuoki nakon nakoana n aia kooram ibonga. E anga naba te kaokoroaki nakon te beretitenti n aia kooram riikan ao te beretitenti n aia kooram taan reirei ibukina bwa ti ngaia ae kona n anangania kiing ni weteia n te nakoanibonga. E kona ni mwiokoia ana kauntira bwa ana kaokoroaia kauntira n te rikan ao beretitentii n aia kooram taan reirei ao kooram n tia koroboki.

Te membwa n te bitiobiriki e na katanoatai we-wete aikai n tain te bootaki n toa ma e aki tuatua ibukin te kamatoa n te kateibai.

8.3.2 Beretitentii n te Kooram ao Taan Ibuobuoki nakon te Bitiobi n aia Kooram Ibonga

Taan kairiiri n aia kooram Ibonga n te Aaron a uaia n tekateka ni marooro ma membwa n te kooram, ao n reireiniia tabeia n aobiti (taraa D&C

107:85–86). A ukoukoru kairi mai karawa ibukin kakoroan nanon tabeia. A karekei naba kaetieti ao kairi mairoun te bitiobiriki ao aia atuwaitia kaain te kooram. Beretitentii n aia kooram kaain te Nakoanibonga ae te Aaron iai irouia kiing ni kairi aia mwakuri kooram ake a tararuuaia. Kauntira n te rikan ao beretitentii n aia kooram taan reirei ao taan ibuobuoki nakon te bitiobi n aia kooram ibonga ake a irouia kiing n te nakoanibonga.

Beretitentii n aia kooram kaain te Nakoanibonga ae te Aaron ao taan ibuobuoki nakon te bitiobi n aia ibonga kaain te kooram ana tararuuaia ao n iraorao ma membwa n te kooram ao kairake n Ataeinimwaane riki ake tabeman n roroia ni kooram. Anga te ibuobuoki ae onoti nakoia membwa ake a boou ke aki roroko ao nakoia naake iai irouia toaraia ke kainnanoia riki tabeua aika onoti. Taan kairiiri n te kooram a mwakuri korakora ni karikirakea te tangira ao te i taritari imarenaia kaain te kooram.

Taan kairiiri n aia koram kaain te Nakoanibonga n te Aaron anganiiia membwa n te kooram tabeia n te nakoanibonga, taian atatai n aron te kairiiri, ao n rikiraken tamneia.

A teimatoa ni karaoi boowi n aia kooram beretitentii.

A kairi botaaki n te kooram n te Tabati.

A ibuobuoki ni bairei waaki ni kakukurei n te kooram, n ikotaki ma Bootaki ni kairake.

A buokiia membwa n te kooram ni katei ao ni kakoroi nanon taian kouru n te burokuraem ae te Beku nakon te Atua.

N tabetai, a kona n anga reirei man te euangkerio n tain Aia Bootaki Kooram n te Tabati, ma te ibuobuoki mairoun te atuwaitia n te kooram.

Te beretitenti n aia kooram riikan, te beretitenti n aia kooram taan reirei, ao temanna te tia ibuobuoki man aia kooram ibonga e na ibuobuoki n ana komete te bitiobiriki irouia rororrikirake (taraa 18.2.9).

8.3.3 Taan Koroboki n te Kooram

Taan koroboki n te kooram iai mwiokoia n aron aikai:

Ana booti ao ni manga rinanon rongorongo ibukin te roroko ao ni uotiarake nakon te tia koroboki irouia Kairake n Ataeinimwaane.

Ana reitaki ma taan kairiiri n te kooram ni katauraoi akenta ibukin aia boowi beretitentii. A irii boowi aikai, koroi mwiin bwaai ake a tia ni maroroakinaki, ao n nonori mwiin taian mwakuri.

A kona ni buokia taan kairiiri n te kooram ao atuwaitia ni babairei kanoan waaki ni kakukurei.

8.3.4 Beretitentii n Kairake n Ataeinimwaane n te Uoote (Atuwaitia n te Kooram n Nakoanibonga ae te Aaron)

Te beretitentii n Kairake n Ataeinimwaane n te uoote iai inanona te beretitenti ao uoman ana kauntira. A beku bwa atuwaitia nakon te kooram n Nakoanibonga ae te Aaron. A mwakuri iaan ana kaetieti te bitiobiriki. A karekei naba kaetieti ao boutoka aika teimatoa mairoun te beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane.

Beretitenti n Kairake n Ataeinimwaane n te Uoote

Te beretitenti irouia kairake n Ataeinimwaane iai mwiokoana n aron aikai:

E beku bwa kaain te komete n te Nakoanibonga ni kakoroi mooti n te uoote ao te kauntira n te uoote. Ngkai ngaia te membwa n te komete ao te kauntira aei, e iri bwa e na karikirakea te onimaki ao ni kakorakoraia n tatabemaria ao aia utu (taraa mwakoro 4). Ngaia naba te membwa n te bitiobiriki n te komete ni roronrikirake (taraa 18.2.9).

E reireinia taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinimwaane aia mwakuri, ni kabongana te aeniboki aio bwa te bwai ni ibuobuoki.

E tararuai rekooti, ribooti, kataumwane, ao mwaane ibukin te bootaki n Kairake n Ataeinimwaane n te uoote. Te tia koroboki irouia Kairake n Ataeinimwaane e ibuobuoki n te mwiokoaki aio.

Beretitenti n Kairake n Ataeinimwaane n te Uoote ao Ana Kauntira

Te beretitenti irouia kairake n Ataeinimwaane ao ana kauntira a beku bwa atuwaitia n aia kooram kaain te Nakoanibonga n te Aaron. Te beretitenti bon te atuwaitia nakon aia kooram ibonga, te moan kauntira bon te tia anga te taeka ni ibuobuoki nakon aia kooram taan reirei, ao te kauoman ni kauntira bon te tia anga taeka ni ibuobuoki nakon aia kooram riikan. Iai mwiokoia n aron aikai:

A kaira te kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron ni kakoroi nanon aia beku n te Nakoanibonga.

A kinaia kairake n Ataeinimwaane n tatabemania nako ao ni moanna ni kina ana tarena, mataten nanona, ao taian kakaewenako. A kakaei aanga ni kakorakoraia kairake n Ataeinimwaane n tatabemania nako, buokia ni karikirakeia n aia koaua, ao ni kaungaiia ni ibuobuoki nakon aia kooram. Anga te ibuobuoki ae onoti nakoia kairake n Ataeinimwaane aika membwa aika boou ao kairake n Ataeinimwaane aika aki roroko.

A boutokaiia kairake n Ataeinimwaane n tatabemania nako n ana utu.

A buokia kairake n Ataeinimwaane ni mwakuri nakon bwaai aika karinanaki n 8.1.3. E ikotaki aio ma te ibuobuoki nakoia ni katauraoa ao ni katiai kouru n te buroukuraem ae te Beku nakon te Atua.

Ni kaaka tabeua taian mwioko ae anganaki te kometet n te Nakoanibonga ao bootaki n ana kauntira te uoote, a na kona ni mwakuri ma te beretitentii n te kooram ni bairei mwakuri n ibuobuoki.

A kon ni maroro ma kaaro ao taan kairiiri n te Nakoanibonga ibukin kainnanoaia kairake n Ataeinimwaane.

A tataneiai n anga reirei n aia bootaki kooram n te Tabati, e ngae n anne ao a kona n tibwaua te mwiokoaki aio ma atuwaitia n ibuobuoki. A tararuai konabwai ni katamaroa reiakinan te euangkerio ao te anga reirei n taian kooram. N taian konabwai aikai, a iri nanon reirei n 5.5.3 ao 5.5.4.

A irii aia boowi beretitentii n aia kooram kaain te Nakoanibonga ae te Aaron ao ni katauraoi kairi ngkana a kainnanoaki. A buokia bitiobiriki n reirei rabakau ni kairiiri ao raoiroia nakon te beretitentii n te kooram ao taan ibuobuoki n aia kooram ibonga (taraa 8.14).

A mwakuri ma taan kairiiri n te kooram ni bairei ao ni karaoi waaki ni kakukurei n te kooram, ikotaki ma waaki ni kakukurei n te bootaki ni kairake.

A buoka te bitiobiriki ao taan kaiiri n te kooram ni karikirakea te katiteuanaaki n te kooram.

A karaoi aia bootaki kaain te beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane. Aki toki naba ni bootaki ma te kauntira n te bitiobiriki are tararua aia bootaki n Kairake n Ataeinimwaane.

N taabo ake e kariaiakaki iai te Tikauti iroun te Ekaretia, membwa n te beretitentii n Kairake n Ataeinimwaane a weteaki bwa ana riki bwa taan kairiiri n te Tikauti, ma a kona ni weteaki bwa ana beku bwa taan kairiiri n ibuobuoki n te Tikauti (taraa 8.13.4).

8.3.5 Te Tia Koroboki irouia Kairake n Ataeinimwaane n te Uoote

Te tia koroboki irouia Kairake n Ataeinimwaane iai tabena n aron aikai:

E na reitaki ma te beretitentii n Kairake n Ataeinimwaane ni katauraoi akenta ibukin ana bootaki te beretitentii. E irii bootaki aikai, taui mwiin rongorongo, ao n rimwiin taian mwakuri.

E reireiniia taan koroboki n te kooram ao e tararua aia mwakuri ni kawakina te rekooti ibukin te roroko n te kooram. Ni katoa kuata, ao e boboti rongorongan mwiin te roroko n taromauri, e rinanona ma te beretitentii irouia Kairake n Ataenimwaane, ao ni kanakoa nakon te kiraaka n te uoote.

E kakoaua raoi te bitiobiriki ao te Beretitentii ni Kairake n Ataenimwaane a ataia kairake n ataenimwaane aika aki roroko ni bootaki ao kairake n ataenimwaane aika a nang n tauraoi ni katabuaki nakon te aobiti teuana n te nakoanibonga.

E kona ni katabeaki bwa e na taui mwiin aia mwakuri kairake n ataenimwaane n tatabemania nako ni karaoan te burokuraem ae te Beku ibukin te Atua.

E na buoka te beretitentii irouia kairake n ataenimwaane ni katauraoa te kataumwane ibukin te ririki ao te akaunti ibukin kabanemwane.

8.3.6 Atuwaitia Nakon te Tia Ibuobuoki N te Kooram n Nakoanibonga ae te Aaron)

E kona te bitiobiriki ni weteia atuwaitia n te kooram ni buoka te beretitentii irouia Kairake n Ataenimwaane ma aia mwakuri. E kona te tia anga taeka n ibuobuoki n te kooram n anga tabeua reirei n tain bootakin te kooram n te Tabati. A kona naba n ibuobuoki ma waaki ni kakukurei, n raonaki ma Bootaki ni kairake.

Ike e kariaiakaki te Tikauti iroun te Ekaretia, atuwaitia n te kooram ni ibuobuoki a tataneiai ni weteaki bwa ana beku bwa taan kairiiri Tikauti ni ibuobuoki, ma a kona naba ni weteaki bwa taan kairiiri irouia Tikauti (taraa 8.13.4).

8.3.7 Taan Reirei n taian Takakaro

Te bitiobiriki e na bae ni weteia mwaane bwa taan reirei n te takakaro ibukin aia tiim n takakaro Kairake n Ataenimwaane. Te tia reirei n te takakaro e na mwakuri iaan ana kaetieti te beretitentii n Kairake n Ataenimwaane. Rongorongo ibukin burokuraem n te takakaro, taraa 13.6.21.

8.4 Reirei n te Mweenga

Te reirei n te mweenga bon mwiokoia kaain te nakoanibonga ibukiia taan reirei, taian ibonga, ao kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. Ibukin rongorongan te reirei n te mweenga ae bwanin, n raonaki ma kaetieti ibukin anganakin bwaai aika ana reiakinaki n te mweenga nakoia kain te Nakoanibonga ae te Aaron, taraa 7.4.

8.5 Rikoan Angabwai n Aki Mamamatam

Ngkana te uoote e mena n te tabo ae uareke reke ao iai te kamanoaki iai, e kona te bitiobi n tuangiia kaain te Nakoanibonga ae te Aaron, riki taian rikan, ni kawari mwengaia membwa ni katoa namwakaina n tuangiia aia angabwai nakon te mwane n aki mamamatam.

Kain te nakoanibonga a riai n nakonako ni kakauoman ngkana a rikoi angabwai n aki mamamatam. Naake iai irouia te Nakoanibonga ae te Merekiteraka a na raonaki irouia naake iai irouia te nakoanibonga ae te Aaron ngkana e riai.

Aki riai Membwa n anga aia angabwai riki tabeua, n aron te kabwianibwai nakoia naake a rikoi angabwai n aki mamamatam.

Naake a ikota te kabwianibwai n aki mamamatam ana nikiria n te tai waekoa nakon te membwa n te bitiobiriki.

8.6 Buokiia Kairake n Ataenimwaane n te Roro ae 10- ao 11-te Ririki ni Katauraoia ni Karekea te Nakoanibonga

8.6.1 Kaaro ao Taan Reirei n te Mweenga

Aia karo ataenimwaane ae 10- ke 11-te ririki iai mwiokoia ae moan te kakawaki ibukin buokana ni karekea te Nakoanibonga ae te Aaron. Kain te utu riki tabeman ao taan reirei n te mweenga a ibuobuoki. Aia boutoka taan reirei n te mweenga e kona n rangin ni bongana ni mweenga are akea iai te karo ke te membwa ae aki kakaonimaki n te Ekaretia.

8.6.2 Taan Kairiiri n te Moanrinan ao Taan Reirei

Taan kairiiri n te Moanrinan ao taan reirei a boutokaia utu ni buokiia ataei ni mwaane ae 10- ao 11-te ririki ni karekea te Nakoanibonga ae te Aaron.

Ni katoa ririki, ao taan kairiiri n te Moanrinan a katauraoa Katooto n te Nakoanibonga iaan ana kaetieti te bitiobiriki (taraa 11.5.5). A kona te beretitentii n aia kooram rikan ao te beretitentii n Kairake n Ataenimwaane ni kaoaki bwa ana iria.

8.7 Buokiia Membwa n te Kooram ni Katauraoia ibukin te Mwakuri ni Mitinare ae Bwanin Taina

E kantaningaia kairake n ataenimwaane aika konabwai te Uea bwa a na katauraoi n tamneia, rabwataia, aia iango, ao aia kataumwane ibukin aia mwakuri ni mitinare aika bwanin taina.

Moantaain te kairake n ataeinimwaane n iangoia bwa e na nako ni mitinare, ao e na bon kona te nakoa ni mitinare.

A riai kairake n ataeinimwaane ni kabane ni katauraoia man karikirakean oin ana kakoaua ao oin ana reitaki ma te Uea. E riai naba ni katauraoia ni kamatebwai booki aika tabu, riki Ana Boki Moomon. Mwaitin te kouru ao waaki ni kakukurei a iangoaki n te buroukuraem ae te Beku nakon te Atua bwa e kona ni buoka te kairake n ataeinimwaane ni katauraoia ibukin te mwakuri ni mitinare.

Kaaro iai mwiokoaaia ae e moanibwai ibukin buokaia natia mwaane ni katauraoia ni beku bwa mitinare aika bwanin aia tai. Tabeman membwa n te utu, membwa n te bitiobiriki, beretitentii n aia kooram te Nakoanibonga ae te Aaron ao atuwaitia, taan reirei n te mweenga, ao tabeman kaaro aika boutoka n te konabwai aio.

Buokiia membwa n te kooram ni katauraoi ibukin aia beku mitinare bon te bwai ae korakora man kakawaki ibukiia membwa n te bitiobiriki ao atuwaitia n te kooram. Te katauraoi aio e moanaki n aia kooram riikan ao n reitinako rinanon aia ririki Kairake n Ataeinimwaane n te Nakoanibonga ae te Aaron. Taan kairiiri a kakaei kawai ni ikotaki ma te katauraoi ni mitinare n te bootaki ni kooram, n te bootaki ni beretitentii, waaki ni kakukurei, ao katauraoi riki tabeua.

Membwa n te bitiobiriki ao atuwaitia n te kooram a buokiia kairake n ataeinimwaane ni katauraoia ibukin aia tai ae bwanin ibukin te mitinare n aron kawai aikai:

A karekei aia tai ni bootaki n te kooram ao waaki ni kakukurei ibukiia membwa n te kooram n namakina ao kinaa ana kairiiri te Tamnei ae Raoiroi.

A reireiniia tuua aika moan te kakawaki aika anga reirei iai mitinare, n aron Ana Mwakuri ni Kamaiu Iesu Kristo, manga kaokan te euangkerio rinanon te burabeti ae Iotebwa, te babaire ni kamaiu, te babetito, ao ana bwai n tangira te Tamnei ae Raoiroi. Ana bae ni kabongana *Preach My Gospel* bwa te bwai ni ibuobuoki ibukin reiakinan reirei aikai.

A kaungaia kairake n ataeinimwaane bwa ana kamatebwai booki aika tabu, riki Ana Boki Moomon, boni irouia ni katoa bong. A kaungaia naba kairake n ataeinimwaane bwa ana kamatebwai *Preach My Gospel*.

A reireinaki kairake n ataeinimwaane ao aia karo te kantaninga ibukin aia mwakuri mitinare ae bwanin. Kantaninga aikai a ikotaki ma rabakau

n taekan te euangkerio ao am koaua, kakorora-oam bon iroum, marurungin rabwatam, bobo ma aomata ao te nano ni mwaane, ao te katauraoi n te mwane. A kairiia kairake n ataeinimwaane ni katauraoi aia kouru bwa ana kakokoroi bukin kantaninga aikai.

A kaungaia kairake n ataeinimwaane bwa ana ira te timenari.

A karekei taai aika riai ibukin karaaoan beku, n ikotaki ma reirei n te mweenga te mwiokoaki ibukiia taan reirei ao ibonga.

A anganilia kairake n ataeinimwaane te mwio-koaki n reirei te euangkerio ni bootakin te kooram a bwaai riki tabeua.

A kaungaia kairake n ataeinimwaane bwa ana tibwaua te euangkerio ma raoraoia ao kain te utu.

A karekei aia tai ibukiia kairake n ataeinimwaane n reiakin katooto mairouia ao ni uaia ni mwakuri ma mitinare aika a bane aia tai, ni kawai aika a bareaki raoi ao aika aki baireaki raoi.

Mwakoron te katauraoi aio, the bitiobiriki ao atuwaitia n te kooram a kaungaiia ibonga- te roro n kairake n ataeinimwaane bwa ana ira te kiraati ibukin te katauraoi nakon te mwakuri ni mitinare. E nakon mwaitia kairake n ataeinimwaane aikai, ae kona ni baireaki raoi iai te kiraati aio iroun te bitiobiriki n te karinan ni uoote ke iroun te titeiki Beretitentii n ana karinan te titeiki. Bwaai n ibuobuoki n te kirati aei bon booki aika tabu, te *Aia Aeniboki Mitinare*, ao *Preach My Gospel*.

Reitan kaetieti bukiia bitiobi a karekeaki n *Aeniboki 1, 4.2.*

8.8 Anganakia Kairake n Ataeinimwaane Aika 18 Aia Ririki ke E Raka Riki te Nakoanibonga ae te Merekitereka

Taari aika kororaoi ana bae ni karekea te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao ni katabuaki bwa unimwaane ngkana a roko n te roro ae te 18 te ririki ke iaona. Ni kaineti ma aroia bon irouia, n aron ana koaua ao roron te kairake n ataeinimwaane, angabeeba n te reirei, te nano ni waaki ma raona n reirei, ao n rin n te reirei ae rietata, te bitiobi e na iangoia bwa te kairake n ataeinimwaane e na katabuaki bwa te unimwaane imwiin koron ana ririki 18 ke e na tiku ni maan riki n aia kooram ibonga. Ni karaaoan te babaire aio, e riai te bitiobi ni karekea moa te kariaia ma iroun te kairake n ataeinimwaane ao ana karo. Ni koron te ririki 19, ke imwain kitanan te mweenga n nakon te reirei ae rietata, mwakuri n te taanga ni buaka, ke ni

butimwaea te mwakuri ae bwanin ana tai, ni kabane taari aika kororaoi a riai ni katabuaki bwa unimwaane.

Taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinimwaane ao taan kairiiri n te kooram n unimwaane a na uaia ni mwakuri ni karaoa te bitaki nakon te kooram n unimwaane ae nakoraoi ibukiia kairake n ataeinimwaane n tatabemaniia nako.

8.9 Boowi n te Waaki ni Kairiiri

8.9.1 Ana Boowi Kometen te Nakoanibonga n te Uoote ao ana Boowi Kauntiran te Uoote

Te beretitenti n Kairake n Ataeinimwaane e beku bwa kaain te komete n te nakoanibonga ni kakoroi moti n te uoote ao te boowi ni kauntiran te uoote (taraa mwakoro 4).

8.9.2 Ana Bootaki Te Komete ni Bitiobiriki Ibukiia Kairake

Te bitiobi e tararua aia komete roronrikirake n te bitiobiriki. Te komete aio e kainaki irouia kain te bitiobiriki, temanna ana tia ibuobuoki te bitiobi n aia kooram ibonga, beretitenti n aia kooram taan reirei ao rikan, beretitenti n aia kirati Kairake n Ataeinaine, ao aia beretitenti Kairake n Ataeinimwaane ao Kairake n Ataeinaine. Ibukin rongorongona riki tabeua, taraa 18.2.9.

8.9.3 Aia Boowi kaain te Kooram ni Beretitentii

Ni kabane kaain te kooram ni beretitentii a na teimatoa ni kakaraoa te boowi ni beretitentii. Te bitiobi e na roroko ao n tararua aia kurubu ibonga n te kooram n beretitentii, ao temanna ana tia ibuobuoki e na kairia. Te beretitenti n aia kooram riikan ao te beretitenti n aia kooram taan reirei a na kaira aia bootaki ni beretitentii, ao man tararuaua ma ti ngkana iai te membwa man te bitiobiriki ae roko. Atuwaitia n te kooram ao tan koroboki ana ira naba te bootaki aei. Taan koroboki a na taui imwin bwaai ni kauring ao man taraia bwa e na karaoaki te mwakuri.

E kona ni karinaki n te akenta bwaai aikai:

1. Bairei aanga ni kakorakoraia kain te kooram, n raonaki ma membwa aika boou ao kaain te aro aika aki roroko. Bairei naba aanga n iraorao nakoia kairake n ataeinimwaane n aaro ake tabeua.
2. Wareki ao maroroakin kiibu tabeua man booki aika tabu ao kaetieti mai irouia taan kairiiri n te Ekaretia ake a irekereke ma mwiokoia taan kairiiri n te nakoanibonga.

3. Baireia ni kawaria kain te kooram ngkana e kainnanoaki.

4. Maroroakin aanga ni buokiia kairake n ataeinimwaane n tatabemaniia nako ake a tia n tokanikai n te buroukuraem ae te Beku nakon te Atua.

5. Bairei bootaki n te kooram ao waaki ni kakukurei.

6. Iangoi bwaai aika ana maroroakinaki n ana boowi te bitiobiriki ibukiia roronrikirake (taraa 18.2.9).

7. Karekei kataneiai ni kairiiri mai irouia kain te bitiobiriki ke taan anga taeka ni ibuobuoki.

Ngkana e kariaiakaki te waaki n tikauti n te Ekaretia, e kona ni kabonganaki aia boowi kaain te beretitentii kooram ni karaoi babaire ibukin te koraam n Tikauti imwiin ae a tia ni maroroakinaki bwaai aika oti ieta. Ngkana taan kairiiri n te botaki n Tikauti ni roronrikirake ao n ikawai akea ma imwaina, a kona ni kaoaki nakon te boowi aei ibukin te marooro aei. A kona kairake n ataeinimwaane man aaro tabeua ake a taui nako ni kairiiri n te bootaki n Tikauti ni karinaki. E na reiti nako ana tararua te beretitenti iaon mwakoron te boowi aei. E na bae ni kaoa te tia kairiiri man te Tikauti irouia roronrikirake bwa ena kairia. Taan anga te ibuobuoki n te kooram ana kakoaua bwa waaki nako ni kakukurei n te Tikauti ana ti te tinka ma botoniango aika karinanaki n 8.1.3.

8.9.4 Boowi n Aia Beretitentii Kairake n Ataeinimwaane n te Uoote

E na teimatoa te beretitentii ni Kairake n Ataeinimwaane ni karaoa te boowi ni beretitentii. Te beretitenti e na tararua ao e na kaira te bootaki. Te tia koroboki e na iri, taui mwiin rongorongo, ao n taraia bwa e na karaoaki te mwakuri.

E na kona ni karinaki n te akenta bwaai aikai:

1. E na kakoaua bwa e kanga te kairake n ataeinimwaane man taian ni kooram nako ni kakoroinon botoniango aika karinanaki n 8.1.3. Bairei aanga ni buokiia kairake n ataeinimwaane n tatabemaniia nako ni kabobongai raoi bwaai ni katiae raoi.
2. Wareki ao maroroakin kibuntaeka man booki aika tabu ao kaetieti mairouia taan kairiiri n te Ekaretia n irekereke ma mwiokoia taan kairiiri n te nakoanibonga.
3. Karaoi babaire ni kaetia taan kairiiri n te kooram ibukin aia mwakuri.
4. Marorokin mwiin ana waaki ni kakukurei te kooram. Maroroakin kawai ni ikotia kairake

n ataenimwaane ni bairei waaki ni kakukurei aika bongana.

5. Maroroakin kaetieti n te euangkerio n ana bootaki te kooram n te Tabati ao bairei aanga ni kanakoraoi riki.
6. Manga rinanon rekooti ibukin mwaitia aomata aika roroko. Bairei aanga ni buokia membwa aika boou ao kairake n ataenimwaane aika aki rang n roroko.
7. Manga rinanon aia kataumwane ao aia kabanemwane Kairake n Ataenimwaane.

Kain te kauntira n te bitiobiriki are tabeakina te bootaki n Kairake n Ataenimwaane e bae n tabetai ni ira te bootaki n Kairake n Ataenimwaane n te beretitentii ni karekei ribooti ao n anga ana taeka n reirei. E kona naba te beretitentii n Kairake n Ataenimwaane ni kaoiia taan kariiri n te kooram ao taan ibuobuoki nakoia atuwaitia bwa ana iri ngkana a kainanoaki.

8.9.5 Aia Boowi Taan Kairiiri n te Nakoanibonga n te Titeiki

Te titeiki Beretitentii e na tewea aia boowi taan kairiiri n te nakoanibonga n te titeiki ni kaineti ma aia maungatabu titeiki ni kabane (taraa 18.3.1, aitem 2). E na tewea riki te beretitentii teuana aia boowi taan kairiiri n te nakoanibonga n te titeiki inanon te ririki, ni kakoroa teniua te tai ni boowi ni katoa ririki.

Kairake n Ataenimwaane n taian beretitentii ao taan tia koroboki ana iri bootaki aikai. Rikan ao taan reirei n te kooram beretitentii ao ibonga n te kooram ni ibuobuoki ana bae ni kaoaki n tabetai, n aron ngkana te bootaki are a karinaki iai bwaai ake ana rang ni ibuobuoki riki ibukiia n nakoia.

8.10 Kateina

Te katei e karekea te kawai ae koaua ni kakorakoraia ao ni kairiia membwa n te Ekaretia. N aroia kairake n ataenimwaane aika kawakina ana kainibaire te euangkerio, ana riki bwa taan beku korakora n te Ekaretia ao te aonaaba. A riai naba ni kororaoi ni karekei otenanti n te tempora.

Nte boki ae uarereke *For the Strength of Youth*, te Moan n Beretitentii e kaota ana kainibaire te euangkerio ao e reireiniia roronrikirake aroia ni maiuakinana. Ni kabane kairake n ataenimwaane a riai ni karekea te kaobi ibukin *For the Strength of Youth*. E riai ni manga rinanon te kainibaire n tainako ao ni iangoia bwa aekakira maeuakinana irouna.

Atuwaitia n te kooram ao taan ibuobuoki nakoia atuwaitia a ria n reiakin kainibaire n te boki

ao ni kakoroi nanoia. A riai ni kakaai kawai n anga reirei ao ni kakorakorai kainibaire aikai n tainako inanon tain reirei ao n aia Bootaki ni kakukurei roronrikirake, kaemba, maungatabu ibukiia roronrikirake, ao waaki riki tabeua.

Membwa n te bitiobiriki ao taan anga taeka n ibuobuki n te kooram a kona ni kaungaia kaaro ni kamatebwia ana kainibaire te euangkerio, kaota te banna ni katotoo nakoia, ao ni marooroakinii ma natiaa mwaane. A kona naba ni kaungaia kairake n ataenimwaane bwa a na kabongana *For the Strength of Youth* bwa te bwai n ibuobuoki ibukin reirei ao taetae n te kai n utu n te tairiki.

8.11 Aia Bootaki Kaain te Kooram n te Tabati

Bootaki n te nakoanibonga n te Tabati a moanaki man te kaukuki ibukia naake iai irouwia te Nakoanibonga ae te Merekiterka ao te Aaron, ni kairaki iroun te membwa n te bitiobiriki (taraa 18.2.4).

Imwiin te waaki ni kaukuki, naake iai irouwia te nakoanibonga a na nakon aia bootaki n aia kooram. Kooram n te nakoanibonga ae te Aaron a kaokoro ni bootaki. E ngae n anne, n te uoote ke te mwaanga ake ti tabeman kairake n ataenimwaane iai, a kona kaain te kooram ni uaia ni bootaki ibukin te reirei. E ngae ngke a bootaki kooram ni kabane, kooram aika kakaokoroaki a riai ni baireaki, ma taan kairiiri aika weteaki ao ni kamatoaki n te kateibai ibukin kooram n tatabeua nako. Ngkana e riai, kooram nako a riai ni kakokoroa aia bootaki ao a riai ni iai aia beretitentii ae bwanin kaina ao te tia koroboki.

Kantasinga ibukin te bootaki n te kooram bwa e na karaoi bitineti n te kooram, reiakin ana mwkuri te nakoanibonga, ao ni kamatebwia ana euangkerio Iesu Kristo. Taan kairiiri n te kooram ao atuwaitia a na tataro mwaaka ibukin bairean raoi te boowi bwa aonga ni kakoroaki nanon kantasinga aikai. A kaungaaki membwa n te kooram bwa ana uoti oin aia kaobi ni booki aika tabu ngkana a kona. N aron ae kainanoaki ibukin taian reirei ni kabane, taan kairiiri ana tuangiia naba kairake n ataenimwaane bwa ana uoti bwaai n ibuobuoki tabeua aika kariaiakaki n te Ekaretia.

Beretitenti n te kooram ae tararua te bootaki n te kooram ma ti ngkana iai ae te tia tararua ae kariaiakaki iaona riki ae kariaiakaki ae roko. Te membwa n aia kooram beretitentii ke te tia ibuobuoki n aia kooram ibonga e na kairia. Ngkana a bootaki ni kabane kooram, taan ibuobuoki n aia kooram ibonga, te beretitenti n aia kooram taan reirei, ao te beretitenti n aia kooram riikan ana teina aron kairana.

Reirei n bootakin te kooram n taainako a reia-kinaki irouia taan anga taeka ni ibuobuoki ke taan ibuobuoki nakoia atuwaitia. Taari aikai a kona n tibwaua te mwiokoaki aio ngkana e kainanoaki. Membwa n te bitiobiriki, taan kairiiri n te kooram, ao membwa man kooram tabeua ana bae ni ibuobuoki n anga reirei man te tai teuana nakon te tai teuana. Ngkana taan kairiiri n te kooram ke membwa anga kaetieti, te tia anga te taeka n ibuobuoki e buokiiia ni katauraoia. Naake anga reirei a riai n iri nanon reirei n 5.5.4.

Ikawai ake a tia ni karekea te aobiti n te Nakoanibonga ae te Aaron bon kaain te kooram anne. E ngae n anne, a kaitibo ma unimwaane ke ibonga aika rietata ibukin kaetieti n te Tabati. Te bitiobi e na bae ni kaia ake te 18-aia ririki ake a taua te Nakoanibonga ae te Aaron bwa ana kaitibo ma unimwaane n te kooram.

N tain taai ni bootaki ibukin te kooram, kairake n ataeinaine ao kairake n ataeinimwaane a bae n tabetai ni bane ni bootaki, I aan ana kairiiri te bitiobiriki.

8.12 Buroukuraem ae te Beku nakon te Atua

Nikabane ake a taua te Nakoanibonga ae te Aaron a kaungaaki bwa ana ibuobuoki n te buroukuraem ae te Beku nakon te Atua. Te burokuraem aio e anganiiia naake iai irouia te Nakoanibonga ae te Aaron aia tai ni karikirakea te korakora ni maiuia n tamnei, reirei ao ni kakoroi nanon aia beku n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ni karaoa te mwakuri ni mitinare ae bwanin taina, kateimatoa marurungin rabwataia, ao ni katamaroa aia reitaki ma tabeman.

Kaaro ao taan kairiiri a kaungaia kairake n ataeinimwaane bwa ana ibuobuoki n te burokuraem imwiin te tai are a katabuaki nakon moan nakaoaia n te nakoanibonga. Kairake n Ataeinimwaane a na taeimatoa ni katei aia kouru rinanon aia ririki n te Nakoanibonga ae te Aaron.

8.13 Waaki ni Kakukurei

Taan kairiiri n te kooram ao atuwaitia a bairei waaki ni kakukurei e boto I aon kainnano ao bwaai aika tangiraki ibukiia membwa n te kooram. A karaoa aia kabanea ni kekeiaki ni karokoia irouia kairake n ataeinimwaane ni kabane, n ikotaki ma naake a tibwa kaina te Ekaretia ao naake aki roroko. Waaki ni kakukurei e na bae ni buokiiia kairake n ataeinimwaane ni kakoroi nanon aia kouru n te burokuraem ae te Beku nakon te Atua. Taan

kairiiri n te kooram a riai n ibuobuoki nakon are a kona ni bairei ao ni karaoi waaki ni kakukurei.

Babaire ibukin waaki ni kakukurei n te kooram a riai ni kariaiakaki iroun te membwa n te bitiobiriki ao e riai n iri kainibaire n te mwakoro 13.

8.13.1 Bootaki ni Kairake

Angiin waaki ni kakukurei n te kooram a riki n tain Bootaki ni Kairake. Te taeka ae *Bootaki ni kairake* e nanonaki bwa atatai ake a tia n tibwauaki ake iai te karinerine n te bootaki ni kairake ao te boutoka ibukin temanna ma temanna ao reken te tai ni uaia n reirei. A ria Bootaki ni kairake ni karekei nakoia roronrikirake ma anga ni beku ibukiia tabeman ao n rikirake n te maiu n tamnei, te iraorao ma aomata, n rabwata, ao n te wanawana.

Bootaki ni kairake e kakaraoaki ni katoa wiiki. Ngkana te mwamwananga ke anga n totoko riki tabeua e aki kataua karaoon aei, ao a kona Bootaki ni kairake ni karaoaki tiaki n tainako, ma a riai ni kakaraoaki n te taina n te namwakaina. Te Bootaki ni kairake e riai n te 1 nakon 1½ te aoa manna ao e riai ni karaoaki n te ngaina ke n te tairiki ma tiaki n te Tabati ke n te Moanibong.

Iaan ana kaetieti te bitiobiriki, te beretitentii n Kairake n Ataeinimwaane e tararua te Bootaki n kairake n ataeinimwaane.

Beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane ao Kairake n Ataeinaine ana bae ni kabonganai waaki ni kakukurei ni Bootaki ni roronrikirake ni katauraoia ibukin te titeiki ke waaki ni kakukurei n tainan titeiki (taraa 13.3).

Boto ni lango n te Ririki Ibukiia Bootaki ni kairake

Ni Katoa ririki, te Moan Beretitentii e katanoata te boto ni iango ibukiia Bootaki ni kairake. A katuruturua taan kairiiri te kibu ni koora aio n te moaniwaaki ni kakuuki n te Bootaki ni Kairake ao waaki ni kakukurei tabeua irouia roronrikirake.

Kaukan Bootaki

Bootaki ni kairake a moanaki n tainako ma te kaukuki ae tararuaki iroun te membwa man te bitiobiriki. Taan ibuobuoki n te bitiobi n aia kooram ibonga ao membwa n te beretitentii n te kiraati n te Raurere a na kabuta kairan te bootaki imarenaia. Taan kairiiri aika ikawai a katauraoia taan kairiiri aika roronrikirake ibukin te mwiokoaki aio.

Waaki ni kakuuki a na moanaki n te anene ao n te tatato ao e kona naba n iai te katangitang aika a rineaki bwa aonga n reke aia tai roronrikirake n tibwaua aia tarena ao aia koaua.

Kooram ao Waaki ni Kakukurei n te Kiraati ke Icotakin Waaki ni Kakukurei

Imwiin te kaukuuki, ao kaain te kooram n te Nakoanibonga ae te Aron ao aia kiraati Kairake n ataeinaine a na maenako ni karaoi aia bootaki. N te uoote ke n te mwaanga ake ti tabeman iai kaireke n ataeinimwaane, kairake n ataeinimwaane ni kabane ana uaia ni bootaki ibukin aia waaki ni kakukurei. Waaki ni Kakukurei a kona naba ni baireaki ibukin ikotakiia kaain te kooram ao te kiraati.

Icotakin waaki ni kakukurei ibukiia ataeinimwaane ao kaireke n ataeinaine a kakaraoaki teuana te tai n te namakaina. Membwa n te bitiobiriki n te komete n roronrikirake ibukin babarean bwaai, babaire, ao manga rinanoan waaki ni kakukurei n aia bootaki. Waaki ni Kakukurei a karaaoaki I aan ana kaetieti te bitiobiriki.

Tabeua katooto ibukin waaki ni kakukurei bon mwakuri n ibuobuoki, anene, taenti, kaotioti, katei aika kakawaki, takakaro, ke mwakuri ni kamarurung aika kakawaki, mwakuri ni kakae, ao waaki ni kakukurei itinaniku.

8.13.2 Aia Marooro Bitiobiriki Ibukiia Roronrikirake

Aia marooro bitiobiriki ibukiia roronrikirake a baireaki man karaaoaki ioun te bitiobiriki. Marooro aikai, aika karaaoaki n taai tabetai, e karekeana tai te bitiobiriki n taekin bwaai aika anaaki nanoia iai te roro n rikirake ao anne e na kakakorakiraia roronrikirake ni maiuia n tamnei. Atuun rongorongo inanon *Ibukin Kakorakoraia Roronrikirake* ao *True to the Faith* boni bwaai aika riai. N tabetai ao e kona te bitiobiriki ni kaoia iruwa bwa ana ibuobuoki. Iruwa aika a tataneiai te aba ma ngaia bon membwa n te uoote ke n te titeiki.

Aia marooro bitiobiriki ibukiia roronrikirake e na bae ni karaaoaki ma roronrikirake ni kabane ke ma roronrikirake ibukin roro aika kakaokoro. E na bae ni karaaoaki n tain te Bootaki ni Kairake, n te Tabati n tain ana bootaki te kooram ao tain aia kiraati Ataei n Aine, ke te tai teuana are e aki kabetabe nakoia utu. Te bitiobiriki e na tara aron rorokoia. E baireaki aia tai n ana bootaki te bitiobiriki ibukiia roronrikirake.

8.13.3 Bairean Bwaai aika Riki

Bairean bwaai aika riki bon burokuraem aika okoro are katuruturuaki iai bonganen aron te maiu aei ao te kouru ae akea tokina. A kaungaia ataei ni mwaane ni maiuakina te kainibaire *Ibukin Kakorakoraia Roronrikirake*, are e na kona ni uotia ni kania riki nakon te Tia Kamaiu.

Bwaai aika riki aikai a kakaraoaki ni katoa ririki, ke mwaiti riki ngkana e kainanoaki, riki n tain Bootaki ni Kairake. E bae ni karaoaki n te kooram, uoote, uoote aika mwaiti, ke te titeiki. Ni kaineti ma aron taekin te boto ni iango, bwaai aika a rang ni kakawaki aikai ni ikotaki ma bootaki nako n te kooram n te Nakoanibonga ae te Aron. Ana bae naba ni kairia tiina, kaaro, ao ni ikotaki tiina ma kaaro, ao kaireke n ataeinaine.

8.13.4 Waaki n Tikauti

Te tabo are kariaiakaki iai te Tikauti n te Ekareitia, kooram ana kona n iri ana waaki ni kakukurei te Tikauti n tain te Bootaki ni Kairake. Te waaki n Tikauti e riai ni buokiia kaireke n ataeinimwaane ni karaoi nanon moan tua n te euangkerio ake a reiakin n te Tabati.

Kain te bitiobiriki n tatabemaniia nako ana tararua te burokuraem n Tikauti ibukin te kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron are e tararuiaia. Kain te beretitenti n Kairake n ataeinimwaane n te uoote ni bon arona a riki bwa taan kairiiri n te Tikauti. Ke te bitiobiriki e na kona ni wetea te tia ibuobuoki n te kooram ibukiia atuwaitia n aroia taan kairiiri n te Tiakauti, ma kaain te beretitenti n Kairake n Ataeinimwaane ake a weteaki bwa ana beku bwa taan ibuobuoki ni mataniwi n te Tikauti.

Inanon kooram n tatabeua nako, ao te bitiobi e rinea te beretitenti n te kooram ke temanna ana tia ibuobuoki man te kooram n ibonga bwa e na riki bwa te tia kairiiri ni roronrikirake n ana burokuraem te Tikauti. Irarikin anne, ao e kona n rinea kaireke n ataeinimwaane riki tabeman bwa taan kairiiri n te Tikauti.

Ike iai te Tikauti iai ae a tia ni kariaiakaki man te Ekareitia, kaireke n ataeinimwaane aika 12 na-kon 15 aia ririki a riai ni kabaeaki araia. Kaireke n Ataeinimwaane aika 16 ao 17 aia ririki a riai ni kabaeaki araia ngkana a wakina te kataneiai are iaona riki ke ngkana te beretitenti n te titeiki ke te bitiobi e rinea bwa e na mwanena te burokuraem n te tikauti ibukiia kaireke n ataeinimwaane n te roro aei.

Ni kabane tikauti aika ikawai a riai ni kabaei araia imwain ae a wakina aia mwakuri ao ana karekei kataneiai n oin tabeia. N te United States, mataniwi ibukiia ikawai ake a tia ni kabaeaki araia a karekei intiuarenti are e na kamanoia man te kangaanga n te mwane ngkana iai te kabuanibwai man te Boy Scouts i America.

E kaboa te Ekareitia ni kabane ke mwakoron te roo ibukin kabaeian araia kaireke n ataeinimwaane ao mataniwia ikawai n te Tikauti. E na

kabooa naba te Ekaretia tangoan te tabo. Kabane mwane ibukin te kabae ara ao ibukin tangoakina a kabwakaaki man te tieke akaunti n te bangke. E katauraoi mwaane aikai te Ekaretia irarikin te kataumwane.

Te bitiobiriki e bairea te komete n te Tikauti n te uoote ni kakoaua bwa e nakoraoi te Tikauti ma ni kona n riki bwa te bwai n ibuobuoki nakon te kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron.

Ike iai tabeman kairake n ataeinimwaane iai, ao e kona ni baireaki iai katean te bootaki n tikauti bwa e na waakin n taia ni uoote ao mwaanga aika mwaiti ke ai aron aei, te titeiki ke te mwakoro ni kabane.

Rongorongo riki ibukin mwanen te Tikauti, taraa 8.13.7. Reitan rongorongo riki ibukin te tikauti, taraa taraa te Church's *Scouting Handbook*.

8.13.5 Titeiki ao Waaki Ibukiia Taian Titeiki

Taraa 13.3.

8.13.6 Aia Maungatabu Roronrikirake

Taraa 13.4.

8.13.7 Mwanenakin Waaki ni Kakukurei

Te mwane ibukin waaki ni kakukurei n te Nakoanibonga ae te Aron, n ikotaki ma ana waaki ni kakukurei Tikauti are e kariaiakaki n te Ekaretia, a riai ni karekeaki man ana kataumwane te uoote (taraa 13.2.8).

Mwanenakin te Kaembwa ni Katoa ririki ke Waaki ni Kakukurei n aron Aikanne

Ngkana te kataumwane n te uoote e aki tau te mwane ibukin kaabwabwakan ana kaembwa te Tikauti ni katoa ririki ke waaki ni kakukurei ibukiia mwaane ae ai aron akanne, taan kairiiri ana bae n titiraki ngkana ana ibuobuoki ni kabwaka iterana ke kabwaka ni kabane. Ngkana mwaane mairovia ake a airi e aki tau, ao e kona te bitiobi ni kariaia te bootaki teuana bwa e na karaoa te waaki ni karikirake ni katoa ririki are e kaineti ma te kainibaire inanon 13.6.8.

Bon akea riaina bwa te kabane mwane ke te mwananga ibukin te kaembwa n te ririki ke aekaki ni waaki ni kakukurei aikai ana rangin n riao. Ke ibukin akean te mwane are e na tuka te membwa bwa e na iria.

Mwaane Ibukin Bwaai Ni Mwakuri Ao Kaako

Ngkana e kona, bwaai ni mwakuri ao kaako aika e kainnanoi te uoote ibukin aia kaembwa n

te ririki roronrikirake a kaboaki man ana kataumwane te uoote. Ngkana mwane aikai aki tau, te bitiobi e na bae ni kariaia teuana te bootaki ni karekemwane ni katoa ririki are e ira te kainibaire n 13.6.8.

Bwaai ni mwakuri ao kaako aika kaboaki man ana mwane te Ekaretia, tao man ana kataumwane te uoote ke man waaki ni karikirake, ana ti kabonganaaki ibukin te Ekaretia. Tiaki ibukin kabonakina iroun temanna ma temanna ke te utu.

Ana mwane te Ekaretia e na bae n aki kabonganaaki ni kabooi kabooraoi ibukin temanna ma temanna.

8.14 Reirei Iaon Rabakau ni Kairiiri ao Bonganaia

Atuwaitia n te kooram ao taan ibuobuoki n anga taeka n ibuobuoki iaon anga reirei ibukin rabakau ni kairiiri ao aron tamaroana ngkana a mwakuri ma te kooram n te beretitentii ao te komete n te roronrikirake n te bitiobiriki, ngkana a buokiia kairake n ataeinimwaane n aia baire ni karaoi aia waaki ni kakukurei, ao ngkana a buokiia kairake n ataeinimwaane ni uaia ni karaoa te beku. N te mwakuri korakora aio, atuwaitia ao taan ibuobuoki n anga taeka ni ibuobuoki ana bae ni manga kakaea taekana nakon mwakoro 3 n te aeniboki aei.

8.15 Taan Kairiiri n te Nakoanibonga ae te Aron n te Titeiki

8.15.1 Titeiki Beretitentii

Membwa n te titeiki Beretitentii ana tabeakina te Nakoanibonga ae te Aaron n te titeiki. Aiaron mwakoron te mwiokoaki aio, bwa ana tuangaki bitiobi n tabeia bwa ana tararua te Nakoanibonga ae te Aaron n te uoote.

Te beretitenti n te titeiki e anga te mwioko nakon temanna kain ana kauntira bwa e na tabeakina te bootaki n Kairake n Ataeinimwaane n te titeiki ao te Tikauti n te titeiki (ke waaki ni kakukurei tabeua n te titeiki ibukiia kairake n ataeinimwaane n taabo ike e aki kariaiakaki te Tikauti n te Ekaretia). N te tabo are e kariaiakaki iai te Tikauti man te Ekaretia, te kauntira aio e riai ni karekea te kataneiai ae tau n ana mwakuri n Tikauti.

Rongorongo riki ibukin tabeia kain te titeiki Beretitentii, taraa 15.1. Ibukin rongorongan riki te Tikauti, taraa te Ekaretia *Scouting Handbook*.

8.15.2 Te Kauntira ae Rietata e Mwiokoaki Ibukiia Kairake n Ataenimwaane n te Titeiki

Te titeiki beretitenti e anga te mwiokoaki na kon te membwa n te kauntira ae rietata bwa e na mwakuri ma Kairake n Ataenimwaane n te titeiki Beretitentii. Tabeia kain te kauntira ae rietata a kabwarabwaraaki n 15.3.

8.15.3 Te Beretitentii Irouia Kairake n Ataenimwaane n te Titeiki

Taben te beretitentii irouia Kairake n Ataenimwaane n te titeiki a kabwarabwaraaki n 15.4.1.

8.15.4 Tia Koroboki irouia Kairake n Ataenimwaane n te Titeiki

Taben te tia koroboki irouia Kairake n Ataenimwaane n te titeiki a kabwarabwaraaki n 15.4.2.

8.15.5 Te Nakoanibonga ae te Aaron n te Titeiki—Komete n Kairake n Ataeinaine

Te beretitenti n te titeiki e mwiokoa ana kauntira bwa e na tararua te komete n te titeiki n te Nakoanibonga ae te Aaron-Kairake n Ataeinaine. Komete riki ake tabeua bon kauntira aika rietaata ake a mwiokoaki n aia bootaki Kairake n Ataenimwaane ao Kairake n Ataeinaine, te titeiki Beretitentii irouia Kairake n Ataenimwaane ao te tia koroboki, ao te beretitentii n aia bootaki Kairake n Ataeinaine ao te tia koroboki.

Te beretitenti n te titeiki e na kaoia roronrikirake bwa ana kaei ana bootaki te komete ngkana a kainnanoaki. A riai roronrikirake ni ka kairaki n tain te babaire ao ni karaoi waaki ni kakukurei n aron te maungatabu. taenti, taromauri, ao bootaki n taian titeiki. A kona naba n iri marooro iaon kakaewenako ake a kitarai roronrikirake n te titeiki.

8.16 Kaangaraaoan te Bootaki ni Kairake n Ataenimwaane Nakon Kainnanoia n te Tabo Anne

N te uoote ke te mwaanga ake ti tabeman kairake n ataenimwaane iai, kaain te kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron a kona ni kaitiboaki ni kabane ibukin te reirei (taraa 8.11). A kona naba ni ikotaki ni kabane ibukin waaki ni kakukurei.

Ngkana e aki tau te kairiiri irouia ikawai n te uoote ke te mwaanga, e kona te beretitentii irouia Kairake n Ataenimwaane n anga te reirei n Tabati ao n tararua te burokuraem ibukin mwakuri ni kakukurei n akea atuwaitia. N te iunite ae rang ni

uarereke, e kona n ae ti te beretitenti irouia Kairake n Ataenimwaane te tia kairiiri ae ikawai n te bootaki n Kairake n Ataenimwaane. N aron te keiti aio, e anga te reirei n Tabati ao e tararuai mwakuri ni kakukurei ibukiia kair ni kabane. Ngkana e riai, kauntira ao te tia koroboki a riai ni weteaki.

Ibukina bwa iai kabwaiaia roronrikirake man irakin bootaki aika bubura, kairake n ataenimwaane ao kairake n ataeinaine inanon uoua ke e raka riki uoote aika uarereke a kona ni bootaki n tabetai ibukin katiteuanaakin waaki ni kakukurei. Ngkana uoote ao mwaanga aika a kaan ti tabeman kaina kairake n ataenimwaane, a kona taian bitiobi ao beretitenti n te mwaanga n anga te kariaia nakoia kairake n ataenimwaane bwa ana uaia ni bootaki ibukin mwakuri ni kakukurei n te wiiki. Ngkana a na rinanoaki iango aikai, ao a riai bitiobi ao beretitenti n te mwaanga n tarai kangaanga n aroan te raroa ao te kabanemwane n te mwamwananga.

N te titeiki ke te mwakoro ae uarereke, ao e kona n ae te beretitenti irouia Kairake n Ataenimwaane n ti ngaia te tia kairiiri irouia Kairake n Ataenimwaane n te titeki ke n te mwakoro. Ngkana e riai, ao a riai kauntira ao te tia koroboki ni weteaki.

Ibukin rongorongan kangaraokin kainano n te tabo, taraa mwakoro 17.

8.17 Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki

8.17.1 Roronrikirake aika iaan 14 te Ririki n Aia Maungatabu ao Aia Taenti Kairake

Roronrikirake ake iaan te 14 te ririki aki rang katabeaki n aia maungatabu roronrikirake ke n taian taenti aika karaoaki n taai tabetai irarikin aia tairiki kaain te Bootaki ni kairake ake a tia ni baireaki (taraa 13.6.14). Te kabwakanako n tai ni kaembwa ao kabwabwakan aia tai ni kaembwa Tikauti aki kairaki inanon te tua ni kairiiri aio.

8.17.2 True to the Faith: A Gospel Reference

E a tia te Ekaretia ni boretia *True to the Faith: A Gospel Reference* bwa raon kamatebwai booki aika tabu ao aia reirei burabeti ni boong aika kaitira. Membwa n te bitiobiriki ke te tia anga te taeka n ibuobuoki man te kooram e na kokoaua bwa iai irouia kairake n ataenimwaane ni kabane kaobiin te boki anne. A kona Kairake n Ataenimwaane ni kabongana te boki bwa te bwai n ibuobuoki ngkana a kamatebwai ao man kamanenai reirei n te euangkerio, katuraaoi taetae, anga reirei n te kiraati, ao ni kaekai titiraki n taekan te Ekaretia.

**8.17.3 Kairake n Ataeinimwaane
Man Ekaretia Tabeua**

Kairake n Ataeinimwaane man aro tabeua aika kariaia ni maiuakina ana kainibaire te Ekaretia a riai ni butimwaeaki ma te tangira ao ni kaungaaki bwa a na ibuobuoki n aia waaki ni kakukurei rorrikirake. Kabanemwane ibukin aia ibuobuoki e riai ni katiteboaki ma kairake n ataeinimwaane aika kaain te Ekaretia. Ngkana kairake n ataeinimwaane aikai a ibuobuoki nakon te Tikauti, a kona aia karo n anga aia anganano ni buoka mwanenakin te mwakuri ni kakukurei.

**8.17.4 Kairake n Ataeinimwaane Ake
Iai Toaraan Rabwataia**

Kairake n Ataeinimwaane aika iai toaraan rabwataia a na kairaki n aia kooram are a tataneiai iai. A kona ni katukaki ti man aia kariaia kaaro ao te bitiobiriki.

Ibukin rongorongan te kan oota, karinakina, ma reiakinaia kairake n ataeinimwaane aika iai toaraan rabwataia, taraa 21.1.26 ao disabilities.lds.org.

9. Bootaki n Aine

9.1	Taraakin te Bootaki n Aine	70
9.1.1	Bukina	70
9.1.2	Rongorongona	70
9.1.3	Motoo ao Kanikinaa.	70
9.1.4	Kaaiinakin te Bootaki	70
9.2	Te Nakoanikairiiri n Aia Bootaki Aine n te Uoote	71
9.2.1	Bitiobiriki.	71
9.2.2	Beretitentii n te Bootaki n Aine n te Uoote	71
9.2.3	Tia Koroboki n te Bootaki n Aine n te Uoote	72
9.2.4	Taan Reirei n te Bootaki n Aine	72
9.2.5	Wewete Tabeua n aia Bootaki Aine n te Uoote	72
9.3	Boowi n Te Nakoanikairiiri	73
9.3.1	Ana Boowi Kauntiran te Uoote	73
9.3.2	Ana Bootaki te Beretitentii n te Bootaki n Aine n te Uoote	73
9.3.3	Boowi n te Nakoanikairiiri n te Bootaki n Aine n te Titeiki	73
9.4	Boowi n te Bootaki n Aine n te Uoote.	73
9.4.1	Boowi n te Bootaki n Aine n te Taabati.	73
9.4.2	Boowi Riki Tabeua n te Bootaki n Aine	74
9.5	Kakawari n Reirei	76
9.5.1	Tabeia Taan Kakawari n Reirei.	76
9.5.2	Baarongaan te Kakawari n Reirei	76
9.5.3	Kangaraoakin te Kakawari n reirei nakon Kainnanoana n te Tabo	76
9.5.4	Ribootinakin te Kakawari n Reirei	77
9.6	Mwakuri ni Warebea ao n Nanoanga	77
9.6.1	Te Utu- E Kainnanoa te Kaakawari.	77
9.6.2	Mwakuri n Nanoanga	77
9.6.3	Te Konabwai ni Wareware ao ni Koroboki	78
9.7	Kakorakorakiia Ataeinnaine inanon te Bootaki n Aine	78
9.7.1	Mwakuri ma te Beretitentii n Kairake Aine	78
9.7.2	Tabeia Titita Aika Kairake n Ataeinnaine aika a Tuai n Iein	78
9.7.3	Ana Kiraati ae Okoro te Bootaki n Aine ibukiia Titita n Ikawai Aika Tuai n Iein.	78
9.8	Te Nakoanikairiiri n te Bootaki n Aine n te Titeiki.	79
9.8.1	Titeiki Beretitentii.	79
9.8.2	Beretitentii n te Bootaki n Aine n te Titeiki.	79
9.8.3	Tia Koroboki n te Bootaki n Aine n te Titeiki.	79
9.9	Kangaraoakin ana Bootaki te Bootaki n Aine nakon kaainanon te Tabo.	79
9.9.1	E raka iaon teuana te Bootaki n Aine inanon te Uoote	79
9.9.2	Bootaki n Aine ni Inuite aika Uarereke	79
9.10	Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki	80
9.10.1	Titita Aika Onoti Kainnanoia.	80
9.10.2	Katein Kunnikai.	80
9.10.3	Karekean Buoka n Tain te Mate	80
9.10.4	Kairake n Ataeinaine Ake A Bikoukou itinanikun te Mare ke Tiina Ake Aki Mare	80
9.10.5	Kaetieti ibukin Kunikai ao Kamenti n te Tembora	80
9.10.6	Taekan Mwaane	80

9. Bootaki n Aine

Te Bootaki n Aine bon te bootaki ni ibuobuki nakon te nakoanibonga. Bootaki n ibuobuki aika kateaki ni buokia membwa n te Ekaretia ni karikirakei aia koaua ibukin Tamara are i Karawa, Iesu Kristo, ao te euangkerio are kaokaki. Rinan non aia mwakuri bootaki n ibuobuki, a karekei reirei membwa, kaunganano, ao boutoka ngke a kakorakoraia ni maiu ni kaaineti nakon tuan te euangkerio.

9.1 Taraakin te Bootaki n Aine

9.1.1 Bukina

Bootaki n Aine e katauraoia aine ibukin kaka-bwaian te maiu are akea tokina man buokakia ni karikirakei aia onimaki ao raoiroia n aomata, ni kakorakoraia utu ao mwenga, ao ni buokia aika kaainano. E kakoroi bukin baikai te Bootaki n Aine rinanon reirein te euangkerio n te Taabati, bootaki ake tabeua n te Bootaki n Aine, kakawari n reirei, ao mwakuri ni warebea ao n nanoanga.

9.1.2 Rongorongona

Te Burabeti ae Iotebwa Timiti e katea te Bootaki n Aine n Maati 17, 1842. E reirei bwa te Bootaki n Aine e kateaki ibukin "buokaia kaainano, aika akea aia mwane, te aine ae mate buuna ao te ataei ae akea ana karo, ao ibukin karaoakin mwakuri n akoi" (*Aia Reirei Taian Beretitenti n te Ekaretia: Iotebwa Timiti* [2007], 452). N raona aio, e reirei bwa te Bootaki n Aine e "aki ti buoka te kaainano, ma e kamaiuia naba aomata" (*Reirei: Iotebwa Timiti*, 453). Ana mwakuri ae bubura riki te Bootaki n Aine n te bong aei bon "taraaruan aron maiun te tamnei ao te kamaiu. . . irouia aine aika membwa n te Ekaretia" (Joseph F. Smith, inanon *Aia Reirei Beretitenti n te Ekaretia: Joseph F. Smith* [1998], 185).

E "mimitong karaoakin" te Bootaki n Aine, e mimitong kariaiakana, e mimitong kateakina, e mimitong katabuana iroun te Atua" (Joseph F. Smith, inanon *Ana Reirei: Joseph F. Smith*, 184). E kamwakuraki iaan aia kairiiri taan kairiiri n te nakoanibonga.

9.1.3 Motooo ao Kanikinaa

Ana motooo te Bootaki n Aine bon "E Bon Aki Bwaka te Tangira" (1 Korinto 13:8). Te tua aio e kaotaki n ana kanikinaa:

9.1.4 Kaainakin te Bootaki

Aine ni kabane aika ikawai n te Ekaretia bon membwa n te Bootaki n Aine.

Te Kairake n Ataeinaine e tataneiai ni wakirake inanon te Bootaki n Aine n ana 18 n ririki ke n te ririki are e na roko. Ni koron 19 te ririki, kairake n ataeinaine n tatabemaniaa nako a riai ni kakao-nimwaki n iira te Bootaki n Aine. Ibukin aanga-nako n tatabeua, n aron ana kaotioti te aomata, ikawaina, otinakona man te reirei, nanona ni kan reitianako ma rorona, ao rinna n te kuura ae rie-tata, te kairake n ataeinaine e na riai n waaki nakon te Bootaki n Aine imwaain koron 18 ana ririki ke n tiku ni maan riki bwa te Kairake n Ataeinaine. E na maroro te Kairake n Ataeinaine ma ana karo ao te bitiobi ni motikia bwa tera ae te kabanea n tamaroa ae na buokia bwa kaain te Ekaretia ae kakaonimaki.

Taan kairiiri i rouia Kairake n Ataeinaine ao n te Bootaki n Aine ana uaia ni mwakuri ni karaoa te bitaki ni katekeraoi nako nanon te Bootaki n Aine ibukia Kairake n Ataeinaine n tatabemaniaa nako.

Aine aika ikawai ake a mwakuri n te Moanrian, Kairake n Ataeinaine, ke wewete ake tabeua ake a totokoia man iraakin bootakin aia Bootaki Aine n te Taabati ao reitanakoo irakin te Bootaki n Aine. Taan kakawari n reirei a mwiokoaki nakoia, ao a mwiokoaki ni mwakuri bwa taan kakawari n reirei. A na anganaki naba mwiokoia ni katauraoi mwakuri n nanoanga ao n rereinia kiraati ni bootakin te Bootaki n Aine ake tabeua ngkana taian mwioko akanne aki karika te karawawataaki nakoia ae e aki raoiroi.

Aine ake iaan 18 ake a iein bon kaain naba te Bootaki n Aine. Ibukin kariaiakan ake tabeua, taraa 10.12.4.

Ainen Ekaretia ake tabeua ake a ira te Bootaki n Aine a na butimwaeaki ao ni kaungaaki ni iri.

9.2 Te Nakoanikairiiri n Aia Bootaki Aine n te Uoote

Te mwakoro aio e katuuua mwakurian te Bootaki n Aine n te kawai are e na kakorakoraia n tatabemaniia nako, utu ao mweenga. Taan kairiiri n te Bootaki n Aine a na aaki toki n rinanon mwakoro 3, are e a kawenei oin iango iaon te nakoanikairiiri. Reirei aikai n ikotaki ma te katauraoi n tamnei, iriiri inanon taian kauntira, ni buokiiia tabeman, ao n reirei ana euangkerio Iesu Kristo.

9.2.1 Bitiobiriki

Ana katauraoa te nakoanikairiiri n te nakoanibonga te bitiobi ma ana kauntira ibukin te Bootaki n Aine.

Te bitiobi e na wetea ma ni kaokoroa te aine bwa e na mwakuri bwa te beretitenti n te Bootaki n Aine. E na taraaruaa te wewete ao ni kaokoroa kauntira inanon ana beretitentii te Bootaki n Aine, te tia koroboki n te uoote n te Bootaki n Aine ao aine tabeman ake a mwakuri inanon ana wewete nako te Bootaki n Aine. E kona ni mwiokoia ana kauntira ni weteia ao kaokoroia taian aine aikai.

E na bootaki te bitiobi ma te beretitenti n te Bootaki n Aine n tainako ni maroroakina te Bootaki n Aine ao aro ni warebea tabeua.

9.2.2 Beretitentii n te Bootaki n Aine n te Uoote

Ana beretitentii te Bootaki n Aine e kaainaki iroun te beretiteenti ao uoman kauntira. Ngaiia taan kairiiri n te tamnei inanon te kekeiaki ni kakorakoraia aine ao aia utu. A mwakuri iaan ana kairi te bitiobiriki. A na bon karekei naba inoono ao boutoka aika a bon teimatoa man ana beretitentii te Bootaki n Aine n te titeiki.

Beretitenti n te Bootaki n Aine n te Uoote

Aikai taben te beretitenti n te Bootaki n Aine:

E mwakuri bwa te membwa n ana kauntira te uoote. Ngkai te membwa n te kauntira aio, e irii kekeiaki ni katea te onimaki ao ni kakorakoraia aomata ao utu (taraa 9.6 ao mwakoro 4).

E na bootaki ma te bitiobi n taainako n ribooti iaon ao ni maroroakin ana warebea te Bootaki n Aine.

N ana bubuti te bitiobi, e na kawari mwengaia membwa ni kakaea kaainanoia n te warebea ao ni katautau kawai are a na buokaki iai (taraa 9.6.1). Inanon akean te beretitenti n te Bootaki n Aine,

te bitiobi e kona ni kamwakura te kauntira n ana beretitentii te Bootaki n Aine ni kaeka nakon te kainano ae kawaetataki.

E na kanakoi taian rekemente nakon te bitiobiriki ibukiia aine aika a na weteaki ni mwakuri bwa taan kairiiri ao taan reirei ni kakoroi nanon wewete ake tabeua inanon te Bootaki n Aine. Ni karaoakin rekemente aikai, e na iri nanon kainibaire inanon 19.1.1 ao 19.1.2.

E na tararuaa te kekeiaki ibukin warebea kaain te Bootaki n Aine inanon te uoote inanon taai aika karina.

E reireiniia taan kairiiri ao taan reirei n te Bootaki n Aine ake tabeman ibukin tabeia, ni kama nena te aeniboki aio bwa buokana.

E na tararuai rekooti, ribooti, kataumwane, ao mwanen te Bootaki n Aine n te uoote. E na ibuobuoki te tia koroboki n te Bootaki n Aine n te tabe aio.

Beretitenti ao Kauntira n te Bootaki n Aine n te Uoote

Beretitenti n te Bootaki n Aine ao ana kauntira ana bootaki ni mwakuri ni kakoroi kanoan taabe aika a oti rimwi. Te beretitenti n te Bootaki n Aine e na kamwakuria ana kauntira n rinanai taabe tabeua aikai.

A na barongai ao n tararuaa te kakawari n reirei.

A na tararuaa mwakuri n nanoanga n te uoote.

A na tararuaa aanga ni karikiraakea reiakinan te euangkerio ao te reirei inanon te Bootaki n Aine. Inanon kekeiaki aikai, ana iri nanon reirei inanon 5.5.3 ao 5.5.4.

Iaan ana kairiiri te bitiobi, ana baairei kawai n tabeakini kaainanon te warebea (taraa 9.6 ao mwakoro 6).

A na bairei ao ni kairi bootakin nako te Bootaki n Aine.

A na karaoi bootakin ana beretitentii te Bootaki n Aine.

Ni kainanoana, ana kawaria aine n te Bootaki n Aine.

Te beretitenti n te Bootaki n Aine e na mwio koa temanna ana kauntira bwa e na tararuaa ana kekeiaki te Bootaki n Aine ni buokiiia te kairake n aine aika a tuai ni iein inanon te uoote. Ngkana te uoote iai kometen te kairake n aine aika a tuai n iein, e na mwakuri te kauntira aio iaon te komete. (Taraa 16.3.3 ao 16.3.4.)

9.2.3 Tia koroboki n te Bootaki n Aine n te Uoote

Aikai taben te tia koroboki n te Bootaki n Aine:

E na kawara te beretitenti n te Bootaki n Aine ni katauraoi akenta ibukin ana bootaki nako te beretitentii. E na iri bootaki aikai, n tau mwilia, ao n rimwin taian mwiko.

Ni katoa namwakaaina, e na boboti ribootin reirei ni kakawari ibukin te beretitenti n te Bootaki n Aine n anga nakon te bitiobi ni karokoa e a tia n rineaki te kouotineita be na karaoia (taraa 9.5.4). N aki kee iaan ni katoa kuata, e bobotii rongorongon te rooroko, e rinano ma te beretitenti n te Bootaki n Aine, ao ni kanakoi nakon te kiraaka n te uoote.

E na kakoaua bwa te beretitentii n te Bootaki n Aine e ataia kaain te Kairake n Ataeinaine ake ana kaaina te Bootaki n Aine.

E na buoka te beretitentii n te Bootaki n Aine ni katauraoi kataumwane n te ririki ao tauan mwin kabanemwane.

9.2.4 Taan Reirei n te Bootaki n Aine

Taan reirei n te Bootaki n Aine anga aia reirei n aron are a mwiokoaki iroun te beretitentii n te Bootaki n Aine. Ana iri reirei aika kabwarabwraaki inanon 5.5.4.

9.2.5 Wewete Tabeua n Aia Bootaki Aine n te Uoote

Taian wewete aika a tauaki mwilia n te mwa-koro aei bon taian katautau. Te bitiobi ao te beretitenti n te Bootaki n Aine a na kona ni baireia bwa a na aki kanoai taabo nako, ke ana iangoia bwa ana iai wewete aika kainanoaki.

Te Kouotineita ao Tiubwawayitia n te Reirei ni Kakawari

Inanon te uoote ike e rangi n rawata iai aine, e na weteaki te aine ni buoka te beretitenti n te Bootaki n Aine n tararuua te reirei ni kakawari, ao ni kakoaua bwa e karaoaki n te aro ae nako-raoi. Raonakin aio, taan tiubwawayitia n te reirei ni kakawari ana buoka te kouotineita n te reirei ni kakawari ni karekei rongorongo ao n tararuua te mwakuri.

Te kouotineita ni kakawari e na karekei riboo-tin ana kakawari ni katoa namwakaina ao itoman ake tabeua ake a tia ni karaoi taan reirei ni kakawari. E kona ni mwiokoaki ni buoka katauraoan ribootin te reirei ni kakawari ni katoa namwakaina (tara 9.5.4).

Te Kouotineita n te Mwakuri n Nanoanga ao Taan ibuobuoki

E kona ni weteaki te aine ni buoka te beretitentii n te Bootaki n Aine n atai kainano ao ni katabeaki ni karaoi mwakuri n nanoanga. Ana kona ni weteaki naba taan ibuobuoki.

Te Kouotineita ao te Komete n te Bootaki n Aine

E kona ni weteaki te aine ni buoka te beretitentii n te Bootaki n Aine n tararuua te babaaire ibukin bootaki n te Bootaki n Aine ake aki karaoaki n te Taabati. Taian bootaki aikai a kona ni kairii mwakuri, taian kiraati, mwakuri aika katauaki, taian maungatabu ao mwakuri n reirei. Te beretitentii n te Bootaki n Aine e kona ni bubuti bwa membwa n te komete a na weteaki ni buoka te kouotineita. Membwa n te komete ana kona n anganaki bwaai ake oin tabeia man te mwakuri anne.

Tia buobuoki n tia koroboki n te Bootaki n Aine

Tia buobuoki n tia koroboki e kona ni weteaki ni buoka te tia koroboki n tabena.

Taan Atuwaitia nakoia Kairake n Aine aika a tuai n lein

Taan Atuwaitia nakoia kairake n aine aika a tuai n iein ana mwakuri iaan ana kairi te kauntira n te Bootaki n Aine are e mwiokoaki nakoia te kairake n ikawai aika tuai n iein. A tararua i aoi a ni kakorakoraiia kairake n aine aika tuai n iein.

Te Atuwaitia e kona n anganaki te tabe teuana mai buakon aika oti rimwi:

E kona ni mwakuri bwa toan te tia kakawari n reirei nakon te kairake n aine ae tuai n iein.

E kona n ibuobuoki n ana bootaki nako te kai-rake ni ikawai aika tuai n iein.

E kona ni kaungaia kairake n aine aika tuai n iein bwa ana iri reirein te intitute kiraati ke reirein te aro ake tabeua.

Ngkana iai ana komete te kairake ni ikawai aika a tuai n iein n te uoote, neienne e na mwakuri n te komete (tara16.3.4).

Ngkana te uoote iai ana kiraati ibukiia kairake n aine aika tuai n iein, e kona ni ira te kiraati.

Taian Komete

Ana beretitentii te Bootaki n Aine e kona ni katei komete ni kabobonga te mwakuri ae waaki nako n aron kakorakoraiia n tatabemania nako, utu, ao mweenga; n tararuuaia kairake n aine aika tuai n iein; n aron warebea; tauraoia nakon taian kanganga aika karina; mwakurin te tempora ao rongorongan te utu, mwakuri ni mitinare;

kawakinakiia aika tibwa rairaki ao kamwakurakiia. Taan kairiiri n taian komete ana ribooti nakon te beretitenti n te Bootaki n Aine ke te kauntira are e mwiokoaki. Membwa n te komete a kona n anganaki oin tabeia nako n taabo aika a onoti.

Ngkai a bon aki kaainanoaki, ana kateaki komete ngkana a kona ni buoka kabobongaan ana mwakuri te Bootaki n Aine ao ni karekea riki aia tai aine n mwakuri.

Tabeua komete a kona ni kateaki n aki maan ni kanoaa te kainano n te tai ae uarereke. Taian Aine i aon komete aikai aki kaainanoa weteakiia ao kaokoroaia. aine ake a kairiiri ke a mwakuri n taian komete aika maan taiia ana weteaki ao ni kaokoroaki iroun te membwa n te bitiobiriki.

Taan kairiiri n te Anene ao Taan katanga te Biano

Taian Anene aika kariaiakaki a ibuobuoki ni kaoa te Tamnei n taian bootaki inanon te Bootaki n Aine. Ana beretitentii te Bootaki n Aine e na rekomente aine ni mwakuri bwa taan kairiiri n te anene ao taan katanga te biano ibukin ana bootaki nako te Bootaki n Aine.

9.3 Boowi n Te Nakoanikairiiri

9.3.1 Ana Boowi Kauntiran te Uoote

Te beretitenti n te Bootaki n Aine e na mwakuri bwa te membwa n ana kauntira te uoote (taraa mwakoro 4).

Ni kainnanoana, te bitiobi e kona ni kaoa te beretitenti n te Bootaki n Aine n iira bootakin kometen te nakoanibonga ni kakoroi nanon mooti ni kakarabakauakin taekan aron te maiu aika kainaki ao ni karaoa te reirei n te mweenga ao mwakuri n reirei ni kakawari.

9.3.2 Ana Bootaki te Beretitentii n te Bootaki n Aine n te Uoote

Te beretitentii n te Bootaki n Aine e na booa ana bootaki te beretitentii ni katoa tai. Te beretitentii e na tararuuaia bootaki ao ni kairia. E na iri te tia koroboki, e na tau mwiin bwaai, ao n rimwiin taian mwioko.

Inanon te akenta ana karinaki bwaaai aikai:

1. Maroroakin kawai ni baarongai, anga reirei, ao ni kaungai nanoia aine inanon te mwakuri n te Bootaki n Aine.
2. Rinanoi reirei ao mwioko mai iroun te bitiobi, n airi ma mwioko man ana bootaki ni kauntira te uoote, ao ni baairei kawai ni kakoroi nanoia.

3. Maroroakin kawai ni buokia aine n te Bootaki n Aine ao aia utu ni kaitaraai kainanon te wa-rebea. E kona n irekereke ma maroroakinan mwakuri n nanoanga.

4. Rinanoi aia kekeiaki taan kakawari n reirei n tararua iaoia ao kakorakoraia aine n te Bootaki n Aine ao aia utu. Ni mwannanoa te kainano irouia membwa aika boou n te Bootaki n Aine ao kairake n aine aika a tuai n iein.

5. Maroroakina nakoraoin te reirei inanon bootakin nako te Bootaki n Aine n te Taabati ao bootakin te Bootaki n Aine ake tabeua ao ni karaaoi babaaire ni katamaroa.

6. Bairea bootakin nako te Bootaki n Aine.

7. Iaonga aine bwa ana weteaki ni mwakuri inanon te Bootaki n Aine, ao ni katauraaoi taian rekomenti ibukin te beretitentii n te Bootaki n Aine n tibwauuaia ma te bitiobiriki. Ni iangoa naba taian aine ni bubuti buokaia n taian mwioko aika a uarereke taiia.

9.3.3 Boowi n Te Nakoanikairiiri n te Bootaki n Aine n te Titeiki

E kona ni karaoaki ana bootaki te nakoa ni kairiiri n te Bootaki n Aine teuana te tai n te ririki n aron are kabwarabwaraaki n. Taian beretitentii ao taani koroboki ana irii Bootaki n Aine n te Uoote. Tabeman ake iai irouia ana wewete nako te Bootaki n Aine ana kaoaki n iri ngkana a kainanoaki. Taraa 18.3.11.

9.4 Boowi n te Bootaki n Aine n te Uoote

9.4.1 Boowi n te Bootaki n Aine n te Taabati

Inanon boowi n te Bootaki n Aine n te Tabati, aine Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira a reiakini reirei ao ana koaua te euangkerio are e na buoka ni karikirakea aia onimaki ao raoiroia n aroaroia, korakoran aia utu nako ao mwengaia ao ni buokia a kaainano.

Te membwa n ana beretitentii te Bootaki n Aine e na kairi bootaki nako n te Taabati Bootaki n tatabeua nako a na moanaki n te butimwaaai iroun te membwa n te beretitentii, te anene, te tataro, ao katanoata aika kimototo n aron reken mwakuri, baika ana roko aika kanoan te bong, taian aoraki ao kaongora tabeua aika riai. Mwaitin te tai e na kawakinaki ibukin reiakinan te euangkerio. E na kainaki te bootaki n te anene ao te tataro.

Ni katoa namwakaina, te beretitentii n te Bootaki n Aine e na karaoi bootaki n te Taabati nakon te baeten aika imwiina.

Moan Taabati

Te membwa n te beretitentii n te Bootaki n Aine e na reirei n te moan Taabati. E na kamanenai booki aika tabu, aia reirei burabeti ni boong aika kaitira, ao bwain te Ekaretia aika kariaiakaki. Taan kairiiri n te Bootaki n Aine a na kamanena te bootaki aio n rerei nako te euangkerio ao ni buokii aine bwa ana riki ni mwakuri mwaaka ni katabeaia inanon ana mwakuri te Bootaki n Aine.

Taian membwa n te beretitentii n te Bootaki n Aine a na kakaea ana kairi te Tamnei ngkai a bairei bwaai ake a na anga reirei iai. Te beretitenti n te Bootaki n Aine e na kauntira naba ma te bitiobi ibukin taikan bwaai ake ana reiakinaki iai are e tangiria aine ni kakarabakauakinna. Bwaai ake ana reiakinaki ana kona ni kairii baika ana karaoi aine ao tabeia nako inanon te euangkerio, kakorakoraan taian mare ao utu, kakawari n reirei, mwakuri, mwakuri ni mitinare, tararuakia aika a tibwa rairaki, karikirakea te kakamwakuri, te warebea ibukin te tamnei ao te rabwata, te mwakuri n te tembora ao rongorongan te utu, ao rongorongan ao bukin nako te Bootaki n Aine. Taai ana kona n ananganaki aine ibukin kaotakin aia koaua.

Te Kauouoa ao te Katenua n Taabati

Iaon te kauoua ao katenua n Taabati, e reiakinaki te reirei iroun te membwa n te beretitentii n te Bootaki n Aine ke te tia reirei n te Bootaki n Aine. E na kabongana ana boki n reirei te Bootaki n Aine ae kamanenaaki ngkai. Reirei ana reiakinaki n aroia are a karaoaki nako iai n te boki n reirei ao iaon te Taabati naba anne a reiakinaki inanon aia koraam unimwaane ao n aia kurubu ni bootaki nako ibonga aika rietata.

Ana beretitentii te Bootaki n Aine e na noria bwa aine n te uoote n aia ririki ae 18 ke a ikawai riki ana karekei kaobin ana boki n reirei te Bootaki n Aine ibukiia n aia kamatebwai, n akea iangoana bwa membwa aikai ana kona n roko n iri bootakin nako te Bootaki n Aine. Taan kairiiri ana kaungaiia ake a iri ni uotii aia kaobi n te boki n reirei ao, ngkana e riai aia kaobi ni boki aika tabu.

Kaaua n Taabati

N te kaaua n Taabati, te reirei e na anga te membwa n te beretitentii n te Bootaki n Aine ke te tia reirei n te Bootaki n Aine. Te Tia reirei e na kamanenai rongorongo man te maungatabu ni kabuta are e a tibwa tia. Te titeiki beretitenti ke te bitiobi e na rinea taian rongorongo.

Kanimaua n Taabati

N te kanimaua n Taabati, te bitiobi e na bairea te bwai ae na reiakinaki, te tia anga reirei (anggiin

te tai bon te membwa n te uoote ke te titeiki), ao bwa aine n te Bootaki n Aine ao taan taua te Na-koanibonga ae te Merekiterka ana uamaae ke ana bootaki.

9.4.2 Boowi Riki Tabewa n te Bootaki n Aine

N raona te reirei inanon taian bootaki n te Taabati, aine n te Bootaki n Aine a na irii bootaki akanne. Aikai ana kona n raonaki n te mwakuri, taian kiraati, mwakuri aika katauaki, maungatabu, ao uekitiaobu. Inanon bootaki aikai, aine a reiakin ao ni kabobonga taabe n nanoanga ao mwakuri aika kakaraoaki n te Bootaki n Aine. A reiakin ao n kataneiai aron rabakau are na buokii ni kakorakorai aia onimaki ao raoiroiia, ni kakorakoraiia aia utu ao ni karaoa mwengaia bwa nen korakoran te tamnei, ao ni buokii aika kaainano. A reiakina ao a karaoi reirei ibukin katauaraaoan te maiu nakon taai aika na roko ao te riki n toronibwai ibon iroum n te tamnei ao n te rabwata. A na rikirake naba inanon te nakoanaine ao te riki n teuana ngkana a reireiniia iboni irouia ao ni uaia ni mwakuri.

Ni kabane taian aine n te Bootaki n Aine, n ikotaki ma ake a mwakuri inanon te Kairake n Aine ao Moanrinan ao ake aki batu ni iriri inanon te Ekaretia, a na kaoaki bwa ana iri. Ana kona kaoia naba raoia taian aine man taian onimaki ake tabeua.

Ana aki kantaningaia aine bwa ana namakinna bwa irilia n taian bootaki aikai a kairoroaki.

Te beretitenti n te Bootaki n Aine e na tararuai bootakin nako te Bootaki n Aine. N aron are mwakoron te tabe aio, e na kauntira ma te bitiobi n arona bwa a na kangaa taian bootaki ni buoka kaitaraan kainanoia n tatabemaniia nako ao utu inanon te uoote.

E ngae ngke e tararuai bootaki aikai te beretitenti, e aki kainanoaki ni irii ni kabane. E ngae n anne, e na aki kee iaan temanna te membwa n te beretitentii n te Bootaki n Aine ae e na iri bootaki ni kabane aikai.

Mwaitin ao Nen taian Bootaki

Te beretitentii n te Bootaki n Aine e na tataro mwaaka ni iangoia bwa ana mwaitira ane ana raoni taian bootaki n te Bootaki n Aine ao ana karaoaki n te tabo raa. Ngkana e a tia aia baaire, te beretitenti n te Bootaki n Aine e na kakaea ana kariaia te bitiobi.

Taian bootaki aikai a kakaraoaki n te tai are tiaki te Taabati ke tairikin te Moanibong. E boni kabuta ae a kakaraoaki ni katoa namwakaina, ma te beretitentii n te Bootaki n Aine e kona n rekomite

bwa a na kabatia kakaraoana ke ni kauarereke. E na keiakinaki ni karaoaki e na aki kee iaan te kuata.

Inanon bairean mwaitina, te tabo, ao abwakin bootaki ake a na manga karaoaki, te bitiobi ao te beretitentii n te Bootaki n Aine ana iangoa te tai are a katabeaki iai taian aine, aroia utu, raroan te mwananga ao boona, kabanemwane ake e na kabooi te uoote, totokoan te kanganga, ao aron riki te tabo.

Babaairean taian Bootaki

Taan kairiiri n te Bootaki n Aine ana tataro mwaaka ni uaia ni kauntirai atuu ni iango are a na kakorakoraiia aine ao aia utu ao aron te kawai ae te kabanea n tamaroa n anga reirei iaon taian oi ni iango aikai.

E na kakoaua te beretitenti n te Bootaki n Aine bwa babaaire ibukin ni kabane bootakin te Bootaki n Aine a kariaiakaki iroun te bitiobi. E na kakoaua naba bwa babaaire ni kabane a iri nanon kainibaire inanon mwakoro 13.

E ngae ngke e tararuai bootaki aikai te beretitenti n te Bootaki n Aine, e na kona ni butiia ana moan ke ana kauoman ni kauntira n taua te tabe ibukin babaaireaia ao karaoakiia. E na kona n rekomente naba temanna riki te aine be e na weteaki bwa te kouotineita n ana bootaki te Bootaki n Aine ni kakoroa nanon te tabe (taraa 9.2.5).

Taian Bootaki a kona ni katuua iaon teuana te oi ni iango ke ni bwenuuaaki nakon ae raka riki nakon teuana te kiraati ke te mwakuri. N aron ae taabangaki, bwa taan reirei bon membwa n te uoote ke te titeiki. Ni katoa ririki, teuana te bootaki ae na kona ni kauringa kateakin te Bootaki n Aine ao ni katuua iaon rongorongona ao bukina nako.

Inanon bairean bootaki aikai, taan kairiiri n te Bootaki n Aine a na anga nanoia ae kaonoti nakon taian oi ni iango are te bitiobi e na butiia n karaoi ni kaitarai kainanon te tabo. Ana anga aia mwannano ae kakaawaki taan kairiiri nakon oin iango aika imwiina:

Iein ao Utu: katauraoi ibukin maare ao te utu, kamatoatoan te mare, te aro n tina, ana moan reirei te tei, katauraaoia roronrikirake ibukin tabeia nakon taai aika ana roko, kaungakiia ao katauraoakia ibukin bootakin te utu n te tairiki, ao kakorako-raan kananauan reitakin te utu.

Karaobwai n te mwenga: reiakinan ao karikirakean te rabakau ibukin tararuaan te mweenga ao te utu, n aron te kaitiaki ao barongaakina, kata-maroan te mweenga, te kuka, ao te itutu.

Te Riki n Toronibwai ao katauraoan te maiu na-kon taai aika na roko: taian mwane (kataumwane,

kabwara taaraau, ao taian beebwa ni bwaati ibu-kini mwakuri); te reirei ao te rabakau ni koroboki ao ni wareware(kamatebwaian booki aika tabu ao reiakinan te euangkerio, reakinaia tabeman aron te wareware, reireiakinaia ataei ao roroni-rikirake, rineakin aia bboki ataei ni wareware, ni kamanenai taian kombiuta, ao rabakau riki ake tabeua, ao karikirakean ataakin te katei); marurungia(marurungin rabwataia, aia konabwai rabwataia, totokoan tangiran te manging ao te kamarurungaki, marurungim n irekereke ma te botanaomata ao am namakin, ao totokoan te aoraki); te ununiki; karikirakean te amwarake ao kawakinakina; ao katauraoi ibukin kanganga aika ana riki ni karina.

Mwakuri n nanoanga: tararuaan te aoraki, kaara, te koraki ake a titiku ni mwengaia, aki konabwai ao ni kananoanga, ao ni kainano; boutoka ibukiia tiina aika boou ao natia aika uarereke; ao buokaia aomata ao ana buoka te botanaomata.

Te tembora ao rongorongan te utu: bobootakin ao kawakinan rongorongan te utu, korean karakin rongorongan te utu, katauraoi nakon te teembora, ao karaaoi mwakurin te tembora.

Tibwuan te euangkerio: korakoraiia membwa ni mitinare, te iraorao nakoia membwa aika boou ao membwa aika aki roroko, te reitaki ma aika mena irarikim, te mwakuri ao kawakinan, butimwaeiaia aine aika boou nako nanon te Bootaki n Aine, ao te katauraoi nakon te mwakuri ni mitinare aika bwanin taiia.

Aia Kiraati Ataei

Aia kiraati ataei e kona ni karaoaki ni kariaia tinaia kairake n ataei ni iri bootaki aika karaoaki ni bong aika tiaki te Taabati. Man ana kariaia te bitiobiriki, te beretitentii n te Bootaki n Aine e na butiia aine n te Bootaki n Aine ke membwa tabeman ni kairi ao n reireina te kiraati aio. Ngkana a reireina te kiraati aine n te Bootaki n Aine, te beretitentii n te Bootaki n Aine e na karaauna te tabe aio n te aro are taian aine ni kabane a kona n reke aia tai ni iri taian bootaki. Ngkana mwaane a reireina te kiraati, te beretitentii n te Bootaki n Aine e na irii kainibaire inanon 11.8.1.

Taan reirei ibukin aia kiraati ataei ana babaai-rei mwakuri n ririki aika riai are ana reireiniia ataei aron Tamara are I Karawa ao Iesu Kristo A kona ni kamanenai boki n reirei ibukin te Moanrinan ao bwain te Moanrinan ake tabeua n reireinia ataei.

Ngkana e katauraoaki te amwarake inanon aia kiraati ataei, taan kairiiri ana kaetia moa aia karo ataei ngkana iai tuan amwarake ni kaeti nakon te tioka ke are karika te aoraki.

9.5 Kakawari n Reirei

Kakawari n reirei e anganii aine te tai ae anga-raoi n tararua iaon, te korakora, ao reiakinan temanna ma temanna. Rinanon te kakawari n reireei, te beretitenti n te Bootaki n Aine e na buoka te bitiobi ni kinai ao ni katoki kainanoia aine ao aia utu aika a maan ao aika kimototo taiia.

Membwa n te beretitentii n te Bootaki n Aine a na tuangii taan kakawari n reirei iaon kawai n tabeakina, n tararua iaon, n uringa, ao ni korakoraa temanna ma temanna. Membwa n te beretitentii ana anga te kaetieti aio inanon te reirei iaon te moan Taabati n te namwakaina ke inanon ana bootaki te Bootaki n Aine riki teuana.

Taan kakawari n reirei aki kamatoaki ke ni kaokoroaki.

9.5.1 Tabeia Taan Kakawari n Reirei

Tan kakawari n reirei ana kakonimaki n ataia ao n tangiria aine, ni buokia ni kakorakora aia onimaki, ao n anga te mwakuri. Ana kakaea ana kairi te aomata ibon irouna n ataia bwa e na kanga ni kaeka nakon bwain te tamnei ao kainanon te rabwata irouia aine ake a katabeaki ni kakawari.

N taraakin kainanon te aine n tatabemaniaa nako ao aaro riki tabeua, taan reirei ni kakawari ana aki toki n reitaki (ni katoa namwakaina ngkana e riai) ma naake a katabeaki ma ngaia. Ngkana e aki kona n reke rokoia n rabwataia, taan kakawari n reirei ana kona ni kamanena te wewete n te tareboon, taian reta, e-meeri, ke anga tabeua n tararuuaia ao ni kakorakoraa aine.

Ngkan e riai, taan kakawari n reirei ana tibwaua rongorongan te euangkerio. Rongorongo aikai tao man rongorongo n kakawari n reirei ni katoa namwakaina aika bweretiaki inanon te *Ensign* ke *Riaona* maekatiin ao koroboki aika tabu.

Taan kakawari n reirei ana anga mwakuri n nanoanga inanon tain te aoraki, te mate, ao tabeua anga aika kakawaki. Ana buoka te beretitenti n te Bootaki n Aine ni barongai buoka aika maan ao ni kimototo taiia ngkana a kaaooaki.

9.5.2 Baarongaan te Kakawari n Reirei

Tein aron te kakawari n reirei inanon te uoote e baireaki iroun te bitiobi ao te beretitentii n te Bootaki n Aine imwin iangoakin te tataro mwaaka ibukin kainanon te tabo ao aaro riki tabeua. Ngkana e riai, te beretitentii e na katabeia aine inanon te reitaki n iraorao ni kakauman. Ibukina bwa reirei ni kakawari e boboto iaoia aine ni kakate-manna, Taan kairiiri n te Bootaki n Aine ana aki

baaireia aine inanon te kurubu ibukin aan te kakawari n reirei.

Kaain te beretitenti n te Bootaki n Aine ana tataro mwaaka ni baarongaan te kakawari n reirei, kakarabakauakin kainanoia aomata ao utu. A na anga kawai aika kaokoro man moan bwai ni kakoaua bwa aine aika imwina a tabeakinaki: aine aika a roko mairouia Kairake n Ataeinaine, aine aika tuai n iein, kaain te uoote aika boou, aika tibwa rairaki, aine aika tibwa iein, membwa aika aki roroko, ao tabeman aika okoro kainanoia. A na iangoi naba bwaai n aron te raroa, te mwananga, ao kawakinan te mauri.

Ni boboto iaon taian maroro aikai, a mwiokaki taan kakawari n reirei nakon te aine temanna ma temanna n te uoote. A na karekea ana kariaia te bitiobi ibukin te mwioko n tatabeua.

Ma te kariaia mairoun te bitiobi ni keiti aika terenako, taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao taan kairiiri n te Bootaki n Aine a na kona ni mwiokoia taian buumwane ao aine bwa ana itoatoa ngkana a kainanoaki kakawari irouia taanga. Taian taanga ana ribootin kakawari aikai bwa reirei n te mweenga ao kakawari n reirei. N aron te taneiai, kairake ni kaaro aki anganaki te mwioko aio bukina bwa e kararoaia mairouia natiiia.

9.5.3 Kangaraaoakin te Kakawari n Reirei nakon Kainnanoana n te Tabo

Inanon taian uoote aika e karako kaubwaiia, taan kairiiri ana kangaraoi kakawari n reirei ni kakoaua bwa taian aine aika e korakora te kainano irouia aki toki ni kakawaraki ni katoa namwakaina.

Ma te kariaia mairoun te bitiobi, taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao taan kairiiri n te Bootaki n Aine ana kona n ti katabeia taan reirei n te mweenga n te tai ae aki maan ke ti te kakawari n reirei nakoia utu tabeman. Inanon keiti tabeua, taan kairiiri ana kona ni mwiokoia taan reirei n te mweenga ni kawara te utu teuana namwakaina ao ni mwiokoiaataan kakawaari n reirei ni kawariaa membwa n te Bootaki n Aine n te namwakaina are imwiina.

Ma te kariaia mairoun te mition beretitenti, taan kairiiri a na kona ni iangoia ni butiia taian mitinare aika bwanin aia tai aika aine ni buoka te kakawari n reirei iaon anga aika iai tokiia. E na kaongongo te kariaia aio te mition beretitenti nakon te titeiki beretitenti, are e na kaongoia bitiobi. Ngkana e a reke te aekaki ni kariaia aio, mitinare aika bwanin aia tai a kamwakuraki ma oin tabeia ni kawariaa membwa aika boou, utuia

membwa aika tuai n riki bwa membwa ni koaua, ao membwa aika aki roroko.

9.5.4 Ribootinakin te Kakawari n Reirei

Te beretitentii n te Bootaki n Aine ke ake a weteaki ni buokiia ni karekei ribooti ni katoa namakaina mairouia taan kakawari n reirei. Taan kakawari n reirei a na ribootin aekaki ni kainano aika onoti irouia aine aika a kawariai ao te mwakuri are a karaoia. Irarikin anne, membwa n te beretitentii ana bootaki ma taan kakawari n reirei n taai nako ni kakarabakauakina aron maiuia aine n tamnei ao n rabwata ao ni katauraoi ni buokiia ake a kainano. Rongorongo aika kainaki ana ribootinaki nakon tii te beretitenti n te Bootaki n Aine, are na ribootinna nakon te bitiobi.

Te beretitenti n te Bootaki n Aine e na angan te bitiobi te ribooti ni katoa namwakaina ibukin te kakawari n reirei. Te ribooti n tatabeua e na kairi tauan mwiiia aika aki kawaraki. Ngkana te aine ma ana utu iai kainanoia ae karina, te beretitenti n te Bootaki n Aine e na ribootina te rongorongo aio nakon te bitiobi n te tai ae waetata.

9.6 Mwakuri ni Warebea ao n Nanoanga

Mwakuri ni warebea ao n nanoanga ngaia boton ana mwakuri te Bootaki n Aine.

Iaan ana kairi te bitiobi, te beretitentii n te Bootaki n Aine n te Uoote, te beretitentii n te bootaki n unimwane, ao taan kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietata a na tibwa taabe ni warebea n aika a oti imwiina:

A anga reirei iaon reirei n te riki n toronibwai iaon te maiu n rabwata ao te maiu n tamnei.

A na tabeakiniaiia aika raarikin ao aika kainnano ao ni kaungaia membwa n anga te mwakuri.

A na buokiia aomata ao utu n riki n toronibwai ao ni kakaei katokan uarereken ao abwabwakin te tai ibukin baika kaineti nakon aron te warebea.

Ibukin rongorongo riki iaon taben te warebea, taraa mwakoro 6.

Te mwakoro ae imwin aio e kawenei taabe ake a karaoaki ni kaokoroaki nakon te beretitenti n te Bootaki n Aine ao ana kauntira.

9.6.1 Te Utu-E Kainnanoa te Kaakawari

Te bitiobi e bon katabea te beretitenti n te Bootaki n Aine ni kawariaiia membwa ake a kainanoa ana buoka te warebea n te aro ni bairea kainanoia ao ni katautauai kawai ni kaitarai. Ngkana akea te aine inaanon te mweenga are kawaria, e na kaira temanna man ana kauntira, te tia koroboki n te

Bootaki n Aine, ke te kouotineita n nanoanga bwa raona.

Ni katauraoi ibukin kainanoan kawaran te utu, te beretitenti n te Bootaki n Aine e na iangoi rongorongo aika e katuraoi te bitiobi n aron te utu ao ni kakaea te kairi mai Roun te Uea.

Te beretitenti n te Bootaki n Aine e na tarai mwaitin kaubwain te utu ao e na katauraoa beeban mwaitin kanaia ae tau ao kainanoan kunikai. E na anga te beebwa aio nakon te bitiobi. E na katauraoa naba te booma ibukin ana Ota te bitiobi ibukin bwaai n rinanoi ao ni kariaia. E na katauraoaa te mwakuri aio ma te namakin ao te ataibwai, ni buokiia nake a karekei buobuoki n tararua onimakinaia ibon irouuia ao kakannatoia.

Te beretitenti n te Bootaki n Aine e na ribooti nakon te bitiobi iaon aron te utu ae tabangaki. E na ribootin kainano nako n ana itera te amwarake (ibukin kainanoia ma tiaki ibukin kawakinan te amarake), kunikai, tararuau te mweenga, maruringia, ao aroaroia ao aia namakin ae nako raoi. E na tibwaaua naba ana katautau iaon konabwaiia kaain te utu ni mwakuri ao reken aia tai kaain te utu ni mwakuri.

E na buoka te utu te bitiobi ni karikirakea te babaaire ibukin te riki n toronibwai. E na kauntira ma te beretitenti n te Bootaki n Aine ibukin aanga riki ni buoka te utu. Inanon keiti tabeua, te ibuobuoki ae moan te bongana e kona ni karinaki ibuakon (1) buokaia aine ni tararuai mwaane aika a reke ao kaubwaiia nako ao (2) reirei rabakaun mwakurin nako te mweenga n aron te kaitiaki, te waewae, barongan, babaairean ana menu te amwarake, kawakinan amwarake, ao karikirakean te marurung ae tamara.

Beretitentin te Bootaki n Aine ao tabeman ake a ibuobuoki nakon neiei a kawakina man kaini rongorongo nako ake a karekei inanon te tai ni kakawari ke mairoun te bitiobi.

9.6.2 Mwakuri n Nanoanga

Taian aine n te Bootaki n Aine iai tabeia n ataa kainanoia ake tabeman. A kamanena aia tai, rabakauia, aia tarena, aia namakin aoa aia boutoka n tamnei, ao aia tataro n onimaki ni buokiia tabeman.

Rinanon aia ibuobuoki taan kakawari n reirei ao tabeman inanon te uoote, Ana beretitenti te Bootaki n Aine e na ataia ake iai kainanoia aika kaonoti ibukin aia ririki ae a kara iai, aorakin rabwataia ma aia iango, baika karina, te bungiaki, te mate, te toaraa, te tiku n tii ngaia, ao kakaewe nako riki tabeua. E na ribootin baika e kunei te beretitenti n te Bootaki n Aine nakon te bitiobi.

Iaan ana kairiiri, neienne e na tararuaa te ibuobuoki. E na bairei aron rabakau ao aia anga nako ni kabane aine ngkana e baireia bwa antai ae kona n ibuobuoki.

E kona ni butia ana kauntira, te kouotineita te mwakuri n nanoanga, ke te tia kakawari n reirei ni buoka karaaoan kanoan mwakuri aikai. Neiei e na kona naba ni katea te komete n ibuobuoki. A kona n ibuobuoki aine man katauraoan amwaraake, katauraoan tararuakiaatai ke kawakinan te mweenga, buokaia aine n tatabeman nako ni katamaaroaa rabakauia ni koroboki ao ni wareware, karekean te bao ibukin kainanoan ibuobuokin te bwai n aoraki, ao buokan naba kainano ake tabeua.

9.6.3 Te Konabwai ni Wareware ao ni Koroboki

Te konabwai ni wareware ao ni koroboki e buokiia membwa ni kakaai aia mwakuri ao ni karkirakea te riki n toronibwai n te maiu n rabwata. E buokiia naba n rikirake inanon ataakin te euangkerio ao te riki n toronibwai n te aro n tamnei. Te uoote n tatabeua nako a na karaoi aanga ibukin te rabakau ni wareware ao ni koroboki ni kaineti nakon kainanoana ao kaubwaina. Ngkana e karko te ataibwai iaon te wareware ma te koroboki ibuakoia membwa, te beretitentii n te Bootaki n Aine e na mwakuri ma te bitiobi a na kauntira te uoote n noori kawain buokaia membwa ni karkirakei rabakau aikai. Taan kairiiri aika mwiokoaki ao taan reirei ana kamanenai taian kooti n reirei te koroboki ao te wareware, are na airi ma te A Na Reke I Roumi Au Taeka aia boki n reirei ataein te reirei ao aia boki n reirei taan reirei ao te DVD ibukiia taan reirei ni kataneiai. N ikotaki, taan kairiiri n te Bootaki n Aine ana kona ni kabanei bootaki tabeua nakon reiakinan te rabakau ni koroboki ao ni wareware.

9.7 Kakorakorakiia Ataeinnaine inanon te Bootaki n Aine

9.7.1 Mwakuri ma te Beretitentii n Kairake n Ataeinnaine

Te bitaki man te roronrikirake nakon te nakanaine bon te tai ae rangi ni kakaawaki inanon maiun te Kairake n Ataeinnaine. E na mwakuri ana beretitentii te Bootaki n Aine ma aia beretitentii Kairake ni Ataeinnaine ni bairei kawai ni boutokaia kaaro n aia mwakuri ni buokiia Kairake n Ataeinnaine ni karaoa te onikaki nakon te Bootaki n Aine.

Katautau aika imwiina ana ibuobuoki inanon te mwakuri aio:

Te beretitentii n te Bootaki n Aine e kona ni kawari aia kiraati Kairake n Ataeinnaine ao ni kaotii ana tamnei te Bootaki n Aine.

Kairake n Ataeinnaine ao aine n te Bootaki n Aine a na kona ni baairei n taai tabeua bootaki ibukin te Bootaki n Aine ke waaki ni kakukurei ni bootaki.

Ngkana e kariaiakaki iroun te titeiki beretitentii ao ngkana e maawa te tabo, aia kataneiai ae uki Kairake n Ataeinnaine ao te Bootaki n Aine a na kona ni bootaki teuana te Taabati ni katoa namwakaina. Ni kakoaua bwa Kairake n Ataeinnaine ao aine n te Bootaki n Aine e tau aia tai n reiakin te eungkerio ao n anga reirei, te beretitentii n te Bootaki n Aine ao te beretitentii n te Kairake n Ataeinnaine a na baairei kataneiai aika uki ake a barongaaki raoi ao ni kimototo. Te tabe ibukin kairakina e na uataboaki i marenaia te beretitentii n te Bootaki n Aine ao ana beretitentii n te kiraati ae te Raurere.

Kairake n Ataeinnaine n te Bootaki n Aine a kona ni butiaki ni buokiia Kairake n Ataeinnaine n tatabemaniia nako ake a kainanoa boutokakiai ni katabwanina Rikirakem Ibon Iroum ao n tiku ni kakammwakuri inanon te Ekaretia.

9.7.2 Tabeia Titita Aika Kairake n Ataeinnaine aika a Tuai n iein

Te beretitentii n te Bootaki n Aine iai tabena n tararuaia kairake n ataeinnaine aika tuai n iein. Taan kairiiri n te Bootaki n Aine a na reireinia kairake n ataeinnaine aika tuai n iein oin katean te Bootaki n Aine ao n anganiia taai ni iri inanon te mwakuri n te Bootaki n Aine. A na mwiokoia taian kairake n ataeinnaine aika a tuai n iein bwa a na mwakuri bwa taan reirei ni kakawari. Taan kairiiri n te Bootaki n Aine a na kona n anga naba nakoia te kairake n aine aika a tuai n iein taian tai aika iai bonganaia ni mwakuri ao ni kona ni rekomentengaiia ni karekei weteakiia ni mwakuri inanon te Bootaki n Aine.

Te beretitentii n te Bootaki n Aine e na mwio-koia taan reirei ni kakawari nakoia ni kakatemanna te kairake n ataeinnaine ae e tuai n iein. Ngkana e maeka te kairake n ataeinnaine ma ana karo, te beretitentii n te Bootaki n Aine, e na baireia bwa e na iai oin ana tia kakawari n reirei ke ngkana e na kawaraki naba iroun ana tia kakawari n reirei tinana.

9.7.3 Ana kiraati ae Okoro te Bootaki n Aine ibukiia Titita n Ikawai Aika Tuai n iein

Ngkana iai mwaitia ae tau te kairake n aine aika a tuai n iein ni maeka inanon te uoote, te bitiobi e na kona ni kariaia kateakin ana kiraati

te Bootaki n Aine ae okoro ibukin taian reirei n te Taabati ao bootaki aika karaoaki. Ngkana te aine n te uuote e mwakuri bwa te tia kairiiri n te kairake n ikawai aika tuai n iein (tara 16.3.3), e na kona ni mwakuri bwa te te tia kairiiri n te kiraati. Taian reirei a reiakinaki irouia membwa n te kiraati, are a kaatuua aia reirei iaon kainanoia kairake n aine. A kamanenai booki aika tabu, aia reirei burabeti ni boong aika kaitira, ao ana boki n reirei te Bootaki n Aine ae kariaiakaki.

9.8 Te Nakoonikairiiri n te Bootaki n Aine n te Titeiki

9.8.1 Titeiki Beretitentii

Te titeiki beretitentii e na tararua te Bootaki n Aine n te titeiki. A na aki toki ni bootaki (angin te tai ni katoa namwakaina) ma te beretitentii ke te beretitentii n te Bootaki n Aine n te titeiki. E na katauraoi kairan te nakoanibonga ngkana a kauntira ni bootaki ibukin baika a kaineti nakoia aine n te Bootaki n Aine ao aia utu. Bwaai aikai ake a na kona ni kairaki ni kainanon te warebea, te rikirake ao kainanoia aine n te titeiki, ao bootaki nako n te Bootaki n Aine, kaetieti, ao mwakuri nako.

Ibukin rongorongo riki n aron taben te titeiki Beretitentii ni kaineti nakon bootaki n ibuobuoki, taraa 15.1.

9.8.2 Beretitentii n te Bootaki n Aine n te Titeiki

Taben te beretitentii n te bootaki n ibuobuoki n te titeiki a kabwarabwaraaki inanon 15.4.1. Te beretitentii n te Bootaki n Aine iai naba irouia ta-beia aika imwiina:

Iaan ana kairiiri te titeiki Beretitentii, a na kona ni baairei ao ni karaoa teuana ke uoua bootakin te Bootaki n Aine ni katoa ririki ibukiia aine ni kabane n te Bootaki n Aine inanon te titeiki. Bootaki aikai ana kona n raonaki ma mwakuri, kiraati, karikirake, maungatabu, uekitiaobu Teuana mai buakoia e na karaoaki n itoman nakon ana bootaki ni kabuta te Bootaki n Aine. Te beretitentii n te Bootaki n Aine n te titeiki e na kona ni katei komete n ibuobuoki n aron kainanoana.

Membwa n ana beretitentii te Bootaki n Aine a na kokoaua bwa te beretitentii n te Bootaki n Aine n te uuote aatai oin iango ibukin bwaai n te warebea.

Membwa n te beretitentii n te Bootaki n Aine a na buokiia kairake n aine aika a tuai n iein inanon te titeiki. Ngkana iai ana komete te kairake ni ikawai aika a tuai n iein, te membwa n te beretitentii e na mwakuri n te komete aio (taraa 16.3.2).

Te beretitentii n te Bootaki n Aine e na tiubwaiti aia kekeiaki kaain te warebea n te Bootaki n Aine n te titeiki. E na tararuaa naba ana kekeiaki te Bootaki n Aine inanon taai aika karina.

9.8.3 Tia Koroboki n te Bootaki n Aine n te Titeiki

Taben te tia koroboki n te Bootaki n Aine n te titeiki a kabwarabwaraaki inanon 15.4.2.

9.9 Kangaroakin ana Bootaki te Bootaki n Aine nakon kainanon te tabo

Taian kainibaire aika ana oti rimwi a katauraoaki ni buoki uuote ao titeiki ni kaangaraoa bootakin te Bootaki n Aine nakon kainanon te tabo. Ibukin rongorongona ni kabuta ibukin kangaraoakina nakon kainanon te tabo, taraa mwakoro 17.

9.9.1 E Raka iaon Teuana te Bootaki n Aine inanon te Uoote

Iaan angana ae onoti, te bitiobi ao te beretitentii n te titeiki a na kona ni kariaia bwa e na raka iaon teuana te Bootaki n Aine ae na karikaki inanon te uuote. Aanga aika onoti ana kona ni kairi uuote ma mweenga n tararua, aia uuote te kairake n ikawai aika a tuai n iein n te uuote, taian uuote ma tiina aika akea toaia aika moan te mwaii ake aina aika mate buuia, ao uuote ake a katobibi taabo aika moan te korakora. Te iango ibukin karikan te Bootaki n Aine ae raka iaon teuana bon kabebetean te tararua i aon ao kakorakoraiia aine ao aia utu.

Inanon te uuote are raka nakon teuana te Bootaki n Aine, taan kairiiri n ana beretitentii te Bootaki n Aine a na karaoa ana burokuraem ae kororaoi te Bootaki n Aine ibukiia membwa, ni ikotaki ma taan kakawari n reirei ao warebea. Te beretitentii n te Bootaki n Aine ni kabane iai bwananaae titebo arona ni bootakin ana kauntira te uuote ao ni mwakuri n tatabeua nako ma te bitiobi ibukin aron te warebea ao mwakuri ni kakorakoraiia taian aine ao aia utu.

9.9.2 Bootaki n Aine ni iunite aika Uarereke

Inanon uuote aika uarereke ke mwanga, te beretitentii n te Bootaki n Aine e na kona n tii ngaia taan kairiiri ao taan reirei n te Bootaki n Aine. Inanon te iunite ae rang uarereke, te beretitentii n te Bootaki n Aine bon ti te tia kairiiri n te Bootaki n Aine. Taian kauntira, te tia koroboki, taan reirei, ao ake a tauaki mwia inanon te mwakoro aio ana weteaki ngkana e riai.

Inanon te mwaanga ae rang uarereke are akea iai te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine ke te beretitentii n te Moanrinan, te beretitentii n te

Bootaki n Aine e na ibuobuoki n wakin reirei ibuia kairake n ataeinaine ao taian ataei ni karokoa a weteaki beretitenti irouia kairaken aine ao beretitenti n te Moanrinan.

Inanon te titeiki ae uarereke ke te mwakoro, te beretitenti n te Bootaki n Aine e kona n riki bwa tii te tia kairiiri n te Bootaki n Aine n te titeiki ke te mwaanga. Ngkana e riai, kauntira ao te tia koroboki a na weteaki.

9.10 Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki

9.10.1 Titita Aika Onoti Kainnanoia

Aine aika iai kainanoia ae kaokoro n raonaki ma te koraki ake aoraki, kaara, aika mate buuia, aika raure, ake a titiku n te mweenga, ke te koraki ake a bua mamaten nanoia ao te koraki ake a tarauia membwa ake a rangi ni maan n aoraki. A na ibuobuoki kaain te Bootaki n Aine ake tabeman.

Aine ake iai irouia baikai ao kanganga tabeua aika kaokoro a na roko nakon te beretitenti n te Bootaki n Aine ni kaoti aia raraoma. E na riai n ongora, e na anga te tangira ao te kaunga, ao ni kawakina aron kainakin rongorongo aika riai Ngkana e reiakini baika a kona n riki man tau ke baika riki n te utu aika ana kai roota te utu, e na kanakoia aine nakon te bitiobi.

Ibukin rongrongon aron buokaia aine ake a aaki toamau, taraa 21.1.26 ao disabilities.lds.org.

9.10.2 Katein Kunnikai

Ana bereritentii te Bootaki n Aine e na reireinia aine bwa a na itiaki ao n riai n tamaroa kunnikaiia. Membwa n te bereritentii a na bukiia taian aine n ota bwa ni bootakin te Ekaretia, tarakiia ni kunikaiia ana kaota aron te raoiroi ao karinean te Uea. Taan kairiiri n te Bootaki n Aine a na bukiia taian aine n ataia bwa ngkana a nakon te tembora, a na karini kunikai ake a tau ibukin te rinnako nakon ana auti te Uea. Inanon taai aikai ana riai n aki karinaki kunikai n aki akaka, kunikai n takaakaro, bwaai ni katamaroa aika a karakaa taraam n te aro ni kewe.

9.10.3 Karekean Buoka n Tain te Mate

Ngkana iai te mate n te uoote, e na bubuti te bitiobi nakon bereritentin te Bootaki n Aine n reitaki

ma te utu n te karau n nano, ni katautaua te buoka ibukin te kainano, ao n anga te buoka. E na kona ni bubuti te buoka ae ti te arona mairoun te bereritentii n te kooram n unimwane ao te tia kairiiri n te kurubu n ibonga ae rietata. Taan kairiiri n te Nakoanibonga ae Merekiterka ao taan kairiiri n te Bootaki n Aine ana tararuai kekeiaki aikai.

N te katauraoi ibukin te taunimate, e na bubuti naba te bitiobi nakon taan kairiiri n te Bootaki n Aine n anga te mwakuri n aron buokan te uee, te amwaarake, ke tararuakiia ataei, ao katauraoan amwarake aika tau ibukiia kaain te utu imwin te taunimate. Ibukin raon rongorongo n aron te taunimate, taraa 18.6.

Ngkana e riai, membwa aika mate ake a tia n entaute a na taunaki ma kunnikain te tembora. N taian anga tabeua, e na bubuti te bitiobi nakon te bereritentii n te Bootaki n Aine ni katabea te aine ae e a tia n entaute ni kunikaiia ke n taraua kunikain te aine ae tia n entaute ae mate. Te bitiobi ao te bereritentii n te Bootaki n Aine e na kakoaua bwa te mwioko aio e anganaki te aomata are na aki totokoa Kainibaire ibukin kunikain te membwa ae mate a katauraoaki inanon *Reirei ibukin Kunikaian te Mate Ake A Tia Ni Karekei Aia Entaumente*. Taan kairiiri a na kona ni karekei kaetieti aikai man Ana Tabo n Tibwatibwa ni Mwakuri te Ekaretia.

Ibukin kaetieti aika raka iaon kunikaiak te aomata ae mate ni kunikain te tembora, te bitiobi e na taraia n te *Aeniboki 1, 3.4.9*.

Te bereritentii n te Bootaki n Aine, taani kakawari n reirei, ao aine ake tabeman a na reitinako n anga te boutoka, te karaunano, ao te ibuobuoki nakon ana utu te mate inanon aia tai ni bitii aroia imwiin te mate.

9.10.4 Kairake n Ataeinaine Ake A Bikoukou itinanikun te Mare ke Tiina Ake Aki Mare

Taraa 10.12.4.

9.10.5 Kaetieti Ibukin Kunikai ao Kamenti n te Tembora

Taraa 21.1.42.

9.10.6 Taekan Mwaane

Taraa 13.2.8.

10. Kairake n Ataeinaine

10.1	Taraakin Aia Bootaki ni Kairake n Ataeinaine	82
10.1.1	Bukin ao Te Kantaninga Ibukin Aia Bootaki Kairake n Ataeinaine	82
10.1.2	Aia Botoniango Kairake n Ataeinaine	82
10.1.3	Aia Motoo ao Aia Kanikina Kairake n Ataeinaine	82
10.1.4	Aia Koaua Kairake n Ataeinaine	82
10.1.5	Aia Kiraati Kairake n Ataeinainee	83
10.2	Tabeia Kaaro ao Taan kairiiri n te Ekaretia	84
10.3	Nakoanikairiiri n te Uoote irouia Kairake n Ataeinaine	84
10.3.1	Bitiobiriki	84
10.3.2	Aia Beretitentii Kairake n Ataeinaine n te Uoote	85
10.3.3	Tia koroboki Irouia Kairake n Ataeinaine n te Uoote	86
10.3.4	Atuwaitia irouia Kairake n Ataeinaine n te Uoote	86
10.3.5	Beretitentii n aia Kiraati Kairake n Ataeinaine	86
10.3.6	Taan Koroboki n Aia Kiraati Kairake n Ataeinaine	86
10.3.7	Taan Rabakau n aia Waaki ni Kakukurei Kairake n Ataeinaine te Uoote	87
10.3.8	Te Tarekita n te Anene irouia Kairake n Ataeinaine ao Te tia Katang Biano	87
10.4	Boowi ni Kairiiri	87
10.4.1	Ana Boowi Kauntiran te Uoote	87
10.4.2	Boowin Aia Komete Roronrikirake n te Bitiobiriki	87
10.4.3	Ana Bootaki Aia Beretitentii Kairake n Ataeinaine n te Uoote	87
10.4.4	Bootaki ma Kauntira inanon te Bitiobiriki	87
10.4.5	Ana Bootaki te Beretitentii n te Kiraati	88
10.4.6	Aia Bootaki te Nakoanikairiiri n te Kairake n Ataeinaine n te Titeiki	88
10.5	Te Katooto ae Bwainaki	88
10.6	Reirei n te Euangkerio n te Taabati	88
10.6.1	Mwakuri ni Kaukuki	88
10.6.2	Kiraati	88
10.7	Rikirakem I Bon Iroum	89
10.7.1	Rikirakem I Bon Iroum ni Mwakuri aika Buokaki	89
10.7.2	Taian Kanikina, Beeba ni Bwaati, ao te Kinaaki	89
10.7.3	Rikirakem I Bon Iroum Tabeia Taan kairiiri	89
10.8	Bootaki ao Waaki ni Kakukurei	90
10.8.1	Te Reitaki	90
10.8.2	Aia Maroro Roronrikirake n te Bitiobiriki	91
10.8.3	Moanakina ae Boou	91
10.8.4	Kairake n Ataeinaine inanon Tamaroaia	91
10.8.5	Taai aika Taabangaki	91
10.8.6	Aia Kaembwa Kairake n Ataeinaine	91
10.8.7	Bootaki n te Titeiki ao Titeiki aika Mwaiti	92
10.8.8	Aia Maungatabu Roronrikirake	92
10.8.9	Mwanenakin Bootaki ao Baika Riki	92
10.9	Te Anga Reirei iaon te Rabakau ni Kairiiri ao Bonganaia	92
10.10	Te Nakoanikairiiri n te Kairake n Ataeinaine n te Titeiki	92
10.10.1	Beretitentii n te Titeiki	92
10.10.2	Te Kauntira ae Rietata ae Katabeaki nakoia Kairake n Ataeinaine n te Titeiki	92
10.10.3	Aia Beretitentii Kairake n Ataeinaine n te Titeiki	92
10.10.4	Aia Tia Koroboki Kairake n Ataeinaine n te Titeiki	92
10.10.5	Te Nakoanibonga ae te Aaron n te Titeiki–Aia Komete Kairake n Ataeinaine	93
10.10.6	Tibetiariti n Aia Bootaki Kairake n Ataeinaine n te Titeiki	93
10.11	Kangaraoakin Aia Bootaki Kairake n Ataeinaine nakon Kainanon te Tabo	93
10.12	Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki	93
10.12.1	Roronrikirake iaan te Ririki 14 inanon aia Maungatabu Kairake ao Taian Mwaie	93
10.12.2	Kairake n Ataeinaine n Aaro Ake Tabuea	93
10.12.3	Kairake n Ataeinaine Ake Aki Toamau	93
10.12.4	Kairake n Ataeinaine Ake A Bikoukou itinanikun te Mare ke Tiina Ake Aki Mare	94

10. Kairake n Ataeinaine

Bootaki ni Kairake n Ataeinaine bon te tia buo-buoki nakon te nakoanibonga. Bootaki ni kabane a kateaki bwa a na buokia membwa n te Ekaretia ni karikirakei aia koaua iroun Tamara are i Karawa, Iesu Kristo, ao te euangkerio are kaokaki. Rinanon aia mwakuri bootaki, membwa a karekeate reirei, te kaunganano, ao te boutoka inanon aia tai ni kekeiaki ma ni maiuakin ana reirei te euangkerio.

10.1 Taraakin Aia Bootaki ni Kairake n Ataeinaine

10.1.1 Bukin ao Te Kaantannga Ibukin Aia Bootaki Kairake n Ataeinaine

Oin taben te Bootaki ni Kairake n Ataeinaine bwa ana buokia Kairake n Ataeinaine n tatabemaniia nako bwa a na kawakin berita aika tabu ao ni karekei otenanti n te tembora. Ni kakoroa bukin te kantaninga aei, taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine a kairiia Kairake n Ataeinaine n tatabemaniia nako bwa a na kakoroi bukin kouru aikai:

1. Kakorakoraan ana onimaki ao n na koaua iro-un Tamara are I Karawa ao Iesu Kristo.
2. Ataakina ibon irouna bwa ngaia natin te Atua.
3. E tau itiakina man ana ongeaba n taian tua ao ni maiuakinan ana katei te euangkerio.
4. Karekea, kinaa, ao onimakin Ana kairiiri te Tamnei are Raioroi.
5. Katauraoia nakon tibwana aika tabu aika te nati te aine, te buu, te tina, ao te tia kairiiri.
6. E oota ao e kawakin ana berita ni bwabetito.

10.1.2 Aia Botoniango Kairake n Ataeinaine

Aia botoniango Kairake n Ataeinaine e kataurao aan te ibuobuoki nakoia kairake n ataeinaine n tatabemaniia nako bwa a na kakori bukin kouru akana a oti i eta.

Kairake n Ataeinaine ao aia taan kairiiri aika ikawai ana okiokira te botoniango ni moanakin bootaki n te Taabati ao n aia bootaki Kairake n Ataeinaine ake tabeua. Te botoniango e warekaki n aron ae imwiina:

Ngaira naati aine iroun Tamara are i Karawa, ae e tangiriira, ao ti Tangiria. Ti na "riki bwa taan koaua ibukin te Atua n taai nako ao ni bwaai nako,

ao n taabo nako" (Motiae 18:9) ngkana ti kataia ni maiuakina ana koaua te Kairake n Ataeinaine, aika:

Te Onimaki
Anua n Atua
Kororaoin Temanna
Ataibwai
Rinerine ao Bukinakira
Mwakuri Aika Raraoi
Kokoaua ao
Te Tamaroa.

Ti kakoaua ngkai ti kariaia mani butimwaai ao ni mwakuri iaon koaua aikai, ti na tauraoi ni kakorakorai mweengara ao ara utu, ni karaoi ao ni kawakinii berita aika tabu, ni karekei otenanti man te tembora, ao ni kimwareirei ni kakabwaiaki man te karietataaki.

10.1.3 Aia Mooto ao Aia Kanikina Kairake n Ataeinaine

Aia Mooto Kairake n Ataeinaine bon "Teei ibukin te Koaua ao te Eeti."

Aia Kanikina Kairake n Ataeinaine bon te tooti ae katobibiaki n aia mooto Kairake n Ataeinaine. Te tooti e tei ibukin otan Kristo are e kona n ota-nako rinanoia aine tatabemaniia nako. Kairake n Ataeinaine a kaoaki nakon "teirake ao oota bwa [aia] oota e na tauaki bwa te kainibaaire ibukiia aaba nako" (D&C 115:5).

10.1.4 Aia Koaua Kairake n Ataeinaine

Aia koaua Kairake n Ataeinaine a katotoonga maiun Kristo. Reirein te eunangkerio n te Taabati, ni Uataboaki, ao botaaki ake tabeua a na buoka te Kairake n Ataeinaine n tatabemaniia ni karaoi baika bongana aikai ni maiuna.

Taian rongorongo aika imwina ao rinanoan booki aika tabu e anga te kona n ataa nanon koaua n tatabeua. Ana kamanenai rongorongo aikai taan kairiiri n tain reirei. Taan kairiiri ana kaungaia kairake n ataeinaine ni karaoi koaua aikai inanon maiuia ao ni kamanenai bwa boutokan aia taetae ao akee aanga.

Taian kara ni irekereke ma bonganaia a buokia Kairake n Ataeinaine n uringi bonganaia.

Onimaki (mainaina): Ngai bon natin Tamara are i Karawa te aine, ae tangirai. Iai te onimaki irou n Ana babaaire ae akea tokina, are mena inanon Iesu Kristo, au tia Kamaiu (taraa Aramwa 32:21).

Aron te Mimitong (buru): I a tia ni karekei inanon karikau tamaroan te mimitong, are N na kakorakorai ni karikirakea (taraa 2 Betero 1:4–7).

Boonganaiia n Tatabemaniia (uraura): I bonganai n tainako n au mition mai karawa ake I katai ni kakoroi bukiia (taraa D&C 18:10).

Wanawana (kiriin): N na aki toki ni kakaai aanga ibukin reiakinan ao karikirakean (taraa D&C 88:118).

Rinerine ao Mwiokoau (aoranti): N na rinea ae raoiroi iaon aika bubuaka ao ni butimwaii tibwanga ibukin au babaaire. (taraa Joshua 24:15).

Mwakuri aika Tamara (baboboo): N na buokiia tabemwaang ao ni katea abanueana rinanona mwakuri aika a eti. (taraa Nibwaai 12:16).

Kokoaua (bebo): N na karekeia te ninikoria ni maiu aio ni karaoi mwakuri aika aki bilitaki ma au ataibwai iaon te eti ao te kairua. (taraa Iobi 27:5).

Raoiroi (koora): Nna katauraoi n rin n te tembora ao n teimatoa n itiaki ao ni kororaoi. Au iaingo ao au mwakuri ana kabotoaki iaon te aroaro ni maiu ae taabangaki ae rietata (taraa Taeka n Rabakau 31:10).

10.1.5 Aia Kiraati Kairake n Ataeinaine

Taian Kairake n Ataeinaine inanon te uoote a bwenuauki nakon tenua te koraki ni kaineti na kon aia ririki: Biiawe (ririki 12–13), Mwaia Meite (ririki 14–15), ao Raurere (ririki 16–17).

Ngkana e a rikirake te Kairake n Ataeinaine nakon te kurubu n ririki ae boou, ana taan kairiiri ao ana beretitentii n te kiraati te Kairake n Ataeinaine e na butimwaiia.

Biiawe, Ririki 12–13

Ngkana te Kairake n Ataeinaine e a roko n te ririki 12, e na maroro ma te bitiobi. E na rikirake man te Moanrinan nakon te Kairake n Ataeinaine ao

ni moana irakin bootakin te Kairake n Ataeinaine inanon ana tai are tibwaia n te Moanrinan (taraa 11.4.3). Bon te membwa n te Biiawiwe kiraati.

Ibukiia taian bwaeonii ngkoa n te Ekaretia, te biiawiwe bon te kanikina ibukin te inanoi, ibuobuoki ao te mwakuri. Ngke taian Kairake n Ataeinaine n te Ekaretia a moan wakinaki bwa te kurubu, a aranaki bwa Biiawe.

Ngkai te membwa n te Biiawiwe kiraati n te bong aei, te Kairake n Ataeinaine e na kakorakora ana onimaki iroun Tamana are I Karawa. Aio te tai ibukina n tei ibukin te koaua ao te raoiroi ao n “teirake ao n ootanako” (D&C 115:5).

Mwaia Meite, Ririki 14–15

Te kairake n ataeinaine e na riki bwa te membwa n te Mwaia Meite kiraati ngkana e roko n te ririki 14.

Te ara *Mwaia* kaineti nakon te Mutual Improvement Association (MIA) are riki ngkoa bwa aran ana burokuraem te roronrikirake inanon te Ekaretia. Te taeka *Meite* nanona te kairake n ataeinaine. Te Mutual Improvement Association e kamanena te rooti bwa kanikinaean aia bootaki, ao te kanikina anne e toma nako ma te Mwaia Meite n te bong aei bwa kanikinan, te tangira, te onimaki, ao te itiaki.

Ngkai kaain te kiraati n te Mwaia Meite n te bong aio, te Kairake n Ataeinaine e na kakorakora ana koaua I Roun Tamana are i Karawa ao Iesu Kristo, ni butimwaea ao ni mwakuri iaon ana koaua te Kairake n Ataeinaine ao n reiakina aron te tangira, te onimaki, ao te itiaki.

Raurere, Ririki 16 –17

Te Kairake n Ataeinaine e na riki bwa te membwa n ana kiraati te Raurere ngkana e roko n te ririki 16.

Ibukin tienture aika batia baan te kai ae te raurere e kanikinaea te karineaki ao te waaki, aimoaraa riki ngkana e waeaki inanon te baunuea.

Ngkai te membwa n ana kiraati te raurere n te bong aio, te Kairake n Ataeinaine e na katauraoa ni karaoa ao ni kawakini berita aika tabu ao ni karekei otenanti n te tembora.

Tebwi ma wanua-Ana Ririki te Kairake n Ataeinaine

Te Kairake n Ataeinaine e bon tataneiai ni waaki nakon te Bootaki n Aine i aon ana 18 n ririki ke n te ririki are na roko. Man te ririki ni maiu ae 19, te Kairake n Ataeinaine n tatabeman e riai n ira te Bootaki n Aine. Ibukin aanga nako n tatabeua, n aron ana koaua te aomata, ikawaina, te anga beeba man te reirei, nanona ni kan reita nako ana waaki

ma rorona, kaeakin te kura ae rietata, te Kairake n Ataeinaine e na kona ni kaaina te Bootaki n Ataeinaine mai mwaina imwaain koron 18 an ririki ke na tiku ni maan inanon te Kairake n Ataeinaine. Kairake n Ataeinaine n tatabemaniaa nako a na maroro ma a na karo ao te bitiobi ni motikia bwa tera te kabanea n tamaraa ibukin buokan neienne n tiku ni kakaonimaki n roroko n te Ekaretia.

Kairake n Ataeinaine ao taan kairiiri n te Bootaki n Ataeinaine ana uaia ni mwakuri ni karaao te bitaki nako nanon te Bootaki n Ataeinaine ae kororaoi ibukiia Kairake n Ataeinaine n tatabemaniaa nako.

10.2 Tabeia Kaaro ao Taan kairiiri n te Ekaretia

Kaaro iai moan tabeia ibukin te warebea ni bwain te tamnei ao bwain te rabwata ni maiuia natia (taraa D&C 68:25–28). Te bitiobiriki ao taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine ana boutoka ma ana aki onea mwiia karo n tabeia aio. A na anga boutoka inanon kawai aikai:

A na buokiia kaaro ni buokiia natia aine ni katauraoi ni karekei kakabwaian te tembora man iirakin kainibaire aika karinanaki inanon 10.1.1.

A kaungai itoman imarenaia kairake n ataeinaine ma aia karo.

A kakoaua bwa bootakiia Kairake n Ataeinaine ao bootakiia rororrikirake ake tabeua ana aki kataka te uota ae aki kantaningaaki iaoia utu ke a kaiangatoa ma bootakiia utu.

Taan kairiiri a na riai n kakorakoraa aia namakin aimoarara riki nakoia kairake n ataeinaine ake a roko man mwengaia are karako ma iai te boutoka ibukin maiuakinan te euangkerio.

10.3 Nakoanikairiiri n te Uoote irouia Kairake n Ataeinaine

Te mwakoro aio e korakora iaon tabeakinakin aia bootaki Kairake n Ataeinaine n te kawai are na kakorakoraa Kairake n Ataeinaine n tatabemaniaa nako ao aia utu. Taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine ana aki toki n rinanoimwakoro 3, are kabwarabwarai oin tuua aika kabuta n te kairiiri. Reirei aikai a raonaki ma katauraoi n tamnei, irakin taian kauntira, buokaia tabeman, ao te reirei taekan ana euangkerio Iesu Kristo.

10.3.1 Bitiobiriki

Te bitiobi ao ana kauntira ana katuraoi kairiiri n te nakoanibonga ibukin aia bootaki Kairake n Ataeinaine. A tararuia ao ni kakorakoraa Kairake n Ataeinaine, ni mwakuri ni kaan ma kaaro ao

taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine inanon te waaki aio.

Bitiobi

Te Bitiobi e na wetea ao ni kaokoroa te aine ni mwakuri bwa te beretitenti irouia Kairake n Ataeinaine. E na tararuua naba te wewete ao kaokoroa taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine. E na mwiokoa ana kauntira ni weteia ao ni kaokoroia taan kairiiri aikai.

Te bitiobi e na maroro ma te aine n tatabeman are ea a tia ni kabwanina te Personal Progress program (taraa 10.7.3).

Bitiobi ao Ana Kauntira

Te bitiobi e na aki toki ni iri ma ana kauntira inanon bootakin Kairake n Ataeinaine, mwakuri, ao waaki ni kakukurei. Te bitiobi e na mwakuri ma taian Raurere. E na mwiokoa ana kauntira ake a mwakuri ma riikan ni mwakuri ma te Biiae ao ana kauntira ake a mwakuri ma taan reirei ni mwakuri ma te Mwaia Mwaite.

Te bitiobi e na katabea temanna man ana te tia tararuua ni kauntira bootakin te Kairake n Ataeinaine inanon te uoote. Te kauntira aio e na bootaki n taainako ma te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine. E na ribooti iaon bwaai irouia Kairake n Ataeinaine inanon bootakin te bitiobiriki.

E na maroro te bitiobi ma kairake n ataeinaine n tatabemaniaa n aki kee iaan teuana n te ririki. Ngkana e riai, e na maroro n tatabemaniaa te 16–17 n-ririki uoua te tai ni katoa ririki. Ngkana e aki riai, e na mwiokoa ana kautira ni kairi tabeua man taian maroro aikai. Onoua namwakina imwin taian kairake n ataeinaine i marenan taian ririki 12–15 ana iai ana maroro ma te bitiobi ni katoa ririki, e na maroro ma kauntira n te bitiobiriki are tararuua ana kiraati.

Inanon taian maroro aikai, te bitiobi ao ana kauntira ana iri kainibaire inanon *Aeniboki 1*, 7.1.7. Ana kona ni katanrikaakia naba nakon te Young Personal Progress Tracking Sheet ibukiia Tan kairiiri, aika a karekea man te tia koroboki irouia Kairake Aine n te uoote.

Te bitiobi ma ana kauntira ana ataia Kairake n Ataeinaine n tatabemaniaa inanon te bootaki n toa ngkana e waerake man te Moanrinan nakon te Kairake n Ataeinaine, ngkana e a waerake nakon te kurubu n ririki ae boou, ao ngkana e karekea te Young Womanhood Recognition. Ngkana e a waerake te kairake n ataeinaine nakon te kurubu ae boou, te mebwana te bitiobiriki e anganna te beeba ni kokoaua.

Membwa n te kauntira n te bitiobiriki ana uaia n tataro ni iangoia bwa antai ae na weteaki bwa

taian beretitenti. Aki rinea taan kairiiri tii ibukin aia ririki ke maniia inanon te kiraati. E kona ana beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine n rekomente te Kairake n Ataeinaine ni mwakuri bwa te beretitenti n te kiraati (taraa 19.1.1 ao 19.1.2).

Ngkana te membwa n te bitiobiriki e wetea te Kairake n Ataeinaine ni mwakuri bwa te beretitenti n te kiraati, e na butiia bwa e na rekomente bwa antai ae na weteaki bwa taian kauntira ao te tia koroboki. E maroro ma ngaia n iangoa te tabe aio ma te tataro mwaaka, ni kakea te kairi mairoun te Uea bwa antai ae na rekomente. E ngae n anne, te membwa n te bitiobiriki e na buoka naba te kiraati beretitenti n oota bwa te kabanea n tabe ni karekea te kairi bwa antai ae tiku iaona te wewete ma te bitiobiriki.

Te membwa n te bitiobiriki e na kakaea te kariaia mairoun ana karo te kairake n ataeinaine imwain butiakina ni mwakuri inanon teuana man wewete aikai.

Imwin kaananuan wewete aikai, te membwa n te bitiobiriki e na kaira te kairake n ataeinaine nakon aia kiraati ibukin kamatoakin rineaia. Ngkanne te bitiobi ke te kauntira ae mwiokoaki e na kaokoroa te Kairake n Ataeinaine. Te membwa n te bitiobiriki e na katanoatai taian wewete aikai inanon bootakin te toa ma e na aki bubuti ibukin te rinerine ni kamatoa.

Te tia kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine e na kona n reitaki ma te bitiobiriki ibukin taian bitaki ake a na kainanoaki inanon te beretitentii ni kiraati.

10.3.2 Aia Beretitentii Kairake n Ataeinaine n te Uoote

Te beretitentii n aia Kairake n Ataeinaine n te uoote e kaainaki n te beretitenti ao uoman kauntira. A mwakuri iaan ana kairi te bitiobiriki. Ana karekei naba bootaki ao boutoka aika reitinako man te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine n te titeiki.

Te membwa n tatabeman nako n te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine n te uoote a tabeakina teuana te kiraati n te Kairake n Ataeinaine, n ae oti imwiina:

Beretitenti: Raurere

Moan Kauntira: Mwaia Meite

Kauoman ni Kauntira: Biaiwe

Aia Beretitenti Kairake n Ataeinaine n te Uoote

Aia beretitenti Kairake n Ataeinaine iai irouna tabena aikai:

E na mwakuri bwa te membwa inanon te kauntira n te uoote. Ngkai te membwa n te kauntira aio, e na iri aanga nako ni katea te onimaki ao ni kakorakoraia n tatabeman nako ao taian utu (taraa

mwakoro 4). Boni ngaia naba te membwa n aia komete roronrikirake n te bitiobiriki (taraa 18.2.9).

E na kanakoi taian rekomente nakon te bitiobiriki ibukiia taian aine bwa ana weteaki ni mwakuri inanon aia bootaki Kairake n Ataeinaine. Inanon karaoan rekomente aikai, e na irinanon kainibaire aikai inanon 19.1.1 ao 19.1.2.

E na reireiniia tabeman taan kairiiri n aia mwakuri n te Kairake n Ataeinaine, ni kamanena te aeniboki bwa buokana.

E na tararuai taian rekooti, ribooti, kataumwane, ao mwanen te uoote n aia bootaki Kairake n Ataeinaine. E na ibuobuoki te tia koroboki n te Kairake n Ataeinaine n te tabe aio.

Te Beretitenti n Aia Kairake n Ataeinaine ao Ana Kauntira n te Uoote

Te beretitenti irouia Kairake n Ataeinaine ao ana kauntrira iai irouna tabeia aikai:

Ana ataia kairake n ataeinaine nako n tatabeman ao n taneiai ma aia tarena, te bwai ae a tatangiria, ao kakaewenkoakiia. A na kakaei taian kawai ni kakorakoraia kairake n ataeinaine n tatabemaniia, ao ni buokiia ni karikirakeia n aia koaua, ni kaungaiia ni ira bootakin aia Kairake n Ataeinaine. Anga nanoia aika onoti nakoia kairake n ataeinaine aika membwa aika boou ao kairake n ataeinaine ake aki roroko.

A buokiia kairake n ataeinaine n tatabeman nako inanon aia utu.

Ana buokiia kairake n ataeinaine ni mwakuri iaon Rikirakena Ibon Irouna A kaungaaki naba ni mwakuri iaon Rikirakeia Ibon irouia n tii ngaiia.

Ana kona ni maroro ma aia karo ao taan kairiiri n te nakoanibonga ibukin kainanoia kairake n ataeinaine.

Ana kakoaua bwa te burokuraem n aia uoote Kairake n Ataeinaine e baireaki ao ni mwakuri raoi. Ao n raon te mwakuri aio, ana tararua ao n tuangiia taan anga kairi ao taan rabakau aika Mwatai n te uoote irouia Kairake n Ataeinaine.

A na aki toki n anga reirei inanon kiraati n te Taabati, n te aro bwa ana kona n tibwa te tabe aio ma taan rabakau irouia kairake n ataeinaine. Ana tararuai kekeiaki ni karikirakei kamatebwaiyan ao reirei inanon te bootaki ni Kairake n Ataeinaine Inanon kekeiaki aikai, ana iri nanon oi ni iango inanon 5.5.3 ao 5.5.4.

Ana iri kiraati ni bootakin te beretitentii ao ni katuraoi kainibaire n aron kainanoakiia.

A na mwakuri ma beretitentii n taian kiraati ni babairei ao ni karaoi kanoan bootaki aika iangoaki, n raonaki ma Bootaki aika buokaki karaoaia.

A na buokia beretitentii ni kiraati ni katea te kateuanaaki ibuakoia kairake n ataeinaine.

A na reirei te rabakau ni kairiiri ao bonganaia nakoia beretitentii n taian kiraati ao taan kairiiri inanon aia bootaki Kairake n Ataeinaine (taraa 10.9).

A na karaoi bootaki n te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine.

A na bootaki ni katoa tai ma te kauntira inanon te bitiobiriki are a na tararua bootaki ni Kairake n Ataeinaine.

10.3.3 Tia Koroboki Irouia Kairake n Ataeinaine n te Uoote

Te tia koroboki irouia Kairake n Ataeinaine iai tabena aikai:

E na reitaki ma te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine ni katauraoi akenta ibukin boowin te beretitentii. E na iri bootaki aikai, n tau mwiin rongorongo, ao ni kawakin mwiin taian mwakuri.

E na reireiniia taan koroboki n te kiraati ao n tararua aia mwakuri n tararuai rekooti ibukin rorokoia. Ni katoa kuata, e na botii rongorongan te roroko, n rinanoi ma te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine ao ni kanakoi nakon te kiraaka n te uoote.

E na kakoaua bwa te bitiobiriki ao aia beretitentii Kairake n Ataeinaine bwa ataia kairake n ataeinaine ake a aki batii ni iriri bootaki ao kairake n ataeinaine ake ana waetata ni karikirakeaki nakon riki ana kiraati teuana te Kairake n Ataeinaine.

E na kamanena te Beeba Rimwin Rikirakem Ibon Irouum irouia Kairake n Ataeinaine ibukiia taan kairiiri n taua mwiin rikirakeia ataeinaine n tatabemania ngkana a roko inanon Rikirakem I Bon Irouum ao mwakuri ake tabeua bwa ana kakoroi kanoan wewete ibukin te kairiiri. Ngkana te kairake n ataeinaine e bon baireaki bwa e na matoro ma te membwa n te bitiobiriki, te tia koroboki e na kona n angan teuanne katoton ana beebe n tau mwiia te kairake n ataeinaine.

E na buoka te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine ni katauraoa kataumwane n te ririki ao akaunti ni kabane mwane.

10.3.4 Atuwaitia irouia Kairake n Ataeinaine n te Uoote

Te bitiobiriki e na kona ni weteia atuwaitia irouia Kairake n Ataeinaine ni buoka te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine ma tabeia Te Tia Kairi n tatabemania e na mwakuri ma kurubu n ririki aika a ataaki irouia kairake n ataeiniane ao ni mwakuri iaan ana kairi te membwa n te beretitentii are katabeaki nakon te kurubu n ririki anne Atuwaitia ana iai irouia taabe aikai:

A na buoka te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine ao beretitentii ni kiraati ni babaarei ao ni kakoroi nanon mwakuri aikai, ni ikotaki ma Miutuo.

Ana kona n angareirei n te reirei n Taabati. A na kona ni ibuobuoki nabi n reirei rabakau ni kairiiri nakoia beretitentii n taian kiraati.

A na kona ni ibuobuoki n rekootin rikiraken tatabemania kairake n ataeinaine inanon te burokuraem n Rikirakeia Ibon Irouia.

Ana iri ana bootaki te beretitentii n te uoote n te Kairake n Aine ngkana a kaoaki.

10.3.5 Beretitentii n aia Kiraati Kairake n Ataeinaine

E tataneiai ni weteaki beretitentii ibukin tatabeua kiraati irouia Kairake n Ataeinaine. Inanon te uoote ke te mwaanga ma tabeman kairake n ataeinaine, temanna te beretitentii e na kona ni weteaki ibukin tomakin kurubu n ririki ni karokoa kairake n ataeinaine a kona ni botakaki inanon aia kiraati nako.

Beretitentii ni kiraati iai irouia tabeia aikai:

A na tararua iaoia ao ni bobotia membwa ni kiraati, ai moarariki membwa ake a boou ao ake aki roroko ao ake aki toamau ke kainnano tabeua aika kaokoro. A tataro ibukiia, ni kabanei aia tai ma ngaiia, ao n riki bwa rao ni koaua.

A na buokia kiraati membwa ni katei iraorao ni kaan, n reiakin rabakau ni kairiiri, ao ni maeukina te euangkerio.

A na buoka te kairake n ataeinaine n tatabemania n ataia bwa e butimwaeaki ngkana e riki bwa kain aia kiraati.

A na boutokai aia mwakuri kiraati membwa n te burokuraem ibukin Rikirakem Ibon Irouum.

A kakaraoi n taainako kiraati ni bootakin nako te beretitentii.

A kairi bootaki n te Taabati ibukin aia kiraati.

A buobuoki ni babaarei mwakuri ni kakukurei, n raonaki ma Bootaki ni inanoi.

Te beretitentii n te kiraati e na mwakuri iaon ana komete n rororrikirake te bitiobiriki (taraa 18.2.9).

10.3.6 Taan Koroboki n Aia Kiraati Kairake n Ataeinaine

Taan koroboki n kiraati iai tabeia aikai:

A na boboti ao n rinanoi rongorongan te rooroko ao ni kanakoi nakon te tia koroboki n te kairake n ataeinaine.

Ana inanoi ma te beretitentii n te kiraati ni katauraoa te akenta ibukin bootakin te beretitentii.

A iri bootaki aikai, n tau mwin rongorongo, ao ni kawakin mwiin taian mwakuri.

Ana kona ni buokiia beretitentii ni kiraati ao taan kairiiri n te kairake n ataeinaine ni babaairei taian waaki ni kakukurei.

10.3.7 Taan Rabakau n aia Waaki ni Kakukurei Kairake n Ataeinaine n te Uoote

E na weteia taan rabakau te bitiobiriki ni mwakuri n te tai ae aki maan ni babaairei ao ni karaoi kanoan mwakuri aika onoti. Ibuskin te katoto, taan rabakau ana weteaki ni buoki mwakuri n aron aia kaembwa kairake n ataeinaine, aia maungatabu roronrikirake, ao taian takakaro. Taan rabakau aikai ana mwakuri iaan ana kairi n te uoote te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine.

10.3.8 Te Tarekita n te Anene irouia Kairake n Ataeiniane ao Te Tia Katang Biano

Te bitiobiriki e na wetea te tarekita n te anene ao te tia katang biano irouia Kairake n Ataeinaine. A na kona ni karababai wewete aikai nakoia ika-wai n aine ke kairakea n ataeinaine.

Te tarekita n te anene e na rinei ao ni kairi anene n taromauri ibuskin mwakuri ni kaukuuki ibuskin te Taabati. E na buokia naba kairake n ataeinaine n reireiniia anene aika rineaki ao ni kari-kirakei aia kona n anene.

Te Tia Katanga te biano e na katanga te anene ni kaukuki ao te anene ni kainiin ao raon anene inanon aia bootaki Kairake n Ataeinaine.

10.4 Boowi ni Kairiiri

10.4.1 Ana Boowi Kauntiran te Uoote

Te beretitenti irouia Kairake n Ataeinaine e na mwakuri bwa te membwa n te kauntira n te uoote (taraa mwakoro 4).

10.4.2 Boowiin Aia Komete Roronrikirake n te Bitiobiriki

Te bitiobi ngaia ae na kaira aia komete roronrikirake n te bitiobiriki. Te komete aio e kaainaki n te bitiobiriki, temanna te tia buobuoki n aia kooram ibonga n ibuobuoki, taan reirei ao riikan ao beretitenti n te kooram, taian beretitenti n te kiraati irouia Kairake n Ataeinaine, ao aia beretitenti Kairake n Ataeinimwaane ao Kairake n Ataeinaine. Ibuskin rongorongo riki, taraa 18.2.9.

10.4.3 Ana Bootaki te Beretitentii Irouia Kairake n Ataeinaine n te Uoote

E na karaoa ana bootaki n tainako aia beretitentii Kairake n Ataeinaine. E na mataniwiia te bootaki te beretitenti ao ni kairia. Te tia koroboki e na ira, n taua mwiin rongorongo, ao n kawakin rimwiakin taian mwakuri.

E na raonaki te akenta ni bwaai aikai:

1. Rinanona bwa na kanga te Kairake n Ataeinaine inanon te kiraati n tatabeua ni kakoroi kanoan baika tauaki inanon 10.1.1. Bairei kawai ni buokiia Kairake n Ataeinaine n tatabeman ni kakoroi bukin botoniango akanne ni katabwaninna riki.
 2. Wareki ao ni maroroakin taekan booki aika tabu ao kaetieti man taan kairiiri n te Ekaretia are kaineti nakon nakoia.
 3. Karaoi babaaire ni kaetieti nakon beretitentii ni kiraati inanon aia mwakuri.
 4. Maroroakinakina nakoraoi aia waaki ni kakukurei Kairake n Ataeinaine. Maroroakin kainibaireia Kairake n Ataeinaine inanon babaairean mwakuri ake ana buokiia ni karina bongan te Kairake n Ataeinaine inanon maiuia.
 5. Maroroakin kaetietin te euangkerio inanon kiraati n te Taabati ao ni bairei kawai ni karikirakei.
 6. Rinanoi rekootin te roroko. Bairei kawai ni buokiia membwa aika boou ao Kairake n Ataeinaine aika aki batni kakaonimaki bwa ana roroko.
 7. Rinanoi ana kataumwane ao kabane mwane te Kairake n Ataeinaine.
- Te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine e na kona ni kaoa te tia kaeti ao taan rabakau ni iri bootaki aikai ni kainanoaia.
- ##### **10.4.4 Bootaki ma Kauntira n te Bitiobiriki**
- Ana beretitenti te Kairake n Ataeinaine ana bootaki n tainako ma te kauntira inanon te bitiobiriki are tararua aia bootaki Kairake n Ataeinaine.
- Inanon bootaki aikai a kona ni uaia ni maroro ibuskin aron te rikirake ao kainanon te Kairake n Ataeinaine n tatabeman. Kaain te Beretitentii n te Kairake n Aine ana anga te ribooti, ana karaoi taian rekamente, ao ana rinanoi babaaire ibuskin bootaki ao mwakuri ni kakukurei. Ngkana e riai, taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine ao beretitentii ni kiraati ana kona ni kaoaki ni ira te bootaki aikai n anga ribooti ao ni karekei kaetieti.

10.4.5 Ana Boowi te Beretitentii n te Kiraati

Te beretitentii ni katoa kiraati e na karaoa te boowi n tainako. Te beretitenti n te kiraati e na kaira te boowi. E na iri te tia koroboki, n tau mwin rongorongo, ao ni kawakina mwiin mwakuri nako. Te membwa n te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine ao te tia kaeti n te kiraati ake a tabeakina te kiraati ana iri naba.

Ana kona ni karinaki bwaai aika imwiina n te akenta:

1. Babairei kawai ni kakorakoraia membwa n te kiraati, n ikotaki ma membwa aika boou ao membwa aika aki roroko. Baireia naba kawai ni iraorao nakoia kairake n ataeinaine n aro ake tabeua.
2. Wareki ao ni maroroakin taekan booki aika tabu ao reirei mairouia taan kairiiri n te Ekaretia are kaineti nakon tabeia.
3. Baireria ni kawariia membwa ni kiraati ni kainanoaia.
4. Maroroakin kawai ni buokia kairake n ataeinaine n tatabeman ni katokanikaia inanon Rikirakem Ibon Iroum.
5. Bairei bootakin kiraati ao waaki ni kakukurei.
6. Iangoi bwaai ni maroroakin inanon ana boowi ni komete ni roronrikirake n te bitiobiriki (taraa 18.2.9).
7. Karekei kataneiai ni kairiiri mai rouia taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine n te uoote.

10.4.6 Aia Bootaki ni Kairiiri Kairake n Ataeinaine n te Titeiki

E na kona ni karoaki aia bootaki ni kairiiri Kairake n Ataeinaine teuana e tai n te ririki n aron are kabwarabwaraaki n. Ana iri taian beretitentii ao taan koroboki n te Kairake n Ataeinaine n te Uoote. Taan kaeti ao taan rabakau, ao te membwa n te bitiobiriki e katabeaki nakon te Kairake n Ataeinaine e na kona ni kaoaki bwa e na iri ni kainanoana. Taraa 18.3.11.

10.5 Te Katooto ae Bwainaki

Te katooto ae bwainaki a katauraoi kawai ni koaua ni kakorakora ao ni kairia membwa n te Ekaretia. Ngkai te kairake n ain e kawakin katein te euangkerio, ana riki bwa taan mwakuri korakora inanon te Ekaretia ao te aonnaba. A na kororaoi naba ni karekei taian otenanti n te tembora.

Inanon te boki ae uarereke *IBukin Kakorakia Roronrikirake*, te Moan Beretitentii e kabwarabwarai katein te euangkerio ao n reireiniia kairake aron

karaoakia. Kairake n Ataeinaine n tatabeman ana iai aia kaobi *Ibukin Kakorakia Roronrikirake*. E na rinanoi katei n tainako ao ni kataui bwa a uara aron maiuakinakia iroun neienne.

Taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine ana kamatebwaii taian katei ake inanon te boki ae ua-reke ao n karaoi kanoaia. Ana kakaei kawai n reirei ao ni kamatoai katei aikai n tainako inanon reirei ao Bootaki aika uataboaki, kaembwa, aia maungatabu roronrokirake, ao bootaki riki tabeua.

Membwa n te bitiobiriki ao taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine a kona ni kaungaiia kaaro ni kamatebwaiia te euangkerio ni kaotia ni maiuia, ao ni maroroakinna ma natiai aine. A kona naba ni kaungaiia Kairake n Ataeinaine ni kamanena *Bukin Kakorakorakia Roronrikirake* bwa aia bwai n reirei ibukin bootakin te utu n te tairiki ao n taetae.

10.6 Reirei n te Euangkerio n te Taabati

Ana bootaki Kairake n Ataeinaine ni katoa Taabati ni karikirakea otaia n te euangkerio, n ata ana kaeka te euangkerio nakon aia titiraki ni katoa bong, ni karekeia aia tai n namakina te Tamnei, ao ni kakorakora ao n tibwaua aia koaua.

10.6.1 Mwakuri ni Kaukuki

Ngkana e riai, Kairake n Ataeinaine ni kabane ana bootaki ibukin mwakuri ni kaukuki imwain te kiraati n Taabati. Te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine n te uoote e na tararua mwakoron te bootaki aio, ao te membwa n te beretitentii n te kiraati e na kairia.

Inanon tain te kaukuki, taan kairiiri ana karoa te namakin are na kaooa te Tamnei ibukin taian reirei ake i mwiina. Mwakuri ni kaukuki ana karina te butimwaii, te anene, te tataro, warekan ana boto ni iango te Kairake n Ataeinaine, ao taian katanoata.

Ngkana e kariaiakaki iroun te titeiki beretitentii, Kairake n Ataeinaine ao Bootaki n Aine e na kona ni botakiaki aia kaukuki n te Taabati teuana inanon te namwakaina (taraa 9.7.1).

10.6.2 Kiraati

Imwin te kaukuki, kairake n ataeinaine ana bootaki ibukin te reirei n te euangkerio. Aia Kiraati Kairake n Ataeinaine aki toki ni bootaki ni maenako n aia kurubu n ririki. E ngae n anne, taan kairiiri ana kona ni kataui aanga aika imwiina ni kainanoakia:

1. Inanon te uoote ma te mwaiti ni kairake n ataeinaine ae korakora, e na raka iaon teuana te kiraati ae na wakinaki inanon te kurubu n

ririki, ma te tia kaeti ao te beretitentii n te kiraati are a weteaki ibukin te kiraati n tatabeua.

2. Inanon te uoote ke te mwaanga ma tabeman kairake n ataeinaine, kurubu n ririki a kona ni bootaki ibukin reiakinan te euangkerio n te Taabati ao aikoa kainanoaki taan kaeti.
3. Inanon uoote nako, ni kabane kairake n ataeinaine ana bootaki ni kabane teuana te tai n te namwakaina ibukin te bootaki n reirei

Taan reirei a bon aki toki n reiakinaki irouia membwa n te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine ke taan kaeti man te kairake n ataeinaine. Membwa n te beretitentii ao taan kaeti ana tibwa te tabe aio ni kainanoana. Kairake n Ataeinaine ana ibuobuoki n reirei man te tai teuana nakon teuana. Ngkana kairake n ataeinaine aanga aia reirei, te membwa n te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine ke te tia kaeti e na buokiia ni katauraoi. Taan kairiiri n te nakoanibonga ao tabeman aika kakaonimaki membwa n te uoote ana kona ni kaoaki naba n anga n te taina. Te koraki ake a reirei ana iri oi ni iango ianon 5.5.4.

Taan kairiiri ana kaungaiia kairake n ataeinaine ni uoti kaobin booki aika tabu ngkana e kona. N aron kainanoan reirei n tatabeua, taan kairiiri ana bubuti naba nakoia Kairake n Ataeinaine ni uotii bookin te Ekaretia aika a tia ni kariaiakaki.

Kairake n Ataeinaine ao kairake ni mwane ana bootaki n te tai teuana, n ana kaeti te bitiobiriki.

10.7 Rikirakem I Bon Iroum

Rikirakem I Bon Iroum bon te burokuraem ae karaoaki ni buokiia Kairake n Aine ni kakorakorai aia koaua ibukin Iesu Kristo, ni katauraoi ibukin aia mwakuri n taai aika ana roko, ao ni katauraoia bwa ana tau ni karaoi ao ni kawakin beritan te tempora aika tabu.

Taan kouru n te burokuraem a kaotaki inanon *Rikiraken te Kairake n Ataeinaine Ibon Irouia* n te boki. Kairake n Ataeinaine ana mwakuri ma aia karo ao taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine ni kaeta ao ni kabobongai taian kouru are a boboto iaon bonganaia Kairake n Ataeinaine.

Imwiin katauana raoi, kaaro ao taan kairiiri ana kona ni katamaroai burokuraem ni buokiia Kairake n Ataeinaine n taian kainano aika onoti. Ibukin te katooto, ana kona ni kataua kainanoia kairake n ataeinaine ma aia aki toamau ke tokin aia reirei, Kairake n Ataeinaine ake a kaaina te Ekaretia ke ni moanna ni kakaonimaki n te Kairake n Ataeinaine imwiin te ririki ae 16, ao Kairake n Ataeinaine ake tiaki kaain te Ekaretia. Ngkana e karaoaki te bitaki ke te okoro ibukin temanna, a

riai taan kairiiri ni iangoa mwin te bitaki anne ake ana kona n riki nakoia aine ake tabeman.

10.7.1 Rikirakem I Bon Iroum Mwakuri Aika Buobuokaki

Taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine ao taian beretiteentii n te kiraati ana kona ni bairei tabeua mwakuri Ibukin Rikirakem I Bon Iroum ibukin Buokana (taraa 10.8.1). Ibukin te katooto, a kona ni kabane Kairake n Ataeinaine ni ibuobuoki nakon temanna te Kairake n Ataeinaine ni karaaoan ana mwakuri aika a kakawaki. Aekaki ni waaki ni kakukurei n te kurubu aikai a riai ni baireaki n irianaki ma te tataro mwaaka ao n karaui raoi n rinei ni kakoaua bwa buroukuraem n Rikirake I Bon Iroum a na teimatoa n onoti nakoia n tatabeman ibukia kairake n ataeinaine.

10.7.2 Kanikina, Beeba ni Kakoaua, ao Te Kinaaki

Taan kairiiri n te uoote ana karekei beebe ni kokoaua ao kanuanga ibukin Rikirakem I Bon Iroum rinanon ana Bootaki ni Mwakuri n Tibwatibwa te Ekaretia. A na kamanenai katau mwanen te uoote ni kabooi bwaai aikai.

10.7.3 Tabeia Taan kairiiri ibukin Rikirakem I Bon Iroum

Taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine

Ngkana te Kairake n Ataeinaine ae e a roko n 12 ana ririki, te kauoman ni kauntira inanon te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine ao te tia kaeti n te kiraati ibukin te Biaiwe e na baireia ni bootaki ma neienne ao ana karo. Te membwa n te Biaiwe kiraati beretiteentii e na iri naba.

Taan kairiiri anaa angan te Kairake n Aine te *Rikiraken te Kairake n Ataeinaine Ibon Irouna* te boki ao ni kabwarabwara te burokuraem nakon neienne ao ana karo. Ana kaungaiia ana karo ni mwakuri ma are e rinea ao ni kabobongai taneiai ao mwakuri aika katuaki ibukin Rikirakem I Bon Iroum. Ana kabwarabwaraa bwa tinan neienne e na mwakuri naba i aon Karikirakeana I Bon Irouna ao ni karekea te kanuanga. Aine ake tabeman ana ibuobuoki naba ni iri inanon te burokuraem ngaiia.

Taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine ana angan te Kairake n Ataeinaine taian kaobi *Ibukin Kakorakorakia Roronrikirake ao Te Koaua nakon te Onimaki* (ngkana e tuai n anga te bitiobi nakon neienne). Ana angan neienne naba mwaen roroana ma ana rooko te Kairake n Ataeinaine i aona, are kona ni kaoaki rinanon ana Bootaki ni Mwakuri n Tibwatibwa te Ekaretia.

Taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine ana anga naba te reirei aio nakoia Kairake n Ataeinaine ake a tibwa rin inanon te bootaki imwin te ririki ae 12.

Raon taian reirei ibukiia kaaro ao taan kairiiri a karinaki inanon *Rikiraken te Kairake n Ataeinaine I Bon Irouna* ae te boki.

Bitiobi

Ngkana e tia te Kairake n Ataeinaine ni kata-bwanina te burokuraem ibukin Rikirakena I Bon Irouna, e na kataetaeaki iroun te bitiobi E kona n riki aio bwa mwakoron ana ririki teuanne ke ana onoua n namwakaina ni maroro ma neienne. E kona teuanne ni kamanena te katei inanon *Ibukin Kakorakorakiia Roronrikirake* bwa te bwai ni kairi.

E na kakoaua naba rorokon neienne ni bootakin te toa ao te tieminari (ngkana iai) ao ana wareware n Ana Boki Moomon Ngkana e a motikia bwa e tauraoi ni karekea Kinakin Maiun te Kairake n Ataeinaine, e na tiainaa ana boki Ibukin Rikirakena I Bon Irouna. E na angan neienne te kanuanga inanon bootakin te toa.

10.8 Bootaki ao Waaki ni Kakukurei

Taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine, ni ikotaki ma kiraati beretitentii, ana babaairei bootaki aika aanaki iaon te kainano ao ae tangiria taian Kairake n Ataeinaine. Ana kabanea aia kona ae onoti ni karokoia irouia Kairake n Ataeinaine ni kabane, ni ikotaki ma ake a tibwa kaaina te Ekareria ao ake aki roroko. Taian bootaki ana kona ni buokiia Kairake n Ataeinaine ni kakoroi nanon aia kouru inanon te burokuraem ni Karikirakeaia I Bon Irouia. Beretitentii ni kiraati ana roko n tai-nako n aron are a kona ni babaairean ao karaaoan bootaki nako.

Taian babaaire ibukin aia bootaki Kairake n Ataeinaine ana kariaiakaki iroun te membwa n te bitiobiriki ao e na iri nanon kainibaire inanon mwakoro 13.

10.8.1 Te Reitaki

Mwaitin bootaki ibukiia Kairake n Ataeinaine e riki inanon te tai ae aranaki bwa te Reitaki. Te taeka *Reitaki* e katautau rabakau aika tibwauaki ike iai te reitaki ni karinerine ae tabangaki ao ni boutokaa temanna riki ao taian tai n reirei ni bootaki. Bootaki aika reitaki ana riai ni katuraoia ronrikirake ma taai aika kakaokoro ni beku ibukiia tabeman ao n rikirake n te aro n tamnei, ni iraorao, n te aro n rabwata, ao n te aro ni wanawana.

Te Reitaki e kakaraoaki ni katoa wiiki. Ngkana te mwananga ke katabuaki tabeua a karika aki

karaaoan aio, Te Reitaki e na kauarerekeaki taina, ma e na karaoaki n aki kee iaan teuana ni katoa namwakaina. Te Reitaki e na ti 1 nakon 1½ te aoa maanna ao e na karaoaki n te ngaina ke te tairiki are tiaki te Taabati ke te Moanibong.

Te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine, iaan ana kairiiri te bitiobiriki, e na tararuaa te Reitaki ibukiia Kairake n Ataeinaine.

Beretitentii ni Kairake n ataeinimwane ao ni Kairake n Ataeinaine ana aki toki ni kamanenai bootaki n Reitaki ni katuraoi ibukin bootakin te titeiki ke titeiki aika mwaiti (taraa 13.3).

Te Reitaki ibukin te boto ni iango ni katoa ririki

Ni katoa ririki, te Moan Beretientii e na katanota te boto ni iango ibukin te Reitaki Taan kairiiri ana karawataa te boto ni iango aio ni moan kaukan te Reitaki ao ni bootakin roronrikirake ake tabeua.

Mwakuri ni Kaukuki

Te Reitaki e moanaki man te kaukuki ae ua-tereke ae tararuaaki iroun te membwa n te bitiobiriki. Ana tia buobuoki te bitiobi n te kooram ni ibonga ao membwa n te beretitentii n ana kiraati te Raurere ana ibuobuoki ni kairia. Taan kairiiri ni Ikawai ana katuraoia taan kairiiri n roronrikirake ibukin te tabe aio.

Mwakuri ni kaukuki ni ikotaki ma anenen taromauri ao tataro ao ni kona ni kairaki naba ma rinerine n anene ao taai ibukiia roronrikirake n tibwa aia tarena ao aia koaua.

Kooram ao Mwakuri ni Kiraati ke Mwakuri aika bootaki

Imwiin kaukuki, taian kooram n te Nakoani-bonga ae te Aaron ao aia kiraati Kairake n Ataeinaine a tataneiai ni karaoi aia bootaki ni kaokoroi. Inanon te uoote ke te mwaanga ma tabeman Kairake n Ataeinaine, Kairake n Ataeinaine ni kabane ana kona ni bootaki ni kabane ibukin mwakuri. Taian mwakuri ana kona naba ni baireaki ibukin bootakiia taian kooram ao kiraati.

Mwakuri aika bootaki ibukiia kairake n ataeinimwane ao Kairake n Ataeinaine ni kabane e kakaraoaki teuana te tai n te namwakaina. Taian membwa n te komete ni roronrikirake n te bitiobiriki ni katautaui, bairei, ao n rinanoi mwakuri aikai inanon aia bootaki. Taian bootaki nako ana kakaraoaki iaan ana kairi te bitiobiriki.

Taian katoto ni bootaki ake tabeua bon mwakuri ni karikirake, anene, mwaie, kamataku, bootaki ni katei, takakaro ke takakaro ni kamarurung, te mwakuri ni kakae, baika kakaraoaki i tinaniku.

10.8.2 Aia Maroro Roronrikirake n te Bitiobiriki

Maroror roronrikirake n te Bitiobiriki a kataura-oaki ao ni karoaoaki iroun te bitiobiriki. Maroro aikai, aika kakaraoaki, e angan te bitiobiriki taian tai n taekin bwaai ake a kakaongora nakoia roronrikirake, ao bwa ana kakorakoraia kairake n te aro n tamnei. Oin iango inanon *Bukin karikirakeaia Roronrikirake* ao *Koaua nakon te Onimaki* a bon riai. N tabetai te bitiobiriki e na kona ni kaoia irua bwa ana iri. Taian Irua bon taian membwa n te uoote ke te titeiki.

Maroroia roronrikirake n te Bitiobiriki e na karoaoaki ma kairake ni kabane ke ma kairake ma aia ririki ae e aataaki. A na karaoaki inanon te Reitaki, n te Taabati inanon te tai n aia bootaki ni kooram ao aia kiraati Kairake n Ataeinaine, ke n te tai teuana are na aki katoka te uota ae aki kantatingaaki iaoia utu. E na baairea mwaitiina te bitiobiriki. Ana kairaki inanon aia bootaki ni komete roronrikirake.

10.8.3 Moanakina ae Boou

Moanakia aika Boou bon te bwai ae riki ni katoa ririki ibukiia Kairake n Ataeinaine ao aia karo, taan kairiiri n te nakoanibonga, ao taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine. Kairake n Ataeinaine ake ana roko n te ririki ae 12 inanon te ririki ae na roko ana kaoaki naba ni iri ma aia karo. E na karaoaki ni moan ririkin te reirei ke te karenta n te ririki E na kona ni karaoaki inanon te Reitaki.

Te bwai ae riki aio e buokiia Kairake n Ataeinaine ao aia utu n reiakina aron ana burokuraem Kairake n Ataeinaine. E kaira te kabwarabwara n Rikirakem I Bon Iroum ao kaotan ana boto ni iango te Kairake n Ataeinaine, kanikina, ana mooto, ao rongorongan ibukin te kurubu n ririki ao taian kanikina (taraa 10.1). E na riai ni buokiia Kairake n Ataeinaine ao aia karo ni bairei baika ana riki n te ririki ae na roko.

Moanakina ae Boou e katauraoi aanga ibukiia taan kairiiri ni kabwarabwaraa aia tangira ibukiia Kairake n Ataeinaine, ni kaungaiia kaaro ni buokiia natia aine inanon taian taneiai n Rikirakem I Bon Iroum, ni kabwarabwaraia Kairake n Ataeinaine ake e nang koro 12 aia ririki n te ririki ae na roko ao ni butimwaia Kairake n Ataeinaine ake a tia ni kaaina te Ekareta ke ni mwaen nakon te uoote. Bon te tai ni kinaia Kairake n Ataeinaine ao aia konabwai inanon Rikirakem I Bon Iroum. Te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine e kaoia membwa n te bitiobiriki n anga maroro ni kainin.

Beretitentii ni kiraati ana baireia te burokuraem iaan ana kairiiri te beretitentii te Kairake n Ataeinaine. Te beretitentii n te Kairake n Ataeinaine e na butiia taan rabakau ni buoka (ibukin te katooto, ni kaira te kuaea ke te kurubu ni katangitang, taan

taetae aika kataneiai, ke ni kaira te taetae). Te membwa n ana kiraati te beretitentii n te Raurere ae na kona ni kairia.

10.8.4 Kairake n Ataeinaine inanon Tamaroaia

Kairake n Ataeinaine inanon Tamaroaia bon te tai are a kinaaki iai Kairake n Ataeinaine ibukin bwaai aika raoiroi aika a karaoi. Bon bukamaruan Rikirakem I Bon Iroum. Te Kairake n Ataeinaine n tatabeman ana tibwauai rabakau aika bongana ke karikirake aika bongana are e atia ni katiai inanon te ririki are kaotii kabanean tamaroaia. Ana kaoti e na kona ni kairii tarena ao rabakau ake karikirakei rinanon Rikirakena I Bon Irouna n ana kouru nako. Taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine ana kaoia kaaro ni iri.

Ni moanakin te ririki, taan kairiiri a kaungaiia Kairake n Ataeinaine n anga iango aika bongana nakon bonganana are na riai ni kaatuua raoi ibukin te tai aei. E na kona ni mwakuri ma te membwa n te utu, temanna riki te Kairake n Ataeinaine, ke tabeman iaon te karikirake, are na kabanea namwakaina aika batni kabobonga.

Te tai aio e bon kakaraoaki inanon te Reitaki n ana waaki te uoote, ma e kona ni karaoaki n ana waaki te titeiki. Taan kairiiri irouia ikawai ana kairia Kairake n Ataeinaine ni baireia. Te bongin namwakaina ao te baaire ibukin te tai anne e na katanoataaki ni moantai n te ririki.

10.8.5 Taai Aika Taabangaki

Taai aika taabangaki bon burokuraem aika kaokoro are karawawatai kakawakin katei ao kouru aika akea tokia. A na kaungaiia Kairake n Ataeinaine ni maiuakina te katei inanon *Ibukin Kakorakoraia Roronrikirake*, are na uotia ni kaanii nakon te Tia Kamaiu.

Taai aikai a karaoaki ni katoa ririki, ke karaoaki n aron kainanoakina, n taainako inanon te Miutuo. Ana kona ni karaoaki iaon te kiraati, uoote, taian uoote, ke karinanin te titeiki. E bon nakon ae e kanga te bwai ni kaotaki, taai aikai ana kona ni kairi bootakia nako aia kurubu n ririki Kairake n Ataeinaine. Ana kona ni kairiia naba tiina, taama, ao taian tina ao kaaro ni bootaki, ao kairake ni mwaane.

10.8.6 Aia Kaembwa Kairake n Ataeinaine

Te Ekareti e na kaungaa teuana te kaembwa ni katoa ririki ke aekakin anne ibukiia kairake n ataeinaine. Inanon katauraoan te bootaki aio, Kairake n Ataeinaine a kamanena *Te Boki ni Kaembwa ibukiia Kairake n Ataeinaine* ao *Aia Kaembwa Kairake n Ataeinaine*: *Te Kairi Ibukin te Nakoanibonga* ao taan kairiiri n te Kairake n Ataeinaine.

Te Kaembwa e na karaoaki iaon te karinan ae te uuote ke te titeiki. Iaan aia kairiiri taan kairiiri n te nakoanibonga, taian titeiki Beretitentii ao te uuote ana bairea kaanauan ana burokuraem te kaembwa ibukiia Kairake n Ataeinaine.

Taan kairiiri n te Nakoanibonga ana kona ni weteia taan rabakau n te uuote ao n te titeiki bwa taan kairi n te kambwa irouia Kairake n Ataeinaine. Taan kairiiri n te kaembwa ana baronga ao ni kaira te burokuraem iaan ana kairiiri te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine. Ana mwakuri ma taan kairiiri n te uuote ao te komete ni bootaki n te titeiki ni katauraoi bwaai, taian bao, ao buoka riki tabeua.

Ibukin rongorongan mwanen te kaembwa, taraa 10.8.9. Ibukin rongorongan aron te kamaiu n te kaembwa, taraa 13.6.20 ao te *Boki ni kairi n te kaembwa irouia Kairake n Ataeinaine*.

10.8.7 Bootaki n te Titeiki ao Titeiki aika Mwaiti

Taraa 13.3.

10.8.8 Aia Maungatabu Roronrikirake

Taraa 13.4.

10.8.9 Mwanenakin Bootaki ao Baika Riki

Mwanenakin aia bootaki Kairake n Ataeinaine ao baika Riki ana riai n roko man ana kataumwane te uuote(taraa 13.2.8).

Mwanenakin te Kaembwa ni katoa ririki ke Bootaki n aekana

Ngkana ana kataumwane te uuote e aki tau ni mwanena te kaembwa ibukin te ririki irouia Kairake n Ataeinaine ke bootaki n aroia, ana butiaki kaain te bootaki irouia taan kairiiri bwa ana mwanena teutana ke ni boni kabwaninna. Ngkana e aki tau te mwane mairoua taan bootaki, e na kariaia teuana te bootaki n te kurubu ni kareke mwane te bitiobi ni katoa ririki are e iri nanon kainibaire inanon 13.6.8.

E na bon akea kariaiakan te kabanemwane ke te mwananga ibukin te kaembwa n te ririki ke bootaki n aekaia ae na raka iaon ae katauaki. E na aki katabuia membwa karakon aia mwane bwa ana aki roko.

Mwanenakin Bwaai ni mwakuri ao Bwaai aika kainanoaki

Ngkana e riai, bwaai ni mwakuri ao bwaai aika kainanoaki ake kainanoi te uuote ibukin te kaembwa n te ririki ibukiia roronrikirake ana kbooaki n ana kataumwanen te uuote. Ngkana aki tau taian mwane, te bitiobi e na kariaia teuana te

bootaki n te kurubu ni kareke mwane ni katoa ririki are iri nanon kainibaire inanon 13.6.8.

Taian bwai ni mwakuri ma bwaai ake kainanoaki ake a kaboaki man mwanen te Ekaretia, bwa man ana katau mwane te uuote ke te bootaki ni kareke mwane, ana ti kamanenaaki ibukin te Ekaretia. Tiaki ibukin kamanenana ibukin te aomata n tatabemaniia nako ke taian utu.

10.9 Te Anga Reirei n te Rabakau ni Kairiiri ao Bonganaia

Taan kairiiri irouia Kairake n Ataeinaine ana reirei rabakau nako ao bonganaia ngkana a mwakuri ma beretitentii nako, taan kairiiri n te kaembwa, ao Kairake n Ataeinaine tabeman ake a mena n taian nakoa ni kairiiri. E riki te reirei aio ngke taan kairiiri a buokia Kairake n Ataeinaine ni bairei bootaki ni uaia n iri ni mwakuri ni karikirake ibukin Karikirakeam I Bon Iroum. Inanon te anga aio, taan kairiiri ana taraa mwakoro 3 inanon te bokinikairi aio.

10.10 Te Nakoanikairiiri n te Kairake n Ataeinaine n te Titeiki

10.10.1 Beretitentii n te Titeiki

Membwa n te titeiki Beretitentii ana tararuaa aia bootaki Kairake n Ataeinaine inanon te titeiki. Ngkai mwakoron te tabe aio, ana reireiniia bitiobi inanon tabeia ibukiia Kairake n Ataeinaine.

Te titeiki beretitentii e na katabea temanna mairouia ana te tia tararua ni kauntiraa aia bootaki Kairake n Ataeinaine.

Ibukin riki rongorongan tabeia titeiki Beretitentii ni kaineti ma bootaki n ibuobuoki, taraa 15.1.

10.10.2 Te Kauntira ae Rietata ae Katabeaki nakoia Kairake n Ataeinaine n te Titeiki

Te beretiten ti n te titeiki e na katabea te me mbwa n te kauntira ae rietete ni mwakuri ma ana beretitentii te Kairake n Ataeinaine. Taben te kau ntira ae rietata aio a kaotaki inanon 15.3.

10.10.3 Aia Beretitentii Kairake n Ataeinaine n te Titeiki

Taben ana beretitentii te Kairake n Ataeinaine n te titeiki a kaotaki inanon 15.4.1.

10.10.4 Aia Tia Koroboki Kairake n Ataeinaine n te Titeiki

Taben nako te tia koroboki irouia Kairake n Ataeinaine n te titeiki a koreaki inanon 15.4.2.

10.10.5 Te Nakoanibonga n te Aaron n te Titeiki–Aia Komete Kairake n Ataeinaine

Te titeiki beretitenti e na katabea te kauntira ni mataniwii iaon te Nakoanibonga ae te Aaron–Aia komete Kairake n Ataeinaine. Membwa n te komete ake tabeman bon kauntira aika rietata ake a katabeaki nakon taian bootaki n te Kairake n ataeinimwane ao te Kairake n Ataeinaine, te beretitentii ao te tia koroboki irouia Kairake n Ataeinimwane n te titeiki, ao te beretitentii ao te tia koroboki irouia Kairake n Ataeinaine.

Te titeiki Beretitentii e na kona ni kaoia roronrikirake ni irii bootakin te komete n aron kaina-noakiia. Roronrikirake a na karinaki n aron are konaki ni katauraoi ao ni baairei bootaki n aron maungatabu ibukiia roronrikirake, mwaie, taian taromauri, ao baika riki inanon titeiki aika bat. Ana kona ni iri naba roronrikirake n te maroro n aron kanganga ake roronrikirake a kaitarai n te titeiki.

10.10.6 Tibetiariti n Aia Bootaki Kairake n Ataeinaine n te Titeiki

Te titeiki Beretitentii e na kona ni katabeia titeiki membwa ni mwakuri n te tai ae aki maan bwa taan rabakau n te Kairakea n Ataeinaine, ni buoki ni baairei ao ni karaoi bootakin te titeiki ao taian burokuraem. Ana kona ni katabeaki taan rabakau ibukin bootaki n aia kaembwa Kairakae n Ataeinaine, ni baika a riki ao takakaro n taian titeiki. A mwakuri iaan ana kairiiri te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine n te titeiki.

10.11 Kangaraaoakin Bootaki irouia Kairake n Ataeinaine nakon Kainanon te Tabo

Inanon te uoote ke te mwaanga ma aine aika ti tabeman, ana bootaki ni kabane kairake n ataeinaine ibukin te reirei (taraa 10.3.5 ao 10.6.2). Ana kona ni bane naba ni kaitibo ibukin taian bootaki.

Ngkana iai tian ana kairiiri te ikawai inanon te uoote ke te mwaanga, te beretitentii n aia Kairake n Ataeinaine e na kona n reirei n te Taabati taian reirei ao ni karaoa te burokuraem n akea te tia anga taeka ni ibuobuoki. Inanon te iunite ae rang uarereke, te beretitenti n te Kairake n Ataeinaine e na kona n tii ngaia te ikawai ae te tia kairiiri inanon aia bootaki Kairake n Ataeinaine Inanon te keiti aio, e na reirei n te reirein Taabati ao n tararuai bootaki ibukiia kairake n ataeinaine ni kabane. Ngkana e riai, kauntira ao taan koroboki ana weteaki.

Inanon te mwaanga ae rangi ni uarereke are aakea iai te beretitenti n te Kairake n Ataeinaine, te

beretitenti n te Bootaki n Aine e na kona ni buokii kaaro ni karaoi reirei ibukiia Kairake n Ataeinaine ni karokoa te beretitenti n te Kairake n Ataeinaine e weteaki.

Bukina bwa roronrikirake n taainako a tekeraoi man bobootakiia inanon kurubu aika bubura, kairake n ataeinimwaane ao Kairake n Ataeinaine inanon uoua ke raka riki taian uoote ke mwaanga ana bootaki n tainako ibukin ikotakin aia bootaki. Ngkana taian uoote ake irarikina ao taiaan mwaanga iai tabeman kairaake n aine iai, taian bitiobi ao beretitenti n te mwaanga ana kariaia Kairake n Ataeinaine ni bootaki ni kabane ibukin bootaki n te wiiki Ngkana a katauaki rinerine aikai, taian bitiobi ao taian beretitenti n te mwaanga ana iangoi bwaaai n aron te raroa ao kabanemwane n te mwananga.

Inanon titeiki aika uarereke ke te mwakoro, te beretitenti n te Kairake n Ataeinaine e na kona n ti ngaia te tia kairiiri n te titeiki ke te mwakoro. Ngkana e riai, taian kauntira ao te tia koroboki ana weteaki.

Ibukin te rongorongo ni kabuta n aron kangaraaoakina nakon kainanon te tabo taraa mwakoro 17.

10.12 Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki

10.12.1 Roronrikirake iaan te ririki 14 inanon aia Maungatabu Kairake ao Taian Mwaie

Roronrikirake iaan 14 te ririki aki tataneiai n iriri inanon aia maungatabu roronrikirake ke n aia mwaie ake a karaoaki n taai ake tiaki tairikin te Miutuo (taraa 13.6.14). Aia Kaembwa Kairake n Ataeinaine bon ti ngaia ae aki ira te kainibaire aio.

10.12.2 Kairake n Ataeinaine n Aaro ake tabeua

Kairake n Ataeinaine n aaro ake tabeua ake ariai n tiku n ana katei te Ekaretia ao ana butimwaeaki ao ni kaungaaki ni iri aia waaki nikakukurei nako roronrikirake. Ana kona ni iri naba inanon ana burokuraem Rikirakem I Bon Iroum ao ni karereka te kinaaki. Kabanemwane ibukin iriia e na uaia n tabeakinaki ma Kairake n Ataeinaine ake taian membwa n te Ekaretia.

10.12.3 Kairake n Ataeinaine Ake Aki Toamau

Kairake n Ataeinaine ake aki toamau a bon kairaki inanon taian kiraati ake a tataneiai. Aki irakin aio e kona ni karaoaki ma ana kariaia aia karo ao te bitiobiriki.

Ibukin rongorongan aron te ataibwai, n airi, ao n reireinaia Kairake n Ataeinaine ake iai toaraia, taraa 21.1.26 ao disabilities_lds.org.

10.12.4 Kairake n Ataeinaine Ake A Bikoukou itinanikun Te Mare ke Tiina Ake Aki Mare

Ngkana e bikoukou te kairake n ataeinaine itinanikun te mare, te babaaire ni ira te kiraati n te Kairake n Ataeinaine ao taian waaki ni kakukurei e katukaki nakon ana baire ni kakorakora n tataro te kairake n ataeinaine, ana karo, ao te bitiobi.

Ngkana te kairake n ataeinaine ae 17 ana ririrki ke raka riki iai natina i tinanikun te mare e rineia ni kawakina te tei, e na butimwaeaki nakon aia Bootaki Aire, ike kona n reireiaki iai ao ni buokaki n tabena aika boou. E nang aki manga iri inanon te Kairake n Ataeinaine.

Ngkana te kairake n ataeinaine iaan 17 iai natina itinanikun te mare ao n rineia ni kawakina te tei, te nano ni kan iri a Kairake n Ataeinaine e bon tiku nakon te nano n tataro ae korakora ioun te kairake n ataeinaine, ana karo ao te bitiobi. Ngkana e iriri te kairake n ataeinaine ni kiraati aikai ao taian bootaki, e na aki iraki ioun natina.

Ibukin rongorongo iaon tuan Ekaretia n aki kaungaiia kairake n ataeinaine man kawakinan te ataei ni bung man te aki mare, taraa 21.4.12.

11. Moanrinan

11.1 Boto ni iango ao Bonganan te Moanrinan	96	
11.2 Kairiiri n te Moanrinan n te Uoote	96	
11.2.1 Bitiobiriki	96	
11.2.2 Beretitentii te Moanrinan n te Uoote	96	
11.2.3 Tia Koroboki n te Moanrinan n te Uoote	97	
11.2.4 Taan Kairiiri n te Anene n te Moanrinan ao Taan Katang Biano n te Uoote	97	
11.2.5 Taan Reirei n te Moanrinan ao Taan kairiiri n te netiari	98	
11.2.6 Aia Bong ni Bootaki Taan kairiiri n te Tikauti	98	
11.3 Bootaki ni Kairiiri.	98	
11.3.1 Boowi Kauntiran te Uoote	98	
11.3.2 Ana Bootaki te Beretitentii n te Moanrinan n te Uoote	98	
11.3.3 Bootaki ma te Kauntira inanon te Bitiobiriki	98	
11.3.4 Bootaki ni Kairiiri n te Moanrinan te Titeiki	98	
11.4 Moanrinan n te Taabati.	98	
11.4.1 Te Tai ae katauaki	98	
11.4.2 Tibwaakin te Tai	99	
11.4.3 Taian Kiraati	99	
11.5 Burokuraem te Moanrinan, Bootaki, ao Baika Riki.	100	
11.5.1 Te Onimaki inanon Ana Burokuraem te Atua	100	
11.5.2 Boong ni Bootaki	100	
11.5.3 Mwakuri n Tikauti	100	
11.5.4 Karaooan Aia Bootaki n Toa Ataei	101	
11.5.5 Norakin Te Nakoanibonga	101	
11.6 Ana kairiiri te Moanrinan n teTiteiki	101	
11.6.1 Titeiki Beretitentii	101	
11.6.2 Te Kauntira ae Rietata ae Katabeaki nakon Te Moanrinan n te Titeiki	101	
11.6.3 Te Beretitentii n te Moanrinan n te Titeiki	101	
11.6.4 Tia koroboki n te Moanrinan n te Titeiki	101	
11.6.5 Te Tia kairi n Anene n te Moanrinan n te Titeiki	101	
11.7 Kangaraoakin ana Bootaki n te Moanrinan nakon Kainanon te Tabo.	102	
11.8 Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki	102	
11.8.1 Mwaane ake a mwakuri n te Moanrinan	102	
11.8.2 Mwakuri ni Bwabetito Ibukiia Ataei Ake Waniua aia Ririki n te Rekooti	102	
11.8.3 Kaoti Koaua n te Moanrinan	102	
11.8.4 Kaungaan te Karinerine	103	
11.8.5 Tamnein te Atua are e Karaoaki bwa te Banna ni Katooto n te Kaotioti	103	
11.8.6 Ataei Ake Iai Kainanoia Ae Kaokoro	103	
11.8.7 Taekan te Mwane	103	

11. Moanrinan

Te Moanrinan bon te tia buobuoki nakon te nakoanibonga Ana iai taian bootaki n ibuobuoki ni buokia membwa n te Ekaretia ni karikirakea aia koaua ibukin Tamara are i Karawa, Iesu Kristo, ao te euangkerio are kaokaki. Rinanon aia mwakuri bootaki n ibuobuoki, a karekei reirei membwa, kaunnganano, ao boutoka ngkai a kakorakora ni maiu ni kaineti nakon ana oī ni iango te euangkerio.

11.1 Boto ni iango Ao Bonganan te Moanrinan

Te Moanrinan ibukiia ataei aika 18 namwaina nakon 11 te ririki. Ana boto ni iango te Moanrinan bon “Ni kabane ataei ana reiakinaki aron te Uea; ao e na korakora te rau nakoia ami ataei” (3 Nibwaai 22:13). Bongana nako te Moanrinan bon buokaia ataei:

1. Namakina Ana tangira Tamara are i Karawa ibukiia.
2. Reiakina ao oota n ana euangkerio Iesu Kristo.
3. Namakina ao kinaakin ana kairi te Tamnei are raoiroi.
4. Katauraoi ni karaoa ao ni kawakin berita aika tabu.

Kaaro iai moan tabeia ibukin kamweraoan te tamnei ao te rabwata irouia natia (taraa D&C 68:25–28). Te bitiobiriki, Taan kairiiri n te Moanrinan, ao aia boutoka taan reirei n te Moanrinan ma a aki onea mwia kaaro n te tabe aio.

11.2 Kairiiri n te Moanrinan n te Uoote

Te Mwakoro aio e boboto iaon tabeakinan te Moanrinan inanon te kawai are ana kakorakoraia n tatabeman ao taian utu. Taan kairiiri n te Moanrinan ana aki toki n rinanoimwakoro 3, ake a kawenei oi ni iango n te kairiiri Oi ni iango aikai n airi ma katauraoi n tamnei, irakin kauntira, buokaia tabeman, ao reiakinan Ana euangkerio Iesu Kristo.

11.2.1 Bitiobiriki

Te bitiobi ao ana kauntira ana katauraoi kairiiri n te nakoanibonga ibukin te Moanrinan.

Te Bitiobi ao ana Kauntira

Te bitiobi e wetea ao ni kakoroa te aine are e na mwakuri bwa te beretitenti n te Moanrinan. E na tararua taian wewete ao kaokoroaia taan mwakuri ni kabane ake tabeman n te Moanrinan. E na mwiokoa ana kauntira ni weteia ao ni kaokoroa.

Te bitiobi ke ana kauntira are katabeaki e na kairi taian maroro ibukin te bwabetito ao kamatotakin te ataei ae 8 ana ririki ake membwa n te rekooti ataei ake tiaki membwa n te rekooti ma iai tamaia temanna ke te tia tararuia ae te membwa. Te mitinare ae bwaniñ ana tai e na reireina ao ni maroro ma te ataei n te 8 n ririki are ana karo tiaki membwa ao ataei are ana koro 9 aia ririki ke raka riki n tain te bwabetito.

Te bitiobi ke te kauntira are katabeaki e na maroro ma ataei imwain ae a roko n te ririki ae 12 ao ni wakirake man te Moanrinan.

Te Kauntira ae Katabeaki n Tararua te Moanrinan n te Uoote

Te bitiobi e na katabea temanna man ana te tia tararua ni kauntiraa te Moanrinan n te Uoote. Aikai taben te kauntira aio:

E na boowi n tainako ma te beretitentii n te Moanrinan. E na ribootin bwaai iaon te Moanrinan inanon ana bootaki te bitiobiriki.

E na kairi kekeiaki ni katauraoa aia bootaki ataei n te ririki n taetae ni bootaki n toa.

E na kaira te baabaire ibukin Rinanoakin te Nakoanibonga.

E na aanga ibuokanibwai n te aro bwa membwa n te bitiobiriki ana anga rongorongo aika kimototo nakoia ataei n tain tibwauakiia.

Ike kariaikaki iai te Tikauti iroun te Ekaretia, e na taraarua aron te tikauti ibukiia ririki ake 8 ni karokoa 11.

11.2.2 Beretitentii n te Moanrinan n te Uoote

Te beretitentii n te Moanrinan n te uoote e kaainaki n te beretitenti ao uoman kauntira. A mwakuri iaan ana kairi te bitiobiriki. A karekeia te kaetietii ao te boutoka ae teimatoa man te beretitentii n te moanrinan.

Te Beretitentii n te Moanrinan n te Uoote

Te beretitentii n te Moanrinan iai tabena aikai:

E beku neienne bwa te membwa n te kauntiran te uoote. Ngkai te membwa n te kauntira aio, e na irii nanon kekeiaki ni katea te onimaki ao ni kakorakoraia aomata ao taian utu (taraa mwakoro 4).

E na kanakoi taian rekomente nakon te bitiobitiki ibukiia membwa n te uoote bwa ana weteaki ni mwakuri bwa taan kairiiri ao taan reirei inanon te Moanrinan. Inanon karaaoan rekomente aikai, e na iri nanon kainibaire inanon 19.1.1 ao 19.1.2.

E na reireiniia taan kairiiri ake tabeman n te Moanrinan ao taan reirei tabeia, ni kamanena te aeniboki aio bwa buokana.

E na tararua kamanenan te *Taekan te Onimaki inanon te Atua* boki ni kairi are kabwarabwaraaki inanon 11.5.1.

E na tararuai rekooti, taian ribooti, katau mwane, ao taian mwane n te Moanrinan n te uoote. E na buobuoki te tia koroboki n te Moanrinan n te tabe aio.

Te Beretitenti n te Moanrinan n te Uoote ao Ana Kauntira

Membwa n te beretitentii n te Moanrinan n te uoote ana uaia ni mwakuri ni kakororaoi taabe aika a na rimwii. Te beretitenti n te Moanrinan e na katabeia ana te tia tararua ni kauntirai tabeua man taabe aikai.

Ana reiakina araia ataei ao ni kateneiaia ma aia tarena, te bwai ae a tatangiria, ao taian kakae-wenako. Ana kakaei kawai ni kakorakoraia ataei n tatabeman ao ni buokiia ni iri n te Moanrinan.

Ana bitiia taan reirei aika tibwa weteaki ao n tararuai kekeiaki ni karikirakea reiakinan te euangkerio te reirei n te Moanrinan. Inanon kekeiaki aikai, ana iri moan tua inanon 5.5.3 ao 5.5.4. Ana boutokaiia naba Taan Reirei n te Moanrinan ao taan kairiia ataei man (1) kawarakiia n tainako ni kaekai aia titiraki ao tabeaiangaia ao ni marorokini kawai ni beku ibukiia ataei; (2) buokiia ni kawakina te raoiroi inanon tain te taetae, taain te kiraati, ao tain te motirawa ae uarereke; ao (3) bairreakin kawarakin aia kiraati.

A na katauraoi taai ni maroro ao n tararuai taian burokuraem, bootaki ao baika a riki aika tauaki mwilia inanon 11.5.

Ana karaoi bootakin te beretitentii n te Moanrinan. Ana bootaki ni katoa tai ma te kaauntira n te bitiobiriki are tararuaa te Moanrinan.

11.2.3 Tia Koroboki n te Moanrinan n te Uoote

Te Tia koroboki n te Moanrinan n te uoote iai tabena aika :

E na reitaki ma te beretitentii ni katauraoi taian akenta ibukin bootakin te beretitentii E na iri bootaki neiei aikai, n taui mwilia, ao ni kawakin n mwiin taian tabe.

N aki kee iaan te kuata, e na boboti rongorongan te roroko, n rinanona ma te beretitenti n te Moanrinan ao ni kanakoi nakon te kiraka n te uoote.

E na kakoaua bwa te beretitenti n te Moanrinan ao te tia koroboki ni kakoroi mooti n te uoote are e atai ataei ake ana waetata n tau nakon te bwabetito ao man waerake man te Moanrinan nakon te Nakoanibonga ae te Aaron ao Kairake n Ataeinaine.

E na buoka te beretitenti n te Moanrinan ni katauraoi kataumwane n te ririki ao te akaunti ibukin kabane mwane.

E na buokiia ataei, taan reirei, ao kaaro ake a butiaki ioun te beretitentii n te Moanrinan Te bwai ni katoto, e na buoka ni kairi kiraati ao ni kawakina te karinerine inanon taian te tibwatibwa. E na kona ni katabeia naba ataei n anga aia taetae inanon taian te tibwatibwa ae na roko ao ni kaongoia aia karo ataei ibukin katabeia.

11.2.4 Taan Kairiiri n te Anene n te Moanrinan ao Taan Katang Biano n te Uoote

Iaan ana kairiiri te beretitentii n te Moanrinan, Taan kairiiri n te anene n te Moanrinan ao taan katang aokan iai tabeia aika imwiina:

A bairei, n reireina, ao ni kairi anene ibukin taian tibwatibwa ni ikotaki ma anene ake ana riki bwa mwakoron aia bootaki n toa ataei.

A na buobuoki ma anene ibukin aia kiraati ataei ao kiraati ni Moanrinan ake tabeua n aron butiakiia.

A na kona ni barongai ao ni kaira aia kuaeia ataei n aron butiakiia.

Membwa n te beretitenti n te Moanrinan ana buokiia taan kairiiri n te anene n te Moanrinan n te uoote ao taan katang biano ao n ataa ae te anene e kangaa ni buobuoki nakon te Moanrinan. Bwanaan te anene, taekana, ao rongorongan anenen te Moanrinan e kona n reireiniia ataei taian reirei n te euangkerio ao n tiku inanoia inanon aia tai ni maiu.

Te Anene inanon te Moanrinan e na kaoa te karinerine, e na reiakina te euangkerio, ao e na buokiia ataei n namakina ana mwakuri te Tamnei Are Raoiroi ao te kukurei are roko inanon te tai n anene. Ngkana a tabe n anene ataei n anene tabeua, taan kairiiri n te anene ana anganlia aia tai ni kamwakuri n rabwataia ao ni kamaraulia raoi.

Te *Boki n Anene ibukiia Ataei* ao te tai n tibwabwa a kaotaki bwa bon taian boutoka ibukin anenen te Moanrinan. Anene n taromauri man boki n anenen ao anene man teRao ao *Riaona* a tau naba. N Taai tabetai ataei a na kona n anenei kuan te aba ke boong ni motirawa ake a tau ibukin te Taabati ao ibukin aia ririki ataei. Kamanenaakin taian anenen ake tabeua inanon te Moanrinan ana riai ni kariaiakaki iroun te bitiobiriki.

Ibukin rongorongan aron reireiakiia ataei te anene, taraa te *Boki n Anene I bukiia Ataei*, iteranibaa 300–304. Taraa naba mwakoro 14 inanon te aeniboki aio, taai aika tia ni baireaki ngkai ibukin tain tibwakina, ao “Weweten te Anene ao Raona” inanon te Mwakuri inanon ana tiekitin te Ekaretia n LDS.org.

11.2.5 Taan Reirei n te Moanrinan ao Taan kairiiri n te Netiari

Taan reirei n te Moanrinan ao taan kairiiri n te netiari ma aia ririki aia ataei n aia kurubu aika a ataaki. Taan reirei aikai ao taan kairiiri ana irii nanon oin moan tua aika koreaki inanon 5.5.4.

Taan reirei n te Moanrinan ao taan kairiiri n te netiari ana tiku ma ataei inanon te tai ni kabane n te Taabati, n ikotaki inanon taian te tibwatibwa ao ni motirawa. Inanon tain te tibwatibwa, ana tekateka n aia kiraati are a baireaki bwa ana kaaina, n anenei anene ma ataei, ao ni buokia ataei ni karaoa te karinerine.

11.2.6 Aia Bong Ni Bootaki Taan kairiiri n te Tikauti

Ngkana te Moanrinan n te uoote a karaoa aia bong ni bootaki ao aia bootaki Tikauti ibukiia ataei aika 8 aia ririki nakon 11, taian bootaki ana baireaki ao ni kairaki irouia aia taan reirei ataei aikai ke irouia taan kairiiri riki tabeman are a weteaki iroun te bitiobiriki ni kakoroi kanoan taabe aikai (taraa 11.5.2 ao 11.5.3).

11.3 Bootaki ni Kairiiri

11.3.1 Boowi Kauntiran te Uoote

E na mwakuri te beretitenti n te Moanrinan bwa te membwa n ana kauntira te uoote(taraa mwakoro 4).

11.3.2 Ana Bootaki te Beretitentii n te Moanrinan n te Uoote

Te Moanrinan Beretitentii e na karaoa ana bootaki te beretitentii n taainako. Te beretitentii ae na mataniwiia te bootaki ao ni kairia. E na iri te tia

koroboki, n tau mwin bwaai, ao n ririmwin nako taian mwakuri.

Ana rin inanon te akenta bwaai aika ana rimwi:

1. Bairei kawai ni kakorakoraiia ataei ao taan reirei n tatabemaniia inanon te Moanrinan.
2. Wareka ao ni maroroakina kibun te boki ae tabu ao taian kaetieti mai irouia taan kairiiri n te Ekaretia are kaineti nakon weteakiia.
3. Maroroakin nakoraooin te Moanrinan n te Taabati, n raonaki n te anene. Ana marororakin naba nakoraooin bootakin te wiki. Bairei kawai ni katamaroa.
4. Katauraoi babaaire ni kaetii taan mwakuri n te Moanrinan ake tabeman n tabeia.
5. Rinanon rekooti ibukin te rooroko. Katauraoi babaaire ni buokia ataei ake a tibwa rin n te Moanrinan ao ataei ake aia utu aki roroko.
6. Rinanon ana kataumwane ao ana kabane mwane te Moanrinan.

Te beretitentii n te Moanrinan e na kona ni kaoia taan mwakuri ake tabeman ni iri bootaki aikai ngkana a kainanoaki.

11.3.3 Bootaki ma te Kauntira inanon te Bitiobiriki

E na bootaki te Moanrinan beretitenti ma te kauntira inanon te bitiobiriki are e tararua bootakin te Moanrinan. Inanon bootaki aikai ana maroro ni bootaki ibukin rikiraken ao te kainano irouia ataei n tatabemaniia Taian membwa n te Moanrinan beretitentii ana anga aia ribooti, ni karaoi taian rekomente, ao n rinanoi babaaire ibukin bootaki ao mwakuri. Ngkana e riai, taan mwakuri n te Moanrinan ake tabeman ana kona ni kaoaki ni ira te bootaki aio n anga te ribooti ao ni karekei kaetieti.

11.3.4 Bootaki ni Kairiiri n te Moanrinan n te Titeiki

Bootaki ni kairiiri n te Moanrinan n te Titeiki e riai ni karaoaki teuana n te ririki n aron are kabwarwaraaki n te. Ana iri taian beretitentii ao taan koroboki n te Moanrinan n te Uoote. Taan kairiiri n te Moanrinan ake tabeman ao taan reirei, ai aron naba te membwa n te bitiobiriki are katabeaki na-kon te Moanrinan, ana kona ni kaoaki bwa ana iri ngkana a kainanoaki. Taraa 18.3.11.

11.4 Moanrinan n te Taabati

11.4.1 Te Tai ae katauaki

Te Moanrinan n te Taabati e kakaraoki inanon 1 te aoa ao 40 te miniti ngke a tabe ikawai ao

roronrikirake ni ira bootakin te nakoanibonga, bootakin te Bootaki n Aine, aia kiraati Kairake n Ataeinaine, ao te Reirei n Taabati.

Ataei inanon te netiari a tiku inanon aia kiraati n netiari ni kabanea te tai, n aron are taekinaki inanon Aia boki ataei, *Noria Ami Ataei Aika Uare-reke*. Ataei ake tabeman ana iri uoua te tai n tetere. Inanon teuana te tetere, ana bootaki ataei ni bane n te maan ae 50 te miniti ibukin tibwauaan te tai. Inanon te tetere are teuana, a bwenuauaki nakon kiraati aika uarereke inanon 40 te miniti n reirei ae a reireinaki irouia taan reirei n te Moanrinan.

Ataei ao taan reirei ake ira tibwauaan te tai ao taian kiraati ana motirawa 10 te miniti imarenan taian tetere aika uoua. Inanon te motirawa aio, ana katauraoi ibukin te tetere are imwina. Ataei ana kona ni kamaanena te ruu ni motirawa ke ni karekea nimaia te ran. Taan reirei ana tararuuaia ataei inanon tain te motirawa.

Taian tiati aika rimwi a kaoti tenua taian anga ibukin tain Taabatin te Moanrinan. Ngkana ko ia-ngoia bwa te anga raa ae kona iria, ana kakoauaa taan kairiiri n te Moanrinani are ataei ake a ikawai riki ana ira te tai are e tibwaaki iai te reirei n te tai naba are a bootaki iai ana kooram kaain te Nakonanibonga n te Aaron ao aia kiraati Kairake n Ataeinaine. Aio are ena kariaia ibukin kaimwangakiaa ataei ae e nakoraoi ngkana a roko n te ririki ae 12.

Rinerine 1: Ataei ake a uarereke riki ao ake a ikawai riki ana bootaki ibukin tibwaakin te tai inanon kurubu aika uoua aika a kakaokoro. Inanon tain te moan 50 ni miniti, teuana te kurubu ena bootaki ibukin tibwaakin te tai ngke taian kurubu ake tabeua a tibwaaki nakon kiraati ibukin 40 te miniti ao ni iai 10 te miniti aia motirawa. Ngkanne kurubu aika uoua ana kaibibitii aia tabo, ma te moan kurubu ni kabanea 10 te miniti ni motirawa imwain manga moanakin aia kiraati.

Tibwaakin te Tai 50 miniti	Moti-rawa 10 miniti	Tain Kiraati 40 miniti
Taian Kiraati 40 miniti	Moti-rawa 10 miniti	Tibwaakin te Tai 50 miniti

Rinerine 2: Ataei ni kabane ana bootaki ibukin tibwaakin te tai moa. Ngkanne ana motirawa ao a manga nakon aia kiraati.

Tibwaakin te Tai 50 miniti	Moti-rawa 10 miniti	Taian Kiraati 40 miniti
-------------------------------	---------------------------	----------------------------

Rinerine 3: Ana nako moa ataei ni kabane na-kon aia kiraati. Ana motirawa ao ni manga bootaki inanon aia tai reirei.

Taian Kiraati 40 miniti	Moti-rawa 10 miniti	Tibwaakin te Tai 50 miniti
----------------------------	---------------------------	-------------------------------

11.4.2 Tibwaakin te Tai

Te tai ae tibwaaki e uarokoi aanga ibukiia ataei n reiakina eungkerion Iesu Kristo ao n namakina ana kairiiri te Tamnei ae Raapiro. Te beretitentii n te Moanrinan e na iri baika a taekinaki ibukin tibwaakin te tai, are na kanakoaki nakon te uoote ni katoa ririki. Taian kaobi aika raona a tauraoi man ana tabo ni Mwakuri n Tibwatibwa te Ekaretia ao iaan "Moanrinan" inanon te Mwakuri inanon ana mwakoro te Ekaretia. LDS.org.

Taian membwa n te beretitentii a iruruamwi ni kaira tibwaakin te tai. Te tai aio n aron ae te taneiai e raonaki ni bwaai aikai:

1. Te anene ni kaukuki, te anene ni karinerine ke te anene n taromauri are ataia ataei, ao te tataro ni kaukuki mairoun temanna te ataei.
2. Teuana ke raka riki maibuakon aikai: kibun te boki ae tabu ae rineaki ao ni warekaki mairoun temanna te ataei, taekinan taekan te onimaki, te rongorongo ae kimototo iroun te membwa n te bitiobiriki, teuana ke uoua anene n te bootaki, aia taetae ataei are kaineti nakon boton te iango n te namwakaina.
3. Kaetieti n te Euangkerio iroun te beretitentii n te Moanrinan. Te mwakoro aio e na kanoaa 15 te miniti. Taian membwa n te beretitentii ana kamanenai booki aika tabu ao n rimwiin taian kairi ibukin taai n reirei ngke a katauraoi ao n reirei.
4. Tain te Anene e kairaki iroun te tia kaira te anene. Te mwakoro aio e kanoaa 20 te miniti (taraa te kaetieti ngkai ibukin tibwaan te tai).
5. Te kainin n tataro iroun temanna te ataei, n rimwiaki n te anene ni kainiin.

11.4.3 Taian Kiraati

N aron are kaotaki inanon kainibaire aika imwiina a kurubunaki ataei inanon taian kiraati n te Moanrinan ni kaeti nakon aia ririki.

Taian Karo, taan kairiiri, ao taan reirei ana kau-ungaiia ataei ake a ikawai riki ni uoti aia kaobi n booki aika tabu nakon te taromauri ngkana e riai.

Ibukin kamanenakin taian kiraati nakon kai-nanon te tabo, taraa 11.7.

Aia Kiraati Netiari

Ataei ana moanna ni iri n te kiraati n netiari n te tai ae waetata n rokoia n te roro ae 18 namwakaina. A na waaki nako ni iri netiari ni karokoa a tau ni iri kiraati n Sunbeam, ae kaotaki n te tiati iaan te atuu are imwiina.

Taiian Kiraati n te Moanrinan

Ataei a na moana irakin ana kiraati te Moanrinan ae boou ni moan te Taabati n ni katoa ririkin te karenta. Ana taneiai n tibwatibwaaki nakon taian kiraati n tauaki iaon aia ririki n Tianuare 1, n are kaotaki inanon te tiati ae imwiina.

Te Ririki iaon Kiraati
Tianuare 1

3	Tianbiim
4	CTR 4
5	CTR 5
6	CTR 6
7	CTR 7
8	Wariante 8
9	Wariante 9
10	Wariante 10
11	Wariante 11

Ataei ake 12 aia ririki

Ataei ake ea koro aia ririki 12 ana kawaerakeaki man te Moanrinani. Taani kairiiri ana anganiia aia beeба ni kakoaua ibukin rikirakeia.

Inanon tain tibwaakin te tai, ataei ake a boou ake 12 aia ririki ana ira aia kooram te Nakoanibonga ae te Aaron ke aia kiraati Kairake n Ataeinaine.

Inanon tain ana kiraati te Moanrinani, ataei ake 12 aia ririki ana bon ira naba aia Wariante 11 Moanrinan ni kiraati ni karokoa banen te ririki. E ngae n anne, te bitiobi ao taian beretitenti n te Moanrinan, Kairake n Ataeinimwane, Kairake n Ataeinaine, ao te Reirei n Taabati ana bootaki ni bane ni baireia ngkana 12 n ririki aikai ana tekeraoi riki man irakin ana kiraati te Reirei n Taabati ibukiia 12 ao 13 n ririki. Ngkana a maroro ni bootaki taan kairiiri aikai, ana iango kainanoia ataei ao tain te ririki are ngkana a nang koro aia ririki ataei ae 12. Aia babaaire e na karoaaki nakoia kairake n ataeinimwane ao aine ake a koro aia ririki 12 n te ririki anne.

11.5 Burokuraem n te Moanrinan, Bootaki, ao Baika Riki

11.5.1 Te Onimaki inanon Ana Burokuraem te Atua

Te Onimaki inanon Ana burokuraem te Atua e na buokiia ataeimwane ao ataeinnaine n aia ririki ae 8 ni karokoa 11 ni maiuakina tuan te euangkerio, ni karikirakei taian koaua, ao ni katauraoi n riki bwa te tia taua te Nakoanibonga ae te Aaron ae raoiroi ao te Kairake n Ataeinaine aika raoiroi Te burokuraem aio e na kaungaiia ataei ni kauringa Taekan te Onimaki.

Te beretitenti n te Moanrinan n te uuote e na kakoaua bwa te ataei n tatabeman are e a koro 8 ana ririki e na karekea te kaobi ibukin *Te Onimaki inanon te Atua ibukiia Aine ke Te Onimaki inanon te Atua ibukiia Ataeinimwane*. E na buokiia kaaro n oota bwa a kona ni kamanenai booki ni kairi bwa buokaia ibukin bootaki ma ataei n tatabeman ao ma aia utu ni kabane.

11.5.2 Boong ni Bootaki

Ngkana e kona ni karoaaki, te Moanrinan e na karoaoi boong ni bootaki ibukiia ataeinimwane ao ataeinnaine n aia ririki ae 8 ni karokoa 11. Taan kairiiri ao Taan reirei ana kamanena te *Onimaki inanon te Atua taian boki ni kairi bwa buokana ibukin boong ni bootaki, ni boutoka te mwakuri are a karoaia ataei ao kaaro n te mweenga ni kakoroo nanon are tangiraki n te Onimaki inanon te Atua*.

Boong ni Bootaki a karoaaki n aki raka nakon uoua te tai ni katoanamwakaina. A kona ni karoaaki n te tabo n taromauri ke inanon te mweenga. Ngke a baireia taan kairiiri mwaitin ao nnen taian bong ibukin te bootaki, ana iangoa te tai a kairoraki ana utu te ataei, te raroa ao mwaitin te kabane mwane iai, mauriia ataei, ao kangangan te tabo riki tabeua. Ana kakoaua taan kairiiri bwa boong ni bootaki a na iri nanon kainibaire inanon 11.8.1 ao inanon mwakoro 13.

Taan Reirei n aia Moanrinan ataei ana kairi boong ni bootaki ngakana e aki te bitiobiriki weteia taan kairiiri ae kaokoro aia bong ni bootaki.

11.5.3 Mwakuri n Tikauti

Ike e a kariaiakaki te Tikauti n te Ekaretia, Mwakuri n te Tikauti ana onea mwiin bong ni bootaki ibukiia ataeinimwane ake 8 nakon 11 aia ririki. Ni kateimatoa ana boukati te euangkerio inanon aia mwakuri Tikauti, taan kairiiri ana kamanena te *Te Onimaki inanon te Atua ibukiia Ataeinimwane* te boki ni kairi bwa teuana maibuakon buokaia. Ngke a kakoroi kanoan baika a tangiraki

ataeinimwane n te boki ni kairi, a bon tau naba ibukin kanuanga man te aro inanon te Tikauti.

Aia taan reirei n te Moanrinan ataei ana mwakuri bwa Taan kairiiri n te Tikauti, ke te bitiobiriki e na weteia tabeman ni mwakuri bwa Taan kairiiri n te Tikauti. Taan kairiiri ana kakoaua bwa bootakin te Tikauti ana iri nanon kainibaire inanon 11.8.1 ao inanon mwakoro 13.

Te beretitentii n te Moanrinan e na kakoaua bwa ataeinimwane ake 8 nakon 11 aia ririki a tauuaki araia n ana burokuraem te Tikauti ao taan kairiiri n te Tikauti a bane n tauaki mwiia ao n karekei taian kataneiai aika riai. Ibukiin riki rongorongo ibukin te Tikauti, ni ikotaki ma kainibaire ibukin bairean bongini kaembwa ni katoa ririki, taraa ana bwai te Ekaretia *ana Aeniboki te Tikauti* ao te *kairi ni Bong ni Kaembwa ibukiia ririki tebwi ma teuana aika Tikauti*.

E tuai kabongana te Tiger Cub burokuraem te Ekaretia (inanon te United States) ke te Beaver burokuraem (i Canada) ibukiia ataeinimwanen te Moanrinan are a koro aia ririki.

11.5.4 Karaaoan Karaaoan Aia Bootaki n Toa Ataei

Karaoakin aia bootaki n Toa Ataei n te ririki e anganiia ataei aia tai n tibwaa te bwai are a reiakinna inanon te Moanrinan. E bon tataneiai ni kakaraoaki inanon te ka aua ni kuata n te ririki.

Te beretitentii n te Moanrinan ao te tia (taan) kairi anene ana katauraoa kaotakina iaan ana kairi te bitiobiriki. A na iri kainibaire n te kairi ae ngkai ibukin tibwaakin te tai, ni kabongana ni kainanoa ni kataui aaro nako ibukiia ataei.

Inanon tain te bootaki n toa, te kaoti ngkanne e na roko imwiin karaaoan te toa ao e na kona n anaa ni kabane ke nikiran te tai. Ataei te Moanrinan ni kabane n aia ririki 3 nakon 11 ana anenei anene ake a reiakin n tibwaakin te tai. Ataei ana kona ni iri naba ni wareware ao ni kamatenanoi kibun booki aika tabu, anga taetae, anenen ni kurubu aika uarereke, ao tibwai aia koaua. Te tia kairiiri ae ikawai inanon te Moanrinan e na kona ni tibwa naba ana rongorongo ae kimototo.

Inanon kawakinan tabun te bootaki n toa, e na aki kairaki inanon te reirei baika ana kaotaki, kunikai, ke taian karaki rongorongo.

11.5.5 Norakin te Nakoanibonga

Te bootaki ae aranaki bwa Norakin te Nakoanibonga e kakaraoaki ni katoa ririki ibukiia 11 aia ririki ataeinimwane ao aia karo. Bukin te bootaki aio bwa e na buukiia ataeinimwane n ataa te nakoanibonga ao ni kakorakorai katabeakiia

ni katauraoi ni karekea. Atuu n rongrongo aika kariaiakaki ibukin te bootaki ni kairi bukin te nakoanibonga, taian tabe, ao kakabwaia (ibukin iango tabeua, taraa *Onimaki inanon te Atua ibukiia ataeinimwane*, iteraniba 12–13).

Te membwa n te bitiobiriki ae na kaira Norakin te Nakoanibonga, ao e na iri n te tai anne temanna man te membwa n te Moanrinan beretitentii. Taan kairiiri ake tabeman, ni ikotaki ma membwa n ana kooram te rikan beretitentii ao ana beretitentii te Kairakea ni Mwaane, ana kona n iri naba.

Ngkana te uuote iai ana mwaiti ae rang karako 11 aia ririki ataeinimwane, te bootaki e na kona ni karaoaki, iaan ana kairi te titeiki beretiteentii, ma uuote ake tabeua ke ma te titeiki ae ni kabanea. Ni kaaineti nakon kainano n te tabo, e na karaoaki iaon tairikin te Taabati, bwa kanoan aia bootaki ni kooram riikan n te Taabati, ke n te tai teuana.

11.6 Ana kairiiri te Moanrinan n te Titeiki

11.6.1 Titeiki Beretitentii

Taben te titeiki Beretitentii ni kaineti nakon bootaki ni ibuobuoki inanon te titeiki a kaotaki inanon 15.1.

11.6.2 Te Kauntira ae Rietata ae Katabeaki nakon te Moanrinan n te Titeiki

Te titeiki beretitentii e na katabea te membwa n te kauntira ae rietata ni mwakuri ma te titeiki Moanrinan beretitentii. Taben te kauntira ae rietata aei a kaotaki inanon 15.3. N reitia nakon taian tabe aikanne, e na ibuobuoki ni mwakuriia ana burokuraem te Tikauti ibukiia ataeinimwane aika 8 nakon 11 aia ririki ngkana e kariaiakaki iroun te Ekaretia (tarraa ana *Aeniboki te Tikauti*).

11.6.3 Te Beretitentii te Moanrinan n te Titeiki

Taben nako te beretitenitii n te Moanrinan n te Titeiki a kaotaki inanon 15.4.1.

11.6.4 Tia Koroboki n te Moanrinan n te Titeiki

Taben te tia koroboki n te Moanrinan n te titeiki a kaotaki inanon 15.4.2.

11.6.5 Te Tia Kairi n Anene n te Moanrinan n te Titeiki

Iaan ana kairi te beretitentii n te Moanrinan n te titeiki, te tia kairi anene n te Moanrinan n te titeiki e na ibuobuoki n anga reirei inanon bootaki ni kairiiri inanon te Moanrinan n te titeiki. Teuanne ke neienne ena kona n anga naba kaetieti n tatabeua nakoia beretitentii n te Moanrinan, taan kairi anene, ao taian biano. Ngkana e bubutiaki, te

tia kairiiri n te anene n te Moanrinan n te titeiki e na baronga ao ni kaira aia kuaea ataei n te titeiki.

Kaeiti ana kairi kaotakin kawai aika a kai n reirei te euangkerio rinanon te anene. Taian buoka ana kaira *Aia Boki n Anene Ataei*, iteraniba 300–304. Taraa naba mwakoro 14 n te aeniboki aio, aika a kaotaki ngkai ibukin tibwaakin te tai, ao "Music Callings and Resources" inanon te mwakuri ni mwakoron te Ekaretia LDS.org.

11.7 Kangaraoakin ana Bootaki te Moanrinani nakon Kainnanon te Tabo

Inanon te Uoote ma ataei aika a batu n aia ririki ni kurubu, Taan kairiiri n te Moanrinan ana kona ni barongai taian kiraati aika a mwaiti ibukiia ataei akanne. Te kangaraoi aio ena bon ibuobuoki riki ni uoote aika a batu ataei iai ake ana tararuaaki.

Inanon te uoote ae tii tabeman ataeina, Taan kairiiri n te Moanrinan a kona ni booti uoua ke e raka riki ririki ni kurubu inanon teuana te kiraati.

Inanon te uoote ae e uarereke ke te mwaanga, taian membwa n ana Beretitentii te Moanrinan ana bon tii ngaiia taani kairiiri n te Moanrinan ao taan reirei. Inanon te iunite ae e uarereke, te beretitenti n te Moanrinan ena bon tii ngaiia te tia kairiiri n te Moanrinani ao te tia reirei. N te keiti aio, neienne ena kaira tibwaakin te tai ao ena reirei n te kiraati ibukiia ataei ni kabane. Ngkana e riai, taani kairiiri riki ao taan reirei ana weteaki n te oota ae imwiina:

1. Taian Kaauntira inanon te Moanrinani beretitentii
2. Taani kairiiri n te Anene
3. Taani kairiiri n te Moanrinan ao taani kairiiri n te netiari
4. Tia koroboki
5. Taani kairiiri ni boong ni bootaki ao taan kairiiri irouia Tikauti (ike e riai)

Inanon te mwaanga ae e rangi ni uarereke ae akea iai te beretitenti n te Moanrinan, te beretitenti n te Bootaki n Aine e kona ni buokiia kaaro ni barongai kaeiti ibukiia aia ataei ni karokoa ae e weteaki te beretitenti n te Moanrinan.

Inanon te titeiki ae e uarereke ke te mwakoro, te beretitenti n te Moanrinan e kona n tii ngaiia te tia kairiiri n te Moanrinan n te titeiki ke te mwaanga. Ngkana e riai, taan kairiiri ake tabeman ana riai ni bon weteaki n oota ae imwiina:

1. Taiani Kauntira n te titeiki ke beretitentii n te Moanrinan n te mwakoro

2. Te tia kairiiri n te Anene
3. tia koroboki

Ibukin te rongorongo ni kabuta ibukin te kangaraoi nakon kainnanon te tabo, taraa mwakoro 17.

11.8 Kainibaire ao Kaetieti Aika Karinaki

11.8.1 Mwaane ake a mwakuri n te Moanrinani

Ngkana ko iangoi taian membwa ake a kona ni mwakuri n te Moanrinani, te bitiobiriki ao te beretitentii n te Moanrinani ana riai n uringa aron aia kairiiri mwaane aika a tau n te uoote. Ataei, riki ake akea taan taua te nakoa n ibonga aika a tau ni mwengaia, a kainnanao taraan aia katoto taan taua te nakoa n ibonga aika a kororaoi ao man ibuobuoki. Mwaane a kona ni mwakuri bwa taan reirei, taan kairiiri n te anene, taan biaano, ao taani kairiiri ni boong ni bootaki, ao taani kairiiri n te Tikauti. A kona naba ni ibuobuoki n te netiari.

Ngkana mwaane aika a rineaki bwa ana rei-reiniia ataei, ena aki kee iaan uoman ikawai aika ana mena irarikiia n taai nako. Uoman ikawai akanne a kona n ae mwaane, te karo ma buuna, ke uoman kaain te utu teuana. Ni mwaanga aika a uarereke, ngkana arona bwa e aki tau ni karaoaki ae ena uoman taan reirei n te ruu ibukin te kiraati, te membwa n te beretitentii n te Moanrinani ena katoa tai n roko ao n tuo i taian kiraati are e anga reirei iai te mwaane n tii ngaia.

11.8.2 Mwakuri ni Bwabetito ibukiia Ataei ake Waniua aia Ririki n te Rekooti.

Taraa 20.3.4.

11.8.3 Kaoti Koaua n te Moanrinani

Kaaro, taan kairiiri n te Moanrinan, ao taan reirei a kaotii aia koaua aika a beebe ao a kaineti ngkana a anga reirei, ni buokiia ataei n reiakiinia bwa tera te koaua ao kona kanga ni kaota am koaua.

Bootaki ni kaoti koaua a aki kaungaaki n te Moanrinan. E ngae n anne, kaaro, taan kairiiri n te Moanrinan, ao taan reirei ana kona ni katauraoi riki taai tabeua ibukin te kaotikoaua. Ibukin te katooto, ataei a kona n tibwauai aia koaua ngkana a anga reirei n tain te bootaki n utu n te tairiki ao ngkana a anga aia taetae n tain te tibwatibwa. Taai akanne a buokiia ataei ni katauraoi nakon tibwauuaan aia koaua n tain te aki mamamatam ao ni kaotikoaua ngkana a bon tau roroia ni karaoia n akean ana ibuobuoki te karo ma te tina, tariia ke mwaaneia, ke aomata riki tabeman.

11.8.4 Kaungaan te Karinerine

Te Karinerine bon kaotan te tangira ao te karinerine ibukin Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo. Taani kairiiri n te Moanrinan ao taan reirei a buokiia ataei ni kaotaia bwa teraa te karinerine ao kona kanga ni karaoa arom ni karinerine. A kaungaa te karinerine mani bon oin aia katoto. A kaungaa naba te karinerine man kaean te taramauri n tauraoi n reirei man booki aika a tabu ao ni kabonganai taian tamnei ao bootaki n reiakinan bwaai aika e na kona ni kaoa te Tamnei ae e Raioroi.

11.8.5 Tamnein te Atua are e Karaoaki bwa te Banna ni Katooto n te Kaotioti

Taani kairiiri ao taan reirei a karaua raoi ni kwakina te karinerine ngkana a rineia bwa ana karaoa aia bootaki n takakaro ni katooto, riki ngkana ana karaoa aia kamataku iaon rongorongo aika a tabu. Te Atua te Tama ao te Tamnei are Raioroi ana aki katotongaki n aeka nako. E na aki katotongaki te Tia Kamaiu irouia ataei ti n tamnein bungiakina. Ibukin raonakin kainibaire, taraa 13.6.15.

11.8.6 Ataei Ake Iai Kainanoia ae Kaokoro

Ngkana iai aorakin te ataei ae rangi ni maan, toaraana, ke kainanona tabeua, taan kairiiri n te Moanrinan ana reitaki ma taan kairiiri n te nakonanibonga ao ana karo te ataei ni bairei kawai ni ibuobuoki.

Ataei ake a toaraa a bon tataneiai ni kairaki n aia kiraati are a tataneiaai n te Moanrinan. N aron kainanoana, ao ike e kona, te tia reirei ae onoti e na weteaki ni ira te kiraati ma ngaia ke n reireiniia ni kaokoroia. Ngkana te aoraki ke te toaraa e karika tikun te ataei n te mweenga, taan

reirei n te Moanrinan ana buokiia membwa n ana utu te ataei n reireia taian reirei n te Moanrinan nakon teuanne ke neienne E na kairaki te ataei n te Moanrinan ma ana kurubu n ririki teuanne ke neienne, ao te tia reirei e na mwakena rokon te ataei ngkana e anganaki te reirei.

Ataei ake iai toaraia ke kainanoia riki tabeua a tataneiai ni kawaerakeaki man te Moanrinan ngkana a roko n te ririki ae 12.

Ibukin rongorongan aron ataakin, kairarikia, ao reireiakinaia ataei aika toaraa, taraa 21.1.26 ao disabilities_lds.org.

11.8.7 Taekan te Mwane

Mwakuri nako ibukin baike a taraaki n te Moanrinan—ni ikotaki ma te netiari, boong ni mwakuri, ao Tikauti— a mwanenaki man ana kataumwane te uoote. Bwaai ake a kabooaki ibukin bootakin te Moanrinan, kiraati, ke bootaki te uoote. Ana aki kamanenaaki ibukin te aomata aika taan mwakuri n te Moanrinan ke kaain aia utu.

Ngkana e aki tau ana katau mwane te uoote ni kabooa bongin te kaembwa inanon te ririki ke bootaki n aroia ibukiia ataei ae 8 nakon 11 aia ririki, taan kairiiri ana kona ni butiia taan roko ni kabwaka mwakoron boona ke ni kabwaninna. Akea bukina bwa te kabanemwane ke te mwananga ibukin bongin te kaembwa ke bootaki n aekana ana aki rakanako. Ke e na aki riki karakon ana mwane te aomata bwa katabuan te membwa n roko.

Mwanen te Ekaretia ana aki kamanenaaki ni kabooi taian kaboraoi ibukiia.

Ibukin riki rongorongo n aron mwanenakin taian bootaki, taraa 13.2.8.

12. Reirei n Taabati

12.1 Bukin nako Te Reirei n Taabati	106
12.2 Kairiiri n te Reirei n Taabati n te Uoote	106
12.2.1 Bitiobiriki.....	106
12.2.2 Ana Beretitentii te Reirei n Taabati n te Uoote	106
12.2.3 Taan reirei n te Reirei n Taabati	107
12.2.4 Tia koroboki n te Reirei n Taabati n te Uoote	107
12.2.5 Taian Beretitenti n ana Kiraati te Reirei n Taabati.....	107
12.3 Bootaki ni Kairiiri	107
12.3.1 Bootakin Ana Kauntira te Uoote	107
12.3.2 Ana Bootaki te Beretitentii n te Reirei n Taabati n te Uoote	107
12.3.3 Bootaki ma te Kauntira inanon te Bitiobiriki.....	107
12.3.4 Ana Bootaki ni Kairiiri te Reirei n Taabati n te Titeiki	108
12.4 Taian Kiraati n te Reirei n Taabati	108
12.4.1 Taian Kiraati ibukiia Rorонrikirake	108
12.4.2 Te Kiraati ibukin te Kairake n Ikawai aika Tuai ni Iein	108
12.4.3 Buokiia Membwa n te Kiraati ma Toaraaia	108
12.5 Karikirakean te Reiakinaki ao te Anga Reirei inanon te Uoote	108
12.6 Te Auti ni Bootaki n te Tabo n Tangoboki ...	108
12.6.1 Taan Tararuai Booki ao Taan Ibuobuoki n Tararuai Booki n te Uoote	108
12.6.2 Te kairiiri ibukin te Autini ni bootaki n te Tabo ni Boki inanon Autin Taian uoote ..	109
12.6.3 Kaetieti Ibukin te Tabo ni Kawakin Boki n te Autinibootaki	109
12.7 Ana Kairiiri te Reirei n Taabati n te Titeiki ...	109
12.7.1 Titeiki Beretitentii.....	109
12.7.2 Te Kauntira ae Rietata E Katabeaki nakon te Reirei n Taabati te Titeiki	109
12.7.3 Ana Beretitentii te Reirei n Taabati n te Titeiki.....	109
12.7.4 Tia Koroboki n te Reirei n Taabati n te Titeiki.....	109
12.8 Kangaraoakin Bootakin te Reirei n Taabati nakon Kainanon te Tabo	109

12. Reirei n Taabati

Te Reirei n Taabati bon te bootaki n ibuobuki nakon te nakoanibonga. A karaoaki bootaki n ibuobuki ni buokiiia membwa n te Ekaretia n rikirake n aia koaua ibukin Tamara are i Karawa, Iesu Kristo, ao te eungkerio are kaokaki. Rinanon te mwakuri n taian bootaki n ibuobuki, ana kaareki kaetieti membwa, kaunganano, ao boutoka ngke a kakorakoraia ni maiu nakon ana moan tua te euangkerio.

12.1 Bukin nako te Reirei n Taabati

Membwa n te Ekaretia ni kabane n te ririki 12 ke ikawai riki boni kaain te Reirei n Taabati. Kaain onimaki ake tabeua a butimwaeaki naba n roko ao ni iri inanon taian kiraati n te Reirei n Taabati. Bukin nako bootakin te Reirei n Taabati bon:

1. Kakorakoraakia n tatabemaniia ao aia onimaki taian utu inanon Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo rinanon te anga reirei, te ataibwai, ao te iraorao.
2. Buokiiia membwa n te Ekaretia "anga reirei nakon temanna ma temanna reirein te abanuea" (D&C 88:77) n te taromauri ao n te mweenga.

12.2 Kairiiri n te reirei n Taabati n te Uoote

Te Mwakoro aio e kamataua iaon karaoan te Reirei n Taabati n te kawai are na kakorakoraakia n tatabemaniia ao taian utuu. Taan kairiiri n te Reirei n Taabati ana rinanoi n taainako mwakoro 3, are taekan moan tua ni kabuta ibukin te kairiiri. Taian moan tua aikai n airi ma katauraoi n tamnei, irakin taian kauntira, buoka nakoia tabeman ao te anga reirei n te euangkerio ibukin Iesu Kristo.

12.2.1 Bitiobiriki

Te bitiobi ma ana kauntira a katauraoa te tia kairiiri n te nakoanibonga ibukin te Reirei n Taabati.

Te bitiobi e wetea ao ni kaokoroa te beretitenti n te Reirei n Taabati. E na tararuaa naba weteaia ao ni kaokoroia tabeman riki ake taan mwakuri n te Reirei n Taabati. E na kona ni katabea ana kauntira nakon weteaia ao ni kaokoroia.

Te bitiobi e katabea temanna ana kauntira bwa ena tararuaa te Reirei n Taabati n te Uoote, ni ikotaki ma te auti ni bootaki n te tabo ni boki. Te kauntira aio ena aki toki ni bootaki ma te beretitentii n te Reirei n Taabati n te uoote. E ribootin

baika a riki iaon te Reirei n Taabati ao te auti ni bootaki n te tabo ni boki inanon tain ana boowi te bitiobiriki.

12.2.2 Beretitentii n te Reirei n Taabati n te Uoote

Kaain te uoote n te beretitentii n te Reirei n Taabati bon naake iai irouia te nakoanibonga. Nooran riaina the beretitenti e na iai irouna te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. A mwakuti iaan ana kairi te bitiobiriki. A karekea kaotaakiia ao boutokakiaa ae e aki toki mai iroun te beretitentii n te Reirei n Taabati n te titeiki.

Beretitenti n te Reirei n Taabati n te Uoote

Te beretitenti n te Reirei n Taabati iai tabena aikai:

E mwakuri bwa te membwa n ana kauntira te uoote. Ngkai te membwa n te kauntira, e irii ni kekeiaki nako nakon katean te onimaki ao kakorakoraakia n tatabemaniia nako ao kaain te utu (taraa mwakoro 4). E roko nakon te boowi ni kauntiran te uoote n tauraoi nakon katautauan kawaia kaain te aro ni kona ni karikirakea reiakinaia ao reireiakia n te taromauri ao inanon mwengaia. Ni kaoakina mai iroun te bitiobi, e kaira te kataneiai n te boowi ni kauntiran te uoote bwa ena buokiiia ni karikirakea reiakinan te eungkerio ao te anga reirei inanon te uoote.

E kanakoa taian rekomenta nakon te bitiobiriki ibukiiia membwa n te uoote bwa ana weteaki bwa ana mwakuri bwa kaunitra n te beretitentii n te Reirei n Taabati, bwa tia reirei n te Reirei n Taabati, ao bwa taani mwakuri n te tabo ni boki ao taani mwakuri ni ibuobuki n te tabo ni boki. Ngkana e kainnanoaki, e rekomenta naba te membwa n te uoote bwa ena mwakuri bwa te tia koroboki n te Reirei n Taabati. Inanon karaoan rekomenta aikai, e iri taian kawai n kairi inanon 19.1.1 ao 19.1.2.

E reireiniia ake tabeman taani kairiiri n te Reirei n Taabati tabeia, ni kabonganaa te aeniboki aei bwa buokaia.

Beretitenti n te Reirei n Taabati ma ana Kauntira n te Uoote

Taiani membwa n te beretitentii n te Reirei n Taabati n te uoote a mwakuri ni bootaki ni kakoroi bukin tabeia aikai:

A tararuaa te kekeiaki nakon karikirakean reiakinan te euangkerio ao te anga reirei n te Reirei n Taabati. Inanon taian kekeiaki aikai, a iri tuua

inanon 5.5.3 ao 5.5.4. A boutokaia naba taan reirei n te Reirei n Taabati man (1) kawarakiia man te tai teuana nakon teuana nakon ataakin aia titiraki ao aia raraoma ao ni maroroakin kawai nakon mwakuri ibukilia membwa n te kiraati ao (2) babaairean kawarakin aia kiraati.

A mwakuri bwa aomata aika a bane aroia n ana konabwai n te uoote ni karikirakea reiakinan te euangkerio ao te anga reirei (taraa 12.5).

A tararuua te auti ni bootaki n te tabo ni boki. Aio e raonaki ma (1) reireinakia taan mwakuri n te tabo n tangoboki, (2) katauraoan boutoka ao reirei aika reitinako, ao (3) n rekomentei te kataumwane n te ririki ibukin te tabo n tangoboki imwiin reitakim ma te tia mwakuri n te tabo n tangoboki.

A karaoa te boowi ni beretitentii n te Reirei n Taabati. A kaei naba bootaki ma kauntira n te bitiobiriki are a tararuua te Reirei n Taabati.

Te beretitenti n te Reirei n Taabati e katabeia ana kauntira bwa ana tararuai taabo tabeua ibukin katabeaia. Ibukin te katooto, e na anga taabe ibukin barongaakin kiraati n Reirei n Taabati ibukia kurubu n ririki aika kakakoro, kinakiia taan reirei, tararuakin auti ni bootaki n tango boki, ao ni buukiia taan reirei n te Reirei n Taabati ni katauraoia taan reirei ni bonomwi ngkana e kainnanoaki, Taiani kauntira a ribooti nakoina n taainako iaon aia kekeiaki.

12.2.3 Taan reirei n te Reirei n Taabati

Taan reirei n te Reirei n Taabati a anga reirei ni kiraati ake a tia ni katabeaki nako iai man te bitiobiriki ao te beretitentii n te Reirei n Taabati. Ana irii reirei ake a koreaki inanon 5.5.4.

12.2.4 Tia Koroboki n te Reirei n Taabati n te Uoote

Ngkana e kainnanoaki, te bitiobiriki e na kona ni wetea te tari bwa e na ibuobuoki n riki bwa te tia koroboki n te Reirei n Taabati n te uoote. Te tia koroboki ena kona n anganaki tabena aikai:

E na reitaki ma te beretitentii ni katauraoa te akenta ibukin te bootaki n te beretitentii. E na irii bootakin te beretitentii, e tau rongorongo, ao n rimwiin mwioko.

E karaoi rongorongan te roroko n te Reirei n Taabati ao n rinanoia ma te beretitenti ni buokia ni baairei kawai ni kaungai membwa bwa ana irii Reirei n Taabati. A riai taan reirei ni karekei kaobiin rongorongo aikai.

12.2.5 Beretitenti n te Kiraati n te Reirei n Taabati

Man ana kariaia te bitiobiriki, te beretitenti n te Reirei n Taabati ena kona ni kaoiia taian

membwa bwa ana mwakuri bwa te beretitenti n te kiraati n te Reirei n Taabati. Beretitenti n te Kiraati e kona n ae te mwaane ke te aine. A na kona n tuangaki bwa ana karababaa aia butimwaai ae e uarereke inanon tain moanan te kiraati, kabwarabwaraia kaain te kiraati aika a boou ao taan roko ni kawariia, ao ni kaoiia membwa n te kiraati bwa ana anga te kaukuuki ao te kainiin n tataro. A na kona n tuangaki naba bwa ana ibuobuoki ma aron te kekeiaki nakon kawakinan aroia n rooroko ao ni iraorao ma membwa ake aki bat n rooroko.

12.3 Aia Bootaki taani Kairiiri

12.3.1 Aia Boowii Kauntiran te Uoote

Te beretitenti n te Reirei n Taabati e mwakuri bwa te membwa ni kauntiran te uoote (taraa mwakoro 4).

12.3.2 Aia Bootaki Beretitentii n te Reirei n Taabati n te Uoote.

Te beretitentii n te Reirei n Taabati e karaoa aia boowi beretitentii ni katoa tai. Te beretitenti ngaia mataniwiin te bootaki ao e kairia. Te tia koroboki ena kona n iri, ena tau mwiin bwaai, ao n rimwiin nako katabeakiia.

Te akenta ena kairii baikai:

1. Wareki ao marorooakin kibun booki aika a tabu ao reirei mai irouia taan kairiiri n te Eka-retia ae e irekereke ma weteaia.
2. Marorooakina nakoraoin taiani kiraati n te Reirei n Taabati ao ni bairei kawai ni buokilia taan reirei ao membwa n te kiraati bwa ana rikirake.
3. Bairei kawai ni kaekai bubutii ni buoka rikiraken reiakinaia ao te anga reirei n te nakoan-nibonga ake tabeua ke bootaki n ibuobuoki.
4. Rinanon rekootin te roroko. Bairei kawai ni kauungaa karikirakean te roroko inanon te Reirei n Taabati.

12.3.3 Bootaki ma te Kauntira inanon te Bitiobiriki

Te beretitentii n te Reirei n Taabati e na bootaki n tainako ma te kauntira inanon te bitiobiriki are tararuua te reirei n Taabati. Inanon bootaki aikai ana uaia ni marooro ibukin te ataibwai ao te anga reirei inanon te Reirei n Taabati ao te uoote. Mem-bwa n te beretitenti n te Reirei n Taabati ana anga ribooti, ni karaoi taian rekoment, ao n rinanoi iango ibukin bootaki.

12.3.4 Bootaki ni Kairiiri ibukin te Reirei n Taabati n te Titeiki

Te bootaki ni Kairiiri n te Reirei n Taabati n te Titeiki e na karaoaki teuana ke uoua te tai n te ririki. Taian beretitentii n te Reirei n Taabati n te Uoote ao taan koroboki ana iri. Taan Reirei n te reirei n Taabati ao te membwa n te Bitiobiriki are e katabeaki nakon te reirei n Taabati ana kona ni kaoaki ni iri ngkana a kainanoaki. Tara 18.3.11.

12.4 Taian Kiraati n te Reirei n Taabati

Taian kiraati n te Reirei n Taabati a karaoaki imarenan bootakin te toa ao te tai are e katukaki ibukin te nakoanibonga, te Bootaki n Aine, taian bootaki ibukiia Kairake n Ataeinaine. Taian Kiraati mwaaniia 40 te miniti. Te kaukuki ao te kai-niin n tataro a karaoaki inanon kiraati nako. E aki tau bwa ana iai te anene ni kaukuki ke anene ni kainiin.

Te reirei n Taabati ni ikotaki ma aia kiraati ika-wai ao aia kiraati roronrikirake. Kooti aika a tia ni kariaiakaki, n raonaki ma kooti tabeua aika rineaki, a ataaki inanon *Kaetieti ibukin Kanoan te reirei*.

12.4.1 Taian Kiraati ibukiia Roronrikirake

Te beretitentii n te Reirei n Taabati n aron ae te taneiai e bon barongai aia ririki roronrikirake ae 12 nakon 18 nakon taian kiraati ni kaineti nakon aia ririki iaon Tianuare 1. Te bwai ni kakairi, te beretitentii e na karaoa te kiraati ibukiia kairake mwane ao aine ake 14 ke 15 aia ririki n Tianuare 1 Te roronrikirake e na tiku n te kiraati anne ni karokoa te ririki are imwina.

Ibukin rongorongo iaon te Reirei n Taabati ibukiia kairake n ataeinimwaane ao kairake ni aine ngkana a koro aia ririki ae 12, taraa 11.4.3.

12.4.2 Kiraati ibukiia te Kairake ni Ikawai aika A tuai n Iein

Uoote n tatabeua ake iai te kairake n Ikawai aika A tuai n Iein ae e tau ana kona ni iai aia kiraati aika a kaokoroaki ibukiia n tain te Reirei n Taabati. Taan reirei a kabonganai booki aika a tabu ao booki ni kairi ake a tia ni kariaiakaki n Reirei n Taabati, ni karawawata n anga kainnanoia ae e okoro tenaan kairake n Ikawai aika A tuai n Iein.

12.4.3 Buokaia Membwa n te Kiraati ma Aki konabwai

Ibukin rongorongo ibukin te kan ataibwai, ni ikotaki, ma reikinaia membwa ake iai aki konabwai, taraa 21.1.26 ao disabilities.lds.org.

12.5 Katamaroan te Ataibwai ao te Anga Reirei n te Uoote

Membwa n te beretitentii n te Reirei n Taabati n te uoote a mwakuri bwa aomata aika a bane aroia n ana kekeiaki te uoote ni katamaroaa reiakinaia ao te anga reirei. Ni kaoakina mai iroun te bitiobiriki ke mai irouia taani kairiiri n te nakoanibonga ao aia bootaki taani ibuobuoki, a katauraoa te reirei, te kataneiai ao te boutoka. A buokiia taani kairiiri ni bitiia taan reirei ake a tibwa weteaki ao ni kata-maroaa reiakinaia ao te anga reirei n aia bootaki.

12.6 Auti ni bootaki n te Tabo ni boki

Auti ni bootaki n tatabeua ana iai aia tabo ni boki ma bwai ni buoka bwa ana buokiia membwa n reiakin ao n anga reirei n te euangkerio. Te beretitentii n te Reirei n Taabati n te uoote e na tararuua te tabo ni boki n te auti ni bootaki.

Taabo ni boki n auti ni bootaki a kakaokoro ni kaineti nakon buburan te tabo. A na kona ni katauraoi tabeua ke ni kabane bwaai aikai: booki aika a tabu, ana maekatiin te Ekaretia, tamnei aika e karaoi te Ekaretia ao bwaai ni kaoti tamnei ma bwaai ni katangitang, tiaoka, bwai ni kamauna, bentira, beebwa, te tiete n terewition, bwai ni katangitang n te DVD, ao te bootokaobiia.

Te titeiki Beretitentii e na kona ni kariaia taian uoote, intitute kiraati, ao tienta ibukin rongorongon te utu bwa ana ibuobuoka taian bwai ni ibuobuoki ake n te tabo ni boki n te auti ni bootakii.

12.6.1 Taan Tararuai booki ao taan Ibuobuoki n Tararuai booki n te Uoote

Te tia Tararuai booki n te uoote e buokiia taan kairiiri, taan reirei, ao membwa tabeman n reiakiniia bwa ana kanga n roko iai ao ni kamanenai bwaai, bwaai ake a kainanoaki, ao bwaai ake a tia ni katauraoaki. Teuanne ke neienne ana katauraoa te tai ibukin kaainakin te tabo ni boki. Tauan mwiin te tai aio e na kakoaua bwa taan tararua te tabo ni booki a kona ni ira bootakin te toa ao bwa taan tararua te tabo ni boki a kona ni ira te kiraati n te Reirei n Taabati ke bootakin te Nakoanibonga ae te Merekitereka ke te Bootaki n Aine ni katoa Taabati.

Ngkana e kainanoaki, te tia tararuua te tabo ni boki n te uoote ma uoote ake tabeua ao taian bootaki n tararuua kamanenaan te tabo ni boki. Teuanne ke neienne ana baronga ao n tararuai taian bwai ao bwaai ni mwakuri n te tabo ni boki ao ni kamanenai kawai aika bebete ni kariaia membwa n tangoi bwaai ni mwakuri.

Taan buobuoki n tararuai booki ana mwakuri iaan ana kairi nte tia taraarua te tabo ni boki n te uuote ao n tibwai tabena teuanne ke neienne.

12.6.2 Te Kairiiri ibukin te Autini ni bootaki n te Tabo ni Boki inanon Autin Taian uuote

Inanon te kateitei ae mwaiti iai taian uuote, taian uuote a tataneiai ni ibuobuoka kamanenakin te tabo ni boki ae ti teuana. Ngkana te keiti aio, te bitiobi ae te tia tei bon tabena tararuaakin te tabo ni boki. E kona n rinea te komete n tararuaa kamanenakin te tabo ni boki ao n taraarua te kataumwane are katauraoaki nako iai. Te komete e na karinaki iai te membwa n te beretitentii n te Reirei n Taabati man te uuote n tatabeua ao te tia tararuaa te tabo ni boki man taian uuote.

12.6.3 Kaetieti ibukin te tabo ni kawakin boki n te Autinibootaki

Taian kaetieti ni kaineti nakon te tabo n kawakin boki n te autinibootaki a kuneaki iaan "Reirei n Taabati" n te Mwakuri inanon ana mwakoro te Ekareti LDS.org.

12.7 Ana Kairiiri te Reirei n Taabati n te Titeiki

12.7.1 Titeiki Beretitentii

Taben nako te titeiki Beretitentii ni kaineti nakoia bootaki n ibuobuoki inanon te titeiki ake a taekinaki inanon 15.1.

Te kauntira n te titeiki Beretitentii are e na tararuaa te Reirei n Taabati e na tararuai naba taian tabo ni boki n te autini bootaki inanon te titeiki.

12.7.2 Te Kauntira ae Rietata E Katabeaki nakon te Reirei n Taabati n te Titeiki

Te titeiki beretitenti e na katabea te membwa n te kauntira ae rietata ni mwakuri ma te beretitentii n te Reirei n Taabati n te titeiki. Taben te kauntira ae rietata aio a taekinaki inanon 15.3.

12.7.3 Ana Beretitentii te Reirei n Taabati n te Titeiki

Membwa n te beretitentii n te Reirei n Taabati n te titeiki bon taan taua te Nakaoanibonga; ao ngkana e riai, ana taua te Nakaoanibonga ae te Merekiteraka. Tabeia are taan kairiiri ni bootaki n ibuobuoki a kaotaki inanon 15.4.1. N raonakina, iai tabeia aikai:

A mwakuri bwa taan rabakau inanon ana keiaki te titeiki ni karikirakea kamatebwai an reiakinan te euangkerio.

Ana tararuaa kamanenaan taian tabo ni kawakin boki n te autinibootaki inanon te titeiki. Aio ae raonaki:

1. Buokii ni kaeti aroia taan tararuai taabo ni boki aika a tibwa weteaki n te uuote, ngkana a kaoaki irouia taian beretitentii n te Reirei n Taabati n te uuote.
2. Kairakin bootaki ni kataneiai tabeua ibukiia taan tararuai taabo ni boki ao taan buobuoki n tararuai taabo ni boki inanon te titeiki.
3. Ni kakoaua bwa taabo ni kawakin boki n te autinibootaki iai kanaoaia ao bwaai ni mwakuri ake a kainanoi.
4. Ni kakoaua bwa taan kairiiri n te titeiki iai irovia bwaai n te tabo ni kawakin boki n te autinibootaki ao bwaai ni mwakuri ake a kainanoi.

12.7.4 Tia Koroboki n te Reirei n Taabati n te Titeiki

Taben nako te tia koroboki n te Reirei n Taabati n te Titeiki a kaotaki inanon 15.4.2.

12.8 Kangaraoakin Bootakin te Reirei n Taabati nakon Kainanon te Tabo

Inanon te uuote ae uarereke ke te mwaanga, taian membwa n te beretitentii n te Reirei n Taabati ana kona ni mwakuri bwa taan reirei. Aia kiraati rororrikirake ana botakaki ngkana a kainanoaki. N te iunite ae rang uarereke, te beretitenti n te Reirei n Taabati e na kona n ae ti te tia kairiiri n te Reirei n Taabati ao te tia reirei. Inanon te keiti aio, e na anga reirei n te kiraati n Reirei n Taabati ibukiia membwa aika 12 ke raka riki. Ngkana e kona, ana weteaki riki taan kairiiri ao taan reirei.

Inanon te titeiki ae uarereke ke te mwakoro, te beretitenti n te Reirei n Taabati e na riki bwa ti te tia kairiiri n te titeiki ke te mwakoro. Ngkana e riai, taian kauntira ana weteaki. E kona ni weteaki naba te tia koroboki ibukin te Reirei n Taabati n te titeiki.

Ibukin rongorongona ni kabuta aron kaangaraoakina nakon kainanon te tabo, taraa mwakoro 17.

13. Mwakuri ni kakukurei

13.1	Bukin nako Mwakuri ni Kakukurei n te Ekaretia.....	112
13.2	Bairean taian Bootaki.....	112
13.2.1	Taian tabe ibukin Bairean taian Bootaki	112
13.2.2	Kakorakorakiia Utu	112
13.2.3	Kaungakin Karaoakina	112
13.2.4	Taian Katei	113
13.2.5	Tararuan te Mauri.....	113
13.2.6	Baeranti ao Kakaokoro.....	113
13.2.7	Katauraoan Taian Bootaki.....	113
13.2.8	Mwanenakin Waaki Ni Kakukurei	114
13.2.9	Mwanenakin Bwaai ni mwakuri ao Bwaai aika Tangiraki.....	114
13.3	Titeiki, Titeiki aika Bati ao Bootaki n te Tabo	114
13.3.1	Kainibaire ni Kabuta	114
13.3.2	Komete Ibukin Waaki ni Kakukurei n te Titeiki	115
13.4	Aia Maungatabu Roronrikirake	116
13.5	Bootaki aika Rineaki.....	116
13.6	Kaetieti ao Kainibaire	117
13.6.1	Totokoan Kabuanibwai ao Tabeakinana..	117
13.6.2	Aia Tararua Ikawai.....	117
13.6.3	Bootaki ni Iokinibwai ke Waaki n Tautaeka	117
13.6.4	Bwaai aika Kariaiakaki Katotongaia	117
13.6.5	Taian Tua ibukin te aki nakonako	117
13.6.6	Mwaiae ao Anene	117
13.6.7	Taromauri IbukiiaTaan Irii Waaki ni Kakukurei	117
13.6.8	Bootaki ni Kareke Mwane.....	117
13.6.9	Intiuarenti	118
13.6.10	Tairikin te Moanibong Koraki	118
13.6.11	Taian Bwatei n tairikin te Ririki ae Boou	119
13.6.12	Waaki ni Kakukurei ni Bwakanakon Tai	119
13.6.13	Aia Kariaia Kaaro	119
13.6.14	Rokoia Rororrikirake iaan 14 aia Ririki	119
13.6.15	Karaaoan Katotongan te Atua.....	120
13.6.16	Taaian Tataro n taian Bootaki.....	120
13.6.17	Tangoakin Bwaai aika tiaki bwain te Ekaretia ibukin Bootaki.....	120
13.6.18	Ribooti iaon Mwakuri Buaka	120
13.6.19	Tararuaan Bongin te Taabati.....	120
13.6.20	Kaetietin te Mauri ao Totokoan Kabuanibwai ao Ribootinakiia.....	120
13.6.21	Takaakaro.....	121
13.6.22	Mwakuri Aika a Taekiti Taekiti	122
13.6.23	Kawaran te Tembora.....	122
13.6.24	Mwamwananga.....	122
13.6.25	Waaki ni kakukurei aika aki kariaiakaki	122

13. Mwakuri ni kakukurei

13.1 **Bukin Mwakuri ni Kakukurei n te Ekaretia**

Mwakuri ni kakukurei n te uuote, titeiki, ao n aia karinan taian titeiki aika a mwaiti a uotiai membwa n te Ekaretia ni bootia “raao aika kaain te aba ma aomata aika a itiaki” (I-Ebeto 2:19). N reitia nakon katauraoan te kangare ao te kakukurei, mwakuri ni kakukurei ana riai ni katea te koaua, kakorakoraia utu, ao ni karikirakea te ikoikotaki ao rikiraken temanna.

Mwakuri ni kakukurei a kakorakoraia taian membwa man anganakia te namakin ni kaainakin ao boutokaan te ibuobuoki. Mwakuri ni kakukurei a buokia taian membwa n namakina te reitaki ma tabeman ake aia roro, nakoia aia taan kairiiri, ao nakoia aia utu. Mwakuti ni kakukurei ana riai naba ni buokia taian membwa n nooria bwa ena kanga maiuakinan te euangkerio ni uota “kimwarerei are e reke irouia aika itiaki” (Enoti 1:3).

Mwakuri ni kakukurei n te Ekaretia ana baireki bwa ana kakoroi bukin ana boto ni iango te euangkerio. N reitia nakon bukina ae e taabangaki akana I eta, aikai a raonna:

1. Irakin te mwakuri ni ibuobuoki ake a kakabwaia iai tabeman ao ni katea te iraorao ma te botannaomata.
2. Karikirakean taian taarena ao te karabwara-bwa ibukin taian rabakau n te katei.
3. Karikirakean te marurung ao reiakinan te maiu n takakaro.
4. Karakaan te reirei ao kataneiai n te mwakuri.
5. Bukamaruan taai ni bootaki aika a raka aroia ni kauringaa te Ekaretia ke rongorongan baika a riki n taai ake ngkoa.
6. Karikirakean taian rabakau ni kairiiri.
7. Karikirakean te riki n toronibwai.
8. Irakin te mwakuri ni mitinare, kawakinana, kamaiuakina, mwakuri n te tembora, ao te mwakuri n rongorongan te utu.

13.2 **Baireakin Mwakuri ni kakukurei**

13.2.1 **Te tabe ibukin Baireakin Mwakuri ni kakukurei**

Imwain bairen te mwakuri ni kakukurei, taani kairiiri ana iangoa raoi kainnanon tamneia ma rabwataia tenaan membwa. Taan kairiiri a ukora

ana kairiiri te Tamnei nakon bairean te aekakira te mwakuri ni kakukurei ae ena kona ni buoka ni kataka kainnanoia akanne. Te karauraau ni babaaire e bon riai bwa ena kakoauaa raoi bwa mwakuri ni kakukurei ana karekea bukin ana boto ni iango te euangkerio ao ena kaitaraa raoi kainnanoia naake a iri iai.

Iaan ana kairiiri te bitiobiriki, te kauntira n te uuote e tararuua te babaaire ibukin mwakuri ni kakukurei n te uuote. Ngkana te mwakuri ni kakukurei bon tii ibukin te bootaki ae e kaokoroaki ke te kurubu n te uuote, ena baireaki iaan ana kairiiri te nakoanibonga ke taan kairiiri n te bootaki ni ibuobuoki are a katabeaki ibukin te bootaki anne. Ngkana te waaki ni kakukurei bon ibukin te uuote n ti ngaia, te bitiobi e na anga taian tabe ibukina nakon teuana ke raka taian bootaki aika iai rabwataia n ana kauntira te uuote E na anga naba te tabe ibukin te waaki ni kakukurei nakoia ake tabeman ke nakon te komete. ni mwakuri iaan ana kairi te kauntira n te uuote. N te tataneiai taian tabe aikai aki teimatoa ibukin te bootaki ae nanonaki.

Iaan ana kairi te titeiki Beretitentii, te titeiki kauntira e na tararuua te babaaire ibukin taian bootaki n te titeiki Ibukin rongorongan aron waaki ni kakukurei n te titeiki, taraa 13.3.

13.2.2 **Kakorakorakia Utu**

Ana kakoaua taan kairiiri bwa waaki ni kakukurei ana kakorakoraa te utu nakon ae kaiangatoma ma ngaia. Waaki ni kakukurei tabeua a kona n riki bwa nen te utu, n anganakia utu aia taia ni uaia ni mwakuri. Waaki ni kakukurei ana boutokaia kaaro, man reireiakia aia ataei bwa taan rimwiin Kristo aika kakaonimaki.

Ana kakoaua naba taan kairiiri bwa waaki ni kakukurei ana aki rangi ni mwaiti n te aro are a katoka te rawawata i aoia membwa.

13.2.3 **Kaungaakin Karaoakina**

Te Koraki ake a bairei mwakuri ni kakukurei ana kakorakoraia bwa taan karaoa ana kakaonimaki ni iiririi, ngkai karaoakina e bon tataneiai ni karekea riki te rabakau nakon ti matakaukinana. Teuana te kawai ni kaunga karaoakina bon karekeaia membwa ni kamanenai aia bwaintangira, rabakauia, ao aia tarena n te waaki ni kakukurei.

Naake a baairei mwakuri ni kakukurei ana riai ni karaoi kekeiaki aika onoti ni karoko irouia membwa aika boou, membwa aika aki roroko,

roronrikirake, ikawaia aika tuai iein, aomata ake a toaraa, ao kaain aaro ake tabeua. Taan kairiiri ana riai ni kakai atai taian aro nako aika kaokokoro irouwia taan karaoria, n aron tokin aia konaa n rabwataia, raraoman te utu, ao kakaokoron te katei ao te taetae.

13.2.4 Taian Katei

Waaki ni kakukurei n te Ekaretia ana iri inanon ao n reirei katein te Ekaretia. Ana riai ni katauraoa taraaraoin te otawanin ike taan roko a kona ni karikirakea te iraorao ma tabeman ake titebo aia koaua ao aia katei ma ngaiia. Waaki ni kakukurei ana uotirake ao ni katuruturua bwaai ake "te raoiroi, te tangira, ke raoiroin taeka ke te kamoamoaki" (Taikan te Onimaki 1:13). Waaki ni kakukurei ana aki kairii bwaai nako ake a buakaka ke a katautauaki ke are karaoa te buakaka bwa e na roko man butimwaeki ao n taraa n eti. Taan kairiiri ana kakoaua bwa kakukurei nako ana inanoi ma Ana reirei te Tia Kamaiu.

Kunikai ao te itiaki ana riai n raoiroi, ana tangiraki, ao n riai ibukin te waaki ni kakukurei. Te bitiobiriki ke te titeiki Beretitentii e na bairea aron te kunikai ae na bwainaki ibukin waaki ni kakukurei. Taan kairiiri ake a baaireia te waaki ni kakukurei ana rekomente katei ni kunikai ake a inanoi ma ana tua te euangkerio.

Bwaai ake a kaitaraa nakon te Tuan te Mauri ana aki kariaiakaki n ana waaki ni kakukurei te Ekaretia ke iaon ana tabo te Ekaretia. Aomata ake a bon mena raoi i aan angin te arekoro, ke taian turaki tabeua ana aki karinaki nakon waaki ni kakukurei n te Ekaretia.

Ibukin rongorongona riki iaon katein te Ekaretia, taraa *Ibukin Kakorakoraiia Roronrikirake*.

13.2.5 Tararuan te mauri

Taraa 13.6.20.

13.2.6 Baeranti ao Kakaokoro

Taan kairiiri ana baairei burokuraem ni waaki ni kakukurei aika riai n raonaki ma waaki ni kakukurei aika kaokoro. Membwa ana riai ni iai aia tai ni iri inanon waaki ni kakukurei ake anaaki nanoia iai. Membwa ana riai ni iai aia tai naba ni boutokaiia tabeman ni mamaten nanoia. Babaaiarean te karenta n ririrkie buokia taan kairiiri ni karekea te baeranti n te mwakuri, rabakaun te katei, ao mwakuri ni kakukurei n akea karikan te kainano ae e a riao iaon ana tai te membwa.

Taian barakaraba aika imwiina a katauraoi tabeua katooton mwakuri ni kakukurei aika a bongana.

Ibuobuoki

Mwakuri n ibuobuoki a katauraoi taai ibukiia membwa ni kaota te tangira ibukiia ake a kainano, bwa membwa ke tiaki membwa n te Ekaretia, ao n namakina te kukurei ni buokiia. Mwakuri aikai a kona ni kaira kawarakin te aoraki ke ae maroa, kakororaoan te tabe n taraaruuan te maiu, katamaroan kateitein te Ekaretia ao aontano, ao ni mwakuri inanon ana karikirake te botanaomata.

Rabakaun te Katei

Mwakurin rabakaun te katei a katauraoi anga ibukiia membwa ni karikirakei aia tarena ao mataten nanoia. Mwakuri aikai ana karikirakea naba te karikibwai, te onimakinaki, te itoman, ao te inanoi. A kona n raonaki ma kaotan tarena ke karaokin te mwaie, te anene, ao te kamataku. A kona naba n raonaki ma bukamaruan te tabo ke rongorongan te Ekaretia ni kabuta.

Taian takakaro, Kakukurei, te Marurung, ao Korakoraia

Ibukin rongorongan aron bootakin takakaron te Ekaretia, taraa 13.6.21.

Bootakin Kakukurei a kona ni kaokoro ni kaineti ma bwaai ake a tauraoi inanon te tabo. Taian bootaki aikai ana kona ni kairii kanuringan taian karaaki, kaembing, te nakonako ae ananau, ke karaokin baika ko tatangirii. Waaki ni kakukurei a kona n tainako ni iangoaki n te aro bwa ana kona ni iri iai utu ni bootaki.

N tatabeman nako, n taian utu, ao ni kurubun te Ekaretia, a kaungaaki membwa ni karaoi waaki ni kakukurei are na buoka marurungia ao korakoraia. Bootaki ni kakukurei aikai ana kona n raonaki ma nakonako, biri ni karaurau, aerobiki ao taian burokuraem ni mwakuri ni kamarurung, kiraati ibukin marurungan te rabwata, ao kataneiai ni kakorakoraan te rabwata (taraa 13.6.25, aitem 2).

13.2.7 Katauraoan Taian Bootaki

Waaki ni kakukurei n te Ekaretia ana moan taai ni iangoaki ngkana e riai bukina. Ana riai ni kairaki iaon ana karenta te titeiki ke te uote. Taan kairiiri ana riai ni kaongongoia kaaro ibukin waaki ni kakukurei ibukiia ataei ao roronrikirake.

Ngkana te waaki ni kakukurei e na karaoaki n te tabo n taromauri ke ana tabo teuana te Ekaretia, taan baaireia ana kawakina te tabo ni moan taai n tuuka te kauntaba ma waaki ni kakukurei ake tabeua ke taian bootaki. Te autinibootaki n tatabeua ana iai ana bitiobi ae te tia tei ae katabeaki iroun te titeiki Beretitentii. E na tararuua te tai ae katauaki ni bwain te autinibootaki, e ngae n anne e

tataneiai n rinea te aomata riki temanna ni karaoa karaao raoi te tai.

Tairikin te Moanibong a katauaki ibukin bootakin te utu n te tairiki (taraa 13.6.10).

13.2.8 Mwanenakin Waaki ni kakukurei

Ana kokoaua taan kairiiri bwa kabanemwane ibukin mwakuri ni kakukurei ana kaeti nakon katau mwane ngkai ao kaetieti n taian mwane n te Ekaretia. Taian reirei aikai ana karaoaki.

Mwaitin waaki ni kakukurei ana bebete ao ni uarereke ke n akea boona. Te kabanemwane e na kariaiakaki iroun te titeiki Beretitentii ke te bitiobiriki imwain ae a kamanenaaki.

Katau mwanen te titeiki ao te uuote ana kamanenaaki ibukin ni kabane waaki ni kakukurei, burokuraem, ao baika katauraoaki. Ana aki kabwaka boona membwa ngkana a karaopia. Ke ana aki katauraoi bwaai, bwaai aika tangiraki, tangoan ke mwanen kanrin, ke baao ni mwananga nako kiraroa n oin aia mwane. Waaki ni kakukurei ike membwa a katauraoi amwarake e na kona ni karaoaki ngkana karaoakina e na aki katoka te rawawata iaoia.

Anga ake a kariaiakaki nakon tuan mwane-nakina inanon te barakaraba are mai mwaina a koreaki inano. Ngkana e a aki tau te mwane n te kataumwane ni kabwakai boon waaki ni kakukurei aika imwiina, taan kairiiri ana kona ni butiaan roko ni kabooi mwakorona ke ni kabane.

1. Teuana te ririrki ni kanauan ana kaembwa te tikauti ke waaki ni kakukurei n aekaia ibukiia kairake n ataeinimwane.
2. Teuana ni katoa ririki aia kaembwa Kairake n Ataeinaine ke bootaki n aekaia.
3. Teuana bongin te ririki ni kaembwa ke bootaki n aekana ibukiia Moanrinan aika 8 aia ririki nakon 11.
4. Bootaki aika rineaki ake kaotaki inanon 13.5.

Ngkana taian mwane mairovia taan roko e aki tau, e na kona ni kariaia te bitiobi teuana te kurubu ni mwakuri ni kareke mwane ni katoa ririki are e ira nanon kainibaire inanon 13.6.8.

Akea bukina bwa te kabane mwane ke te mwananga ibukin te ririki ni kaembwa ke bootaki n aekaia bwa e na raka. Ke e na aki naba riki karakon ana mwane te aomata ni katabua te me-mbwa man rokona.

Ibukin kariaiakana ae riai ni mwanenakin taian titeiki aika mwaiti ke baika riki n te tabo ibukiia kairake ni kawai aika tuai n iein, taraa 16.3.7.

Ibukin kainibaire n aron mwanenakin te mwananga are e rekereke ma waaki ni kakukurei, taraa 13.6.24.

13.2.9 Mwanenakin bwaai ni mwakuri ao Bwaai aika tangiraki

Ngkana e riai, bwaai ni mwakuri ao bwaai aika tangiraki ake kainanoi te uuote ibukin aia kaembwa roronrikirake n te ririki ana kabooaki man ana kataumwane te uuote. Ngkana mwaane aikai aki tau, te bitiobi e na kariaia mwakurin teuana te kurubu ni kareke mwane ni katoa ririki are kaineti ma kainibaire inanon 13.6.8.

Bwai ni mwakuri ao bwaai ake a tangiraki ake a kabooaki n ana mwane te Ekaretia, bwa man ana katau mwane te uuote ke mwakuri ni kareke mwane, ti ibukin te Ekaretia n tii ngaia. Tiaki ibukin kamanenakina iroun te aomata n tatabeman ke taian utu.

Mwanen te Ekaretia ena aki kamanenaaki ni kabooa te kunikai ni kaboraoi ibukiia n tatabeman.

13.3 Titeiki, Titeiki aika batি ao Bootaki n te Tabo

13.3.1 Kainibaire ni Kabuta

Mwaitin ana waaki ni kakukurei te Ekaretia a karaoaki n ana rinan te uuote. E ngae n anne, taan kairiiri n te tabo a kaungaaki ni karaoi taian bootaki n te titeiki ao taian titeiki aika boboaki n taia aika a baireaki ngkana taian waaki ni kakukurei aikai a raoiroi riki ni kakoroa bukiia are kaotaki inanon 13.1.

Waaki ni kakukurei n te titeiki ao n taian titeiki a bon manena nakoia roronrikirake ao kairake n ikawai aika tuai n iein. Bootaki aikai a bon bongana n taabo ake iai kairake ni membwa aika aki mwaiti ke ike a wawaeremwe ni bootaki ma kurubu ni membwa ake a mwaiti. Waaki ni kakukurei aika rinoaki raoi ni bootakiin te titeiki ke titeiki aika mwaiti e kona n anga nakoia kairake ni membwa te onimakinaki inanoia n rikiia bwa membwa n te Ekaretia, te mronron ae bubura n te iraorao, ao taian tai ni kaitibo ma toaia ni mare n te tempora.

Ike te kairake n ikawai aika a tuai n iein a bootaki n taina ae riai ao ni kabane mwane, ana riai ni iai aia bootaki aika bibitaki, beebete n te titeiki ae mwaiti ni mwaitina ae riai. Bootaki aika bubura ibukiia te kairake n ikawai aika tuai n iein e na kona ni kakaraoaki n taina ae baaireaki.

Waaki ni kakukurei n te titeiki ana kariaiakaki man te titeiki Beretitentii ao n tararuaaki inanon

bootakin nako ana kauntira te titeiki. Taan kairiiri n te titeiki ana kaongoia taan kairiiri n te uoote waaki ni kakukurei ni moan taai. Ana kakoaua naba bwa waaki ni kakukurei n te titeiki ana ua-rokoi waaki ni kakukurei n te uoote nakon are a kaiangatoa ma ngaiia.

Ngkana a namakinna taian titeiki beretitenti bwa bootaki n taian titeiki aika mwaiti e na bu-okiia membwa n aia titeiki, ana bubuti mairoun te Beretitentii n te Itingaun ke te Beretitentii n te Tabo. Bootaki aika onoti n aron bong ni motirawa ke kauringaan te Bootaki ae Okoro ae bongana e na karekei taai ibukin bootaki aikai. Aia Manungatabu Rororrikirake (taraa 13.4), mwakurin waaki ni kakukurei, bootaki n rabakaun te katei, ao taian takakaro ke waaki ni kakukurei a kona ni karaoaki ni katein taian titeiki. Bootaki aikai a aki toki n tararuaaki inanon tararuaakin ana bootaki nako te kauntira.

Imwain katautauan bootaki n kakukurein taian titeiki, taian titeiki beretitenti ana baireia bwa bon te kabanea ni kawai ae tamaroa ni kitarai kainanoa aika a tia noori. Taian titeiki beretitenti ana iangoa naba boona, te tai, ao te mwananga are na kainanoia te waaki ni kakukurei. N reitia, beretitenti n te titeiki ana iangoi aanga n tararua te mauri ao tauraoi bwaai aika kainanoaki.

Kaain te Beretitentii n te Itingaun ke te Beretitentii n te Tabo e na katabeia Itingaun n Tabo ke taian titeiki beretitenti n riki bwa taan babaire ni komete are a baairei ao karaoi taian titeiki aika battei ke waaki ni kakukurei n te tabo. Taian beretitentii ana kona ni weteria membwa n aia titeiki ni mwakuri iaon komete aikai. Membwa aikai ana ribooti nakon aia titeiki Beretitentii.

Mwanenakin angjin waaki ni kakukurei n taian titeiki a roko man te katau mwane irouia titeiki ake a roko. Mwanenakin waaki ni kakukurei ake a bubura riki, n aron bukamaruan te katei ni irekereke ma katabuan te tembora e na kona n roko man te tabo ke ana kataumwane te etekuata n te Ekaretia ngkana e a kariaiakaki.

Titeiki, taian titeiki, ao waaki ni kakukurei n taabo ana iri nanon ana katei te Ekaretia ao kae-tieti n te mwamwananga (taraa 13.2.4 ao 13.6.24). Waaki ni kakukurei aikai a tangira te kairiiri ae nakoraoi, te babaire raoi, ao buoka aika a tau.

13.3.2 Komete Ibukin Waaki ni kakukurei n te Titeiki

Waaki ni kakukurei n te titeiki a baaireaki ni kaineti nakon kainibaire inanon 13.2. Te titeiki beretitenti e na kona ni karaoa te komete ni waaki ni kakukurei n te titeiki ni buoka te kauntira n te titeiki ao taan kairiiri ni bootaki n ibuobuoki ni

baairei waaki ni kakukurei n te titeiki. Kometen waaki ni kakukurei kaaina te tia babaire (te kau-ntira ae rietaata), temanna ke uoman taian tarekita n te waaki ni kakukurei, ao taan rabakau n waaki ni kakukurei n te titeiki (ngkana a tangiraki).

N reitia ni buoki baaire ni waaki ni kakukurei n te titeiki, membwa n te komete ni waaki ni kakukurei n te titeiki, ana kona ni anga taeka ni ibuobuoki, boutoka, ao ni kaetietiia taan kairiiri n te uoote n aia kekeiaki ni baairei waaki ni kakukurei n te uoote.

Tiaki aekaia komete aika aki maan ake a baairei waaki ni kakukurei n te uoote, te komete n waaki ni kakukurei n te titeiki e aki toki ni baairei aika battei nakon tii teuana ana waaki ni kakukurei te titeiki.

Te Tia Babaaire n ana Komete n Waaki ni Kakukurei n te Titeiki

Ngkana te titeiki beretitenti ae baronga te komete ni waaki ni kakukurei n te titeiki, ana katabea te kauntira e rietaata bwa te tia babaire. N aron are bairekai ioun te titeiki Beretitentii, te tia babaire n te komete e na anganaki tabena aikai:

E tararuai ao ni kateimatoa ana karenta ibu-kin waaki ni kakukurei ake a kariaiakaki ioun te titeiki Beretitentii.

E tararuaia membwa n te komete ni buokiia ni baairei waaki ni kakukurei n te titeiki.

E rekomenta te kataumwane ae kabwarabwraaki raoi ni waaki ni kakukurei n te titeiki nakon te titeiki Beretitentii imwaain moanakin te ririki. Te katau mwane aio e aki karina te waaki ni kakukurei are a baaireaki irouia bootaki n ibuobuoki n te titeiki.

E mwakuri bwa te riitioti nakoia taan kairiiri n te bootaki ni ibuobuoki n te titeiki ngkana a baairei waaki ni kakukurei.

E na kawakini tauan mwiin taian tarena aika ngkai ao mamaten nanoia taian membwa n te ti-teiki. Inanon karikan ao kateimatoaan te riiti aio, e na kona ni buokaki irouia kauntira aika rietaata ake a katabeaki nakon taian uoote inanon te titeiki. E na kona ni kamanena te Tiaweei n te Tarena ao Mamaten Nanom ibukin te kantaninga aio.

Taian Tarekita ao Taan Rabakau n Waaki ni kakukurei n te Titeiki

Te membwa n te titeiki Beretitentii ke te kau-ntira ae rietaata are katabeaki e na kona ni weteria te tarekita ni waaki ni kakukurei n te titeiki. A mwakuri iaon ana komete ni waaki ni kakukurei te titeiki iaan ana kairiiri te tia babaire n te

komete. Taian tarekita ni mwakuri ni kakukurei n te Titeiki a kona ni baairei ao ni barongai karaaoan mwakuri ni ibuobuoki ni kakukurei, mwakuri ni kakukurei n rabakaun te katei, takakaro, mwakuri ni kamarurung, ao aeka ni mwakuri riki ni kakukurei tabeua.

Te membwa n te titeiki Beretitentii ke te kauntira ae e rietaata are ea tia ni katabeaki ena kona ni weteiia naba komete aika a bane aroia n te mwakuri ni kakukurei n te titeiki. Aomata aika a bane aroia aikai a aki kamatoaaki ke ni kaokoroaki. A mwakuri iaan ana kairiiri te mataniwi n te komete ni mwakuri ni kakukurei n te titeiki.

13.4 Aia Maungatabu Roronrikirake

Kirake n Ataeinimwaane ao Kairake n Ataeinaine ake 14 nakon 18 aia ririki a kaoaki bwa ana iri ni kabane ni waaki ni kakukurei ke n aia waaki ni kakukurei ake a aranaki bwa aia maungatabu roronrikirake. Maungatabu n Roronrikirake te Uoote a aki toki ni karaoaki teuana te tai n te ririki n ana karinan te uoote ke te titeiki. A na kona naba ni boni karaoaki naba n taian titeiki aika a mwaiti ke karinan n tabo.

Bukin aia maungatabu roronrikirake bwa ana buokiia kairake ni katea onimakinan Iesu Kristo, kakorakoraan aia koaua, karikirakean aia taarena, karekean raraopia aika a boou, ao ni unga ma kairake ake a a tibwa aia onimaki ao aia katei. Roronrikirake a kona naba n reiakin rabakuu ni kairiiri ngke a ibuobuoki n iangoi maungatabu ni roronrikirake.

Maungatabu n roronrikirake n te Uoote a baareki ao ni karaoaki iroun ana komete te roronrikirake n te bitiobiriki, iaan ana kairi te bitiobiriki. Te bitiobiriki e na karekea ana kariaia te titeiki Beretitentii ni babaaire ibukin aia maungatabu roronrikirake n te uoote.

Maungatabun roronrikirake n te titeiki a baareki ao ni karaoaki iroun te Nakoanibonga n te Aaron— Aia komete Kairake n Ataeinaine, iaan ana kairi te titeiki Beretitentii. Roronrikirake ana kaoaki n ibuobuoki nakon te komete n ae mwaiti n aron are a kona ni babaairei aia maungatabu roronrikirake n te titeiki. Te titeiki Beretitentii e na kona ni kaoa te roronrikirake bwa e na iri bootaki n te komete aika a kainnanoaki.

Taian maungatabu n roronrikirake ana mwanenaki man ana kataumwane te titeiki ke te uoote. Taian membwa ana riai n aki tuangaki bwa ana kabwaka mwane ibukin aia maungatabu roronrikirake.

Ngkai taan kairiiri ao roronrikirake a bairea te maungatabu ibukiia roronrikirake, a riai n tari kaetieti n te mwakoro aio ao kainibaire aika imwiina:

1. Rinea ana boto ni iango te euangkerio, n aron te taeka ae tabu, ae ena anaa nanoia roronrikirake ao ena buokiia ni kaotaia n baika a kantaningaaki n te maungatabu. Te boto ni iango are e tibwauaaki ni katoa ririki e kona ni kabonganaaki bwa te boto n iango n aia maungatabu roronrikirake. Te bitiobiriki ke te titeiki Beretitentii ana kariaia te boto ni iango.
 2. Bairei mwakuri ni kakukurei n aron tataro aika a uarereke, bootaki ni kurubu, reiakin rabakuu, ao te mwakuri ni ibuobuoki are ena kaineti ma te boto ni iango.
 3. Karekea ana kariaia te bitiobiriki ke te titeiki Beretitentii ibukiia taan taetae ao mwakuri ni kakukurei. Taan taetae ana bon membwa n te Ekaretia ake ana reirei mai iroun te Tamnei ae e Raoiroi. Taan taetae ake ai tii kamataku, ma tii teutana aia tai n okirikaaki nakon te euangkerio, ana aki rineaki. Ke ao ana akea taan taetae ae ana rineaki bwa ana mwananga nakon kawai aika a raroa. Taraa 21.1.20 ibukin kainibaire tabeua ni kaineti nakoia taan taetae.
 4. Totokoi baireakin taai ibukin te Taabati are a aki riai ibukin te bong ae te Taabati. Bootaki ni Kaotikoaua, maroroakinaia roronrikirake n te bitiobiriki, ke bootaki n aekakina a kariaiakaki. Engae n anne, bootaki n toa a aki karaoaki — arabwatan te uea ana bon aki karaoaki I — tinanikun tian te uoote ke te titeiki are a tararuia taani kairiiri n te nakoanibonga. Baike a katina-nikuaki ana kariaiakaki mai iroun te membwa n te Beretitentii n te Kaitingaun ke te Beretitentii n te Tabo. Kurubu ana aki mwananga nakon ke man maungatabu n roronrikirake inanon te Taabati.
 5. Kakoauaa bwa aia tararua ikawai ae e tau ena iai n taai ni kabane (taraa 13.6.2).
- Taian Membwa n te bitiobiriki ke te titeiki Beretitentii a kaoaki bwa ana iriri n te maungatabu n aron are kona. Aia beretitentii Kairake n Ataeinimwane ao Kairake n Ataeinaine a kaungaaki ni ira te maungatabu ae bwanin.

13.5 Bootaki aika Rineaki

Taian iunite ana bwaka mwanei waaki ni kakukurei ake a kaotaki man bwaai aika irekereke ma te Ekaretia. Aekan waaki ni kakukurei aka-nne a mena inanona ana kurubu ni kamataku ana iuniwitiri te Ekaretia, aia burokuraem ae onoti

roronrikirake, ao boobotaki ni katei aika buburakiki. Ngkai e a tia ni kariaiakaki man ana Beretitentii te Itingaun ke te Beretitentii n te Tabo, taian membwa ana tiatianaki te roo ae uarereke ni kabooa boon te bwai ane riki anne ngkana (1) te burokuraem bon te rinerine, (2) bwa te boo e na aki rawawata, ao (3) te bootaki tiaki ibukin te kareke mwane. Mwaane ni katau mwane ana kona ni kamanenaaki ni buokiia ake a tangiria ni kan iri ma aki kona ni kabooa.

13.6 Kaetieti ao Kainibaire

Ana kakoaua taan kairiiri bwa kaetieti ao kainibaire a tararuaki inanon bootakin te Ekaretia ni kabane.

13.6.1 Totokoan te Kabuanibwai ao Tabeakinana

Taraa 13.6.20.

13.6.2 Aia Tararua Ikawai

Tararua man mwaitin tabeia ikawai ae tau e na katauraoaki ibukin waaki ni kakukurei ibukiia ataei, roronrikirake, ao te kairake ni ikawai aika a tuai iein. Mwaitia ikawai aika kainanoaki e ana baireaki man ana tiaiti n te kurubu, tian rabakaun te kurubu (ibukiia waaki ni kakukurei are a tangira te rabakau ni koaua), aron te otawanin are kantaningaaki, ao korakoran kakaewenako n te waaki ni kakukurei. A kaungaaki kaaro ni ibuobuoki.

13.6.3 Bootaki ni lokinibwai ke Waaki n Tautaeka

Waaki ni kakukurei ake a kamanena bwain te Ekaretia ibukin iokinibwai ke ibukin waaki n tautaeka aki kariaiakaki. Ibukin kaetieti iaon kamanenakin ana kateitei te Ekaretia ao bwaai riki tabeua, taraa 21.2.

13.6.4 Bwaai aika Kariaiakaki Katotongaia

Taraa 21.1.12.

13.6.5 Taian tua ibukin te aki nakonako

Waaki ni kakukurei ana ira ana tua te botanamata ae te aki nakonako.

13.6.6 Mwaie ao Anene

Inanon mwaie ni kabane, te kariaiakaki, ena itiaki, e na iai te ota, katein te mwaie, katein te anene, ao te anene e na buoka aron te mronron are E kona ni mena Tamnein te Uea iai (taraa *Ibukin Korakoraia Roronrikirake*). Nake a tararuai mwaie ana karau rau n iri kaetieti aika kaotaki inano.

Taan kairiiri ana kamanena te booma ae Performance Contract ngkana a tangoa te baen, te bootaki ni katangitang ke te disc jockey. Te konturaeki aio e na buokia ni kakoaua bwa te kairiiri ao te anene a tau bukin mwaien te Ekaretia. Nake a katauraoa te anene ana aki kamanenai anene ake aki tau ao ana aki kunikainia ke n taetae n te aro ae aki riai. Taan kairiiri aika ana karaoa te ukeuke ae uarereke ao ni kamatoa, te boraraoi ae itiaki n te koroboki are bukinia aomata ake a katauraoa te katangitang ni ira ana katei te Ekaretia ngkana a karaoi waaki ni kakukurei ibukin te Ekaretia.

Tain te katangitang, bwa te bwai ni katangitang ke te bwana, e na aki rabuna te bwana ae tangiraoi. E na karaurau korakoran te bwana n te aro bwa ana ongo uoman aomata ake a kaai n tei ni uakaan n ongo bwanaaia ngke a tabe ni marooro n aron ae taneiai te aba iai.

Taiyan taura ana bon tau otaia ibukiia aomata n taraa nanon te ru. Te taura ae oota mwaaka ao te taura ae kataanoi are ruberube ni ira tain te anene a bon aki kariaiakaki. Taura iaon te burooa, ningin te ruu, ke taura n te oo ao taian katamaroa n te tiiring a riai.

13.6.7 Taromauri Ibukiia Taan Irii Waaki ni kakukurei

Te burokuraem n taromauri ae uarereke e na karaoaki bwa mwakoron te waaki ni kakukurei. Taromauri aika uarereke a kanikinaeaki n raonaki n te tataro, te anene n taromauri ke anene aika rineaki, taetae mairoun te tia kairiiri, ao taeka n reirei ibukin te tamnei, te anga te koaua, ke taeikan te aro iroun temanna ke raka riki aika roko. Taiyan burokuraem aikai a kona ni buoka kaoan te Tamnei ao ni kawakin waaki ni kakukurei inanon tamaroana.

13.6.8 Bootaki ni Kareke Mwane

Bootaki ni Kareke Mwane a bon aki tataneiai ni kariaiakaki ibukina bwa kabane mwane ibukin te titeiki ao waaki ni kakukurei n te uoote a kabooaki n taian mwane ni kataumwane. Ngkana e na aki iraki, te titeiki beretitenti ke te bitiobi e na kona ni kariaia teuana te kurubu ni bootaki ni kareke mwane ni katoa ririki. Te waaki ni kakukurei aio e na kona ni karaoaki ni kareke mwane tii i bukina aikai.

1. Ni buoka ni kabwaka boon te kaembwa n te uana te ririki ke waaki ni kakukurei n aekana are taekinaki inanon 13.2.8.
2. Ni buoka kaboan bwaai ni mwaakuri are e kainanoia te iunite ibukin taian kaembwa ni katoa ririki n aron are taekinaki inanon 13.2.9.

Ngkana e karaoaki te bootaki ni karekemwane, e na riai ni katauraaoa te mwakuri ae bon koaua raoi bonganana. E na bon riki bwa te atatai ni koaua are na katea te reitaki.

Anganano nakon bootaki ni kareke mwane bon te anganano. Taan kairiiri n te Nakoanibonga ana bon taraia raoi bwa aki kairoroaki membwa n anganano.

Taian titeiki ao taian uoote are a mwaneni bootaki ni karekemwane ana riai n aki katanoatai ke ni bubuti riaon tian aia tabo. Ana aki naba kabooi nako bwaai ke mwakuri man te auti teuana nakon teuana.

Bwaai ni katoto ibukin mwakuri ni kareke mwane ake aki kariaiakaki a raonaki:

1. Waaki ni kakukurei ake ana kabwakai taekiti.
2. Mwakuri ake a tia ma reibwa ake a kabooaki, irouia taan mwakuri ke irouia konturaekita.
3. Taian kakukurei are te titeiki ke te uoote e kabooia taan karaoia ibukin aia mwakuri, ngkana e na kabwakaki te kanrin, ao ngkana bon nanon te bootaki bwa te kareke mwane.
4. Kaboakin bwaai ni iokinibwai ke mwakuri, ni ikotaki ma bwaai n amwarake aika kawakinaki.
5. Takakaro ni katekeraoi, n aron te takakaro ae kanuangaana te bwai, te takakaro ni katekeraoi are kaboakinakon taian tikete ae kanuangaana te mwane, ao te bingko.

Ake a katinanikuaki nakon kaetieti aikai e na riai ni kariaiakaki iroun te membwa n ana Beretitentii te Itingaun ke te Beretitentii n te Tabo.

Taian Rao ni Kareke mwane n Tikauti ni kabubuti inanon te United States e na bon waaki n okoro, n anganano ni bubuti.

13.6.9 Intiuarenti

Te Intuaranti ibukin te kaa

Taraa 13.6.24.

Intuarenti ibukin Marurungin te Aomata ao te Kabuanibwai

Ni mwakoron nako te aonnaba aika mwaiti, te intuarenti ibukin marurungin ao kabuanibwai a tauraoi nakoia membwa n te Ekaretia rinanon ana mwane ni buoka te tia kamwakuri, ana bwai te aaomata, ke ana burokuraem nako te tautaeka. Ike tauraoi iai te kabomwi, membwa a katabeaki ni karekei kabwaia aika tauraoi ake a katauraoaki rinanona ngkana a karekea te ikoaki inanon waaki ni kakukurei n te Ekaretia.

Ana Intuarenti Burokuraem ni Mwakuri te Ekaretia

Inanon the United States ao Canada, ana Intuarenti Burokuraem ni Mwakuri te Ekaretia e katauraoi uakoraki ni ibuobuoki ni bwai n aoraki ao te karaowi, ao maate aika a ataaki ao taian kanuanga man koreakin bwain te rabwata. Te burokuraem aio e boboto karaoakina ni kabobonga, tiaki n onea mwiin, oin marurungin te aomata ao intuarenti n te kabuanibwai.

Taian membwa ake a baairei, ni kairi, ao ni tararuai taian mwakuri n aaba aikai ana wanawana n aron Ana Intuarenti Burokuraem ni Mwakuri te Ekaretia, n raonaki ma baika e katabui ao n tianii. E taekinaki te burokuraem inanon te *Ana Boki ni Kairi ni Mwakuri ni Intuarenti te Ekaretia*, are na karekeaki man te itoman:

Taan Tararuai Tibwaan Kabwaia n te Deseret P.O. Baoki 45530
Salt Lake City, UT84145-0530
Tareboon: 1-801-578-5650 ke 1-800-777-1647
E-meeri: churchactivity@dmiba.com
Webu tiaite: www.dmiba.com/churchactivity

Ana Intuarenti te Aomata ibukin Maiuna

Ngkana e riai, nake a tararuai mwakuri ana kamanoia man kabwakakin te mwaiti ae riai ibukin intuarenti ni kabomwii. Te aekaki ni intuarenti aio e na kona n reke rinanon taan bwaibwai n te intuarenti n te mweenga ke kaetieti ake tabeua.

13.6.10 Tairikin te Moanibong Koraki

Tairiki Moanibong koraki a kaawakinaki bwa bootakin te utu n te tairiki inanon te Ekaretia ni kabuta. Akea mwakuri n te Ekaretia, taian bootaki, mwakuri ni bwabetito, takakaro, ke kataneiae ai na karaoaki imwiin 6 p.m. ni katoa Moanibong. Katahetabe tabeua nakon te bootaki ni utu n te tairiki a riai n totokoaki. E na kona ni karaoaki ngkana e na aki iraki ngkana tairikin te ririki ae boou e bwakara te Moanibong (taraa 13.6.11).

Ana kakoaua tan kairiiri bwa kateitein te Ekaretia ao bwaina ake tabeua ana kainaki n tairikin te Moanibong koraki. Butimwaai ao bootaki ake aekana ana aki karaoaki n ana tabo te Ekaretia n taian tairiki n te Moanibong. Aki kaungaki naba membwa ni karaoakin butimwaai inanon taabo ake tabeua n te tairiki n te Moanibong.

Ngkana e kona ni karaoaki, membwa ana kona n tangiria ni kaungaia aomata ao taan kairiiri n te reirei ni kararoai karaoon bootaki n tairikin te Moanibong are tangirria ataei ke kaaro bwa ana raroa man mwengai.

13.6.11 Taian Bwatei n Tairikin te Ririki ae Boou

Ngkana tairikin te Ririki ae Boou e bwaka iaon te Kaonobong, te Taabati, ke te Moanibong, ao ngkana a baaireaki waaki ni kakukurei n te Ekaretia, taan kairiiri ana tararuai kainibaire aikai.

Kaonobong. Te beretitenti n te titeiki e na karaoa te Taabati teuana bwa tain te aki mamamatam. Mwaie ao bootaki n aekakiia ana katokaki n te nukanibong, ma te mooi ao te amwarake ake a bebete ke ai bon te amwarake raoi e na kona ni wakinaki imwiina. Taan roko ana riai n aki tauaki ni karokoa te tai ae riai n te aro bwa ana kona n tauraoi ibukin bootakin te Taabati.

Taabati. (1) Mwaie ao bootaki n aekaia ana kona ni baaireaki ibukin te Kaonobong, Ritembwa 30, ni kamanenai kainibaire n te barakaraba are mai mwaina. (2) N onea mwiin ana iunite ni babaaire te bootaki n te Ekaretia, ana kona ni kaungaaki utu ni bukamarua tairikin te Ririki ae Boou inanon mweengaia. Taian bootaki ana riai ibukin te bong ae te Taabati. (3) Bootaki aika onoti a kona ni karaoaki n awana ae riai n tairikin te Taabati.

Moanibong. Utu ni kabane a kaungaaki ni karaoi aia bootaki ni utu n te tairiki imwain irakin bootakin te botan aomata. Akea ana bootaki n te Ririki ae Boou te Ekaretia ae na karaoaki imwaain 9:00 n te tairiki. Te titeiki beretitenti ke te bitiobi e na kona ni kariaia kamanenaakin ana auti te Ekaretia n te tairiki n te Moanibong n te tai aei.

13.6.12 Waaki ni kakukurei ni bwakanakon tai

Aia kariaia kaaro e kainanoaki ibukin bootaki ni kabwakanakotai aika irekereke ma roronrikirake (taraa 13.6.13).

Bootaki ni kabwakanakotai ibukiia kurubu aika kairake n ataenimwane ao kairake n ataeinaine ke kurubu ni mwane ao aine aika tuai ni iein aki kariaiakaki ma tii ngkana e kariaiakaki iroun te titeiki beretitenti ao te bitiobi. Aki batu ni kakaaoaki bootaki aikai, n aron are aia maungatabu roronrikirake ke kawarakin te tembora.

Ni bootaki ni kabwakanako tai, taan kairiiri ana karekei taian tabo ni matu n te aro are mwane ao aine ake a roko ana aki matu n te tabo ae rang ni kaan imarenaia. Taan kairiiri Mwane ao Aine ana riai ni kaokoro aia tabo ni matu. Taanga aika mareaki ana kaai ni kamanenai auti ngkana a tauraoi bwaina.

Ngkana a mena inanon taian auti n rianna, roronrikirake ena aki tiku inanon te umwanrianna anne ma te ikawai ni karokoa (1) bwa te ikawai ana karo ke taan kaawakinna ke (2) iai ikawai uoman aika titebo aia mwaine ma te roronrikirake.

Ngkana taan kairiiri ao te roronrikirake a kaai ni kamanenai bwaai ni matu ibukin te kaitaira, n aron te auti, ana riai ni uoman ikawai inanon te tabo, ao ana titebo aia mwaine ma te roronrikirake.

Bootaki ni kabwakanako tai ana riai ni kairiia uoman taan kairiiri ikawai.

Te mwaiti ae tau irouia taan kairiiri n te na-koanibonga irouia ikawai ana riai ni iai n taai ni kabane inanon tain te kabwakanako n tai ni katauraoi boutoka ao katantan. N aia keiti aia bootaki Kairake n Ataeinaine, taan kairiiri n te nakoanibonga ana tiku n auti ake a kaokoro mairouia Kai-rake n Ataeinaine.

Taan kairiiri ana kanoa te booma Katauaraaoan taian Bootaki ibukin bootaki ni kabwakanako tai.

Bootaki ni kabwakanakotai n ana auti ni bootaki te Ekaretia ke maraen te autinibootaki aki kariaiakaki.

Bootaki ni kabwakanako tai n auti ni kareke-mwane n aron taian auti n takakaro ke ni kamarurung aki kariaiakaki. Ma te kariaia mairouia taan kairiiri n te nakoanibonga, mwaie ke bootaki ake tabeua ana kona ni karaoaki inanon auti ni karekemwane imwin aoa ni kainiin ngkana e bane te bootaki n te nukanibong.

13.6.13 Aia Kariaia Kaaro

Kaaro ao Taan Kawakinia ataei ana riai ni kao-ngoaki ao n anga aia kariaia ngkana taian roronrikirake ana iri n ana waaki ni kakukurei te Ekaretia. Te koroboki ni kariaia e riai ngkana te bootaki e raonaki n te mwananga nako tinanikun te tabo ae kinaki (n aron are e baireaki irouia taan kairiiri) ke a tiku ni kabwakanako tai. Taan kairiiri ana bubuti naba te koroboki ni kariaia ibukin bootaki ake tabeua ngkana a namakinna bwa e riai.

Taian karo ao taan kawakin ana anga te kariaia man tainakin Aia Kariaia Kaaro ke Taan Kawakin ao te booma n Ana kainaomata te Onaoraki. Te aomata are kaira te bootaki ana iai irouna te booma ae tainaki ibukiia taan roko n tatabemania ibukin waaki ni kakukurei are na tangira te kariaia n te koroboki.

13.6.14 Rokoia Roronrikirake iaan 14 aia Ririki ni Maiu

Roronrikirake iaan 14 ririki ana aki roroko n taa nako ni maungatabun te roronrikirake ke n mwaie ake a karaoaki n taa are tiaki tairikin te Miutuo n te tairiki are katauaki.

Membwa n te bitiobiriki ke n te titeiki Bereti-tentii a na bairei anga are te roronrikirake iaan 14 te ririki a na iri bootaki ake tabeua. Taan kairiiri

ana iangoi bwaai n aron ae bwakanakontai, oin te maroro, aron te waaki ni kakukurei, ao roroia taan iri.

13.6.15 Karaoan katotongan te Atua

Te Atua te Tama ao te Tamnei ae Raoiroi ana aki karaaoaki katotongaia inanon bootaki, kamatuku, ke katangitang.

Ngkana e katotongaki te Tia Kamaiu, e na karaaoaki ma te kabanea ni karinerine ao te neboaki. Ti taari ake a kororaoi kateia n aomata are ana iangoaki ibukin te mwakoro anne. Te aomata are katotonga te Tia Kamaiu e na aki anene ke ni mwaie. Ngkana e taetae, e na ti kamanena taeka ake a oti man booki aika tabu are taekin te Tia kamiu.

Ni banen karaoana, te aomata e na aki kamanena te kunikai n te kawai n rinnako ke n te tabo riki teuana. E na waetata ni bita kunikaina nakon kunikain te kawai.

E na aki katotongaki te Tia Kamaiu irouia ataei n te kaotioti ti inanon tain te bungiaki.

13.6.16 Taian tataro n taian Bootaki

Bootaki ni kabane ana kaukaki ao, ngkana e riai, ana kainaki n te tataro.

13.6.17 Tangoakin Bwaai Aika tiaki Bwain te Ekaretia ibukin Bootaki

Ngkana aki tau bwain te Ekaretia ibukin te titeiki ke bootakin titeiki aika mwaiti, ana kona n tangoaki bwaai man ana kariaia te bitiobi ke te titeiki beretitenti ao mairouia ana tia tei te Ekaretia biitiiko batiriti.

Taian iunite n te tabo ana butiaki ni kaoti koaua ibukin intuarenti ni kabomwi ngkana a tangoaki ke a kamanenaaki bwaai ake tiaki bwain te Ekaretia. Te bitiobi ke te titeiki beretitenti ana kona ni karekei beebwa ni kakoaua ni kaota koauan te intuarenti man te Mwakoro n Tabeakina Te Kanganga n ana etekuata te Ekaretia ke man te aobiti are katabeaki iai. Taian bubuti ana karini ara ao ana tabo te tia bubuti (n aron te taneiai te tia bwaibwai n te maeka), te kabwarabwara ao te tabo ae mena iai te bwai, tokin te kabomwi are tangiraki ao rongorongo aika kaineti nako iai. Taaan kairiiri ana baairei raoi ni moantai ni kariaia te tai ni katauraoa ao ni merin beebea ni kariaia.

13.6.18 Ribooti iaon Mwakuri Buaka

Ngkana te tia kairiiri e ataa bwainikirinan temanna n rabwatana, n torobuakaa bwain rabwata temanna, ke kamwebuaka ana namakin ke ana iango temanna inanon tain waaki ni kakukurei n

te Ekaretia, teuanne ke neienne e na reitaki nakon te bitiobi n te tai ae waekoa. Kaetieti ibukiia taian bitiobi a katauraaoaki inanon *Aeniboki 1*, 17.3.2.

13.6.19 Tararuuaan Bongin te Taabati

Akea ana bongi n takakaro te Ekaretia (n aron taian taakakaro, kataneiai, ke te mwananga) ke tain kakukurei (n aron te kaembing ke te nako-nako) aika ana karaaoaki n te Taabati. Ana aki kurubu ni roronrikirake ao mwananga ake tabeua n nako ao man taian kaembwa ke aia maungatabu roronrikirake n te Taabati.

Ngkana kanganga n te tararua ke kabane-mwane n te mwananga a riki, taan kairiiri ana kona ni karaoi aia waaki ni kakukurei roronrikirake n te Taabati. Bootaki n aron aikai ana karaureaki man tain boowi n te Taabati ao ni kawakinna tamnein te Taabati.

13.6.20 Kaetietin te Mauri ao Totokoan Kabuanibwai ao Ribootinakiia

Kauring Ibukin te Maiu

Waaki ni kakukurei ana riai ni kauarerei ananga ni kabuanibwai n te ikoaki ke te aoraki nakoia taan iri Waaki ni kakukurei ana irekereke ma kauarerekan kanganga n te uruaki nakon bwaai. Inanon waaki ni kakukurei, taan kairiiri ana kabanea aia kekeiaki ni kakoaua te kamanoaki raoi. Man te babaaire ae nakoraoi ao n irarikin nanon tuua n te kamanomano, taan kairiiri a kona ni kauarereka rikin taian kanganga.

Waaki ni kakukurei ana karinii kataneiai aika riai ao te tararua ae karaaoaki raoi. Ana riai naba n tau ni kaineti ma roroia ao aia ririki taan iri.

Ana tauraoi taan kairiiri ibukin baika a karina ke ana kona n riki. Ana riai ni kaman ataia mai imwaina aron reitaki ma taabo n ibuobuoki nakon kamatoan te tua n te tabo ao baika a karina.

Tabeakinan Kabuanibwai

Ngkana e riki te kabuanibwai ke te ikoaki iaon ana bwai te Ekaretia ke inanon ana bootaki te Ekaretia ae kabooa, taan kairiiri ana irii kainibaire aikai, ngkana e riai.

1. Aanga te Moan Ibuobuoki. Ngkana e kainano te bwainaoraki te aomata are iaon te moan ibuobuoki, reitaki ma mwakuri ni kabuanibwai n te onaoraki, te bitiobi ke te titeiki beretitenti, ao te karo, taan tararua ke ana koraki are e kaan ma ngaia.
2. N te keiti ngkana e bua te aomata ke mate, waetata ni kaongoia taan boutoka te tua n te tabo are tabeia ao kabanea aron am reitaki ma ngaiia.

3. Katauraoa aron am namakin n ibuobuoki.
4. Tai kaunga ke katinanikui kaitaran te Ekaretia n tei n te tua, ao tai butimwaei kabaeaki n tei ibukin te Ekaretia.
5. Bobotii ao kawakinii araia taan kakoaua ao rongorongo, kanoan nako te bwai are riki, ao taian tamnei

Ribootinakin te Kabuanibwai

Te bitiobi ke te titeiki beretitenti e na waetata ni kaongoaki raoi ngkana:

1. Te kabuanibwai ae karina, ke te aoraki are riki iaon ana bwai te Ekaretia ke n ana waaki ni kakukurei te Ekaretia ae kabooa.
2. Te aomata are iri ni waaki ni kakukurei n te Ekaretia aika kabooaki e bua.
3. Urubwai nakon ana bwai tabeman, te botanaaomata, ke ana bwai te Ekaretia n tain ana bootaki te Ekaretia ae kabooa.

Ngkana te aomata ae e a tia ni ikoaki kakaiaki ke ni bua, ngkana te bwai ae e a tia ni uruaki kakaiaki, ke ngkana e uruakaki mwakurin te tua ke kantaningaaki, te titeiki beretitenti (ke te bitiobi iaan ana kairi) e na waetata ni karaoa teuana mai buakon mwakuri aikai:

1. Inanon te United States ke Canada, e na kaongoa te Risk Management Division n ana etekuata te Ekaretia (1-801-240-4049 ke 1-800-453-3860, ekititentin 2-4049; imwiin aoa ni mwakuri ke n tain te wikente, tarebooniia 1-801-240-1000 ke 1-800-453-3860, ao te obeireita e na waekoa n toma temanna).
2. Tinanikun te United States ao Canada, e na kaongoa te aobiti n te aono.

Taan kairiiri ana ribootin naba ikoaki ao uruaki ake a irekereke ma bwain te Ekaretia ke te bwai nakon manatian bwaai.

Intuarenti ao Titiraki

Taan kairiiri ana riai n rinanon riain ana Burokuraem te Ekaretia ni Intuarenti ni Mwakuri ngkana iai te ikoaki ae riki inanon tain ana botaki te Ekaretia ae kabooaki, bootaki aika riki, ke katabetabe. Ibukin rongorongan te kabomwi, taraa 13.6.9.

Te beretitenti n te titeiki (ke te bitiobi iaan ana kairiiri) e na kanakoi titiraki ibukin kawakinan te maiu ke tangitang ni kabomwi ni kaitaraa te Ekaretia nakon te Risk Management Division ke nakon te aobiti n te aono.

13.6.21 Takaakaro

Ana Bootaki n takakaro te Ekaretia e kataraoi aanga ibukin ni mwakuri ni kataneiai, iraorao, ao takakaro ni kakukurei. Bonganan takakaro inanon te Ekaretia bon iaon irakina, takakaro ni kakukurei, karikirakean te konabwai, ma tiaki te kaiangatoa. Membwa ni kabane n te tiim ana riai ni iai aia tai n takakaro n taainako.

Te titeiki Beretitentii e na kariaia taian tua ibukin bootakin takakaro inanon aia titeiki. Ngkana te tabo ke bootaki n takakaro n taian titeiki a karaoaki, te membwa n te Beretitentii n te Itingaun ke te Beretitentii n te Aono e na kariaia tuua ibukii iunite aika a iri. Tuua aika kamanenaaki n reirei n taabo ao bootakin takakaron te botanaomata ana rinanoaki.

Ngkana bootakin takakaro n taian titeiki a karaoaki, ana kairaki irouia taan rabakau n te takakaro ake a weteaki ana tia te beretitenti n te titeiki ake a rineaki ioun te membwa n ana Beretitentii te Itingaun ke te Beretitentii n te Aono. Kauaba n takakaro n te Tabo aki kariaiakaki.

Taan takakaro inanon bootaki n takakaron te Ekaretia aika kabooaki aki kainanoa ae ana tii kaain te Ekaretia. E ngae n anne, ana maeka inanon tian te titeiki ao ni kariaia ni iri katein te Ekaretia nako ao kaetietina.

E katei kainibaire te beretitentii are kaoti taian ririki are ana iri iai taan takakaro n takakaron te Ekaretia. Kainibaire aikai ana kaira naba katein te tabo, aron taraaan te tabo, katein te reirei, ao taian tua ibukin tautaekanakin bootaki n takakaro. Taian babaaire aikai ana riai n tia ni karaoaki imwaain wakin te kaboo n te aro bwa te koraki ake a irekereke iai a ataa te ririki ao tuua aika kariaiakaki.

Reirei, aaba, mwakoro, ao bootaki n takakaro n te aba are aki toki ni katei tuan takakaron n tiim n reirei ao taian tiim n te Ekaretia inanon tain te kaboo n takakaro. Taan kairiiri n te Ekaretia ao taian takakaro inanon takakaron te Ekaretia ana kakoaua bwa a iri nanon tuua aikai. Uruakakiia e kona ni karekea buan onimakinan taian tiim n takakaro n reirei ao n tatabemaniia.

Inanon te United States ao Canada, te aomata are te membwa n ana tiim n takakaro te reirei n aron ae e taabangaki e bon aki tau ni iri n te takakaro anne inanon tain te kaboo n ana burokuraem n takakaro te Ekaretia Taian tiim n takakaro n te reirei n reitaki ma bootaki n reirei ni kairake aika rietata ke reirei ake a mena n te karinan i nuuka, reirei aika rietata, ao taian kuura, ao taian

iuniwetiri, ao kaoreti ni kairake. Te kainibaire aio e aki kabonganaaki nakoia ake a iri taian takakaro aika karaoaki n te tabo ae ti teuana. Ngkana uouatain te takakaro bwa e karaoaki n te tai ao te tabo ae tii teuana ke ouaraebi, ana katauaki bwa ana karaooki inanon te tai ae ti teuana. Taan kairiiri ana kaungaiia roronrikirake ake a takakaro n taian tiim n reirei n ibuobuoki n taian burokuraem n takakaro n te Ekaretia ni kawai ake tiaki ngaia taan takakaro.

Taian kaboraoi n tiim n takakaro ana bebete, ana aki bobuaka, ana taraa raoi, ao n tau nakon te takakaro. Taian T- kabaraaki ke kunikai aika butaki riaon te atu a bon tau. Taian kaboraoi kunikai ana kabooaki man kataumwanen te titeiki ke te uoote.

Te anga kanuanga n tiim ke kanuanga n tatabeman ke taian turobii e aki kaungaaki.

13.6.22 Mwakuri aika a Taekiti

Taan kairiiri ana kakoaua bwa bootaki ana aki uruana aron kariaiakakin te Ekaretia n aki kabwaka taekiti. Ibukin kainibaire, taraa 21.2.

13.6.23 Kawaran te Tembora

Kakarakin tembora a barongaaki iaon katein te uoote ke te titeiki inanon te mwakoro n te tembora are katabeaki. Kakawari n te uoote ke te titeiki nakon taian tembora itinanikun te mwakoro n te tembora are katabeaki aki kaungaaki. Kakawari aikai ana tangira te kariaia n te titeiki Beretitentii. Kawarakin te tembora ni bwakanakontai n te tairiki a tangira naba ana kariaia te titeiki Beretitentii.

Kakarakin te tembora ana iri kaetieti n te mwamwananga inanon 13.6.24. Kawarakin te tembora ni bwakanakonte tai ana riai naba ni iri taian kaetieti inanon 13.6.12.

13.6.24 Mwamwananga

Membwa ake a mwananga n te kurubu ae kabooaki iroun te Ekaretia ana karekea ana kariaia te bitiobi ke te titeiki beretitenti. Mwananga ibukin mwakuri ana aki katokaa te rawawata ae aki kantingaaki iaoia membwa.

Te mwanaanga ae raroa ibukin waaki ni kakukurei aki kaungaaki. Ngkana te titeiki beretitenti ke te bitiobi e namakinna bwa te mwananga anne e na kona ni kabwarabwaraaki bwa e riai, e na tataro mwaaka ni kataua karekean kabwaian te tamnei aika a kona n te bootaki, boon te mwanaanga, ao rotakiaa utu imwain kariaiakana.

Ngkana e kariaiakaki te mwananga ae raroa ibukin te bootaki, ana aki katauraoia membwa n oin aia kabanemwane. Ana akea bonganen mwa-koron ana kataumwane te titeiki ke te uoote ae kawakinaki man te ririki nakon are imwiina ni kabooa kabanemwanen te mwananga.

Taian kataitai ni mwananga ao karaoan nanon kainibaire inanon te tiekitin aio e na ti te tiikina inanon iunite inanon te kauntira n ibuobuoki ae ti teuana. Taian titeiki beretitenti ana kona ni maro-roakina ao ni kariaia iaon te boraraoi ni kabuta ni karaoan te mwananga inanon boowi n ibuobuoki ni kauntira.

Taan kairiiri ana kanoai taian booma ni Bai-rean Bootaki ibukin bootakii ake a irekereke ma te mwananga nako tinanikun te tabo.

Ngkana ana bootaki te Ekaretia ibukiia rorон-rikirake e irekereke ma te mwananga itinanikun mwaaken te tabo ke n tiku ni bwakanakontai, ana anga aia kariaia kaaro ibukin irin natia (taraa 13.6.13). Aia taraarua ikawai ake tabeia e na riai ni katauraoaki (taraa 13.6.2).

Ngkana e kona ni karaoaki, taian kurubu n te Ekaretia ana kamanenai baao ni mwamwananga aika kabooaki ake a tia n raitienti ao a kamanoaki man te intuarenti ni kabomwii.

Ngkana ana kurubu te Ekaretia a mwananga inanon kaa aika aia bwai tabeman, ana nakoraoi ni mwakuri raoi, ao bwatintia n tatabeman ana kamanena roon te kai n tekateka. Te turaiwa n tatabeman bon te ikawai ae raitienti, ao ni mwikoaki. Taian kaa ao taian turaiua ana kamauraki n te mwaiti ae riai n te mwaiti are na karekea ana intuarenti ni kabomwii te kaa.

Taian bootaki n te Ekaretia ana aki bwainii ke ni karekei taian kaa ke taian bwati ibukin te mwananga.

Te mwane ao te aine ana aki mwananga ni bootaki n tii ngaiia ibukin ana waaki te Ekaretia, bootaki, ke katabeana ni karokoa a tia ni mareaki imarenaia ke a bon tuai ni iein.

13.6.25 Waaki ni kakukurei aika Aki kariaiakaki

Ana iunite te Ekaretia ana aki mwaneni waaki ni kakukurei aikai. Taan kairiiri, kaaro, ao tabeman ake a bairei bootakin te Ekaretia ana atai tuua aikai.

1. Waaki ni kakukurei ake a korakora iai te ana-nga ni ikoaki ke te aoraki ke are korakora te kabane mwane ae e aki taneiai te aba iai ke te mwananga (taraa 13.6.20 ao 13.6.24).

2. Taian burokuraem ake iai te anene, taekan te anene, kunikai, ke bwaai tabeua ake aki inanoi ma katein te Ekaretia.
3. Bootaki ake a irekereke ma karinakin rabunan te mata, ti inanon tain te kamataku.
4. Taian bootaki ake kaotaki iai te aine ae kakano, taian bwatei aika kaoti, ke bootaki are raon rineakia ueamwaane ao ueanaine.

5. Taian bootaki ake tabeua ake aki inanoi ma kainibaire inanon te mwakoro aio.

Ngkana te bitiobi iai ana titiraki n aron ae te bootaki e riai, e na kainetia nakon te titeiki beretitenti. Taian titeiki beretitenti ana kona n taekin taian titiraki nakon te membwa n te Beretitentii n te Itingaun ke te Beretitentii n te Aono.

14. Te Katangitang

14.1	Bonganan te Katangitang n te Ekaretia	126
14.2	Aro ni Kairiiri ni Katangitang n te Uoote.	126
14.2.1	Bitiobiriki.	126
14.2.2	Te tia anga taeka n ibuobuoki n te Katangitang n te Uoote	126
14.2.3	Tia Babaaire n te Katangitang n te Uoote . .	126
14.2.4	Te Tarekita n te Anene n te Uoote	126
14.2.5	Te Tia Aokan ao te Tia Biano n te Uoote . .	126
14.2.6	Te Tarekita n te Kuaea n te Uoote ao te Tia Ira te Kuaea.	127
14.2.7	Te Tarekita n te Anene n te Nakoanibonga ao te Tia Biano ke te Tia Aokan.	127
14.3	Kangaraoakin Anene n te Uoote nakon Aron te Tabo ao Bwaina	127
14.4	Anene inanon te Uoote	127
14.4.1	Babaairean Anene ibukin Mwakuri n Taromauri n te Ekaretia.	127
14.4.2	Kainibaire ibukin Rineakin te Anene ae riai ibukin te Taromauri n te Ekaretia. . .	127
14.4.3	Katein Anene inanon Ibukin Kariaiakan Taromauri n te Ekaretia . . .	128
14.4.4	Bootaki n Toa.	128
14.4.5	Kuaea	128
14.4.6	Kamanenan te anene inanon te Umwanreirei.	129
14.5	Kairiiri n te Anene n te Titeiki.	129
14.5.1	Titeiki Beretitentii.	129
14.5.2	Te Te tia anga taeka n ibuobuoki n te Anene n te Titeiki	129
14.5.3	Te Tia Babaaire n Anenen te Titeiki. . . .	129
14.5.4	Taan Rabakau n Anenen te Titeiki. . . .	129
14.6	Anene inanon te Titeiki	129
14.6.1	Maungatabu n te Titeiki	129
14.6.2	Kuaean te Titeiki ao Taian Titeiki	129
14.7	Kataneiai n Anene.	130
14.8	Anene n te Mwenga.	130
14.9	Raon Kaetieti n te Anene ao Kainibaire. . . .	130
14.9.1	Anene Tabeua n te Umwantabu.	130
14.9.2	Karekean ao Kamanenaan te Anene	131
14.9.3	Taian Biano, Aokan, ao Kiiboote	131
14.9.4	Kainibaire Ibukin Kariaiakan Katootongana	131
14.9.5	Anene ibukin Maare	131
14.9.6	Anene n Taunimate	131
14.9.7	Anene ibukin Mwakuri ni Bwabetito . .	131
14.10	Anene Ake a Kona n Reke Iaonterain	131

14. Te Katangitang

14.1 Bonganan te Katangitang n te Ekaretia

Inanon te kaotioti nakon te burabeti Iotebwa Timiti, e taekinna te Uea bwa e kukurei tamneina inanon te anene man te nano; aia anenen ae raoiroi bon te tataro nakoina, ao e na kaekaaki ma te kakabwaia iaon atuuia (taraa D&C 25:12).

E taku te Moan Beretitentii:

"Anene aika roko kairakia mai karawa bon ngaia te mwakoro ae kakaawaki inanon ara bootaki n taromauri. Taian anenen n taromauri e kaoa Tamnein te Uea, e karika namakinan te karinerine, e katiteuanaira bwa membwa, ao ni katauraoi kawai ibukira n anga ara kamoamoa nakon te Uea.

"Tabeua man taian kabwarabwara aika a tanoata a taekinaki man aneneakin taian anene. Taian anene n taromauri a kamwakurira nakon te rairannano ao mwakuri aika raraoi, ni katea te koaua ao te onimaki, ni karaua nanon ae kua, ni kakukureia te tia tang, ao ni kairira ni uaa te toki." (*Anene n taromauri*, ix).

14.2 Aro ni Kairiiri ni Katangitang n te Uoote

14.2.1 Bitiobiriki

Te bitiobi ao ana kauntira ana tararuua anenen te uoote. Iai irouia taabeia aikai:

Ana weteia ao ni kaokorioa membwa n te uoote ni mwakuri ake a taekinaki inanon te tikitin aio.

Ana maroro n taainako ma te tia babaaire n te katangitang ni kakoaua bwa rinerine n anene ao bwaai aika kamanenaaki inanon bootakin te Ekaretia a bon riai (taraa kainibaire inanon 14.4.2).

Ana buoka te kuaea n te uoote ni kaungaiia membwa ni iri ao ni karaoi tain reii ake a inaomata n aki kaitarai taben te uoote ake tabeua.

Ana kaungaiia membwa ni iri inanon anenen taromauri.

Ana kaungaia membwa ni kamanenai anene are tabekiia rake inanon mwengaia (taraa 14.8).

14.2.2 Te Tia Anga Taeka n Ibuobuoki n te Katangitang n te Uoote

Te membwa n te bitiobiriki e na mwakuri bwa te tia anga taeka n ibuobuoki n te katangitang n

te uoote. E kaira te burokuraem n te anene inanon te uoote, n anga taeka n ibuobuoki nakon te tia babaaire n te anene n te uoote, ao n tei ibukin te bootaki te burokuraem n te anene inanon taian bootaki ni kairiiri.

14.2.3 Te Tia Babaaire n te Katangitang n te Uoote

Te mwane ke te aine e na kona ni mwakuri bwa te tia babaaire n te katangitang n te uoote. Iaan ana kairiiri te te tia anga taeka n ibuobuoki n te anene n te uoote, te tia babaaire n te anene n te uoote iai tabena aikai:

Mwakuri bwa te ooi nakon te bitiobiriki iaon baika kaineti nakon te anene.

Bairea ae kakai ibukin anene aika riai ni bootaki n toa ao bootaki ake tabeua n te uoote.

Mwakuri bwa te tia rabakau nakoia taan kaiiri ni bootaki n ibuobuoki inanon katauraoi ni kataneiai n te katangitang ao ni butimwaii kainanon te anene ake tabeua ngkana e kainnanoaki.

Rekomente ao n tararuai burokuraem ni kataneiai ni katangitang inanon te uoote (taraa 14.7).

Rekomente ao ni karaoi bootaki n anene n te uoote ngkana e butiaki.

Membwa aika rekomente ni kanoai wewete n anenen te uoote n aron bubutiaia iroun te te tia ibuobuoki n te anene n te uoote. Tararuia ake a mwakuri inanon weteaia taan anene n te uoote.

Te Tia babaaire n te anene n te uoote e karekei kataneiai ao boutoka mairoun te tia babaaire n te anene n te titeiki n aron are e kainanoaki.

14.2.4 Te Tarekita n te Anene n te Uoote

Iaan ana kairi te tia babaaire n te anene n te uoote, te tarekita n te anene e na rekomente ao ni kairi anenen te taromauri ibukin bootakin toa ao ibukin bootakin te uoote ake tabeua n aron butiiana. Temanna te aomata e na kona ni mwakuri ni uoua te tia babaaire n te anene n te uoote ao te tarekita n te anene n te uoote.

14.2.5 Te Tia Aokan ao te Tia Biano n te Uoote

Te tia aokan ao te tia biano n te uoote e katauraoa te kaukuki ake tia biano n te katangitang ao te tia katanga ni iria ibukin anene ni bootaki n toa ao ni bootakin te uoote ake tabeua n aron butiiana.

14.2.6 Te Tarekita n te Kuaea n te Uoote ao te Tia Ira te Kuaea

Te tarekita n te kuaea n te uoote e na rekomente te anene ae na aneneaki iroun te kuaea, ni kairi reiakinan te kuaea, ao ni kairi karaoakiia (taraa 14.4.5).

Te Tia Katangitang ni ira te kuaea n te uoote e na katngitang ibukin taian reii ao karaoakiia.

14.2.7 Te Tarekita n te Anene n te Nakoanibonga ao te Tia Biano ke te Tia Aokan

Te tarekita n anenen te nakoanibonga e na rekomente ao n kairi taian anene n taromauri ibukin karaon te kaukuki ni bootakin te nakoanibonga.

Te Tia biano ke te tia aokan e na katauraoi anene ni kaukuki ao ni kainiin ao te tia katangitang n raoni anene n taromauri.

14.3 Buokan Katein Anene inanon Bootaki n Taromauri n te Ekaretia

Te kainibaire n te mwakoro aio e na kamane-naaki nakon kainanon te tabo. Te bwai ni kakairi, inanon te mwaanga ae uarereke, te tia babaaire n te anenen n te uoote e na kaira naba te kuaea ao ni kaira te anenen inanon bootakin taian toa ao n te nakoanibonga ke bootaki n ibuobuoki. Te Tia biano e kona ni katangitang ibukin bootakin toa, kuaea, ao te nakoanibonga ke bootakin bootaki n ibuobuoki.

Ngkana akea ae kona ni katanga te biano, bwaai aika imwiina ana kona ni bongana:

1. Taian CD n anenen n taromauri ao aia anenen ataei a tauaki mwiia inanon *Ana Kataroka te Ekaretia ibukin Bwaai* ao a tauraoi man Ana Bootaki ni Mwakuri n Tibwatibwa te Ekaretia.
2. Anene n taromauri ao aia anene ataei a kona ni kaotinakoaki inanon katein MP3 man ana tabo ni Uebu tiaite n anene (music.lds.org).
3. Taabo n taromauri tabeua a katauraoaki ma biano aika a tia ni karinaki anene inanona.

Kataneiai n anene ao kiiboota ana kona n tauraoi ibukia ake a mwakuri ni weteakiia ibukin te anene ao ake ana mwakuri n taai aika ana roko (taraa 14.7).

14.4 Anene inanon te Uoote

Anenen aika riai bon ngaia te mwakoro ae kakawaki inanon bootakin te Ekaretia, moarara riki bootakin toa. Anene ake a karauaki n rineaki ao n taekinaki raoi a kona ni kakorakora karo-koan tamnein te taromauri. Te anene e na kaona

te taromauri ao n aitara raoi ma tamnein te bootaki. Taan kairiiri n te nakoanibonga ana bairea are tau.

14.4.1 Katauraoan Anene ibukin Mwakuri n Taromauri n te Ekaretia

Membwa ake a mwakuri inanon te wewete n te anene n te uoote ana mwakuri ni bootaki n rinei anene aika riai ibukin te taromauri. Ngkana e kona ni karaoaki, te bitiobi ao ana kauntira ana rinei raoi atuun maroro ni moan taai. Aio are karekea te tia babaaire n te anene, te tarekita n te anene, ao te tarekita n te kuaea ni katauraoi anene n taromauri, rinerine aika onoti, ao waakin te kuaea are kabobonga ao ni boutokai kanoan taian bootaki. Aio naba are karekea te tai ibukin te bitiobiriki ni kariaia taian rinerine n anene ni moan taai.

14.4.2 Kainibaire ibukin Rineakin Anene Aika Riai ibukin Te Taromauri n te Ekaretia.

Ni kabane anene n te Ekaretia ana iri nanon kainibaire aikai.

Taian anene n taromauri bon anenen aika bete ibukin te taromauri ao e taabangaki ibukin anene ni bootaki n taromauri. N reitia, rinerine ake a riai ake tabeua ana kamanenaaki ibukin te kaukuki ao te kainin n anene, anenen kuaea, ao anene aika okoro aika aneneaki. Ngkana anene aika rineaki ake tiaki anene n taromauri aika kamanenaaki, ana bon ira nanon tamnein te anene n taromauri. Taian taeka ana eti nakon te reirei. (Taraa "Anene ibukin Bootaki n Taromauri," *Anene n Taromauri*, 380–81.)

Anene aika aki kaineti nakon taromauri ana aki onea mwiin te anenen ae tabu n taromauri n te Taabati. Tabeua anene n taromauri aika anai nano aika a karaoaki bwa ana tanoata e aki tau ibukin taian bootaki n toa. Anene aika mwaiti aika tabu naba, ake a tau ibukin taian kaotioti ao aneneakiia aki riai ibukiin aia taromauri Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira.

Anene n taromauri n te Ekaretia e na aki kairi naano nako iai ke ibukin ongoraeana. Te anene aio ibukin te taromauri, tiaki ibukin te kamataku.

Taian aokan ao biano, ke aekakiia aika maiu n te iti, bon katein bwaai aika kamanenaaki ni bootakin te Ekaretia. Ngkana a kamanenaaki bwaai tabeua, kamanenakiia ana ira nanon tamnein te bootaki. Bwaai ni katangitang ake a rianako ke aki tau tangia ibukin te taromauri, n aron taian buratti ao taian turam ma raona, a bon aki tau ibukin te bootaki n toa.

Te tia katangitang ae e maiu are raon te anene boni ngaia ae kamanenaaki inanon tain te toa ke

bootaki n te uoote ake tabeua. Ngkana te biano, te aokan, ke aki tauraoi te tia katangii, te rawerawe are riai e na kamanenaaki(taraa 14.3).

Anene ake ana aneneaki n taromaurin te Ekaretia ana bon aneneaki n aia taetae kaain te taromauri.

14.4.3 Katein Kanoan te Anene inanon Ana Bootaki n Taromauri te Ekaretia

Te Katangitang Imwaain ao Imwiin te taromauri

Te katangitang ae aki baibati imwaain ao imwiin te taromauri e karika te nano n taromauri are kaoa te Tamnei nako nanon te bootaki n Taromauri. Te tia aokan ke te tia biano e kakatangii anene n taromauri ke anene aika riai inanon ni maua nakon tebwina te miniti imwain ao imwiin te taromauri. Katangakin anene n taromauri e kona ni buokiia membwa n rinanoi reirein te euangkerio inanon aia iango.

Anene n Taromauri

Mwaitin bootaki n taromauri ana katamaro-aaki man aneneakin anene n taromauri Te Anene e katauraoi moan bwaai irouia membwa aika irii bootakin taromauri n te Ekaretia. Aia anene taan taromauri iai kaokorona ae onoti ao n angin te tai e aki kamanenaki raoi ibukin katiteuanakiia membwa ngkai a uaia n taromauri.

N aron riaina, te tia kairiiri n te nakoanibonga e na kona ni butiia te bootaki n taromauri n teirake ibukin te marena n anenen kunan te aba (taraa "Anene ibukin Taromauri," *Anene n taromauri*, 380–81).

Anene Aika Onoti Rineakiia

Anene aika rineaki ana aneneaki irouia kuaea, te bwana ao te bwai ni katangitang ae rietata tangina, ao kurubu aika uarereke. Anene n taromauri ao rinerine aika riai ana kona ni kamanenaaki (taraa 14.4.2).

14.4.4 Bootaki n Toa

Te bitiobiriki e na kariaia anene ibukin te bootaki n toa. Anene ao kibun taekaia ana bon katabuaki, ni karineaki, ao n taekana teuana tau ibukin taian bootaki n toa. Anene n bootaki n toa bon ibukin te taromauri, tiaki ibukin kamataku are a na tii katika te nano.

Anene ni kaukuki ao ni kainiin a aneneaki irouia kaain te taromauri (taraa "Rinea te Anene ae Eti," *Anene n taromauri*, 380). N reitia nakon kamanenaakin taian anene n taromauri ake a tia n ataaki ao n tatangiraki, a kaungaaki membwa n taneiai ma anene aika boou ke aki batin ataaki.

Taan kairiiri n te anene ana kataia ni karekea te baeranti ae tamaroa imarenan matennano aika kinaaki ao anene n taromauri ake aki ataaki naba (taraa "Anene ibukin te Bootaki n taromauri," *Anene n taromauri*, 380–81).

Te anene n toa e aki toki n aneneaki irouia kaain te taromauri. E na kaeti nakon te bootaki n toa ngaia ke ana anga karea te Tia Kamaiu. Te Bwanaa ae rietata ke tangin te katangitang e na aki onea mwiin te anene n taromauri aio Akea te katangitang ae na katangaki inanon tataron te bootaki n toa, ngkana e tabe ni kabutaki, ke te katangitang imwin kabutakin te toa.

Anene aika onoti rineakiia ke ai anene taan taromauri ana karaoaki taiia imwiin te toa ke i marenaia taan taetae (taraa "Rinerinen Anene Aika Onoti" inanon 14.4.3).

Ngkana iai te burokuraem ibukin te katangitang e karaoaki, e na riai ni beebeete, karinerine, ao n tau uarerekena ni karekea taekinan te rongorongo. Bootaki n Toa ana aki onikaki nakon bootaki n anene mai tinaniku. Kamataku n anene, kaotioti, taian bukamaru aki tau inanon bootaki n toa.

14.4.5 Kuaea

Taiān uoote n tatabeua ana karaoa te anga ni karekea te kuaea n te uoote ae maiu are ana anene inanon bootakin te toa teuana te tai n te namwakaina. Membwa n te uoote ana kona n iri n oin nanoia inanon te kuaea, ke te bitiobiriki e na kaoia ke ni weteia bwa ana iri.

Inanon te mwaanga ae rangi ni uarereke, te kuaea e kona ni kaainaki n te bootaki n taromauri ae bwanin. Inanon te uoote ae bubura ma bwaai aika mwaiti, te bitiobiriki e na kona ni weteia aobitiae n te kuaea, n aron te beretitenti, te tia koroboki, te tia tararuua te tabo ni boki, ao taan kairiiri n te tiekitin.

Kuaean te Ekaretia a kaungaaki ni kamanenai booki n anene bwa oin aia ritioti bwa bukina bwa taian anene n taromauri a reirei taian koaua n te euangkerio ae kaokaki. Baireakin anene ao mwakurin karaaoan anene aika a riai ana kona ni kamanenaaki naba (taraa 14.4.2).

Rongorongan aron kamanenaakin anene n taromauri ibukin kuaea e katuraoaki inanon *Anene n taromauri*, iteranibaa 381–83. Raon rongorongo n aron kairakin kuaea inanon te *Kooti ni Kairi Anene Boki* ni kaeti, iteranibaa 73–83.

Taiān ukeuke ana aki karaoaki ngkana e bawongaaki te kuaea n te uoote ao n te titeiki. Taiān reii e na aki raka nakon teuana te aoa.

N raona ana kuaea te uuote, Bootaki n Aine, te nakoanibonga, roronrikirake, ataei, ao kuaean te utu e na kona ni kaoaki n anenei anene n taromauri ao anene ake a rineaki inanon bootaki n te Ekaretia.

14.4.6 Kamanenan te anene inanon te Umwanreirei

Aneneakin kuuna n taromauri e kona n riki bwa te kawai ae kakai ni anga te moantaeka ke ni kamatoaa reiakinan moan tua n te euangkerio inanon te Ruu n reirei. Taan kairiiri ana kaungaiia taan reirei ni kabongana te anene n taromauri ni karikirakea te kairiiri n te umwanreirei.

14.5 Kairiiri n te Anene n te Titeiki

14.5.1 Titeiki Beretitentii

Te titeiki beretitenti ao ana kauntira ana tararua te anene n te titeiki. A weteia ao ni kaokoroia membwa n te titeiki ni mwakuri ni wewete n te titeiki n te anene are a kaweneaki n te tiekitin aio.

14.5.2 Te Te tia anga taeka n ibuobuoki n te Anene n te Titeiki

Te titeiki Beretitentii e na katabea te kauntira ae rietata n riki bwa te tia anga taeka n ibuobuoki n anenen te titeiki. Iaan ana kairi te beretitentii, e na tararua te burokuraem n te anene inanon te titeiki, ni buoka te tia babaaire n te anene, ao ao ni kaota ana burokuraem te anene inanon bootakin te kauntira n te titeiki.

Ma ana kariaia te titeiki Beretitentii, te tia anga taeka n ibuobuoki n te anene n te titeiki e na weteia ao ni kaokoroia membwa n te titeiki ni mwakuri inanon taabo ibukin te anene n te titeiki.

14.5.3 Te Tia Babaaire n Anenen te Titeiki

Te mwane ke te aine e na kona n riki bwa te tia babaaire n te anene n te titeiki. Iaan ana kairiiri te titeiki Beretitentii, te tia babaaire n te anene n te titeiki ana iai irouna tabena aikai:

Mwakuri bwa te tia rabakau nakon te titeiki Beretitentii iaon aron te anene.

Bairei anene ao taan anene ibukin taian tietin ni maungatabu n te titeiki ao bootakin te titeiki ake tabeua ao baike a riki ngkana a butiaki.

Ngkana e kainanoaki, e katauraoi kataneiai ao boutoka ibukiia taan tia babaaire n te anene ao ni mwakuri bwa te tia rabakau nakoia taan kairiiri n te bootaki n ibuobuoki n te titeiki.

Ni rekomento ao n tararuai burokuraem n anene ni kataneiai n te titeiki (taraa 14.7).

Ni rekomento ao ni karaoi mwakuri n te anene n te titeiki ngkana a butiaki.

14.5.4 Taan Rabakau n Anenen n te Titeiki

Te Tia Rabakau n te miutiki n te titeiki, ni ikotaki ma te tia katangitang n te aokan, ana kona ni weteaki ngkana a kainanoaki. Taan rabakau aikai ana kona ni katabeaki ni katauraoi anene ibukin bootakin te titeiki anne ni katoa te tai are boo iai te bootaki. Ana kona ni katabeaki naba ni katauraoi kataneiai n anene (taraa 14.7) ke nakon n ibuobuoki n te anene inanon bootakin te titeiki.

14.6 Anene inanon te Titeiki

14.6.1 Maungatabu n te Titeiki.

Miutiki ibukin te maungatabu n te titeiki ana baireaki ma bukina are kakorakoran te onimaki ao te koaua. Te tia tararua ae kariaiakaki n te maungatabu n te titeiki e na rinanoi anene ake a rineaki ni katautauaki ibukin te maungatabu ni moan taai n te tai ni katauraoi.

Te anene n tain te tietin ni kabuta ni maungatabun n te titeiki a taneiai ni kairi aua rinerine Taan taromauri ana anenea te anene ni kaukuki ao anene n taromauri are i nuka E na anenei uoua anene aika rineaki n te kuaea, tao ni waetata imwain te moan tia taetae ao ni kainakin te bootaki. N aki kee i aan teuana ana rinerine te kuaea e na riai n aia anene n taromauri Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira ke anene aika karaoaki. Taian kuaea ana kona ni kaainaki man kuaean te uuote, ke aia kuaea ae onoti ataei, roronrikirake, taan taua te nakoanibonga, taian aine n te Bootaki n Aine, ke taian utu.

Ibukin taian kairi iaon rineakin anene aika riai, taraa 14.4.2.

14.6.2 Kuaean te Titeiki ao Taian Titeiki

N aia kariaia taan kairiiri n te nakoanibonga, te titeiki ao taian titeiki kuaea ana kona ni barongaaki ibukin ana maungatabu te titeiki, maungatabu n te tabo, ao bootaki tabeua, n aron ana waaki te botanaomata. Imwiin te bwai ae karaoaki, e na toki te kuaea ni karokoa manga kaotin teuana te bootaki. Taian kuaea aikai ana aki uruana iriia membwa n ana kuaea te uuote.

Taian kuaea n te botanaomata aika teimatoa aika kairaki ao ni kaainaki ma mwaitina irouwkaa in te Ekaretia aki mwanenaki iroun te Ekaretia. Taian kuaea aikai ana aki kabongana kinakiia nakon te Ekaretia n aron "LDS" "Aomata Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira," ke "Moomon" n ariai. Ngkana taan kairiiri n te nakoanibonga n te

titeiki a kariaia, aia kuaea aomata aika kabongana kateitein te Ekaretia ibukin aia reii ao karaaoaki, a katauaki bwa ana irii katein te Ekaretia ao kaetieti aika kaineti nakon bootaki ao taian mwane.

14.7

Kataneiai n Anene

Reiakinan rabakau n anene aika bebete e kariaia membwa ni kamanenai aia tarena ni mwakuri inanon te Ekaretia. N aia kariaia taan kairiiri n te nakoanibonga, taan babaaire n te titeiki ao te uoote ana kona ni bairei taian kooti ni kataneiai ibukin te miutiki, taian tiemina, ao uokitiaeobu. Taian burokuraem ibukin kataneiai te anene e na kona ni katauraoaki ibukia ake a mwakuri inanon ana tabo te anene ngkai ao ake ana mwakuri inanon taai aika ana roko. Taan kaainna a kona ni kairia taian tarekita n te anene n titeiki ao te uoote, taian tarekita n te kuaea, tani katang biano, ao taian aokan. Ikawai tabeman ake a nano iai ao roronirikirake, ni ikotaki ma mitinare ibukin taai aika ana roko, a kona naba ni kaainna. Akea boona ae na kabwakaaki ibukin ana kataneiai te Ekaretia ae kabooa.

Tamnein kataneiai te anene n te ririki e kona ni kairi kooti n oretai n te anene, kataneiai ibukiia tarekita n te kuaea, kooti n te uoote ibukin te kii-boote, ao kooti ni kataneiai n te titeiki ke te uoote ibukin te aokan. Taan Babaaire n te anene ana kona ni maroro ma taan kairiiri n te nakoanibonga ao n rekomenta taan reirei aika rabakau aika kona ni kataurao te kataneiai aio. Ngkana te tia rabakau n anene n te titeiki e aki weteaki ni kataurao te kataneiai, taian tarekita n te kuaea n te uoote a kona ni bootaki ni kabane ni uaia ni iango, ke te titeiki Beretitentii e kona ni bubuti te buoka mai tinanikun te titeiki.

Te Kite ibukin te Kooti ni Kairan te anene ao te Kite ibukin te Kooti n te Kiiboote a katauraoi kaetieti ibukin te rabakau ae bebete n te anene. Te *Boki ni Kairiiri* n te Kooti e katauraoi naba reirei ibukin barongaan ao kairan taian kuaea. Taian bwai aikai a tauaki mwiia inanon *Kataroka ni Bwain te Ekaretia* ao a tauraoi man Ana Tabo Ni Makuri n Tibwatibwa te Ekaretia.

Ngkana akea te anga ae riai, taan kairiiri n te nakoanibonga ana kariaia kamanenakin te biano ao te aokan n te tabo n taromauri ibukin te kataneiai, reirei aika kabooaki, ao taian anene ni kamataku are kaainaki irouia membwa n te iunite ake a kamanena te tabo n taromauri. Akea te kanrin ae na kabwakaaki ibukin te anene.

Taan babaaire n te anene n te uoote ana buokia ni kakaei aanga ibukin karikirakeaia taan anene

ni kamanena aia tarena ao ni kaungaiia ni wakina karikirakean aia rabakau.

14.8 Anene n te Mwenga

Taan kairiiri n te Nakoanibonga ao taan kairiiri n te anene ana kaungaia membwa n te Ekaretia ni kamanenai anene aika kaunganano inanon mwengaia, ni iai irouia katoton te boki n anene n taromauri ao aia *Boki N Anene Ataei*, ao n anenea te anene aio n utu. Ni kaineti ma anene n te mweenga, E taku te Moan Beretitentii:

“Taian anene a kona ni uotia nakoia utu tamnein te tamaraoa ao te rau ao e kona ni karokoa te tangira ao te katiteuanaaki ibuakoia kaain te utu.

“Rereiniia am ataei n tangirii anene n taromauri. Anene nakoia n te Taabati, inanon bootaki n te utu n te tairiki, inanon kamatebwaiyan taekan te aro, n tain te tataro. Anene ngkana ko mwakuri, ngkana ko takakaro, ao ngkana kam mwananga ni bootaki. Anenei anene n aekan aneneaia ataei ni katea te onimaki ao te koaua inanoia am ataei aika a uarereke” (*Anene n taromauri*, x).

Membwa ana kona ni kamanenai ana bwai te Ekaretia aika raweaki n raona te anene ao ni buokia n reakina te anene n taromauri ao aia anene Moanrinan.

Baika raweaki aikai a tauaki mwilia inanon *Katarokan Bwain te Ekaretia* Membwa a kona naba n roko nakon ana Webu tiaite anenen te Ekaretia (music.lds.org) n reiakina ao ni kakauongo nakon anenen te Ekaretia, n reiakinii rabakaun te anene aika beebeete, ao ni kakaei bwain buokan te anene aika bongana.

Kaaro ana kaungaiia natiai ni karekei reirei n rabakau n anene, are na buokia ni kamanena aia tarena ni beku inanon te Ekaretia.

Te bitiobiriki ena kona ni katabeia n te tai te uana taan taetae ni bootakin te toa n taekina aron kamanenakin te anene n te mweenga. N taai tabetai te utu e kona n anenea te anene n taromauri ae a tatangiria ke anenen te Moanrinan bwa te anene ae rineaki inanon te bootaki n toa.

14.9 Raon Kaetieti n Te Anene ao Kainibaire

14.9.1 Anene Tabeua n te Umantabu

Katei tabeua ao anene ni kakukurei ana karaoki inanon te umwantabu iaon banen bongin te wiiki. E ngae n anne, te mwaneaba ibukin katei e bon taneiai te aba bwa e rangi n tau n te katauraoi ibukin te anene anne. Taan kairiiri n te

nakoanibonga n te taabo ana kaekaai titiraki n aron bwa tera te anene ae riai inanon te umwantabu. Te Roko n nano e aki riai inanon te Umantabu.

14.9.2 Karekean ao Kamanenaan te Anene

Moani karekean boki n anene n taromauri e katauraoaki nakon autinibootaki aika boou. Raon boki n anene n taromauri, karaaoan te anene, ao anene tabeua ana kabooaki n ana katau mwane te titeiki ke te uoote. Taan kairiiri n te nakoanibonga ana kona ni kaoia taan babaaire n te anene n te titeiki ao te uoote ni kanakoi kataumwane n te ririki ibukin te anene aio Taian bwai n anene ake a kabooaki man katau mwane e kakawakinaki inanon te tabo ni boki n te autinibootaki ao aia bwai mwakoro nako ake a kamanena te tabo ni boki. Te Tia babaaire n te anene n te titeiki ke n te uoote e na kona ni buoka te tia tararuai booki ni karaoi intekiti n te anene aio.

14.9.3 Taian Biano, Aokan, ao Kiiboote

Ngkana e tauraoi te aaokan, e bon tataneiai ni kakabonganaki ibukin te katangitang imwaain ao imwiin te taromauri ao bwa raon te anene n taromauri. E na kona ni kamanenaaki te biano ibukin aanga aikai ngkana te aokan ke te tia aokan e aki tauraoi.

Kamanenaakin te biano ao te aokan n teuana te tai tiaki katein ana bootaki te Ekaretia. E ngae n anne, bwaai aikai ana kona ni kamanenaaki ni bootaki n taai tabetai.

E kona ni kamanenaaki te bwai ni katangitang ae te kiiboote ngkana te biano ke te aokan e aki tauraoi.

Karekean Bwaai Ni Katangitang

Kateitein te Ekaretia a bon taneiai ni katauraoaki ma te aokan, biano, ke te kiiboote are maiu man te iti. Taan kairiiri n te nakoanibonga ana kona n reitaki ma te Mwakoro ni Kabobwai n ana

etekuata te Ekaretia ke te aobiti n tararua are katabeana ibukin rongorongan aron karekean ae boou ke oneani mwiin te bwai ni katangitang.

Tararuakin Bwaai ni Katangitang

Te tia tei ni bitiobi ibukin te autinibootaki ao te tia tei n titeiki ibukin biitiiko batiriti (kauntira ae rietata) ana noria bwa taian biano ao aokan a kaetaki tangiia, tararuaki, ao karaaoakin uruakiia ngkana e kainanoaki.

14.9.4 Kainibaire Ibukin Kariaiakan katotongana

Taraa 21.1.12.

14.9.5 Anene ibukin Maare

Bukamaruan te mare are karaoaki inanon te mweenga ke kateitein te Ekaretia e na kairi katangitang imwaain te mare, anene n taromauri, anene aika onoti, ao aika rineaki, ao katangitang imwiin te mare. Maare n te tua ana kabebeteaki, iira tuan te katei, ao n akea te katamaroa inanon karaaoakin te mare. Ngkana e karaoaki bukamaruan te mare inanon kateitein te Ekaretia, e aki riai te mwaati.

14.9.6 Anene n Taunimate

Taraa 18.6.5.

14.9.7 Anene ibukin Mwakurin te Bwabetito

Taraa "Kanoan Mwakurin te Bwabetito" inanon 20.3.4.

14.10 Anene Ake a kona n reke Iaonterain

Ibukin taabo irarikina, taraa te Uebu tiaite ibukin anenen te Ekaretia (music.lds.org) ao "Weweten te Anene ao Taabo ake a reke iai" inanon te Mwakuri inanon ana tiekitin te Ekaretia n LDS.org.

15. Bootakin te Titeiki

15.1 Titeiki Beretitentii	134
15.1.1 Weteakiia ao Kaokoroia Taan kairiiri n te Titeiki.....	134
15.1.2 Tararuaan te Mwakuri n ana Bootaki n Ibuobuoki te Titeiki ao ana Burokuraem ..	134
15.1.3 Tararua Iaoia Kauntira ao Komete n te Titeiki	134
15.2 Te Kiraaka n te Titeiki, Te Tia Ibuobuoki ni Kiraaka n te Titeiki, ao te Tia Koroboki ni Kakoroi mooti n te Titeiki.	134
15.3 Kauntira ae Rietata	134
15.3.1 Onean Mwiin te Titeiki Beretitentii.....	134
15.3.2 Mwakuri ni Kauntira ao Komete n te Titeiki	135
15.4 Bootaki n Ibuobuoki n te Titeiki	135
15.4.1 Beretitentii n te Bootaki n ibuobuoki n te Titeiki	135
15.4.2 Taan Koroboki n te Bootaki n ibuobuoki n te Titeiki	136
15.5 Taan Rabakau n te Titeiki	136
15.6 Kangaraoakina nakon Kainanon te Tabo	136

15. Bootakin te Titeiki

Te titeiki Beretitentii ao taan kairiiri n te titeiki ake tabeman ana uaia ni mwakuri n reirei ao ni boutokaia taan kairiiri n te uoote. Te mwakoro aio e taekina bootakin te titeiki ni kabuta ao ni kabwarabwara te itoman i marenan taian bootaki n ibuobuoki n te titeiki ao bootaki n ibuobuoki n te uoote. Kaetieti aika bwarabwara raoi ibukin te titeiki beretitenti a kuneaki inanon te *Aeniboki 1*.

15.1 Titeiki Beretitentii

15.1.1 Weteakiia ao Kaokoroia Taan kairiiri n te Titeiki

Te Titeiki beretitenti ao ana kauntira ana weteia ao ni Kaokoroia taan kairiiri n te titeiki are taekinaki inanon Tamnein Taian Wewete inanon mwakoro 19.

15.1.2 Tararuaan te Mwakuri n ana Bootaki n ibuobuoki te Titeiki ao ana Burokuraem

Te titeiki beretitenti ibon irouna e na tararua te Bootaki n Aine n te titeiki. E katabeia ana te tia tararua ni kauntirai bootaki n ibuobuoki ake ta-beua inanon te titeiki: Kairake n Ataeinimwaane, (ni ikotaki ma Tikauti ngkana e kariaiakaki), Kai-rake n Ataeinaine, Moanrinan, ao Reirei n Taabati. Taian kauntira aikai ana kakoaua bwa membwa n ana beretitentii te bootaki n ibuobuoki ana rei-reinaki inanon aia mwakuri.

Te titeiki beretitenti e na katabeia ana te tia tararua ni kauntirai kekeiaki ma bootaki n te titeiki, kairake n ikawai aika tuai n iein, ikawai aika tuai iein (ngkana e kainanoaki), ana maekatin te Ekaretia, aroaroia aomata, (ngkana e kainanoaki), te anene, tieminari ao te intitute, ao biitiiko batiriti.

Membwa n te titeiki Beretitentii ana bootaki n tainako ma taian beretitentii n taian bootaki n ibuobuoki are a katabeaki nako iai. Inanon bootaki aikai, taan roko ana uaia ni maroro n aron te rikirake ao kainanoia membwa inanon taian bootaki nako.

Membwa n te titeiki beretitenti ana bootaki n tainako ma taian komete ao taan rabakau inanon burokuraem tabeua ake a katabeaki iai.

15.1.3 Tararua iaioa Kauntira ao Komete n te titeiki

Te titeiki beretitenti e na tararua iaon ana komete ni mwakuri te nakoanibonga n te titeiki ao te kauntira n te titeiki. E tararua naba iaon te kauntira n anga reirei. E katabeia ana te tia tararua

ni kauntira iaon te Nakoanibonga ae te Aaron n te titeiki-kometen te Kairake n Ataeinaine, te komete n te kairake n ikawai aika a tuai n iein n te titeiki, ao te komete ibukiia aika ikawai aika tuai iein (ike e kateaki).

15.2 Te Kiraaka n te Titeiki, Tia Ibuobuoki ni Kiraaka n te Titeiki ao te Tia Koroboki ni Kakoroi Mooti n te Titeiki

Taabeni te titeiki kiraaka, tia buobuoki ni kiraaka n te titeiki, te tia koroboki ni kakoroi mwiin mooti n te titeiki a kaotaki inanon *Aeniboki 1*, 13.3.2 rinanon 13.3.4.

15.3 Kauntira ae Rietata

Te titeiki Beretitentii e weteia 12 ibonga aika rietaata ni kaaina te kauntira ae rietaata n te titeiki (taraa D&C 102:1). Ngkana e weteaki te unimwane ni mwakuri n te kauntira ae rietata, e na riai ni katabuaki bwa te ibonga ae rietata i mwain ae a kaokoroaki.

Iaan ana kairiiri te titeiki Beretitentii, te kauntira ae rietata e buoka tararuaana mwakuri te Ekaretia. Iai tabeia ae te anga reirei ao mwakurian taabeia are kabwarabwaraaki n taian barakaraba aika rimwi.

15.3.1 Onean mwiin te Titeiki Beretitentii

Kauntira aika rietata ana maroroakina aron ao ni kamatoai ana babaaire te titeiki Beretitentii ni katabuia taari nakon nakoa ae te unimwane ao te ibonga ae rietata. Te titeiki beretitenti e na kona ni kariaia te kauntira ae rietaata n onea mwiina ngkana a katabuaki mwaane nakon taian aobiti ae te unimwane ao te ibonga ae rietata.

Kauntira aika rietata ana maroroakina kamatoakin ana baire te titeiki Beretitentii ni karaoi taian wewete Ibukin wewete tabeua, te titeiki Beretitentii e na kona ni kariaia kauntira aika rietata n onoi mwiai ni kanakoi wewete, kaotakiia membwa bwa ana kamatoaki, ao ni kaokoroaki membwa are a kaotaki inanon mwakoro 19.

Ni buokiia inanon tararuaan te Nakoanibonga ae te Merekiteraka, te titeiki Beretitentii e kata-bea te kauntira ae rietata n onea mwiai inanon aia kooram unimwane n tatabeua, aia kurubu ibonga aika rietata, uoote, ao mwaanga inanon te titeiki. Inanon te mwakuri aio, kauntira aika

rietata a kataneiaia aia kurubu ibonga ni kairiiri aika rietata aika tibwa weteaki ao aia beretitentii n aia kooram unimwane. Ana katauraoi naba kaungaa n tainako, boutoka, ao kaetieti ibukiia taan kairiiri aikai, ni ikotaki ma reirei aika boboto iaon mwakoro 1–7 n te aeniboki aio. Ana bootaki ma taan kairiiri aikai ni katoa tai n reiakina aron kainnanoia, n reireiniia aia mwakuri, ao ni kanakoi rongorongo man te titeiki Beretitentii. A iri bootakin aia kooram unimwane n taiia ao aia kurubu ibonga aika rietata, ni ikotaki ma aia bootaki n beretitentii aia kooram unimwane ao bootakin aia kairiiri aia kurubu ibonga aika rietata. A na iri naba bitiobiriki, komete ni mwakuri n te nakoanibonga ao boowi kauntiran te uuote ngkana a kaoaki ke a katabeaki.

Te titeiki Beretitentii e na katabeia kauntira aika rietata ni mwakuri ma ana bootaki n ibuobuoki te titeiki ao burokuraem inanon 15.1.2 (ni katinanikuaki maekatinin te Ekaretia ngkana te tia koroboki ni mwakuri n te titeiki ke temanna riki ae katabeaki n te tabe aio Ngkana te membwa n te titeiki n te beretitentii e boowi ma te beretitentii n te bootaki n ibuobuoki n te titeiki, e na katabeia ana kauntira ni ira te boowi aio. Taian kauntira aika rietata ana ira naba aia bootaki ni kairiiri te bootaki n ibuobuoki are a katabeaki nako iai).

E na katabeia ana kauntira aika rietata te titeiki Beretitentii n ibuobuoki n tararua mwakuri ni mitinare ao te tempora ao mwakurin rongorongan te utu inanon te titeiki (taraa 5.1.9 ao 5.4.6).

Te titeiki Beretitentii e na kona ni katabeia ana kauntira ae rietata n onea mwiiia n taetaena inanon bootakin toa ao katauraoi ake tabeua. Te titeiki Beretitentii e bairea mwaitin taian taetae aikai. E aki tau ibukiia kauntira aika rietata n taetae inanon bootakin te toa ni katoa namwakaina.

15.3.2 Mwakuri Ni Kauntira ao Komete n te Titeiki

Ni kabane kauntira aika rietata a mwakuri iaon ana komete ni mwakuri te nakoanibonga n te titeiki ao te kauntira n te titeiki.

N aron are e baireaki ioun te titeiki Beretitentii, taian kauntira aika a rietaata ana iri inanon taian kauntira n anga reirei inanon te titeiki (taraa Aeniboki 1, mwakoro 6).

Te titeiki Beretitentii e na katabeia kauntira aika rietata ni mwakuri iaon komete ake tabeua n aron kainanoakina. Te katooto, taian kauntira aika rietata ake a katabeaki ni mwakuri ma aia kooram unimwane ao aia kurubu ibonga aika rietata a riai ni bootaki bwa te komete n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. Katabeia kauntira aika rietata are kaineti nakon te Nakoanibonga ae te Aaron ana

kona ni bootaki bwa te komete n te Nakoanibonga ae te Aaron.

Te kauntira ae rietata ana aki kona ni bootaki ni karokoa iai te membwa n te titeiki beretitentii ae iri.

15.4 Bootaki n ibuobuoki n te Titeiki

Te Kairake n ataeinimwane, Bootaki n Aine, Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, ao ana bootaki te Reirei n Taabati bon taan ibuobuoki nakon te nakoanibonga. N tatabeua bootaki n ibuobuoki iai ana beretitentii are mwakuri iaan ana kairiiri te titeiki Beretitentii. Taian membwa n te titeiki n ana beretitentii te Kairake n ataeinimwane bon taan taua te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. Taian membwa n ana beretitentii te Reirei n Taabati n te titeiki bon taan taua naba te nakoanibonga; ngkana e riai, ana taua te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. Taian membwa n aia beretitentii te Bootaki n Aine, Kairake n Ataeinaine, ao Moanrinan bon aine.

Te mwakoro aio e taekinii taian tabe are taan kairiiri ni bootaki n ibuobuoki n te titeiki ake titebo ni kabane irouia. N reitia, aia beretitentii te Bootaki n Aine n te titeiki ao te Reirei n Taabati iai tabeua katabeia ake a kaonoti nakon aia bootaki nako. Taabe aikai a taekinaki inanon 9.8.2 ao 12.7.3, n teina are ti te aekakina.

15.4.1 Beretitentii n te Bootaki n IBuobuoki n te Titeiki

Oin raoi tabeia beretitentii n ana bootaki n ibuobuoki te titeiki ana buoka te titeiki Beretitentii ao n reireina ao ni boutoka aia beretitentii ni bootaki n ibuobuoki n te uuote. Ana aki kakoroa bukin te tabe are na kakoroaki iaon te uuote ke karinanin n utu.

Taian beretiteentii n ana bootaki n ibuobuoki te titeiki iai tabeia aikai.

Ana butimwaia taian beretitentii aika tibwa weteaki n ana bootaki n ibuobuoki te uuote Ana katauraoa naba te kaunga ae reitinako, boutoka, ao kaetieti ibukiia beretitentii ni bootaki ao taan reirei n te uuote. Ana kaatuui tabeua man aia reirei iaon te mwakoro 1–6 n te aeniboki aio ao n te mwakoro ibukin aia bootaki n ibuobuoki. A na boowi ma taan kairiiri aikai n taainako n reiakina kainanoia, ni maroroakina kainanoia membwa ake a mwakuri, ao n taekini kaongora man te titeiki Beretitentii. Iai aia tai ni kawari bootakin te uuote ao taian kiraati are baireaki ma taan kairiiri n te uuote.

A reireiniia taan kairiiri ni bootaki n ibuobuoki inanon bootaki ni kairiiri n te bootaki n ibuobuoki,

are kakaraoki teuana te tai n te ririki. Ngkana ibukin aanga nako n te tabo ao te tai ni mwananga aki katoka te rawawata iaoia taan kairiiri, te titeiki Beretitentii e na kariaia te kauoua ni bootaki ni kairiiri ni katoa ririki. (Taraa 18.3.11.) Taian bitiobi ana kona ni bubuti raon taian kaetieti ibukin aia beretitentii bootaki n ibuobuoki.

Membwa n ana beretitentii te bootaki n ibuobuoki ana maroro ni bootaki n tainako inanon oin aia bootaki ni beretitentii. Ana bootaki n tainako naba ma te membwa n te titeiki Beretitentii are tararuua aia mwakuri ao te kauntira ae rietata are katabeaki nakon aia bootaki.

Taian beretitenti n te bootaki n ibuobuoki a mwakuri iaon te kauntira n te titeiki. Ngkai te membwa n te kauntira aio, ana buokanibwai ni kekeiaki ni katei onimaki ao ni kakorakoraia n tatabeman ao taian utu inanon te titeiki.

Beretitenti ni Bootaki n ibuobuoki ana kanakoi taian rekomenta nakon te titeiki Beretitentii ibukiia membwa ake ana kona ni weteaki ni mwakuri inanon aia bootaki nako. Inanon karaoan rekomenta aikai, ana ira te kawai ni kaeti inanon 19.1.1 ao 19.1.2.

15.4.2 Taan Koroboki n te Bootaki n ibuobuoki n te Titeiki

Iaan aia kairi taian beretitenti n ana bootaki n ibuobuoki te titeiki, iai tabeia taan koroboki n te bootaki n ibuobuoki n te titeiki aikai.

A katauraoi taian akenta ibukin bootaki nako n te beretitentii.

A na iri bootakin te beretitentii, n tau mwiin bwaai, ao ni kawakin mwiin taian mwakuri.

Ana kawakin rekooti ao ni katauraoi ribooti n aron are bubuti te beretitentii.

A buobuoki ni katauraoa kataumwanen te riki ibukin aia bootaki n ibuobuoki ao te akaunti ibukin kabane mwane.

A katauraoi kataneiai ibukiia taan koroboki n ana bootaki n ibuobuoki te uoote are a katabeaki iai. Te kataneiai aio e na kona ni karina te kaetieti iaon tauan mwiin ao ribootinakin te rooroko.

15.5 Taan Rabakau n te Titeiki

Te titeiki Beretitentii e na kona ni wewete ao ni kaokoroia taan rabakau n ibuobuoki nakon taian mwakuri (taraa 13.3.2), anene (taraa 14.5.4), warebea (taraa 6.3.3), ao kawai tabeua ni buokiia membwa n te titeiki.

Te titeiki Beretitentii e na wetea naba ao ni kaokoroia taan rabakau n tabeakin kangangan te botanaomata ni buoka ni karikirakea te atai-bwai ae tamaraoa n te Ekaretia ao ni katei buriiti ni iraorao ao te oota inanon te bota n aomata. Rongorongo ibukin te tia rabakau aroia aomata e tauraoi inanon te Mwakuri inanon te tiekitin n te Ekaretia LDS.org. Taan rabakau aikai a mwakuri iaan ana kairiiri te tarekita n aron te botan aomata n te titeiki.

15.6 Kangaraaoakina nakon Kainanon te Tabo

Ngkana te raroa, kabanemwane n te mwananga, bwain te itoman, ke buokan te kairiiri e karika mwakurian ana burokuraem te titeiki n tararua e kakaewenako, te titeiki Beretitentii e na anai kawai ni kaeti inanon te mwakoro aio. Ni karaoana, ana kakoaua bwa taan kairiiri n te uoote a karekea te kataneiai ae a kainanoia.

Rongorongo ni kabuta n aron bitakin ana weteao ana bootaki nako te Ekaretia e katauraoki n te mwakoro aio mwakoro 17. Kaetieti ake a kaineti nakoia ana kooram te nakoanibonga ao bootaki aika kateaki inanon te Bootaki n ibuobuoki a katauraoaki inanon 8.16, 9.9.2, 10.11, 11.7, ao 12.8.

16. Membwa Aika Tuai Iein

16.1 Tabeakinaia Membwa aika Ikawai aika tuai iein (Ririki 31 ao laona)	138	
16.1.1 Kairiiri n te Titeiki ibukiia Ikawai aika tuai Iein.	138	
16.1.2 Kometen te Titeiki ibukiia Ikawai aika tuai Iein.	138	
16.1.3 Bootakin Taian Titeiki	138	
16.1.4 Irakin Aia Bootaki Ikawai aika tuai Iein	138	
16.1.5 Kurubu ni Bootaki n Utu n te Tairiki.	139	
16.2 Tabeakinaia Membwa ni Kairake n ikawai aika a tuai iein (Ririki 18 nakon 30)	139	
16.3 Kairake n ikawai aika tuai iein inanon Titeiki ao Uoote aika e tataneiai te aba iai	139	
16.3.1 Kairiiri n te Titeiki	139	
16.3.2 Ana Komete te Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein n te Titeiki	139	
16.3.3 Kairiiri n te Uoote.	140	
16.3.4 Kometen te Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein n te Uoote	140	
16.3.5 Bootaki, Kiraati, ao Mwakuri (Titeiki ao Uoote).	140	
16.3.6 Taian Titeiki aika bat ao Bootaki n te Aono	141	
16.3.7 Mwanenakin taian Bootaki.	142	
16.3.8 Tienta ibukiia Kairake ni Ikawai	142	
16.4 Aia Uoote Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein	142	
16.5 Aia titeiki Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein	143	
16.6 Kainibaire ao Kaetieti ibukiia Kairake n Ikawai aika Tuai Iein n taian Uoote ao Titeiki	143	
16.6.1 Ana Burokuraem te Ekaretia	143	
16.6.2 Ibuobuoki Ngkana a Weteaki Membwa ni Mwakuri Inanon Aia Iunite Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein	143	
16.6.3 Kurubu n te Mweenga n te Tairiki.	143	
16.6.4 Te Reirei n te Mweenga ao te Kakawari n Reirei.	143	
16.6.5 Rekooti ibukiia Taan Kairiiri	143	
16.6.6 Tauan Mwiia membwa n te Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein.	143	
16.6.7 Aia Rekomente Mitinare	143	
16.6.8 Katabu n te Nakoanibonga	143	
16.6.9 Motirawan Reirei	143	
16.6.10 Beeba n Rekomente nakon te Tembora.	143	
16.6.11 Maanin te Mwakuri	144	
16.6.12 Kairake ni Karo aika Tuai Iein	144	

16. Membwa Aika Tuai iein

Mwane ao Aine aika tuai iein ke ake a raure ke aika mate buia a karika te mwaiti ae kakaa-waki n ana membwa te Ekaretia Te Nakoanibonga ao taan kairiiri n te bootaki n ibuobuoki ana nakoia membwa aikai ao ni kairiia inanon ana mwakuri te Ekaretia. Membwa aika tau aika tuai n iein ana anganaki tabeia ni karaoa te kairiiri ao nakoa n anga reirei, n airi ma taian beretitentii n aia kooram unimwane, aia kurubu ni kairiiri kauntira aika rietata, aoa aia beretitentii bootaki n ibuobuoki.

Taan kairiiri a boutokaia membwa aika tuai ni iein man buokakiia ni kaniia te Uea, ni kakorakora aia koaua, ao ni katabeia ibukin oin tamneia, ni iraorao ao ni kakabwaia n te maiu aei.

Inanon tabeakinaia membwa aika akea buuia, taan kairiiri ana kakae ni kakorakora maiun te utu, n aki kaiangatoa nako iai ke ni kerikaki ma iai. A reirei ao ni kokoaua bonganan te mare ao te riki ni karo. E ngae ngke aki maeka ma aia karo te kairake n ikawai aika tuai iein, taan kairiiri n te Ekaretia ana kaungaiia ni karinea ao ni kamaiua aia itoman ma aia karo. Taan kairiiri ana boutokaia naba kaaro aika tuai iein n aia kekeiaki n reireiniia ao ni karikirakeia natia.

Membwa aika tuai iein a bwenauaki nakon uoua te kurubu: ikawai aika tuai iein (ririki 31 ao i aona) ao te kairake n ikawai (ririki 18–30).

16.1 Tabeakinaia Membwa aika Ikawai Aika Tuai iein (Ririki 31 ao laona)

Taan kairiiri ana kaungaiia membwa aika tuai iein ririki 31 ke raka ni iri taian waaki ni kakukurei ao burokuraem ni bootakin aia titeiki ao aia uoote. Titeiki ao uoote aikai a kona ni katauraoi rabakau aika korakora n te Ekaretia ao a kona n anga taian tai ni mwakuri, n anga reirei, ni kairiiri, ao ni bobootaki ma aomata n aia ririki nako. Uoote aika ti taneiai iai a kona ni kamatoa bonganan taben te utu ao te mweenga inanon ana babaaire te euangkerio.

Taan kairiiri ana karaoa te kekeiaki aika koko n ataa ao n taekina kainanoia ikawai aika tuai iein. Taan kairiiri ana kinaa bwa aroia ikawai aika tuai iein ao nanoia ae a tangiria a kaokoro Ana kai namakinaba naba taan kairiiri bwa ikawai aika tuai iein n taai tabetai a namakina te kaoko-roaki ngkana a iri moan bootakin te utu ke taian kiraati.

16.1.1 Kairiiri n te Titeiki ibukiia Ikawai aika Tuai iein

Te titeiki Beretitentii e kakaea n ataa kainanoia kairake ni ikawai ao ni katauraoi kawai ni katoki kainano akanne. E na kona n iangoia te titeiki Beretitentii bwa ikawai aika a tuai iein n te titeiki a kainanoi taai n roko ni bootaki ibukin te mwakuri, reiakinan te euangkerio ao bobootakiia iaon are kona aia uoote ni katauraoi.

Te titeiki beretitentii e na kona ni katabea tema-nna man ana te tia tararua ni kauntiraa te mwakuri ma ikawai aika tuai iein inanon te titeiki. Te titeiki beretitentii e na kona ni katabea naba te kauntira ae rietata n ibuobuoki inanon te mwakuri aio. Te membwa naba anne n te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietata naba anne ana kona ni kata-beaki ni mwakuri ma kairake ni ikawai aika tuai iein naba.

16.1.2 Kometen te Titeiki ibukiia Ikawai aika tuai iein

Te titeiki Beretitentii e na kona ni wakina aia komete ikawai aika tuai iein n te titeiki. Te kauntira inanon te titeiki Beretitentii e na tararua iaon te komete aio. Te komete e kaainaki naba iroun te kauntira ae rietata, te membwa n ana beretitentii te Bootaki n Aine n te titeiki, ao tabeman ikawai aika tuai iein. N te taneiai te komete aio e bon kateaki ni kaokoroaki ma aia komete te kairake n ikawai aika tuai iein n te titeiki.

A bootaki taian komete n aron kainanoakiia. Membwa n te komete ana kona ni baairei kawai n anganilia ikawai aika tuai iein aia tai ni bootaki ibukin te mwakuri, reiakinan te euangkerio, ao te bobootaki itinanikun aia uoote.

16.1.3 Bootakin Taian Titeiki

Ngkana bootakin taian titeiki a kona ni katauraoi nakoia ikawai aika tuai iein taai ake a kainanoi ibukin te mwakuri, te kairiiri, ao bootaki ni itoman, Kaitingaun n Aono e mwakuri ma taian titeiki beretitentii ni katei komete n baairei ao ni barongai taian mwakuri akanne.

16.1.4 Irakin Aia Bootaki Ikawai Aika Tuai iein

Irakin bootakin ikawai aika tuai iein e tianaki nakoia membwa aika ikawai aika tuai iein, aika aobitia aika katabeaki, ao ikawai aika tuai iein aika tiaki membwa ake a motinnano ni kabaeaki ni katein te Ekaretia. Te aomata are karaureaki mai-rounbuiun teuanne ke e tabe ni kakaea

te raure e na aki iri ni karokoa te moti e a tia ibukin te raure ni kaineti nakon te tua.

16.1.5 Kurubu ni Bootaki n Utu n Tairiki

Te Bitiobiriki e na kona ni katea teuana ke raka riki kurubun n tairikin te mweenga ibukiia ikawai aika tuai iein ake akea natia inanon te mweenga ao aki maeka ma aia karo. Taian kurubu aikai ana aki taraaaki bwa utu.

16.2 Tabeakinakiia Membwa ni Kairake ni Ikawai aika Tuai Iein (Ririki 18 nakon 30)

Taan kairiiri n te titeiki ao uoote ana reitinako n ni kinai, n atai aia taabo, ao ni kairiia te kairake ni kawai aikai tuai iein inanon kawai aikai:

A buokiia kairake n ikawai aika tuai iein ni kakaea ao ni iraorao nakoia ake inanon aia kurubu n aia ririki aika aki roroko n te Ekaretia.

A karikirakei aanga ibukiia kairake n ikawai aika tuai iein ni ikotaki ni bane inanon te mwakuri ae bongana, reiakinan te euangkerio, ao bootaki ni kakakibotu. Oin ni koaua mwakuri aikai bon buokaia kairake n ikawai aika tuai iein ni kakaeia buuia ao ni katauraoi ni mare n te tembora ao ni karikirakea aia utu ae raoiroi.

A boutokaia kairake n ikawai aika tuai iein ni kakoroi oin aia kouru aika tau ao inanon karaaoakin babaaire n aron te mare, te reirei, taian mwakuri, ao taian mwane.

Ana kakoaua bwa te kairake n ikawai aika tuai iein n tatabeman iai te kaobi irouna ibukin *True to the Faith: A Gospel Reference*. Kairake n ikawai aika tuai iein a kaungaaki ni kabongana te boki bwa buokaia ngkana a kamatebwai ana moan tua te euangkerio, katauraoan taian taetae, reireiniia kiraati, ao ni kaekai titiraki ibukin te Ekaretia.

16.3 Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein inanon Titeiki ao Uoote Aika Ti Taneiai Iai

16.3.1 Kairiiri n te Titeiki

Ana kairiiri te titeiki Beretitentii e bon rangi ni bongana inanon te kekeiaki n tabeakinakiia kairake n ikawai aikai tuai iein. Kairake n ikawai aika tuai iein e bon rang korakora te aiua irouia. A kona n aki tibwatibwaaki raoi inanon taian uoote inanon te titeiki, ao e kona naba ni kanganga kakaeakiia. Ibukin taian kakaewenako aikai, taian anga ibukin aro ni itoman ni bobootaki, reiakinan te euangkerio, ao mwakuri a bon rangi ni kakaitia n te titeiki ke irouia titeiki aika mwaiti.

Inanon ana maroro ma bitiobi n tatabeman, te beretitenti n te titeiki e na bubuti ibukin te ribooti iaon rikiraken te kairake n ikawai aika tuai iein n ana uoote te bitiobi.

Te beretitenti n te titeiki e na katabea temanna ana te tia tararua ni kauntiraa te mwakuri ma te kairake n ikawai aika tuai iein inanon te titeiki. Te beretitenti n te titeiki e na katabea naba te kauntiraa te rietata n ibuobuoki inanon te mwakuri aio.

Taan kairiiri ana tataro mwaka ni kataua bwa tera te burokuraem ao bootaki aika ana rangi n tamaraoa ni kaitaraa kainanoia te kairake n ikawai aika tuai iein n te titeiki. Taian rinerine aika kao-koro a karinanaki inanon 16.3.5.

Ngkai mwaitia kairake n ikawai aika tuai iein a maeka inanon taian uoote aika ti taneiai iai (e mwaiti ma aia karo), taan kairiiri n te nakoanibonga ana kona n rekomenta aia bootaki te kairake n ikawai aika tuai iein ngkana e bon kainanoaki aio (taraa 16.4).

16.3.2 Ana Komete te Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein n te Titeiki

Te kauntiraa inanon te titeiki Beretitentii e na tararua iaon te komete n te kairake n ikawai aika tuai iein. Te komete aio e kaira naba te kauntiraa ae rietata are katabeaki nakoia te kairake n ikawai aika tuai iein, te membwa n te beretitentii n te Bootaki n Aine n te titeiki, te taanga ae weteaki ni mwakuri bwa atuwaitia nakoia kairake n ikawai aikai tuai iein, taan kairiiri n te kairake n ikawai aika tuai iein man taian uoote n tatabeua. Ngkana te uoote akea ana taan kairiiri n te kairake n ikawai aika tuai iein, kairake ake a tau ake tabeman a na weteaki ni mwakuri n te komete. E bon kakaraoaki are te komete e katauraoaki ni kaokoroaki man te komete n te kairake n ikawai aika tuai iein.

E na bootaki te komete n aron kainanoana. Membwa n te Komete ana kona n baairei kawai n anga te tai nakoia te kairake n ikawai aika tuai iein n roko ni bootaki ibukin te mwakuri, reiakinan te euangkerio, ao te bobootaki itinanikun aia uoote (tarraa 16.3.5). Ngke a baairei bootakin te kairake n ikawai aika tuai iein, ana kateimatoa katuruan te rikirake n te tamnei ao te mwakuri, tiaki ti taian taneiai ma te botanaomata.

Te komete e na ibuobuoki ni kakoaua bwa aia komete te kairake n ikawai aika tuai iein n te uoote e na mwakuri raoi inanon te uoote are a kateaki iai.

16.3.3 Kairiiri n te Uoote

Bitiobiriki

N ataa ao n tabeakina te kainano ibukiia te kairake n ikawai aika tuai iein inanon te uoote, te bitiobiriki membwa e na kataetaeia te kairake n ikawai aika tuai iein n tatabemaniaa n aki kee iaan teuana n te ririki. Te bitiobiriki e na mwakuri ma ana kauntira te uoote ni kakaei wewete aika bongana ibukiia te kairake n ikawai aika tuai iein. Te bitiobiriki e na kona ni katea naba aia komete te kairake n ikawai aika tuai iein n te uoote.

Te kauntira n te bitiobiriki e na tararua te kairake n ikawai aika tuai iein n te uoote. E tataneiai ni karekei ribooti mai rouia kauntira n aia kooram unimwane aoa aia beretitentii te Bootaki n Aine ake a katabeaki ni mwakuri ma te kairake n ikawai aika tuai iein inanon te uoote. E na kona n ribooti iaon raoi te kairake n ikawai aika tuai iein inanon te boowi ni kauntiran te uoote.

Aia Kooram Unimwane ao te Bootaki n Aine a Katabeaki nakon te Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein

Te beretitenti aia kooram unimwane ao te beretitenti n te Bootaki n Aine a katabea kakatemanna te kauntira ni kairiiri inanon mwakurin aia bootaki n tararua iaon te kairake n ikawai aika tuai iein. Kauntira aikai iai aia tai ni kawariia te kairake n ikawai aika tuai iein ni karekea te kaungan te nano ao te buoka. Ana katauraoa te kauntira n te bitiobiriki ae katabeaki ma rongorongan aroia te kairake n ikawai aika tuai iein ni kabotoaki iaon te reirei n te mweenga ao te reitaki ni kakawari n reirei ao bon aia kakawari. Ana ribooti naba nakon aia beretitenti aia kooram unimwane ke te beretitenti n te Bootaki n Aine. Te beretitenti n aia kooram unimwane ao te beretitenti n te Bootaki n Aine ana rebooti iaon te mwakuri aio inanon boowin kauntiran te uoote.

Taan kairiiri n te Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein

Inanon te uoote ma te mwaiti ae tau n te kairake n ikawai aika tuai iein, te bitiobiriki e na kona ni wetea te tari n te kairake n ikawai aika tuai iein ao te aine n te kairake n ikawai aika tuai iein ni mwakuri bwa taan kairiiri n te kairake n ikawai aika tuai iein. Taan kairiiri aikai a na ribooti nakon te kauntira n te bitiobiriki. Ana mwakuri naba iaon ana komete te kairake n ikawai aika tuai iein n te uoote ngkana e tia ni kateaki teuana. A na bootaki ma ana beretitenti te kooram ni unimwane ke te beretitentii n te Bootaki n Aine n tainako ni kakoaua bwa te reirei n te mweenga ao taaben te kakawari n reirei e na buokiia n ataa kainanoia te kairake n ikawai aika tuai iein. Ana kona ni

katabeaki ni mwakuri iaon ana komete te kairake n ikawai aika tuai iein n te titeiki.

Taan anga taeka n ibuobuki n te Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein

Te bitiobiriki e na kona ni weteia taanga aika a mareaki aika tau bwa taan anga taeka n ibuobuki ibukiia te kairake n ikawai aika tuai iein Atuwaitia aikai ana ribooti nakon te kauntira n te bitiobiriki. Ana mwakuri iaon ana komete te kairake n ikawai aika tuai iein ngkana iai ae ea tia n tei. A kona naba ni katabeaki ni mwakuri iaon ana komete te kairake n ikawai aika tuai iein n te titeiki. Ana buokiia te kairake n ikawai aika tuai iein ni karekea aia tai ni bobootaki ibukin te iraorao, te mwakuri, ao reiakinan te euangkerio.

16.3.4 Kometen te Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein n te Uoote

Inanon te uoote ma te mwaiti n te kairake n ikawai aika tuai iein ae teretere raoi, te beretitenti n te titeiki ao te bitiobi e na kona namakinna bwa te komete n te kairake n ikawai aika tuai iein n te uoote e kainanoaki. Te kauntira n te bitiobiriki e tararua iaon te komete. Membwa n te komete ake tabeman a raonaki ma aia kooram unimwane ao ana kauntira te Bootaki n Aine a katabeaki nakon te kairake n ikawai aika tuai iein, taan kairiiri n te kairake n ikawai aika tuai iein, ao te tanga aika weteaki ni mwakuri bwa atuwaitia nakon te kairake n ikawai aika tuai iein.

Te komete aio e na bootaki n tangirakina. Membwa n te komete ana maroroakin kawai ni buokia te kairake n ikawai aika tuai iein ni iri inanon te mwakuri, te kairiiri, reiakinan te euangkerio, ao bootaki n te botanaomata. Ana kakeai naba ao ni iraorao nakoia te kairake n ikawai aika tuai iein ake aki roroko.

16.3.5 Bootaki, Kiraati, ao Mwakuri (Titeiki ao Uoote)

Kairake n ikawai aika tuai iein ana anganaki reirein te euangkerio aika kakaokoro, te mwakuri, katein te aba, ao bootaki n te botanaomata are a kona ni karaoaki n te uoote, n te titeiki, ke n taian titeiki aika batin aia karinan. Taian mwakuri aikai ana kona ni kairaki kawarakin te tembora, te nakoanibonga ke ana katauraoi te tembora n te tiemina, mwakuri ni mitinare, mwakuri n te botanaomata, taian kuaea, bootakin te katei, taian mwaiee, ao taian takakaro.

Ni boutokakina iroun ana komete te kairake n ikawai aika tuai iein ao irouia taan kairiiri n te uoote, te titeiki Beretitentii e na karaoi bootaki, taian kiraati, ao mwakuri are na moan te kabane

n tamaroa ni kaitarai kainnanoia membwa te kairake n ikawai aika tuai iein. Ana baireia naba bwa mwakuri ana karaoaki n ana karinan te uoote, n ana karinan te titeiki, ke botakakiia ni kauoua.

Aia bootaki te kairake n ikawai aika tuai iein ana iri nanon taian kaetieti ao kainibaire inanomwakoro 13. Irakin taian bootaki aikai e tianaki nakoia membwa n te kairake n ikawai aika tuai iein, aobitian te Ekaretia ake a katabeaki, ao ake tiaki membwa n te kairake n ikawai aika tuai iein ake a motinanoa irakin ana katei te Ekaretia. Te aomata are raurenako mairoun buna te mwane ke buuna te aine ke e iangoa te raure ana aki kaaina ni karokoa e tia raoi te moti ibukin taekan te raure ni kaaineti ma te tua.

Inanon babaairean bootakin nako te kairake n ikawai aika tuai iein, taan kairiiri n te uoote, ao te titeiki ana riai ni iangoi rinerine aikai.

Kakaekina ao Kaoakina

Bwa bukina mwaitia kairake n ikawai aika tuai iein aki toki ni bita aia tabo ni maeka, e na kona ni karaoi taian bootaki te titeiki ae a karaoaki ni kakaeia ao n raoraonia te kairake n ikawai aika tuai iein inanon te titeiki. Taian mwakuri aikai ana kona ni karaoaki ni itoman ma aia mwakuri taian titeiki ake i rarikina. Kairake n ikawai aika tuai iein ake a kakamwakuri bon tenaan moan kakawaki inanon aekaki ni kekeiaki aikai, ni kairaki irouia kometen te uoote ao kometen te kairake n ikawai aika tuai iein. Kaain te intitute ana kona naba n ibuobuoki naba n taai tabetai.

Ana Komete ni Mwakuri te Kairake n Ikawai Aika Tuai iein

Ana aki toki ni weteaki te kairake n ikawai aika tuai iein ni mwakuri ni bootaki iaoia komete ni mwakuri. Taian komete aikai ana ribooti nakon te tia kairiiri n te uoote ao te titeiki are katabeaki iroun te bitiobiriki ke iroun te komete n te uoote ke te kairake n ikawai aika tuai iein n te titeiki.

Taan kairiiri n te tabo ana bairea katein ana mwakuri te komete. Taian mwakuri aki toki ni katuua ana burokuraem te Ekaretia n aron te warebea, rongorongan te utu, kakumekumen te botanaomata, mwakuri ni mitinare, aanga ni kaimaiureirei ibuakoia te kairake n ikawai aika tuai iein, ke boutoka ibukin bwain te Ekaretia ke te mwakuri ni karikirake. Te mwakuri aio e katuua naba iaon kainanoia aomata n te tabo ke n te tabo riki teuana. Komete ni mwakuri a kataurao taai ni karikirakei iraorao ao ni kaitibooia ma toaia taan mare nakon taai aika a na roko. Ana reirei naba te kairiiri ao rabakau ni bobootaki.

Kurubu n te Mwenga n te Tairiki

Taan kairiiri n te Nakoanibonga ana katea teuana ke raka riki te kurubu n te mweenga n te tairiki ibukiia te kairake n ikawai aika tuai iein ake aki maeka ma aia karo ao are akea naba ataei ni mwengaia. Ngkana e riai, taan kairiiri n te nakoanibonga a na rinea te kairake n ikawai aika tuai iein ae taua te nakoanibonga ni kaira te kurubu ni katoa kurubu. Inanon taian titeiki ma tabeman kairake n ikawai aika tuai iein, taan kairiiri n te titeiki a na kona ni katea taian kurubu n te mweenga n te tairiki are mena n tian te uoote. Taan kairiiri n te kurubu ni Mweenga n te tairiki a mwiokoaki nakoia taan kairiiri n te nakoanibonga. Kurubu aikai ana aki aranaki bwa utu.

Kiraati n Reirei n Taabati

Taian uoote ma te kairake n ikawai aika tuai iein ae tau e na kona ni kaokoro aia kiraati n te Reirei n Taabati ibukiia te kairake n ikawai aika tuai iein (taraa 12.4.2).

Bongin te Wiki ni Kiraati ni Kamatebwai te Euangkerio

A kaungaki kairake n ikawai aika tuai iein ni kariniia inanon kiraati n te intitute. Taan kairiiri n te nakoanibonga ana mwakuri ma aomatan te intitute n te tabo ni katei taian kiraati are na butimwaai katein te intitute ao ni butimwaai kainanoia te kairake n ikawai aika tuai iein. Kairake n ikawai aika tuai iein ake aki iri reirei ana kona ni karinaki inanon kiraatin te intitute, bwa inanon te intitute ke inanon taian kiraati are reiakinaki inanon te auti n bootaki n te tabo irouia taan reirei ake a weteaki irouia taan kairiiri n te nakoanibonga. Babaaire ibukin taian kiraati aikanne a tararuaki i marenaia taan kairiiri n te nakoanibonga ao aomatan te intitute.

Ngkana aki tauraoi taian kiraati n te intitute, taan kairiiri n te tabo ana kona n reitaki ma te Seminaries and Institutes of Religion area office ibukin buokaia. Ni kainanoana, taan kairiiri n te tabo ana wakin tain kurubu tabeua ibukin kamatebwai te euangkerio ni bongin te wiiki.

16.3.6 Taian titeiki aika Bati ao Bootaki n te Aono

Titeiki aika batiai ao mwakuri n te aono e kona n anganiia te kairake n ikawai aika tuai iein taai ibukin te iraorao n reitaki, te kairiiri, ao ni mwakuri n akea kitankin kawakinan te aro irouia aia bitiobi.

Kaitingaun n Aono a mwakuri ma titeiki berententi ni kateii taian komete n titeiki aika mwaiti ni wakini bootaki akanne. Kaitingaun n Aono aikai a mwakuri i aan ana kairiiri te membwa n te

Beretitentii n te Itingaun ke te Beretitentii n Aono. Kometen taian titeiki aika bati ana kairiia taan kairiiri n te kairake n ikawai aika tuai iein.

Taian komete n taian titeiki ana baairei bootaki aika kaokoroaki, ana bebete, ana aki bobuaka ao ni karekea te iraorao n ibuobuoki ae tau. Taian komete aikai ana tararuuaia ma kairake n ikawai aika tuai iein n taian uoote ao intitute n te aro ni karekea boraoin mwakuri ao ni kararoa katotongan ao kauntaban te tai ae baireaki.

Ibukin raonakin kainibaire iaon barongaan mwakuri aikai, taraa 13.3.1.

16.3.7 Mwanenakin taian Bootaki

E kakaroaaki, mwanenakin aia bootaki kairake n ikawai aika tuai iein n roko man kataumwanen te titeiki ke te uoote. Ngkana titeiki aika bati ke mwakuri n te aono a karaoaki, te tia kairiiri n te na-koanibonga e na kakoaua tibwakin raoi te mwane imarenan taian titeiki.

Mwanenakin bootaki ana inanoi ma taian kafeti inanon 13.2.8. Ngkana e na aki iraki, taian titeiki ke aono aika karaoaki, kairake n ikawai aika tuai iein ana butiaki n tabetai ni kaboa ngaiia. E ngae n anne, taan kairiiri ana kakoaua bwa ni kabane kairake n ikawai aika tuai iein iai aia tai ni iri n akea kabwakaan ana boo te aomata ae aki eti.

16.3.8 Tienta ibukiia Kairake n Ikawai

Taian tienta ibukiia kairake n ikawai a kariaiakaki inanon taabo tabeua ni uoti ni bootaki taian tai ibukin reiakinan te euangkerio, bootaki ni iraorao, mwakuri ni mitinare, ao mwakuri ni kamaiu Te tienta ibukiia kairake n ikawai e tangirii mwakuri ni inanoi ibuakoia taian titeiki Beretitentii, aomatan te intitute, ao te beretitenti n te mition, ma ana tia tei te titeiki Beretitentii e katauraoi kairi aika tabwanin. Taan kairiiri aikai ana buokaki mai rouia ataein te reirei n te aro n te kauntira ao aia komete nako kairake n ikawai aika a tuai iein. Mitinare aika bwanin aia tai ana iri inanon mwakurin mitinare n taian tienta aikai, n aki toki ni buokaki irouia taanga aika iein ake mitinare ke ake tiaki mitinare.

Taian Bootaki ibukiia kairake n ikawai aika tuai iein n aron ana intitute te kauntira ni kaeti n te aro (taraa *Boki ni kaeti 1*, 11.1.3), te intitute n aia kauntira ataein te reirei n te aro (taraa *Aeniboki 1*, 11.2.2), kometen te kairake n ikawai aika tuai iein n te uoote ao te titeiki, ao aia uoote te kairake ao taian titeiki, ana kararoai katotongan ao karekeakin taian kauntaba ngkana a iangoa kamanenakin te tienta. Inanon maroroia ma aomatan te intitute ao taan kairiiri ake tabeman, taian titeiki

beretitenti ana kona n tangiria ni bootia bootaki aikai ibukin mwakuri tabeua.

Te tienta ibukiia kairake n ikawai ana autinaki inanon te auti ni bootaki, ma te tia tei ibukin te titeiki beretitenti n tararuua kabonganakin ao te tai ibukin te auti.

Ike iai kateitein te intitute, te membwa n te Beretitentii n te Itingaun ke te Beretitentii n te Aono e na kona ni bubuti bwa e na kamanenaaki bwa te tienta ibukiia kairake n ikawai. Inanon te keiti aio, te tarekita n te intitute e na reitinako ni mwakuri bwa te tia tei n te kateitei. Inanon te maroro ma te titeiki beretitenti, te tarekita n te intitute bon tabena taian kiraati n te intitute ao kabonganakin te kateitei riki ake tabeua. Bootaki ake tabeua ana aki kamangaoi taian kiraati n te intitute.

Ni bubuti te kariaia ni katea te tienta ibukiia kairake n ikawai, taan kairiiri n te nakoanibonga ana reitaki nakon te membwa te Beretitentii n te Itingaun ke te Beretitentii n te Aono. Ibukin riki rongorongan aron te tienta ibukiia kairake n ikawai, taan kairiiri ana reitaki ma ana aobiti te tia tararu ibukin Seminaries and Institutes of Religion.

16.4 Aia Uoote Kairake n Ikawai Aika Tuai iein

Ibukin aron te tabo aika mwaitiai ao mwaitiia membwa n te kairake n ikawai aika tuai iein e karika tangirana, taan kairiiri n te nakoanibonga a kona n rekomente karikan te uoote teuana ibukin te kairake n ikawai aika tuai iein ni kaineti nakon kawai ni kaeti inanon *Aeniboki 1*, 9.1.6.

Membwa aika tau ana kona, inanon marorokinaia ma aia karo, rinea n riki bwa membwa n te kairake n ikawai aika tuai iein n te uoote ke n tiku n aia uoote ae a taneiai iai. Te titeiki beretitenti e na kona ni kariaia te uoote n te kairake n ikawai aika tuai iein ni kakaeia ao ni iraorao ma membwa n te kairake n ikawai aika tuai iein ake tabeman n te titeiki ake aki roroko. Te koraki ake a manga marurung ana rinea ni kaaina ana uoote te kairake n ikawai aika tuai iein ke aia uoote are a taneiai iai.

Ma te kaririaia mairoun te beretitenti n te titeiki, te bitiobi man aia uoote te kairake n ikawai aika tuai iein e na katea te kauoua ni Bootaki n Aine ibukiia kairake n ikawai aika tuai iein aika aine ao te kauoua ni kooram ni unimwane ibukiia kairake n ikawai aikai tuai iein aika mwaane ni katauraoi raon taai ibukiia te kairake n ikawai aika tuai iein ni mwakuri ao ni bobootaki i bon irouia.

Taian membwa inanon aia uoote kairake n ikawai aika tuai iein aki tiku ni maan. Taan kairiiri

ana buokia kairake n ikawai aika tuai iein ni kautauraia n oki nakon aia uoote are a taneiai iai ngkana a mare ke n roko n 31 aia ririki. Te kamwaiungaki aio e na katauraoi taai aika tau ao itoman ni buoka te bitiobi n te uoote are a taneiai iai ni baaire ibukin wewete are na buoki kamwaeia kairake n ikawai aika tuai iein n tatabemaniia ni namakina bwa a butimwaeaki ao ni kainanoaki.

16.5 Aia titeiki Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein

Taan kairiiri n te Nakoanibonga ana rekomente karikakin aia titeiki te kairake n ikawai aika tuai iein ni kaineti nakon kawai ni kaeti inanon *Aeniboki 1, 9.1.7.* Te tiekitin arei e katauraoi naba kainibaire ibukin kaainakina ao taian kairiiri inanon titeiki aikai.

16.6 Kainibaire ao Kaetieti ibukiia Kairake n Ikawai aika Tuai Iein n taian Uoote ao Titeiki

16.6.1 Ana Burokuraem te Ekaretia

Ana kamanena ana burokuraem te Ekaretia are kaboonganaaki ngkai n aia uoote kairake n ikawai aika tuai iein ni kabatia n aron are a kona. Taian beretitenti ao bitiobi n te titeiki te kairake n ikawai aika tuai iein n taian titeiki ao n taian uoote ana irii moan tua ao kaetieti inanon te aeniboki aio ao inanon *Aeniboki 1.* Aio are e raonaki ma taian kaetieti ibukin te ibuobuoki ibukin warebea, taekan mwane, ao katau mwane.

16.6.2 Ibuobuoki Ngkana A Weteaki Membwa ni Mwakuri inanon Aia Iunite Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein

Taian aobitia n taian titeiki aika ao taian uoote e taneiai te aba iai ana ibuobuoki raoi ngkana a butiaki irouia taan kairiiri n te nakoanibonga aika tia ni kariaiakaki ni mwakuri bwa taan kairiiri inanon aia titeiki ao aia uoote kairake n ikawai aika tuai iein. E ngae n anne, aobitia n taian titeiki ao uoote aikai ana maroro ma taan kairiiri n te nakoanibonga aika tia ni kariaiakaki ngkana a namakinna bwa taben te membwa ngkai n te Ekaretia ke aron te utu e na karika te wewete anne be aki wanawana ke e aki riai.

16.6.3 Kurubu n te Mweenga n te Tairiki

Te bitiobiriki n aia uoote te kairake n ikawai aika tuai iein e na karaoi kurubu ni bootaki n te tairiki n aron are kaotaki inanon 16.3.5.

16.6.4 Reirei n te mweenga ao te Kakawari n Reirei

Membwa n tatabemania n aia uoote ao aia titeiki te kairake n ikawai aika tuai iein e katauaki bwa te utu ibukin te mwakuri n te reirei n te mweenga ao reirei ni kakawari.

16.6.5 Rekooti ibukiia Taan Kairiiri

Taian rekooti ibukiia membwa n te uoote n te kairake n ikawai aika tuai iein taian membwa n te bitiobiriki ao aia utu a tataneia n tiku n aia uoote are mwengaia iai. Te aekaki anne bon te koaua ibukiia ake a mwakuri n te titeiki Beretitentii, iaon te kauntira ae rietata, ke inanon ana beretitentii te titeiki n te Bootaki n Aine n aia kairake n ikawai aika tuai iein. Taan kairiiri ao aia utu a kabwakai kabwianibwai ao anganano rinanon aia uoote are e mena iai mwengaia. Ana nako naba nakon aia uoote are iai mwengaia iai ao taan kairiiri n te titeiki ana kataetaeaki ibukin aia beebea n rekomente nakon te tembora.

16.6.6 Tauan Mwiia Membwa n te Kairake n Ikawai Aika Tuai Iein

Aia rekooti membwa irouia kairake n ikawai aika tuai iein e na riai ni mena n taian uoote are a membwa iai. Taan kairiiri ao kiraaka ana kawakin rekooti ngkai ma te tararua ae onoti. Ni kararoai taian baenikai ao ni kararoai buani mwiiin rekootia aomata, taian kiraaka ana kona ni kawakin naba rekooti aika aki riai n tauaki mwiiia ibukiia te kairake n ikawai aika tuai iein ake aki toki ni mwamwae.

16.6.7 Aia Rekomente Mitinare

Ibukin rongrongon aron aia rekomente mitinare, taian beretitenti ao taian bitiobi n te titeiki ana kona n oki nakon *Aeniboki 1 4.3, 4.4, 4.5,* ao 4.7.

16.6.8 Katabu n te Nakoanibonga

Taraa 20.7.

16.6.9 Motirawan Reirei

Ngkana e riai, aia uoote kairake n ikawai aika tuai iein ana bon waaki ni mwaakuri inanon tain motirawan reirei. Aia uoote te kairake n ikawai aika tuai iein are tabeman kaaina inanon motirawan reirei ana bootaki ma ana uoote te kairake n ikawai aika tuai iein are irarikiia. Inanon te anga anne, taian uoote ana kawakin rekooti aika kaokoro, ri-bootin aia kakaonimaki, ao taekan te mwane.

16.6.10 Beeba n Rekomente nakon te Tembora

Inanon keiti aika bat, te titeiki beretitenti e kataetaeia membwa ake a karekei oin aia entaumente

ao membwa ake a iangoia bwa ana mare n te tembora Ngkana e na aki iraki, inanon aia titeiki kairake n ikawai aika tuai iein n te titeiki, te titeiki beretitenti e na kariaia ana kauntira n intawiu ma koraki ake a karekei oin aia entaumente ke a mreaki n te tembora.

16.6.11 Maanin te Mwakuri

N aron ae kakaraoaki, taari ake a weteaki ni mwakuri inanon te titeiki Beretitentii, iaon te kauntira ae rietata, ke inanon te bitiobiriki irouia kairake n ikawai aika tuai iein ke te uoote are aki raka riki nakon teniua ke nimaua te ririki inanon

taian wewete ake kararoaia man aia uoote ake a mena mwengaia iai. Te tianaki aio e kairi mwakuri aika uatao inanon wewete aika kakakokoro.

16.6.12 Kairake ni Karo aika Tuai Iein

Kairake ni karo aika tuai n iein ake iai natia ni mwengaia n aron te taneiai ana bon tiku inanon aia uoote are a taneiai n te aro are ataei ana iai irouia tekeraoin te Moanrinan ao aia burokuraem roronrikirkiae. E ngae n anne, taian karo ana irii bootakin te kairake n ikawai aika tuai iein n te uoote.

17. Katiteboaki ao Kangaraoaki

17.1 Te Tabo Are e Kainnanoaki	
Iai Te Katiteboaki.....	146
17.1.1 Koroboki Aika Tabu	146
17.1.2 Tuua ao Aaro aika Katauaki	146
17.1.3 Itiakin te Reirei	146
17.1.4 Bootakin Toa ao Bairean Te Bootaki n te Tabati	146
17.1.5 Maungatabu.....	147
17.1.6 Mwakuri n te tempora	147
17.1.7 Kauntira n Anga Reirei	147
17.1.8 Rekooti ao Ribooti	147
17.2 Waaki Ake E Na Kona ni Karekea	
te Kangaraoaki n te Tabo	147
17.2.1 Aroaro inanon te Utu.....	148
17.2.2 Mwamwananga ao Itoman	148
17.2.3 Kooram ae Uarereke ke Buburan te Kiraati	148
17.2.4 Ibuobuoki n Te Waaki ni Kairiiri	149
17.2.5 Kamanoaki.....	150

17. Katiteboaki ao Kangaraoaki

Membwa n te Ekaretia a maeka n aaro n tau-taeka aika a maenako, aron maekaia aomata, ao aron kaubwain te tabo. Uoote ao mwaanga a kakaokoro ni buburaia ao n aia ibuobuoki n te waaki ni kairiiri. Bwaai aikai a na kainnanoia taan kairiiri n te tabo ni kangaraoi tabeua ana burokuraem te Ekaretia. Kaangaraoi akanne n aroia a na rooti bootaki n ibuobuoki, aia boowi taan kairiiri, ao burokuraem ni kakukurei. Kairan taian iango inanon te mwakoro aio a nanonaki bwa a na buokiia taan kairiiri n te nakoanibonga ni iangoi bwa baikara taian kangaraoi aika a riai ao aika aki.

Ni kabane uoote ao mwaanga, n aki tabe bwa buburara ke aekakira aroia, a kona ni karekea te atatai n Tamanein te Uea ae ti te arona. E taku te Tia Kamaiu "Bwa I ke a bootaki iai uoman ke tenimn n arau ao I mena naba iai ibuakoia" (Mataio 18:20).

17.1 Te Tabo Are e Kainnanoaki Iai Te Katiteboaki

Ni kan ataia bwa baikara taian kaangaraoi aika a riai, taan kairiiri a bon riai n oota n taian reirei, otenanti, bwaai aika a kakaraoaki ake a kinaaki n taian koroboki aika tabu ao aia reirei burabeti ma abotoro ni boong aika kaitira. A na riai ni bane n titebo aroia inanon te Ekaretia.

Beretitenti n te titeiki, bitiobi, ao tabeman riki taan kairiiri n te tabo iai mwiokoia ae tabu ni kateimatoa te katiteboaki ao te itiaki n te Ekaretia n taian karinan ni kabane aika a kamatataaki inano. Kainnanoan te katiteboaki aio e boboto iaon te reirei man te koroboki ae tabu ae "temanna te Uea, teuana te onimaki, teuana te bwabetito" (I-Ebeto 4:5; taraa naba Motiae 18:21).

17.1.1 Koroboki aika Tabu

Bwaai ni wareware aika a kariaiakaki n te Ekaretia bon te Baibara ae Tabu, ana boki Moomon, Doctrine ao Covenants, ao te Pearl of Great Price. N taetae aika bat, te Ekaretia e a tia ni kariaia teuana te katei ni Baibara ae e na kamanenaaki n ana bootaki ao ana kiraati te Ekaretia Ti te arona naba ma, katooto aika boou ni booki ake teniua are aia boki ae tabu Aika Itiaki ni boong aika kaitira a riai ni kamanenaaki. Ake a riki mwakuri aika a na kaungaaki ke ni kamanenaaki n te Ekaretia bwa te koroboki ae tabu.

17.1.2 Tuua ao Aaro aika Katauaki

Ana tua te Uea ao aron te Ekaretia ae katauaki a kaotaki inanon koroboki aika tabu ao inanon

taian itoman aika a kariaiakaki man te Moan Beretitenti. Taan kairiiri n te tabo a riai n aki bitii taian tua ao reirei aikai. A riai naba taan kairiiri n te tabo n aki anga reirei oin aia tua ke aia kabwarabwara ni kaineti ma tuua.

Katauan reirei ibukin kawarakin te tembora a kamatataaki inanon taian titiraki n te intawiu ake a kuneaki inanon te boki ibukin te rekomente n rin n tembora. Taan kairiiri n te tabo a riai n aki bitii baikai.

17.1.3 Itiakin te Reirei

Ana reirei te Ekaretia a kuneaki inanon koro-boki aika tabu ao n aia reirei burabeti ao abotoro ni boong aika kaitira. E reirei te Uea bwa taian unimwaanee, ibonga ao taan reirei n te ekaretia aio a riai n anga te reirei n ana moan tua te euang-kerio, ake a mena inanon te Baibara ao ana Boki Moomon, ake bon bwaninin te euangkerio (taraa D&C 42:12; taraa naba D&C 52:9, 36).

A riai taan kairiiri ni kabane ni kakoauaki bwa reirei a karaaoaki n te anga reirei inanon te Ekaretia. Ngkana e anga reirei temanna te reirei ae kairua ke ni karioaki, a riai taan kairiiri ni kaetia n te tai ae waetata ma te oota raoi. Taian kairua a kona ni kaetaki n te tabo ae onoti, ma taian kairua ake bon ooi ke n okioki ana bae n tangira kaetakiia ma te botanaomata.

Ngkana taan kairiiri n te tabo aki koaua bwa baikara reirei ke anga n anga reirei aika a na bwainaki n te rongorongo are e kaotaki, a na kona ni karekei kaetieti mairoun te tia tararua ae kariaiakaki ake a kaan ma ngaia.

17.1.4 Bootakin te Toa ao Bairean te Bootaki n te Tabati

Karaoakin bootaki n toa bon te kaetieti man te koroboki ae tabu (tarraa D&C 59:9). Kaetieti ibukin bootaki n toa a kaotaki inanon 18.2.2. Baireakin bootakin te Tabati a kamatataaki n te iteraniba 153. Te Moan Beretitentii ao te Kooram n te Tengaun ma uoman a tia ni kariaia te babaire aio. Taan kai-riiri n aono aki riai ni bitia.

Ni bwaai aika riki aika korakora, ao a kona taan kairiiri n te tabo ni kamaunai bootaki n te Tabati. Ma engae n anne, karaoakina a na bon riai n aki rangi n riiriki. Katooto n aron bwaai aika riki ake a na kona n taonaki iai bootaki bon tabeiainga n aron kainnanoan te tararua ae e karina ao taraan kanoan te bong e rangi ni buakaka. Ngkana

e kona, te bitiobi e riai ni maroroakinna moa ma te beretitenti n te titeiki imwain taonakin taian bootaki.

N tabetai kangaanga aika aki kantaningaaki rikiia n te aba e na kona ni karika bitakin tain te bootaki n Tabati nakon te tai ae maan riki. Te katooto, te bitaki e na kona n riai ngkana te auti ni bootaki e a tia n uruaki n te ai, te ieka, ke te angibuaka. N aron te bwai ae riki aio, te beretitenti n te titeiki e na karekea te kairiiri mairoun te Beretitentii n te Aono ke te Itingaun n te Aono are e mataniwiina ana kauntira ni babaire.

Taan kairiiri ni mwaanga ake a rangi ni uarereke a na kona ni bita kanoan te Tabati man te kaetieti irouia aia tia kairiiri, ni kamanenaakin te *Te Boki ni Kaetieti ibukin ana Moan Burokuarem te Iunite*.

17.1.5 Maungatabu

Te titeiki n tatabeua ana karaoa aia maungatabu n te ririki n aron baireana iroun te Beretitenti n aia Kooram te Tengaun ma uoman (taraa 18.3.1).

Te beretitenti n te titeiki e na bairea,baaronga, ao n tararua ana maungatabu te uoote teuana ke te mwaanga inanon te titeiki ni katoa ririki (taraa 18.2.5). Te beretitenti n te mwakoro e na karaoa naba ae ti te arona ibukin te mwaanga n tatabeua inanon te mwakoro.

17.1.6 Mwakuri n te Tembora

Te mwakurin ae tabu n taian tembora a e mena iaan te kariaia ae e ti nako mairoun te Beretitenti n te Ekaretia. N mwakuri ni kabane ake iai rekerekeia ma te mwakuri n te tembora a riai ni karaoaki ni kaineti ma taian kaetieti inanon *Aeniboki 1*, mwakoro 3. Taian katooto n aron baikai a mena inanona taian rekopmente nakon te tembora, te kabaeaki, katiakan te kabaeaki, ao kamaunakin te kabaeaki. Ngkana te beretitenti n te titeiki e karina ni kaaitibo ma te titiraki ae e aki kona ni baireia, e na kainetia nakon ana Aobiti te Moan Beretitentii.

Taan kairiiri n te tabo a na kokoaua bwa tae-taen te tembora ao taian otenanti ao berita aika a tabu n te tembora a na aki maroroakinaki ni katuruturuaki raoi ni bootakin te Ekaretia.

17.1.7 Kauntira n Anga Reirei

Kaetieti ibukiia kauntira n anga reirei a kaotaki inanon *Aeniboki 1*, mwakoro 6. Aki riai taan kairiiri ni birinako man taian kaetieti aikai, ni ikotaki ma bwaai ake a kainnanoaki ibukin kanakoan taian ribooti. Ngkana te beretitenti e kuba n aitara ma

te titiraki ae e aki kona ni iangoia, e na kanakoa nakon te Aobiti n te Moan Beretitentii.

17.1.8 Rekooti ao Ribooti

Kawakinan ana rekooti te Ekaretia bon te kaetieti ae tabu (taraa D&C 20:81–83). Rekooti ao ribooti aika a katauaki a kamatataaki inanon *Aeniboki 1*, mwakoro 13. Te Moan Beretitentii e kona ni bitii n te tai teuana ma teuana.

Ana rekooti ao ana ribooti te Ekaretia a katuraoka man ana kombiuta te Ekaretia ke n te koroboki, e bon nakon te aono anne. A na kokoaua taan kairiiri bwa rekooti ao ribooti a eti raoi ao ni kanakoaki iaon taina.

17.1.9 Otenanti

Kaetieti ibukin karaoakin otenanti n te na-koanibonga a kamatataaki inanon mwakoro 20. Kaetieti aikai a na riai n aki bitaki. Ririki mai nano ibukin karekean taian otenanti n aron te bwabetito ao te katabuaki nakon taian mwakuri n te Nakoonibonga ae te Aaron a na aki kona ni bitaki ni bukina tabeua.

17.1.10 Karikirum

Bwaai n reirei n ana karikirum te Ekaretia ake a tia ni kariaiakaki a na bon kamanenaaki n taian kiraati ake a karaoaki n tain bootakin te Tabati ake a baireaki. Bwaai n reirei aikai a mena inanona ana boki n reirei te Ekaretia ake a tia, taian maekatiin, ao bwaai ni ibuobuoki n te anga reirei. Booki n anga reirei ao taian kooti aika boou a riai n aki moanaki karaoakia man te tabo teuana.

Taian bitiobi ao beretitenti ni mwaanga a na kona n tabetai n anga reirei ke ni kariaia te reirei ae e onoti ibukin te nakoanibonga ke bootaki ni ibuobuoki ngkana a namakinna bwa iai kainnanoana.

17.2 Waaki Ake E Na Kona ni Karekea te Kangaraoaki n te Tabo

Beretitenti n te titeiki, bitiobi, ao beretitenti ni mwaanga bon iai mwaakaia ni karaoa te bitaki te-utana nakon ana burokuraem te Ekaretia. Ngkana e kainnanoaki, bitaki aikai a na kona ni karaoaki n aron aikai:

1. Ni karekeia taan mwakuri ao ana burokuraem bootaki n ibuobuoki
2. Ni kateiraoan ma aron waakinan aia boowi taan kairiiri
3. Ni kateiraoan ma aron waakinan taian mwakuri

Ni iangoakina bwa tera taian kangaraoi aika a na nakoraoi, a na karekei kaotakiia I bon irouia te beretitenti n te titeikii, te bitiobiriki, ke beretitentii ni mwaanga ao ai uana naba ma te titeiki, uoote, ke kauntira n te mwaanga. Ana karekea naba te kaota mairoun te tia tararua ae kariaiakaki ae e kaan riki are e tauraoi ngkana taian waaki a na kanakoraoa te bitaki ae e aki riiriki. A riai taan kairiiri n taai-nako ni bubuti ana kairiiri te Tamnei ni karaohan taian bitaki.

Taan kairiiri a na kona ni iangoi taian koaua aikai ngkana a baireia bwa baikara mwakuriana aika a riai ni karaoaki.

17.2.1 Aroaro inanon te Utu

Ngkana a na kamaenaki riki taian wewete, tain taian bootaki n te waaki ni kairiiri, ao bairean taian waaki ni kakukurei, taan kairiiri a na iangoi aroaroia membwa inanon te utu. Te mwakuri ao te iriiri n te Ekaretia e na irekereke ma bairean te anganano. Ma, taian utu aika a matoatoa a bon bongana nakon te Ekaretia, ao taian membwa a riai n aki butiaki bwa a na karaoa riki aia anganano te utu ni beku ke ni boutokai taian burokuraem ke taian ibuobuoki.

Aroaron te utu ae e na iangoaki bon ana we-wete te Ekaretia are e tauaki iroun buun te membwa te mwaane ke te aine. Utu n tatabeua a riai n aki rangin ni karawawataaki ma taabe n te Ekaretia. Te aroaro naba teuana are e na iangoaki bon bwaninin te tai are e kainnanoaki are a kaai-taraki iai taian membwa ni boutokaia aia utu ao n tararuai tabeua bwaai I bon ibukia. N aono tatabeua n te aonaaba, taian membwa ake a kainnano a mwakuri ni uoua ke teniua te mwakuri. Aikai taian iango ake a kariaiakaki irouia taan kairiiri bwa a na katinei ni karaoakin karababaan taian wewete, bairean tain aia boowi taan kairiiri, ao ni bairean waaki n reirei.

17.2.2 Mwamwananga ao Itoman

Tabeua titeiki ao uoote a mena n aono aika bubura, are e tangira te mwanaga irouia membwa n te raroa ae e abwabwaki nakon taian bootaki ao waaki ni kakukurei. Ngkana e rinanoaki te bwai ae kainnanoaki ibukin taian bootaki ao mwakuri ni kakukurei, taan kairiiri a na iangoa te tai ao te kabanemwane are e kainnanoaki ibukin mwana-ngaia membwa.

Ni mwaitin aono n te aonaaba, baa aika buti a bon karako, ao te mwamwananga e karaoaki n te rianna, te bwatika, te bwati, ao kaa ni bwatintia. Ngkana e rangi ni bubura te maranga, aaro aikai e na kona n angan te tia kairiiri te iango bwa e

riai ni kangaroi ana burokuraem te Ekaretia ao aia boowi taan ni kairiiri bwa e na beebeete iriia iai membwa.

Riki ngkana a rangi n tauraoi bwaai aika buu-butu, taan kairiiri a riai ni iangoa raoi te kabane-mwane n turaiwa nakon te raroa ae e abwabwaki. N tabeua katooto, n aron kairan ana mwakuri te kauntira ae e rietaata, taan kairiiri a na kona ni kamanena te maroro n tareboon, i-meeri, ao te intanete ni kuarerekeea te kabanemwaane n te mwamwananga. Ngkana a kamanenaaki bwaai ni ibuobuoki aikai, ao a riai taan kairiiri n tararua raoi aron kainan rongorongo.

Taian membwa inanon aaro ni maiu aika a kaokoro a bon ataaki ni mwaitin te tai kakaokoron reken mwamwanangaia Te katooto, kairake ni ikawai aika a tuai iein a bon kai mwananga riki n mwaitin te tai nakoia utu ma natia, ao n tabetai bon irouia te konabwai ni mwananga n te raroa ae e abwabwaki. Ngkana a kona kairake ni ikawai ake a tuai iein ni ikotaki n te tai ao te kabanemwane ae e riai, a riai n tarai mwakurin te titeiki aika bat ake a ka karaoaki (taraa 13.3.1).

N tabeua mwakoron te aonaaba, taian tare-boon a bon rangi ni boobuaka, ao a bat a taian me-mbwa ake aia bwai iai. Irarikin anne, karekean te i-meeri ao te intanete a bon aki ka karaoaki n aono tabeua. Ngkana reken taian ibuobuoki aikai a kabanemwane ke n aki tatauraoi ni mwaitin te tai, taan kairiiri a riai ni karaoi taian kangaraoi aika a tangiraki.

Ngkana te mwananga e kaanganga ke ni kabanemwane ao bwaai ni ibuobuoki n te itoman aki tamara, te reirei n te mweenga ao te reirei ni kakawari a na rangi ni kainnanoaki. N aron keiti aikai, taan kairiiri a kona ni karaoi kangaraoi n aron are a kamataaaki inanon 7.4.3 ao 9.5.3.

17.2.3 Kooram ae Uarereke ke Buburan te Kiraati

Unimwaane ao Ibonga aika a Rietaata

Ngkana ti tabeman unimwaane ke ibonga aika a rietaata n te uoote aika a kona n roko n ana bootaki te nakoanibonga n te Taabati, a kona ni ikotaki ni kabane. Ma, e na bon aki riai ni kateaki kooram n te Nakoanibonga ae te Merekiterka ae ti temanna kaaina. Ibukina bwa iai taian unimwaane ao ibonga aika a rietaata aika a tia ni katabuaki n te uoote, ni kabane aia kooram unimwaane ao aia kurubu ibonga aika a rietaata a riai ni barongaki.

Ibukina bwa taian mwakoro ake irouia aia kooram taian ibonga aika a rietaata, taian mwaa-nega inanon mwakoro ake irouia aia kurubu ibonga aika a rietaata. Ibonga aika rietaata ake

a irii taian mwaanga a na ikotaki ma aia kooram unimwaane.

Kairake ni Mwaane ao Kairake n Aine

N te uoote ke te mwaanga ake ti tabeman iai kairake n mwaane, aia kooram kaain te Nakoa-nibonga ae te Aaron a na kona ni ikotaki ibukin te reirei ma mwakuri aika karoaaki (see 8.11 ao 8.13.1). Ma engae n anne, taian kooram n tatabeua a riai ni barongaki, man weteakia ao kamatoakia taan kairiiri n taian kooram n tatabeua nako.

N te uoote ke te te mwaanga ake ti tabeman iai kairake n aine, a na kona ni ikotaki ibukin te reirei ao mwakuri ake a karoaaki (taraa 10.6.2 ao 10.8.1). Te beretitenti n te kiraati e na kona ni weteakia ibukin kurubu n ririki n tatabeua, ke temanna te beretitentii e na kona ni weteakia ibukin kurubu ririki ake a ikotaki ni karokoa are a kona ni barongaaki n aia kiraati aika a kakaokoro.

Ngkana e aki tau te waaki ni kairiiri irouia ika-wai, te beretitentii n Aia bootaki Ataenimwaane e na kona n anga reirei n taian reirei n Taabati ao burokuraem ni mwakuri n akea taan ibuobuoki. Te beretitentii n Aia Bootaki Aine e na kona ni karoa naba ae ti te arona ibukiia aine. N te iunite ae rangi ni uarereke, taian beretitenti n Aia Bootaki Kairake n Ataenimwaane ao Aia Bootaki Kairake n Ataeinaine a na bae n ae ti ngaiia taan kairiiri aika a ikawai n aia bootaki. Ngkana aio te bwai ae rikii, a na anga reirei n taian reirei n Taabati ao n tararuai mwakuri ibukiia ni kabane kairake n ataenimwaane ao kairake n ataeinaine. Ngkana e riai karoaana, taian kauntira ao te tia koroboki a riai ni weteakia ibukin te bootaki n tatabeua.

Ibukina bwa roronrikirake a na mabiao man te aro ni reitaki ni kurubu aika bubura, Kairake n Ataenimwaane ao kairake n ataeinaine ni uoua ke e batii riki taian uoote aika uarereke ke taian mwaanga a na kona ni ikotaki n tabetai ibukin ikotakin mwakuri aika karoaaki. Ngkana taian uoote ake a uakaan ao mwaanga a karoko mwaitia kairake n ataenimwaane ao kairake n ataeinaine irouia, taian bitiobi ao beretitenti ni mwaanga a na kona ni kariaia roronrikirake ni ikotaki ibukin mwakuri aika a na karoaaki ni katoa wiiki. Ngkana a iangoaki anga aikai, taan kairiiri a na karekei iangoan koaua aikai n aiaron te raroa ao te kabanemwane n te mwananga.

Mwakuri n te titeiki ke titeiki aika a mwaitia a bon rangi ni kakawaki ngkana e karoko mwaitia roronrikirake (taraa 13.3 ao 13.4).

N te titeiki ke te mwakoro ae e uarereke, te beretitenti irouia Kairake n Ataenimwaane e na bae n ae ti ngaiia aia tia kairiiri Kairake n

Ataenimwaane n te titeiki ke te mwakoro. E na koaua bwa ti te arona naba ibukin te beretitenti irouia Kairake n Ataeinaine n te titeiki ke mwakoro. Ngkana e riai karoaakina, taian kauntira ke te tia koroboki a riai ni weteakia ibukin te bootaki n tatabeua nako.

Moanrinan

N te uoote ke te mwaanga ake ti tabeman iai ataei, te beretitentii n te Moanrinan e na kona ni barongai tabeua kiraati, ni booti taian kurubu n aia ririki.

N te uoote ke te mwaanga ae e uarereke, te beretitentii n te Moanrinan e na kona n ae ti ngaiia taan kairiiri ao taan reirei n te Moanrinan. N te unite ae rangi ni uarereke, te beretitenti n te Moanrinan e na kona n ae ti ngaiia te tia kairiiri n te Moanrinan. N te keiti aio, e na karoa tibwauan te tai ao n reireina te kiraati ibukiia ni kabane ataei. Ngkana e riai karoaana, a riai ni weteakia riki taan kairiiri ao taan reirei n aron are e kamataaaki inanon 11.7.

N te titeiki ke te mwakoro ae e uarereke, te beretitenti n te Moanrinan e na kona n ae ti ngaiia te tia kairiiri n te Moanrinan n te titeiki ke te mwakoro. Ngkana e riai karoaana, taan kairiiri tabeman a riai ni weteakia n aron kamataaaki inanon 11.7.

Ibuobuoki n te Waaki ni Kairiiri

Ngkana aki tau mwaitia membwa aika a tau ni kanoai mwakuri n te waaki ni kairiiri, aobitia ake a tararua a na kona ni kanoai ti ake a rangi ni kainnanoaki. Irarikin te wewete ni kamarurung, taian membwa aika a mwaatai n taian mwakuri n te waaki ni kairiiri, aobitia n tararua a riai ni bubuti te kaota ni kakaeaia taan kairiiri aika a konabwai maibuakoia membwa aika a boou, taian memebwa aika aki mwaatai, ao membwa aika aki roroko aika a kona n oki nakon te waaki. Membwa n te Ekaretia aki kainnanoaki bwa a na mwaatai ke n rangi tau ni karekean te wewete. Karekean te wewete bon te kawai ae e kakawaki ibukiia bwa a na beku ao ni karikirakea tamneia.

Ngkana aki tau mwaitia membwa ni beku n taian nakoa n te waaki ni kairiiri, aobitia n tararua a na kona ni barongai aia titeiki, ke mwaanga n te aro ae uarereke. Katooto a kona n aron karekeia taan mwakui n tabeua taian bootaki ma ti temanna te beretitenti ao temanna te kauntira, ni karika te kauntira bwa e na beku naba bwa te tia koroboki, ao ni kabebetei tabeua taian burokuraem.

N te mwaanga ae e rangi ni uarereke are ake a iai te beretitenti irouia Kairake n Ataeinaine ke n te

Moanrinan, te beretitenti n te Bootaki n Aine e na kona ni buokiia kaaro ni barongai kaetieti ibukiia kairake n ataeinaine ao ataei ni karokoa a weteaki taian beretitenti irouwia Kairake n Ataeinaine ao te Moanrinan.

Taan kairiiri n taian mwaanga ake a rangi ni uarereke ana irii babaire inanon te *Basic Unit Program Guidebook*.

17.2.5 Kamanoaki

N tabeua aono n te aonaaba, tein bure ni keru a rangi ni korakora ke mangaongaon te aro n tautaeka e taona te aba. Ngkana taan kairiiri n

aono aikai a kakoaua bwa e aki tamaraoa ibukiia membwa bwa a na mwanaga n te tairiki, a na kona ni kamaunai bootaki n te tairiki. Aio are e kona n nanonaki iai kauarerekean mwaitin mwakuri ni kakukurei n te Ekaretia, ai uana naba ma karekean tain mwakuri tabeua n tain te motirawa.

Ngkana iai te kaanganga n te kamanoaki ke kabanemwane n te mwamwananga bon bwaai aika a rangi ni kakaaki, taan kairiiri a kona ni bairei aia mwakuri ni kakukurei roronrikirake tabeman n te Taabati. A ria mwakuri ni kakukurei aikanne ni kamaenakoaki man bootakin te Taabati ao ni kawakina tamnein te Taabati.

18. Bootaki inanon te Ekaretia

18.1 Babaire ibukin Bairean ao Kairan taian Bootaki	152
18.2 Bootakin te Uoote	152
18.2.1 Tain Bootaki n te Taabati	152
18.2.2 Bootakin te Toa	153
18.2.3 Bootaki n Akimamatam ao Kaotikoaua ..	155
18.2.4 Bootakin te Nakoanibonga	155
18.2.5 Ana Maungatabu te Uoote	155
18.2.6 Bootakin te Bitiobiriki	156
18.2.7 Ana Bootaki Kometen te Nakoanibonga n te Uoote	156
18.2.8 Ana Boowi Kauntiran te Uoote	156
18.2.9 Bootakin Aia Komete Rororrikirake n te Bitiobiriki	156
18.2.10 Bootakin Aia Komete Kairake ni Ikawai aika a Tuai Iein n te Uoote	157
18.2.11 Bootakin Tararuakiiia Mitinare.....	157
18.3 Bootakin te Titeiki	157
18.3.1 Maungatabu n te Titeiki.....	157
18.3.2 Ana Bootaki te Nakoanibonga ni Kabuta n te Titeiki	158
18.3.3 Bootakin te Titeiki n te Waaki ni Kairiiri n te Nakoanibonga n te Titeiki ..	158
18.3.4 Bootakin aia Kooram Ibonga aika Rietaata	159
18.3.5 Bootakin te Titeiki Beretitentii	159
18.3.6 Bootakin ana Komete n Tararua te Nakoanibonga n te Titeiki (Bootakin te Kauntira ae Rietaata)	159
18.3.7 Bootakin ana Kauntira te Titeiki	159
18.3.8 Bootaki ma te Bitiobiriki	160
18.3.9 Te Nakoanibonga ae te Aaron n te Titeiki–Bootakin aia Komete Kairake n Ataeinaine	160
18.3.10 Aia Bootaki Bitiobi n te Titeiki n te Kauntira ni Warebea	160
18.3.11 Aia Boowi Taan Kairiiri ni Bootakin te Titeiki	160
18.3.12 Bootakin aia Komete Kairake ni Ikawai ake a Tuai Iein n te Titeiki	161
18.3.13 Bootakin aia Komete Kairake n Ikawai ake a Tuai Iein n te Titeiki	161
18.4 Bwaai n Reirei aika a Nooraki ao Bwaai n Reirei ibukin Kaotan tamnei	161
18.5 Taian Tataro inanon ana Bootaki te Ekaretia ..	161
18.6 Taunimate ao Mwakuri n Ibuobuoki Tabeua n tain te Mate	161
18.6.1 Te Mate ao Rainanoanga	161
18.6.2 Babaire ao Ibuobuoki	162
18.6.3 Matakuakinana (N te Katei)	162
18.6.4 Tataro n Taunimate	162
18.6.5 Te Katangitang	163
18.6.6 Taunaki ke Kamannangaki	163
18.6.7 Kaetieti n Iteran te Mwane	163
18.6.8 Tataro n Taunimate ibukiia aika Tiaki Membwa	163
Tiata n ana Bootaki te Uoote	164
Tiata n ana Bootaki te Titeiki	166
Tain Bootaki n te Taabati	169
Karibwabwaan Tain te Bootaki Ibukia Iunite ma Taetae aika Kakaokoro	170

18. Bootaki inanon te Ekaretia

Te mwakoro aio e kauarerekei rongorongo ibukin ana bootaki te Ekaretia. Bootaki ake a kai-neti nakon te okanaitieitin, n aron te kooram, Aia Bootaki Aine, Kairake n Ataeinimwaane, Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, ao bootaki n te Reirei n Taabati, a kateretereaki inanon mwakoron bootaki n te aeniboki aio.

Irarikin taian bootaki ake a kamatataaki inanon taian aeniboki, mataniwi n tararua a na kona n tabetai n tewei tabeua bootaki ao ni kabwara-bwara kaainakina ao bonganana.

18.1 Babaire ibukin Bairean ao Kairan taian Bootaki

Taan kairiiri a na bairei ao ni kairii taian bootaki ngkai a na kairaki ioun te Tamnei ae Raioiroi, ni kaeti nakon tuua ao kaotioti ioun te Atua (taraa D&C 20:45; taraa naba Moronai 6:9; D&C 46:2).

Taan kairiiri a na katauraoa te akenta ibukin bootaki n tatabeua ke ni mwiokoa temanna riki ni katuraoa te akenta iaan aia kaetieti. Te akenta e na buokii kaaina ni katuruturu iaon bukin te bootaki ao ni kamanena raoi te tai. E riai ni moanibwaiaki ni kakoauaki bwa rongorongo aika a kakawaki a na maroroakinaki moa.

Bootaki n te waaki ni kairiiri a riai ni katurutruaki iaon kakorakorakiia n tatabemania ao utu. Te tai ae e kabaneaki iaon karekean boong, bairean te burokuraem, ao mwakuri ni babaire tabeua a riai n rangi ni kauarerekeaki.

Ibukin babaire iaon te ikotaki n reirei n taian bootaki, taraa 4.6.1.

Te aobitia n tararua e na kona ni kaira te bootaki ke ni butia te kauntira ke temanna riki ni kaira te bootaki iaan ana kaetieti teuanne ke neienne.

Bootaki a riai n aki reianau nakon are e bon riai.

Taan kairiiri a riai ni kakoaua bwa bootaki n te Taabati a na aki kabatiaki bwa e na kauarerekeia te tai ibukiia kaaro ao ataei ni ikotaki n te bong anne. Ngkana e riai, taan kairiiri a riai ni katinanikua karekean bootaki n te Taabati irarikin are e bwainaki ae teniua te aoa, bootaki ni waaki ni kairiiri ni moantai n te ingabong, ao bootaki n taai tabetai n te tairiki.

18.2 Bootakin te Uoote

Te bitiobi e na tararuai bootakin te uoote. E na tararua ni bootaki aikai ngkana e aki roko te membwa n te titeiki Beretitentii, te Itingaun n te Aono, ke te Mataniwi ni Kabuta. Ana kauntira a na kona ni kairii bootakin te uoote ao ni kona n tararua ngkana e aki roko. Mataniwi n tararua ao kauntira aika rietaata ake a kakawari a riai ni kaoaki n tekateka n te tabo n tekateka. Kauntira aika a rietaata a na aki tararua ngkana a roko ni bootakin te uoote.

Ngkana te bitiobo ma ana kauntira a bane n akea, te beretitenti n te titeiki e na rinea bwa antai ae e na tararua te bootakin te toa. Ni bon arona e na rinea te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika a rietaata, ma e kona n kariaia kaain te nakoanibonga n onomwi.

18.2.1 Tain Bootaki n te Taabati

Bootaki n te Taabati e karekea te tai ae moan te rangi ni kakawaki ibukiia membwa ni butimwaea te toa, n tataro, n reiakina te euangkerio, n reiakinii katabeaia, ao n anga te ibuobuoki. Ake tiaki membwa a na kona n roko ni bootaki aikai ngkana iai nanoia.

Taian uoote a na karaoi bootakin te Taabati aika imwiina inanon te tai ni maanna ae teniua te aoa (ibukin tain te bootaki, taraa te "Tain Te Bootaki n te Taabati" te tiati iaon iteraniba 153):

1. Bootaki n te Toa
2. Bootaki n te nakoanibonga (ibukiia ni kabane kaain te nakoanibonga, unimwaane aika tau-raoi, ao kairake n ataeinimwaane n te Nakoanibonga ae te Aaron te ririki; taraa 18.2.4)
3. Aia Bootaki Aine (ibukiia aine ake aia ririki 18 ao ake iaona riki ao ibukiia aine ake a mata ataei ma a tia ni mare)
4. Kairake n Ataeinaine (ibukiia kairake n ataeinaine ake aia ririki 12 nakon 18)
5. Moanrinan (ibukiia ataei ake aia ririki 3 ni karokoa 11, ibukiia naba ataei ake aia ririki 18 namwakaina ni karokoa 2 te ririki ngkana e barongaaki aia ruu ataei ao kaaro a tangiriia natiia bwa a na roko)
6. Reirei n Taabati (ibukiia koraki ake aia ririki te 12 ke ni ikawai riki, ibukin rongorongoia

Kairake n Ataeinimwaane ake te 12 aia ririki ao kairake n ataeinaine ake a roko n te Reirei n Taabati, taraa 11.4.3)

18.2.2 Bootakin te Toa

Bukin Bootakin Te Toa

Bootakin te toa n tatabeua a na riki bwa taian taneiai aika a irekereke ma te maiu n tamnei ike a manga kabouua iai aia berita taian membwa ni butimwaean te toa. Tabeua bonganau bootakin te toa bon te taromauri, katauraaoan kaetieti n te euangkerio, karaoakin taian otenanti, kairakin ana waaki te uoote, ao kakorakoran te onimaki ao te koaua.

Bairean ao Kairan Bootakin te Toa

Membwa n te bitiobiriki a na bairei ao ni kairii bootakin te toa n te aro ni karinerine ao te aroaro ae e raoiroi. A na tararua kabutakin te toa, rinei botoniango ibukin te taetae ao te anene, rineiia ao ni kabwarabwraia kaaina, ao ni kaoakiia membwa n anga te tataro ni kaukuki ao ni kainiin. E bon aki riai bwa e na karaoaki te bootaki n tataro imwain bootakin te toa.

Te bitiobiriki e na kakoaua bwa bootakin te toa e na moanaki ao ni bane iaon te tai. Taian bootaki a na aki kabatiaki taian burokuraem. Te katooto n te aketa n aron aikai:

1. Te katangitang ae e uarereke (taraa 14.4.3 ibukin babaire)
2. Kamauri ao butimwaai
3. Kaotakin te kakaitau irouia mataniwi n tararua ke kauntira ni kakawari aika a rietaata ake a roko
4. Katanoata (ngkana e riai karaoana, taian kata-noata a riai ni korobokiaki bwa a na aki aana te tai ni bootakin te toa; te bitiobiriki e na kona n anga katanoata aika a bongana n te aro ae e kimototo imwain te kaukuki n te anene n taromauri)
5. Kaukuki n te anene n taromauri ao n te tataro
6. Ana mwakuri te uoote ao te titeiki, n aron:
 - a. Kamatoakiia ao kamotirawakiia aobitia ao taan reirei (taraa 19.3 ao 19.5)
 - b. Butimwaeaaia ataein aika 8 aia ririki ake a tia ni bwabetitoaki ao ni kamatoaki (taraa "Kabwarabwraakiia Membwa aika a Boou" iaon iteraniba 140)
 - c. Kaotakin araia taari ake a na karekei ke ni karikirakeaki inanon te Nakoanibonga ae te Aaron (taraa Aeniboki 1, 16.7.2)

d. Kinakiia kairake n ataeinaine ngkai a na karikirakeaki inanon aia kiraati

e. Kaotakin araia membwa n te uoote aika a boou (taraa "Kabwarabwraakiia Membwa aika Boou" iaon iteraniba 140)

7. Aranakiia ao kakabwaiakiia ataei (e tataneiai inanon bootakin te aki mamamatam ao kaoti koaua) ao kamatoakiia ao Taekinakiia te bwaintangira ae te Tamnei ae Raoroi membwa aika a boou

8. Anenen te toa ao kabutakin te toa

9. Rongorongo n te euangkerio, aia anene taan taromauri, ao rineakin anene aika tau

10. Te anene n taromauri ao te tataro ni kainiin

11. Te katangiteng ae e uarereke

N taai tabetai e na kona n riki te bwa ae e aki kaantaningaaki n tain te bootaki are e namakinna te aobitia n tararua bwa e kainnanoa te kamataata. N te aro aio, e riai ni karaoai tabeua kamataata ake a kainnanoaki, ma te karaurau n aki karika te kamaama.

Te tai imwain Bootakin te Toa

Taan kairiiri a na kaota te banna ni katooto ni kaotan te karine n te tai imwain bootakin te toa. Te bitiobiriki ao taan taetae a riai ni mena n aia tabo n tekateka nimaua raoi te miniti imwain ae e moanaki te bootaki. Aio tiaki te tai ibukin te kakaraki ke kanakoan rongorongo. Kaotakin te katooto n te aro ni karine e na kaungaia kaain te bootaki n taromauri n tauraoi ma te tamaroa ibukin te aro n taromauri are a na karaoia.

A na riai n reiakinaki membwa ni karekea te tai imwain bootakin te toa are te tai n tataromwaaka inanoia ngkai a katauraoia n te aro n tamnei ibukin te toa.

Te bitiobiriki e na kaungaia utu bwa a na roko iaon te tai ao ni ikotaki n tekateka.

Kakabwaiakin ao Bwaatinakin te Toa

Te bitiobiriki e na kakoaua bwa te toa e bon kakabwaiaki ni bwatinaki n te aro ni karinerine ao n te anua ae rau. Taiboran te toa e na riai ni katauraoaki imwain moanakin te bootaki. Ibukin kaetieti iaon katauraoan, kakabwaian, ao bwatinakin te toa, taraa 20.4.

Rineakin Boto ni iango ibukin taian Maroroo ao Anene

Te bitiobiriki e na rinei botoniaingo ibukin taian maroroo ao te anene inanon bootakin te toa. Taian taetae ao anene a riai ni katuruaki iaon boto

ni iango n te euangkerio are e na buokiia membwa ni katea aia onimaki ma aia koaua.

Rineakiiia ao Anganakiia Kaaina kaetieti

Rineakiiia Taan Iri Te bitiobiriki e na rineia membwa ake a na irii bootakin toa. Mwaitin tibwanga ana anganaki bwa ana karaoi member n te uoote. Ngkana te bitiobiriki e kaoiia membwa mai itinanikun te uoote bwa a na taetae, te babaire inanon 21.1.20 e riai ni iraki.

Membwa n e bitiobiriki a na kakaoiia roronrikirake ake aia ririki te 12 nakon 18 n taetae inanon bootakin te toa Rororrikirake a riai n taetae ni kakimototo (tao nimaua te miniti iaon temanna) iaon boto ni iango n te euangkerio ake a baireaki. A riai ni katauraoi n oin aia taetae, ma te bitiobiriki e na kaungaia utu ni ibuobuoki.

Te bitiobiriki ni bon arona e na kaoiia mitinare n taetae ni bootakin te toa ti imwain mwanangaia ao ngkana a oki (taraa Aeniboki 1, 4.8.1 ao 4.10.3). Te bitiobiriki e na katereterea bwa aio bon bootakin te toa ae e bon kakaraoaki ao e na aki riki bwa te karaaure ke te butimwaii ma te mitinare. Te bitiobiriki e na bairei ao ni karaoi bootaki aikai. Kain te utu ao raraon te mitinare a na aki kaoaki bwa a na taetae. Ma, mitinare ake a na mwananga ke a oki ao tabeman membwa a na kona ni kaoaki n taetae.

Te bitiobiriki e na kareka aia tai n taetae kautira aika rietaata ngkai a mwiokoaki iroun te beretitenti n te titeiki. Te beretitenti n te titeiki e na bairea tain kakaraoan te mwiokoaki aio. E bon aki riai nakoia kauntira aika rietaata bwa a na taetae ni bootakin te toa ni katoa namwakaina.

Te bitiobiriki e na kareka teuana bootakin te toa ni katoa ririki ibukiia ataein te Moanrinan n ira ana burokuraem te Moanrinan (taraa 11.5.4).

N tabetai te bitiobiriki e na kaoiia mitinare ake a bwarin aia tai ni mwakuri n te aono bwa ana taetae.

Te bitiobiriki e na aki kanakoa bootakin te toa nakoia taan ibuobuoki ke kurubu n anene mai tinaniku. E ngae n anne, taan ibuobuoki a na kaoaki bwa a na ira te bootaki iaan ana kaetieti te bitiobiriki.

A riai membwa n te bitiobiriki ni kanakoa te kakao ibukin te taetae ni bootakin te toa n te tai ae riai imwain te bootaki.

Anganakiia Kaaina kaeiti. Membwa n te bitiobiriki a na kabwarabwaraia koraki ake iai ti-bwangaia ni bootakin te toa. A kaoti bonganant bootaki n toa ao ni kabwarabwarii taetae ao anene ake a riai n aitara raoi ma aron tabun te toa.

Ngkana a kaoaki membwa bwa a na taetae, te membwa n te bitiobiriki e na kabwarabwaraia raoi te botoniango ao anaun te tai are e riai n taetae iai te aomata. E na tuangiia taan taetae bwa a na anga reirei n te euangkerio, n taekin bwaai ake a tia n rinanona are e na karikirakea te onimaki, kaota aia kaotioti ni kaotan te koaua mai karawa, ao ni kamanenai koroboki aika tabu (taraa D&C 42:12; 52:9). Taan taetae a riai n anga reirei n te namakin n tangira imwin te tataromwaaka ni katauraoi. A riai n aki taetae iaon botoniango ake aki bwai, e na karekea te iango ae e okoro, ke n ritinaniku ma ana reirei te Ekaretia.

Ni kateimatoakin te aro n taromauri ni karine ni bootakin te toa, ngkana taan taetae a kamanenai booki aika a tabu bwa iteran aia taetae, a riai n aki tuangiia kaain te taromauri bwa a na kauki oin aia boki ibukin karean koroboki aika tabu.

Membwa ake a ira bootakin te toa a riai n rau n tekateka ni karokoa banen te bootaki.

Te Katangitang

Taraa 14.4.3 ao 14.4.4.

Kabwarabwarakiia Membwa aika Boou

Ngkana a reke reekoti ibukiia membwa inanon te uoote ao ngkana taan rairaki a bwabetitoaki ao ni kamatoaki, te membwa n te bitiobiriki e na kabwarabwaraiia ao ni butimwaiia membwa ni bootakin te toa are imwiina. E na wareka aran te aomata temanna, e na butia te aomata bwa e na teirake, ao n tuangiia membwa n te bootaki n taromauri bwa a na tabeki baia ni butimwaiia membwa bwa te rao ni koaua n te uoote. Reekoti ibukiia membwa n te utu a na warekaki naba. Ngkana te membwa e ata bukina bwa te aomata e na aki tau nakon te kaokaki, e riai n taetae n te aro ae e raba nakon te bitiobi.

Imwiia ataei ake membwa n aia rekooti a bwabetitoaki ao ni kamatoaki, te membwa n te bitiobiriki e na katanoata bwabetitoan ao kamatoakin te teei temanna ni bootakin te toa. Ataei aikai a na aki kaotaki ibukin butimwaeakiia nakon te uoote ibukina bwa a kaman riki bwa membwa.

Bwaai n Ibuobuoki aika a Nooraki ao Bwaai n Ongora ao ni Mataku

Taraa 18.4 ao 21.1.5.

Bootaki n Toa n Aaro aika a Aki Riiriki

Membwa n tatabemaniia a kainnanoi kaka-bwaia n tamnei ake a roko man kanakin te toa. Ngkana membwa a bon aki kona n roko nakon bootakin te toa ibukina bwa a katabuakaki n te

mweenga, te kuakua n te mweenga, ke te onoaraki, te bitiobi e na mwiokoia kaain te nakoanibonga ni katauraoa, katabua, ao ni bwatina te toa nakoia membwa akanne.

N taai tabetai membwa a na kona n aki roko nakon bootakin te toa ibukin te raroa nakon te auti ni bootaki. Iaan aaro aika a bon aki riiri, te bitiobi e na kona n taai tabetai n anga te kariaia ibukin te bootakin n toa ae na karaoaki n te tabo ae raroa ma te auti ni bootaki. E na kona ni kariaia te mwakuri ni ibuobuoki n aron aio ti inanon tian ana uoote Te aomata are e kariaiakaki iroun te bitiobi ni karaoa te mwakuri ibukin te toa ni ibuobuoki e riai n taua te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ke te ibonga inanon te Nakoanibonga ae te Aaron. E bon riai naba ni kororaoi ni kakabwaia ao ni bwaatina te toa. Kaain te nakoanibonga are e kaira te mwakuri ni ibuobuoki e na ribooti nakon te bitiobi ngkana e a tia ni karaoaki te mwakuri ni ibuobuoki.

Ngkana membwa a mwamwananga ke ni maea n aki maan man aia uoote ni mweengaia, a riai ni kabanea korakoraia n roko nakon bootakin te toa bootakin te Taabati tabeua n ana uoote ke mwaangan te Ekaretia.

Mwakuri ni ibuobuoki n te toa a riai n aki karaoaki ni kairekerekeaki ma ikoikotakin te utu ke tabeua kakakibotu itinaniku.

18.2.3 Bootaki n Akimamatam ao Kaotikoaua

Ni katoa moan Taabati n te namwakaina, bootakin toa bon bootakin te aki mamamatam ao te kaoti koaua. Maungatabu ni kabuta ao Maungatabu n te titeiki e na kona ni katukaki karaoakin bootakin te aki mamamatam ao kaoti koaua n te Taabati teuana.

Iaan ana kaetieti te bitiobi, n te bootaki aio ataei a na aranaki ao ni kakabwaiai aoi ni kamatoaki e na karaoaki imwain kabutan te toa.

Imwiin te toa, te membwa n te bitiobiriki are e kaira te bootaki e na kaota ana koaua ae e uarereke. Imwina e na kaoia membwa ni kaotii koaua aika a riinga te nano ao ni karakin bwaai aika a tia n rinanona ake a karikirakea te onimaki. Te bitiobiriki e na kaungaia membwa bwa a na kaurerekei aia kaoti koaua n te aro bwa a na mwaiti riki aika a na kona ni kaoti aia koaua.

E na bae n raoiroi anganakiia ataei aika a uareke ne reirei aron tibwauai aia koaua ni bwaai aika a karaoaki n aron te bootakin te utu n te tairiki ke te anga taetae n te Moanrinan ni karokoa a ikawai ma n tau ni karaoia naba ni bootakin te aki mamamatam ao kaoti koaua n akea ana ibuobuoki te karo, tariia ke mwaaneia, ke te aomata temanna.

18.2.4 Bootakin te Nakoanibonga

Ni kabane kaain te nakoanibonga a na iktaki ibukin te mwakuri ni kaukuki imwain maenakoia nakon bootakin aia kooram ke kurubu. Unimwaane aika a tauraoi ao kairake n ataeini-mwaane aika a tuai ni katabuaki n te Nakoanibonga ae te Aaron n te ririki a na roko naba. Te membwa n te bitiobiriki e na kaira te boowi.

Waaki ni kaukuki e mena inanona te anene n taromauri ao tataro ni kaukuki. A kona naba ni karina ana bitiniti te nakoanibonga, te kaetieti, katanoata aika a uarereke, ao kabwarabwarakiia membwa aika a boou ao iruwa. Waaki ni kaukuki a riai n aki kabonganaaki n anga iai katanoata ao ribooti aika a abwabwaki. Tianakin te tai e na kawakinaki ibukin reirein te euangkerio inanon bootakin kooram.

Te bitiobi e na kaoa te tia kairiiri n aia kurubu ibonga ake a rietaata, te beretitenti n aia kooram unimwaane, taan ibuobuoki n aia kooram ibonga, te beretitenti n aia kooram taan reirei, te beretitenti aia kooram rikan n tekateka ma te bitiobiriki n tain te waaki ni kaukuki.

Imwin te waaki ni kaukuki, kaain te nakoanibonga a na maenako nakon bootakin aia kooram ao kurubu ni karaoi mwakuri, reiakin taben te nakoanibonga, ao ni kamatebwaia te euangkerio. Membwa n te Bitiobiriki a na bon rooroko ni bootakin te kooram n Nakoanibonga ae te Aaron, ma n taai tabetai a na roko n aia kiraati Kairake n Ataeinaine. N tabetai te bitiobiriki e na bootilia aia kurubu ibonga aika rietaata ao aia kooram unimwaane, aia kooram te nakoanibonga ae te Aaron, ke kaain te nakoanibonga ni kabane ibukin te kaetieti n te tai aio.

Bootaki ake tabeua a riai n aki karekeaki taiia n tain bootakin te nakoanibonga.

Ibukin rongorongan rikin bootakin te kooram ao kurubu n te nakoanibonga, taraa 7.8 ao 8.11.

18.2.5 Ana Maungatabu te Uoote

Te beretitenti n te titeiki e na kareke tain ao ni kaira ana maungatabu te uoote teuana te tai n te ririki ni katoaia uoote. Membwa n te titeiki Beretitentii, kauntira ae e rietaata, ao rabwata ni ibuobuoki n te titeiki a na irii ana tetere te uoote ni maungatabu n aron ana kaetieti te beretitenti n te titeiki. Bukin te uoote maungatabu bwa e na kamatoai aia onimaki ao aia koaua, n anga kaetieti n te euangkerio, kairii mwakuri, ao n rinanua te waaki ni kakukurei.

Boton ana tetere te uoote ni maungatabu e karaoaki ni bootakin te toa. Ni bon arona te akenta e

booraoi ma ake ni bootakin tooa tabeua Te beretienti n te titeiki e na kairia, ao te Titeiki Beretitentii e na bon bairea te bootaki Te membwa n te bitiobiriki e na bon kairia. Imwain te toa, te membwa n te titeiki Beretitentii ke te kauntira ae e rietaata e na kabongana te boomwa ni Kamatoakia Aobitia (katuraoaki iroun te kiraaka n te uuote) ni kaoti araia aobitia ni kabuta, titeiki, ao uuote nakoia membwa n te uuote ibukin kamatoan aia rinerine. Imwin te toa, taan taetae ma ni ikotaki ma te bitiobi ao te beretitenti n te titeiki.

Te uuote e na bon kakaraoa bootakin te nakoanibonga ao te rabwa ni ibuobuoki bwa mwakoron te maungatabu n te uuote. Taan kairiiri n te titeiki a na ibuobuoki n anga te kaetieti ao te ibuobuoki n tain bootaki aikai.

N irekereke ma ana maungatabu te uuote, te titeiki beretitenti e na kaitibo ma te bitiobiriki n rinano rikirakeaia kain te uuote n tatabemaniaa ao taian bootaki inanon te uuote. Te bootaki aio e na karaoaki n Taabatin ana maungatabu te uuote ke n te tai teuana.

18.2.6 Bootakin te Bitiobiriki

Te bitiobiriki e na bo bootaki ni katoa wiiki. Te kiraaka n te uuote ao te tia koroboki n tararu n te uuote a na roko; te kiraaka e na korea te rekooti ibukin mwakuro ao taian babaire. Te bitiobi e na kaoia tabeman ngkana iai kainnanoana.

N tain te bootaki aio, membwa n te bitiobiriki a na ikotaki n reirei ibukin rongorongan te uuote. A na bairei kawai ni kakorakoraia n tatabemaniaa ao utu. A na rinano kooram, bootaki ni ibuobuoki, burokuraem, ao mwakuri. A na karaoi naba babaire ni mwakurii kaetieti man koroboki aika a tabu, taan kairiiri n te Ekaretia, ao taian aeniboki.

N te bootaki aio, membwa n te bitiobiriki a na katebenakoia membwa ake a na weteaki ni beku n te uuote. A na katebenakoia naba bwa antai membwa ake a roko n te ririki are a katauaki ibukin taian otenanti, ni ikotaki ma taian katabu nakon te nakoanibonga, ao antai te tari are e rekomente nakon te beretitenti n te titeiki ni katabuaki bwa unimwaane ao ibonga aika a rietaata ao ni beku bwa mitinare.

Tabeua bwaa n te akenta ibukin te bootaki aio e na karinaki te ribooti iaon taian mwiokoaki, bairean taian bootaki, rinanoan ana karenta te uuote, ao rinanoan ana kataumwane te uuote.

18.2.7 Ana Bootaki Kometen te Nakoanibonga n te Uuote

Taraa 4.3.

18.2.8 Aia Boowi Kauntiran te Uuote

Taraa 4.6.

18.2.9 Bootakin Aia Komete Rorонrikirake n te Bitiobiriki

Te bitiobi e na tararua aia komete rorонrikirake n te bitiobiriki. Te komete aio e kaainaki irouia kaain te bitiobiriki, temanna ana tia ibuobuoki te bitiobi n aia kooram ibonga, beretitenti n aia kooram taan reirei ao rikan, beretitenti n aia kiraati Kairake n Ataeinaine, ao aia beretitenti Kairake n Ataeinimwaane ao Ataeinaine.

Te bitiobiriki e na kaoia tabeman n ira aia bootaki komete ngkana iai kainnanoana. Naakai e na kona n ae te tia ibuobuoki are temanna n aia kooram ibonga, taian kauntira n te kooram ao beretitentii n te kiraati, taan koroboki n te kooram ao te kiraati, taian kauntira irouia Kairake n Ataeinimwaane ao Kairake n Ataeinaine.

Te komete e na bo bootaki ni katoa namwaina. Te bitiobi e na kaira te bootaki aio, ke e na mwiokoa temanna ana kauntira, temanna ana tia ibuobuoki n aia kooram ibonga, ke te beretitenti n aia kiraati Raurere ni kaira te bootaki. Imwain taian bootaki nako, te bitiobi e na rinanoa ao ni kariaia te akenta ma te aomata are e na kairia. E na kona ni karinaki n te akenta bwaai aikai:

1. Katerei kainnanoia ao matennanoia rorонrikirake nako inanon te uuote. Bairei kawai ni buoka kaaitaraan kainnano akanne. Bairei kawai ni buokia rorонrikirake ni maiuakin ao ni karikirakea tein te Ekaretia.
2. Bairei kawai ni kaungaia rorонrikirake n tatabemaniaa nako n irii ana bootaki ao ana mwakuri te Ekaretia n ikotaki ma te tieminari. Bairei ao n ribooti iaon te korakora n reitaki ma rorонrikirake ake aki roroko, rorонrikirake ake a tibwa tia ni bwabetitoaki, ao rorонrikirake ake a kakaea rongorongan te Ekaretia.
3. Karekean tain ao bairean aia waaki ni kakukurei rorонrikirake ake a nakoraoi ma taian kainnano ake a tia ni kabwarabwaraaki. Waaki ni Kaku-kurei aikai e mena iai ikotakin te Nakoanibonga ae te Aaron-Kairake n Ataeinaine n aia bootaki ni kakukurei ao aia maungatabu rorонrikirake n te uuote. Taan kairiiri ikawai a riai ni karinaki rorонrikirake n aron are e kona n tia ni bairei ao ni waakin waaki ni kakukurei aikai.
4. Rinanoi waaki ni kakukurei ake a nako n nooria ngkana a koro nanon bukina ake a nanonaki.

Bootakin komete aikai a riai n anga taai ae e kakawaki ni kairiiri ao ni kaetieti ibukiia roronrikirake.

18.2.10 Bootakin Aia Komete Kairake ni Ikawai aika a Tuai Iein n te Uoote

Taraa 16.3.4.

18.2.11 Bootakin Tararuakiia Mitinare

Taraa 5.1.5.

18.3 Bootakin te Titeiki

Te beretitenti n te titeiki e na tararuai ana bootaki te titeiki. E na tararuai bootaki aikai ngkana e aki roko te Itingaun te Aono ke te Mataniwi ni Kabuta. A na kauntira a na kairii bootakin te titeiki ao a na tararuai ngkana akea ngaia. Bootakin te titeiki a riai n aki untaba ma bootaki n te uoote n te Taabati.

18.3.1 Maungatabu n te Titeiki

Titeiki nako a na karaoi uoua maungatabu te titeiki n te ririki n aron bairean taina iroun te Beretitenti aia Kooram Tengaun ma Uoman. Ni mwakoron te aonaaba ae e mwaiti, te beretitenti n te titeiki e na tararua ana maungatabu te titeiki teuana ao te Itingaun n te Aono ke te Mataniwi ni kabuta are e mwiokoaki n are teuana.

N tabeua maungatabu n te te titeiki, te kanakobwana n te tiataraite e na bae ni iotaki ma tetere ni kabuta n te Taabati. Te kanakobwana e na kanoaki n te kaetieti irouwia Mataniwi ni Kabuta. Ngkana e kamanenaaki te kanakobwana n te tiataraite, te maungatabu anne e na onea mwin ana maungatabu te titeiki are e na bon tararuaia te Itingaun te Aono ke te Mataniwi ni Kabuta.

Ngkana te beretitenti n te titeiki ae boou e riai ni weteaki imwain ana maungatabu te titeiki are e bon kakaraoaki n taina, ana maungatabu te titeiki ae e onoti e na bae ni karaoaki.

Bukin raoi ana maungatabu te titeiki bon ibukin kakorakorakin te onimaki ao te koaua. Taian taetae ao anene a riai ni baireaki ibukin te iango aei.

Teuana riki bukina bon karaoan ana mwakuri te titeiki. N teuana ana maungatabu te titeiki ni katoa ririki, te membwa n te titeiki Beretitentii e na kaotia aobitia ni kabuta, n te aono ao n te titeiki ake a na kamatoaki, ni kabongana te booma ni Kamatoakiia Aobitia. E na kaotii naba araia aobitia n te titeiki ake a tia ni kamotirawaaki n te aro bwa kaain te taromauri a kona n anga aia kaitau ibukin aia mwakuri n ibuobuoki. Te mwakuri aio e

bon kakaraoaki n ana moan maungatabu te titeiki ni katoa ririki ngkana akea te kanakobwana n te tiataraite ae e iotaki ma te maungatabu anne. Ngkana e riki anne, te mwakuri e na karaoaki n ana kauoua ni maungatabu te titeiki.

Ngkana aobitia n te titeiki a weteaki ke ni kamotirawaaki imarenan ana maungatabu te titeiki, a riai ni kaotaki bukin kamatoan aia rinerine ke kaotan te karabwarabwa n ana maungatabu te titeiki are imwiina ngkana e aki katiaaki n ana bootaki te nakoanibonga ni kabuta n te titeiki (ibukin taian wewete ake a kaotaki n te Tiata n Nakoa iaon iteraniba 159–60) ke ni bootakin toa (are e kaotako n 19.3).

Taari ake a tia n rekomente ibukin te katabuaki nakon mwakuri ni unimwaane ke ibonga ake a rietaata a na bon kaotaki ibukin te rinerine ni kamatoa n ana maungatabu te titeiki ke n ana bootaki te nakoanibonga ni kabuta n te titeiki Kaetieti a kaotaki inanon *Aeniboki 1*, 16.7.1.

Ni katoa maungatabu te titeiki a tataneiai ni karini bootaki aika imwiina:

1. Ana bootaki te Itingaun te Aono ke Te Mataniwi ni Kabuta (ngkana e baireaki), te titeiki Beretitentii, te kiraka n te titeiki, ao te tia kroboki ni baireaki n te titeiki.
2. Ana bootaki ni kairiiri te nakoanibonga are e iraki iroun te Itingaun te Aono ke te Mataniwi ni Kabuta (ngkana e baireaki) ao taari a kana a na kaotaki araia inanon 18.3.3. Te bootaki e kona ni karaoaki n te Kaonobong ke te Taabati n aron are e na iangoia te tia tararua ae kariaiakaki.
3. Te tetere n tairikin te Kaonobong ibukiia ni kabane membwa n te titeiki ake te 18 aia ririki ni maiu ao ake iaona. Taian beretitenti n te tembora, tamanuea n te titeiki, ao beretitenti irouwia mitinare ake a bwanin aia tai ke aia tia tei ake a roko a riai n tekateka iaon tabo n tekateka. Ni kaineti ma bwaai aika riki n te tabo, te tetere aio e kona ni karaoaki n te Taabati ngkana e kariaiakaki iroun te tia tararua ae kariaiakaki.
4. Te tetere ni kabuta e karoaki n te Taabati ibukiia ni kabane membwa ao ake tiaki membwa aika iai nanoia. Taian beretitenti n tembora, tamanuea n te titeiki, beretitenti irouwia mitinare ake a bwanin aia tai ke aia tia tei ake roko a riai n tekateka n te tabo n tekateka. E na kona ni karaoaki ae e raka iaon teuana te tetere ni kabuta n te Taabati ngkana taabo aki tau ibukin tekatekaia ni kabane kain te tetere ae titebo. Ataein te moanrinan a na roko n te tetere aio ma aia karo, tiaki n te bootaki ae okoro.

Kaetietei n ana tetere ni maungatabu ni kabane te titeiki e mena iaan ana kaetieti te tia tararua ae kariaiakaki. Ngkana e tararua te Itingaun te Aono ke te Mataniwi ni Kabuta, e na kaoa te beretitenti n te titeiki ni iangoi bwaai. Ngkana e na tararua te beretitenti n te titeiki, ngaia ke ana kauntira e na rinei bwaai ibukin te kaetieti.

Ngkana e riai, taian tetere n te maungatabu a na kona kanakoaki nakon aia tabo taian titeiki ake tabeua.

Bairean ao Karaoakin ana Maungatabu te Titeiki

Te mataniwi n tararua e na kairii ni kabane bairean te maungatbu. E na kariaia ni kabane koraki ake iai tibwangaia ao anene ni kabane imwain raoi te maungatabu.

Te beretitenti n te titeiki e na kaira te tetere ni kabuta n te Taabati. Ana kauntira a na kairii bootakin te maungatabu ake tabeua.

Te beretitenti n te titeiki e na taetae n te tetere ni kabuta n te maungatabu n te Taabati. Ana kauntira a na taetae n taian tetere n te maungatabu n aron iangoana iroun te tia tararua ae kariaiakaki.

Babaire a na rin inanova karaoakin bairean te tabo n tekateka ae tau, te kairiiri, ao barongaakin aia tabo kaa n tei Taan kairiiri n te titeiki a na mwiokoia taian kurubu ao kooram n te nakoanibonga, ni ikotaki ma unimwaane aika tauraoi, n anga ibuobuoki aikai.

Anene ibukin ana maungatabu te titeiki

Taraa 14.6.1.

18.3.2 Ana Bootaki te Nakoanibonga ni Kabuta n te Titeiki

Te titeiki Beretitentii e na karaoa ikotakin teuana bootakin te nakoanibonga n te titeiki ni katoa ririki. Kaain te Nakoanibonga ae te Aaron ao te Merekitereka a na irii ni kabane.

Te titeiki Beretitentii e na kabonganai taian bootaki aikai n reireiniia ao ni kaungaia kaain te nakoanibonga. Te beretitentii e na tataro mwaaka n rinei reirei ao taan taetae ibukin bootaki aikai.

Ni bootaki aikai te titeiki beretitenti e na kairii naba ana mwakuri te nakoanibonga, n aron:

1. Kaotakin araia taari ake a tia nrekomenti ibukin te katabuaki nakon nakoa ni unimwaane ao ibonga aika rietaata ao ni bubuti ibukin kamatoakin te rinerine (tarraa *Aeniboki 1*, 16.7.1).
2. Kaotakin araia aobitia n te titeiki ake a tibwa weteaki ao ni bubuti ibukin kamotoakin te rinerine (tarraa te Tiata n Nakoa ni mwakoro 19

ibukin babaire bwa antai ae e na roko ibukin te rinerine aio).

18.3.3 Bootakin te Waaki ni Kairiiri n te Nakoanibonga n te Titeiki

Te titeiki Beretitentii e na ikotii bootaki ni kairiiri n te nakoanibonga n te titeiki ma ana maungatabu te titeiki n tatabeua (tarraa 18.3.1, aitem 2). Te beretitentii e na ikota naba teuana te bootaki ni kairiiri n te nakoanibonga n te titeiki are teuana n te ririki, ni bootana ae teniua te bootaki n aron aei ni katoa ririki. Oin bootaki aikai bwa a na reireiniia taan kairiiri n te nakoanibonga tabeia, ni karikirakean aia konabwai, ao ni kakorakoran aia onimaki.

Taari ake a roko n te bootaki aio ni ikotaki ma te titeiki Beretitentii; te kauntira ae rietaata; te kiraaka n te titeiki (ao tia ibuobuoki ni kiraaka ngkana a kainnanoaki); tia koroboki ni babaire n te titeiki; te beretitentii irouwia Kairake n Ataeinimwaane n te titeiki (ao te tia koroboki ngkana e kainnanoaki) te bitiobiriki; taian kiraaka n te uoote (ao te tia ibuobuoki ni kiraaka ngkana a kainnanoaki); taan koroboki ni babaire n te uoote; taan kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata, taan ibuobuoki, ao taan koroboki; taian beretitentii ao taan koroboki; taan kairiiri n te uoote mition, ao beretitentii irouwia Kairake n Ataeinimwaane n te uoote (ao taan koroboki ao taan ibuobuoki ni anga taeka ni kaota ngkana a kainnanoaki) Te titeiki Beretitentii e na kaoia tabeman bwa ana iri ngkana a kainnanoaki.

Aron te bootaki aio e bon kai bitaki n anga te kaetieti ae moan te nakoraoi are e na karaoaki. Taari ni kabane a na tiku ni kabanea te bootaki. Ke, imwin tian kaitibooia ni ikotaki ibukin ana mwakui te titeiki ma kaetieti ni kabuta, te titeiki Beretitentii e na kamaenakoia nakon taian kurubu ni kaai n reirei ao ni karekei kaetieti aika onoti ni mwiokoia. Te katooto:

Bitiobiriki ao tabeman taan kairiiri n te nakoanibonga ae te Aaron a kona ni kaai ni ikotaki.

Aia kurubu ibonga aika rietaata ao taan kairiiri n aia kooram unimwaane a kona ni uaia ni ikotaki.

Te kauntira ae rietaata are e mwiokoaki nakon te mwakuri ni mitinare ke te membwa n te titeiki Beretitentii a kona ni kaitibo ma taan kairiiri n te uoote mition.

Te tia koroboki n tararua n te titeiki e na bon kaitibo ma taan koroboki ni babaire n te uoote.

Te kiraaka n te titeiki e na bon kaitibo ma taian kiraaka n te uoote.

Ni kurubu aikai, te titeiki Beretitentii e na anga te kaetieti ke ni kaoaia kauntira aika a rietaata, beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane, ao tabeman riki n ibuobuoki.

18.3.4 Bootakin aia Kooram Ibonga aika Rietaata n te Titeiki

Te titeiki Beretitentii e na ikota bootakin aia kooram ibonga aika rietaata ibukiia ibonga aika rietaata ni kabane n te titeiki teuana te tai n te ririki. N tain te bootaki aio te titeiki Beretitentii e na kaira ana mwakuri te kooram ao n reireinia membwa ni mwiokoia.

18.3.5 Bootakin te Titeiki Beretitentii

Te titeiki Beretitentii e na bo bootaki n tainako. Te kiraaka n te titeiki ao te tia koroboki n tararua n te titeiki a na roko; te kiraaka e na korea te rekooti n taian mwioko ao babaireaia. Te beretitentienti n te titeiki e na kaoia tabeman n iri ngkana iai kainnanoaia.

N tain te bootaki aio, membwa n te titeiki Beretitentii a na ikotaki n reirei ibukin rongorongan te titeiki. A na bairei aanga ni kakorakoraia n tatabemaniai ao utu. A na rinaoi taian uoote, aia kurubu ibonga aika rietaata, aia kooram unimwaane, bootaki ni ibuobuoki, taian burokuraem, ao bootaki ni kakukurei. A na karaoi naba babaire ni waakin reirei man koroboki aika tabu, taan kairiiri n te Ekaretia, ao taian aeniboki.

N tain te bootaki aio, membwa n te titeiki Beretitentii a na katebenakoia membwa ake a na weteaki nakon taian mwakuri n te Ekaretia. A na rinanoi naba a na rekomentte bitiobi irouia membwa ake a karaoa te mwakuri ni mitinare ao taari ake a na katabuaki bwa unimwaane ao ibonga aika rietaata.

Tabeua kanoan te akenta ibukin te bootaki aio e kona ni karinaki iai ribootinakin taian mwioko, bairean bootaki, rinanoan ana karenta te titeiki, ao rinanoan ana kataumwane te titeiki.

18.3.6 Bootakin ana Komete n Tararua te Nakoanibonga n te Titeiki (Bootakin te Kauntira ae Rietaata)

Te beretitentti n te titeiki e na tararua ana komete n tararua te nakoanibonga n te titeiki Te komete aio e kaainaki iroun te titeiki Beretitentii, te kauntira ae rietaata, te kiraaka n te titeiki, ao te tia koroboki n tararua n te titeiki. Te titeiki Beretitentii e na kaoia tabeman bwa a na iri ngkana a kainnanoaki.

Te komete aio e na bootaki ni katoa namwakaina, ngkana e riai. A na kona ni karinaki n te akenta bwaai aikai:

1. Karekean kaetieti mairoun te titeiki Beretitentii iaon tua ao taben te nakoanibonga.
2. Karekean te kaetitei ni irekereke ma taben te nakoanibonga ae te Merekiteraka, te nakoanibonga ae te Aaron, ao taian uoote.
3. Ribooti iaon taabe nakoia uoote. aia kooram unimwaane, aia kurubu ibonga aika rietaata. Ribooti iaon ana bootaki ni ibuobuoki te titeiki ngkana e kainnanoaki.
4. Tuangia kauntira aika rietaata bwa a na botutoka ana babaire te titeiki Beretitentii ni katabuua taari nakon aobiti ni unimwaane ao ibonga ae rietaata ao ni kanakoi taian wewete.
5. Ni ikotaki n reirei aron kakorakorakiia tatabeman ao utu, katoki kaangaanga inanon te titeiki, ao ni karikirakei itera n aron te waaki ni kairiiri, te reirei n te mweenga, aia mwakuri ni mitinare membwa, kawakinan bawai, kamarurung, mwakuri n te tembora ao rongorongan te utu, kamweengaraoi, ao kaetieti n te euangkerio.
6. Ribooti iaon mwioko tabeua.
7. Ongora ribooti mairouia mitinare aika oki.
8. Bairen bootakin ana waaki ni kairiiri te nakoanibonga n te titeiki.

18.3.7 Bootakin Ana Kauntira te Titeiki

Te beretitentti n te titeiki e na tararua ana kauntira te titeiki. Te kauntira aio e na kaainna te titeiki Beretitentii, kauntira ae rietaata, te kiraaka n te titeiki, te tia koroboki n tararua n te titeiki, Bootakin Aine n te titeiki, Kairake n Ataeinimwaane, Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, taian beretitentti n te Reirei n Taabati. Te titeiki Beretitentii e na kaoia tabeman bwa ana iri ngkana a kainnanoaki.

Ana kauntira te titeiki e na bo bootaki uoua nakon aua te tai n te ririki ngkana e kainnanoaki. A na kona ni karinaki n te akenta bwaai aikai:

1. Karekean te kaetieti mairoun te titeiki Beretitentii iaon tuua ao taian mwioko.
2. Ikotaki n reireiniai aron kakorakorakiia tatabeman ao utu, katoki kangaanga inanon te titeiki, ao karikirakean itera n aron te waaki ni kairiiri, kawakinan bawai, kamarurungaki ao kaetieti n te euangkerio.
3. Bairean ao ribootinan aia mwakuri mitinare ao te mwakuri n te tembora ao rongorongan te utu n te titeiki.

4. Icotaki n angareirei ibukin rongorongan te kamweengaraoi Bairea aron kaungakiia membwa bwa ana riki n toronibwai. Ni kokoaua bwa bwain te kamweengaraoi inanon te titeiki a na tauraoi ni kabonganaki nakoia uuote ngkana a kainnanoaki. Karikirakea ao ni kateimatoa korean te baire ae beebeete n te koroboki ibukin te titeiki bwa e na kaeka nakon bwaai aika karina n riki. Rongorongona riki e kaotaki inanon "Preside over the Welfare Work of the Stake Council" inanon *Aeniboki 1*, 5.1.1.
5. Ribooti iaon ana bootaki ni ibuobuoki te titeiki ao iaon ana mwakuri ao burokuraem te te titeiki ngkana e kainnanoaki.
6. N tararua te baire n ana burokuarem ao ana mwakuri te te titeiki.
7. Rinanoa rikiraken te burokuraen ni Mwanen te Reirei Nakitoki are e kariaiakaki iai.

18.3.8 Bootaki ma te Bitiobiriki

Te beretitenti n te titeiki e na bo bootaki ma te bitiobiriki n reireinia n tabeia, rinanoi ana kaetieti te ekaretia, ao n icotaki n reirei. Bootaki ana karoaki teuana nakon aua te tai n te ririki ngkana e kainnanoaki.

Te titeiki Beretitentii, ni kabane bitiobiriki, te kiraka n te titeiki, ao te tia koroboki n tararua n te titeiki e na roko n te bootaki aio. Ngkana e riai, te beretitenti n te titeiki e na tiana te bootaki nakoia ti bitiobi.

18.3.9 Te Nakoanibonga ae te Aaron n te Titeiki–Bootakin aia Komete Kairake n Ataeinaine

Te beretitenti n te titeiki e na mwiokoa a na te tia tararua ni kauntira te Nakoanibonga ae te Aaron n te titeiki–Aia Komete Kairake n Ataeinaine. Tabeman membwa ni komete bon kauntira aika rietaata ake a na mwiokoaki nakoia Kairake n Ataeinimwaane n te titeiki ao aia bootaki Kairake n Ataeinaine, te beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane ao te tia koroboki, te beretitentii irouia Kairake n Ataeinaine n te titeiki ao te tia koroboki. Te titeiki Beretitentii e na kaoaiia roronrikirake n ira ana bootaki te komete ngkana iai kainnanoana. Te kauntira ae rietaata are e riki bwa te tia babaaire ni kometen ana waaki ni kakukurei te titeiki ao tabeman riki a na kaoaki naba bwa a na iri.

Te komete aio e na bo bootaki ngkana iai kainnanoana ni bairei a na icotaki ni waaki ni kakukurei te titeiki ake a boutokaaki ibukiia kairake n ataeinimwaane ao Kairake n Ataeinaine. Roronrikirake a riai n rangi ni ka kairaki ni bai-raen ao karoan bootaki ni kakuukurei n aron aia maungatabu roronrikirake, taian taenti, waaki n

taromauri, ao bwaai aika riki n taian titeiki. Roronrikirake a na iri naba ni taian marooro ibukin kakaewenako ake a kaaitara mangaai roronrikirake n te titeiki.

Waaki ni Kakukurei te titeiki a riai n onei mwini ana waaki ni kakukurei te uuote, n aki kaaiangatoa ma ngaia. A na barongai bootakin ana kauntira te titeiki. Taan kairiiri n te titeiki a riai ni kaongoaki raoi imwain bwaai aika a na karoaki.

18.3.10 Aia Bootaki Bitiobi n te Titeiki n te Kauntira ni Warebea

Rongorongo iaon aia kauntira ni warebea bitiobi n te titeiki a kaotaki inanon *Aeniboki 1*, 5.3.

18.3.11 Aia Boowi Taan Kairiiri ni Bootakin te Titeiki

Te Bootaki n Aine n te titeiki, Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, beretitentii n Reirei n Taabati n tatabeua nako a na bairea ao ni karoao te bootaki te titeiki n te waaki ni kairiiri ni ibuobuoki ni katoa ririki. Ngkana bwaai aika riki n te tabo ao te tai ni mwananga e aki katuka te rawawata iaoia taan kairiiri, te titeiki Beretitentii e na kariaia te kauoua ni bootaki ni katoa ririki. Ni bootaki n tatabeua nako ana karekea tain aia bootaki ngkana e aki iangoa te icotaki ni bootaki te titeiki Beretitentii n te tai ao te tabo ae ti teuana.

Te kauntira ae rietaata are e mwiokoaki nakon te bootaki e na tararua te bootaki ngkana e aki roko te membwa n te titeiki Beretitentii. Ni kabane beretitentii n ana bootaki ni ibuobuoki te uuote ao taan koroboki a kaoaki bwa a na iri. Tabeman taan kairiiri n ana bootaki ni ibuobuoi te uuote, taan reirei, ao te tia anga taeka ni ibuobuoki, ao membwa n te bitiobiriki naba ake a mwiokoaki nakon te bootaki ni ibuobuoki, a na kona naba ni kaoaki bwa a na roko ngkana iai kainnanoakiia.

Bukin bootaki aikai bwa a na reireinaki taan kairiiri n te bootaki ni ibuobuoki tabeia, reireinaki n anga reirei ao aron te waaki ni kairiiri, ao kakorakorakin aia onimaki. Bootaki aikai a kona naba ni kamanenaaki n tomai waaki ni kakukurei, kaotan ribooti, ao tibwauan iango.

Barongakin bootaki aikai e bon kai bitaki ibukin te anga reirei ae te kabanea n tamaraa are e kona ni karoaki. Taan kairiiri man bootaki ni ibuobuoki a na kaitibo ni icotaki ibukin te reirei ao te ibuokanibwai, ke a na bootaki n taian kurubu aika uarereke ni iangoi mwakuri aika onoti inanon aia bootaki. Ngkana ni kabane bootaki ni ibuobuoki a kaitibo n te tai ae ti teuana, a na icotaki ni kabane ibukin kaetieti ni kabuta ao imwiina a na bootaki ni kurubu aika maenako ni karekei kaetieti mai-rouia aia tia kairiiri n aia bootaki.

Aia beretitentii Kairake n Ataeinimwaane n te titeiki e na aki karaoa te bootaki n te titeiki n te waaki ni kairiiri n te ibuobuoki n te titeiki. N onean mwiina, beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane n te titeiki a na roko ni bootakin te waaki ni kairiiri n te nakoanibonga n te titeiki(taraa 18.3.3).

18.3.12 Bootakin aia Komete Kairake ni Ikawai ake a Tuai iein n te Titeiki

Taraa 16.3.2.

18.3.13 Bootakin aia Komete Kairake ni Ikawai ake a Tuai iein n te Titeiki

See 16.1.2.

18.4 Bwaai n Reirei aika a Nooraki ao Bwaai n Reirei ibukin Kaotan tamnei

A riai membwa n aki kamanenai bwaai n ibuobuoki aika a na nooraki n tain te bootaki n toa ke n ana maungatabu te titeiki. Kawai n anga reirei n aron aikai a bon nakoraoi riki inanon umwanreirei ao bootakin te waaki ni kairiiri.

Ibukin kairan te iango ni kamanenaakin bwaai n reirei aika nooraki ao n ongoraeaaki ni bookakin te Ekaretia, taraa 21.1.5.

18.5 Taian tataro Inanon Ana Bootaki te Ekaretia

Mwaane ao aine a anga te tataro ni kaukuki ao ni kainiin ni bootakin te Ekaretia.

A riai tataro ni uarereke, beebeete, ao n taekinaki n aron kairana ioun te Tamnei. Ni kabane membwa a kaungaki bwa a na kaeka ni kabaibati *amen* n tokin te tataro.

A riai membwa ni kaota te karinerine nakon Tamara are i Karawa man kabonganaan te taeka n tataro ae riai are e na nakoraoi ibukin te taetae are a taetae iai. Taetaen te tataro bon iai okoron teina n taetae aika a kakaokoro. N tabeua taian taetae, taeka aika iraorao ke ni bwainaki a kamanenaaki ti n taekinan te utu ao rao aika a rangi ni kaan. Tabeua taetae iai aron taekinaia are e kaota te karinerine ae bat. Te tua, e ngae n anne, bon tii te arona: a riai membwa n tataro n taeka ake taan taetae n te taetae a na reitaki ma te tangira, te karinerine, ma te tamnei, ao te kaaniaki. N te taetae ni Ingiriti, ibukin te katooto, a riai membwa ni kamanenai taian oneannauna *Thee, Thy, Thine*, ao *Thou* ngkana e taekinaki Tamara are i Karawa.

A riai membwa n te bitiobiriki ni katinanikua te banna are anganakin te buumwane ao te

buuaine n tataro n te bootaki ae ti te arona. Te banna n aron aei e kona ni anga te rongorongo ae aki nanonaki ni katinanikuakiia koraki ake a tuai iein. Membwa ke aki batni wewetaki a riai ni kairaki ibuakoia koraki ake a butiaki bwa a na tataro. Ngkana e kainnanoaki, te membwa n te bitiobiriki e na kaurungiia koraki ake a tataro n aki kabwarabwara ke ni kabwabwaka aia tataro.

Te aomata are e anga te tataro e riai n aki tungaki bwa e na wareaka te koroboki ae tabu n takarua imwain te tataro.

18.6 Taunimate ao Mwakuri n Ibuobuoki Tabewa n Tain te Mate

Taan kairiiri n te Ekaretia ao membwa a na kakaai mwakuri ni ibuobuoki ni irekereke ma maten te aomata bwa e aonga n riki bwa te atatai ae kakawaki, mimitongi, ao ni iai te maiu n tamnei iai nakoia te koraki ake a iri. Bootaki ni ibuobuoki aikai a mena iaan ana kaetieti te bitiobi.

Mwakuri ni ibuobuoki ibukiia aomata ake a mate a rangi ni kakaokoro ni kabuta te aonaaba ni kaineti ma te aro, te katei, te mwakuri ae kakaraoaki, ao bwaai aika a riai iaan te tua. Ti te arona mwakuri ibukiia membwa n te Ekaretia a kaokoro n aanon te aonaaba aika kakaokoro. Te tiekitin aio e kabwarabwarai reirei ni kabuta ake a riai ni iraki irouia taan kairiiri n te taunimate ke mwakuri ni ibuobuoki tabewa ibukiia membwa ake a mate, ni katinanikua te mwakuri ae kakaraoaki ke te katei. E kaotii naba kairan iango ibukin iangoakina bwa baikara mwakuri aika kakaraoaki ni irekereke ma te mate ao n rainanoanga ake a katauaki bwa ana iraki ao baikara aika aki.

18.6.1 Te Mate ao Rainanoanga

Te mate bon te mwakoro ae bongana n ana baire ni kamaiu Tamara are I Karawa (taraa 2 Ni-bwaai 9:6). Te aomata n tatabeman e bon raia n rinanont te mate n te aro bwa e na karekea te rawwata ae kororaoi ao ni manga kautaki. Reiakinan ao kakoauan te baire ni kamaiu, e moamoa riki ana mwakuri ni kamaiu ao Utin te Tia Kamaiu, bon bukina ae kakawaki ibukin te mwakuri ni ibuobuoki ni irekereke ma maten te membwa n te Ekaretia.

Te mate e na uota kainanoan karauan nanoia ake a tiku ni maiu. Ngkai ana abotoro Iesu Kristo, taan kairiiri ao membwa n te Ekaretia "tang ma ake a tang . . . ao ni karau nanoia ake a kainnanoa karauan nanoia" (Motiaeaa 18:9).

Ni katei aika bat, ana mwakuri ni ibuobuoki te tia tararua te mate, noorakin te rawwata, ao te

taunimate a bon kaineti ma te katei ni buokan karauan nanon are e maiu ao n anga te kaotinano ni karine nakon te mate. E nakoraoi riki n te katei n aroaro, mwaitin riki aroaro aikai a kona ni kakoroaki nanoia ni ikotakin te utu, te tataro irarokin te ruanimate, ke te tabo ae kakawaki ao rau.

Angiia aaro ao katei iai irouwia taian katei, otenanti, katein te tabo are e irekereke ma te mate ao te rainanoanga ibukin te mate. Ana euangkerio Iesu Kristo are e kaokaki akea iai taian katiki ke otenanti. Taan kairiiri n te Ekaretia a riai n aki ikota aia katiki aaro ake tabeua ke kurubu nakon ana mwakuri ni ibuobuoki ibukiia membwa ake a mate.

Membwa n te Ekaretia a riai ni kaota karinean aia katei ao mwakuri n aaro ake tabeua. Ma, membwa a reireinaki n aki iri n taian katiki, mwakuri aika kakaraoaki, mwakurin te katei ake a na reke ao te kangaanga iai nakon aia konabwai ni kawakinan tuua ke ni maiuakinan ana reirei te euangkerio are kaokaki.

Ni irekereke ma te rainanoanga ao te mwakuri ni ibuobuoki nakoia aomata ake a mate, membwa a reireinaki ni karoaia man mwakuri aika kakaraoaki ke katei n aroaro ake a na rangi ni kamane-mwane ke n reeanau ake a na kamenia te rawawata iaon are e tiku ni maiu ke ni uruaniia man reitakin nako maiuia. Mwakuri akanne a mena inanona kaantanangan te mananga ae abwaabwaki, kunnikainan kunnikai a onoti ibukin ibukin te rainanoanga, karoaokin katanoata ni kamataata n te botanaomata, kabwakakin te mwane nakon te utu, karoaon te amwarake ni baka ni koaua n te taunimate, ao karoaokin bukamaru aika riao ke bootaki ni kauring imwin te taunimate.

Angiia tautaeka iai bwaai aika tangiraki n te tua ake a tautaekana te bwai ae e na riki ngkana e mate te aomata. Taan kairiiri ao membwa n te Ekaretia a riai n atai bwaai aika tangiraki aikai ao irii nanoia.

18.6.2 Babaire ao Ibuobuoki

Ngkana e mate te membwa, e na kawara te utu te bitiobi ni karaui nanoia ao n anga te ibuobuoki man te uoote. E kona ni bubutia ana kauntira bwa a na raonna. Te bitiobi e na anga te ibuobuoki ni kaongoakii utu, raraon, ao rekereken te mate. N arona ae e riai, e na anga naba te ibuobuoki ni bairean te tataro n taunimate, katauraaoan katanoatan te mate ae e katauaki, ao ni kaongoan te nutibeeba ibukin te mate. Ngkana iai kan noorakin te rabwa imwain te tataro n taunimate, te katanoata ibukin te mate e riai ni karinaki iai te tai are e na moanaki ao n toki iai.

Te bitiobi e na anga te ibuobuoki ni katauraaoan nnen te mate ao katauraoakin nnena are e na

taunaki iai ni kaineti ma tuan ao katein te tabo. Ngkana e kainnanoaki, e kona n anga te buoka man te uoote ni karekean te bao ibukin te utu.

Te bitiobi e na kaongoa te tia kairiiri n te Na-koanibonga ae te Merekitereka are e mwiokoaki ibukin te utu n te aro are ngaia ao tabeman taari, ni ikotaki ma taan reirei n te mweenga, a kona ni buoka te utu are e mate raoia ae tangiraki. Te ibuobuoki aio e na mena inanona kunnikainakin rabwatan te mate te mwaane ibukin te taunimate, n aki kairekereka te mweenga n tain te taunimate, ao n anga tabeua boutoka (taraa 7.10.2).

Te bitiobi e na kaongoa naba te beretitenti n te Bootaki n Aine n te aro are ngaia ao tabeman aine, ni ikotaki ma taan reirei ni kakawari, a kona ni buoka te utu. Te ibuobuoki aio e na rin inanona kunnikainakin rabwatan te mate te aine ibukin te taunimate, ni ibuobuoki ma taian ue, mannanoia ataesi aika uarereke, n aki kairekereka te mweenga n tain te taunimate, ao ni katauraaoan te amwarake (taraa 9.10.3).

18.6.3 Matakuakinana (N te KATEI)

Ngkana matakuakinan rabwatan te mate e karoaki I bon imwain raoi te taunimate, te bitiobi e riai ni katokia 20 raoi te miniti imwain moanakin te taunimate. Imwin te matakau, te tataro ni utu e na kanakoaki ngkana e tangiria te utu. Te tataro aio e riai n toki imwain moanakin tain te taunimate n te aro bwa e na mena n tain te ikotaki n taromauri inanon te tabo n taromauri. Te baoki ni mate e na kainaki imwain karaiana nakon te tabo n taromauri ibukin te tataro n taunimate.

Taan kairiiri a riai ni kauka te auti ni bootaki ibukiia tarekita n te taunimate teuana raoi te aoa imwain te atai are e baireaki ibukin te matakau ao te taunimate.

18.6.4 Tataro n Taunimate

Ngkana te taunimate ibukin te membwa e karoaki inanon ana kateitei te Ekaretia, te bitiobi e na kairia. Ngkana e karoaki te taunimate n te mweenga, te tabo n taunimate, ke irarokin te ruanimate, te utu e na bubutia te bitiobi bwa e na kairia. Ana kauntira te bitiobi e na kairia ngkana e aki kona n roko te bitiobi.

Te taunimate are e karoaki iroun te bitiobi, ngkana inanon ana kateitei te Ekaretia ke te tabo teuana, bon ana bootaki ao ana mwakuri ni ibuobuoki te Ekaretia. Bon te bootaki ae e na tamaraa ni ikotaki ma ikotakin bootakin te utu. Te bitiobi e na kairoroia membwa ni kateimatoa tamnein karoaon te karine, karinean te aroaro, ao kawakinan te rau n tain te tataro n taunimate ao n taian ikotaki ake iai rekerekeia ma te mwakuri n ibuobuoki.

Ngkana e karaoa te taunimte te bitiobi, ngaia ke temanna ana kauntira e na tararua bairean te mwakuri n ibuobuoki. E na iangoi bwaai ake e tangiria te utu, ma e na kakoaua bwa te taunimate e bon mangori ao ni mimitong, ma te anene ao taeka aika uarereke ao kabwarabwara ake a boboto iaon te euangkerio, ni ikitaki te karaunano are e reke n ana Mwakuri ni kamaiu ao Manga utin te Tia Kamaiu. Membwa n te utu a riai n aki namakinna bwa a bon kainnanoaki n taetae ke tao ni iai tibwangaia inanon te tataro.

Te membwa n te titeiki Beretitentii, te Itingaun te Aono, ke te Mataniwi ni Kabuta e na tararua te tataro n taunimate are e roko iai. Te aomata are e kairiiri e na karekea te kaota irouna ma imwaina ao ni kina teuane n tain te mwakuri ni ibuobuoki. Te aobitia n tararua e riai ni karababa te tai ae kakawaki n anga taeaka ni kainiin ngkana e tangiria.

Raweakin te witeo ao te kombiuta ke tabeua ke kaotan bwaai ake a maiu man te iti a riai n aki kamanenaaki bwa iteran te tataro n taunimate. E aki riai te tataro ni kanakoaki iaon te intanete ke ni kawai riki tabeua.

Te taunimate e riai ni moanaki iaon te tai. Ibu-kin te katei ae tamaroa nakoia koraki ake a roko, tataro a riai n aki rangi n ananau. Te taunimate are e raka iaon teuana ao te iterana te aoa maanna e katoka te rawawata ae korakora iaoia koraki ake a roko n iria.

Taunimate e karekea te tai ae moan te kakawaki n reirei te euangkerio ao ni kakoaua te baire ni kamaiu. A na karekea aia tai ae kakawaki n anga te kamoamoa nakon te mate. Ma kamoamoa akanne e riai n aki taonanako te tataro n taunimate. Kabatiakin mwaitia aomata ake a tibwaua te kamoamoa ke te ururing e kona ni karika te taunimate bwa e reeanau ao e na aki tamaroa ibukin ana mwakuri ni ibuobuoki te Ekaretia. Ngkana membwa n te utu a tangira kanauan te tai n tibwauan aia ururing akanne, a na iangoa karaoakina n bootakin te utu ae onoti, ae e maenako ma te tataro n taunimate.

Tataro n taunimate a bon kakaraoaki n te Taabati.

18.6.5 Te Katangitang

Te katangitang ibukin te taunimate e kona ni karinaki ae uarereke ni kaukuki, anenen te taromauri ni kaukuki, rineakin katangitang aika onoti, anenen te taromauri ni kainiin, ao katangitang ni kainiin aika uarereke. Anenen te taromauri ao kuuna tabeua ma rongorongan te euangkerio a

bon katauaki ibukin bootaki aikai. Anenen te taromauri ni kaukuki ao ni kainiin a na bon aneneaki irouia kaain te taromauri.

18.6.6 Taunaki ke Kamannangaki

Ngkana e kona ni karaoaki, membwa ake a mate ake a tia n anganaki te kariaiakaki a riai n taunaki ni kunnikain te tembora. Ngkana katein te tabo ke aron karaoa te taunimate e karaoa aio n aki katauaki ke ni kanganga, te kunnikai e na rukumaki ao ni kamenaki irarikin te rabwata inanon te baoki ni mate. Kaetieti riki iaon kunikain te tembora n taunimate ao kunnikaian te mate a kaotaki inanon 7.10.2, 9.10.3, ao *Aeniboki 1*, 3.4.9.

Ngkana e kona ni karaoaki, bon ti temanna te membwa n te bitiobiriki ae e raona te katiki n taunimate nakon nneia maate. Ngkana e na katabuaki te ruanimate, e na marooro ma te utu ao n tuanga kaain te nakoanibonga ae te Merekiteraka bwa e na karaoia ni kaineti ma taian kaetieti inanon 20.9. Ngkana are e tangiria te utu, te tataro irarikin te ruanimate e na kanakoaki ao tiaki te tataro ni katabu.

Te Ekaretia e bon aki kaunga te kamannang. Ma, ngkana rabwatan membwa are iai kariaiakana e a tia ni marnang, e riai ni kunnikaiaki ni kunnikain te tembora ngkana e kona. Ibukin rongorongan katabuan te tabo are a na kawakinaki iai marnangina, taraa 20.9.

18.6.7 Kaetieti n Iteran te Mwane

Membwa n te Ekaretia ake a kaira ke ni iai tibwangaia n te mwakuri n ibuobuoki n te taunimate a riai n aki butimwaea te roo ke anganano, ngkana te mwakuri n ibuobuoki bon ibukin te membwa ke ae tiaki te membwa.

Ni keiti tabeua, bitiobi a kona ni babaire ma taan taunimate n anga te taromauri n taunimate ae rine ae e na kaboaki bwa taian kabanemwane a na kabwakaki booia man te mwane n aki mamatam.

18.6.8 Tataro n Taunimate Ibukiia Aika Tiaki Membwa

Taian bitiobi a na annga kamanenaan ana auti ni bootaki te Ekaretia ibukin tataro n taunimate iroon ae tiaki te membwa. Mwakuri n tataro akanne a na bon karaoaki n aron baireana n ana ekaretia te aomata are mate. Ma, aia katiki ekaretia ake tabeua ke bootaki i tinanikuna a na aki kona ni karaoki inanon ana auti ni bootaki te Ekaretia. Ngkana nanon te utu, te tataro e na kona ni karaoaki irouia mitinaren ana ekaretia te aomata, ma e na bon riai ni kamimitongaki n aron ae riai.

Tiata n ana Bootaki te Uoote

Bootaki	Bukina	Kaaina	Tain Karaoana
Bootakin te toa	Kanakin te toa, te taromauri, anga kaetietin te euangkerio, karoaoan otenanti, kairakin ana mwakuri te uoote, ao kakorakoran te onimaki ao te koaua.	Membwa ni kabane n te uoote	Taabati nako
Bootaki n aki mamamatam ao kaoti koaua	Kanakin te toa, taromauri, karoaoan otenanti, kairakin ana mwakuri te uoote, ao kaotakin koaua.	Membwa ni kabane n te uoote	Tataneiai n te moan Taabati ni katoa namwakaina
Bootakin te nakoanibonga	Kairan ana mwakuri te kooram, reiakinan taben te nakoanibonga, kakorakorakiia tatabeman ao utu, ao ni kamatebwaiia te euangkerio.	Kaain te nakoanibonga ni kabane, unimwaane aika tauraoi, kairake n ataeini-mwaane ake a tuai katabuaki n te Nakoanibonga ae te Aaron n aia ririki	Ni Katoa Taabati
Aia Bootaki Bootakin Aine n te Taabati	Anga reirei n te euangkerio, karikirakean te onimaki ao te raoiroi, ao kakorakorakiia n tatabemaniia ao utu.	Aine n te uoote n aia ririki 18 ao ake a ikawai (ao kairake n ataeinaine ake a uarereke ake a tuai iein)	Ni Katoa Taabati
Raon Ana bootaki ao waaki ni kakukurei n te Bootaki n Aine	Reiakinan ao kabonganaan reirei ao konabwai ni mwakuri ake a na buokia taari aine n te Bootaki n Aine n rikirake inanon te onimaki ao te raoiroi, kakorakorakiia tatabeman ao utu, ao ni kakaiia ao ni buokiia koraki ake a kainnano.	Aine n te uoote n aia ririki 18 ao ake a ikawai (ao kairake n ataeinaine ake a tuai iein)	Kakaraoaki ni katoa namwakaina n taina ma tiaki n tairikin te Taabati ke te Moanibong; e kona ni karekeaki taina ae ni katoa teniua namwakaina.
Kairake n Ataeinaine	Anga reiakinan te euangkerio ma te katuruturu iaon kabonganakin ana moan tua te euangkerio inanon te maiu ni katoa bong.	Kairake n Ataeinaine n aia ririki ae te 12 nakon 18 ao aia taan kairiiri Kairake n Ataeinaine	Ni Katoa Taabati
Moanrinan	Teach the gospel and help children feel Heavenly Father's love for them.	Ataei n aia ririki ae te 18 namwakaina nakon te 11 te ririki ao taan kairiiri ao taan reirei n te Moanrinan	Ni Katoa Taabati
Reirei n Taabati	Kakorakoran te onimaki ao buokaia membwa n te Ekaretia n reireiniia i marenaia.	Membwa n te uoote n aia ririki ae te 12 ao ake iaona ao taan kairiiri ao tia reirei n te Reirei n Taabati	Ni Katoa Taabati
Ana Maungatabu te Uoote	Kakorakoran te onimaki ao te koaua, n anga kaetietin te euangkerio, kairii mwakuri, ao n rinanoa te waaki ni kakukurei.	Titeiki Beretitentii, taan kairiiri n ana rabwata ni ibuobuoki te titeiki, kauntira aika rietaata ake a mwiokaki, bitiobiriki, ao membwa n te uoote	Te taina ni katoa ririki

Tiata n ana Bootaki te Uoote (reitana)

Bootaki	Bukina	Kaaina	Tain Karaoana
Bootakin te Bitibiriki	Bairei, rinanoi, ao iangoi mwakuri ake ana roota te uuote.	Bitiobiriki, te kiraka n te uuote, te tia koroboki n tararua n te uuote, ao tabeman ake a kaoaki	Ka karaoaki ni katoa wiiki
Ana Bootaki Kometen te Nakoanibonga n te Uoote	Iangoi ana mwakuri te nakoanibonga. Ni kainnano-akina, tarakin mwakuri ake a na mena iaon ana akenta te kauntira, maroroakanan mwakuri ni warebea aika a karabaki, bairean reirei n te mweenga ao katabeaki n te reirei ni kakawari.	Bitiobiki, te kiraka n te uuote, te tia koroboki n tararua n te uuote, te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata, te beretitenti n aia kooram unimwaane, te tia kairiiri n te uuote mition, ao te beretitenti irouia Kairake n ateinimwaane; te beretitenti n te Bootaki n Aine a na kona ni kaoaki bwa a na roko ni kainnanoakiia ni maroroakan mwakuri ni warebea aika a karabaki ao ni bairea reirei te mweenga ao mwioko n te reirei ni kakawari	N Tainako
Aia boowi kauntiran te Uoote	Bairei aanga ni kakorakoraia n tatabeman ao utu. Bairean mwakuri ni warebea ni itera n tamnei ao rabwata, te mwakuri ni mitinare, kaokibwai, kamarurung, te mwakuri n te tembora ao rongorongan te utu, ao anga reirein ao n reiakina te euangkerio. Rinanoan ao bairean burokuraem ao waaki ni kakukurei.	Te bitiobiriki; te kiraka n te uuote; te tia koroboki n tararua n te uuote, te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata; te beretitenti n aia kooram unimwaane; te tia kairiiri n ana mition te uuote; Bootaki n Aine, Kairake n ateinimwaane, Kairake n ataeinaire, Moanrinan, ao beretitenti n Reirei n Taabati; ao tabeman ake a kaoaki	N Tainako (ni katoa namwakaina)
Ana Bootaki te Komete ni Bitiobiriki Ibukiia Kairake	Katebenakoi kainnanoia rorонrikirake n te uuote. Bairei aanga n tobwai kainnano, buokia rorонrikirake ni mai- uakina bannan te Ekaretia, ao ni kaungaia irakin bootaki ao ana waaki ni kakukurei te Ekaretia. Bairei aia waaki ni kakukurei rorонrikirake.	Bitiobiriki, temanna ana tia ibuobuoki te bitiobi n aia kooram ibonga, beretitenti n aia kooram taan reirei ao kaain te rikan, beretitenti irouia Kairake n ataeinaire, beretitenti irouia Kairake n ateinimwaane ao Kairake n ataeinaire, ao tabeman (n aron kauntira n kooram ao beretitentii n te kiraati) ngkana a kaoaki	Ni katoa namwakaina
Bootakin Aia Komete Kairake n Ikawai aika a Tuai iein n te Uoote	Rekomente aanga ni buokia kairake ni ikawai ake a tuai iein ni irii te mwakuri ni ibuobuoki ao waaki ni kairiiri. Katebenakoa ao iraorao ma kairake ni ikawai ake a tuai iein ake aki batu ni marurung.	Te kauntira n te bitiobiriki, te bootaki n Aine ao kauntira n aia kooram unimwaane ake a mwiokoaki nakoia kairake ake a tuai iein, taan kairiiri irouia kairake ake a tuai iein, ao te taanga are e weteaki bwa taan anga taeka ni ibuobuoki nakoia kairake ni ikawai ake a tuai iein	Ni kainnanoana

Tiata n ana Bootaki te Uoote (reitana)

Bootaki	Bukina	Kaaina	Tain Karaoana
Bootakin Tararuakia Mitinare	Baireia mitinare, kawakinan bwaai, ao kamarurungan aia mwakuri mitinare ake a bwanin aia tai ao membwa n te uoote.	Te tia kairiiri n ana mition te uoote, mitinaren te uoote, ao mitinare ake a bwanin aia tai (ngkana a tauraoi)	Ni katoa tai

Tiata n ana Bootaki te Titeiki

Bootaki	Bukina	Kaaina	Taina
Ana Maungatabu te Titeiki	Kakorakoran te onimaki ao te koaua, n anga kaetietin te euangkerio, ao ni kairi ana mwakuri te titeiki.	Mataniwi ni Kabuta ke Aono n te Itingaun (ngkana e mwikoaki), titeiki Beretitentii, ao membwa ni kabane n te titeiki	Uatai ni katoa ririki
Ana bootaki te nakoanibonga ni kabuta n te titeiki	Reireiniia ao ni kaungaia kaain te nakoanibonga ao ni kairii mwakuri n te nakoanibonga n te titeiki.	Ni kabane kaain te nakoanibonga, unimwaane aika tauraoi, ao kairake n ataeini-mwaane ake a tuai katabuaki n aia ririki te nakoanibonga ae te Aaron inanon te titeiki	Te taina ni katoa ririki
Bootakin te titeiki n te waaki ni kairiiri n te nakoanibonga	Reireiniia taan kairiiri n te nakoanibonga tabeia, kari-kirakea aia konabwai, ao ni kamarurunga aia onimaki.	Titeiki Beretitentii; kauntira ae rietaata, kiraka n te titeiki (ao te kauoman ni kiraka ngkana e kainnanoaki); bi-tiobiriki, kiraka ni uoote (ao kauoman ni kiraka ngkana e kainnanoaki); taan koroboki n tararua n te uoote; taan kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata, taan ibuobuoki, ao taan koroboki; beretitentii ao taan koroboki aia kooram unimwaane; taan kairiiri n te uoote mition; beretitentii irouwia Kairake n Ataeini-mwaane n te uoote (ao taan koroboki ao taan ibuobuoki n anga taeka ni ibuobuoki ngkana a kainnanoaki); ao tabeman ake a kaoaki	Teniuia te tai n te ririki (uatai ni irekereke ma ana maungatabu te titeiki)
Bootakin aia kooram ibonga aika rietaata n te titeiki	Kairan mwakuri n te kooram ao n reireiniia membwa n te kooram n tabeia.	Ni kabane ibonga aika rietaata n te titeiki (e aki karoaki n te mwakoro)	Ti te taina ni katoa ririki
Bootakin te titeiki Beretitentii	Rinanoi, bairei, ao ni iangoi rongorongo ake a roota te titeiki.	Titeiki Beretitentii, kiraka n te titeiki, tia koroboki n tararua n te titeiki, ao tabeman ake a kaoaki	Ni Katoatai
Bootakin ana komete n tararua te nakoanibonga n te titeiki (bootakin te kauntira ae rietaata)	Karekei kaetieti, anga ribooti, kaira te mwakuri, ao ikotaki n anga reirei.	Titeiki beretitentii, kauntira ae rietaata, kiraka n te titeiki, tia koroboki n tararua n te titeiki, ao tabeman ake a kaoaki	Uatai n te namwakaina, ngkana e kona

Tiata n ana Bootaki te Titeiki (reitana)

Bootaki	Bukina	Kaaina	Taina
Bootakin te kauntira n te titeiki	Karekei kaetieti, ikitaki n anga reirei, anga ribooti, kaira te mwakuri, ao.kairii baireanana burokuraem ao ana waaki ni kakukurei te titeiki.	Titeiki Beretitentii, kauntira ae rietaata; kiraka n te titeiki, tia koroboki n tararua n te titeiki; Aia Bootaki n Aine n te titeiki, Kairake n Ataeinimwaane, Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, ao beretitenti n Reirei n Taabati; ao tabeman ake a kaoaki	Uoua nakon aua te tai n te ririki ngkana e kainnanoaki
Bootaki ma bitiobiriki	Reireiniia bitiobiriki, rinanoi kaetieti, ao ikitaki n reirei.	Titeiki Beretitentii, bitiobiriki, kiraka n te titeiki, ao tia koroboki n tararua n te titeiki	Teuana nakon aua te tai n te ririki ngkana e kainnanoaki
Te Nakoanibonga ae te Aar-on n te Titeiki-bootakin aia komete Kairake n Ataeinaine	Bairean waaki ni kakukurei ake a boutokaki man te titeiki ibukia kairake n ataeinimwaane ao kairake n ataeinaine.	Te kauntira n te titeiki Bere-titentii, kauntira aika rietaata ake a mwiokoaki nakoia Kairake n Ataeinimwaane ao Kairake n Ataeinaine, te beretitentii ao tia koroboki irouia Kairake n Ataeinimwaane n te titeiki, beretitentii ao tia koroboki irouia Kairake n Ataeinaine n te titeiki, ao rorongrikirake ao tabeman ake a kaoaki	Ngkana e kainnanoaki
Aia Bootaki Bitiobi n te Titeiki n te Kauntira ni Warebea	Karekei kaetieti n rongorongan te warebea Kaaibi-bitakin iango ao taneaiai. Rinanoan butin te anganano n te aki mamamatam, kainnanoan te warebea, ao ana ibuobuoki te warebea. Katerean taai aika kakawaki n te mwakuri ibukia koraki ake a karekei ibuobuoki. Katerean oin reken te warebea n te tabo ni maeka. Rinanoi karaoakin ana warebea te Ekaretia. Barongakin taabe n te warebea.	Ni kabane bitiobi ao beretitenti ni mwaanga inanon te titeiki (te beretitenti n te titeiki e na rinea temanna te bitiobi bwa te tia babaire); te beretitenti n te titeiki n taai tabetai); taan rabakau n te warebea ngkana a kainnanoaki	E nakon Teniua namwakaina
Bootakin te titeiki n te waaki ni kairiiri n rabwata ni ibuobuoki (ibukia Aia Bootaki Aine, Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, ao Reirei n Taabati)	Reireiniia taan kairiiri n ana rabwata ni ibuobuoki te uoote tabeia, reireiniia te anga reirei ao aaro n te waaki ni kairiiri, kakorakoran aia onimaki, ao n tibwauai iango.	Te membwa n te titeiki Beretitentii (ngkana e kainnanoaki); te kauntira ae rietaata ke ni mwiokoaki nakon te bootaki n te rabwa ni ibuobuoki; beretitenti ao tia koroboki n ana bootaki ni ibuobuoki te titeiki; beretitentii ao taan koroboki n ana bootaki ni ibuobuoki te uoote, taan reirei, ao taan anga taeka ni ibuobuoki (ngkana a kainnanoaki); membwa n te bitiobiriki ake a mwiokoaki nakon te bootaki ni ibuobuoki (ngkana a kainnanoaki)	Te taina ni katoa ririki ibukin bootaki nako, ke uatai n ana kariaia te beretitenti n te titeiki (taraa 18.3.11)

Bootaki	Bukina	Kaaina	Taina
Bootakin aia Komete Kairake ni Ikawai ake a Tuai iein n te Titeiki	Taekinan kainnanoia kairake ni ikawai ake a tuai iein n te titeiki. Karekean taai aika kakawaki ibukia kairake ni ikawai ake a tuai iein ni ikotaki ibukin te mwakuri n ibuobuoki, ao ni iraorao itinanikun aia uuote. Kakoaua bwa aia komete kairake ni ikawai ake a tuai iein n te uuote a bon mwakuri raoi inanon uuote ake a kateaki iai.	Te kauntira n te titeiki Beretentii, te kauntira ae rietaata are e mwiokoaki nakoia kairake n ikawai ake a tuai iein, te membwa n te beretentii n aia Bootaki Aine n te titeiki, taan anga taeka ni ibuobuoki irouia kairake n ikawai ake a tuai iein n te titeiki, taan kairiiri irouia kairake n ikawai ake a tuai iein n te uuote (ngkana e kainnanoaki) ke tabeman kairake n ikawai ake a tuaai iein n te titeiki	Ngkana e kainnanoaki
Bootakin aia Komete ni Ikawai ake a Tuai iein n te Titeiki	Taekinan kainnanoia n ikawai ake a tuai iein n te titeiki. Ngkana e kainnanoaki, karekean taai aika kakawaki ibukia ikawai ake a tuai iein n ikotaki ibukin te mwakuri n ibuobuoki, reiakinan te euangkerio, ao te iraorao itinakun aia uuote.	Te kauntira n te titeiki Beretentii, te kauntira ae rietaata, te membwa n te beretentii n Aia Bootaki Aine n te titeiki, ao tabeman ikawai ake a tuai iein	Ngkana e kainnanoaki

Tain Bootaki n te Taabati

Baire 1

70 te miniti.	Bootakin te toa		
10 te miniti.	Motirawa		
40 te miniti.	Reirei n Taabati		
10 te miniti.	Motirawa		
50 te miniti.	Te waaki ni kaukuki ni bootakin te nakoanibonga ni kabuta n te uoote	Waaki ni kaukuki	Waaki ni kaukuki
	Nakoanibonga ae te Merekitereka	Te Nakoanibonga ae te Aaron	Bootaki n Aine
			Kairake n Ataeinaine

3 te aoa

Tain raoi taian bureiki imarenan bootaki e bon kai bitaki ni kaineti ma kainnanon te tabo.

Baire 2

50 te miniti.	Waaki ni kaukuki ni bootakin te nakoanibonga ni kabuta n te uoote	Waaki ni kaukuki	Waaki ni kaukuki	Moanrinan (ikotaki ma te netiari) Taraa 11.4.1 ibukin bwarabwarana.	
	Nakoanibonga ae te Merekitereka	Te Nakoanibonga ae te Aaron	Bootaki n Aine		
10 te miniti.	Motirawa				
40 te miniti.	Reirei n Taabati				
10 te miniti.	Motirawa				
70 te miniti.	Bootakin te toa				

3 te aoa

Tain raoi te motirawa imarenan bootaki e bon kaabitaki ni kaineti ma kainnanon te tabo.

Riaoan Tain te Bootaki ibukia iunite ma Taetae aika Kakakokoro

Ngkana uoua iunite ake kaaina a taetae n taetae aika kakaokoro a bootaki n te kateitei ae ti teuana, e na bon raoiroi ibukia ataei ao roronrikirake bwa a na ikotaki ni kaea te kiraati. Ibukin te katooto, ngkana te uoote ae taetae n te Ingiriti ao te mwaanga ae taetae n Tibein abootaki n te kateitei ae ti arona, ataein te Moanrinan n te mwaanga are e taetae n Tibein e kona n ikotaki ma te Moanrinan n te Uoote are e taetae n Ingiriti. Te roronrikirake n te mwaanga are taetae n Tibein e kona n ikotaki ma te reirei n Taabati, te nakoanibonga ae te Aaron, ao aia kiraati Kairake n Ataeinaine n te uoote are taetae n Ingiriti.

Roronrikirake man te mwaanga are taetae n Tibein a kona naba n ikotaki ma te uoote are taetae n Ingiriti ibukin te reitaki. Ataei a kona n ikotaki ma te uoote are e taetae n Ingiriti ibukin te Kabu n tikauti ao boong ni kakakukurei.

Kamanenaan te baire aio e tangira a na kariaia te beretitenti n te titeiki. Imwin karekean ana

kariaia, te bitiobiriki ao te beretitentii n te mwaanga a bootaki ma te nakoanibonga ao taan kairiirin rabwata n ibuobuoki ni bon aia iunite ni ukori kaotakiia ao te ibuobuoki ni waakinan te baire.

Te bitiobiriki ao te beretitentii n te mwaanga a na kaitibo naba n ikotaki ni iangoiia bwa antai membwa man tatabeua iunite ake a riai ni weteaki ni beku inanon taian bootaki. Taan kairiiri a na marooroakina naba weteakiia taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Aaron ao aia kiraati Kairake n Ataeinaine. Imwin tian waakinan te baire, taan kairiiri n te nakoanibonga a reitinako ni bo bootakia ni barongai aia mwakuri ao tobwai tabeaianga.

Temanna te tia tei man te bitiobiriki ao temanna man te beretitentii n te mwaanga a na roko n aia bootaki komete ibukia roronrikirake n te bitiobiriki.

Ni waakinan te baire aio, taain bootaki ibukin uoua te iunite e kainnanoa kakiribwebweana n aron are oti n te tiata inano. Te tiata e kaota te uoote ae e nako moa, ma te mwaanga e kona ni waaki moa n onea mwiina.

Uoote	Mwaanga
Bootakin te toa	Te mwaanga e na waaki 80 te miniti imwin te uoote
Reirei n Taabati	Reirei n Taabati (ronrikirake a na ikotaki ma kiraati n te uoote)
Te Nakoanibonga Bootaki n Aine Kairake n Ataeinimwaane	Nakoanibonga (kairake n ataeinimwaane a na ikotaki ma ana kooram te uoote) Bootaki n Aine Kairake n ataeinaine (ikotaki ma kairake n ataeinaine n te uoote)
Te uoote e na toki 80 te miniti imwain te mwaanga	Bootakin te toa

19. Nakoa inanon te Ekaretia

19.1	Bairean Are e na Weteaki	172
19.1.1	Kainibaire ni Kabuta	172
19.1.2	Taiān Rekomente ao Kariaia ibukin Nakoa.....	172
19.1.3	Nakoa n te Titeiki	173
19.1.4	Nakoa n te Uoote	173
19.1.5	Nakoa n aia Kooram Unimwaane ao aia Kurubu Ibonga aika Rietaata	173
19.2	Kananauakan Tain te Nakoa	173
19.3	Kamatoakiia membwa n te Kateibai n Nakoa inanon te Ekaretia	173
19.4	Anganakiia Aotibitia te Nakoa ao Taan Reirei	174
19.5	Kamotirawaia Membwa man Nakoaia n te Ekaretia	174
19.6	Weteaia, Katabuaia, ao Anganakiia te Nakoa Bitiobi	174
	Tiata n Nakoa	175
	Nakoa n te Titeiki	176
	Nakoa n te Nakoanibonga ae te Merekiterka	177
	Nakoa n te Nakoanibonga ae te Aaron n te Uoote	178
	Nakoa n te Nakoanibonga ae te Aaron inanon Mwaanga n te Titeiki	179
	Nakoa n te Uoote	179
	Nakoa n te Mwaanga inanon taian titeiki	181
	Nakoa n te Mition	182
	Nakoa n te Mwakoro	182
	Nakoa n aia Kooram Unimwaane inanon Mwaanga ao Mition	183
	Nakoa n te Nakoanibonga ae te Aaron ni Mwaanga inanon taian Mition	183
	Nakoa n te Mwaanga inanon taian Mition	184
	Weteakin te Kurubu ni Ibuobuoki irouia Membwa n te Taanga ni buaka	184

19. Nakoa inanon te Ekaretia

Te mwakoro aio e anga rongorongo ibukin wewete ao kamotirawakiia membwa ni beku inanon te Ekaretia. Te Tiata n Nakoa iaon iteraniba 159–66 e kardinani wewete ake a tia n rineaki ao ni katurua bwa antai ae rekomente te aomata, antai ae kariaia te rekomente, antai ae katabua te aomata, ao antai ae wetea ao ni kamatoa te aomata. Nakoa iaon te tiata a kanoaki ni kaineti nakon kainnanoana ngkana a tauraoi membwa.

19.1 Bairean Are e na Weteaki

19.1.1 Kainibaire ni Kabuta

Te aomataa e riai ni weteaki ibukin te Atua ni beku inanon te Ekaretia (taraa Taikan te Onimaki 1:5). Taan kairiiri a na ukora ana kairiiri te Tamnei n iangoan antai are e na weteaki. A na iangoa aron kororaoina are e na bae ni tangiraki ibukin te wewete. A na iangoa naba aron te membwa ke aron ana utu. Nakoa n tatabeua a riai ni mabiao iai aomata ake e beku te aba ibukia, te membwa, ao kain te utu.

Engae ngke mwakuri n ibuobuoki n taian wewete n te Ekaretia e tangira te anganano n akea boona, e raia n aki karekea te kangaanga ni korakoran te membwa ni kakoroi nanon tabena n ana utu ke n ana mwakuri (taraa 17.2.1). Imwain weteakin te aomaat ae ea tia n iein nakon te katabeaki are kainnanoa te kabaeaki n te tai, taan kairiiri n te Ekaretia a na iangoa te bwai ae na riki man te wewete nakon te mare ao te utu.

Ngkana e kona ni karaoaki, te membwa e na weteaki ni beku n ti teuana te wewete, irarikin tabena bwa te tia reirei n te mweenga ke te tia reirei ni kakawari.

Taan kairiiri a na kawakin rongorongo ibukin wewete ake a iangoaki ao kaotinakon bwaai aika kainaki. Bon ti temanna are tangiria n ataia, n aron te beretitenti n te rabwata n ibuobuoki are e tararua te aomata, a na kaongoaki imwain kaotakin te aomata ibukin kamatoakin te rinerine. Te aomata are tia n iangoaki ibukin te wewete e na aki kaongoaki ni karokoa e otinako te wewete.

Ngkana te wewete e na kaanauaki iroun ke iaan ana kaetieti te beretitenti n te titeiki, te bitiobi e riai ni marooro n iangoa kororaoin te membwa ao te utu, te mwakuri ao aron ana mwakuri n ibuobuoki te Ekaretia. Te titeiki Beretitentii e na tuanga te kauntira ae rietaata imwina bwa e na kamatoa te moti ni wetea te aomata, ngkana e riai ni kaineti ma te Tiata n Nakoa.

Ngkana te kairake n ataeinimwaane ke te kairake n ataeinaine are na weteaki nakon te mwakuri n te Ekaretia, te membwa n te bitiobiriki e na karekea te kariaia mairouia kaaro ke taan tararua imwain kaotinakoan te wewete.

Taan kairiiri a na kaanaua te wewete n te Ekaretia ti imwin (1) rinna bwa kain te aro te aomata e tauraoi n te uoote ao n tia ni karauaki n rinanoaki iroun te bitiobi ke (2) te bitiobi e a tia n reitaki ma ana bitiobi te membwa are mai mwaina ni baireia bwa te membwa e bon tau arona ibukin te wewete ao ni kamatoa koauana bwa rinna n te aro ke ana rekooti teuanne ke neienne e aki mena iai rongorongo tatabeua ke taeka ibukin kaitaran ana boaaki n te Ekaretia.

Taan rairaki aika boou a riai ni bon anganaki te wewete ae katauaki ke ni beku n te tai ae waetata n te tabe teuana. Tabeman membwa aika boou a na bae n tauraoi ibukin wewete n te tai naba are a bwabetitoaki ao ni kamatoaki. Tabeman a na kainnanoui taabe aika beebeete ake na buukiia ni katauraoia ni karekei wewete. Te membwa n te bitiobiriki e na intawiuniia taan rairaki aika boou imwain weteakia bwa ana reireiniia ataei ke rororrikirake.

Aomata ake tiaki membwa te Ekaretia a na kona ni weteaki nakon tatabeua mwakuri, n aron te tia katanga te aokan, te tia orotai, te kauoman n tia kairiiri n te Tikauti. Ma e ngae n anne, a riai ni aki weteaki n anga te reirei ke mwakuri ni babaire ke taan kairiiri n te katangitang n te Moanrinan. Te iango ni weteaki nake tiaki membwa nakon tatabeua mwakuri e aki karaoki bwa na kabaneaki membwa, ake bon akea weteakiia.

19.1.2 Taian Rekomente ao Kariaia ibukin Nakoa

Te Tiata n Nakoa e na kaotia bwa antai ae karaaoi taian rekomente ibukin wewete n tatabeua nako ao antai ae e anga te kariaia. N tatabeua keiti, taan kairiiri n te nakoanibonga ao rabwata n ibuobuoki a na butiaki ni karaaoi taian rekomente nakoia aia titeiki Beretitentii ke bitiobiriki. A riai ni karaaoa te tabe aio ma te tataro mwaaka, n atai bwa a na kona ni karekea te kairiiri mairoun te Uea bwa antai are a na rekomente. Ma engae n anne, a na riai ni uringnga bwa te kabanea n tabe ni karekean te kaotioti bwa antai ae na weteaki e mena iroun te titeiki Beretitentii ke te bitiobiriki.

Beretitenti n titeiki ao bitiobi a riai ni karaau n riananon te rekomente n tatabeua nako, ni kina

bwa e a tia ni iangoaki inanon te tataro mwaka. Ngkana e kainnanoaki, a na bubuti teuana riki te rekomente.

19.1.3 Nakoa inanon te Titeiki

Te beretitenti n te titeiki e na tararua weteakin te membwa are na beku ni mwatin wewete n te titeiki, n aro are kaotaki n te Tiata n Nakoa.

19.1.4 Nakoa n te Uoote

Te titeiki Beretitentii e na rekomente te tari ni weteakina ke ni kamotirawana bwa te bitiobi (taraa 19.6). Te beretitenti n te titeiki e na tararua naba te wewete ibukia kauntira n te bitobiriki, kiraka n te uoote, kauoman ni kiraka n te uoote, ao taan koroboki n tararua n te uoote. Te bitiobi e na tararui tabeua wewete inanon te uoote, n aron are kaotaki n te Tiata n Nakoa.

19.1.5 Nakoa n aia Kooram Unimwaane ao aia Kurubu Ibonga ake a Rietaata

Te beretitenti n te titeiki e na tararua te wewete ibukia beretitenti n aia kooram unimwaane ao aia kauntira ao taan kairiiri n aia kurubu ibonga ake a rietaata ao aia tia ibuobuoki, n aron are kaotaki n te Tiata n Nakoa.

Te beretitenti n aia kooram unimwaane ao te tia kairiiri n aia kurubu ibonga ake a rietaata a na tararua ana wewete te kooram ke taan koroboki n te kurubu ao taan reirei. Ana kariaia te bitiobi e bon kainnanoaki imwain are a na weteakia taari nakon mwakuri aikai.

19.2 Kananaukan Tain te Nakoa

Te Tiata n Nakoa e katerea bwa antai ae na kananauaki nakoana n tatabemaniaa. Imwain ka-rekean te kabanea ni kariaia ae riai, te tia kairiiri are kariaiakaki e na karaoa ana intawiu ni bairea ana kakaonimaki ao nanona te membwa ni kani beku. Ngkana e kariaia te membwa, te tia kairiiri e na kanaua te wewete. Te tia kairiiri e na kaoa buun te aomata are e a tia ni mare bwa e na roko ao n anga te boutoka ngkana e kanauaki te wewete.

Te ti kairiiri e na kananaua te wewete n te Ekaretia ma ni kabwarabwara bukina, kakawakina, ao tabena. E na kaunga te membwa ni ukora Tamnein te Uea ni kakoroa bukin te wewete. E na tuanga te membwa aran te aomata are teuanne ke neienne are na mwioko irouna ao ni katuruturua kainnanoan boutokakia taan kairiiri. Ngkana e kainnanoaki, e na katerei bootaki are riai n roko iai te aomata ao ni kabwarabwarai bwaai n reirei ake a tauraoi. E na katerei tabeaianga aika onoti ke

kakaewenako n te wewete ao ni kaoa te membwa bwa e na tabeki titiraki ibukina.

Taan kairiiri a na kokoaua bwa te katei n aro-aro are a karababa iai te wewete e bon kaineti ma katabuakin arona. Nakoa a riai ni karababaki ni karinean kakawakina, ao n te aroaroa ae riai, ma tiaki n te katei ae aki riai.

19.3 Kamatoakiia membwa n te Kateibai n Nakoa n te Ekaretia

Membwa ake a weteaki nakon nakoa aika batin te Ekaretia a riai ni karekea te kamatoa n te kateibai imwain are a karaoa te beku. Te Tiata n Nakoa e kaotia bwa e kainnanoaki te kamatoa n te kateibai ao tera te bootaki n taromauri are e riai n anganaki. Te tia kairiiri are e tararua te wewete, ke te aobitia n te nakoanibonga are anganna te kariaiakaki, e na kaota te aomata nakoia kaain te taromauri ibukin te kaotinako ni boutoka.

Te aomata are karaoa te boutoka e na kata-noata moa are na motirawa man te nakoia ao ni butia membwa n anga kaotan te kaitau ibukin ana mwakuri n buobuoki te aomata (taraa 19.5 ibukin te taetae ae katauaki).

Ngkana e kaotaki te aomata ibukin te kama-toa n te kateibai, te aobitia n te nakoanibonga are kariaiakaki e na tuanga teuanne ke neienne bwa e na teirake. Te aobitia e na kangai:

“[Te ara] e a tia ni weteaki n [te nakoia], ao ti iangoia bwa teuiae [ke neiei] e na boutokaaki. Koraki ake a kariaia a kona ni karaoia ni katean baia. [Tataninga teutana ibukin te kamatoa n te kateibai] Ake a kaitaraa, ngkana iai, a kona ni kaotia. [Tataninga teutana ni kariaia ibukin kitarakin te rinerine, ngkana iai.]”

Te aomata are e na kaotaki e riai n iira te bo-utoka n rinerine. Ngkana e raka iaon temanna te aomata ae e na kaotaki, a na bon boutokaki n te kurubu.

Ngkana te membwa ae tamaroa aroarona ea nga kaitaran te rinerine ngkana e kaotaki temanna bwa e na boutokaki, te aobitia n tararua ke te aobitia n te nakoanibonga are mwiokoaki e na uaia ni marooro te membwa are e kaitara n onoti imwin te bootaki. Te aobitia e na baireia bwa kitarakin te rinerine e boboto iaon ataibwai bwa te aomata are e kaotaki e bure n te aroaro are e riai n aki kataua teuanne ke neienne ni beku n te nakoa. Kitaran rinerine mairouia ake tiaki membwa a na bon aki butimwaeaki.

Ngkana, bwa e na aki iraki, ae aki batin ni kakaraoaki, aobitia aika boou n te titeiki a na moana aia mwakuri ni ibuobuoki imwaain ana maungatabu

te titeiki are imwina ke n ana bootaki te nakoanibonga ni kabuta n te titeiki are a bon taneiai ni boutokaki iai, a riai ni boutokaki ni bootakin te toa n uoote ke mwaanga n te titeiki. Boutoka aikai a riai ni kauarerekeaki. Membwa n te titeiki Beretitentii ke kaain te kauntira ae rietaata a na kaoti boutoka.

19.4 Anganakiia te Nakoa Autibitia ao Taan Reirei

Membwa ake a weteaki nakon nakoa aika batin te Ekaretia a riai ni kaokoroaki imwain waikanan te beku. Te Tiata n Nakoa e kaotia bwa antai ae kariaiakaki ni karaoa te kamatoa. A kaokoroaki moa Beretitenti imwaiia aia kauntira.

Iaan ana kaetieti te tia tararua ae kariaiakaki, temanna ke uoman kaain te nakoanibonga ae te merekitereka a na kaaina te kamatoa, n ikotaki ma te tama ke te buumwaane ae kororaoi arona (taraa 20.1.2). Taari aikai a na katokai baia ni kabebete iaon atun te aomata. Imwiina kaain te nakoanibonga e na mwakuri bwa te bwana.

1. Wetea te aomata ni bwaninin aran teuanne ke neienne.
2. Taekinna bwa e bon mwakuri man te kariaiakaki n te Nakoanibonga ae te Merekitereka.
3. Kaokoroan te aomata nakon te aobiti ae riai inanon te titeiki, uoote, kooram, kurubu n ibonga ake a rietaata, ke kiraati.
4. Anga taian kiing ngkana e bon riai karekeana iroun te aomata anne. (Inanon taian titeiki ao uoote, bon tii taian beretitenti n titeiki, bitiobi, beretitenti n te kooram aika ana karekei kiingin te beretitentii ngkana a kaokoroaki Boton *te taeka* e riai n aki kabonganaki ngkana a anganaki nakoia kauntira, kauntira ake a rietaata, taan kairiiri n aia kurubu ibonga ake a rietaata, beretitenti n te bootaki ni ibuobuoki, taan ibuobuoki n ana kooram n ibonga te bitiobi, ao taan reirei inanon te bootaki).
5. Anga taeka ni kakabwaia n aron ana kairiiri te Tamnei.
6. Kainna n aran Iesu Kristo.

Te kaokoroaki bon te tai ae kakawaki n anga te kakabwaia. Anga reirei ao kaetieti aika katabwananaki a bon kanakoaki ngkana e reireiaki teuanne ke neienne tabena ma tiaki n tain kaokoroana.

Te kaokoroaki e riai n aki kanauaki nakon te bootaki ae e barongaaki raoi. E bon aki riai ni karaoaki te tataro, kaotan koaua, ke te kaetieti ngkana iai temanna ae kaokoroaki.

19.5 Kamotirawaia Membwa man Nakoa n te Ekaretia

Kamotirawa man wewete n te Ekaretia a riai n roko man te kaotioti, ma ti ngkana te aomata e bita ana tabo ni maeka e riai karaoaki ngkanne te kamotirawa ke ngkana te wewete bon ti ibukin maanin te tai ae onoti, n aron te mwakuri ni mitinare ae bwanin taina.

Kamotirawa man tiaain wewete n te Ekaretia a karaoaki n te kariaiakaki ae ti te arona ma are e kanaui wewete. Ni kaotinakoan te kamotirawa, te tia kairiiri are kariaiakaki e na kaitibo ma te membwa n tii ngaia, ni kaongoa teuanne ke neienne te kamotirawa ao ni kaota te kakaitau ibukin te mwakuri ni ibuobuoki. Te tia kairiiri e na butia te aomata ni kaoki booki ake a kamanenaki ngkai n te aro a na kona n anganaki te tia onea mwina. Ti koraki ake a na riai n ataia aika na kaongoaki te kamotirawa imwain are katanoataki nakoia aomata.

Kain te taromauri ake a boutoka te aomata a na anga te kaotinano ni karabwarabwa ngkana e motirawa te aomata. Te aobitia n te nakoanibonga ae kariaiakaki e na kangai:

“[Te ara]are e atia ni kamotirawa bwa [nakoia], ti uotiarake bwa teuae [ke neiei] e na anganaki te kaotinano ni kaitau ibukin ana mwakuri n ibuokibuki teuae [ke neiei]. Koraki ake a kan kaoti na noia ni kakaitau a kona ni kaotia n te kateibwai.” Ake te kaotinano ni kaitara ae na karaoaki.

Ngkana te beretitenti, bitiobi, te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata e kamotirawaki, kauntira ke taan ibuobuoki a na kamotirawa n akea baireakiia. Tabeman ake iai nakoia n tebootaki, n aroia kiraaka, taan koroboki, ao taan reirei, a na aki kamotirawaki n akea baireaia.

19.6 Weteaia, Katabuakiia, ao Anganakiia te Nakoa Bitiobi

Te titeiki Beretitentii e na rekomenta taari ni weteakiia ke ni kamotirawakiia bwa bitiobi. Kaetieti a mena n te booma ae boou Ibukin te Rekomente ibukin te Bitiobi. E tauraoi te booma aio n taian n iunite ake a kamanenai ana tiaobutuea te Ekaretia ni kawakin rekooti. N iunite tabeua e tauraoi man te aobiti ni babaire are mwiokoaki.

Ngkana e rekomenta te aomata bwa e na beku bwa te bitiobi, te titeiki Beretitentii e na karaui n tarai reirei ake a kaotaki inanon 1 Timoteo 3:2–7. E bon aki riai te anainano n rekomenta ke karaoan te kamatebwai ibuakoia membwa n te uoote n iangoia bwa antai ae e na kona ni iangoaki ibukin te wewete ni beku bwa te bitiobi.

Imwain are e na itawiunaki te bitiobi ae boou, weteaki, kaokoroaki, ke ni kaokoroaki, ana rekomente e bon riai ni kariaiakaki iroun te Moan Beretitentii. Te beretitenti n te titeiki e na karababa te wewete imwin karekean te kariaia n te koroboki mairoun te Moan Beretitentii Ma te kariaiakaki aio, te beretitenti n te titeiki e na katabua ao ni kaokoroaki naba te bitiobi imwin tiaia membwa n te uoote n anga aia kamatoa n te kateibai. Ana kariaia te Moan Beretitentii e bon kainnanoaki naba imwain are na kamotirawaki te bitiobi iroun te beretitenti n te titeiki. Te beretitenti n te titeiki e na aki mwiokoi taabe aikai nakon te kauntira.

Ngkana te mwaane are e weteaki bwa te bitiobi tiaki te ibonga ae rietaata, te beretitenti n te titeiki e na kakoaua bwa teuanne e na katabuaki bwa te ibonga ae rietaata imwain katabuakina bwa te bitiobi. Ngkana te mwaane e a tia ni katabuaki bwa te bitiobi mai mwaina, e na bon ti kainnanoa kaokoroakina bwa te bitiobi n te uoote.

Imwin are e a tia ni kariaia te Moan Beretitentii te rekomente nakon te mwaane ni beku bwa te bitiobi, a na kariaia te beretitenti n te titeiki, te Itingaun te Aono, ke te mataniwi ni kabuta ni

katabua teuanne ao ni kamatoa. Te aobitia n te nakoanibonga ae kariaiakaki.

1. Wetea te mwaane n arana ae bwanin.
2. Taekinna bwa ngaia e mwakuri n te kariaiakaki n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.
3. Katabua te mwaane bwa te bitiobi (ngkana e tuai katabuaki mai mwaina).
4. Kamatoa teuanne bwa e na tararua te uoote ao riki bwa te beretitenti n te Nakoanibonga ae te Aaron ao aia kooram ibonga, katuruturua tabena ibukin te Nakoanibonga ae te Aaron ao ibukia kairake n ataeinaine n te uoote.
5. Ni katoka iaon teuanne kiing ni kabane, inaomata, mwaaka, ao te kariaiakaki n te aobiti ae te bitiobi, n taekina taben te bitiobi ae onoti bwa tia moti ae kinaaki iaon Iteraera ao bwa te tia tararua irouia ibonga aika rietaata n te uoote.
6. Anga taekan te kakabwaia n aron ana kairiiri n te Tamnei.
7. Kainna n aran Iesu Kristo.

Tiata n Nakoa

Nakoa n te Titeiki

Te Taibora ae imwina e karini rinanin nakoa n te titeiki ake a rineaki. Ibukin wewete ao aro n ibuobuoki riki tabeua, tarai mwakoro n te aeniboki aei ake a kaineti ma ngaa. Nakoa a kanoaki ni kaineti nakon te kainnano ao tauraoia membwa.

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaki (N Te Kateibwai) Iroun ¹	Weteaki ao Kaokoroaki Iroun
Beretitenti n te Titeiki	Mataniwi ni Kabuta ke Itinagun n te Aono are mwiokoaki	Mataniwi ni Kabuta ke te Itinagun n te Aono are mwiokoaki	Membwa n ana maungatabu te titeiki	Te Mataniwi ni Kabuta ke Itingaun n te Aono are mwiokoaki
Kauntira n te titeiki Beretitentii	Titeiki Beretitenti n titeiki	Mataniwi ni Kabuta ke Itingaun te Aono are mwiokoaki, ke te reta mairoun te Moan Beretitentii	Membwa n ana maungatabu te titeiki ke n ana bootaki te nakoanibonga ni kabuta n te titeiki	Te Mataniwi ni Kabuta ke te Itingaun te Aono, ke te beretitenti n te titeiki ma te kariaia ae koreaki mairoun te Moan Beretitentii
Kiraka n te titeiki	Titeiki Beretitentii	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa inanon ana maungatabu te titeiki ke n ana bootaki te nakoanibonga ni kabuta n te titeiki	Te Beretitenti n te titeiki
Kiraka n ibuobuoki n te titeiki	Titeiki Beretitentii	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa inanon ana maungatabu te titeiki ke ana bootaki ni kabuta te titeiki n te nakoanibonga	Te Beretitenti n te titeiki ke te kauntira ae mwiokoaki

Nakoa n te Titeiki (reitana)

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaki (N Te Kateibwai) Iroun ¹	Weteaki ao Kaokoroaki Iroun
Tia koroboki n tararua n te titeiki	Titeiki Beretitenti	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n ana maungatabu te titeiki ke ana bootaki ni kabuta te nakoanibonga n te titeiki	Te Beretitenti n te titeiki ke te kauntira are mwiokoaki
Kauntira aika rietaata	Titeiki Beretitentii	Titeiki Beretitentii ao kauntira ae rietaata	Membwa n ana maungatabu te titeiki ke ana bootaki te nakoanibonga n te titeiki ae tabangaki.	Te Beretitenti n te titeiki ke te kauntira ae mwiokoaki
Tamanuea n te titeiki	Titeiki Beretitentii	Te Kooram n te Tengaun ma Uoman	Membwa n ana maungatabu te titeiki ke ana bootaki ni kabuta te nakoanibonga n te titeiki	Te membwa n te Moan Beretitentii ke nake Tengaun ma uoman, te beretitenti n te titeiki ma te kariaia ae koreaki mairoun Aia Kooran nake Tengaun ma Uoman
Tamanuea n te titeiki are e a tia ni katabuaki ma e a tia ni mangga mwaing nakon te titeiki teuana	Titeiki Beretitentii are e a tia ni mwaing nako iai	Aia Kooram nake Tengaun ma Uoman	Membwa n ana maungatabu te titeiki ke ana bootaki ni kabuta te nakoanibonga n te titeiki	E na aki katabuaki ke ni kaokoroaki ngkana e moana ana mwakuri n te titeiki ae boou.
Beretitenti ni bootaki n te titeiki (Kairake n Ataenimwaane, Bootaki n Aine, Kairake n Ataeinaine, Moanrinan, ao Reirei n Taabati)	Titeiki Beretitentii (ni marooro ma te kauntira n te nakoanibonga ae rietaata are mwiokoaki)	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n ana maungatabu te titeiki	Te Beretitenti n te titeiki ke te kauntira ae rietaata
Kauntira inanon ana bootaki ni ibuobuoki te Titeiki Beretitentii, taan koroboki, ao taan kairiiri n rabwata n ibuobuoki tabeua	Beretitenti n ana rabwata n buobuoki te titeiki (ni marooro ma te kauntira ae rietaata are mwiokoaki)	Titeiki beretitenti ao kauntira ae rietaata	Membwa inanon ana maungatabu te titeiki	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira ae rietaata are mwiokoaki
Te tia tei n titeiki ibukin biitiko batiriti (kauntira ae rietaata)	Mwiokoaki iroun te titeiki Beretitentii; aki weteaki, boutokaki, ke ni kaokoroaki.			
Tia babaire ni kometen ana waaki ni kakukurei te titeiki (kauntira ae rietaata)	Mwiokoaki iroun te titeiki Beretitentii, aki weteaki, boutokaki, ke ni kaokoroaki.			
Tarekita ao te kauomana n tarekita n rongorongon te utu ngkoaa	Titeiki Beretitentii	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n ana maungatabu te titeiki	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki ke te kauntira ae rietaata

Nakoa n te Titeiki (reitana)

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaki (N Te Kateibwai) Iroun ¹	Weteaki ao Kaokoroaki Iroun
Tarekita n te intekiti ao te kauoman n tarekita.	Titeiki Beretitentii	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n ana maungatabu te titeiki	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki ke te kauntira ae rietaata
Tia babaire n ana anene te titeiki	Te tia ibuobuoki n ana anene te titeiki (kauntira ae rietaata)	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n ana maungatabu te titeiki	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki ke te kauntira ae rietaata
Ana oteta te titeiki	Tia babaire n aia komete n oteta n te titeiki (kauntira ae rietaata n te Titeiki Beretitentii)	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Aki kamatoaki	Te Beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki ²
Stake welfare specialists (including stake employment specialist)	Te titeiki Beretitentii	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Aki boutokaki	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira ae e mwiokoaki ke te kauntira ae rietaata ²
Tieminari n te titeiki ao taan reirei n te intititute	Bitiobi (e na marooro ma taan mwakuri n te tieminari ao te intititute)	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n ana maungatabu te titeiki	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki ke te kauntira ae rietaata

¹ Ngkana, bwa e na aki iraki, aobitia aika boou n te titeiki a riai ni moana aia mwakuri n ibuobuoki imwain ana maungatabu te titeiki ke ana bootaki ni kabuta te titeiki n te nakoanibonga are a bon riai ni boutokaki iai, ana boutokaki ni bootakin taian uoote ao mwaanga n te titeiki 19.3).

² Te beretitenti n tetiteiki e na iangoia bwa membwa aikai e na weteaki ni beku n nakoa aikai ana riai ni kaokoroaki.

Nakoa n te Nakoanibonga ae te Merekitereka

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Beretitenti n te titeki n aia kooram ibonga aika rietaata (Titeiki Beretitentii)	Taraa "Nakoa n te Titeiki" iteraniba 159			
Te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata n te uoote	Titeiki Beretitentii (ni maroro ma te bitiobi)	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n te kurubu	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki
Taan ibuobuoki nakan te tia kairiiri n aia kurubu ibonga aika rietaata n te uoote	Te tia kairiiri n te kurubu (ni maroro ma te bitiobi)	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n te kurubu	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki ke te kauntira ae rietaata
Beretitenti n aia kooram Unimwaane	Titeiki Beretitentii (ni maroro ma te bitiobi)	Titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n te kurubu	Te beretitenti n te Titeiki
Kauntira inanon te beretitenti n aia kooram unimwaane	Te beretitenti n te kooram (ni maroro ma te bitiobi)	Te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n te kooram	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki ke te kauntira ae rietaata

Nakoa n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka (reitana)

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Taan koroboki ao taan reirei n aia kurubu ibonga aika rietata ao aia kooram unimwaane	Te tia kairiiri n te kurubu ao te beretitenti n te kooram (ni maroro ma te bitiobi ao taan ibuobuoki nakon aia kurubu ibonga aika rietata ke kauntira nakon te beretitenti n aia kooram unimwaane)	Bitiobi	Membwa n te kurubu ke te kooram	Te tia kairiiri n te kurubu ke te tia ibuobuoki ae mwiokoaki; beretitenti n te kooram ke te kauntira ae e mwiokoaki
Taan reirei n te mweenga	Te reirei n te mweenga bon te tabe n te nakoa n ibonga irouia unimwaane ke ibonga aika rietata. Ni bon arona, taari aika <i>mwiokoaki</i> bwa taan reirei n te mweenga irouia taan kairiiri n te kooram ke te kurubu, iaan ana kaetieti te bitiobi. A bon aki weteaki, boutokaki, ke ni kaokoroaki.			

Nakoa n te Nakoanibonga ae te Aaron inanon Uoote

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Te beretitenti n aia kooram ibonga (bitiobi)	Taraa "Nakoa n te Uoote," iteraniba 162.			
Taan ibuobuoki nakon te beretitenti n aia kooram ibonga	Bitiobi (beretitenti n aia kooram ibonga)	Bitiobiriki	Membwa n te kooram	Bitiobi
Te beretitenti n aia kooram taan reirei ao rikan	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te kooram	Weteaki iroun te bitiobi ke te kauntira are mwiokoaki, ni kaokoroaki iroun te bitiobi
Kauntira inanon aia kooram beretitenti taan reirei ao rikan ao taan koroboki n te kooram	Beretitenti n te kooram	Bitiobiriki	Membwa n te kooram	Bitiobi ke te kauntira ae mwiokoaki
Te tia anga taeka ni ibuobuoki n aia kooram ibonga (beretitenti irouia Kairake n Ataeinimwaane n te uoote)	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi
Taan anga taeka ni ibuobuoki n aia kooram taan reirei ao rikan (kauntira n aia beretitenti Kairake n Ataeinimwaane n te uoote)	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te Uoote	Bitiobi ke te kautira ae mwiokoaki
Taan reirei n te mweenga	Te reirei n te mweenga bon te tabe n te nakoa n ibonga irouia taan reirei ao ibonga. Ni bon arona taari aikai ana <i>mwiokoaki</i> bwa taan reirei iroun te bitiobiriki. Aki weteaki, boutokaki, ke ni kamatoaki.			

Nakoa n te Nakoanibonga ae te Aaron inanon Mwaanga n te Titeiki

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Beretitenti n aia kooram ibonga (beretitenti n te mwaanga, are e mwakuri bwa te beretitenti n aia kooram ibonga)	Te titeiki Beretitentii	Te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n te mwaanga	Te beretitenti n te titeiki
Nakoa tabeua n te Nakoanibonga ae te Aaron	Taraa "Nakoa n te Nakoanibonga n taian Uoote," iteraniba 161–62, n onea mwiin <i>Te beretitenti n te mwaanga ibukin te bitiobi ao te mwaanga ibukin te uoote</i>			

Nakoa n te Uoote

Te tiata are imwiina a mena inanona rinarin nakoa n te uoote ake a tia n rineaki. Ibukin wewete ao mwakuri n ibuobuoki, tarai mwakoro n tatabeua inanon te aenibooki aio. Nakoa a kanoaki ni kaineti ma kainanoakia ao n tauaraoia membwa.

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Bitiobi	Te titeiki Beretitentii	Te Moan Beretitenti ao te Kooram n Tegaun ma uoman	Membwa n te Uoote	Mataniwi ni Kabuta ke te Itingaun n te Aono, ke te beretitenti n te titeiki ma te kariaiakaki n te koroboki mairoun te Moan Beretitenti
Kauntira n te bitiobiriki	Bitiobi	Te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n te Uoote	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki
Kiraka n te uoote	Bitiobiriki	Te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n te uoote	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki
Kauoman ni kiraka n te uoote	Bitiobiriki	Te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n te uoote	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki ke te kauntira ae rietaata
Te tia koroboki ni babaire n te uoote	Bitiobiriki	Te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae rietaata	Membwa n te uoote	Te beretitenti n te titeiki ke te kauntira e mwiokoaki ke te kauntira ae rietaata
Tia kairiiri n te uoote mition	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi
Mitinare n te uoote	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae mwiokoaki
Te beretitenti n ana bootaki ni buobuoki (Kairake n Ataeini-mwaane, Bootaki n Aine, Moanrinan, Reirei n Taabati)	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi

Nakoa n te Uoote (reitana)

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Kauntira n aia beretitentii Kairake n Ataeinimwaane (taan anga taeka ni buobuoki n aia kooram taan reirei ao rikan), taan ibuobuoki n anga taeka ni buobuoki ao tia koroboki irouia Kairake n Ataeini-mwaane n te uoote	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae mwiokoaki
Kauntira ao taan koroboki n ana bootaki ni buobuoki te uoote (n aki kairaki Kairake n Ataeinimwaane)	Te Beretitenti n te bootaki n ibuobuoki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae mwiokoaki
Taan anga taeka ni buobuoki, ke taan reirei, tarekita n te anene, ao wewete inanon bootaki ni buobuoki n te uoote (n akea Kairake n Ataeinimwaane)	Te beretitentii n te bootaki n ibuobuoki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae mwiokoaki
Taan reirei ni kakawari n te Bootaki n Aine	Taari n te Bootaki n Aine ake a <i>mwiokoaki</i> bwa taan reirei ni kakawari iroun te beretitentii n te Bootaki n Aine, iaan ana kaetieti te bitiobi. A bon aki weteaki, boutokaki ke ni kaokoroaki.			
Tia reirei n te tiem-nari n te katauraoi ibukin te Tembora	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae e mwiokoaki.
Te beretitenti n aia kiraati Kairake n Ataeinaine	Bitiobiriki (ni maroro ma aia beretitentii Kairake n Ataeinaine)	Bitiobiriki	Membwa n te kiraati	Bitiobi ke te kautira ae mwiokoaki
Kauntira n aia beretitentii ni kiraati Kairake n Ataeinaine ao taan koroboki n te kiraati	Te beretitenti n te kiraati	Bitiobiriki	Membwa n te kiraati	Bitiobi ke te kauntira ae e mwiokoaki
Tia babaire n ana bootaki n anene te uoote	Te tia anga taeka ni ibuobuoki n ana bootaki n anene te uoote (membwa n te bitiobiriki)	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae e mwiokoaki

Nakoa n te Uoote (reitana)

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Boutokaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Te tarekita n ana bootaki n anene te uoote, te tia aokan ke te tia biano n te uoote, te tarekita ao te tia katangtang n ana kuaea te uoote, ao te beretitenti n ana kuaea te uoote	Te tia babaire n ana bootaki ni katangtang te uoote	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae e mwiokoaki
Tarekita n ana anene te nakoanibonga ao te tia biano ke te tia aokan	Te tia kairiiri n ana anene te uoote (membwa n te bitiobiriki)	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira are e mwiokoaki
Te tia kawakini booki n te uoote	Te beretitenti n te Reirei n Taabati	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae e mwiokoaki
Te tia ibuobuoki ni kawakini boki n te uoote	Te beretitenti n te Reirei n Taabati	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira are e mwiokoaki
Te tia ibuobuoki n rongorongan te utu	Bitiobiriki (ni maroro ma te tia kairiiri n te kurubu irouwia ibonga ake a rietaata)	Bitiobiriki	Membwa n te Uoote	Bitiobi ke te kauntira are e mwiokoaki
Te tia (taan) kairiiri irouwia kairake ni ikawai aika tuai ien n te uoote	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te Uoote	Bitiobi ke te kauntira ae e mwiokoaki
Te tia tei ibukin ana maekatin te uoote	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae e mwiokoaki ¹
Ana tia rabakau te uoote n te kamweengaraoi (ni ikotaki ma ana tia rabakau te uoote n te mwakuri)	Bitiobiriki	Bitiobiriki	Membwa n te uoote	Bitiobi ke te kauntira ae e mwiokoaki ¹

¹ Te bitiobi e na iangoia ngkana membwa ake a weteaki ni beku inanon mwakuri aikai a riai ni kaokoroaki.

Nakoa n te Mwaanga inanon taian Titeiki

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Kamatoaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Te beretitenti n te mwaanga	Te titeiki Beretitentii	Te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae e rietaata	Membwa n te mwaanga	Te beretitenti n te titeiki
Mwakuri tabeua n te mwaanga	Taraa "Mwakuri n te Uoote," iteraniba 162–64, n oneamwin te beretitenti n te mwaanga ibukin te bitiobi ao te mwaanga ibukin uoote.			

Nakoa n te Mition

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki iroun	Kamatoaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Te beretitenti n te mition	Mataniwi ni Kabuta ke Itingaun n Aono	Te Moan Beretitentii ao Kooram n Tengaun ma Uoman	Aki kamatoaki	Membwa n te Moan Beretitentii ke aia Kooram Tengaun ma Uoman
Kauntira inanon te beretitentii n te mition	Te beretitenti n te Mition	Te beretitentii n Aono ke te membwa n te Beretitentii n te Itingaun	Kamatoaki n ana maungatabu te mwakoro inanon mwakoro ni kabane	Membwa n te Beretitentii n Aono ke te Beretitentii n te Itingaun, ke te beretitenti n te mition iaan aia kaetieti
Kiraaka n te mition ao te tia koroboki n tararua n te mition	Te beretitenti n te Mition	Te beretitentii n te mition	Kamatoaki n ana maungatabu te mwakoro inanon mwakoro ni kabane	Te beretitenti n te Mition
Taian beretitentii ni bootaki n ibuobuoki n te mition a na bon aki rekomente. Ngkana te beretitenti n te mition e namakinna bwa taan kairiiri n ana bootaki ni ibuobuoki te mwaanga a kainnanoa te kataneiai mairouia taan kairiiri aika a mwaatai ni ibuobuoki, e na kona ni mwiokoia tabeman bwa a na anga te kataneiai.				

Nakoa n te Mwakoro

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Kamatoaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Te beretitenti n te mwakoro	Te beretitenti n te mition	Te beretitentii n te Aono ke te membwa n te Beretitentii n te Itingaun	Membwa inanon ana kaoniburenti te mwakoro	Te beretitenti n te mition
Kauntira inanon te beretitentii n te mwakoro	Te beretitenti n te mwakoro	Te beretitentii n te Mition	Membwa inanon ana maungatabu te mwakoro ke bootakin te nakoanibonga ni kabuta n te mwakoro	Te beretitenti n te mition ke te kauntira are e mwiokoaki
Taraa "Mwakuri n te Titeiki," iteraniba 159–60, n oneamwin te beretitenti n te mwakoro ibukin te beretitenti n te titeiki ao te mwakoro ibukin te titeiki.				

Nakoa n aia Kooram Unimwaane inanon Mwaanga ao Mition

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Kamatoaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Te beretitenti n aia kooram unimwaane	Te beretitentii n te mition ke beretitentii n te mwakoro	Te beretitentii n te mition ke, ngkana e kariaiakaki iroun te beretitenti n te mition, te beretitentii n te mwakoro	Membwa n te kooram	Te beretitenti n te mition ke, ngkana e mwiokoaki, te beretitenti n te mwakoro
Kauntira n aia kooram ni beretitentii unimwaane	Te beretitenti n te kooram (ni maro-roona ma te beretitenti n te mwaanga)	Te beretitentii n te mition ke, ngkana e kariaiakaki iroun te beretitenti n te mition, te beretitentii n te mwakoro	Membwa n te kooram	Te beretitenti n te mition ke, ngkana e mwiokoaki, te beretitenti ke temanna te aobitia n te nakoanibonga
Tia koroboki ao te tia(taan) reirei n aia kooram unimwaane	Te beretitenti n te kooram (ni maro-roona ma te beretitenti n te mwaanga ao kauntira nakon te beretitenti n te kooram)	Te beretitenti n te mwaanga ao te beretitentii n te kooram	Membwa n te kooram	Te beretitenti n te kooram ke te kauntira ae e mwiokoaki
Taan reirei n te mweenga	Reirei n te mweenga bon te tabe n te nakoanibonga irouia unimwaane. Ibukin anne, taari aikai a namwiokoaki bwa taan reirei n te mweenga irouia unimwanen te kooram ni beretitentii, iaan ana kaetietei te beretitenti n te mwaanga. A bon aki weteaki, kamatoaki, ke ni kaokoroaki			

Nakoa n te Nakoanibonga ae te Aaron ni mwaanga inanon taian mition

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Kamatoaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Te beretitenti n aia kooram Ibonga (te beretitenti n te mwaanga, are e na mwa-kuri bwa te beretitenti n aia kooram ibonga)	Te beretitentii n te mition ke te beretitentii n te mwakoro	Te beretitentii n te mition	Membwa n te mwaanga	Te beretitenti n te mition ke, ngkana e mwiokoaki, te beretitenti n te mwakoro
Ana mwakuri tabeua te Nakoanibonga ae te Aaron	Taraa "Mwakuri n te Nakoanibonga ae Aaron inanon taian Uoote," iteraniba 161–62, n onea mwiin te beretitenti n te mwaanga ibukin te bitiobi ao te mwaanga ibukin te uoote.			

Nakoa n te Mwaanga inanon taian mition

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaikaki iroun	Kamatoaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Te beretitenti n te mwaanga	Te Mition beretitentii ke mwakoro beretitentii	Te Mition Beretitentii	Membwa n te mwaanga	Te beretitenti n te mition ke, ngkana e mwiokoaki, te beretitenti n te mwakoro
Kauntira inanon te beretitentii n te mwaanga	Te beretitenti n te mwaanga	Te beretitentii n te mition ke, ngkana e kariaiakaki iroun te beretitenti n te mition, te beretitentii n te mwakoro	Membwa n te mwakoro	Te beretitenti n te mition ke, ngkana e mwiokoaki, temanna irouwia ana kauntira, te beretitenti n te mwakoro, ke temanna irouwia ana kauntira te beretitenti n te mwakoro
Te kiraaka n te mwaanga, te tia ibuobuoki ni kiraaka, ao te tia koroboki n tararu.	Te beretitentii n te Mwaanga	Te beretitentii n te mition ke, ngkana e kariaiakaki iroun te beretitenti n te mition, te beretitentii n te mwakoro	Membwa n te mwaanga	Te beretitenti n te mwakoro ke te aobiti n te nakoanibonga are e mwiokoia
Taan kairiiri irouwia taan ibuobuoki n te mwaanga ao mwkuri riki tabeua	Taraa "Mwakuri n te Uoote," iteraniba 162–64, n oneamwin <i>te beretitenti n te mwaanga ibukin te bitiobi ao te mwaanga ibukin te uoote</i> .			

Weteakin te Kurubu ni Ibuobuoki irouwia Membwa n te Taanga ni Buaka

Aobiti	Rekomente Iroun	Kariaiakaki Iroun	Kamatoaki Iroun	Weteaki ao Ni Kaokoroaki Iroun
Te tia kairiiri n aia kurubu membwa ni ibuobuoki	Te titeiki Beretitentii ke te beretitentii n te mition	Te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae riestaata ke te beretitentii n te mition	Membwa n te kurubu	Te beretitenti n te titeiki ke te beretitenti n te mition, ngkana e riai ¹
Taan ibuobuoki nakon te tia kairiiri n aia kurubu membwa n ibuobuoki	Te tia kairiiri n te kurubu	Te titeiki Beretitentii ao te kauntira ae e riestaata ke te beretitentii n te mition	Membwa n te kurubu	Te beretitenti n te titeiki ke te beretitenti n te mition ke te tia kairiiri n te nakoanibonga temanna ma irouwia ae e na mwiokoaki ¹

¹ Ni nnen te boobuaka ke te aono ae e tionako, e na bon aki beebeete nakon te beretitenti n te titeiki ke te mition beretitentii ni weteia ao ni kaokoroia taan kairiiri ao taan ibuobuoki n aia kurubu membwa ni ibuobuoki. Kaetieti ake a kamanenaaki ibukin baikai a kaotaki inanon *Aeniboki 1*, 10.5.

20. Otenanti ao Kakabwaia n te Nakoanibonga

20.1	Kaetieti ni Kabuta	186	20.4	Te Toa	191
20.1.1	Irakin Otenanti ao Kakabwaia	186	20.4.1	Kainibaire ni Kabuta.....	191
20.1.2	Te Kororaoi n Irii Otenanti ke Kakabwaia.....	186	20.4.2	Katauraoan te Toa	192
20.1.3	Karaoakin Otenanti ke Kakabwaia n te Uoote Teuana	187	20.4.3	Kakabwaian ao Kabutakin te Toa	192
20.1.4	Karaokin Otenanti iroun ao ibukia Aomata Ake Aki Toamau.....	187	20.4.4	Te Toa ibukia Membwa Ake Aki Kona n Roko	192
20.1.5	Rairakin Otenanti ao Kakabwaia	187	20.5	Katabuan te Bwaa	192
20.1.6	Kaetieti ibukin Karaoakin Otenanti ao Kakabwaia.....	187	20.6	Kakabwaian te Aoraki	193
20.2	Aranakia ao Kakabwaiakia Ataei	187	20.6.1	Kainibaire ni Kabuta.....	193
20.2.1	Kainibaire ni Kabuta.....	187	20.6.2	Kabiribiri ma te Bwaa	193
20.2.2	Kaetieti ibukin Aranakin ao Kakabwaian te tei.....	187	20.6.3	Kamatoakin te Kabiribiri	193
20.2.3	Rekooti ao Beeba ni Kariaia n te Kakabwaia.....	188	20.7	Anganakin te Nakoanibonga ao Katabuana nakon te Nakoa	193
20.3	Te Bwabetito ao te Kamatoaki	188	20.7.1	Kaetieti ibukin Karaoakin te Katabu	193
20.3.1	Ataei Ake Membwa n aia Rekooti	188	20.7.2	Te Rekooti n te Katabu ao n te Beeba ni Kariaiakaki	194
20.3.2	Taan Rairaki	188	20.8	Ana Kakabwaia te Tama ao Kakabwaia riki tabeua ni Karaunano ao Taeka ni Ibuobuoki	194
20.3.3	Intawiu n te Bwabetito ao te Kamatoaki	188	20.9	Katabuakin Ruanimate	195
20.3.4	Mwakuri ni Bwabetito	188	20.10	Kamatoakia Aobitia ao Taan Reirei	195
20.3.5	Te Tabo ni Bwabetito	189	20.11	Katabuakin taian Mweenga	195
20.3.6	Kunnikai ibukin te Bwabetito	189	20.12	Kakabwaia n tamanuea	195
20.3.7	Kakoauan te Bwabetito	190	20.12.1	Kainibaire ni Kabuta	195
20.3.8	Kaetieti ibukin Karaoakin te Bwabetito	190	20.12.2	Karekean te Kakabwaia n te Tamaniuea ..	195
20.3.9	Kamatoakin ana Bwaintangira te Tamnei ae raoiroi	190	20.12.3	Karekean Katootoon Kakabwaia n te Tamaniuea	195
20.3.10	Kaetieti ibukin Karaoakin te Kamatoaki	190			
20.3.11	Te Rekooti ao Beeba ni Kakoaua n te Bwabetito ao te Kamatoaki	190			

20. Otenanti ao Kakabwaia n te Nakoanibonga

Te mwakoro aio e Kaoti kaetieti ibukin karaokin otenanti ao kakabwaia n te nakoanibonga Beretiteti n te titeiki ao bitiobi a riai n atai kaetieti n te kaetieti n otenanti ake a kaotaki inanon *Aeni-boki 1*, mwakoro 16.

20.1 Kaetieti ni Kabuta

Te otenanti bon te mwakuri ae tabu, n aron te bwabetito are karaoaki n te kariaiakaki n te nakoanibonga Otenanti n te bwabetito, te kamatoaki, te katabuaki n te Nakoanibonga ae te Merekitereka (ibukia mwaane), te kariaiakaki n te tempora, te kabaeaki n te tempora a bon riai ibukin te karietataki ibukia aomata ake a bukinaki Aikai aranaki bwa otenanti ni kamaiu Ngkai bon mwakoron otenanti ni kamaiu n tatabeua, te tia karekea e na karaoa an berita ae tabu ma te Atua.

Karaoakin otenanti ni kamaiu e kainnnanoa te kariaiakaki mairoun te tia kairiiri n te nakoanibonga are taua taian kiing aika katauaki ke are mwakuri iaan ana kaetieti te aomata are taui kiing akanne. Te kariaiakaki naba anne e kainanoaki ibukin aranakin ao kakabwaian te tei, katabuan te ruanimate, te anga te kakabwaia n te tamaniuea ao katauraokina, kakabwaia, ao kabutan te toa. Kaain te Nakoanibonga ana katabua te bwaa, katabua te aoraki, anga ana kakabwaia te tama, anga taian kakabwaia ni karaunano ao taeka n reirei n aki karekea moa te kariaiakaki mairon te tia kairiiri n te Nakoanibonga.

Taari ake a karaoi taian otenanti ao kakabwaia a riai ni katauraoia ni mauakina te kororaoi ao ni kataia ni kairaki n te Tamnei ae Raoiroi. A riai ni karaoi otenanti n tatabeua ke ni kakabwaia n te aro ae riai, ni kokoaua raoi bwa a karaoaki nanon bwaai aika imwina:

1. E riai ni karaoaki n aran Iesu Kristo.
2. E riai ni karaoaki n te kariaiakaki n te nakoanibonga.
3. E ana riai ni karaoaki ni wakinana aika eti, n aron taekana ake a katauaki ke ni katabuakin te bwaa.
4. E riai ni kariaiaki iroun te tia tararua ae kariaiakaki are mena irouna taian kiing ni koaua(n aron te bitiobi ke te beretiteti n te titeiki), ngkana e riai ni kaineti ma kaetieti n mwakoro aio.

Te tia kaiariri n te nakoanibonga are e tararua te otenanti ke kakabwaia e na kokoaua bwa

te aomata are e karaoa iai irouna te kariaiakaki n te nakoanibonga ae e katauaki, e tau ao n atai ao ni irii karaoakina raoi. Taan kairiiri ana ukori karaoakin te otenanti ke te kakabwaia n te aro ni karinerine ao n ana kairiiri te tamnei.

Ngkana a karaoaki otenanti ao kakabwaia ni bootakin te toa, e na kokoaua te bitiobi bwa a karaoaki raoi. N aki kamaamaea kaain te nakoanibonga, te bitiobi e na kaeti kairua ni karaurau ngkana bwaai aika kakawaki n te otenanti ke te kakabwaia a kairua.

Koraki ake a anga kakabwaia n te nakoanibonga ana taekini taeka n te kakabwaia ("Ngai[ke ngaira] kakabwaiako bwa . . .") e tamaroa riki nakon taekinan te tataro ("Tamara are IKarawa, taiaoka kakabwaia te aomata aei bwa . . .").

20.1.1 Irakin Otenati ao Kakabwaia

Ti taari ake a taua te nakoanibonga ae e katauaki ao ake a tau ni karaoa te otenati ke te kakabwaia ke n tei ni katoobibi. Koraki ake a kainna a bon kauarerekeaki mwaitia, ni ikotaki ma taan kairiiri n te nakoanibonga, kain te utu, ao ake iai irekerekeia n aroia taan reirei n te mweenga. Kaoakia kain te utu ae e mwaiti, raa, ao taan kairiiri n ibuobuoki n te otenanti ke te kakabwaia e bon aki kaungaaki. Ngkana e mwaiti aika a iria, e na kona n aki nakoraoi karaoana ao ni kararao man te tamnein te otenanti. Koraki ake a karaoa te otenanti ao ake a tararuia bon tii ngaia aika a kariaiakaki. Tabeman a anga te boutoka ao kama-toakin te tia taetae.

Ngkana a mwaiti taari aika a iri n te otenanti ke te kakabwaia, a na katokai baia te angatai ni kabebetea iaon atun te aomata (ke iaan te tee are e kakabwaiaaki) ao baiia te angamaing iaon angan te tari are ni maingina.

E ngae ngke e katauaki te mwaiti irouia taari ake ana tei n te mronron ngkana e karekea te otenanti ke te kakabwaia te aomata, membwa n te utu a bon kaoaki n roko.

Taan kairiiri a kaungaia taari aika a kororaoi ake a taua te nakoanibonga ni koaua ni karaaoi ao n irii otenanti ao kakabwaia ibukin taian membwa n aia utu.

20.1.2 Te Kororaoi n Irri Otenanti ke Kakabwaia

Bon ti kaain te Nakoanibonga ae te Merekitereka ae e kororaoi n taua te rekomente nakon te

tembora e na mwakuri bwa te tia taetae ni kamatoakin te aomata bwa te membwa n te Ekaretia, n anga te Nakoanibonga ae te Merekiteraka, katabuakin te aomata nakon te nakoa n te nakoanibonga anne, ke ni kamatoa te aomata anne ni beku n ana wewete te Ekaretia.

N aron ana kairiiri te Tamnei ao kaetieti n te barakuraba ae imwina, taian bitiobi ao beretitenti n te titeiki iai inaomataia ni kariaia kain te nakoanibonga are e aki tau n te tembora ni karaoa ke n irii n tabeua otenanti ao kakabwaia. Ma e ngae n anne, aobitia n tararua a riai n aki kariaia karaoakin aei ngkana kain te nakoanibonga iai ana bure aika a kakaiaki aika a tuai rinanoaki.

Te bitiobi e na kariaia te karo are e taua te Nakoanibonga ae te Merekiteraka n aranakin ao kakabwaiakin natina e ngae ngke te karo e aki tau n te tembora. N iterana teuana, te bitiobi e na kariaia te karo are te ibonga ke kain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ni bwabetitoa natina ke ni katabuia natina nakon taian nakoa n te Nakoanibonga ae te Aaron. Kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka n te aro naba aei e na kona n tei n te mronron ibukin kamatoakin natina, ibukin anganakina te Nakoanibonga ae te Merekiteraka iaon natina, ke kamatoakin buuna ke natina. Ma e ngae n anne, e aki kona ni mwakuri bwa te tia taetae.

20.1.3 Karaoakin Otenanti ke Kakabwaia n te Uoote Teuana

Ni mwakuri bwa te tia taetae n aranakin ao kakabwaiakin te tee, bwabetitoan ao kamatoakin te aomata, katabuakin te aomata nakon te aobiti n te nakoanibonga, ke ni katabuakin te ruanimate, kain te nakoanibonga are e mena itinanikun ana uoote e riai ni kaota ana beebea n rekomente n rin n te tembora nakon te mataniwi n tararua ke te boomwa ni Kariaiakaki ni Karaoa te Otenanti ae e tiaiakiki iroun te membwa n ana bitiobiriki.

20.1.4 Karaoakin Otenanti iroun ao ibukiia Aomata Ake Aki Toamau

Kaetieti ibukin karaoakin otenanti iroun ao ibukiia aomata ake aki toamau rabwataia a kaotaki inanon *Aeniboki 1, 16.1.8* ao *16.1.9*.

Kaetieti iaon rairakin otenanti ibukiia koraki ake a bonotaninga ke iai ae aki nakoraoi aia kakauongo, taraa *21.1.26* inanon te aeniboki aei.

20.1.5 Rairakin Otenanti ao Kakabwaia

Kaetieti ibukin rairakin otenanti ao kakabwaia a kaotaki inanon *Aeniboki 1, 16.1.2*.

20.1.6 Kaetieti ibukin Karaoakin Otenanti ao Kakabwaia

Taian koroboki aika imwina a kaoti kaetieti iaon karaoakin otenanti ao kakabwaia:

1. Te mwakoro aio n te aeniboki
2. *Bookinikairi n te Utu*, iteraniba 18–25
3. *Taabe ao Kakabwaia n te Nakoanibonga, Mwakoro B*, iteraniba 42–47

Kamanenakin koroboki aikai, taan kairiiri n te nakoanibonga a na reireinia taari aron karaoakin otenanti ao kakabwaia. Taan kairiiri a na kokoaua bwa kaain te nakoanibonga n tatabeman e na iai irouwia te *BookiniKairiiri n te Utu* ke *Taabe ao Kakabwaia n te Nakoanibonga, Mwakoro B*, bwa e na kona n iai irouna ana katoto ni kaetieti aikai.

Taan kairiiri a riai n aki kaotinakoi ke ni kamanenai koroboki tabeua ake a anga kaetieti ibukin otenanti, kakabwaia, ke taian tataro ngkana e aki kariaia te Moan Beretitentii koroboki akanne.

20.2 Aranakia ao Kakabwaiakia Ataei

20.2.1 Kainibaire ni Kabuta

“Ni kabane kain ana ekaretia Kristo a na kariaia natia nakoia unimwane imatan te ekaretia, ake a na katokai baia iaoia n aran Iesu Kristo, ao ni kakabwaiakia n arana” (*D&C 20:70*). Ni irakin nanon te kaotioti aio, ti kain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka aika a na iri n aranakia ao kakabwaiakia ataei. Taan kairiiri n te Nakoanibonga a riai ni kaongoia membwa te kaetieti aio imwain aranakia ao kakabwaiakia natia. Ngkai e kawakinaki aron tabun te kakabwaia, taan kairiiri a riai ni karaoi aia konaa aika a katauaki ni katinanikua te mama ke te tibanako nakoia tatabeman ke utu.

Ataei a riai n aranaki ao n kakabwaiaki inanon bootakin te akimamatam ao te bootaki ni kaoti koaua n te uoote ngkana kaaro bon membwa n te rekooti.

20.2.2 Kaetieti ibukin Aranakin ao Kakabwaiakia Teei

Ngkana e kakabwaiaki te ataei, kain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka a na ikotaki n te mronron ao ni kamenaki baiia iaan te ataei. Ngkana e kakabwaiaki te tei ae e a ikawai, taari a na katokai baiia ni kabebetei iaon atun te teei. Te aomata are a anga te kakabwaia:

1. Mwaneweaa aran Tamara are I Karawa.
2. Taekinna bwa te kakabwaia e karaoaki man te kariaiakaki n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.

3. Angan te teei arana.
4. Anga taekani kakabwaia n ana kairiiri te Tamnei.
5. Kainna n aran Iesu Kristo.

20.2.3 Rekooti ao Beeba ni Kariaia n te Kakabwaia

Imwain katabuan te teei, te kiraaka n te uoote e na katauraoa te Rekooti ni Kakabwaia kin te Teei. Imwin te kakabwaia, te kiraaka e na kakoaua bwa te boomwa aio e bon tia raoi, ao e na mwakuriia ke n tibwatibwaia ni kaineti nakon kaetieti ma te boomwa. Te kiraaka e na katauraoa naba te beebea ni kakoaua n te kakabwaia. Te bitiobi e na tiaina te beebea ni kakoaua, ao ngaia ke te kiraaka e na anga te beebea nakoia ana karo te teei ke taan tararua.

Ngkana e bungiaki te teei itinanikun te mare, te ara iaon te rekooti n te membwa ao te beebea ni kakoaua n te kakabwaia a riai ni boraoi ma te ara iaon te beebea ni bung ke n tauan mwiin te bung. Ngkana akea te beebea ni bung ke tauan mwiin te bung, aara aika a kariaiakaki n te katei a na kamanenaki.

20.3 Te Bwabetito ao te Kamatoaki

20.3.1 Ataei Ake Membwa n aia Rekooti

Iaan ana kaetieti te tia tararua ae kariaiakaki, ataei ake membwa n aia rekooti a riai ni bwabetitoaki ao ni kamatoaki ke mwin tian koron aia ririki ae waniua are katauaki. Aikai ataei ake aia rekooti n te membwa n te Ekaretia e a kaman iai.

Bitiobi ana anga te taratara ae onoti nakoia ataei ake 7-aia ririki n te uoote, ni kakoaua bwa aia karo, taan kairiiri ao tia reirei n te Moanrinan, taan reirei n te mweenga ana buokia ni katauraoa ibukin te bwabetito ao te kamatoaki. Taan kairiiri n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao te Bootaki n Aine naba a na kaungaia karo n reireinia ao ni katauraoa natia ibukin otenanti aikai. Ngkana a roko ataei ni 8 aia ririki, te bitiobi e na kakoaua raoi bwa a na kariaia te euangkerio ao ni bwabetitoaki ao ni kamatoaki.

20.3.2 Taan Rairaki

Taan rairaki a riai ni bwabetitoaki ao ni kamatoaki ngkana a tia ni kakoroi nanon bwaai aika kainanoaki ake a kaotaki inanon "Kaetieti n te Intawiu" inanon *Aeniboki 1, 16.3.3.*

Bwabetitoaia ake a rairaki a kananonaaki bwa bwabetitoaia (1) aomata ake 9 aia ririki ao ika-wai ake a tuai ni bwabetitoaki ao ni kamatoaki ao (2)ataei ake 8 aia ririki ake aia karo bon tiaki membwa ke a bwabetitoaki ao ni kamatoaki n te tai ae ti teuana ngkai ngaia ataei.

20.3.3 Intawiu n te Bwabetito ao n te Kamatoaki

Te bitiobi ke te kauntira are mwiokoaki e na kairi taian intawiu ibukin te bwabetito ao te kamatoaki irouia ataei ake 8 aia ririki ake tiaki membwa n aia rekooti ma iai temanna te karo ke te tia tararua ae bon te membwa.

Mitinare ake a bwanin aia tai ana intawiu ma taan rairaki (are kananoni inanon 20.3.2) ibukin te bwabetito ao te kamatoaki.

Kaetieti n te intawiu a kaotaki inanon *Aeniboki 1, 16.3.3.*

20.3.4 Mwakuri ni Bwabetito

Mwakuri ni bwabetito a riai ni beebeete, kimototo ao ni karaoaki n te tamnei Ni bon arona, taan kairiiri n te uoote ao te titeiki a na karaoa te mwakuri ni bwabetito ni katoa namwakaina ibukia ataei ake 8 aia ririki n te rekooti n te uoote ke te titeiki. Membwa a riai n aki bubuti aia tai ae onoti ke aia tai n tatabemania ke ni kabwarabwarakin kanoan te mwakuri ni bwabetito.

Aomata ake a kona ni kaoaki nakon te mwakuri ni bwabetito ao membwa n te utu, koraki tabeman, raa, taan kairiiri n te nakoanibonga, taan reirei n te kakawari, aobitia n te bootaki n ibuobuoki ao taan reirei ake ana mwakuri n te membwa ae boou, ao taan kakaei ake a reireinaki Membwa tabeman n te uoote a kona naba n roko.

Mwakuri ni bwabetito a riai n aki karekeaki taia n tairikin te Moanibong.

Mwakuri Ake e na Irekereke Ti Teuana te Uoote

Ibukia Ataei Ake Waniua aia Ririki n te Rekooti. Membwa n te bitiobiriki a na tararua te mwakuri ni bwabetito ibukia ataei ake 8 aia ririki n te rekooti ngkana e irekereke te mwakuri ma ti teuana te uoote.

Te membwa n te bitiobiriki e na tararuai bairean mwakuri ni bwabetito aikai. E na karaoa te mwakuri ke ni mwiokoa te tia kairiiri n te uoote mition bwa e na kairia. Taan kairiiri n te moanrinan ana ibuobuoki bairean taian mwakuri ian ana kaetieti te bitiobiriki.

Ibukia Taan Rairaki. Ngkana e kona ni karaoaki, te membwa n te bitiobiriki e na roko n te mwakuri ni bwabetito n tatabeua ibukia taan rairaki. Ngkana taian mwakuri e irekereke iai ti teuana te uoote, e na tararuaia ngkana e aki roko te membwa n te titeiki Beretitentii.

Iaan ana kaetieti te bitiobiriki, te tia kairiiri n te uoote mition e na mwakuri ma mitinare ake a bwanin aia tai ni bairei mwakuri ni bwabetito aikai. Te membwa n te bitiobiriki ke te tia kairiiri n

te uoote mition e na bon kaira te mwakuri. Ngkana aki tauraoi ni kairiiri n te uoote aikai, taan kairiiri irouia mitinare ake a bwanin aia tai n te mwakoro ke te tioun a na bairei ao ni kairi taan mwakuri ana kariaia te beretitenti n te mition.

Mwakuri Ake a Kairekerekei Uoote Aika a Raaka Iaon Teuana

Ibukia Ataei ake Waniua aia Ririki n te Rekooti. Te membwa n te Titeiki Beretitentii a na bon tararuai mwakuri ni bwabetito ibukia ataei ake 8 aia ririki n te rekooti ngkana e irekereke n taian mwakuri te uoote ae e raka iaon teuana. Ma e ngae n anne, te Titeiki Beretitentii e na kariaia te kauntira ae e rietata bwa e na tararua. Te membwa n te bitiobiriki man uoote n tatabeua nako ake a irekereke a riai n iri.

Te Titeiki Beretitentii e na mwiokoa te kauntira ae e rietata n tararua baireakin taian mwakuri ao ni kairii. Taan kairiiri n te moanrinan a na ibuobuoki ni bairei mwakuri aikai iaan ana kaetieti te aobitia n tararua.

Ibukia Taan Rairaki. Te membwa n te Titeiki Beretitentii e na bon tararuai mwakuri ni bwabetito ibukia taan rairaki ngkana e irekereke te uoote ae e raka iaon teuana n te mwakuri. Ma e ngae n anne, te Titeiki Beretitentii e na kariaia te kautira ae e rietata bwa e na tararua. Te membwa n te bitiobiriki man uoote tatabeua ake a irekereke a riai n roko.

Te Titeiki Beretitentii e na mwiokoa te kauntira ae e rietata ke te bitiobi bwa e na tararuai bairean mwakuri ni kairii.

Karekean Tain Mwakuri ni Bwabetito ibukia Taan Rairaki

Mwakuri ni bwabetito a riai ni karekeaki taia n te tai naba are e a tia ni kariaia te tia kakae bwa e na bwabetitoaki. Mwakuri a riai n aki kairemweaki rimwin te bong aio ngkana e aki tauraoi te aomata. Bwabetitoakia membwa n te utu a na aki taonaki bwa e na kona ni karekea te nakoanibonga te karo ni karaoa te mwakuri ni bwabetito bon ngaia.

Mwakuri ni bwabetito ibukia taan rairaki a riai n aki karekeaki taia iroun te tia kairiiri n te mition. Ngkana e karekeaki tain te mwakuri n te Tabati, e bon riai ni karaoaki n te tai are e na kauarerekea rotakin bootakin te Tabati ake a bon kakaraoaki.

Kanoan te Mwakuri ni Bwabetito

Te mwakuri ni bwabetito e na mena inanona:

1. Te anene ni kaukuki.
2. Te butimwaei ae e uarereke iroun te tia kairiiri n te nakoanibonga are e kaira te mwakuri.

3. Anenen te taromauri ao te tataro ni kaukuki.
4. Teuana ke uoua taetae aika a uarereke iaon botoniango n te euangkerio, n aron te bwabetito ao te Tamnei ae e Raoiroi.
5. Rineakin anene.
6. Karaoakin te bwabetito (taraa 20.3.8).
7. Te tai ni karinerine ngkai aomata ake a na ira te bwabetito a oneia nakon kunikai aika a mwau. E na kona n rin te kamataku teutana n te kattangitang ke anenean kunan taromauri aika a rang n ataaki ao kunan te Moanrinan. E na rin naba te maroro teutana iaon te euangkerio irouia mitinare ake a bwanin aia tai ibukia ake tiaki membwa ake a bae n roko.
8. Karaoakin te kamatoa (ibukia tii membwa n te rekooti ake 8 aia ririki, ngkana a aki kamatoaki ni bootakin te akimamatam ao kaotikoaua; taraa 20.3.9 ao 20.3.10).
9. Te tai ae e kakawaki ibukia taan rairaki aika a boou ni kaoti aia koaua, ngkana e kainanoaki.
10. Te kainin n te anene n taromauri ao te tataro.
11. Te kainin n te anene.

20.3.5 Te Tabo ni Bwabetito

Mitinare a na bairea kamanenakin te tabon ni bwabetito ma te tia tei ibukin te bitiobi ke ma te aomata temanna are katabeaki iroun te beretitenti n te titeiki. Karekean taain te tabo e na kariaia mitinare bwa a na bwabetito te taina n te wiki ke batiriki, ngkana e riai. Ma, a riai n aki kantaninga kamanenakin te ran ni bwabetiti n te tai ae aki riai. Akea te kabanemwane ae e na karaoaki ibukin kamanenan te ran ni bwabetito.

Te ikawai are e katabeaki e na riai n roko ngkana e kanoaki te tabo ni bwabetito ao n tiku ni karokoa akea kanoana ao ni kawakinaki. Te ran e na riai ni kanakoaki ao ni kaitiakaki n te tai naba are imwiin te mwakuri ni bwabetito ni katoatai. Tuan te mauri ae e riai ni karaoaki n te tai are iai te ran n te tabo ni bwabetito.

Ngkana e aki kamanenaki te ran ni bwabetito, mataroa ni kabane a riai ni kainaki ao n rokanaki.

Ngkana e aki tauraoi te ran ni bwabetito, te ran e na riai n raoiroi ni kamanenakina ibukin te bwabetito Te ran are aki katabuaki ibukin te bwabetito.

20.3.6 Kunnikai ibukin te Bwabetito

Te aomata are e karaoa te bwabtito ao te aomata are e bwabetitoaki a na bwainia n te kunikai ae mainaina are e aki tara nimmanii ngkana

e mwaimwai. Te aomata are entaute e na kunnikaina te kamente iaan te kunnikai aio ngkana e karaoa te bwabetito.

Iunite n taabo a riai ni iai kunnikain te bwabetito n tauraoi ao n n riai n aki kaboaki kamanenana. Te kunnikai aio e kaboaki ni mwanen te kataumwane. Te bitiobi e na butiia membwa bwa a na kaitiakia ao ni manga karaoa uruakin te kunnikai.

20.3.7 Kakoauan te Bwabetito

Uoman ibonga ke kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka a na kakoaua te bwabetito n tatabeua ni kakoaua bwa e karaoaki raoi. Te bwabetito e bon riai ni manga karaokaki ngkana taeka a bon aki taekinaki n aron are e kaotaki n Reirei ao Tuua 20:73 ke ngkana iteran rabwatan te aomata ke te kunnikai e aki bane ni mena iaan te ran.

20.3.8 Kaetietei ibukin Karaoakin te Bwabetito

Iaan ana kaetieti te tia tararua ae kariaiakaki, te ibonga ke kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka e na karaoa te otenanti ni bwabetito. Ni karaoakina, e na:

1. Tei inanon te ran ma te aomata are e na bwabetitoaki.
2. Taua tonotonon bain te aomata are n te angatai ni baina te maing (ibukin karaoakina ao te kamaiu); te aomata are e bwabetitoaki e na taua tonotonon bain kain te nakoanibonga ni baina te angamaing.
3. Tabeka baina te angatai ni katikuea.
4. Atonga baninin aran te aomata ao taekina, "N te kariaiakaki mairoun Iesu Kristo, I bwabetitoiko n aran te Tama, ao te Nati, ao te Tamnei ae Raoiroi. Amen" (D&C 20:73).
5. Ngkana e a tia n taua bwairina neienne ke teuanne ni baina are te atai (ibukin karaokina); imwina kaain te nakoanibonga e na kamena baina are te angatai i nukan te aomata ao ni kateboa te aomata ni kabanea ni ikotaki ma kunnikain te aomata.
6. Buoka te aomata ni kaotinakoa man te ran.

Bwabetitoia taan rairaki a bon kakaraoaki iroun kaain te nakoanibonga n te uoote ke temanna mairouia mitinare ake a reireina te aomata. Te tia rairaki e na bubuti naba te membwa temanna are e tau ni karaoa te bwabetito.

20.3.9 Kamatoakin ana Bwaintangira te Tamnei ae Raoiroi

Te aomata e na bon kamatoaki bwa te membwa n te Ekaretia ao ni karekea ana bwaintangira

te Tamnei ae Raoiroi imwin bwabetitoakina (taraa D&C 20:41). Te aomata e na riki bwa te membwa n te Ekaretia ti imwin taian otenanti n te bwabetito ao te kamatoaki ake a kaain n tia raoi ao n rekootinaki raoi (taraa Ioane 3:5; D&C 33:11).

Te bitiobi e taui taain kiing ibukin kamatoakiia membwa n te rekooti ake 8 aia ririki. Te beretitenti n te mition e taui kiing ibukin kamatoakiia taan rairaki. Ma, te bitiobi e tararua karaoakin te otenanti aio, bwa ibukin te membwa n te rekooti are 8 ana ririki ke tia rairaki. Te bitiobi e na kakoaua bwa e bon karaoaki naba imwin te bwabetito.

Te membwa n te rekooti are waniua ana ririki e na kona ni kamatoaki n tain te mwakuri ni bwabetito ke ni bootakin te toa n te uoote are a maeka iai, e tamaraoa riki ni bootakin te aki mamamatam ao kaotikoaua.

Taan rairaki a kamatoaki ni bootakin te toa n te uoote are a maeka iai, e tamaraoa riki n te Taabati imwin bwabetitoakia. Taan rairaki aki kamatoaki n tain te mwakuri ni bwabetito.

Bon ti temanna te membwa n te bitiobiriki ae e na iri n te otenanti aio. Ngkana unimwaane ni mitinare a tia n reireina te tia rairaki, te bitiobi e na kaoia bwa a na iri.

Te bitiobi e na aki karaoa te intawiu ae okoro ibukin te otenanti aio.

20.3.10 Kaetietei ibukin Karaoakin te Kamatoaki

Iaan ana kaetieti te bitiobiriki, temanna ke e mwaiti riki kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka e na iri n te kamatoa. A na katokai baia ni kabeebei iaon atun te aomata. Imwina te aomata are karaoa te otenanti:

1. E na atonga bwaninin aran te aomata.
2. E na taekina te otenanti are karaoaki n te kariaiakaki n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.
3. Kamatoan te aomata bwa te membwa n Ana Ekaretia Iesu Kristo Ibukia Aika Itiaki Ni Boong Aika Kaitira.
4. Kamanenai taeka "Karekea te Tamnei ae Raoiroi" (tiaki "karekea ana bwaintangira te Tamnei ae Raoiroi").
5. Anga taekan te kakabwaia n aron ana kairiiri te Tamnei.
6. Kainna n aran Iesu Kristo.

20.3.11 Te Rekooti ao Beeba ni kakoaua n te Bwabetito ao te Kamatoaki

Ngkana te bitiobi ke te kautira ae mwiokoaki e intawiu ma te teei ae 8 ana ririki, e na kanoa te Rekooti ibukin te Bwabetito ao te Kamatoaki

ni kaineti nakon kaetieti ma te booma. Imwin te bwabetito ao te kamatoaki, te kiraka n te uuote e na kamanena te rongorongo are iaon te Rekooti n te Bwabetito ao Kamatoaki ni karini bwaai aika boou n ana rekooti ni membwa te teei.

Ngkana te mitinare ae bwanin ana tai e intau ma kaain te bwabetito ae rairaki, e na katia raoi nikabane te Rekooti n te Bwabetito ao te Kamatoaki ma e na tiku rongorongan te kamatoaki. N tain te mwakuri ni bwabeito, taian mitinare a na anga te booma aio nakon te bitiobi ke temanna ana kauntira. Imwin te kamatoaki, te bitiobi ke te kiraaka n te uuote e na katia raoi rongorongan te kamatoaki. Imwina te kiraaka n te uuote e na kaoki uoua katooton te booma nakoia mitinare ake a bwanin aia tai. Mitinare a na kanakoa teuana te katooto nakon aobitin te mition ibukin karaoran te rekooti ibukin te membwa.

Katian raoi ao tibwatibwaan te Rekooti n te Bwabetito ao te Kamatoaki a bon riai ibukin karanan rongorongo aika boou ke karaoran te rekooti ibukin te membwa.

After the confirmation, the ward clerk prepares a baptism and confirmation certificate. Te bitiobi e na tiaina te beebe ni kakoaua, ao ngaia ke te kiraaka e na angan te membwa are e boou.

Aran te aomata n te tua, n aron are e nanonaki n tuan te tabo ke te katei, e riai n rekootinaki iaon te Rekooti n te Bwabetito ao te Kamatoaki ao te beebe ni kakoaua.

20.4 Te Toa

20.4.1 Kainibaire ni Kabuta

Membwa n te Ekaretia a na kaitibo n te Taabati n taromauria te Atua ao ni kana te toa (taraa D&C 20:75; 59:9). Inanon tain te otenanti ae tabu aio, a na katonga te kariki ao te ran ni kauringa ana anga karea te Tia Kamaiu n rabwatana ao raraana ao ni kaboua aia berita (taraa Mataio 26:26–28; Joseph Smith Translation, Mareko 14:20–25; Ruka 22:15–20; 3 Nibwaai 18; Moronai 6:6).

Iaan ana kaetieti te bitiobiriki, kaain te nakoanibonga a na katabua te toa ao ni kabutia nakoia membwa n te taromauri ni katoaa tain bootakin te toa. Kaain te Nakoanibonga ae te Aaron a bon kakaraoi taabe aikai. Iaan ana kaetitei te bitiobiriki, te beretitenti n aia kooram rikan e na iai ana tai ao tabena ni kaoia tabeman ni ibuobuoki ni kabuta te toa. Ngkana e aki tau mwaitia rikan, e na marooro ma membwa n te bitiobiriki ni iangoia bwa antai ae e na butiaki bwa e na ibuobuoki.

Ni bon arona, taan reirei ao ibonga n te Nakoanibonga ae te Aaron a riai ni kaoaki ni kabuta

te toa imwain kaoakiia kaain te Nakoanibonga ae te Merekiterka bwa a na karaoia. Ngkana e tau mwaitia kaain te Nakoanibonga ae te Aaron, kaain te Nakoanibonga ae te Merekiterka a na aki kaoaki ni katabua ao ni kabuta te toa ni bon tain karaoakina.

Ni kabane kaain te nakoanibonga ake a irii n te otenanti aio a riai n ataia bwa a mwakuri n onea mwin te Uea. Te bitiobiriki e na kaungaia kaain te nakoanibonga ni iangoa raoi ana Mwakuri ni kamaiu te Uea ngkana a katauraoa, kakabwaia, ao ni kabuta te toa. Te bitiobiriki e na kakoaua naba kaain te nakoanibonga a na bwaina te karienerine, te katei ae raoiroi ngkai iai tibwangaia n te otenanti aio.

Koraki ake a katabua ao ni kabuta te toa a riai ni kunnikainia raoi ao n taraa raoi ao ni itiaki Te kunnikai ke te bwai ni katamaroa e na aki katika te taratara nako ke te katika aia iango membwa n tain te toa. Taian neketai ao kabaraaki mainaina a bon rekomente ibukina bwa a bon karinea riki te otenanti Ma, bon tiaki bwaai aika a rangi ni kainnanoaki ibukia kaain te nakoanibonga ake a iria. E aki naba kainnanoaki bwa e na ti te arona tarakin te kunnikai ke tarakiia. Bitiobi a riai ni kabonganai mwaakaia ngkana a anga te kairiiri n aron aio nakoia kairake n ataenimwaane, n iangoa aron rekerekeia ma aia mwane ao mania n te Ekaretia.

Aron tabun te otenanti aio e na kakoroaki nanna n te mwamwannano ni koaua ao te katauraoi ni kakoaua te rau ao te aro ni karine. Taian mwiokoaki ni katabuan ao kabutan te toa a riai ni kaman karaoaki. Koraki ake iai tibwangaia a riai n tekateka n rau imwain wakinan te bootaki.

Kabutan te toa e riai ni bon riki n arona ao n aki kamaama, e na aki matoa ke n rangi ni bukamaruaki. Koraki ake a kabuta te toa a aki kantanningaaki bwa a na karaoi mwakuri aika a raka, n aron tauakin te bai te angamaing mai buki. Te mwakuri ni kabutan te toa e riai n aki katika te taratara nako iai ke ni kamemerea oin te otenanti.

Kaain te nakoanibonga a riai n teboki raoi baia ma te toobu, te bwai ni kao bai, ke te bwai ni kaitiaki riki imwain katauraoan, kakabwaian, ao kabutan te toa.

Kaain te nakoanibonga are e a tia ni karaoa te bure ae kakaiaki e riai n aki katauraoa, kakabwaia, ke ni kabuta te toa ni karokoa e a tia n rairannano ao ni kaitiaka aio ma te bitobi.

E ngae ngke te toa bon ibukiia membwa n te Ekaretia, te bitiobiriki e riai n aki katanoata bwa e na ti kabutaki nakoia ti membwa, ao akea ae riai n totokoaki ake tiaki membwa man katongana.

20.4.2 Katauraoan te Toa

Taan reirei, ibonga, kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka a na katauraoa te toa. Imwain te bootaki, koraki ake a katuraoa te toa a na kakoaua bwa tureen te kariki ma te kariki ae tuai uruaki, tureen te ran ma mwangko aika onrake n te ran, ao kunnikain te taibora a barongaki raoi. Imwin te bootaki, taari aikai a na kanakoaia taian turee ao rabunan taibora.

Rabunai taiboran te toa a riai ni mainaina, a na aki mmanii, ana itiaki, ao n tira raoi. Tureen te toa a riai ni kawakinaki ni kaitiakaki. Tureen ao mwangkon te toa a tauraoi man Ana Tabo n Tibwatibwa te Ekaretia.

20.4.3 Kakabwaiakin ao Kabutakin te Toa

Ibonga ao kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka a na kakabwaia te toa. Rikan, taan reirei, ibonga, ao kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka a na kabuta te toa.

Ngkana anenea anenen te toa kaain te taromauri, kaain te nakoanibonga ake a kakabwaia te toa a na karaurau n teirake, kanakoa kanakoa te kunnikai are e rabuna tureen te kariki, ao ni urua te kariki nakon te bubura are e na tenaki. Ngkana a tia ni urua te kariki, ana tekateka ao raona aneakin kunan te toa. Te anene n te kaiitemanna ke te katangitangi e na aki onea mwin anenen te taromauri aio.

Imwin anenen te taromauri, te aomata are kakabwaia te kariki e na katorobubua ao n anga taromaurin te toa ibukin te kariki. Taromauri n te toa e kaotaki ioun te Uea (taraa D&C 20:77, 79; Moronai 4–5). Te bitiobi e na kakoaua bwa a taekinaki n te aro ae mataata, eti raoi, ma te aro ni karinerine. Ngkana e karaoa te kairua te aomata are katabua te toa n taekana ma e kaetia bon ngaia, akea kaetakina ae kainnanoaki. Ngkana e aki kaeta te kairua te aomata, te bitiobi e na kaotia bwa e riai manga kaoka riki te tataro n te aro ae eti. Ni karaoakin aio, te bitiobi e riai e nangi ntaratarara raoi n te aro bwa e na aki riki te kamama ke kamaonga aron te otenanti ae tabu aio.

Imwin te tataro, rikan ke kaain te nakoanibonga tabeman a na kabuta te kariki nakoia kaain te taromauri n te aro ni karinerine ao n te aro ae tamaraoa. Te aobitia n tararua e na karekea moa te toa. Te bitiobi (ke te kauntira ngkana akea ngaia) e na tararua bootakin te toa ngkana e aki tekateka n te tabo n tekateka te membwa n te titeiki Bere-titentii, te Itingaun n te Aono, ke te Mataniwi ni Kabuta. Te kauntira ae rietaata e na aki tararua ao n aki karekea moa te toa.

Ngkana e karekea toa te aobitia n tararua, tabeman ake a kabuta te toa a na nakonako nakon taabo ake a katauaki.

Imwin are e a tia n anga tureen te toa kaain te nakoanibonga nakon te membwa, tabeman a na kabuta te turee mai ioun temanna ibukin karokoakina.

Ngkana a tia ni kabuta te kariki taari, a na kaki turee nakon taiboran te toa. Koraki ake a mena n taiboran te toa a na rabuna tureen te kariki n te kunnikai ao ni kanakoa rabuna tureen te ran. Te aomata are katabua te ran e na katorobubua ao n anga taromaurin te toa ibukin te ran (taraa D&C 20:79), onea mwin te taeka *te ran ibukin te wain*.

Imwin te tataro, taian rikan ao tabeman kaain te nakoanibonga a na kabuta te ran nakoia kaain te taromauri. Ngkana a tia, a na kaoki turee nakon taiboran te toa, n taningaia taan beku bwa a na rabuni taian turee ao ni karaurau n tekateka.

Nikabane ake a roko n te bootaki a riai n rangi ni karinerine n taain te otenanti ni kabane ni katabuakin ao kabutakin te toa.

Akea te katangitangi ae e na katangaki n taain te tataro, ngkana e kabutaki te toa, ke te anene ni kainin imwin kabutakin te toa.

20.4.4 Te Toa ibukiia Membwa Ake Aki Kona n Roko

Taraa "Mwakurin te Toa n Aro aki Riiriki" n 18.2.2.

20.5 Katabuan te Bwaa

Temanna ke a batu riki kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka a riai ni katabua te bwaa man te oriwa imwain kabonganakina ni kabira iai te aoraki ke are iai rotakina. Akea riki te bwaa ae na kona ni kamanenaki. Ni katabuakin te bwaa, kaain te nakoanibonga:

1. E na taua n nen te bwaa are te oriwa.
2. E na atonga Tamara are I Karawa.
3. E na taekinna bwa e mwakuri man te kariaiakaki n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.
4. E na katabua te bwaa (tiaki n nena) ao ni kamatua ibukin te kabiribiri ao kakabwaiakin te aoraki ke are rotaki.
5. Kainna n aran Iesu Kristo.

Membwa a na aki ana te bwaa are a tia ni katabuaki mai nanona ke ni kamanena iaon te tabo are rootaki n te rabwata.

20.6 Kakabwaian te Aoraki

20.6.1 Kainibaire ni Kabuta

Bon ti kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka aika a na kakabwaia te aoraki ke aika rootaki Ni bon arona uoman ke bati riki kaain te nakoanibonga aika a na kakabwaia te aoraki, ma temanna e na karaoa te kabiribiri ao te kariaiakaki n ti ngaia ngkana e riai. Ngkana e aki tauraoi te bwaa are e a tia ni katabuaki, te kakabwaia e na kona ni karaoaki n te kariaia n te nakoanibonga n akea te kabiribiri.

Te karo are e taua te Nakoanibonga ae te Merekiteraka e bon riai ni kakabwaia kaain ana utu ake aoraki.

Taari a riai ni kakabwaia te aoraki n aron ana bubuti te aomata ae e aoraki ke koraki ake a ta-beaiainga aia iango ngaia are te kakabwaia e na kaineti man aia onimaki (taraa D&C 24:13–14; 42:43–44, 48–52). Kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ake a kawara te oonaoraki a na riai n aki kataia ni karikia bwa aia tai ni kakabwaia te aoraki.

Ngkana te aomata e bubuti te kakabwaia ae e raka iaon teuana ibukin te aoraki ae ti te arona, kaain te nakoanibonga e aki kainanoia bwa e na manga kabiribiri ma te bwaa imwiin te moan kakabwaia. N onea mwiin aei, e na anga te kakabwaia ni katokaakin baina ao n te kariaiakaki n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.

Kakabwaiakin te aoraki iai uoua mwakorona: te kabiribiri ma te bwaa ao te kabaеeaki n te kabiribiri.

20.6.2 Kabiribiri ma te Bwaa

Te kabiribiri e karaoaki iroun temanna kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. Teuanne:

1. E na katimwa teuana timn te bwaa iaon atuu te aomata.
2. E na katokai baina ni kabebetei iaon atun te aomata ao ni wetea bwaninin aron teuanne ke neienne.
3. Taekinna bwa e mwakuri n te kariaiakaki n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.
4. Taekinna bwa e kabiribiri ma te bwaa ae e a tia ni katabuaki ibukin te kabiribiri ao kakabwaiakin te aoraki ao are e rotaki.
5. Kainna n aran Iesu Kristo.

20.6.3 Kamatoakin te Kabiribiri

Ni bon arona, uoman ke e bati riki kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ake a na katokai

baia ni kabebetei iaon atun te aomata. Te aomata e kamatoa te kabiribiri:

1. E na atonga bwanin aran teuanne ke neienne.
2. Taekinna bwa e kamatoa te kabiribiri n te kariaiakaki man te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.
3. Aanga taekan te kakabwaia n aron ana kairiiri te Tamnei.
4. Kainna n aran Iesu Kristo.

20.7 Anganakin te Nakoanibonga ao Katabuana nakon te Nakoa

Te beretitenti n te titeiki e na tararua anganakin te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao taian katabuaki nakon taian nakoa n unimwane ke ibonga aika a rietata. Ma e ngae n anne, te bitiobi e na bon moana te rekomente ibukin taian katabu aikai. Kaetieti ibukin kawaerakean, intawiu, ao kaotakiia taari aikai ibukin te kamatoa ni kaotinano a kaotaki inanon *Aeniboki 1*, 16.7.1.

Te bitiobi ngaia ae na tararua aron anganakin te Nakoanibonga ae te Aaron ao taian katabu nakon te aobiti n rikan, n tia reirei, ao n ibonga. Taari aika kororaoi a riai ni katabuaki n aia ririki mai nano n aron aikai.

Rikan: ririki 12

Taan reirei: ririki 14

Ibonga: ririki 16

Kaetieti ibukin te intawiu ma taari aikai ao a kaotakiia ibukin kamatoakin te rinerine a kaotaki inanon *Aenibooki 1*, 16.7.2.

20.7.1 Kaetieti ibukin Karaoan te Katabu

Ngkana e tia raoi aron intawiu ao taian kariaiakaki.

1. Te beretitenti n te titeiki (ke temanna iaan ana kaetieti) e na katabua te aomata nakon te aobiti ni unimwaane ke e na kariaia temanna kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka bwa e na karaoia. Ti kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ae ana tei n te mronron.
2. Te beretitenti n te titeiki (ke temanna iaan ana kaetieti) e na katabua te aomata nakon te aobiti n ibonga ae e rietata, ke e na kariaia temanna te ibonga ae e rietata ni karaoia. Bon tii ibonga aika rietata aika ana tei n te mronron.
3. Te bitiobi (ke temanna iaan ana kaetieti) e na katabua te aomata nakon te aobiti n rikan, tia reirei ke n ibonga. Bon tii ibonga ao kaain te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ae ana mwakuri bwa taan taetae ao n tei n te mronron.

Ngakana ko na ira te katabu, ao e riai te aomata anne (1) n riki bwa te ibonga ke kaain te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao (2) e na iai te kariaia n te nakoanibonga ae ti te arona ke e rietata riki nakon are e na anganaki n te otenanti. Ibukin te katooto, te unimwaane e na riai n aki tei n te mronron ngkana e katabuaki te ibonga ae e rietata ke ngkana te mwaane e na kaokoroaki nakon te aobiti are e kainnanoaki nako iai bwa e na riki bwa te ibonga ae rietata.

Ni karaoan te katabu n te nakoanibonga, temanna ke e raka riki kaain te nakoanibonga are a kariaiakaki a na katokai baia ni kabebetei iaon atuun te aomata. Imwina kain te nakoanibonga are e karaoa te katabu.

1. Wetea te aomata ni bwaninin arana.
2. Taekina te kariaiakaki are e karaoaki n te katabu (te Nakoanibonga ae te Aaron ke te Merekitereka)
3. Katokaan te Nakoanibonga ae te Aaron ke te Merekitereka, ngkana e tuai ni katokaaki.
4. Katabuan te aomata nakon te aobiti inanon te Nakoanibonga ae te Aaron ke te Merekitereka ao kanakoan te inaomata, mwaaka, ao te kariaia n te aobiti anne. (Kingin te Nakoanibonga aki kanakoaki ni kanakoan te nakoanibonga ke katabuan temanna ibuakoia aobitia aikai.)
5. Aanga taekan te kakabwaia n aron ana taeka te Tamnei.
6. Kaina n aran Iesu Kristo.

Te katabuaki bon te tai ae e kakawaki n anga te kakabwaia. Bwaninin taeka ni ibuobuoki ao kaetieti a bon kaotaki ngkana e reireinaki te aomata tabena nakon are n tain te katabu.

Te katabu e riai n aki kabuburaki nakon te bootaki ae bukamaru. E bon aki riai bwa e na iai te tataro, kaoti koaua, ke te kaetieti ngkana e katabuaki temanna.

20.7.2 Te Rekooti n te Katabu ao n te Beeba ni Kariaiakaki

Imwiin te katabuaki n te Nakoanibonga ae te Merekitereka, te kiraaka n te titeiki e na kakoaua bwa te Rekooti n te Katabu n te Nakoanibonga ae te Merekitereka e tia raoi arona, ao e na tibwatibwaia ni kaineti ma te bomwa. Te kiraka n te uoote ke te titeiki e na katauraoa te beebea ni kakoaua ibukin te katabu, are e na tiainaia te beretitenti n te titeiki. Ngkana te tia kairiiri n te nakoanibonga n te titeiki teuana, n aron te kauntira ae e rietata, are e mwiokoaki bwa e na onea mwiin te beretitenti n te katabu, e na tiaina naba te beebea ni kakoaua.

Te tia kairiiri n te nakoanibonga ke te kiraaka e na anga te beebea ni kakoaua are e a tia n tiainaki nakon te membwa.

Imwiin te katabuaki n te Nakoanibonga ae te Aaron, te kiraka n te uoote e na kakoaua bwa te Rekooti ibukin te Katabuaki n te Nakoanibonga ae te Aaron e tia raoi arona, ao e na mwakuria ke n tibwatibwaia ni kaineti ma te kaetieti n te boomwa. Te kiraka n te uoote e na katauraoa naba te beebea ni kakoaua ibukin te katabuaki. Te bitiobi e na tiaina te beebea ni kakoaua, ao ngaia ke te kiraaka e na angan te membwa.

Aran te aomata n te tua, n aron are e nanonaki n tuan te tabo ao te katei, a riai n koreaki iaon te rekooti ni katabu iaon te beebea ni kakoaua.

20.8

Ana Kakabwaia te Tama ao Kakabwaia riki tabeua ni Karaunano ao Taeka ni Ibuobuoki

Ana kakabwaia te tama ao kakabwaia riki tabeua n te nakoanibonga a bon kanakoaki bwa a na anga te kaetieti ao te karaunano n aron ana kairiiri te Tamnei.

Te tama are e taua te Nakoanibonga are te Merekitereka e na anga ana kakabwaia te tama nakoia natina. Kakabwaia aikai a na bon rangi ni ibuobuoki riki ngkana a nakon te reirei ataei, nako ni mitinare, ngkana a mare, a rin n te tanga ni buaka, ke ni kaitara ma kakaewenako aika onoti. Te utu e na rawea ana kakabwaia te karo ibukin ana rekooti te utu ma kakabwaia aikai aki kawakinaki ibukin ana rekooti te Ekaretia. Kaaro a riai ni kaungaia natia ni ukeri ana kakabwaia te karo n taai ake a kainanoaki.

Kaain te Nakoanibonga ae te Merekitereka a kona naba n anga te kakabwaia ni karaunano ao taeka ni buobuoki nakoia membwa tabeman n te utu ao ake a bubuti ibukina.

N anga ana kakabwaia te tama ke te kakabwaia ni karaunano ao taeka ni buobuoki, temanna ke e mwaiti riki kaain te Nakoanibonga ae ana katokai baia ni kabebetei iaon atun te aomata. Imwina kaain te Nakoanibonga are e anga te kakabwaia:

1. Wetea te aomata n aran ni bwaninin aran te uanne ke neienne.
2. Taekinna bwa te kakabwaia e karaoaki man te kariaia n te Nakonibonga ae te Merekitereka.
3. Anga taekan te kakabwaia n ana kairiiri te Tamnei.
4. Kaina n aran Iesu Kristo.

20.9 Katabuakin te Ruanimate

Te aomata are e katabua te ruanimate e riai n iai irouna te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao ni kariaiakaki ioun te aobitia n te nakonibonga are e karaoa te mwakuri. Ni katabuakin te ruanimate, e na

1. Taetae nakon Tamara are I Karawa.
2. Taekinna bwa e mwakuri man te kariaiakaki n te Nakoanibonga ae te Merekitereka.
3. Katabwenan ao katabuan te tabo n taunimate bwa te tabo ni motirawa ibukin rabwatan te mate.
4. Tataro bwa e na katabuaki te tabo ao ni kamanangaki ni karokoa te Mangauti (ngkana e riai)
5. Butia te Uea bwa e na karaua nanon te utu ao taekinii iango n aron ana kairiiri te Tamnei.
6. Kaina n aran Iesu Kristo.

Ngkana te utu a tangira riki, te tataro irarikin te ruanimate e na karaoaki nakon karoakin te taromauri ni katabu.

Ngkana e na kamanangaki rabwatan te membwa n te Ekaretia, te aobitia n tararua e na kamanena ana moti ni baireia bwa e na katabuaki te tabo are e na kawakinaki iai te mannang. E na iangoi bwaai aika e tangiri te utu, katein te tabo, ao tuan te tabo. Ngkana e katabuaki te tabo, kaain te nakoanibonga e na bitii kaetieti ibukin katabuakin te ruanimate.

20.10 Kamatoakia Aobitia ao taan Reirei

Taraa 19.4.

20.11 Katabuakin taian Mweenga

Membwa n te Ekaretia ana katabui mweenga bwa te tabo ae tabu are e na kona ni maeka iai te Tamnei ae Raoiroi ao membwa n te utu ana kona n taromauri, a na kunea te katanaki man te aonnaba, a na rikirake n te maiu n tamnei, ao ni katauraoia ibukin reitakin te utu are akea tokina. Mweenga aki kainanoaki bwa ana kainaomataki man te aki tarau ibukin katabuaia. Ni kaokoro ma ana kateitei te Ekaretia, mweenga aki katabuaki nakon te Uea.

Kaain te Nakoanibonga ae te Merekitereka e na katabua te mweenga ni mwaakan te nakoanibonga. Ngkana akea kaain te Nakoanibonga ae te Merekitereka n te mweenga, te utu e kona ni kaoa te koraki ni kaan, te tia reirei n te mweenga, ke kaain te Nakoanibonga ae te Merekitereka

temanna ni katabua te mweenga. Ke te utu e kona ni ikotaki ao n anga te tataro ibukin bwaai ake a taekinaki n te barakuraba ae imwina ao taeka tabeua n ana kairiiri te Tamnei.

20.12 Kakabwaia n tamanuea

20.12.1 Kainibaire ni Kabuta

Nikabane membwa ake a kororaoi ni bwabitoaki a bon katauaki bwa ana karekea te kakabwaia n te tamanuea are anganaki te kairiiri ae tamara mairoun te Uea Taan kairiiri n te Ekaretia ao kaaro a na kaungaia membwa bwa a na katauraoia raoi ni karekean kakabwaia n tamanuea.

Te bitiobi ke te kautira are e mwiokoaki e na intawi ma te membwa are e tangira karekean kakabwaia n tamanuea. Ngkana e tau te membwa, te tia karaoa te intawi e na anga ao n tiaina te Rekomente n te Kakabwaia n te Tamanuea.

Beretitenti n te titeiki ao bitiobi ake a kainano iki rongorongo ibukin kakabwaia n tamanuea a na tarai rongorongo aika imwina:

Aeniboki 1, 16.12

Rongorongo ao Iango ibukia Tamanuea

Te Kataneiai ni Bootakin te Waaki ni Kairiiri n Tamanuea n te Aonnaba

20.12.2 Karekean te Kakabwaia n te Tamanuea

Membwa a riai n nakon te tamanuea ma te tataro mwaaka ao te kunnikai n Tabati. A kona n aki mamamatam, ma te aki mamamatam e bon aki kainanoaki.

Kakabwaia n te tamanuea n tatabeua e bon tabu, e na aki kaotaki ao bon ana bwaai temanna. Ma ngaia are bon karabaki bwa e tianaki mwaitiia kaain te utu n roko.

Membwa n te Ekaretia a riai n aki kabotaui kakabwaia ao n aki tibwauai ma ti nakoia membwa n aia utu ni kaan. kakabwaia n te tamanuea a riai n aki warekaki ni bootakin te Ekaretia ke bootaki nakoia te botanaomata.

Ngkana e aki kaoti taian irekereke n te riki mai mwaina, te tamanuea e na anga rimwi karabwarakin te riki.

20.12.3 Karekean Katotoon Kakabwaia n te Tamanuea

Te aomata are e a tia ni karekea te kakabwaia n te tamanuea e riai ni kawakina raoi ana katooto are e karekea. Ma, ngkana e bua ke ni uruaki, e na karekeaki riki te katooto mairoun te tamanuea

ngkana bon iai naba are te moan katooto inanon nnen taian kakabwaia Ngkana e a tia ni kanakoaki are tiaki te katooto nakon ana etukuata te Ekaretia, te katooto e na karekeaki mairoun:

Kakabwaia n tamanuea
15 East North Temple Street
Salt Lake City, UT84150-1600
Tareboon: 1-801-240-3581

Te aomata are bubuti katooton ana kakabwaia n te tamaniuea e riai n anga bwaninin arana, nam-bwan ana rekooti n te membwa(ngkana e tauraoi), ao te bongi ni bung. Ngkana e kona, te aomata e riai n kanimwa aran te tamaniuea ao bong n namwakaina n te kakabwaia.

21. Kainibaire ao Kaetieti n te Ekaretia Aika Rineaki

21.1 Kaetieti n te Waaki ni Babaire	199	
21.1.1 Totokoan ao te Mwakuri nakon te Kabuanibwai ae Karina	199	
21.1.2 Kaeitieli ibukin Waaki ni Kakukurei.....	199	
21.1.3 Ataei Aika Tabekaki ao Oin Aia Karo.....	199	
21.1.4 Tabetabe ao Tararuakiia Ataei	199	
21.1.5 Bwaai n reirei aika a Nooraki ao n Ongaraeaki	199	
21.1.6 Kanikina n te koroboki ao Tamneia Mataniwi ni Kabuta ao Itingaun n te Aono.....	199	
21.1.7 Baibara	199	
21.1.8 Ana Boki Moomon	200	
21.1.9 Ana Maekatiin te Ekaretia.....	200	
21.1.10 Aran ao ana Kanikina te Ekaretia	200	
21.1.11 Kombiuta	201	
21.1.12 Kariaiakan Katootongan Bwaai	201	
21.1.13 Bwaai n Reirei	203	
21.1.14 Te Marooro ni Ikkina ibukia Membwa ake a tuai iein.....	203	
21.1.15 Tarekituri	203	
21.1.16 Mwaingia Membwa	203	
21.1.17 Bong n Aki Mamamatam	203	
21.1.18 Waaki ni Karekemwane.....	204	
21.1.19 Kemboro ao Roterii.....	204	
21.1.20 Taan Taetae ao taan Reirei.....	204	
21.1.21 Inikam Taekiti	204	
21.1.22 Intanete.....	204	
21.1.23 Tuan te Aba	205	
21.1.24 Reitakia Membwa ma ana Etekuata te Ekaretia	205	
21.1.25 Aia Mwakuri Membwa, Taneiaia ni Mwakuri, ao Irekerekeia	206	
21.1.26 Membwa ake Aki Toamau.....	206	
21.1.27 Onimaki Tabeua	206	
21.1.28 Bootaki ni kukurei n te Tairiki	209	
21.1.29 Ana Waaki te Tautaeka ao Kaain te Aba ..	209	
21.1.30 Tuua n te Meeri	209	
21.1.31 Rongorongoia membwa aika Kainaki.....	210	
21.1.32 Boretiakin Koroboki ni Karaba.....	210	
21.1.33 Raweakin Taetae ke Aia Taetae Mataniwi ni Kabuta ao Itingaun n te Aono	210	
21.1.34 Kaokakina nakon te Ekaretia ao Membwa	210	
21.1.35 Kamatebwai ni Kakae n te Ekaretia.....	210	
21.1.36 Taan tei ibukin Kabonakoan bwaai	210	
21.1.37 Bwaai ni mwakuri n te Tiataraito ao te Witeo	210	
21.1.38 Karekean te Mwane	211	
21.1.39 Rongorongo ake a Irekereke ma taan Kairiiri n te Ekaretia	211	
21.1.40 Bootaki ni Mooi ao Bootaki aika Ti te Arona.....	211	
21.1.41 Waaki ni Kakukurei aika Taekiti	211	
21.1.42 Kunnikain ao Kamenti n te Tembora	211	
21.1.43 Kaetieti n te Mwamwananga	212	
21.2 Kaetieti ni Kabonganakin ana Kateitei ao ana Bwai te Ekaretia	212	
21.2.1 Mwakuri n te Bai.....	212	
21.2.2 Bwaai ni Katamaroa	213	
21.2.3 Bwaai aika Karina.....	213	
21.2.4 Bwaai ni Buaka	213	
21.2.5 Ai ao Taura nenea	213	
21.2.6 Buraeki	213	
21.2.7 Tairikin Moanibong	213	
21.2.8 Tabo ni Matu n te tairiki ke te Kaembing	213	
21.2.9 Aia Tabo n tei Kaa.....	213	
21.2.10 Te Rawetamnei, Raweakin Witeo, ao kanako bwana i nanon Taabo n Taromauri	213	
21.2.11 Taabo ni Ibuobuoki.....	213	
21.2.12 Nnen bwaai	214	
21.3 Kaetieti n te Onnaoraki ao Kamarurung	214	
21.3.1 Tuoakin te mate.....	214	
21.3.2 Kamannangaki	214	
21.3.3 Eutantia	214	
21.3.4 Aorakin te HIV ao te AIDS	214	
21.3.5 Kamatuaki n akea te Namakin.....	214	
21.3.6 Kataneiai n te Kuakua ao te Mauri.....	214	
21.3.7 Te Anganano ni Bwain te Rabwata ao Kareana ao Kanimwana	214	
21.3.8 Kananauan te Maiu	215	
21.3.9 Kurubu ni Kamataata.....	215	
21.3.10 Ataei aika Mate ni Bungiaki (Ataei Ake a Mate imwain Bungiaia).....	215	
21.3.11 Tuan te Mauri	215	
21.4 Kaetieti iaon Aroaro aika Itiaki	215	
21.4.1 Kabwakakin te teei	215	
21.4.2 Mwakuri Buaka ao Iowawa	216	
21.4.3 Karinan Ana Man ni Kariki te Mwane iroun te Aine	216	
21.4.4 Bairean te Utu	216	
21.4.5 Te Itiaki ao Te kokoaua	216	

21.4.6	Te Aro n Tangako irouia Mwaine aika ti te Arona ao te Kaitatan irouia Mwaine aika ti te arona	216	21.4.11	Te Reirei Aron Bwain Rabwataia ni kakariki Mwane ao Aine.....	217
21.4.7	Kamaiuan te man ni Kariki i tinaniku	217	21.4.12	Tina aika Bikoukou n Akea Buuia	217
21.4.8	Reitaki ma Bootaki ake Itinanikun te aro ni Kiritian	217	21.4.13	Bwaintangiran te Man ni Kariki	218
21.4.9	Tamnei n Tangako.	217	21.4.14	Bakabure	218
21.4.10	Mareakia Mwaine.....	217	21.4.15	Koreakin te Tabo ni Kariki (Ni ikotaki ma kainan ana tabo ni kariki te mwaane)....	218
			21.4.16	Te Tina n Tiarokete.....	218

21. Kainibaire ao Kaetieti n te Ekaretia Aika Rineaki

Mwaitin riki kaetieti aika imwiina a rineaki man te "Ana Kaetieti te Ekaretia" ao "Biihiiko Bati-riti" mwakoro n te *Aeniboki 1*. Titiraki ibukin aikai ao ana kaetieti te Ekaretia tabeua a riai ni kanako-aki nakon te bitiobi.

Te mwakoro aio e tibwaki inanon aua iterana Mwakoro n tatabeua a mena iai taian kauoua n atu ae karinanaki n te man ni koroboki ni Imatang.

1. Kaetieti n te waaki ni babaire
2. Kaetieti iaon kamanenaan kateitei ao tabeua ana bwai te Ekaretia
3. Kaetieti n te mwakuri ni kuakua ao kamarurung
4. Kaetieti iaon aroaro aika itiaki

21.1 Kaetieti n te Waaki ni Babaire

21.1.1 Totokoan ao te Mwakuri nakon te Kabuanibwai ae karina

Taraa 13.6.20.

21.1.2 Kaetieti ibukin waaki ni kakukurei

Taraa 13.6.

21.1.3 Ataei aika Tabekaki ao Oin Aia Karo

Titiraki ni kaineti ma kabibitakin te rongorongo ao te reitaki imarenaia ataei ake a tabekaki ao oin aia karo e riai n tobwaaki ma te taratara raoi. Te inaomata n te tua ao kainano ake a riai irouia taian bwatei ake iai rekerekeia a na bon riai n rinanoaki.

21.1.4 Tabetabe ao Tararuakiia Ataei

Taian membwa ake a kakaia ataei bwa a na tabekia ke n anga te tararua ibukiia ataei a na riai n tarai raoi bwaai ni kabane ake a kainnanoaki iaan tuan taian aba (ao te bootaki ni mwakuri n aia tautaeka) ake a irekereke ma ngaa. A bon kauungaki bwa a na mwakuri rinanon rabwata aika a raitienti ao a kariaiakaki.

21.1.5 Bwaai n Reirei Aika Nooraki ao n Ongoraeaki

A kona membwa ni kabonganai bwaai n ongora ao ni matakuna aron CDs, DVDs, ao kao-takin bwaai n te kombiuta, n ana tabo te Ekaretia ma taian totoko aika imwina:

1. A na bon aki kona ni kamanenaki ni bootakin te toa ke n ana tetere ni kabuta ana maungatabu te titeiki (ma e ngae n anne, n raonaki ni katangitang ake a raweaki aika a riai a na kona ni kamanenaki ngkana te biano, te aokan, ke te tia katangitang e aki tauraoi)

2. A na bon aki kona ni kamanenaaki ngkana kamanenakiia e bon katabuaki ni katototongaki (taraa 21.1.12).

3. A na bon aki kona ni kamanenaaki ngkana kanoan te bwai e aki katauaki ibukin ana tabo te Ekaretia.

Bwaai n reirei aika nooraki ao n ongoraeaki ake a kakoroi nanon tuua aikai a na kona ni kamanenaaki n te tabo n taromauri n tain taian bootaki tabeua irakin bootakin te toa ke te tetere ni kabuta n ana maungatabu te titeiki ngkana bon mwakoron te bootaki aika a kakawaki.

21.1.6 Kanikina n te Koroboki ao Tamneia Mataniwi ni Kabuta ao Itingaun n te Aono

Membwa n te Ekaretia a riai n aki kakaai tamneia Mataniwi ni Kabuta ke Itingaun n te Aono, ni kotaki ma tainakin aika koroboki aika tabu, boki n anene, ke taiān burokuraem. Karaoakina e kamangora tabun weteakiia ao te nano n taian bootaki. E na kona totokoia man kamaurakiia tābeman membwa.

Membwa a riai n aki rawei tamneia Mata- ni ni Kabuta ke Itingaun n te Aono n te tabo n taromauri.

21.1.7 Baibara

Membwa ake a taetae n Imatang a riai ni kamanena te Baibara irouia aomata aika Itiaki ni boong aika Kaitira ae ana koroboki King James. Te koroboki aio e mena iai te Topical Guide, kabwarabwaran te koroboki ake a anaki man ana rairairi Iotebwa Timiti, ake iai rekerekeia ma rongorongo tabeua ake inanon te Baibara ao nakon ana boki Moomon, Doctrine ao Covenants, ao Pearl of Great Price, ao tabeua bwaai ni ibuobuoki n te kamatebwai. E ngae ngke tabeua koroboki n te Baibara a kona n rangi ni bebete ni warekaki, n rongorongan taian reirei, te kaotioti ni boong aika kaitira e boutoka ana koroboki King James nakon rairari riki tabeua n te Ingiriti.

Membwa ake a taetae n Tibein a riai ni kamanena te koroboki irouia aika Itiaki ni Boong aika

Kaitira ae te Baibara ae te Reina Valera Te koroboki aio e mena inanona bwaai ni ibuobuoki ni kamatebwai ake ti tearona ma ake inanon koroboki ni Imatang irouwia ake a Itiaki ni Boong aika Kaitira.

N taetae aika batia aika tiaki taetae ni Imatang, te ekaretia e a tia ni kariaia kamanenakin te baibara ae tiaki ibukiia aika Itiaki ni Boong aika Kaitira ni bootakin te Ekaretia ao taian kiraati. Membwa a riai ni kamanenai Baibara aikai.

Te kabanea ni tamaroa ni bairea etin taian rai- rai n te baibara bon tiaki kabotauan taian koroboki aika kaokoro, ma bon kabotauan ana Boki Moon- mon ao taian kaotioti ni boong aikai.

Katooton Baibara ake a tia ni boretiaki ao ni kariaiakaki a tauraoi man Ana Tabo n Tibwati- bwa te Ekaretia Koroboki ao rekooti ake a ongo- raeaki n te kombiuta ibukiia aia katooto aika Itiaki ni Boong aika Kaitira a tauraoi naba n te scriptures.lds.org.

21.1.8 Ana Boki Moomon

Te Ekaretia e aki kaunga manga koreakin Ana Boki Moomon nakon a ti tearona ke te taetae ni Imatang n taai aikai. E a tia n taekinna te Moan Beretitenti:

“Ngkana e rairaki te koroboki ae e tabu nakon te taetae teuana ke ni manga koreaki nakon te taetae ae e taneiai te aba iai, iai taian kanganga bwa karaoakin aio e na kaotinakoi reirei aika kai- rua ke e na urua te kaotioti ni moan rikina. Ni kitarai kanganga aikai, te Moan Beretitenti ao te Kauntira n Tengaun ma Uoman e karaoa ana tararua raoi n rairakin koroboki aika tabu man te taetae ni Imatanga nakon tabeua taetae ao n akea te kariaiakaki ni kabwarabwarai tua n Ana Boki Moomon n te aro n taneiai ke taetae ni Imatang ni bong aikai. (Tabeaianga aikai aki totokoa te koro rongorongo iroun te Ekaretia ibukia ataei.)” (*Ensign*, Eberi 1993, 74).

21.1.9 Ana maekatiin te Ekaretia

Te Moan Beretitentii e a tia n teimatoa ni ka- ungaia membwa n te Ekaretia ni wareki ana ma- ekatiin te Ekaretia. Taan kairiiri n te Ekaretia n te tabo a riai ni kaungaia membwa ni kamenaki a na maekatiin te Ekaretia ni mweengaia. Maekatiin aikai a mena inanona ana kairiiri te Uea ake n rinanoia burabeti ni boong aikai. Ana maekatiin te Ekaretia e kakorakora te onimaki iroun te Uea ao n anga kaetieti ibukin kaewenakoakia.

Te beretitenti n te titeiki ao te bitiobi a na mwi- okioia aia tia koroboki n tararua n tarai kaboakin

a na maekatiin te Ekaretia (taraa *Aeniboki 1*, 13.3.4 ao 13.4.4). Bitiobiriki a na wetea naba ana tia tei te uoote ibukin ana maekatiin ao n rineia tabeman bwa a na ibuobuoki. Ngkana e weteaki te tia tei ibukin ana maekatiin te uoote, e na ibuobuoki ni bairea ao ni kaira te anainano n ana maekatiin te Ekaretia, ibukia membwa ni moanna ke ni kabouia aia bwakamwane, ao n reireinia membwa te kabwaia man kaboakin ana maekatiin te Ekaretia.

Membwa a kona ni bwakamwane ibukin ana maekatiin te Ekaretia rinanon Ana Tabo n Tibwati- bwa te Ekaretia. N tabeua aono, membwa a kona ni bwakamwane imwaina ni kanoakin te booma ibukin te bwakamwane n ana maekatiin te Ekaretia iteraniba n te Webu.

21.1.10 Aran ao Ana Kanikina te Ekaretia

Aran te Ekaretia ao ana kanikina bon kiingin kinakin te Ekaretia. A tauaki mwia bwa kanikina aika kaokoro ke ni kamanoaki n te tua ni kabuta te aonnaba. Ana kona n ti kamanenaki ni kaetieti aika imwina.

Taian iunite n te tabo e na kona ni kamanena aran te Ekaretia (tiaki te kanikina) ngkana a bane ni kakoroaki nanon bwaai aika imwina.

1. Ana waaki ke te mwakuri ma te ara are iai irekereke e bon boutokaki iroun te iunite (ibukin te katooto, te burokuraem ni bootakin te toa).
2. Aran te iunite n te tabo e kamanena bwa te kaukuki imwain aran te Ekaretia (te katooto, Canyon View Uoote n Ana Ekaretia Iesu Kristo Ibukia Aomata Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira).
3. Manin te koroboki a na aki katootonga ke n ti teboo ma ana kanikina te Ekaretia ae kinaaki.

Ana kanikina te Ekaretia ae kinaaki(taraa tinanikun te aeniboki aio mai moa) e na kona n ti kamanenaki ni bwaai ake a tia ni kariaiakaki iroun te Correlation Department n ana etekuata te Ekaretia. Katooto ni bwaai aikai bon:

1. Ana koroboki ao ana beebea ni koroboki te Ekaretia aika kariaiakaki.
2. Araia mitinare are tinetine ni bwaia.
3. Kanikina itinanikun auti ni bootaki.

Te kanikina e na aki kona ni kamanenaki bwa te bwai ni katamaroa ke ni kawakinaki n ana tiku- rin te kombiuta. E na aki kona ni kamanenaki naba ni bon ana bwaai temanna, te bwaai ni bobwai, ke anga n anainano n aron booki n rongorongan te utu, te karinano ae te T, taian bwatin, ke taian baena. Titiraki a na kainetaki nakon:

Intellectual Property Office
 50 East North Temple Street, Room 1888
 Salt Lake City, UT84150-1600
 Tareboon: 1-801-240-3959 ke 1-800-453-3860,
 mwangana 2-3959
 Fax: 1-801-240-1187
 E-meeri:
 cor-intellectualproperty@ldschurch.org

21.11 Kombiuta

Ngkai e a tia ni kariaiakaki iroun te te tia tararua ni kauntira n te Ekaretia, tabeua ana iunite te Ekaretia anganaki kombiuta bwa iai bukina n aron kawakinan rongorongo ao rongorongan te utu. Te beretitenti n te titeiki e na tararua karo-koan ao kamanenakin taian kombiuta n te titeiki. Kaetieti ibukin karekean ao tararuakin ana kombiuta te Ekaretia a tauraoi man ana etekuata te Ekaretia ke te aobiti n tararua are mwiokoaki. Kaetieti aikai anga rongorongo ibukin bwaai n aron te atuea ao te tiaobutiea, kombiuta ake a bwaai n tangiraki, tooma ma te intanete, karaoan te uruaki, karenakoan kombiuta, kombiuta ake kimoakin ao ake a uruaki, te tararua, ao kamane-nakina irouia membwa.

Ngkana e riai, beretitenti n titeiki a na bairei katauraoan kombiuta n te uoote ao te titeiki ibukia membwa bwa a na kamanenai n taian burokuraem n rongorongan te utu. Kombiuta n te uoote ao te titeiki aki kariaiakaki ibukin kamanenana i bon iroum n aro tabeua.

Ni kamanoakin rongorongo aika karabaki n taian kombiuta, taan kairiiri ao kiraaka a riai ni kamanena te taeka ae karabaki n ana tititem ni kawakinan ana rekooti te Ekaretia. Kaetieti riki tabeua iaon katanakin rongorongo aika karabaki a kaotaki inanon *Aeniboki 1*, 13.8 ao 13.9.

Kombiuta a riai ni katauraoaki n te aro bwa membwa te bitiobiriki ao kiraka a na kona ni karaoi aia anganano membwa ni katoa wiiki n akea ae e na ataia.

Ibukin totoko iaon katootongan te tiaobutiea n te kombiuta, taraa 21.1.12.

21.12 Kariaiakan Katootongan Bwaai

Tuua are e tautaekana aron karikan te mwakuri ao kariaiakan kamanenakia e bon kakaokoro man te aba teuana nakon teuana. Ana kaetieti te Ekaretia are e kaotaki n te mwakoro aio a bon kanakoraoaki ma taian boraraoi ake a kamanenaaki n angin aaba. Ibukin kabebeteana, te mwakoro aio e na nanonaki nakon inaomatan te tia karaobwai ae "inaomatan te tia karaobwai." Ma, tabeua man

inaomata aikai a na kona n ataki n araia ae kakakorok n aaba tabeua.

Inaomatan te tia karaobwai bon te katanaki are e anganaki te tia karikibwai ni mwakuri ake moan karaoi bwa ngaia ae moan karaoa te mwakuri ake a kabwarabwaraki n te booma ibukin bwaai ake a kona n namakinaki ao n tauaki, a mena inanona:

1. Booki ao taian koroboki, taian anene, bwaai ni kaotioti, ao mwakuri ni bwaai ni mwaie.
2. Taian korotamnei, banna n te rawetamnei ao atibu aika a kaarakai.
3. Mwakuri ibukin te ongora ao te tamnei (ao n aron taian tamnei ao taian witeo, CDs, ao DVDs).
4. Burokuraem ao takakaro n te kombiuta.
5. Intanete ao tabeua tatabeiti.

Membwa n te Ekaretia a riai n rangi n tarai raoi tua nikabane ni inaomatan te tia karaobwai. Ni bon arona, bon ti taan bwaibwai ake a inaomata ni karaobwai a na kariaia katootongan (katooto), tibwatibwakin kamataku n ana tabo te botannaao-mata, kaotibwai n ana tabo te botannaao-mata, ke karaoakin aia mwakuri. Karaoakin te mwakuri n aron kawai aikai n akea te kariaiakaki mairoun te tia bwaibwai are iai inaomatana ni karaobwai e bon kaitara ana kainibaire te Ekaretia ao e na mena iaan te Ekaretia ke te tia kamanena nakon te kabaeki n te tua.

Te tia kamanena te mwakuri e riai n ataia bwa e katanakin inaomatan te tia karaobwai. Mwakuri aika boretiaki e bon mena iai te kauring n inaomatan te tia karaobwai, n aron "© 1959 by John Doe." (Ibukin raweakin te bwana, te kanikina bon ®.) Ma e ngae n anne, te kauring ibukin inaomatan te tia karaobwai e bon aki kainanoaki ibukin katanakina n te tua. N ti te arona, te koaua ae te tabo ni boreti are e aki boreti e na aki katinanikua inaomatana ni karaobwai ke ni kamanoa te mwakuri ni katooto, te tibwatibwa karaoakina kaotakina ke karaoan te mwakuri n akea te kariaiakaki.

Te Intellectual Property Office (IPO) e na ibuo-buoki ni karaoakin bubuti ni kamanenan inaomatan te tia karaobwai n ana bwai ke ana burokuraem te Ekaretia iroun Intellectual Reserve, Inc. (IRI). IRI bon te kambwana ae okoro, te bootaki ae e aki karekemwane are bwaina te intellectual property are kamanenaki iroun te Ekaretia. Rongorongo riki tabeua n te bubuti kamanenan ana bwai te Ekaretia e kona ni kuneaki n te "Inaomata ao Kamanenan Rongorongo" ae imwina n reitaki iaon LDS.org.

Titiraki ao kaeka aika imwina a na buokia membwa n oota ao ni irii tua ibukin inaomatan te tia karaobwai ngkana a kamanenai ana bwai te ekaretia ake iai inaomatan te tia karaobwai n te mweenga. Ngkana iai aia titiraki membwa ake aki kaekaki ni kairan iango aikai, a na kona n reitaki:

Intellectual Property Office
50 East North Temple Street, Room 1888
Salt Lake City UT84150-0018
Tareboon: 1-801-240-3959 ke 1-800-453-3860,
mwangana 2-3959
Fax: 1-801-240-1187
E-meeri:
cor-intellectualproperty@ldschurch.org

I kona ni katootongi taian tamnei man ana maekatiin te Ekaretia? Tamnei n ana rongorongo te Ekaretia e na bon kona ni katootongaki ibukin mwakuri n aki karekewmane n te Ekaretia, n te mweenga, ao kamanenana n te utu. Ma, a na aki kona ni katootonga ibukin taian mwakuri ni karekemwane n akea te kariaiakaki ae onoti ae koreaki. Ngkana e katabuakaki katootongakin te tamnei, taeka n aron ae “e na aki kona ni katootongaki” e na otu n taekan te tamnei.

I kona ni katootongi ana bwai te Ekaretia ake a tia ni boretiaki? Ana koroboki te Ekaretia a bon kona ni katootongaki ibukin ana mwakuri n aki karekemwane te Ekaretia, te mweenga, ao kamanenana n te utu. Akea te mwakuri ni karekemwane ae e na kona ni karaoaki n ana bwai te Ekaretia n akea te kariaiakaki ae onoti ae korobokiaki man te IPO.

I kona ni katootonga te anene? Tuua ibukin inaomatan te tia karaobwai ae onoti e na kamanenaki nakon te anene. Te aomata e na katootonga te anene man *Boki n anene n taromauri te Boki n Anene irouia Ataei*, ao ana maekatiin te Ekaretia ibukin ana aki karekemwane te Ekaretia, n te mweenga, ao kamanenana n te utu ma ti ngkana iai te totoko ae kabwarabwaraki iaon te anene n taromauri ao te anene. Kabatian katooton ke raweakin te anene n akea te kariaiakaki mairoun te tia bwaibwai are iai inaomatana ni karaobwai e bon kaitara nakon ana kainibaire te Ekaretia. Anene ake a tia ni katootongaki ake a kaitara nakon te kainibaire aio ana bon aki kona ni kamanenaki ibukin ana waaki te Ekaretia.

I kona ni bitia, katootonga, ke ni kaotinako mwa-koron ana bwaai te Ekaretia ake a na ongoraeaki ao ni matakauakinaki? E aki ngkana akea te kariaiakaki ae onoti iroun te IPO. Ana bwai te Ekaretia ake a kaotinakoaki ibukin te ongora ao te matakau e na riai ni kamanenaki ni kaineti ma kaetieti ake a katauaki

inanon booki ao iaon bwaai ake a baketenaki ibukin te kaboaki.

I kona ni katootongi bwaai ake aki bwainaki iroun te Ekaretia? Ni bon arona e aki. Tuua n te inaomata ni karaobwai e tautaekana kamanenaan bwaai ake a bwainaki irouia tatabeman. Bon iai taian totoko ake anga aro bwa te botanaomata a riai ni irii imwain katootongan ake tiaki ana bwai te Ekaretia. Totoko aikai a bon karinanaki ni kaan ma moan te rongorongo. A riai membwa ni irii raoi tua ni kabane ni inaomatan te tia karaobwai.

I kona ni kaoti bwaai ake a na ongoraeaki ao ni matakauakinaki ibukin te karekemwane n ana bootaki te Ekaretia? E bon aki. Membwa n te Ekaretia a na riai n aki urui taian kauring ao totoko ake a kamenaki iaon bwaai ni karekemwane ake a na ongoraeaki ao ni matakauakinaki. Kamanenan bwaai ni karekemwane ake a na ongoraeaki ao ni matakauakinaki e bon kainanoa te kariaiakaki mairouia taan bwaai ake iai inaomataia ni karaobwai.

I kona n anai ke ni katotonga te tiaobutuea n te kombuita ao tabeua riki burokuraem ibukin kamane-nana n te Ekaretia? E bon aki. Burokuraem n te kombuita ao tabeua riki tiaobutuea a na bon aki kona n katotongaki ke n taunroute ni karokoa a tia ni kaboaki raoi taian raitinti. Ma e na aki iraki ngkana, taian burokuraem n rongorongan te utu n te Ekaretia a na bon taunroutenaki n akea boona.

I kona n taunroutena ke n tibwatibwai bwaai ake I kunei iaon ana Webu tiaite te Ekaretia? E a tia te Ekaretia ni karaoi tabeua riki taian Webu tiaite, n aron ae LDS.org, Mormon.org, ao FamilySearch.org. Ngkana e tii kaotaki, ni kabane ana bwai te Ekaretia iaon te Webu tiaite, n ikotaki ma bwaai ake a nooraki, koroboki, taian aikon, kaotakina, tata-beiti, ao rongorongo ni kabuta, a na kona n nooraki, taunroutenaki, ao ni boretiaki ibukin ana waaki n aki karekemwane te Ekaretia, te mweenga, n tii kamanenana n te utu. Bwaai man taian tiaite a na aki kona ni kanakoaki, katotoongaki koreakina, ke n tibwatibwaki nakon tabeua taian Webu tiaite ke te reitaki n te kombuita n akean te kariaiakaki mairoun te IPO.

Ana Webu tiaite te Ekaretia ao taian rongorongo iaon taian tiaite aikai, n ikotaki ma araia ao aia tabo koraki ake a tia ni kanakoi rongorongo, a na bon aki kamanenaki ibukin te kabooakinako ke bwaai n anainano ke taian mwakuri, ke kairo-roakiia taan kaboobwai, ke tabeua riki mwakuri ni karekemwane.

Ibukin rongorongo riki tabeua, tarai taian inaomata ao kabonganakin rongorongo ake a ireke-reke ma taian Webu tiaite.

Tera te kariaiakaki ae e kainanoaki ni kaota te anene ao kaotinakoan te kamataku? Bwaai ake a kaotinakoaki ake e bwainii te Ekaretia ke IRI a na bon kona ni karaoaki n ana tabo te Ekaretia n akea te kariaia man ana etekuata te Ekaretia. Ngkana te bwai ae e kaotinakoaki are iai inaomatana te tia karaobwai iai ae e aki bwainaki iroun te Ekaretia, membwa a bon riai ni karekeea ana kariaia te tia bwaibwai are iai inaomatana ni karaobwai ni karaoi nikabane ke mwakorona n ana tabo te Ekaretia. Te tia bwai-bwai are iai inaomatana ni karaobwai e na bon kainanoi taian roo ke te bwakamwane e ngae ngkana akea boona ae e karaoaki ibukin karaoakina. Nikabane bwaai ake a na taekinaki a riai ni karekeea ana kariaia taan kairiiri n te nakoanibonga.

21.1.13 Bwaai n Reirei

Te Ekaretia e katauraoi koroboki aika tabu, maekatiin, booki n anga reirei, booki, ao tabeua bwaia ake a na buokia membwa ni maiuakina ana euangkerio Iesu Kristo.

Taan kairiiri n te nakoanibonga ao bootaki ni buobuoki ana kaungaia membwa ni karekei katoont koroboki aika tabu ao tabeua bwaai n reirei ni kamanenai ni mweengaia ao te Ekaretia.

Taan kairiiri a na kakoaua bwa taan reirei a kamanenai ana bwai te Ekaretia ibukin te kaetieti n te koorom ao te kiraati. Te rongorongo *ni Kaetieti ibukin te Waaki n Reirei* e kaoti rongorongo bwa e na kanga barongakin taian kiraati n te Taabati ao bwaai ra aika a na kamanenaki ibukin taian reirei.

21.1.14 Te Marooro ni Ikkina ibukia Membwa ake a tuai iein

Te marooro ao te aro ni ikikina e kaunga n mwaitin te tai aia mwakuri ni buobuoki membwa ake a tuai ni iein n te Ekaretia. Ana auti ni bootaki, taian kiraati, ke ana burokuraem te Ekaretia a na aki kamanenaki ni boutokai aro ni bitineti, ni iktaki ma te maroro ao te aro ni ikikina ke mwakuri ni buobuoki. Karinanin ana kurubu te Ekaretia ao tabeua rongorongo ibukia membwa a riai n aki kanakoaki nakon aekan aro aikai.

21.1.15 Tarekituri

Taian tarekituri n te titeiki ao uoote a na kona ni boretiaki ni kaineti ma kaetieti aika imwina:

Ara, taabo, nambwan tareboon a na kona ni mena inanon te tarekituri ti ngkana a kaotaki inanon te booki n tareboon n te waaki ni kareke-mwane ke, ngkana aki kaotaki, ngkana e anga ana kariaia te membwa. Atureti n te I-meeri e na mena inanona ti ma n ana kariaia te membwa.

Ana mwane ni kataumwane te titeiki ke te uoote ana kamanenaki ni kaboa taian tarekituri. Taian tarekituri a na aki kanoaki n taian katanoata.

Taan kairiiri a riai n aki tibwatibwai taian tarekituri itinanikun tian te titeki ke uoote ke ni kariaia kamanenakia ibukin te waaki ni karekemwane ke ana waaki te tautaeka.

Moan wakinan tarekituri n tatabeua nako a riai ni mena inanona te rongorongo are ti kamanenaki ibukin ana waaki te Ekaretia ao n aki katootongaki n akea ana kariaia te bitiobi ke te beretitenti n te titeiki.

21.1.16 Mwaingia Membwa

A bon kaungaki membwa bwa a na tiku ni bon oin abaia ni karikirakea ao ni kakorakora te Ekaretia. Aro n tekeraoi ibukin ana mwakuri te Ekaretia ao karekeakin ao tibwauakin taian kakabwaia n te euangkerio ao a bon rangi n rikirake ni kabuta te aonnaba. Ngkana a bon tiku membwa ni bon oin abaia ao ni mwakuri ni karikirakea te Ekaretia ikekei, te kakabwaia ae korakora e na roko irouia n tatabemania ao nakon te Ekaretia. Taian titeiki ao uoote ni kabuta te aonnaba a na bon kakorakoraki, ni kabebetea tibwauan taian kakabwaia n te euangkerio ma rikiraken mwaitia natin Tamara are I Karawa.

E a tia n noraki ni kaotaki bwa koraki ake a kitani abaia a bon rinanon te kanganga n te taetae, te katei ao taian kakaewenako n te aro ni maeiu are e a karekeea te aki rau ao ana kanganga temanna ke te utu.

Mitinare a riai n aki tuangia aia karo, koraki, ke tabeman riki ni buoutokaia membwa ake a tangiria ni kitana abaia nakon aba tabeua.

Membwa ake a nakon aaba tabeua a riai ni irii tua ake a kamanenaki.

Ni kawarakin te United States ke tabeua aaba n aia witia ataei te reirei ke te tia neweaba, Membwa a riai n aki kantasingaia bwa a na karekei mwakuri ke te witia ae aki babane taina imwin rokoia n te aba anne.

Ni katauaki bwa ana mwakuri n te Ekaretia n te aba teuana, te aomata e bon riai ni kakoroi nanon bwaai nikabane ni kawarakin te aba ao tua ibukin kaainakin te aba. Te Ekaretia e aki kaunga kawarakin te aba rinanon te mwakuri n te Ekaretia.

21.1.17 Bong n Aki Mamamatam

Te bong n aki mamamatam raoi bon kawakinan tua are mena inanona kakean te amwarake ao te

mooi ibukin uoua te tai n amwarake inanon te tai ae 24-te aoa, kaeakin buotakin te aki mama tam ao kaoti koaua, ao te anganano ibukin te aki mamamatam ni buokan mwannanoia koraki ake a kainano.

21.1.18 Waaki ni Karekemwane

See 13.6.8.

21.1.19 Kemboro ao Roterii

Te Ekaretia e kaitara te kemboro n arona nako, ni ikotaki ma taian katekeraoi n te mwane ake a buoutokaki iroun te tautaeka.

21.1.20 Taan Taetae ao taan Reirei

N angin ana bootaki te Ekaretia, taan taetae ao taan reirei a riai bwa bon kaain te uuote ke te titeiki n te tabo.

Ana kariaia te bitiobi e bon kainnanoaki imwain are a na irii bootakin te uuote, ni ikotaki ma bootakin bootaki ni ibuobuoki taan taetae ake kaoaki ke taan reirei. Ana kariaia te beretitenti n te titeiki e bon kainnanoaki ibukin te irii n aron aio ni bootakin te titeiki.

Te bitiobi ke te beretitenti n te titeiki a na rau meia taan taetae ake a kaoaki ke taan reirei ao aia rongorongo are a taekinna. Aio are e na mena iai te reitaki ma ana bitiobi te aomata Te bitiobi ke te beretitenti n te titeiki e na kokoaua bwa:

1. Taian marooro a na boraoi ma ana reirei te Ekaretia.
2. Taan taetae ake a kaoaki ke taan reirei a na bon aki kabwaka te roo, a na aki kabatiaia taan iri, ao n aki anai nanoia aomata ake a reitaki ma ngaia ke aomata.
3. Te kabanemwane n te mwamwanaga ibukiia taan taetae ake a kaoaki a bon aki kabwakaki, man ana mwane ni kataumwane te iunite n te tabo ke man taian anganano mairouia tabeman.
4. Kaotakin bwaai e na kaineti ma taian kaetieti ibukin kamanenakin ana bwai te Ekaretia (tarraa 21.2).

21.1.21 Inikam Taekiti

Membwa n te Ekaretia a kabaeaki n te katebw i ma uoua n taekan ana onimaki te Ekaretia bwa a na ongotaeka n tuua n te taekiti n te aba are a maeka iai (tarraa naba D&C 134:5). Membwa ake aki kariaia ma taian tua n te taekiti a na bon riai ni kataia ni bitii n te karaotua ke n oneakin te tua

ae maungatabu. Taian membwa ake a kunea raoi bwai iai taian totoko n te tua a na bon tabekirake tuan te taekiti nakon boowi n tua ibukin kaetaia.

Membwa n te Ekaretia ake a rawa ni kaoki mwiin aia taekiti, ni kabwaka te inikam taekiti ae e kainanoaki, ke ni karoa nanon te kabanea ni moti n te keiti ibukin te taekiti a bon kauntaba ma te tua ao ana reirei te Ekaretia. Membwa akanne a na bon aki katauaki ibukin te beebea n rekomente n rin n te tembora ao n aki weteaki nakon taian we wete n taabe aika a kakawaki n te Ekaretia. Taian membwa ake a tia ni kabureaki n ekinako tuan te taekiti n oin nanoia a na mena iaan te boaaki n te Ekaretia n aron bairean te bwai are e riki.

21.1.22 Intanete

Ngkana e karauaki raoi ni kabonganaki, te Intanete e na kona n ibuobuoki ni karoa ana mwakuri te Ekaretia, kakorakora te onimaki, ao ni beku ibukin kainanoia tabeman. Ma, ngkana e kona, taian membwa a riai ni kokoaua bwa te reitaki n te erekituraoniki e na aki onea mwin te tai ae kakawaki te reitaki ma aomata.

Ana Aobiti te Ekaretia ni Bwaai ni Ibuobuoki n te Intanete

Te Ekaretia e anga taian Webu tiaite aika kinakai ao tabeua taabo ni Intanete ibukin kabonganakina ni kabuta. Taian tiaite ao taabo aikai a kaotaki ni kamataktaki bwa a kinaki ni kamanenaki n ana kanikina te Ekaretia ke ni kawai tabeua. Ana karaoi naba bwaai ake a kainanoaki n te tua ao te intellectual property n te Ekaretia ao kaetieti n te buraiwetii.

Ana Webu tiaite te tetiteiki ke te uuote a na karoaaki ti man kamanenakin ana tabo ni Intanete te Ekaretia ae kinaki. Taian titeiki ao uuote aki kariaiakaki ni karoai tabeua taian Webu tiaite ke taian rongorongo ke ni kaokoro ma tarakin ana Intanete te Ekaretia ake boutokai.

Ana Webu tiaite te titeiki ao te uuote a na kona ni karoa te ibuobuoki ao te reitaki inanon taian iunite n te tabo. Taian Webu tiaite aikai a kona ni mena iai taian rongorongo ao katanoata, taian karenta, taian tarekituri ibukin te waaki ni kairiiri ao kainakina, ao ni kaoti bairean taai. Ngkana e karoaaki ana tiaite te titeiki ke te uuote, e na riai ni kateimatoaki kakoroan bukin karoakina.

Ni bubuti te kariaiakaki ni kamanenakin ana tabo ni ibuobuoki te Ekaretia ni karoaakin ana Webu tiaite te titeiki ke te uuote, te beretitenti n te titeiki e na reitaki ma aobiti aika imwina n ana etekuata te Ekaretia:

Member and Statistical Records Division
 Attn: Local Unit Internet Resources
 50 East North Temple Street, Room 1320
 Salt Lake City UT84150-0013
 Tareboon: 1-801-240-3500 ke 1-800-453-3860,
 mwangana 2-3500
 I-meeri: msrmail@ldsmail.net

Kaetieti riki tabeua ibukin ana Webu tiaite te titeiki ao te uoote a kona ni kuneaki man te kakaae nako ibukin "LDS Site Development Guide" iaon LDS.org.

Ngkana e kainnanoaki, ana Webu tiaite te Eka-reita aika kinaaki a na kona ni kariaiakaki ibukin tabeua bukina, n aron te mwakuri n titeiki aika bati, bootaki aika onoti, ao waaki ni kakukurei irouia kairake ni ikawai aika tuai iein ao te bootaki. Ni kakaaean te kariaiakaki ibukin te tiaite anne, te tia kairiiri n ana bootaki te nakoanibonga e na kanakoa te bubuti ni kaota bukina ao te kainnano nakon te membwa n te Beretitentii n te Itingaun ke te Beretitentii n te Aono.

Taian tembora, mition, ao irua n te tienta a bon aki kariaiakaki ni karaoi taian Webu tiaite.

Kamanenakin te Intanete n Nakoa n te Ekaretia irouia Membwa

Membwa n tatabemania a na karaoi taian Webu tiaite ke taian marooro ke ni kamanenai taabo n Intanete aika a katauaki n nakoia Ekaretia, ni kaotia bwa akea te irekereke n aron aei "Aio bon tiaki ana Webu tiaite Ana Ekaretia Iesu Kristo Ibukia Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira." Membwa a riai ni karaoi naba nanon kaetieti aika imwina:

1. Ana kanikina te Ekaretia e na aki kona ni kamanenaki ke ni katootongaki.
2. Aran ao rongorongan ana reitaki te membwa are bukinaki ibukin te Webu tiaite e riai ni kairakii.
3. Taian membwa a riai n aki taekinna ke ni kaotia bwa aia Webu tiaite ke taian mwakuri a boutokaki ke ni kariaiakaki iroun te Ekaretia.
4. Ana mwakuri ni korotamnei te Ekaretia, te anene, ao bwaai tabeua ake aki kona ni manga kamanenaki ni karokoa e itiaki aron kamane-nan n te kariaiakaki iroun "Rights and Use Information" iteraniban ana Webu tiaite n ao-bitin te Ekaretia ke iroun aobitin te Intellectual Property n te Ekaretia.
5. Tamneia aomata tatabemania ke rongorongan temanna ibukia a na aki kona ni kaotaki n akeia aia kariaia.

Kamanenan te Intanete i bon Iroum

Taian membwa a kaungaki bwa a na riki bwa taian banna ni katooto n aia onimaki n taai nako ao n taabo ni kabane, ni ikotaki ma te Intanete. Ngkana a kamanenai rongorongo, te iraorao n te reitaki n te nete, ao tabeua bwaai ni mwakuri n te Intanete, a kaungaki bwa a na kakorakoraia temwangina ao ni buokia n ata manenan, ao kamoamoakin akanne. Ngkana e riai, taian membwa a kaungaki n taekina te Ekaretia ao n reitaki nako iai ao n tibwauai a na bwaai te Ekaretia ake a kariaiakaki.

Ngkana taian membwa a kamanena te Intanete ibukin bwaai tabeua irarikin nakoia n te Ekaretia, ana riai n ota bwa te rongorongo are a anga bon ibukiia. A riai n aki anga te namakin bwa a tei ibukin ke a boutokaki iroun te Ekaretia.

Ibuobuoki riki tabeua ao kaetieti a karekeaki man te kakaae ibukin "Internet Usage Helps for Members" iaon LDS.org.

21.1.23 Tuan te Aba

Membwa a riai n ongotaeka, karinea, ao n bo-utokai tuan aba ake a maeka iai ke ni mwamwananga (taraa D&C 58:21–22; Articles of Faith 1:12). Aio a mena naba iai tuua ake a katabua rairaia aomata.

21.1.24 Reitakia Membwa ma ana Etekuata te Ekaretia

Membwa n te Ekaretia a bon aki kaungaki ni karaoan taian tareboon ke korean taian reta nakoia Mataniwi ni Kabuta ibukin reirei ake a kaineti ma ara koaua ke bon oin aia rongorongo Ngkana e a rangi n rikirake mwaitin te membwa n te Ekaretia, te kaeka ibukin taian kan ota e kaota te tabe ae e rangi ni bati ao e na karika te kanganga nakoia Mataniwi ni Kabuta ni kakoroi nanon tabeia ake bon ti ngaia ake a bukinaki iai. Mataniwi ni Kabuta a tangiria membwa n te Ekaretia ao n aki tangiriia bwa ana namakinna bwa akea te boutoka ao te kairiiri are a kainnanoia. Ma, bwaai ni kabane a na riai ni katiaki n te wanawana ao ni baireaki raoi.

E a tia te Uea, ni Wanawanana, ni katea Ana Ekaretia bwa a aonga kaain te Ekaretia ni iai ana bitiobi ke ana beretitenti n te mwaanga ao te titeiki, mwakoro, ke mition beretitenti, ake a beku bwa taan ibuobuoki iaon waaki n te maiu n tamnei ao taan reirei iaon maiun n rabwata. Man oin weteaia, ao taan kairiiri a kona ni karekeia tamnein te motikitaeka ao te kairiiri bwa a aonga ni kona n reireiniia kaain te Ekaretia ake a mena iaan aia tararua.

Membwa ake a kainanoa ana kairiiri te tamnei, iai aia kanganga I bon irouia ae e korakora, iai aia titiraki iaon te reirei a riai ni karaoa te kabanea ni kona, ni ikotaki ma te tataro ni koaua ao kamate-bwaian koroboki aika tabu, ao ni kunei katokakin aia kanganga ao taian kaeka I bon irouia. Membwa n te Ekaretia a kaungaki bwa a na ukora te kairiiri mairoun te Tamnei ae Raoiroi inanon maiuia ao n aia utu ao taben te Ekaretia.

Ngkana taian membwa a bon tiku ni kainanoa te ibuobuoki, a riai ni karekei moa taeka ni ibuobuoki iroun aia bitiobi. Ngkana e riai, e na kanakoia nakon te beretitenti n te titeiki.

N angin taian keiti, te reitaki mairouia membwa nakoia Mataniwi ni Kabuta a na bon kaokaki nakoia aia tia kairiiri n te tabo. Beretitenti n te titeiki ake a kainanoa te kamatata n rongorongo te reirei ke tabeua ana rongorongo te Ekaretia a na koroboki ibukiia aia membwa nakon te Moan Beretitentii.

21.1.25 Aia Mwakuri Membwa, Taneiaia ni mwakuri, ao irekerekeia

Te bwabetitoaki nakon te Ekaretia, katabuaki nakon te nakoanibonga, ao kanakoakin beebea n rekomite n rini n te tempora a boboto iaon kororaoi temanna are e karekeaki man te intawiu are e karaoaki raoi irouia ana tia kairiiri n te tabo n te nakoanibonga te aomata anne. Membwa n te Ekaretia a riai ni kataia ni irii taian waaki ni kaku-kurei ao te mwakuri are a kona ni bon nanoia ni bubuti ana kakabwaia te Uea ake a nakoraoi ma ana moan tua te euangkerio ao ana reirei te Uea.

21.1.26 Membwa ake Aki Toamau

Membwa n te Ekaretia a kaungaki bwa ana irii ana banna ni katooto te Tia Kamaiu n anga te kantaninga, te oota, ao te tangira nakoia koraki ake aki toamau. Taan kairiiri n te Nakonibonga ao bootaki ni ibuobuoki a riai n ataia koraki ake aki toamau ao ni kaota nanoia ae e korakora ao te tabeaianga.

Taan kairiiri n te Nakonibonga ao bootaki ni ibuobuoki ana kinaia naba membwa ake a kainanoa te mwamwannano riki ibukina bwa te karo, te tee, ke te nati iai aki konabwaina. Mannanoan te membwa n te utu are iai aki toamauna e kona n riki bwa te kawai are e na kona ni karikirakea te onimaki. Ma e kona naba n anganano n te mwane, n aron te iein, ao kakaewenakoan te utu.

Taan kairiiri n te Nakonibonga ao bootaki ni ibuobuoki ana kakaeia membwa ake aki toamau ake a maeka n taian mweenga n te kurubu ke taabo aika raroa mai irouia membwa n te utu.

Karikirakean te Atatai ao te Oota

Taan kairiiri, tia reirei, ao tabeman membwa a riai n oota ni aki tomaun te aomata ao kainano ake a rekereke ma ngaia. A kona ni karikirakea otaia n te maroro ma te aomata ao membwa n ana utu teuanne ke neienne. A kona naba ni wareki taian taetae irouia taan kairiiri n te Ekaretia, rongorongo inanon ana maekatiin te Ekaretia, ao bwaai aika a na reke n te aonrain n te disabilities.lds.org.

Anga te Ibuobuoki

Taan kairiiri n te Nakonibonga ao taan ibuobuoki a na rinanoi kainanoia koraki ake aki toamau ao koraki ake angaa te mwamwannano. Taan kairiiri aikai a na iangoia aron a na ibuobuoki te uooote ke te titeiki ni kamanenaki ni kakoroi nanon taian kainano ake a riai. Taan kairiiri a na kaungaia membwa n anga te ibuobuoki ao ni buobuoki n te iraorao. The bitiobiriki ke Titeiki Beretitentii e na wetea te tia rabakau n te uoote ke te titeiki bwa e na buokiia tatabeman ao taian utu.

Taan kairiiri a na kaoti naba bwaai n ibuobuoki aika a riai n te tabo are e na kona ni buokia tatabeman ake iai mwaukuia ao aia utu.

Ibukin rongorongo riki tabeua iaon buokakia aomata ake iai aki toamauia, taan kairiiri ao taia membwa a na kona n nakon disabilities.lds.org. Taan kairiiri a na kona n reitaki ma LDS Family Services (ngkana e tauraoi).

Taan kairiiri ao taian membwa a riai n aki kataia ni kabwarabwara bwa tera bukin rikin te mwauku nakon te utu. A na aki iangoia bwa te aki toamau bon te rekenikai mairoun te Atua (tara Ioane 9:2-3). N aki iangoia naba bwa bon te kaka-bwaia karekean te tee ae mwauku.

Katauraoan taian Otenanti

N iangoakina bwa a na karaoaki taian otenanti ibukin te aomata are iai mwaukuna, taan kairiiri n te nakoanibonga a na irii taian kaetieti inanon Aeniboki 1, 16.1.8.

Katauraoan Taai aika a kakawaki ni Beku ao ni Kaainna

Angiia taian membwa ake aki toamau a kona ni beku n taian mwiko n te Ekaretia. Taan kairiiri n te Nakonibonga ao te rabwata n ibuobuoki a na tataromwaaka n iaongoi konabwai ao taian nano n ibuobuoki ibukiia aomata n tatabemania ao ni katauraoi taai aika a kakawaki ni beku. Taan kairiiri a na marooro ma ana utu te aomata ao n iangoa karaoakin ana wewete te Ekaretia iaon te aomata ao ana utu teuanne ke neienne ke taan anga te tararu.

N iangoakin taian katabeaki n te Ekaretia ke taian wewete ibukia taan anga te tararua irouia aomata ake aki toamau, taan kairiiri a na iangoi ma te karaurau bwaai aika a riki irouia tatabeman ao aia utu.

Taan kairiiri ao taian reirei a riai n ikotia membwa ake aki toamau n taian bootaki, kiraati, ao waaki ni kakukurei ni karaoakina ae e tamaroa. Taian reirei, taian taetae, ao aaro n anga reirei a riai ni bwainaki ni kaitarai kainanoia tatabeman. Ibukin rongorongan taian reirei, tara disabilities.lds.org.

The bitiobiriki e na wewetea te tia ibuobuoki n tia reirei ni buoka te aomata n te kiraati. The bitiobiriki e na tuanga temanna bwa e na buoka temanna n te bootaki ke te waaki ni kakukurei.

Ngkana e aki kona ni kaaina te bootaki te aomata, te kiraati, ke te waaki ni kakukurei, taan kairiiri ao taian reirei a na maroro ma te utu bwa e na kanga aron kaitaran kainanon teuanne ke neienne. Te beretitenti n te titeiki ke te bitiobi e na kariaia katean te kiraati ae e onoti ke burokuraem ibukiia membwa ake aki toamau (tara "Katean Kiraati aika Onoti, Burokuraem, ke Iunite" inano). Ngkana te aomata e aki kona n roko ni bootakin te Ekaretia, bwaai aika korobokiaki ke raweakin taian reirei ao taian taetae a na kona ni katauraoaki.

Taan kairiiri n te Nakoanibonga a kaungaia mwaane ake a taua te nakoanibonga n iri n taian otenanti ngkana e riai. Kaain te Nakoanibonga ao aine ake 12 aia ririki ake a tia ni bwabetitoaki ao ni kamatoaki ao ake a tau a na kona ni bwabetito ao ni kamatoaki ibukiia maate n te tembora. Taian kaetieti ibukiia membwa ake aki toamau ni karekei oin aia otenanti n te tembora a kaotaki inanon *Aeniboki 1, 3.3.3.*

Katean Kiraati aika Onoti, taian Burokuraem, ke taian Iunite

Membwa ake aki toamau ao kainnano ake a onoti a kaungaki n roko ni bootakin te Taabati n aia tabo ngkana aki maeka n te tabo n tararua are a karaoaki iai ana burokuraem te Ekaretia.

Ngkana membwa aika ti te arona aki toamauia a maeka n te uoote, kurubu ni uoote, ke kurubu n titeiki, taan kairiiri a na katei Bwaai ni buobuoki aika onoti ke taian kiraati n te Moanrinan ke taian burokuraem ibukiia. Taan kairiiri a na barongai naba taian kiraati n te Reirei n Taabati aika onoti ke tabeua taian kiraati. Taian kiraati ao burokuraem a onea mwiin a na burokuraem te aomata n ana uoote.

Ni barongakin kiraati aika onoti ke te burokuraem n aia reewo titeiki aika bat, te kariaiakaki e kainanoaki mairoun te membwa n te Beretitentii n te Itingaun ke te Beretitentii n te Aono Taan kairiiri aikai a rinea ana tia tei te beretitenti n te titeiki n tararua moanakin te okanaitieitin ao reitan mwakurian te kiraati ke te burokuraem ibukin te tai ae onoti.

Ni baireakin te kiraati ae onoti ke te burokuraem n aia reewo uoote ika bat, ana kariaia te titeiki Beretitentii e bon kainnanoaki. Te beretitenti n te titeiki e na mwiokoa ana tia tei te bitiobi n tararua moanakin te bootakiao reitan mwakurin te kiraati ke te burokuraem ibukin te tai ae onoti.

Ana tia tei te beretitenti n te titeiki ke te bitiobi e na marooro ma taben beretitenti n te titeiki ake a irii ke taian bitiobi ni katea te boutoka te mwaane ibukin taian kiraati aikai ao taian burokuraem. Kaaro ke taan anga te mwannano a katabeaki ibukin te mwamwananga.

Ngkana te kiraati ke te burokuraem n taian titeiki aika bat e barongaaki, te beretitenti n te titeiki are kaaina e na rinea te kauntira ae rietaata ni ibuobuoki n tararuai waaki ni kariniia membwa ake a tangiria ni kaainna, ni katauraoia taan kairiiri ao taan reirei, ao ni bairea te kainibaire ibukin te mwane iroun ana tia tei te titeiki.

Taian membwa ake a beku ni kirati aika onoti ke burokuraem a weteaki ao ni kaokoroaki iroun ke iaan ana kaetitei ana tia tei te beretitenti n te titeiki ke te bitiobi. Taan kairiiri aikai a na irii aron waakinan bwaai n te Ekaretia ibukin kanauan wewete ao taian kamotirawa. Taan kairiiri ao taan reirei n te kiraati ae onoti ke te burokuraem n tibwauan rongorongo ibukin aia waaki ni kakukurei membwa ao tokanikaia ma taan kairiiri n aia uoote, are a na kawakinaki iai rekooti aika teimatoa ao te anga te kinaaki.

Ni kaoaki iroun ana tia tei te beretitenti n te titeiki ke te bitiobi, taan kairiiri n te kiraati ae onoti ke te burokuraem ana iri boowi ni kairiiri n te titeiki ke te uoote. A na karaoi naba oin aia bootaki ni bairei taian waaki ni kakukurei n te kiraati ke te burokuraem.

Taan kairiiri a na reitaki ma Tieminari ao taian Intititute irouia taan babaire n Taekan te Aro n reiakini taian kiraati ibukia membwa ake aki toamau are e kona ni kateaki inanon Ana Bootaki n Reirei te Ekaretia.

Uoote ao mwaanga a na kona ni karikaki ibukia membwa ake a bonokau ke naake a buakaka aia kakauongo. Ke te uoote e na kona ni butiaki ni butimwaea te kurubu ibukia koraki ake a bonokau ke iai buakakan aia kakauongo inanon aanon

te tabo ae onoti. Uoote aikai, mwaanga, ke kuru a na buokia membwa aikai n iiri raoi nanon mwakuri ni buobuoki ao reiakinan te euangkerio. Kaetieti ibukin katean taian iunite aikai a kaotaki inanon *Aeniboki 1, 9.1.4* ao *9.1.10*.

Membwa ake a kamanenai kanikina n te tae-tae, ao aia utu, a na rinea bwa e na tauaki mwiin aia rekooti n te Ekaretia n teuana ma ibuakon taabo aikai: (1) aia uoote n aia tabo, (2) te uoote are e na kaoa te kurubu ibukia membwa ake a bonokau ke iai te kanganga n aia kakauongo, ke (3) te uoote ke te mwaanga are kateaki ibukia membwa ake a bonokau ke aki kona n ongo.

Taan Raitaeka ibukia Bonokau ke Membwa ake iai te Kanganga n aia Kakauongo

Membwa ake a bonokau ke iai te kanganga n aia kakauongo a kaitara ma taian totoko n te reitaki n reiakinini taian moan tua ao reirei. Ngkana a kamanenai kanikina n te taetae, a na kainnanoia taan raitaeka ni buokia ni irii inanon ana bootaki te Ekaretia, otenanti n te nakoanibonga, mwakuri n te tempora, kaotan te koaua, intawiu, ao waaki ni kakukurei.

Membwa ake a bonokau ke iai te kanganga n aia kakauongo a kaungaki bwa a na riki n toronibwai ao ni karekea te nano ni mwakuri ma aia taan kairiiri n te nakoanibonga ni karaoakin mwakuri ni buobuoki n raitaeka are a kainnanoia. N te kaitauraoi ibukin bwaai aika a na karaoaki aika iai te namakin iai n aron taian intawiu ma temanna ke ana kauntira te Ekaretia n anga reirei, taan kairiiri n te nakoanibonga a na marooro ma te membwa ni baireia bwa e na kamanenaaki te tia raitaeka. N aaro aikai, taan kairiiri a riai ni kakaea te tia raitaeka are tiaki te membwa n te utu ngkana e kona) ao ni katuruturua kainan bwaai.

Ngkana aki tau mwaititia taan raitaeka, taan kairiiri a na katea te kiraati n te uoote ke te titeiki n anga te reirei n te kanikina n te taetae are kamanenaaki n aia aono. Taan kairiiri a na weteia membwa aika konabwai n anga reirei n taian kiraati aikai. Membwa ake a bonokau ke iai uruakin aia kakauongo ao ni kamanenai kanikina n te taetae bwa oin aia taetae a na riai ni iangoaki moa bwa a na anga reirei n te kiraati. Te bwai n anga reirei ae rangin ni ibuobuoki bon te *Dictionary of Sign Language Terms for The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints (Te Rikitinare n te Kanikina n te Taetae ibukin Ana Ekaretia Iesu Kristo Ibukia Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira)*

Bon ti membwa aika kororaoi ake a na rairairi n tain bootakin te toa, bootakin te nakoanibonga, ao taian intawiu. Ngkana kaain te nakoanibonga e aki tauraoi n raitaeka n tain bootakin te toa,

te mataniwi n tararua e na bubutia te aine bwa e na karaoa te raitaeka. Taan raitaeka ake tiaki membwa a na kona kamanenaaki n tabetai bwa taan anganano n taian waaki ni kakukurei ao ni mwaitin bootaki tabeua ni karokoa e a rikirake ana konabwai te membwa n raitaeka.

Te aobitia n tararua e na bubutia kaain te na-koanibonga n raira te otenanti ke te kakabwaia ngkana te tia karekea e bonokau ke ake iai aia kanganga ni kakauongo. Ngkana e aki tauraoi kaain te nakonibonga, te aobitia n tararua e na bubutia te aine bwa e na karaoa te raitaeka.

N tain te kiraati ke te bootaki, taan raitaeka a riai ni mena mai moa n te kiratiruum ke tabo n taromauri ma tiaki n te tabo n tekateka. A riai naba ni mena irarikin te tia taetae n te aro bwa a na aki karika kamwangaoan te taratara. Ibukina bwa te oota e reke man noorakin ria ao te taetae n te rabwata iroun te aomata are taetae, te bonokau ke membwa ake a uruaki aia kakauongo a riai ni bon kona n noora te raitaeka ao ni bon kona naba n noora te tia taetae ke te tia reirei mai tinanikuna. Ngkana e tau mwaititia taan rairai aika tauraoi, taan kairiiri a na butia bwa a na raaun ni kakaibibiti n te katautau ae ni katoa te 30 te miniti n totokoa te kakaai.

N tain te otenanti n te nakoanibonga ke te intawiu, te tia raitaeka e na riai ni kaan nakon te aomata are e karaoa te otenanti ke ni kaira te intawiu.

Ngkana te bonokau ke membwa ake a uruaki aia kakauongo aki kamanena te kanikina n te taetae ao ni kainnanoia te tia raitaeka n te taetae ni buokia ni wareki ria, taan kairiiri a na kabongana taian kawai aika ti te arona are a na iria ni kakaea te tia raitaeka are e kabongana te kanikina n te taetae.

Buraiwetii

Taan kairiiri a riai ni karinea aia buraiwetii membwa aika karabaaki ake aki toamau n tain ao imwin aia boowi taan kairiiri are e na maroo-roakinaki iai kainnanoia tatabeman.

Bwaai ni ibuobuoki

Taabu ibukin te ibuobuoki ibukia membwa ake iai aki toamauia, ibukia aia utu ao taan anga te tararua, ao ibukia taan kairiiri ao taan reirei a tauraoi n te disabilities.lds.org. Te Webu tiate aio e anga:

1. Rongorongo ni buokan karikirakean te oota n taian kakaewenako are a kaitaraia koraki ake iai aki toamauia.
2. Mwakoro iaon taian aki toamau ake a katuruturuaki ao taian kaeka nakon taian titiraki ake aki toki n tabekaki.

3. Te karaunano ibukiia membwa ake iai aki toamauia ao ibukiia aia utu rinanon koroboki aika tabu, aia taeka tabeman, ao te reitaki na-kon rongorongo aika ibuobuoki.
4. Karinanakin bwaai ake a na buokia membwa ake iai aki toamauia ngkai a kataia ni maiua-kina ana euangkerio Iesu Kristo ao ni beku n te Ekaretia.

Ana bwai te Ekaretia ibukiia membwa ake iai aki toamauia a karinanaki inanon te *Kataroka n ana Bwai te Ekaretia* ao n te disabilities.lds.org.

Titiraki n rongorongan bwaai ibukiia membwa ake iai aki toamauia a na atureti nakon:

Kaain te aro ae aki Toamau
50 East North Temple Street
Salt Lake City UT84150-0024
Tareboon: 1-801-240-2477
I-meeri: specialcurriculum@ldschurch.org

21.1.27 Onimaki Tabeua

Mwaitin te kaungaki anne, te karineaki, ao te kororaoi n te karineaki ae rietaata e kuneaki ni mwaitin onimaki ake tabeua. Mitinare ao tabeman membwa a bon riai ni kai namakini ao ni bwaina te karinerine nakon aia onimaki tabemwang ao n aki karaoa te kamatauninga. Taian beretitenti n te titeiki ao te mition ake iai aia titiraki ibukin taian reitaki ma onimaki ake tiaki Kiritian a riai n reitaki ma te membwa n te Beretitenti n te Itingaun ke te Beretitenti n te aono. Tabeman taan kairiiri n te tabo ake iai aia titiraki n aron aikai a riai n reitaki ma te beretitenti n te titeiki ke te mition.

21.1.28 Bootaki ni kakukurei n te Tairiki

Tara 13.6.12 ao 21.2.8.

21.1.29 Ana Waaki te Tautaeka ao Kaain te Aba

Ngkai kaain te aba, membwa n te Ekaretia a kaungaaki bwa a na kainii bootaki n te tautaeka ao ana waaki te tautaeka, ni ikotaki ma te irekereke n te bwatei n te tautaeka are ana bon rineia. Mem-bwa a kairoroaki naba bwa a na rangi ni katabeia ni waaki aika tamaroa ni karikirakei aia kaawa ao ni karaoi taabo ake a na rikirake aroia iai are a na maeka iai ao ni karikirakeia aia utu.

Ni kaineti ma tuan aia tautaeka, membwa a kaungaki bwa a na koro ara nakon te rinerine, ni kamatebwai raoi rongorongo ma taan kan rineaki, ao n rineia tabeman ake a onimakiniia bwa a na mwakuri ma te kokoaua ao te momoti raoi. Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira iai kabaeakia ae onoti bwa a na kakaeia, n rineia, ao ni boutokaia taan kairiiri ake a kakaonimaki, tamaroa, ao n atatai (taraa D&C 98:10).

Ngkai e kamatoaki te inaomata n taetae iaon te waaki n tautaeka ao te aro n reitaki, te Ekaretia e bon mena i nuuka ni kaineti ma te waaki n tautaeka n taian bwatei, taian kainibaire n te waaki n tautaeka, ao taan kanrineaki ibukin te aobiti n te waaki n tautaeka. Te Ekaretia e aki boutoka te bwatei n te waaki n tautaeka ke te tia kanrineaki. Ke n tuangiia membwa bwa a na kanga n rine-rine. Ma, ni bwaai tabeua aika onoti te Ekaretia e na taua ninena iaon karaaoan tua aika a kaineti, e moamoa riki ngkana e karaon te babaire ake a irekereke iai taian aroaro n te riai. Ti te Moan Beretitentii ae kona n taetae ibukin te Ekaretia ke ni kabaea te Ekaretia bwa e na boutokai ke n totokoi karaaoan tuua aika kaineti ke n rebetunai rongorongan te boowi. Tii ngkana, taian beretitenti n te titeiki ao taan kairiiri n te tabo a riai n aki barongaia membwa bwa a na iri ana waaki te tautaeka ke ni kataia n anai nanoia bwa ana iri.

Membwa n te Ekaretia a kaungaaki bwa a na iangoia ni beku n taian aobiti ibukin te botanaomata ake rineaki ke ni katauaki n te tautaeka n te tabo ao te aba. Taan kan rineaki ibukin te botanaomata a riai n aki iangoia bwa aia bubuti te kariaiakaki iroun te Ekaretia ke ana taan kairiiri. Taan kairiiri n te Ekaretia ao membwa a riai naba ni katianikui rongorongo ke anua ake e na kona ni kabwaranakoaki bwa ana boutoka te Ekaretia ibukin bwatei n te tautaeka, ana kainibaire te bwatei n tautaeka, te kainibaire, ke te tia bubuti.

Membwa a kaungaki ni boutoka waaki aanga ake a kakorakora reireinan te botanaomata te aro ni ikoikotaki, e a moarara riki ake a karaoaki ni kateimatoa ao ni kakorakora te utu ngkai bon te iunite ae moan te kakawaki n te botanaomata.

Rekooti n te Ekaretia, taian tarekitor, ao bwaai tabeua aika ti te arona a na kabonganaki ibukin ana kantaninga te tautaeka.

A na tabo te Ekaretia a na bon aki kamanenaki ibukin ana kaantninga te tautaeka. Ma, taabo a na kona ni kamanenaki ibukin te kabae ara n te rinerine ke karaoakin te rinerine ngkana ai bon akea riki te anga (taraa 21.2).

21.1.30 Tuua n te Meeri

N te United States ao tabeua aaba, bon urukan tuan te meeri ni kamenakin taian bwai n akea kaboakin taian baoki ni meeri. Te totoko aio e kabonganaki nakon ana niutireta, katanoata, taian koroboki ni kauring n te uoote ke te titeiki, ao tabeua ana bwai te Ekaretia ake iai rekerekeia. Taan kairiiri n te Ekaretia a riai n reireinia membwa ao mitinare ni katukaki bwaai akanne inanon ke iaon taian baoki ni meeri.

21.1.31 Rongorongoia Membwa.aika Kainaki

Taan kairiiri n te Ekaretia a kabaeaki bwa a na kamanoi rongorongoia aia membwa ake a kainaki. Rekooti n te Ekaretia, taian tarekituri, ao bwaai aika ti te arona a na bon aki kona ni kabonganaki bon ibukim, te aro ni karemthane, ke ana kaantninga te tautaeka (taraa naba 21.1.15).

21.1.32 Boretiakin Koroboki ni Karaba

Membwa a riai n aki bubutia Mataniwi ni Kabuta ke Itingaun n te Aono n riki bwa te kaoman n tia koro rongorongo ke ni kariaia ana boki ke tabeua ana koroboki te Ekaretia.

21.1.33 Raweakin Taetae ke Aia Taeka Mataniwi ni Kabuta ao Itingaun n te Aono

Membwa n te Ekaretia a riai n aki rawei taetae ke taeka ake anga Mataniwi ni Kabuta ao Itingaun n te Aono n ana maungatbu te titeiki, aia bootaki mitinare, ke bootaki tabeua. Ma, membwa a na rekootini taian kanakobwana n te maungatabu ni kabuta ni bwaai n rawerawehi ni mweengaia ibon ibukiia, tiaki ibukin te karekemthane.

21.1.34 Kaokakina Nakon te Ekaretia ao Membwa

Ngkai e rikirake te Ekaretia riaon tia, katei, ao taetae, kabonganakin arana are e a tia n rinaoaki, Ana Ekaretia Iesu Kristo Ibukia Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira (taraa D&C 115:4), e bon rangi ni kakawaki ni katabeakin te Ekaretia ao ana membwa ni katanoata aran te te Tia Kamau ni kabuta te aonaaba. Ni bon etina, taekinan te Ekaretia a riai ni kanimwa bwaninin arana n taai nako. Imwin taekinan bwaninin aran te Ekaretia n te moan, tena ni kauarereke "te Ekaretia" ke "ana Ekaretia Iesu Kristo" a bon butimwaeaki.

N taekinan te Ekaretia bwa "ana Ekaretia Moon," "aia Ekaretia Aika Itiaki ni Kaitira ni Bong," ke "te Ekaretia n te LDS" e bon aki kaungaki.

N taekinaia membwa n te Ekaretia, e bon tangiraki kabonganakan te kibu n taeka "membwa n Ana Ekaretia Iesu Kristo Ibukia Aika Itiaki ni Boonga Aika Kaitira." Bwa taekana ae uarereke, "Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira" e bon tangiraki ao "Moon" e bon butimwaeaki.

Te taeka *Moomon* e na bon reitinako kamnenakina n aara ni kaonoti n aron Ana Boki *Moomon* ao te *Moomon Tabenako Kuaea*. E na bon reitinako naba kamanenana bwa te tia kabwarabwara ni kibu n taeka n aron "Moomon bwaeonii." Irarikina riki, e na bon rangi n raoiroi kamanenakin te taeka *Moomon* ni kinakin te Ekaretia ngkai e bon rangi n ataaki riki n tabeua aaba.

21.1.35 Kamatebwai ni Kakae n te Ekaretia

Te rabwata ae ti kariaiakaki n te kakae n te Ekaretia bon te Research Information Division n te Tabo ni Mwakuri ni Kaeti Aroaro. Taan tei n te tabo ni mwakuri aio a kamanenai taian titiraki ao intawiu ni karekean rongorongo iaon tabeanga n rongorongo ibukia Mataniwi ni Kabuta. Ngkana ana taan kakae te Ekaretia a reitaki ma membwa, a na anga ana nambwa n tareboon te Ekaretia ae akea boona ao te ara are e na kaongaki n te etekuata. Irarikina riki, a na kariaia n taai nako inaomatan te tia kaeka n aki kaekai tabeua ke nikabane taian titiraki n te kakae.

Bootakin te Ekaretia a na aki kona ni karekei rongorongo iroun te aomata ae aki kariaiakaki ke taian rabwata. N riai n aki katauaroai araiia membwa n te Ekaretia nakoia aomata ke rabwata aikai. Ngkana taan kairiiri n te tabo a tangiria ni kakoaua kariaiakan taian titiraki ke intawiu, a riai ni kaonga te Research Information Division (1-801-240-2727 or 1-800-453-3860, mwangana 2-2727).

21.1.36 Taan Tei Ibukin Kabonakoakin Bwai

Taan kairiiri n te tabo a riai n aki butimaea ana tangitang te tia tei ibukin kabonakoakin bwaii bwa te Ekaretia ke te tia kairiiri n te Ekaretia e a tia ni kariaia koraki akanne ni weteia taan kairiiri n te tabo ke membwa bwa a na kabonakoi aia bwai.

21.1.37 Bwaii ni Mwakuri n te Tiataraito ao te Witeo

Ana tiataraito te Ekaretia ao bwain te witeo a na kona ni kabonganaki ti ibukin te waaki n aki karekemthane, ana waaki te Ekaretia ake ti te arona ake a kariaiakaki iroun te titeiki Bere-tentii ke te bitiobiriki. Te bwai ni mwakuri aio e na bon aki kona ni kabonganaki n raweakin te terewition, te keiboo, ke taian burokuraem n te tiataraito ake aki boutokaki iroun te Ekaretia. N aki kona ni kabonganaki ana bwai ni mwakuri n ana tiataraito te Ekaretia ni matakaukin ake tiaki ana burokuraem te Ekaretia. Membwa a na aki kaineta aia aentena man teuana te tiataraito ke te bwai rawerawehi nakon teuana n akean te kariaiakaki man ana etekuata te Ekaretia.

Bon ti aomata ake a tia ni kataneaki ni kammwakuran te bwai ni mwakuri ae e na karaoia. Rororrikirake a na ibuobuoki ni kammwakuria ngkana a tararuaki.

Ni kabane bwaii ni mwakuri a na rokanaki raoi ngkana aki kamanenaaki. A na bon aki kona ni kamwaingaki man te kateitei ibukin te mweenga ke bon kabonganakina iroun temanna.

21.1.38 Karekean te Mwane

Ana burokuraen te Ekaretia ake a kateaki bwa a na anga te ibuobuoki n te aro ni karemthane ibukia tatabeman ake a tau ao ni bwaai aika riai. Ana ibuobuoki te Ekaretia e karaoaki irouia taian bitiobi, ake a mwaatai ma bwaai aika riki ao ni kona katoka manga karaoakin te ibuobuoki ao te mwakuri buaka. Ma ngaia are, membwa a riai n aki kataia ni karekeia riki te ibuobuoki n te mwane man ana etekuata te Ekaretia ke taan kairiiri n te tabo ke membwa.

Ngkana membwa a karekeia te bubuti te mwane n aron aei, a na kona ni kaeka n taekinna bwa a tia n anganano n oi aia uoote are e na anga te mwane ibukia te ibuobuoki ni kaineti ma moan tua ake a tia kateaki n ana warebea te Ekaretia.

21.1.39 Rongorongo ake a Irekereke ma taan Kairiiri n te Ekaretia

Man te tai teuana nakon teuana, rongorongo a tibwatibwaki aika a kairua nakoia taan kairiiri n te Ekaretia Mwaitin taian rongorongo n aron aikai a kamangaongaoi ana reirei te Ekaretia ao a bon boto iaon rongorongo ake a ongo ao n aki kaineti. A bon aki kanakoaki n te aro ae kinaaki, ma bon taekana n te wii, i-meeri, ke tabeua ke aaro aika aki eti n te riai. Membwa n te Ekaretia a riai n aki reirei ke n anga nako rongorongo n aro aikai n akea te kakoaauakina bwa bon ana bwai te Ekaretia aika a kariaiakaki.

Tain koroboki ake a karaokai ngkana a tae-tae Mataniwi ni Kabuta, Itingaun n te Aono, ke aobitia ni kabuta n te Ekaretia n ana maungatbu te titeiki ke bootaki tabeua a riai n aki tibwatibwaki n ake ana kariaia te tia taetae. Koroboki ibon iroun temanna bon ti ibukin kabonganakina iroun temanna.

21.1.40 Bootaki ni Mooi ao Bootaki aika Ti te Arona

Te Ekaretia e kauringia ana membwa totokoan bootaki ni mooi ao bootaki ake ti te arona ake a mena inanona kaotakin bwaai ake (1) kamanngori, bwai ni ngare, kakea manenana, ke aki riai ibon ibukin aroia ni bwaai aika tabu ke (2) e na kamatauninga te Ekaretia, kararoa man ana mwakuri, ke ni karekeia aroia membwa n te kangaanga. Membwa a riai n aki kariaia nakoia n te Ekaretia ke aroia n te Ekaretia bwa e na kamanenaaki ni kaunga ke ni iangoa kariaiakan bootaki aikai.

21.1.41 Waaki ni Kakukurei aika Taekiti

Taan kairiiri n te titeiki ao te uoote a na kaaoua bwa waaki ni kakukurei n te Ekaretia a na

aki karekeia n te kaanganga aron kainaomatakin te Ekaretia man te taekiti Ibukin taian kaetieti, taraa 21.2.

21.1.42 Kunikai ao Kaamenti n te Tembora

Membwa ake iai kariaiakaia a kaungaki ni kabooi oin aia kunnikai n te tembora ibukin kamanenakina ngkana a karaoaki taian otenanti n te tembora. Te kunnikai ae tabu aio e na kona ni kaboaki rinanon Ana Tabo n Tibwatibwa te Ekaretia. Tabeua tembora iai kunnikain te tembora aika a tauraoi ibukin te kamaneaki. Ngkan akea ana kunnikai te tembora aika a kona n tangoaki. membwa a kainnanoaki bwa a na uoti aia kunnikai.

Membwa a na karaoi oin aia kunnikai n te tembora ngkana a kamanena te kunnikai ae kata-maroaki ao bwaai ni waewae ake a tauraoi rinanon te Ana Tabo n Tibwatibwa te Ekaretia Kunnikain te bukamaru tabeua a na bon aki kona ni karaoaki. Ke n aki kona ni karaoaki kamente n te tembora.

Membwa n te Ekaretia ake a tia ni kunnikainaki ma te kamente n te tembora a tia ni katoka iaoia te kabaeaki n te berita ni bwainna ni kaineti ma te kaetieti are kaotaki n te entaumente. Te kamente e anga te kauring ae teimatoa n berita ake a karaoaki n te tembora. Ngkana e bwainaki raoi, e na anga te kamanoaki ni kaitara te kaririaki ao te buakaka. Bwainakin te kamente bon kabwarabwarakin tinanikun ao nanon te motinnano n rimwin te Tia Kamaiu.

Membwa ake a tia n entaau a riai ni bwaina te kamente n te tembora n te ngaina ao te bong. A riai n aki kamwawa, nikabane ke ni mwakorona, ni mwakuri n te iaati ke tabeua riki waaki ni kakukurei ake a kona ni karaoaki ma ni kamanenakin raoi te kamente iaan te kunnikai. E riai n aki kamwawaki ni kunnikainan te bwaai ni uua ke kunnikai aika aki katauaki. Ngkana a bon riai ni kamwawa te kamente, ibukin te uua, a riai ni manga kaokia n te tai ae waetata.

Membwa a riai n aki bita te kamente ke ni bwainna ni kaitarai kaetieti n te aro bwa a na kanganngori kaokoroakin tein te kunnikai. N aki bita tein te kamente man teina are e tia ni kariaiakaki. Ngkana uoua mwakorona te kamente ae e na kamanenaki, mwakorona akanne a riai ni bwainaki n tainako.

Te kamente e bon tabu ao e riai ni karaoaki ma te karinerine n tainako. Kamente a riai n aki katukaki iaon tano. A riai naba ni kaitiakaki ao ni karaoaki. Imwin utian kamente, a riai n aki katileaki ni kamwauaki n ana tabo te botanaomata. N aki kaotaki ke ni katereaki nakoia aomata ake aki oota ni kakawakia.

Membwa ake a tia ni karaoi berita n te tembora a na bon kairaki iroun te Tamnei ae Raoiroi ni kaekai aia titiraki ibon irouia ibukin bwainnakin te kamente.

Ni kamaunakin matan kamente n te tembora, membwa a riai ni kanakoi ao ni urui kanikina. Membwa a na manga korea te kunnikai n te aro bwa e na aki kinaaki bwa te kamente. Ngkana a tia ni kanakoaki kanikina, te kunnikai e na aki iangoaki bwa e tabu.

Ni kamaunakin matan kunnikain te tembora ni bukamaru ake a uruaki, membwa a riai ni urua te kunnikai ni korokoroia n te aro bwa e na aki kinaki moan kamanenakina.

Membwa a na anga kamente ao kunnikai n te tembora ake a raoi tarai a nakoia membwa ake a tau ao ni kariaiakaki. Te bitiobi e kona ni kaotia koraki ake a bon kainnanoa te kunnikai aei. Akea bukina ae riai bwa membwa a riai n anga kamente ke ni kunnikai ni bukamaru n te tembora nakon te Deseret Industries, aia auti ni kaikobwai bitiobi, ke bwaai ni buoka.

Rongorongo ibukin otanakin kunnikai n te tembora ke otanakin kamente ni bukina aika onoti (n aroia membwa ake a mwakuri n te tanga ni buaka, aomata ake a bon ti wewene naba ke membwa ake iai aki toamauia) e kaotaki inanon *Aeniboki 1, 3.4.*

21.1.43 Kaetieti n te Mwamwananga

Taraa 13.6.24.

21.2 Kaetieti iaon Kamanenakin Kateitei ao Tabeua ana Bwai te Ekaretia

Kateitei ao tabeua ana bwai te Ekaretia a na bon kamanenaki ibukin te taromauri, ana kaetieti te aro, ao tabeua ana waaki ni kakukurei te Ekaretia. Ana bwai te Ekaretia a riai n aki kabonganaki ibukin te waaki ni karekemwane ke bwatei ianon te tautaeka, ake a na urui tuua ake a kariaia aki tauan ana taekiti. N aki kabonganaki te bwai ibukin tabeua bukina ake a urui tuua aikai. Bwaai aika karinanaki imwina a kaoti katooto ni kamanenakia ake aki kariaiakaki:

1. Kabonganakin ke ritinakin ana bwai te Ekaretia ibukin waaki ni karekemwane.
2. Boutokakin te reitaki ni bitineti ke rabwata ni karinimwane, ni ikotaki ma kaboan katanoata ni karekemwane ke boutokakin kamataku ni karekemwane.

3. Kaboan bwaai, kabonakoan bwaai, ke katanoatan bwai ni bobwai, koroboki, mwakuri n te bai ke kaotan bwaai ni boobwai.
4. Karaoan waaki ni karikirake ni karekemwane (taraa 13.6.8).
5. Kaoakia taan taetae ke taan reirei ake a kaboaki, ake a karekeia taan iria, ke n anai nanoia taan kabobwai ke taan roko n taian tiemina, reirei, waaki ni kamarurung, ao a batiri. N aki kairaki e kona ni karaoaki ni kamanenaan biano ao aokan n auti ni bootaki ibukin kaboan reirei aika aia bwai tabeman (taraa 14.7).
6. Karaoan bootaki n takakaro ake aki boutokaki iroun te Ekaretia, ni ikotaki ma kataneiai.
7. Karaoakin bootakin te tautaeka ke anainano. Ngkana e na aki iraki, ana tabo te Ekaretia a kona ni kamanenaki ibukin kabaean aran te tia rinerine ao taabo n rinerine n aia bubuti taan mwakuri n te rinerine ngkana:
 - a. Ai bon akea te anga ae e riai.
 - b. Taan mwakuri ao taan rinerine a na kateimatoa ana waaki te Ekaretia n te kateitei.
 - c. Te bootaki e na aki karekeia te kabuani-bwai ae e nooraki nakon te kateitei.
 - d. Te bootaki e na aki urua tarakin te Ekaretia.

Kamanenakin ana taabo te Ekaretia e riai n aki uota te kabuanibwai are a na reke n te kabuani-bwai kaaina ke nakon te tabo. N aki kairekerekeia te Ekaretia nakon te kabaeki ke karaoan te aki rau nakoia kaain rarikina.

Ibukin riki kaetieti aika bwanin ni kamanenakin ke tararuakin ana kateitei ke ana bwai tabeua te Ekaretia, taraa *Facilities Management Guidelines for Meetinghouses and Other Church Property* ke ni kaongoa ana etekuata te Ekaretia ke te aobitia ni babaire are e mwiokoaki.

21.2.1 Mwakuri n te bai

Ana mwakuri n te bai te Ekaretia ake a tia ni kariaiakaki ibukin auti ni bootaki ana karekeaki rinanot te manatia ibukin bwaai ni kamanenakin te *Church Facilities Artwork* ni beebwa n kataroka. Te manatia ibukin bwaai e na karekei naba mwakuri n te bai ake a riai ibukin auti ni bootaki rinanot Ana Tabo n Tibwatibwa te Ekaretia.

Tamnei ao tabeua mwakuri n te bai a na kona ni kamenaki n taabo aika katauaki inanon auti ni bootaki. Ma, a bon aki kona ni kamenaki inanon te tabo n taromauri ke irarikin te tabo ni bwabetito. Bouananti, korotamnei iaon te oo, ao bwaai aika

a karaoaki man atibu a bon aki kariaiakaki. Te kainibaire aio e na aki karaoaki nakon mwakuri n te bai ake a kaman kaotaki inanon ririki aika batu inanon te tabo n taromauri n auti ni bootaki aika iai rabwataia.

Mwakuri n te bai inanon auti ni bootaki a bon aki riai ni kamenaki n te kai n tamnei.

21.2.2 Bwaai ni katamaroa

Bwaai ni katamaroa ibukin te Kiritimati, boong ni motirawa tabeua, ao bootaki tabeua ae ti te arona a na kamenaki n te tabo ni bootaki ke te tabo ibuki kaotaki te katei n auti ni bootaki te tai ae e uarereke are e kariaiakaki iaan ana kaetieti te Titeiki Beretitentii. Ma e na aki iraki ngkana uee, bwaai ni katamaroa a na bon aki kona ni kamenenaki n aanon te tabo n taromauri n te auti ni bootaki. N aki katamaroaki tinanikun auti ni bootaki ke aontano.

Bwaai ni katamaroa a riai ni mangori ao n aki kabane mwane ao n aki karekea te kabuanibwai n te ai. Te uteute ae kanaia maan, baan te wiita, ao bwaai tabeua ake akea ranii, ao taura nenea aika ura a na aki kona ni kamenenaaki. Ngkana a kamenenaaki kaai ni Kiritimati, a rian ni karaoki iroun te aomata ke n totokoa te ai ao ni kaotaki n akea taura iiti ke taura nenea. Te ai n te tabo ao tuan te mauri ao otenanti a riai ni karauaki n taraki.

21.2.3 Bwaai aika Karina

N tain te bwai ae karina, te Titeiki Beretitentii e na baireia bwa e na karaoria ke ni karaoi bootaki n te uuote ake a bon kakaraoaki.

N te bwai ae karina ke te kangaanga n te tabo ni maeka ae bubura, te beretitenti n te titeiki e na buoka te rabwata ibukin te ibuobuoki n te kangaanga ni kariaia auti ni bootaki bwa a na kamane-naaki bwa taabo ni katantan ibukin te bwai ae karina. Te Ekaretia e taua te babaire Taan kairiiri n te titeiki ao te uuote a na kakoaua bwa aomata akea kamenenai ana kateitei te Ekaretia a tarai aroarao n te Ekaretia aika a tabangaki, ni ikotaki ma Tuan te Mauri, ngkai a mena n kateitei.

21.2.4 Bwaai ni buaka

Umantabu a kateaki ti ibukin taromaurian te Atua ao taabo ni katantan ibukin te mannano ao tabeaianga n te aonaaba. Uotakin bwaai ni buaka, ni karabaaki ke n aaro tabeua, inanon aia oo e bon akea raiai ma ti ngkana e kainnanoaki irouia aobitia n te tua.

21.2.5 Ai ao Taura nenea

Uran te ai ae tangaina ao taura nenea a na bon aki kona ni kamanenaki inanon ana kateitei te Ekaretia.

21.2.6 Buraeki

Buraekin te aba e na katioaki n taabo ake ana bwai te Ekaretia n te tai ae riai ma e riai ni kaineti ma katein te tabo ao te katei ae kakaraoaki. Buraekin te tabo e na kona ni kaotaki inanon ana kateitei te Ekaretia ni bootaki aika a raka, n aron burokuraem ni kaotan te nano n aba. Te nano n aba ae onot e aki kainnanoa kaotan buraekin te aba n te aro ae reitinako n taabo n taromauri.

21.2.7 Tairikin Moanibong

See 13.6.10.

21.2.8 Te tabo ni matu n te Tairiki ke te Kaembing

Ana bwai te Ekaretia aika auti ni bootaki a na aki kona ni kamanenaki ibukin te tabo ni matu n te tairiki ke taabo ni matu n reitaki.

21.2.9 Aia Taabo n tei Kaa

Kamanenakin ana tabo te Ekaretia ibukin aia tabo n tei kaa a riai ni irii kaetieti ni moan te mwakoro 21.2. Irarikina riki, ana tabo te Ekaretia ibukin bwaai aika buti a riai n aki kamenenaki ibukia taan mwamwananga n akea te kariaiakaki mairoun te tarekita n rongorongan bwaai.

21.2.10 Te Rawetamnei, Raweakin Witeo, ao Kanakobwana inanon Taabo n taromauri

Raweakin tamnei ke karoakin rekootinan witeo inanon taabo n taromauri e bon aki kariaiakaki. Bootaki ao tabeua bwaai aika riki ake a karaoaki inanon te tabo n taromauri e na bon aki kona ni kanakoaki iaon te intanete ke aaro riki tabeua (tarraa 18.3.1 ibukina ngkana e na aki iraki).

21.2.11 Taabo ni Ibuobuoki

Te tabo ni ibuobuoki inanon ana auti ni bootaki te Ekaretia e aki nanonaki ibukin katauraoan te amwarake ke te kuka ma ti ngkana mwakoron te reirei, te katooto n te mwakuri, ke tabeua reirei. Ngkana e na kabutaki te amwarake inanon te kateitei ke iaon te tabo, e riai ni katauraoaki n te tabo teuana ao ni uotaki nakon te auti ni bootaki, ike e na kawakinaki ni kabueaki ke ni kamwaitoroaki ni karokoa e na tibwaaki.

21.2.12 Nnen bwaai

Nnen bwaai ae e ti kariaiakaki n auti ni bootaki bon ti ibukin bwaai n onobwai ao tabeua bwaai ni ibuobuoki ao bwaai ni mwakuri. Bwaai ibukin te warebea ao bwaai tabeua ae ai aron aikai a na aki kona ni kawakinaki inanon auti ni bootaki.

Bwaai n aron te karatiin, te tibereti, maatiati, ao bwaai ni kaembing a riai ni kawakinaki inanon kateitei ake a kaokoro ma auti ni bootaki.

Kaa ma bwatika ni kakukurei ao bwaai riki tabeua ake ana bwai temanna aki kona ni kawakinaki inanon ana tabo te Ekaretia.

21.3 Kaetieti n te Onnaoraki ao Kamarurung

21.3.1 Tuواkin te mate

Tuواkin te mate e na karoaki ngkana ana utu te mate anga te kariaia ao ngkana tuoواkin te mate e kaineti ma te tua.

21.3.2 Kamannangaki

Te Ekaretia e bon aki kaunga te kamannang Ana utu te mate a bon riai ni baireia bwa e riai ni kamannangaki te rabwata, ni tarai tuua ake a taaa taekan te taunimate ke te kamannangaki. N tabeua aaba, te tua e kainnanoa te kamannang.

Ngkana e kona, rabwatan te membwa are mate are e a tia ni karekea te kariaiakaki e riai ni kunnikainaki ni kunnikain te tempora ngkana e kamannangaki. Te bootaki n taunimate e na kona ni karoaki (taraa 18.6).

21.3.3 Eutanatia

Eutanatia e nanonaki bwa kamatean te aomata n te aro ae rau are rootaki man te bwai ke te aoraki ae aki kona ni katokaki. Te aomata are e ira tiringan te aomata n te aro ae rau, ni ikotaki ma buokan temanna bwa e na bakabureia, e bon urua ana tua te Atua. (Taraa naba 21.3.8.)

21.3.4 Aorakin te HIV ao te AIDS

Membwa ake a ewekaki n te HIV (Human Immunodeficiency Virus) ke iai irouia te AIDS (Acquired Immunodeficiency Syndrome) a riai ni bwainaorakiaki ma te aro ni karinerine ao te nanoanga. Tabeman aomata ake iai irouia te HIV a bon itiaki n aia bure ma a rootaki n aia mwakuri tabeman Te katooto, tao a tia n ewekaki rinanon te anga rara ae kairua ke kaaro a ewekaki. Ngkana te aoraki e reke man uran ana tua te Atua n tiaki te nano, te Ekaretia e na boutoka ana banna ni katooto te Uea, are e kabuakaka te bure ma e tangira te tia bure ao ni kaunga te rairannano. Membwa

a riai ni ibuobuoki ma te akoi ao te karaunano nakoia ake a rootaki, karaoa te mwakuri ibukin aia kainnano ao ni buokia ni kakaei katokan aia kangaanga.

Te moan tua ibukin te kamnoaki ni kaitara te HIV ao te AIDS bon te itiaki imwain te mareaki, katabwania te kokoaua inanon te mareaki, katinanikan te aro n tingako ni mwaine aika ti te arona, katinanikan turaki aika aki eti n te tua, ao te aro ni karinerine ao ni mwannano ibukin te rabwata.

Te roko n ana bootaki te Ekaretia irouia aomata ake a ewekaki n te HIV ke te AIDS ma e aki kareka te kangaanga ae kakaiaki nakon te marurung. Mataniwi ibukin marurungia te botanaomata a kamatoa bwa te HIV e bon aki ewewe rinanon te reitaki ae aki kaantaningaki n te mweenga, reirei, taian ekaretia ke taabo ni mwakuri.

Koraki ake a teimatoa a na kainnanoa kaitikan te rara ke n anga te moan ibuobuoki ma n riai n reirei ao ni irii rekomentte irouia taan mwakuri n te kamarurung.

Ni kaineti ma te bwabetito ao te kamatoaki, aomata ake a ewekaki n te HIV ke te AIDS a na karoaki bwa aomata aika a kaota aia onimaki irouia mataniwi n te kuakua. Membwa a riai n aki iri n te kamatuaki n ake a te namakin i bukina kaotan aron te mwakuri ke te kamataku.

21.3.5 Kamatuaki n ake a te namakin

Kamanenaan te kamatuaki n ake a te namakin iaan te konabwai, te tararua n te kuakua ae bane arona ibukin bwain aorakian te aoraki ke aorakin te iango bon te titiraki n te kuakua ae e na iangoaki irouia mataniwi n te kuakua. Membwa a riai n aki iri n te kamatuaki n ake a te namakin i bukina kaotan aron te mwakuri ke te kamataku.

21.3.6 Kataneiai n te Kuakua ao te Mauri

Membwa a riai n aki kabonganai kataneiai n te kuakua ao te mauri ake iai rekerekeia ma te aro ni itiaki ke ana kaekaki n te tua. Taan kairiiri n te tabo a riai n anga taeka ni ibuobuoki nakoia membwa ake iai kangaanga nakon marurungia ni marooro ma aomata ake a konabwai ao ni bane aroia ake a raitinti n aba ake a mwakuri iai.

21.3.7 Te Anganano ni Bwain te Rabwata ao Kareana ao Kanimwana

Te anganano ni bwain nanon ao bwa bwain te rabwata bon te mwakuri n aki tauti are reke maiai te kabwaia ae korakora nakoia tatabeman ma te mwakuri ni kuakua. Te baire ni kaburebwai ke anga bwain nanon rabwatan temanna ke bwain te rabwata ibukin mwakuri ni kuakua, te baire ni

kariaia kanakoan bwain nanon ke bwain te rabwata mairoun te membwa n te utu ae mate, e karaoaki iroun temanna ma temanna ke ana utu te membwa are mate.

Te baire ni karekean bwain nanon te rabwata are bwaintangiraki e riai ni karaoaki imwin karekean taeka ni ibuobuoki man te kuakua aika a nakoraoi te kamatoa rinanon te tataro.

21.3.8 Kananauan te Maiu

Ngkana e roko te aoraki ae korakora, membwa a riai ni kammwakura te onimaki iroun te Uea ao ni ukora te ibuobuoki man te kuakua ae nakoraoi. Ma, ngkana e na bon riki te mate, e riai n taraki bwa te kakabwaia ao mwakoron te kaantaninga ae akea tokina. Membwa a riai n aki namakina te kabeaki ni kanauan te maiu n rabwata n aanga ake aki katauaki. Mooti aikai a tamaroa karaoaia irouia membwa n te utu imwin karekean te taeka ni ibuobuoki man te kuakua ae tamroa ao ni ukora te kairiiri ae tabu rinanon te aki mamatam ao te tataro.

21.3.9 Kurubu ni Kamataata n Ataakiia Ibon Irouia

Kurubu ibon irouia aika batu ao bootaki ibukin te waaki ni karekemwane bon iai aia burokuraem ake a kewe ni karikirakea ataakia ibon irouia, boenganaia, ao te maiu n tamnei Tabeua kurubu a berita bwa a na kaunga inaomatan temanna ke ni karikirakea reitakin te utu. Tabeua aanga te kataneiai n te “bwai ae a rinanona” ke “te anga te mwaaka”.

Tabeua ma n kurubu aikai a kairua n taekinna ke n anga te oota bwa te Ekaretia ke Mataniwi ni Kabuta n tatabeman a tia ni boutoka aia burokuraem. Ma, te Ekaretia e aki boutokai bootaki n aron aikai, ao membwa a kauringaki ni kaitarai kakoauan taeka aikai. Te koaua bwa te Ekaretia e aki karaoa te kaewenako ae eti bwa te bootaki n aron aei e riai n taraaki bwa te boutoka ae iai uana ke te kariaia.

Membwa n te Ekaretia a kauringaki naba bwa tabeua kurubu aikai a boutokai iango ao ni kamanenai kawai ake a kona ni karaoa te urubwai. Irarikina riki, kurubu n aro aikai aika batu a tiati te roo ae bubura ao ni kaunga te motinnano ae teimatoa. Tabeua iango n te aonaaba aika airengan ma moan tua n te euangkerio n anga ake a kona ni kamamara te maiu n tamnei ao te onimaki.

Kurubu aikai anga te berita ni katokan kangaanga aika tawe ake a a bon kainnanoa te tai ao oin te korakora ni karaoi. E ngae ngke kaaina a bon taneiai n te aro ni ibuobuoki ke te kakukurei, kangaanga ni kawai a bon oki n angin te tai, are

e a kareke ariki te akean te kaantaninga ao buan te iango.

Taan kairiiri n te Ekaretia a bon aki kabwakamwane ibukin, kaunga, ni irii, ke boutokai kurubu aikai ke taian ke kataneiai. Ana bwai naba te Ekaretia a na bon aki kona ni kabonganaki ibukin waaki ni kakukurei aikai.

Taan kairiiri a riai n anga taeka ni ibuobuoki nakoia membwa bwa oin rikirakeia ae koaua e roko rinanon maiuakinan reirei n te euangkerio. Membwa ake iai aia kangaanga n te aro n reitaki ke n te namakin a na maroro ma taan kairiiri n te nakoanibonga ibukin te kairiiri ni kakai taabo ibukin te ibuobuoki ake a kaineti ma moan tuan te euangkerio.

21.3.10 Ataei aika Mate ni Bungiaki (Ataei aika Mate imwain Bungiakiia)

Otenanti n te tembora a bon aki karaoaki ibukia ataei aika bungiaki ni mate. Ma, aio e aki kakea te koaua bwa te teei ae e bungiaki ni mate e na riki bwa mwakoron te utu n te maiu are imwina. Kaaro a kaungaki bwa a na onimakina te Uea bwa e na karaoi nanon keiti aikai n te kawai are E ataia bwa te kabanea n tamaroa. Te utu e na rekootina aran te teei are e mate ni bungiaki n te rekooti ni kurubu n te utu, n rimwiaki n te taeka *bungiaki ni mate* inanon te roki.

Te bukamaru ni kauring ke tatari irarikin te rua ni mate e na karaoaki n aron iangoakina iroun te utu.

Bon te koaua bwa te teei iai te maiu irouna imwain te bungiaki. Ma, akea te kaotioti ae kaineti iaona bwa te tamnei e rin n te rabwata.

21.3.11 Tuan te Mauri

Te rairai ae ti ataaki ni “mooi aika kabuehue” (D&C 89:9) n Tuan te Mauri are te taeka are karaoaki irouia taan moan kairiiri n te Ekaretia bwa te kibu n taeka “mooi aika kabuehue” e nanonaki te ii ao te koobe.

Membwa a riai n aki kabonganai bwaai ake iai turaki aika aika aki eti n te tua. A riai naba n aki kabonganai bwaai aika a na kareke ariki te kabu-anibwai ke karekean te anua ni kabonganai bwaai ma bon ti ma iaan ana tararua te tia karobwai n aoraki ae konabwai.

21.4 Kaetieti iaon Aroaro aika Riai

21.4.1 Kabwakakin te teei

Te Uea e tua bwa ko na tai . . . tiritiri, n aki karaoa te bwai teuana ae aiaron a nako (D&C 59:6).

Te Ekaretia e kaitara karaoakin kabwakakin te teei ibon iroun temanna ke te n te aro n reitaki. Membwa a riai ni bon aki kabaeia nakon, karaoa, baireia, kabwakamwane ibukin, kariaia, ke ni kaunga kabwakan te teei. Ma aika aki rin inanon aio ngkana bon:

1. Te bikoukou e reke man te tautau ae kairoro ke te kaoki.
2. Te tia bwai n aoraki ae konabwai e na iangoa bwa maiun ke marurungin te tina e mena inanon te kabuanibwai ae kakaiaki.
3. Te tia bwai n aoraki ae konabwai e na iangoa bwa te teei ae tuai bungiaki iai te aki toaraoi ae e na aki kariaia te teei bwa e na maiu imwin bungiakina.

Engae ngke bwaai aika a katinanikuaki aikai aki kanakoraoa bwakan te teei ibon irouna Kabwanan te teei bon te bwai ae rangi ni kakaiaki ao e riai n iangoaki ti mai imwin aia marooro aomata ake bukinaki ma aia bitiobi ao ni karekei kamatoa ae tabu rinanon te tataro.

Membwa n te Ekaretia ake a irekereke, karaoi, bairei, kabwakamwane ibukin. a kariaia nakon, ke ni kaunga kabwakan te teei a na kabeaki nakon bairean boaakina n te Ekaretia.

N aron ae e a tia n rinanoaki, te aomata e na raira nanona ao n aki bukinaki ibukin te bure ni kabwakan te teei.

21.4.2 Mwakuri Buaka ao lowawa

Te Ekaretia e tarai a bwa te mwakuri buaka e na bon aki kariaiakaki n arona nako. Koraki ake a mwakuri buaka ke n iowawa nakoia buuia, natia, tabeman kain n te utu, ke tabeman riki e urua ana tua te Atua ao te aomata. Ni kabane membwa, ai moarara riki kaaro ao taan kairiiri, a kaungaki bwa a na rangi n taratara raoi ao ni mwakuri korakora ao ni karaoa nikabane are a kona ni kamanoia ataei ao tabeman ni kaitara te mwakuri buaka ao te bakaine. Membwa ake a tia ni bwainikirinia tabeman a bon mena iaan kaetan boaakina n te Ekaretia.

Ngkana taan kairiiri ke taan reirei a ata te waaki ni mwakuri buaka, a riai ni marooro ni ibuobuoki ma te bitiobi. Kaetieti ibukin te bitobi a kaotaki inanon *Aeniboki 1, 17.3.2.*

21.4.3 Karinan ana man ni kariki te mwane iroun te aine

Te Ekaretia e rangi n aki kaunga karinan te man ni kariki n ana tabo ni kariki te aine ni kabonganan te man ni kariki mairoun temanna ae tiaki te buumwane. Ma, aio bon te bwai ibukin temanna

are e riai ni katukaki ni kabane nakon ana moti te buumwane ao te buuaine. Te katabeaki ibukin te baire e bon tiku ti irouia.

Karinan te man ni kariki n aia tabo ni kariki taari aine aika tuai iein e bon aki kariaiakaki. Taari aine aika tuai iein ake bon nanoia n rawa ni irii aia taeka ni ibuobuoki taan kairiiri n te Ekaretia n te bwai aio a na bon mena iaan kaetan boaakina n te Ekaretia.

21.4.4 Bairean te Utu

Bon te tai ae kakawaki irouia taanga ae a tia ni mare ake a kona ni karikia ataei n anga rabwaia ibukin natin te Atua aika tamnei, are a bon bukinaki n tararuuaia ao ni karikirakeia. Te babaire bwa ana mwaitira ataei are a riai ni karekeaki ao ningai karekeakia e bon rangi n raba ao bon ti ibukin temanna ao n riai ni katukaki imarenai taanga ao te Uea. Membwa n te Ekaretia a riai n aki motika taekan temanna n te bwai aio.

Taanga aika a tia ni mare a riai naba n oota bwa te aro ni iein inanon te mareaki a bon mimitong kariaiakakia tiaki ti ibukin oin te moan karikibwai, ma te kawai naba ni kaota te tangira ao kamatoakin te namakin ao ana iraorao te tamnei imarenai te buumwane ao te buuaine.

21.4.5 Te Itiaki ao te Kokoaua

Ana tua te Uea ibukin te itiaki e bon tinaniku man te aro n tingako itinanikun te mareaki are kinaki n te tua ao ni koaua n te mare. Aaro n tingako a bon ti eti imarenai te mwaane ao te aine ake a mareaki raoi n te tua bwa te buumwaane ao te buuaine. Te ira ni wenenibure, te karaobure, te tingako irouia mwaine aika ti te arona ke te tingako I bon irouia aine, ao tabeua riki mwakuri aika aki mimitong, aki eti n tuan te aroaro ke mwakuri ni bareka aika bon bure. Membwa ake a ura ana tua te Uea ibukin te itiaki ke n anai nanoia tabeman bwa a na karaoa a mena iaan boaakina n te Ekaretia.

21.4.6 Te Aro n Tangako Irouia Mwaine aika Ti Arona ao te Kaitatan Irouia Mwaine aika Ti te arona

Te anua n tingako n te mwaine ae ti tebo e urui ana tua te Atua, e bon kaitara ma oin te kantaninga n te tingako irouia aomata, ao ni kararoia aomata man kakabwaia ake a kona ni kuneaki ni maeiun te utu n otenanti ni kamaeu n te euangkerio. Koraki ake a teimatoa ni karaoa te anua aio ke n anai nanoia tabeman bwa a na karaoa a na bon mena iaan boaakina n te Ekaretia. Te aro n tingako irouia mwaine aika ti tebo e kona n aki kabaeaki rinanon te rairannano ni koaua.

Ngkana membwa a kabaeki n te aro n tingako ma te mwaine ae ti tebo, taan kairiiri n te Ekaretia a riai ni buokia ni karekea te oota ae itiaki n te onimaki ioun Lesu Kristo, te mwakuri n rairannano, ao ibukin te maeiu n te aonnaba.

Inanon totokoan te aro n kaitatan imarenaia aika ti tearona aia mwaine, te Ekaretia e na ibuobuoki ma te oota ao te karinerine nakoia tatabeman ake a tatania koraki ake ti te arona ma aia mwaine.

Ngkana membwa a namakina bwa a tatania ae ti te arona aia mwaine ma a tuai karaoa te aro n tingako, taan kairiiri a riai ni boutokaia ao ni kaungaia ni maeiuakin tuan te itiaki ao n tiani iango aika bubuaka. Membwa aikai a na kona ni karekei nakoa n te Ekaretia. Ngkana a kororaoi ao ni kariaiakaki ni kawai nikabane, a na kona ni karekea te rekomenta nakon te tembora ao ni karekei otenanti n te tembora.

21.4.7 Kamaiuan te Man ni Kariki Itinanikun Te tabo ni Kariki

Te Ekaretia e bon aki kaunga karikan te aomata itinaniku ni kabonganakin te man ni kariki mairoun te buumwaane ke te bunimoa mairoun te buuaine. Ma, aio bon te rongorongo ibukin temanna are tiku ni kabane motikana nakon ana moti te buumwaane ao te buuaine. Te tabe ibukin karaaoan te babaire e bon mena iaioa.

21.4.8 Reitaki ma Bootaki ake Itinanikun te aro ni Kiritian

Membwa n te Ekaretia a na aki kairekerekeia n aaro n taromauria Tatan ke n reitaki ma te bootaki I tinanikun te aro ni Kiritian "Mwakuri n aron aikai a bon mena ibuakon ana mwakuri te roo are taekinaki ni koroboki aika tabu. A baireaki bwa a na urua ana onimaki temanna ioun Kristo, ao ni karekea te kabuanibwai ni kamaiuia koraki ake a bon ata boutokakin te bwaai ae buakaka aio. Bwaai aikai a riai n aki wakinaki bwa takakaro, ni karikaki bwa atuun maroro ni bootakin te Ekaretia, ke ni karaoaki n te aro ae raba, kakarabakau" (Ana reta te Moan Beretitentii, Tebetembwa. 18, 1991).

21.4.9 Tamnei n Tangako

Te Ekaretia e totokoi tamnei n tingako n aroia nikabane. Te kai bwabwaru n tamnei aika buakaka e bon urua maeiuia tatabeman, utu, ao te botanaomata. Te kaibwabwaru n aron aio e bon kararoa Tamnein te Uea. Membwa n te Ekaretia a riain katinanikui ni kabane aekan tamnei n tingako ao ni totokoi kararoakiia, kabutinakoana, ao kamanenakina.

Te boki ae uarereke *Let Virtue Garnish Thy Thoughts* e anga taeka n ibuobuoki iaon katinanikuan a riaoakin tian kanganga ma tamnei n tingako.

21.4.10 Mareakia Mwaine

Ngkai te reirei n te koaua, e boto iaon koroboki aika tabu, te Ekaretia e kamatoa bwa te mareaki imarenan te mwaane ao te aine e bon kakawaki nakon ana baire te tia karikibwai ibukin te tai ae ake tokina ibukia Natina.

Aaro n reitaki n tingako a bon ti eti imarenan te mwaane ao te aine ake a kariaiakaki ni mareaki ao nikinaaki iaan te tua bwa te buumwaane ao te buuaine. Aaro n reitaki n tangako tabeua, n ikotaki ma koraki ake ti te arona aia mwaine, bon te bure ae kakaaki ao ni urua mimitonig te utu. Te Ekaretia e kamatoa raoi te mareaki bwa te kabaeki aet n te tua imarenan te mwaane ao te aine.

21.4.11 Te Reirei Aron Bwain Rabwataia ni kakariki Mwane ao Aine

Kaaro bon iai tabeia aika a kakawaki ibukin te reirei aron bwain rabwataia ni kakariki natia. Reireian te rongorongo aio ma te koaua ao te itiaki n te mweenga e na buokia aomata ni katinanikua uruakakin tuua n te aro n itiaki. Ni buokia kaaro bwa a na reirei te rongorongo ae kona n namakinaki, te Ekaretia e tia ni boreta *Te Boki ni Kairi ibukia Kaaro*.

N reirei ake a karaoi reirei iaon te mwakuri n ataakin bwain rabwataia ni kakariki, kaaro a na kakaea ni kakoaua bwa reirei ake anganaki natia a bon boraoi ma te aro ni itiaki ao maeiuakinan te itiaki.

21.4.12 Tina aika Bikoukou n Akea Buuia

Membwa n te Ekaretia ake a tuai iein ao a bikoukou a kaungaki bwa a na kawara aia bitiobi. Ni kaineti ma te aobiti ao te aobiti n ana nakoanibonga, e na kona n reireinia ngkai a na karaoa te babaire ae kakawaki are e na rota aroia ao te tee. E kona naba ni buokia ni moana karaaoan te rairannano, ngkana e riai. Kaetieti ibukin te bitiobi a kaotaki inanon *Aeniboki 1, 17.3.12.*

Ngkana te mwaane ke te aine e karika te tee itinanikun te mare, e na karaoaki te kabanea ni kona ni kaungaia bwa a na mare. Ngkana e na aki kona n nakoraoi te mare ibukin te ririki ke itera riki tabeua, a riai kaaro ake aki mare n reireinaki ma ni mwakuri ma te LDS Family Services ni karaoa te tabetabe ibukin te ataei, ni karekea ana tai te ataei bwa e na kabaeki nakoia kaaro aika kororaoi n rin n te tembora Te tabetabe bon te aki tauanibwai,

te babaire n tangira are a na kakabwaia karo ao te teei n te maiu aei ao are akea tokina.

Ngkana te LDS Family Services e aki tauraoi n te aono, taan kairiiri a na bon riai ni kaunga kara-oakin te teei bwa e na tabekaki irouia taanga aika a tau n te tembora rinanon te rabwata ae raitinti n te tabo. Mwakuri n ibuobuoki n aia Utu Aika a Itiaki ni Boong aika Kaitira a na kona ni buobuoki ni kaotakin aroaro aika raoiroi, rabwata n tabetabe aika a raitinti. Rabwata ake a raitinti a kateaki bwa a na kamanoa nanon te teei, a na rinea taanga ake a na tabetabe imwain anganakia ao n anga te tararua ao taeka n reirei aika a kainanoaki.

Kaaro ake a bungia te teei ake a tuai mare a riai n aki anganaki te taeka ni buobuoki ni kawakinan te teei bwa aan te rairannano ke katinanikuan te kabaeaki ibukin mwannanoaia ake bon kanoaia. Irarikin anne, taian tibu ao tabeman kaain n te utu a riai n kabaeaki ni buoka te mwakuri ni karo irouia kaaro ake a tuai mareaki, ngkai te teei e bon aki kona ni karekei kakabwaia n te berita n te kabaeaki. Irarikin anne, kaaro ake tuai mareaki a bon aki kona n anga te kateimatoa ao te aro n tararua nakon te tina ao te tama ake a tia ni mareaki. Kaaro ake a tuai ni mare a riai n anga te tataro mwaka ni iangoakin te kabanea n tamaroa ibukin te teei ao te kakabwaia are e na reke nakon te teei are kabaeaki nakon tinana ao tamana (taraa ana reta te Moan Beretitenti, Tuun 26, 2002).

Ngkana te karo are kantaningaki e iangoia bwa e na riki bwa ana karo te teei, taan kairiiri n te Ekaretia ao tabeman membwa a na tararua te karo ao te teei n te mwannano ao te tangira ao ni ukora kakorakorakin te mwakuri ni karo. LDS Family Services e na ibuobuoki ni bwaai aikai. Taan kairiiri a na kaunga te karo bwa e na angan natina arana ao te kakabwaia (taraa 20.2).

Ibukin rongorongona bwa te kairake n ataeinaine ae bikoukou e riai n roko n Aia Bootaki Aine ke Aia Bootaki Kairake n Ataeinaine, taraa 10.12.4.

LDS Family Services e a tia ni katea te tabo n tarebon ae akea boona ibukia karo ake a kaan taningaki ao tabeman ni karekeia te ibuobuoki ni kaineti ma bikoukou ao bwaai ake iai rekerekeia (1-800-537-2229). Te rain ibuobuoki e tauraoi n

aanon ni kabane te United States ao Canada. Membwa ao ake tiaki membwa a na tarebonia ke n tarebon nakon te aobiti ni Buobuoki n te Utu n te LDS n te tabo. Ngkana taan kairiiri aki atai mwaitin aobiti n te tabo, a na tarebonia te rain ni buobuoki ke nakon itsaboutlove.org. Te Uebu tiaite anne e na anga rongorongo n ibuobuoki ibukiia ake a tuai iein, bikoukou, ao ni iangoan aia rinerine.

21.4.13 Bwaintangiran te Man ni kariki

Te Ekaretia e aki kaunga tibwatibwaan te tari.

21.4.14 Bakabure

E bon kairua anakin te maiu, ni ikotaki ma oin maium. Ma, te aomata are e tiringnga I bon irouna e na aki bukinaki ibukin ana mwakuri. Bon ti te Atua ae e kona ni bairea te aro aio.

Te utu, ni maroorona ma te bitiobi, e na iangoia te tabo ao aekan te taromauri n taunimate ibukin te aomata are e a tia ni mate n aron aikai. Ana tabo te Ekaretia a na kona ni kabonganaaki. Ngkana e a tia ni kariaiakaki te aomata, neienne ke teuanne e kona n taunaki ni kunnikain te tembora.

21.4.15 Koreakin te Tabo ni Kariki (Ni ikotaki ma kainan ana tabo ni kariki te mwaane)

Te Ekaretia e rangi n aki kaunga koreakin te tabo ni kariki bwa te kawai ibukin bairean te utu. Koreakin te tabo ni kariki e na rinanoaki ngkana ti (1) e na karekeia te kabuanibwai ae e kakaiai nakon te maiu ke te marurung ke (2) nakobuakan te bung ke rotakin te iango ae kakaiai are e na karekeia aorakin ana iango te aomata ao n aki bukinaki ibukin ana mwakuri neienne ke teuanne. Aaro n aron aikai a riai ni baireaki n ana moti te kuakua ae e kariaiakaki ao ni kaeti ma te tua. E ngae n anne, aomata ake a katabeaki ibukin te babaire aio a riai ni kaotaia I bon irouia ma aia bitiobi ao a riai ni karekeia te kamatoa mairoun te Atua n aia babaire rinanon aia tataro.

21.4.16 Te Tina n Tiarokete

Te Ekaretia e rangi n aki kaunga te tina n tiarokete.

Abentekiti: Rinanin Aitam Ake a Reke Rongorongo Mai Iai

Aeniboki 2: Babairean Aron Kairan te Ekaretia e kaineti nakon bwaai n ibuobuoki aika e karekei te Ekaretia. Tuan mwiin bwaai ni kaineti ma rinanin man ni koroboki e katauraoaki inano. Ngkana e a tia ni kabonganaaki nambwan te aitam, a karinaki n tauan mwiin bwaai aio ma tiaki inanon te aeniboki. Angiin bwaai n ibuobuoki aikai a tauraoi rinanon Ana Tabo n Tibwatibwa te Ekaretia. Rongorongo ibukin te reitaki a katauraoaki inano:

Tabo n Tibwatibwa
1999 Maeao 1700 Maiaki
Salt Lake City, Utah 84104-4233
Tareboon: 801-240-3800 (Salt Lake City tabo)
1-800-537-5971 (U.S. ao Canada)
1-801-240-1126 (aba ake tabeua)
Intanete: www.ldscatalog.com

A bane ni ikotaki n rau Inanon: Ana tabo Mwengan te Utu (04008)

Aeniboki ibukiia Mitinare (35996)

Aia Beeba Taan Kairiiri n Tauan Mwiin Oin Rikirakeia Ataeinnaine (36655)

Aia Kaembwa Kairake n Ataeinnaine: Te Kairi ibukiia taan Kairiri ibukin Nakoanibonga ao Ataeinnaine (04093)

Aia Kariaia Kaaro ke Taan Kawakin ao te booma ibukin Kainaomatan te Onaoaraki (a tauraoi iaon te rain n ldscatalog. come ao LDS.org; ke te aitem nambwa 33810)

All Is Safely Gathered In: Family Finances (A Bane ni Kamanoaki Inanon: Taikan Ana Mwane te Utu) (04007)

Ana Aeniboki te Mition Beretitenti (36203)

Ana Bwai te Ekaretia ni Kamataku kataroka (reitaki ma te batiritiri manatia)

Ana Kairi te Tia Rabakau nakon te Tembora ao Mwakurin Karakin te Utu (36797; tauraoi iaon LDS.org)

Ana kairi te Tia Reirei nakon te Tembora ao Mwakuri n Rongorongan te Utu (Boki n Angareirei nakon te Tembora) (35804)

Ana Reke Iroumi Au Taeka (aia boki n reirei ataein te reirei, 34476; kariaia taan reirei, 34477; kataneiai DVD, 00548)

Anene n Taromauri (31243)

A Parent's Guide (Ana Kairi te Karo) (31125)

Babaire Ibukin Kakaean Rongorongo Utu (04397)

Bairean Kaetieti iaon Kateitei ibukin Auti ni bootaki ao ana Bwai riki Tabeua te Ekaretia (United

States ao Canada, 35860; itinanikun te United States ao Canada, 36485)

Beba Ni Kakoaua ibukin Bwabetito ao Kamatoa (n aono ake a kawakinaki iai reekoti n ana tiaobutuea te Ekaretia, te beeba ni kakoaua e boretiaki n iunite n te aono; n aono ake tabeua, te aitem nambwa bon is 35920)

Bebwa ni Kakoaua ibukin te Rikirake (33237)

Bebwan Kakoauan Kakabwaian te Ataei (n aono ake iai ana tiobutuea te Ekaretia ibukin kawakinan rekooti, te rekoti ao beba ni kakoaua a boretiaki n iunite; n aono tabeua, e nambwanaki te aitam bwa 35972)

Beeban Kakoauaan aia kurubu n ririki Ataeinnaine (Biiawe, 08563; Mwaia Maite, 08565; Raurere, 08564)

Behold Your Little Ones: Nursery Manual (Mangaia are Natimi aika a Uarereke: Neturii Manuo) (37108)

Bishop's Order for Commodities (te boomwa Ibukin Ana Oota Te Bitiohi Ibukin Bwaai)

Boki ni Kairi ibukin te Angareirei (34595)

Bokinikairi n te Mwaanga (31179)

Booki ni Kairi ibukiia Membwa nakon te Tembora ao Mwakuri Ibukin Rongorongan te Utu (36795)

Booma ae Performance Contract (e tauraoi iaon te rain n te ldscatalog.com ao LDS.org; ke nambwan te bwai 33811)

Booma ni Kamatoaia Aobitia (n aono ake iai ana tiaobutuea te Ekaretia ni kawakin rekooti, boomwa aikai a boretiaki n iunite n te aono; n taabo tabeua, nambwan aitam bon: titeiki, 32300; te mwakoro, 32301, te uoote ke te mwaanga n te titeiki, 32302; mwanga inanon te mition, 32303)

Boomwa n Rekomente ibukin Karaoan Otenanti (32595)

Bootaki ni Kataneiai ni Kairiiri n te Aonnaba ae Tabangaki: Te Tamanuea (te boki ae uarereke, 25240; DVD, 25241 090)

Bwai ni mwakuri ibukin Kairan te Kooti (33619)

Children's Songbook (Aia Boki n Anene Ataei) (35395)

Endowed from on High: Temple Preparation

Seminar Teacher's Manual (Bwaintangiraaki man ae Rietata: Ana Bokinreirei te Tia Reirei Ibukin te Tieminna iaon te Katauraoi nakon te Tembora) (36854)

Family Guidebook (Bokinikairi ibukin te Utu) (31180)
Ibukin Kakorakoraia Kairake (te boki ae uarereke, 36550; kaati, 36551)
Kaetieti ibukin Kunikain te Mate Are A Karekei Aia Entaunmente (31461)
Kaetieti ibukin te Karikiram (kabouaki ni katoa ririki)
Kairi ibukin taai n tibwatibwa (boretiaki ni katoa ririki)
Kairi ibukin te Kaembwa ibukiia Tebwi ma Teuana N Ririki irouia Tikauti (31374)
Karaoakin aia Kaembwa Kairake n Ataeinnaine Manuo (34573)
Kariaia te Raoroi ni Katamaroai ami Iango (00460)
Kooti n Ana kete te kiboote (33620)
Mwakuri ao Kakabwaia n te Nakoanibonga, Mwakoro A (31111)
Mwakuri ao kakabwaia n te Nakoanibonga, Mwakoro B (31112)
Needs and Resources Analysis form (Te Booma ibukin Tauan Mwiin Bwaai Aika Kainanoaki ao Aika Reke (32290))
Onimaki inanon te Atua ibukiia Ataeinimwane (36812)
Onimaki inanon te Atua ibukiia Ataeinnaine (36813)
Preach My Gospel: A Guide to Missionary Service (Tataekina au Euangkerio: Te Kairi nakon te Mwakuri ni Mitinare) (36617)
Preparing to Enter the Holy Temple (Katauraoi imwain te Rin n te Tembora ae Mimitong) (36793)
Reirein te Euangkerio (2009 boretiaki, 06195)
Rekomente ibukin ana kakabwaia te Tamanuea (inanon taian tabo are iai ana tiaobutuea ni kawakin te Ekaretia, e boretiaki te booma inanon te iunite n te tabo; n taian tabo tabeua, nambwan te bwai bon 32017)
Rekooti Ibukin Kamatoakin te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao Beba ni Kakoaua (n aono ake iai ana tiaobutuea te Ekaretia ibukin kawakinan rekooti, te rekoti ao te beebea ni kakoaua a boretiaki n iunite; n taabo ake tabeua, nambwan te aitam bon 35858)
Rekooti ibukin Katabuan te Nakoanibonga ae te Aaron ao beebea ni kakoaua. (n aono ake iai ana tiaobutuea te Ekaretia ibukin kawakinan rekooti, te rekoti ao te beebea ni kakoaua a boretiaki n iunite; n taabo tabeua, nambwan te aitam bon 35857)

Rekotin Bwabetito ao Kamatoa (n aono are iai ana tiobutuea te Ekaretia ni kawakin rekoti, e boretiaki te booma n ana tabo te iunite; ibukiia mitinare ake bwanin aia tai ao aono are akea iai te tiobutuea ni kawakin rekoti, nambwan te bwai bon 3591)
Rekotin te Rikirake (36985)
Rikiraken te Ataeinnaine I Bon Irouna: Teei bwa te Tia Kakoaua ibukin te Atua (36035)
Rikitianare ibukin Kanikina n aron te Taetae ibukin Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira (31121)
Rongorongo ao Katautau ibukiia Tamanuea (31257)
Scouting Handbook (Canada, 35810; United States, 35814)
Te Bokini kairi ae Kaineti nakon ana Burokuraem te Iunite (36717)
Te booma ae te Recommendation for New Bishop (n aono are iai ana tiaobutuea ni kawaakin te Ekaretia e boretiaki te booma inanon taian iunite n tabo; n taabo tabeua, nambwan te aitem bon 31747)
Te Booma Ibukin Babairean Karaoan Waaki ni Kakukurei (a tauraoi iaon te rain n te ldscatalog.com ao LDS.org; ke nambwan te aitam 33809)
Te booma ibukin Rikiraken te Membwa ae Boou ao ae Manga Oki (n taabo ake iai ana tiobutuea ni kawakin te Ekaretia, e na boretiaki te booma n taian iunite n te tabo; n aono tabeua, nambwan te bwai bon 08616)
Te booma ibukin te Tiaweei n te Tarena ao Mamaten nanom (e tauraoi iaon te rain n te ldscatalog.com ao LDS.org; ke nambwan te bwai 33812)
Te Meetera ibukin Kinakin Maiun te Ataeinnaine (koora, 08602; tirewa, 08603)
Te Mwae ibukin Aia Botoniango Ataeinnaine (08601)
Te Reirei, Akea te Wewete ae Korakora Riki: Te Boki ni Kairi ibukin Reiakinan te Euangkerio (36123)
Te Riboti n te kuata (n aono are iai ana tiaobutuea ni kawakin rekoti te Ekaretia, n reken te booma ao e kawaerakeaki ni mwakurin te iti, inanon taabo tabeua, te aobiti are katabeakina e na kanakoi booma nakon taian iunite)
True to the Faith: A Gospel Reference (36863; nambwan te aitem ibukin taian iunite n otana te bwai ae boretiaki aio bwa te bwai ae akea boona ae 37054)

A

Aeniboki, kamanenakina, v–vi, 14
 aia bootaki beretitentii n te Titeiki, 159, 166
 aia bootaki beretitentii n te Titeiki ma bitiobiriki, 160, 166
 aia bootaki ni kauntira bitiobi ibukin te warebea, titeiki, 167
 aia boowi titeiki bitiobi ni kauntiran te warebea, 167
 Aia bowi Bitiobiriki, titeiki beretitentii ma, 160, 166
 Aia bwai ataei
 karaokin bootakin te toa, 100, 155
 kiraati ibukin raon aia Bootaki n Aine, 74
 aia kaembwa Kairake n Ataeinnaine, 91–92, 114
 aia komete ikawai ake akea toaia, titeiki, 138, 167
 aia komete ikawai ake akea toaia n te Titeiki, 138, 167
 aia komete kairake aika tuai iein n te Titeiki, 139, 167
 Aia kooram ibonga
 bitiobi bon te beretitenti, 55–56, 174
 Boowin te kooram n te Tabati, 49–50, 62, 155, 164
 Nakoanibonga ae te Merekiteraka, ngkana a karekea ibonga, 26–27, 61
 taben te reirei n te mweenga, 48–47
 tararuuan tabeia ibonga, 54–67
Taraa naba Te Nakoanibonga ae te Aaron
 Aia kooram ibonga aika rietata, kabwarabwarakina, 42
 Aia kooram rikan
 Angabwai n aki mamamatam, ikotakin, 59
 Bootakin te kooram n te Tabati, 49–50, 62, 155, 164
 tararua tabeia taian rikan, 54
 te toa, kabutakin, 192–93
Taraa naba Te Nakoanibonga ae te Aaron
 Aia Kooram Taan Reirei
 bootaki ni kooram n Taabati, 49–50, 62, 155, 164
 tabeia taan reirei n te mweenga ibukin, 46–47
 taraakin tabeia taan reirei, 54
 tia koroboki, tabeia ibukin, 57
Taraa naba Te Nakoanibonga ae te Aaron
 Aia kurubu ibonga aika rietata
 aki toamau, membwa aika, 50
 bootakin te nakoanibonga, 49–50, 155, 164
 kairiri, taian bootaki n, 47–48
 kairiri, tararuuan mwakuri, 43–44
 kairiri, wewete ao kamatoan, 42–43, 177
 mwakuri ni warebea, 38–39, 47
 reirei n te mweenga, 46–47
 taan rairaki, taabe ibukin, 27
 taan reirei, 33–34, 44
 taben te bitiobiriki ibukin, 43, 193
 tabetaben te beretitentii n te titeiki ibukin, 42–43, 193
 te mate, mwakuri n te tai are, 50, 162
 tembora ao mwakurin rongorongon te utu, 24, 30, 43

tia koroboki., 44
 unimwaane, ngke membwa a bootaki ma, 148
 unimwaane aika tauraoi, 27, 44, 47
 wewete, tiata ni, 173, 177
 aia kurubu ni mwakuri ni ibuobuoki membwa, taanga ni buaka weteaia ibukin, 184
 aia maroro beretitentii n te Titeiki ibukiia bitiobi, 26, 29–30, 139
 Aia Maroroi kairake ma bitiobiriki, 64, 91, 117
 aia maungatabu Kairake
 kairake iaan 14, ira buakon, 66–67, 93, 120–21
 uoote ao titeiki, 115–16
 Aia mwakuri ni mitinare membwa
 aia mwakuri membwa ma mitinare aika bwanin aia tai, 23
 a kaoaki taan ukeuke n te aro nakon mwakurin te bwabetito, 24
 ana baire te mition n te uoote, 21, 24–29
 bootakiia mitinare ni inanoi, 21, 24–25, 165
 tararuuan, 24–25
 Aia tiaina aia koroboki Mataniwi ni Kabuta, 199
 AIDS ke HIV, Tuan te Ekaretia iaon, 214–15
 ake a raure ao waaki ni kakukurei n te roronrikirake, 138, 140
 Aki mamamatam, tuan, 204
 Aki toamau, membwa aika
 ataeinnaine, 86, 87, 93, 206
 Ataein te buraimwari, 103, 206
 bwaa n reirei ibukin, 206
 inanon kooram n te nakoanibonga, 50, 57, 67
 inanon te Bootaki n Aine., 80
 kairake n ataeinimwane, 57, 67, 206
 kairi ni kabuta ibukin, 206–08
 kauntira n uoote e buobuoki, 39
 Kirati n te Reirei n Tabati ibukin, 109, 206
 otenanti n te nakoanibonga ao kakabwaia ibukin, 187, 206–08
 taan raitaeka ibukin, 206
 taian kirati aika onoti, borokuraem, ke iunite ibukin, 206
 Ana auti bwai te Uea, 37
 Ana auti ni kaikobwai te bitiobi, 37
 ana baire te mition n te Uoote, 21, 24–29
 Ana beretitentii te kooram n rikan
 bootaki ni kairiri ibukin, 61
 Mwakurin, 57
 Taben mwakurin te tikauti n, 65
 te mwakuri ni mitinare ae bwanin taina, katauraoia kairake n ataeinimwane ibukin, 59
 wewete ao kamatoakin, 56–57
 Ana Boki Moomon, e na aki manga koreaki n te Taetae ni Imatang ae boou, 200
 Ana bootaki ni kairiri te Bootaki n ibuobuoki, titeiki, 160–61, 167

- Ana boowi ni kairiri te nakoanibonga, titeiki. *Taraa boowi* ni kairiri n te nakoanibonga n te titeiki
- Ana Bwaintituaraoi te Tamnei ae Raoiroi. *Taraa Kamatoa* ao bwaintangiran te Tamnei ae Raoiroit
- Ana kakabwaia te Karo ao kakabwaia tabeua ibukin te karaunano ao te kairi, 195
- Ana karikuram te Ekaretia. *Taraa Karikuram*, Ekaretia
- Ana komete ni kairake te Bitiobiriki
- babaire ibukin aia maungatabu kairake n te uuote, 115–16
 - babaire ibukin reitakin waaki ni kakukurei, 64, 90–91
 - babaire ibukin te marooro ma kaain te bitiobiriki ibukiia kairake, 64
 - kairi ibukin, 61, 86–87, 156, 165
- Ana kurubu te mweenga n te tairiki. *Taraa Bootakin* te utu n te tairiki
- Ana Maekatiin te Ekaretia
- a riai membwa ni wareka, 200
 - aro ni kabwaka mwane ibukin, 200
 - taan koroboki ni kakoroi mooti a ibuobuoki ma, 200
 - tauakin taekan kairi ibukin, 201
- Ana mwakuri ni mitinare te membwa, tabeia taan kairiri ibukin
- beretitentii n te titeiki, 26
 - beretitenti n te mition, 25–27
 - bitiobiriki, 24–25
 - kauntira ae rietata, 26, 159
 - kauntiran te uuote, 20–21, 25–26
 - mitinare aika bwanin aia tai, 24
 - mitinare n te uuote, 24–26, 29
 - tia kairiri n te mition n te uuote, 24–29, 188–89
- Taraa naba Kamatoakia* aika tibwa rairaki, katabeaia taan kairiri; Kaungaia membwa aika aki batu ni kakaonimaki
- ana tabo te Webu, titeiki ao uuote, 204–05
- Ana warebea te Ekaretia. *Taraa Warebea*
- Ana wewete ni kurubu te membwa ae mwakuri n te taanga ni buaka, 184
- Anene, baika riki ao bootaki
- bootaki n toa, 127–28, 154, 192–93
 - taian bootaki ni mare, 131
 - taian maungatabu n te titeiki, 129
 - taian mwaie, 117
 - taunimates, 163
- Taraa naba* bootaki n ibuobuoki n tatabeua ao koram ao bootaki ni kurubu
- Anene ni kainin ao ni kaukuki, 127
- Taraa naba Te Katangitang*
- Anene ni kaukuki ao ni kainin, 127
- Taraa naba Te Katangitang*
- Anene n Taromauri
- bootaki n toa, kamanena inanon, 128
 - kamanenakiia ngkana akea ae kona ni katanga te biano, 127
 - kiratirum, kamanenaki n, 128
 - mweenga, kamanena inanon, 129–30
 - Rinerine raoi, 127–28
 - taian kuaea, kamanena inanon, 128
- tuan tauakin taekana ibukin, 201
- Taraa naba Te Katangitang*
- Angabwai n aki mamamatam ikotaki, 59
- kairi ibukin te angabwai, 37
- Anganaki te nakoanibonga ao ni katabuaki nakon te nakoa
- irin te karo ngkana e aki tau nakon te tembora, 187
 - kaetieti ibukin karaona, 193–94
 - kaetieti ni kabuta ibukin otenatnti n te nakoanibonga, 186–87
 - katieti ni kabuta n anganaki te nakoanibonga ao ni katabuaki nakon te nakoa, 193–97
- Nakoanibonga ae Merekitereka, titeiki beretitenti n tararua, 193
- rekotin katabu ao bebwa ni kakoaua, 195
- Te Nakoanibonga ae te Aaron, ana tararua te bitiobi, 193
- Anganako, reirein te, 13
- Aomata aika kakanato, otenanti n te tembora ibukin, 30
- Aomata aika rairaki
- bootaki n toa, kabwarabwarakina inanon, 155
 - bwabetitoia aika rairaki, kabwarabwaraan, 188
 - bwabetito ao kamatoakin, 24, 188–89
 - kainanoia membwa aika boou, 26
 - kakorakoraiia membwa n te uuote, 24–26
 - katauraoi ni kairiri ao n reirei, 13
 - nakoanibonga, are ana karekeia tari, 26–27
 - taan kakawari n reirei a katabeaki nakon, 27, 76–77
 - taan reirei n te mweenga aika katabeaki nakon, 27, 46–47
- Te Kirati ibukin Reirein te Euangkerio, rokoia membwa aika boou, 29
- wewete ao reken mwakuri aika boou, 13, 26, 172
- Aoraki, anganakiia nakoia, 193–94
- Aran te Ekaretia ao kanikina, 200
- Ataei, kaaro, katabeakiia ibukin, 2, 4–5, 9–10
- Ataei ake a bungiaki ni mate, 215
- Ataeinnaine
- 18-ririki-ni maiu n ataeinnaine, 70, 78–79, 83
 - aki toamau, kairake n ataeinnaine aika, 86, 87, 93, 206
 - Ataeinnaine aika a bikoukou ao n tuai ni mareaki, 93
 - Biiawi, 83
 - bukina, 82
 - irria tiaki membwa inanon, 93
 - kangaraoakina nakon kainanon te tabo, 93, 147–48
 - katei aika kakawaki, 82–83
 - kiraati n Taabati, 83, 87, 164
 - Mooto ao Kanikina, 82
 - Mwaia Maite, 83
 - rabakauia taan kairiri, te reirei, 92
 - Raurere, 83
 - taan kairiri a boutokaia kaaro, 84
 - taian maroro, mairoun te bitiobiriki, 83–84, 90
 - Te Botoniango, 82
 - te mwaing nakon te Bootaki n Aine, 70, 78–79, 83
 - tiina ake a tuai mareaki inanon, 93
 - waaki ni kakuuki, 78, 87, 169
- Taraa naba Rikirake I Bon Iroum*

Ataeinnaine inanon te Kabanea n Tamaroa, 91
 atuwaitia ibukiia kairake aika tuai iein, 140
 Auti ni bootaki, Ekaretia
 aki kariaiakan kamanenakin, 211–12
 bootaki n toa a karaoaki n raroa man, 155
 bukina bwa, 211
 bwai ni buaka inanon, 213
 kabaeakin aran te tia rinerine, kabonganaki ibu-
 kin, 213
 kabuanibwai ni karina inanon, 120–21
 kainaomataaki man kabwakaan te taekiti, 122, 211–12
 kamanenakina n te kabuanibwai ae karina, 213
 kanikina iaon, 200
 katamaroa inanon, 213
 kawakinaki inanon, 214
 kawakinan maiun, 213
 kawakinan te mauri inanon, 120–21, 213
 ru ni kuka inanon, 214
 taabo ni katei kaa, kamanenaki ibukin, 214
 taabo n tibwatibwa, 214
 tabeia taian rikan ibukin, 54
 taian buraeki inanon, 213
 taian mare, kamanenaaki ibukin, 131
 taian tamnei ao rawerawe n te witeo inanon, 214
 tainakin waaki ni kakukurei inanon, 113
 tamnei inanon, 213
 taunimate, kamanenaki ibukin, 162–63
 taura nenea inanon, 213
 te ai inanon, 213
 te bonomwi ni bitiobi ibukin, 109, 113, 131, 189, 206
 waaki ni kakukurei n te tairiki, 119, 214
 wakin te tautaeka, kamanenaaki ibukin, 117, 211–12
 Auti ni bootaki n te Ekaretia. *Taraa* Auti ni bootaki,
 Ekaretia

B

Babaire ni kamaiu, 2–3
 Baibwara, te kibu raa ae na kamnenaaki, 146, 199
 Baika a rangi ni kakawaki, Bootaki n Ataeinnaine,
 82–83
 Bakabure, 218
 Beeba ni kariaia ibukin rinim n te Tembora
 kairake aika tuai iein n te titeiki, 143
 membwa ake a kabaeaki a riai ni iai, 29
 titiraki ni maroro ana aki bitaki, 146
 beretitentii n aia Kooram Taan Reirei
 aia bootaki taan kairiri ibukin, 61
 mition ae e bwanin taina, katauraoakiia kairake n
 ataeinimwane ibukin, 59
 tabeia ibukin, 57
 tabeia Tikauti ibukin, 65
 weewete ao kamatoa ibukin, 56–57
 beretitentii ni itera ni ibuobuoki n te Titeiki, 29–30, 135,
 160–61
 Beretitentii n te kiraati. *Taraa* Kairake n Ataeinnaine,
 beretitentii n te kirati
 beretitentii n te kooram. *Taraa* beretitentii n aia koo-
 ram ibonga; beretitentii n aia Kooram Taan Reirei;

beretitentii n te kooram n Riikan; kooram ni uni-
 mwaane; kurubu n te nakoanibonga ae e rietata
 Beretitentii n te Titeiki, tabeia ibukin
 aia mwakuri ni mitinare membwa, 26
 auti ni bootaki n te tabo n tangoboki, 109
 Bootaki n Aine, 79, 134
 Bootaki n Ataeinnaine, 92, 134
 ikawai ake akea toaia, 138
 Kairake n Ataeinimwaane, 66, 134
 kairake ni aika tuai iein, 139
 kamatoakiia aika tibwa rairaki, 29
 Kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron, 66
 kooram n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka,
 42–43, 193
 Moanrinan, 101, 134
 mwakuri n te tembora ao rongorongan te utu, 32
 Reiakinan te Euangkerio, 34
 Reirei n Taabati, 109, 134
 te katangitang, 128
 Waaki ni kaunga,, 29
 warebea, 39
 Taraa naba kauntira n te Titeiki
 Beretitentii n aia kooram Ibonga
 bootaki ni kairiri ibukin, 61
 mition aika bwanin taiia, katauraoaia kairake n
 ataeinimwane ibukin, 59
 mwakurin, 57
 Taben te mwakuri n Tikauti ibukin, 65
 wewete ao kamatoakin, 56–57
 Beretitentii n te kirati, Reirei n Tabati, 108
 Beretitentii n te mition, tabetabena
 beretitentii n te titeiki, bootaki ma, 26
 onimaki ake tiaki Kiritian , itoman ma, 206–07
 taan ukeuke, reirei, 24
 taian kiing ibukin bwabetitoakiia ao kamatoakiia
 aika rairaki, 24, 190
 Bikoukou man te iein n aki mare. *Taraa* Kaaro aika tuai
 ni iein
 Bitiobi, wewete ao kabirakin, 174–176, 179
 Bitiobiriki, taian tabetabe ibukin
 Aia koram te Nakoanibonga ae te Aaron, 55–57,
 174, 193
 ana kakabwaia te tamanuea, 195
 ana mwakuri ni mitinare te membwa, 24–25
 Ataeinnaine, 84–85, 90
 Bootaki n Aine, 71
 Ikawai aika tuai ni iein, 138
 kairaike aika tuai iein, 139
 kamatoakiia aika tibwa rairaki, 26–27
 Kooram n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka, 43
 Moanrinan, 96, 98
 mweeraoi, 37
 Reiakinan te Euangkerio, 33
 Reirei n Taabati, 106–07
 Rikirake I Bon Iroum, 89, 90
 tabo ni boki n auti ni bootaki, 106
 taunimate, 161–63
 te bwabetito ao te kamatoa, 24, 96, 188, 190
 te katangitang, 126–29

te tembora ao mwakurin n rongorongan te utu, 30
 Te Tia Onomwi ni bitiobi, 109, 113, 131, 189, 206
 tia moti ae kinaaki, 174
 unimwaane aika tauraoi, 47
 waaki ni kaunga, 29
Taraa naba Kauntiran te uoote, tabetabena nako
 Bongin kaembwa, 100, 103, 114
Taraa naba Waaki ni karekemwane
 Bongin waaki ni kakukurei, 98, 100
 Booki aika a tabu, weetion aika a kariaiakaki ibukin, 146, 199–200
 Booki n anene, kaboakia, 131
 Bootaki, reirei aika tabangaki
 akenta ibukin, 14, 152
 bairean ao kairan, 152
 bwaai n reirei aika a nooraki ao bwaai n reirei ibukin kaongora ao kaotan tamnei n, 161, 199
 karaoki n te Tabati, 152
 taian tataro n te, 161
 taonakina inanon tain rikin taian kanganga, 146–47, 213
 Bootaki, titeiki
 aia boowi titeiki bitiobi ni kauntiran te warebea, 167
 ana bootaki ni komete ni kakoroi mwiini moti te na-koanibonga n te titeiki, 159, 166
 bootakin aia komete ikawai aika tuai ni iein n te titeiki, 138, 167
 bootakin aia komete kairake aika tuai iein n te titeiki, 139, 167
 bootaki ni kairiri n te nakoanibonga n te titeiki, 49, 62, 158–59, 166
 bootakin kabuta n te nakoanibonga n te titeiki, 158, 166
 bootakin kauntiran te titeiki, 160, 166
 bootakin te beretitentii n te titeiki, 159, 166
 bootakin te beretitentii n te titeiki ma bitiobiriki, 160, 166
 boowi irouia taan kairiri ni bootaki n ibuobuoki n te Titeiki, 160–61, 167
 boowin aia kooram ibonga aika rietata n te titeiki, 50, 159, 166
 maungatabun te titeiki, 156–57, 166
 tararuaa, 156
 te Nakoanibonga ae te Aaron n te titeiki – Bootakin aia komete Ataeinnaine, 160, 167
 Bootakin aia kooram ibonga aika rietata, titeiki, 50, 159, 166
 Bootaki n Aine
 aine ae a mwakuri ni bootaki ni ibuobuoki ake tae-bua, 70
 aki toamau, membwa aika, 80
 boto n iango ao kabaebae, 70
 bukina, 70
 Kaain te Ekaretia, 70, 93
 kairake aika tuai iein aika aine, kiraati ae kaokoro ibukin, 79
 kairake aika tuai iein aika aine, tabeia ibukin, 78–79, 139–40

kamwaing mai irouia Kairake n Ataeinnaine nakon, 70, 78–79, 83
 kangaroakina nakon kainanon te tabo, 79–80
 katei n onea ibukiia aine, 80
 konabwain n te wareware ao te koroboki, 78
 mwakuri ni kamotirawa ae e katauaki, 78
 mwakuri ni kakuuuki a ikotaki ma Kairake n Ataei-nimwaane, 78
 mwakuri ni warebea, 38–39, 77–78
 naake a rairaki, buukiia aine, 27
 rongorongan rimoa, 70
 taunimate, ibuobuoki ma, 78, 80, 162
 tiaki membwa n, 71
 tiina aika a tuai mareaki n, 93
Taraa naba Taan kaakawari n reirei
 Bootaki n Aine, boowi n te uoote
 aia boowi beretitentii n te Bootaki n Aine, 73
 aia kiraati ataei ibukin bootaki riki tabeua n te Bootaki n Aine, 76
 ana bootaki riki tabeua te Bootaki n Aine, 75–76, 164
 boowi n Taabati n te Bootaki n Aine, 73–74, 164
 Bootaki n Aine, taan kairiri n te titeiki ao bootaki aia boowi taani kairiri n te Bootaki n Aine n te ti-teiki, 73, 160–61, 167
 beretitentii n te Bootaki n Aine n te titeiki, 26–27, 79, 135, 160–61
 beretitentii n te titeiki, 79, 134
 te bootaki ae e taabangaki n te Bootaki n Aine, ana boowi te titeiki ma, 79
 tia koroboki n te Bootaki n Aine n te titeiki, 136
 Bootaki n Aine, taan kairiri n te uoote
 atuwaitia nakoia kairake n ataeinnaine aika tuai iein, 72
 beretitentii n te Bootaki n Aine, 71, 78–79
 bitiobiriki, 71
 Taan kairiri n te katangitang n te Bootaki n Aine, 72–73
 taan reirei n te Bootaki n Aine, 72
 te kouotenaita ibukin te kaakawari n reirei, 72
 te kouotenaita ibukin te mwakuri ni kamotirawa, 72
 Te kouotenaita n aia boowi ni komete kaain te Bootaki n Aine, 72
 tia biaano n te Bootaki n Aine, 72–73
 tia koroboki n te Bootaki n Aine, 71–72
 tubwawaitia n te kaakawari n reirei, 72
 Bootaki n Aine n te Titeiki. *Taraa* Bootaki n Aine, taani kairiri n te titeiki ao bootaki
 Bootaki n aki mamamatam ao ni kaoti koaua a kaoti aia koaua ataei inanon, 103, 155
 kairi ibukin, 155–56, 164
 katokaara ao kakabwaiakia ataei inanon, 154, 155
 Bootaki n Ataeinnaine, beretitentii n te kiraati aia bootaki beretitentii, 88
 taan koroboki, 86
 tabe ibukin, 86, 90–91
 weewete ao kamatoa, 84–85

Bootaki n Ataeinnaine, mwakuri ni kakukurei ao takakaro
 aia kabwarabwara kairake n te bitiobiriki, 91, 117
 aia kaembwa Kairake n Ataeinnaine, 91–92, 114
 Bootaki n Ataeinnainne inanon te kabanea n tamaroa, 91
 kairake iaan 14, ira buakon youth, 93, 120–21
 katei n tabo, 91
 Miutuo, 90–91
 Moani waaki ae e Boou, 91
 mwane ibukin, 92
 waaki ni kakukurei n te titeiki, 93, 160
Taraa naba Rikirake I Bon Iroum
 Bootaki n Ataeinnaine, taan kairiiri n te titeiki ao bootaki
 aia bootaki taan kairiiri n te Bootaki n Ataeinnaine n te titeiki, 88, 160–61, 167
 beretitentii n te Bootaki n Ataeinnaine n te titeiki, 29–30, 135, 160–61
 beretitentii n te titeiki, 92, 134
 kauntira ae e rietata, 92, 160
 te Nakoanibonga ae te Aaron n te titeiki – komete n te Bootaki n Ataeinnaine, 92–73, 160, 167
 tia koroboki n te Bootaki n Ataeinnaine n te titeiki, 136
 tibetioriti ibukin waaki ni kakukurei irouia Kairake n Ataeinnaine n te titeiki, 93
 Bootaki n Ataeinnaine, taan kairiiri n te uuote
 Beretitentii n te Bootaki n Ataeinnaine, 85
 bitiobiriki, 84–85, 90
 taan tararuaa te Bootaki n Ataeinnaine, 86
 tia biaano n te Bootaki n Ataeinnaine, 86
 tia kaira te katangitang n te Bootaki n Ataeinnaine, 86
 tia koroboki n te Bootaki n Ataeinnaine, 85–86
 tibetioriti ibukin waaki ni kakukurei irouia Kairake n Ataeinnaine, 86
 Bootaki n Ataeinnaine n te Titeiki. *Taraa* Bootaki n Ataeinnaine, taani kairiiri n te titeiki ao bootaki
 Bootaki ni beretitentii. *Taraa* arαιa bootaki n ibuobuoki n tatabeua ao taian kooram n te nakoanibonga ao taian kurubu
 Bootaki n ibuobuoki, boni ibukin, 70, 82, 96, 106
Taraa naba arαιa titeiki n tatabeua ao taian bootaki n ibuobuoki n te uuote
 Bootaki ni inanoi ni mitinare, 21, 24–25, 165
 bootaki ni kairiiri n te nakoanibonga n te Titeiki, 49, 62, 158–59, 166
 Bootaki ni kamarurung, 113, 122
 bootaki ni Uoote. *Taraa* Bootaki, uuote
 Bootakin rabakau n te katei, 113, 117
 Bootakin te bitiobiriki, kairi ibukin, 18, 155–56, 164
 Bootakin te Bootaki n Aine aika Karinaki, kawainikairi ibukin, 73–74, 164
 Bootakin te Kauntira ae rietata. *Taraa* Bootakin ana komete ni kakoroi mwiin moti te nakoanibonga n te titeiki
 Bootakin te Nakoanibonga ae te Aaron
 Ana bootaki aia beretitentii Kairake n Ataeini-mwane n te uuote, 61–62

ana bootaki te komete ni bitiobiriki ibukia te roron-rikirake, 61, 156, 165
 ana bootaki te kooram beretitentii, 61
 kangaraoakina nakon kainanon te tabo, 66, 147–48
 taian bootaki n te kooram, 49–50, 62, 155, 164
 te Nakoanibonga ae te Aaron n te titeiki-aia Bootaki Komete n Ataeinnaine, 66, 160, 167
Taraa naba Ana bootaki ni kairiri te nakoanibonga n te Titeiki; Ana komete ni kairake te Bitiobiriki Bootakin te nakoanibonga ni kabuta. *Taraa* Bootakin te nakoanibonga ni kabuta n te titeiki Bootakin te utu n te tairiki bongan, 5
 E katauaki tairikin te Moanibong ibukin, 5, 113, 117–18
 ibukia ikawai aika tuai iein, 138
 ibukia kairake aika tuai iein, 142–43
 bootaki n Toa
 aia kaotioti ataei n te bootaki n toa, 100, 155
 aki karaoaki I tinanikun ana tabo te iunite, 117, 155
 babairean ao kairan, 154
 bukina, 152
 bwaai aika a nooraki ma bwaai ni katangitang n, 161, 199
 canceling in extreme situations, 146–47, 213
 kairake a taetae inanon, 154
 kairake n ataenimwaane ao ataeinnaine, a kinaaki n, 56, 84
 kairi aika a taabangaki, 146–47, 152–55, 164
 karinerine n, 13–14, 154–55, 191
 katangitang ibukin, 128–29, 154, 192–93
 kauntira aika a rietata a taetae n, 135, 155
 membwa aika a boou, kabwarabwaraaia, 155
 membwa aki kona ni ira, 155
 mitinare a taetae n, 154–55
 naake a rairaki a kamatoaaki n, 24, 190
 n taai aika aki batu ni kakaraoaki, 155
 n tain te bootaki n te Taabati, 169–70
 taetae n, 154–55
 tararuaa, antai te tia kairiiri n te nakoanibonga, 152, 192
 tataro n, 161
 boowi ae e taabangaki n te nakoanibonga n te Titeiki, 158, 166
 boowi irouia taan kairiiri ni bootaki n ibuobuoki n te Titeiki, 160–61, 167
 boowin aia kooram ibonga aika rietata n te titeiki, 50, 159, 166
 Boowi ni kabuta n te Bootaki n Aine, boowin te titeiki ae karaoaki ma, 79
 Boowin te nakoanibonga
 kairi ibukin, 49–50, 62, 155, 164
 karaoakina nakon kainanon te aono, 66, 148
 Borokuraem ni kataneiai, kairi ibukin, 113, 122
 Buraokin tain boowi n te Tabati, 169–70
 Buroukureaem ae Beku ibukin te Atua, 56, 59, 62–63
 Bwaai aika tauaki taakaia, kairi ibukin kamanenakiia bwaai ni kamataku, 203
 bwaai ni katangitang, 203

kombiuta tiobutuea, 203
 Taian Maekatin n te Ekaretia, tamnei inanon, 201
 te katangitang, 201–02
 Bwaai ake ana nooraki ao bwaai ni katangitang, ake a kabonganaaki n te bootaki n toa, 161, 199
 Bwaai ibukin waaki ni kakukurei, mwane ibukin, 114
 Bwaai ni katangitang, kamanenaki inanon taromaurin te Ekaretia, 126–27
 Bwaai ni katangitang, tangin te anene, kamanenaaki inanon te Taromauri, 126–27
Taraa naba Te Katangitang
 Bwaai n tamnei ao Tiaeteraite, bongana n te Ekaretia, 156, 210
Bwabetito
 bootaki n toa, kabwarabwarakia membwa aika boou ao ataei inanona, 155
 ibukia aika rairaki, 24, 188–89
 intawiu ibukin, 24, 96, 188, 190
 kairi ibukin te bwabetito ao te kamatoa, 188–89
 kunikai ibukin, 189
 taan ukeuke, kaoaki nakon taian mwakuri, 24
 taian kaetieti ibukin karaoakina, 190
 Taian membwa n te rekoti, ataei ake, 96, 155, 188
 taian mwakuri, kaetieti ibukin, 24, 188–89
 taian mwakuri, tauakin taiia, 24, 118, 188–89
 taian nei, kamanenaki ibukin, 189
 tani kakoaua ibukin, 189
 te karo ae roko ngke aki tau ibukin te tembora, 187
 te ririki ibukin, 146, 188
 tuua aika kabuta ibukin taian otenanti ibukin te na-koanibonga, 186–87
Taraa naba Otenanti ao kakabwaia; Taan rairaki
 Bwai ni buaka inanon auti ni bootaki, 213
 Bwaintangiraan ana man ni kariki te mwaane, 218
 Bwaintangiraan bwain te rabwata ao kamwaeana, 215

E

Eburon, tembora, karaoia, 211
Ekaretia
 bukina aika bat bwa, 9
 utu bon oin te bootaki ae, 9, 14
 E-meeri, kamanena ni kauarerekea te mwamwananga, 148
Entaunmente
 ibukin, 29
 tiemina ibukin te katauraoi nakon te tembora ibukin, 31–32, 47
Eutanatia, 214

H

HIV ke AIDS, Tuan te Ekaretia iaon, 214–15

I

Iango n te mition, uoote, 21, 24–29
 Ibonga ae rietata
 kabiraki, 193–94

kabwarabwara ao taian tabetabe ibukin, 42
 kamatoakin, 158
Ibuobuoki. Taraa Warebea
 ikawai aika akea toaia (ririki 31 ao iaona)
 beretitentii n te titeiki' tabeia ibukin, 138
 kairi ibukia taan kairiiri ibukin, 138
 kauntira aika a rietata' tabeia ibukin, 138
 komete ni kairake ni ikawai n te titeiki, 138, 167
 kurubu ni utu n te tairiki ibukin, 138
 tiaki membwa a ira buakon, 138
 waaki ni kakukurei ibukin, 114–15, 138
 waaki ni kakukurei n te tairiki ibukin, 119
 waaki ni kakukurei n titeiki aika a bat iibukin, 138
Taraa naba Kairake aika tuai iein (ririki 18 nakon 30); membwa ake a tuai mareaki; Tina aika Bikoukou n Akea Buuia
Ikotakin waaki ni kakukurei, Miutuo, 64, 90–91
Inaomataia membwa, kamanoaia, 209
Intanete
 ana tabo n te uebu tiaite n te titeiki ao te uuote, 204–05
 ibon irouum reitaki, e na aki oneaki mwiina, 204
 kabongana ni kauarerekea te mwananga, 148
 kamanenakina irouia membwa, inanon weweten te Ekaretia, 205
 kamanenakina iroun te aomata, 205
 kaubwain te Ekaretia aika kakawaki iaon, 204–05
Intekitin, KakaeanUtu, 32
Intekitin Kakaean Utu, 32
Intitute
 a iri kairake aika tuai iaein, 142
 aki toamau, ibukiia membwa aika, 206
 taian tienta ibukiia kairake n ikawai ike, 142–43
Itiaki, 4, 214, 215–16

K

Kaaro
 irakin karaoakin otenanti ngkana aki tau n te tembora, 187
 katabeaki ibukiia ataei, 2, 4–5, 9–10
Kaaro
 aia buoka taan kairiri, 55, 59, 84
 ataei, tabeia ibukin, 2, 4–5, 9–10
 kariaia ibukin waaki ni kakukurei n te Ekaretia, 119, 122
Kaaro nakon taai aika ana roko
 kaaro aika aki iein ni kaoniventiono uoote, 143
 kairi ae e taabangaki ibukin, 217–18
 kaunga tabekakia ataei, 217–18
 tauan mwilia ataei ake a bungiaki irouia kaaro aika a tuai mareaki, 188
 tiina aika a tuai ni mareaki n te Bootaki n Aine ke Kairake n Ataeinnaine, 93
Taraa naba te tabetabe
Kaaua n Tabati n te nakoanibonga ao te Bootaki n Aine, 49, 74
Kabaeaki n te kabiribiri, 193–94
Kabaneaki, akea ana wewete te Ekaretia imwina, 172

- Kabirakin, tararua nakon te aoraki, 193–94
 Kabomwi ibukin bootakin te Ekaretia, 118
 Kaboraoki ao Kangaraoaki. *Taraa* Kangaraoai tabeua ana burokuraem te Ekaretia
 Kaboraoi ibukin takakaro, 114, 121
 Kabuanibwai aika karina
 kabomwi ibukin, inanon waaki ni kakukurei n te Ekaretia, 118
 waaki ni kakukurei n te Ekaretia, ribotinakina, 120–21
 Kabuanibwai aika karina
 ana baire te titeiki ibukin, 39, 160
 ana baire te uoote ibukin, 39
 auti ni bootaki kamaanena inanon, 213
 kabuanibwai aika karina ao ikoaki, 120–21
 kamaunakin bootaki inanon, 146–47, 213
 Kabukakin rabwatan te mate, 163, 195, 214
 kaburoan bwaai bwa ana itiaki, te korokoro, 218
 Kabwakan te tei, Kaetieti n te Ekaretia iaon, 215
 Kaembwa
 Bootaki n Ataeinnaine, 91–92, 114
 tai ni kaembwa, 100, 103, 114
 Tikauti, 65, 66–67, 114
 waaki ni karekemwane ibukin, 114
 Taraa naba waaki ni-karekemwane kaembwa n Tikauti, 65, 72–73, 114
 Taraa naba waaki ni karekemwane
 Kainakin rongorongo
 e-meri ao intanete, 148
 kainano n te warebea, 40
 kauntiran te uoote, 18, 21, 40
 reirei n te mweenga, 47
 rongorongan te kombiuta, 201
 Te kakawari n reirei, 77
 wewete aika katauaki ao kamotirawa, 172
 Kainnano aika Onoti. *Taraa* aki toamau, membwa aika
 Kairake aika tuai iein, taan kairiiri' tabeia
 atuwaitia ibukiia kairake aika tuai iein, 140
 atuwaitia nakoia kairake n ataeinnaine aika tuai iein, 72
 Beretitentii n te Bootaki n Aine, 78–79
 beretitentii n te titeiki, 139
 bitiobiriki, 139
 kairi ae e taabangaki ibukin, 138–39
 kauntira ae e rietata, 139
 kauntira n te Bootaki n Aine, 139–40
 kauntira n te kooram ni unimwaane, 139–40
 taan kairiiri irouia Kairake aika tuai iein, 140
 Kairake aika tuai iein (ririki 18 nakon 30)
 Bootaki n Aine, kiraati aika a kaokoro ibukiia aine, 79
 intitute kiraati ibukin, 142
 kairake ni karo aika akea toaia ao, 143
 kangaraoakina nakon kainanon te tabo, 147–48
 kiraati n te Reirei n Taabati ibukin, 109, 142
 kurubu ni mweenga n te tairiki ibukin, 142–43
 maroro ibukin, mairouia bitiobiriki, 139
 rabakauia taan kairiiri, te reirei, 13
 taan kakawari n reirei ibukin, 78–79
 taan reirei n te mweenga ibukin, 47, 142
 tauan mwiai taian membwa ibukin, 142–43
 tiaki membwa a ira buakon, 140
 tienta ibukin, 142–43
 waaki ni kakukurei, titeiki aika a batia ao aono, 114–15, 142, 148
 waakin ni kakukurei, uoote ao titeiki, 114–15, 140–43
 Kairake aika tuai iein n te uoote ao n titeiki, 142–43
 Kairake n Ataeinimwaane
 aki toamau, membwa aika, 57, 67, 206
 kangaraoakina nakon kainanon te tabo, 66, 147–48
 katauraoi ibukin te nakoa ni mitinare, 59
 maroro ibukin, mairoun te bitiobiriki, 56
 Miutuo, 64
 mwakuri ni kakukurei n te titeiki ibukin, 160
 rabakauia taan kairiiri, te reirei iaon, 66
 taani kairiiri n te Tikauti, beretitentii a mwakuri bwa, 59, 65
 Taraa naba Te Nakoanibonga ae te Aaron
 Kairake n Ataeinimwaane, bootaki n te uoote
 ana bootaki te komete ni bitiobiriki ibukiia te roroni-rikirake, 61, 156, 165
 beretitentii ibukiia Kairake n Ataeinimwaane, 61–62
 Kairake n Ataeinimwaane, taani kairiiri n te titeiki ao bootaki
 aia boowi taani kairiiri n te nakoanibonga n te titeiki, 49, 62, 158–59, 166
 beretitentii irouia Kairake n Ataeinimwaane n te titeiki, 29–30, 135, 161
 beretitentii n te titeiki, 66, 134
 kauntira ae e rietata, 66, 161
 Nakoanibonga ae te Aaron n te titeiki-komite n te Bootaki n Ataeinnaine, 66, 160, 167
 tia koroboki ni Kairake n Ataeinimwaane n te titeiki, 136
 Kairake n Ataeinimwaane, taani kairiiri n te uoote
 beretitentii ibukiia Kairake n Ataeinimwaane, 58–59, 65
 taani kairi takakaro, 59
 taan tararuaia taan ibuobuoki n aia kooram kain te Nakoanibonga ae te Aaron, 59
 tia koroboki ibukiia Kairake n Ataeinimwaane, 59
 Kairake n Ataeinimwaane n te Titeiki. *Taraa* Kairake n Ataeinimwaane, taani kairiiri n te titeiki ao bootaki
 Kairake n Ataeinnane, bootaki ni uoote
 aia bootaki beretitentii n Ataeinnaine, 88
 ana bootaki te komete ni bitiobiriki ibukiia te roroni-rikirake, 86–87, 156, 165
 bootaki ma kauntira n te bitiobiriki, 81
 bootaki n te beretitentii n te kiraati, 88
 taian kiraati n te Taabati, 87
 Kairake Ni Ikawai. *Taraa* Kairake aika tuai ni iein (ririki 18 nakon 30)
 Kairiri inanon te Ekaretia
 Ana kawai te Tia Kamaiu ni kairiri, 12
 bukin nako te kairiri, 14
 katauraoia kairake aika tuai iein ibukin, 13
 katauraoia kairake n ataeinnaine ibukin, 92

katauraoia kairake n ataeinimwane ibukin, 66
 reirei ibukin te kairiri, 12–14

Kaitaran rinerine n tain te kamatoa, 173

Kakabwaia, te nakoanibonga. *Taraa* Ana kakabwaia te tama ao kakabwaia tabeua ni karaunano ao ni kairi; Otenanti ao kakabwaia

Kakabwaia n te Nakoanibonga. *Taraa* Ana kakabwaia te tama ao kakabwaia tabeua ni karaunano ao ni kaieti; Otenanti ao kakabwaia

Kakabwaian te tamanuea, kairi ibukin, 195

Kakae ni Kamatebwai, Ekaretia, 210

Kakeerikaaki man ana weewete te Ekaretia, kairi ibukin, 174

Taraa naba Kamatoaakiia ao kakeerikaakaia

Kamanomano ni waaki ni kakukurei n te Ekaretia, 120–21, 149

Kamataku aika a karaoaki, tauaki mwiina n te tua ibukin, 203

Kamatoaaia ao kamotirawaiaia kairi ibukin, 173–74, 174–75
 n te bootaki toa, 154

Kamatoa ao bwaintangiran te Tamnei ae Raioiroi bootaki n toa, kabwarabwaraia membwa aika boou ao ataei inanon, 155

ibukiia aika rairaki, 24, 188–89
 irin te karo ngkana e aki tau nakon te tembora, 187
 kaelieti ibukin, 190
 kaelieti ni kabuta ibukin kamatoa, 188–89
 kaelieti ni kabuta ibukin otenanti n te nakoanibonga, 186–87
 maroro ibukin, 24, 96, 188, 190

Taraa naba Bwabetito

Kamatoaakiia aika tibwa rairaki, tabetaben te taan kairiri
 beretitentii n te titeiki, 29
 bitiobiriki, 26–27
 kauntira aika rietata, 29
 kauntiran te uoote, 21, 27
 mitinare aika bwanin aia tai, 27
 mitinare n te uoote, 27
 taan kairiri n te nakoanibonga ao ni bootaki n ibuobuoki, 27
 taan kakawari n reirei, 27, 76–77
 taan reirei n te mweenga, 27, 46–47
 tiaian beretitentii ni bootaki n ibuobuoki n te titeiki, 29

Kamatoatoakin. *Taraa* kamatoaakiia aika tibwa rairaki, taan kairiri' tabeia

Kamatuan te iango, 215

Kamente. *Taraa* Kunikain te tembora ao kamente

Kanaanauan te maiu, 215

Kanauan ana wewete te Ekaretia, 173, 174–75

Kanikina, Ekaretia, 200

Kanikina iaon auti ni bootaki, 200

Kanimaua n Tabati n te nakoanibonga ao te Bootaki n Aine, 49–50, 74

Karaoakin bootaki n te kauntira iango ibukin baika karina n riki, 37
 mwananga inanon waaki ni kakukurei n te Ekaretia, 122
 waaki ni kakukurei n titeiki aika bat, 114–15

Karaaoan kanoan ana burokuraem te Ekaretia
 Ana burokuraem te titeiki, 136
 anene, uoote, 127
 Bootaki n Aine, 79–80
 bootaki n te nakoanibonga, Tabati, 49–50, 66, 148
 Kairake n Ataeinimwane, 66, 147–48
 Kairake n Ataeinnaine, 94, 147–48
 kakawari n reirei, 77, 140
 kawaini kairi ibukin, 146–47
 Moanrinan, 101, 149
 Reirei n Taabati, 105
 reirei n te mweenga, 47, 148
 Karaiakaki ni mataniwi n bootakin te Ekaretia, 152, 192
 Karietataaki
 a riai otenanti ibukin, 9, 29, 168
 bukin Ana kainibaire te Atua, 2
 E katauraoia utu te Ekaretia ibukin, 4–5, 9
 kabaeakin te buu te mwane ao te aine e riai ibukin, 3
 karikuram, Ekaretia
 Bwain te Ekaretia, kamanenakina, 33–34, 146, 203
 ibukiia membwa aika aki toamau, 206
 ibukin bootakin te nakoanibonga, 49–50
 ibukin kamanenakina n te utu n te mweenga, 203
 ibukin te Bootaki n Aine, 73–74
 ibukin te Reirei n Tabati, 108–109
 taan reirei aika boou, anga bwaai nakon, 33
 Karinakin te man ni Kariki, Tuan te Ekaretia iaona, 215
 Karinakin te man ni kariki iroun te aine, Tuan te Ekaretia iaon, 217
 katabuaia
 aobitia ao tia reirei, 174
 bitiobi, 174–176
 Katabuan ruanimate, 187, 195
 Katabuan taian mweenga, 195–99
 Katabuiana nakon te Nakoa. *Taraa* Anganaki te nakoanibonga ao ni katabuaki nakon te nakoa
 Kataetaea
 ibukin ana kakabwaia te tamanuea, iroun te bitiobiriki, 195
 ibukin taian wewete, irouia taan kairiri aika kariaiakaki, 173
 ibukin te bwabetito ao te kamatoa, irouia bitiobi ao mitinare, 24, 96, 188, 190
 irouia bitiobi, irouia titeiki beretitenti, 26, 29–30, 139
 irouia kairake aika tuai iein, man te bitiobiriki, 139
 kairake n ataeinimwane, iroun te bitiobiriki, 56
 kairake n ataeinnaine, iroun te bitiobiriki, 78–79, 90
 n te koram ao kurubu membwa, iroun te koram ao taan kairiri n te kurubu, 44
 Katamaroa inanon auti ni bootaki, 213
 katangitangin te Titeiki
 atuwaitia, 128
 tia babaire, 128–29
 tibetioriti, 129
 katangitang n te Uoote
 atuwaitia, 126
 tarekita, 126–27
 tia aokan ke tia biaano, 126
 tia babaire, 126–27, 129

- Katei
 reirei nakoia kairake n ataeinimwaane, 62
 reirei nakoia kairake n ataeinnaine, 86–87
- Katein kunikai
 ibukia titita, 80
 ibukiia taan taua te nakoanibonga n tain kabutakin te toa, 191
 ibukin bootakin te Ekaretia, 112–13
- Katei n tangako imarenaia mwaane ma mwaane ao aine ma aine
 mare imarenaia aika ti tearona, 217
 Tuan te Ekaretia ae kaatuuaki, 215–16
- katein te mwakuri, weetin are kariaiakaki, 146, 199–200
 katein te takakaro, 65, 91
 katokaara ao kakabwaiakiaataei
 irin te karo ngkana e aki tau ibukin te tembora, 187
 kaetieti ibukin karaokin otenanti n te nakoanibonga, 186–87
 kairiri ni kabutu ibukin te katokaara ao kakabwaiakiaataei, 187–88
 ni bootakin te aki mamamatam ao ni kaotikoaua, 154, 155
 rekotin kakabwaiia ao bebwa ni kakoaua ibukia, 187–88
 tauan mwiin te ataei ae bungiaki irouia karo aika aki mare, 188
- Kaungaan, tabeia taan kairiri ibukin
 ana komete ni mwakuri kairake aika tuai iein, 140
 Ana komete te Bootaki n Aine, 72
 beretitentii ni bootaki n ibuobuoki n te titeiki, 29
 beretitentii n te titeiki, 29
 bitiobiriki, 29
 inanon ana baire ni mwakuri te uoote, 25–27
 kauntira aika rietata, 29
 mitinare aika bwani aia tai, 29
 taan kakawari n reirei, 29
 taan reirei n te mweenga, 29
 taian mitinare n te uoote, 25–27, 29
 te kauntira n te uoote, 21, 29
- Kaungaia membwa aika –aki batni kakaonimaki bonganann te, 29
 katauraoi ni kairiri ao n reirei, 13
 Kiraati iaon Reirein te Euangkerio ibukin, 29
 namakin ibukin te euangkerio, 29
 taan reirei n te mwenga ibukin, 47
 tiemina ibukin te katauraoi nakon te tembora ibukin, 31–32, 47
 wewete ibukin, 149
- Kauntira, bukina bwa, 10, 12, 18
Taraa naba Kauntiran te uoote, tabetaben; Titeiki kauntira
- Kauntira ae rietata, tabetabeia
 aia beretitentii Kairake n Ataeinimwane n te titeiki, 66, 160
 aia beretitentii kairake n Ataeinnaine n te titeiki, 92, 160
 ana beretitentii Reirei n Tabati n te titeiki, 107, 160
 Ana beretitentii te Buraimwari n te titeiki, 101, 160
- bootaki n toa, tai kairia, 152, 192
 i-meeri ao Intanete ngkana e bobuaka te mwananga, 148
 kairake aika tuai iein, 139
 kamatoakiia aika tibwa rairaki, 29
 kometen waaki ni kakukurei n te titeiki, 115, 160
 mwakuri ni bwabetito, 188–89
 mwakuri ni mitinare, 26, 159
 Nakoanibonga ae te Merekiterekia, 43
 taian kairake, 138
 taian taetae n bootakin te toa, 135, 155
 taraakin taabe, 134–35
 te atuwaitia n anenen n te titeiki, 128–27
 tembora ao mwakurin n rongorongan karakin te utu, 32
 Te Nakoanibonga ae te Aaron, 66, 134–35
 Waaki ni kaunga, 29
- Kauntira ni Kaeti
 taan kairiri ana aki tuanako man taian kaetieti, 146
 taan raitaeka ibukia bono taninga inanon, 206
- Kauntira ni kairi, bukina bwa, 10, 12, 18
 kauntira n te titeiki
 membwa n te, 135, 160
 taben te warebea, 39, 160
 taraakin taabe, 12, 160, 166
- kauntiran Uoote, tabeia ibukin
 aia mwakuri ni mitinare membwa, 20–21, 24–26
 aki toamau, membwa aika, 39
 bootaki n, kairi ibukin, 19–19, 165
 kainakin rongorongo, 18, 21, 40
 kamatoakiia aika tibwa rairaki, 21, 27
 membwa ao bonganaia, 18, 24, 165
 mwakuri ibukin te kamaiuaki n te uoote, 24
 Mwanen te Reirei ae Teimatoa, 21
 mweeraoi, 21, 37–38
 Reiakinan te Euangkerio, 21, 33
 taraakin taabe, 12, 18–21, 24
 te konabwai ni wareware ao ni koroboki, 78
 tembora ao mwakuri ibukin karakin te utu, 21, 31–32
 waaki ni kakukurei, 19, 112
 Waaki ni kaunga, 21, 29
- Kauoua ao katenua ni boowi n te nakoanibonga ao n te Bootaki n Aine, 49, 73–74
 Kawarakin Tembora, baireakin, 122
 Kemboro ao takakaron te mwane ni kaboakin taian tike ni katekeraoi, 204
 Kiboote, 131
 Kiing, te nakoanibonga. *Taraa Taian kiing n te Nakoanibonga*
 Kiing n te nakoanibonga
 56–57, 174, 193
 kabwarabwarana, 8–9, 42, 54
 Kinakiia Taan Reirei aika Boou, 33
 Kinakin Aron Maiun te Ataeinnaine, 84, 90
 kiraaka ni Uoote, tabeia kauntira ni uoote, 18–21
 Kirati ibukin Reirein te Euangkerio, 29–30
 Kitchens in meetinghouses, 214

- Koaua
 n tain te bootaki n aki mamatam ao ni kaotikoaua, 103, 155
 n te Moanrinan, 103, 155
- Kombiuta
 kainakin rongorongan, 201
 kamaneanakina, inanon iunite n te Ekaretia, 200
 tauakin taekan tuua ibukin taian tiobutuea, 203
- komete ibukiia Kairake aika tuai iein
 titeiki, 139, 167
 uoote, 140, 165
- komete ni ibuobuoki n te nakoanibonga n te Titeiki
 Bootaki, kairi ibukin, 159, 166
 kauntira aika a rietata a mwakuri iaon, 135
- Komete ni kakoroi mooti n te Nakoanibonga , uoote.
Taraa Komete ni kakoroi mooti n te nakoanibonga n
 te uoote
- Komete ni mwakuri n te nakoanibonga, titeiki. *Taraa*
 Komete ni mwakuri n te nakoanibonga n te titeiki
 kometen waaki ni kakukurei n te Titeiki, 115, 160
- Kometen waaki ni kakukurei, titeiki, 115, 160
- Kooram
 Nakoanibonga ae te Aaron, kabwarabwara ibukin, 55
 Nakoanibonga ae te Merekiteraka, kabwarabwara
 ibukin, 42
Taraa naba Aia kooram ibonga; Aia Kooram Taan
 Reirei; kooram ni unimwaane; kooram n Riikan;
 kurubu n te nakoanibonga ae e rietata
 kooram ao bootaki ni kurubu, 49–50, 62, 155, 164
 kooram atuwaitia, Nakoanibonga ae te Aaron, 57–59
Taraa naba Kairake n Ataeinimwaane, taani kairiiri n
 te uoote
- Kooram atuwaitia, te tia ibuobuoki, Nakoanibonga ae
 te Aaron, 59
Taraa naba Kairake n Ataeinimwaane, taani kairiiri n
 te uoote
- Kooram ni unimwaane
 aika rairaki, taabe ibukin, 27
 aki toamau, membwa aika, 50
 beretitentii, bootaki ni kairiri n, 47–48
 beretitentii, tararuan taian mwakuri, 43–44
 beretitentii, wewete ao kamatoa, 42–43
 bootaki n te nakoanibonga, 49–50, 155, 164
 ibonga aika rietata, ngkana a kaitibo membwa
 ma, 148
 mwakuri ni warebea, 38–39, 47
 reirei n te mwenga, 46–47
 taan reirei, 33–34, 44
 taben te beretitentii n te titeiki ibukin, 42–43, 193
 taben te bitiobiriki ibukin, 43, 193
 te mate, mwakuri n tain, 50, 162
 tia koroboki., 44
 unimwaane aika tauraoi, 47, 44, 47
 wewete, tiata ni, 173, 177, 183
- Kooti ibukin rongorongan te utu, 32
 Korokoro ibukin babairean te utu, 218
 Korotamnei inanon auti ni bootaki, 213
- Kuaea
 iangoan anenen te kuaea n te titeiki, 129
 iangoan anenen te kuaea n te uoote, 127–28
 karekean te anene ibukin, 131
 kataneiai ibukiia taian tarekita n te kuaea, 129
 taian kuaea n te titeiki ao titeiki aika mwaiti, 129
 tarekita ao te tia katangitang, uoote, 126–29
 uoote kuaea, 128
- kuaea n te Titeiki ao titeiki aika a bat, 129
- Kunikai ao Kamente n te Tembora
 karekean ao bwainakin, 211
 katukana n taabo ibukin, 211
 kunnikai ibukiia aine ngkana a rin n tembora, 80
 nangoa n te tembora, karaoakiia, 211
 taunakina n, 50, 80, 163
- Kunikai ibukin te bwabetito, 189
 kurubu n atatai I bon iroum, 215
-
- M**
- Maare, katangitang ibukin, 131
 Maekatin. *Taraa Ana Maekatiin te Ekaretia*
 Manga katiteuanakiia utu, mwakurin te toa e aki kara-
 oaki i, 155
 Mannang, katabuakin te tabo ike, a kawakinaki iai, 195
 Man te iein n aki mare, e bungiaki te ataei, rekotin ka-
 kabwaia ibukin, 188
 Marooro n ikikina, 203
 Marurung, membwa ana riki n toronibwai inanon, 36
 Marurung ao tuan tararuan te marurung
 ataei ake a bungiaki ni mate, 215
 Bwaintangiraan bwain te rabwata ao kamwaeana, 215
 eutanatia, 214
 Ewen te HIV ao te AIDS, 214–15
 kabuokakin rabwatan te mate, 214
 kamatuuan te iango, 215
 kananauan te maiu, 215
 karekean ana kariaia te taokita ibukin mwakuri aika
 karika te nanououa, 215
 taian kurubu n tararua temanna, 215
 Tuan te Mauri, 215–95
 tuoan rabwatan te mate, 214
- Mataniwi ni Kabuta
 aia koroboki ao tamneia, 199
 n te maungatabu n te titeiki, 156–57, 166
 taian taetae, raweakia, 209
 te rongorongo ae aki kakanato ae karaoaki iroun, 210
 maungatabu ni Uoote, 146, 155, 164
 maungatabu n te Titeiki
 kairi ibukin, 156–57, 166
 katangitang n, 129
 katanoata n te tiaeterate n, 156
 taina are e karaoaki iai, 146
- Meeri, bwaai n aki kanakoaki inanon bwaoki ni
 meeri, 209
 membwa aika akea toaia. *Taraa* Ikawai aika akea toaia
 (ririki 31 ao iaona); Kairake aika tuai iein (ririki 18
 nakon 30); membwa aika a tuai mareaki

- Membwa aika aki bati ni kakaonimaki. *Taraa Kamatoa-kiia* aika tibwa rairaki, tabeia taan kairiri; Kaungaaia membwa aika aki bati ni kakaonimaki
- Membwa aika aki kakaonimaki. *Taraa Kaungaaia* aika aki bati ni kakaonimaki
- Membwa aika bono taninga, te kabwarabwara ibukin ni bootakin te Ekaretia, 206
n taian otenanti ao kakabwaia, 206
Taraa naba aki toamau, membwa aika
- Membwa aika tauaki mwiia, bwabetitoakiia, 96, 155, 188
- Membwa ake aki nakoraoi ongoraia, 206
Taraa naba aki toamau, membwa aika
membwa ake a tuai mareaki
aine ake a karinaki ni kooram ke kurubu ni mwa-kuri ni kakukurei, 44
berita ni karokoa te toki nakon, 4
kairi ibukiia taan kairiiri ibukin, 138
marooro n ikikina ibukin, 203
taan kairiiri a kamatoatoaia, 5
Taraa naba ikawai ake akea toaia (ririki 31 ao iaona); Kaaro nakon taaai aika ana roko aika akea toaia ngkai; Kairake aika tuai iein (ririki 18 nakon 30)
- Mitinare aika bwanin aia tai
aia bootaki ni tararua mitinare, 21, 24–25, 165
aia kiraati ni katauraoi mitinare, 59
bootaki n toa a taeta iaon, 154–55
bwabetito, taabe ibukin, 24, 96, 188, 190
kairake n ataeinimwane, katauraoi ni beku bwa, 59
kakawari n reirei, buobuoki ma, 27, 77
kateimatoakiia aika tibwa rairaki, ibuobuoki ma, 49
kaungaan, taabe ibukin, 29
kauntiran te uoote, bootaki ma, 17, 24
n taian tienta ibukiia kairake n ikawai, 142
raao ma membwa, 24
reirei n te mweenga, buobuoki ma, 49, 47
mitinare n te Uoote
kamatoakiia aika tibwa rairaki, tabeia ibukin, 27
kaungaan, tabeia ibukin, 25–27, 29
tabeia, 24
- Miutuo
aki toamau, ibukiia membwa aika, 206
ibukiia kairake n ataeinimwane, 64
ibukiia kairake n ataeinnaine, 90–91
ikotakin waaki ni kakukurei, 64, 90–91
kairake iaan 14, rokoia, 66–67, 93, 120–21
kairi ibukin, 64, 90–91
Te Botoniango, 64, 90
waaki ni kakukurei ni koram ao kiraati, 64, 90–91
waaki ni kakukurei n Rikirakem Ibon Iroum, 87
Waaki ni kakukurei n Tikauti, 65
waaki ni kaukuuki, 64, 90
- Moanakina ae boou, 91
- Moanrinan
aki toamau, ataei aika, 103, 206
anene inanon, 98, 99
Bongin mwakuri ni kakukurei, 98, 100
boni bukina, 96
kaotakin te koaua inanon, 103, 155
- karaoakin aia bootaki n toa ataei, 100, 155
karaoakina nakon kainanon te tabo, 101, 149
mwaane aika mwakuri inanon, 103
netiari, 98–99
Onimaki inanon Ana borokuraem te Atua, 98, 100
taian kiraati, kairi ibukin, 99–100
taian mwane ibukin, 103
Te Atua, katotongana inanon, 103, 120
te botoniango, 96
te karinerine inanon, 98, 103
Te Nakoanibonga ae te Aaron, katauraoaia ataeini-mwane ni karekeea, 59
Te Tikauti inanon, 98, 102–103
Tibwaakin te Tai, 98, 99
- Moanrinan, bootaki n uoote
bootaki ma kauntira n te bitiobiriki, 98
Bootaki ni beretitentii n te Moanrinan, 97–98
Bootaki ni Moanrinan n te Taabati, 98–100, 164
Moan kaotan te Nakoanibonga, 59, 101–102
- Moanrinan, taan kairiiri n te uoote
beretitentii n te Moanrinan, 96–97
bitiobiriki, 96, 98
taan kairiiri ni bongin mwakuri ni kakukurei, 98
taan kairiiri n te netiari, 97–98
taan kairiiri n te Tikauti, 98
taan reirei n te Moanrinan, 108–109
te tia biaano n te Moanrinan, 98
te tia kaira te katangitang n te Moanrinan, 98, 99
te tia koroboki n te Moarinan, 98
- Moanrinan, taan kairiri n te titeiki ao bootaki
aia bootaki taan kairiiri n te Moanrinan n te titeiki, 98, 160–61, 167
Ana beretitentii te Moanrinan n te titeiki, 28–29, 101, 135, 160–61
ana tia koroboki te Moanrinan n te titeiki, 136
beretitentii n te titeiki, 101, 134
kauntira ae rietata, 101, 160
te tia kairiri n te anene n te Moanrinan n te titeiki, 101
- Moanrinan n te Titeiki. *Taraa Moanrinan*, taani kairiiri n te titeiki ao bootaki
- Moan Tabati n te nakoanibonga ao te Bootaki n Aine, 49, 73
- Mwaane, aika mwakuri n te Buraimwari, 103
- Mwaanga
maungatabu, kairi ibukin, 146, 155, 164
Taian Wewete, 181, 183–84
- Mwaia Maite, kabwarabwarakia, 83
Taraa naba Aia beretitentii kairake n Ataeinnaine;
Kairake n Ataeinnaine
- Mwaie
aia baire te roronrikirake ao karaoana, 66, 93, 160
inanen auti ni kabobwai, 119
kairake iaan 14, iri inanon, 66–67, 93, 120–21
kairi ibukin, 117
- Mwaing man te tabo teuana nakon te tabo teuana
man Kairake n Ataeinnaine nakon te Bootaki n Aine, 70, 78–79, 83
nakon tauan mwiia kain te Ekaretia, 26–29

Mwakoron kain te utu, kakorakoraia taan kairiri, 5
Taraa naba Kaungaaia membwa aika aki bat ni
 kakonimaki

Mwakuri
 ao weweten te Ekaretia, 172
 booraoi ma te euangkerio, 206
 tia rabakau ae onoti, 39
 toronibwai inanon, 36

Mwakuri ni kakukurei n te Ekaretia ibukin Boroku-raem n te Intiuaranti, 118

Mwakuri ni kakuuki
 Ataeinnaine, 87, 169
 Bootaki n Aine, 73, 169
 Bootaki n Aine ao Kairake n Ataeinnaine a iktaki
 teuana n te namwakaina, 78
 bootakin te nakoanibonga, 49–50, 62, 155, 169
 Miutuo, 64, 90

mwakuri ni komete n te nakoanibonga n te uoote
 bootaki, kairi ibukin, 18, 165
 kabwarabwara ibukin, 18
 tabeia taan tararua te mweeraoi ibukin, 39

Mwakuri n iraorao. *Taraa Aika rairaki; Kamatoakia*
 aika rairaki, tabeia taan kairiri

Mwakuri n nanoanga
 Ana boto n iango n te Bootaki n Aine, 76
 Tabetaben te Bootaki n Aine ibukin, 78
 te kouotenaita, 72

Mwakurin rongorongan te utu. *Taraa Mwakurin rongorongan* te utu ao te tembora

Mwakuri n te Tembora ao karakin te utu, taan kairiri'
 tabeia
 beretitentii n te titeiki, 32
 bitiobiriki, 30
 kauntira aika a rietata, 32
 kauntira n te uoote, 21, 31–32
 taan kairiri n te kurubu n te nakoanibonga ae e rie-tata, 24, 30, 43
 te tia rabakau ibukin aorakin te utu ngkao, 31–32

mwakuri n te tembora ao rongorongan te utu
 akea reirein te tembora ibukiia naake aomata ake
 akea irekerekeia ao akea kariaiakakia, 30
 akea taekinan taeka ke katei n ribooti ibukin, 29–30

Intekitin KakaaeanUtu, 32
 karekean karakin te utu iaon te rain, 32
 reirei ni katauraoi ibukin te tembora, 31–32, 47
 tarataraan tabeia membwa, 29–30
 te kooti ibukin karakin te utu, 32
 Tienta ibukin rongorongan te Utu, 32–33

Mwamwaeia membwa, 203–4

Mwamwananga
 bitaki ibukin kanganga ibukin, 148
 inanon mwakuri ni kakukurei n te Ekaretia, 122

Mwauku. *Taraa* aki toamau, membwa ma

Mweenga, katabuaia, 195–96
Taraa naba Utu

N

Nakoanibonga, kabwarabwarakina, 8–9
 Nakoanibonga ae te Aaron n te Titeiki-komete n te
 Bootaki n Ataeinnaine
 aia maungatabu kairake, babaire ibukin, 115–16
 membwa ao bonganaia ibukin, 66, 92–93, 160, 167
 Nakoanibonga ae te Merekiteraka, kabuta
 aia kooram unimwaane ao ibonga aika rietata, 42
 ibonga aika rietata, 42
 kabwarabwara ao bukiia, 8, 42
 kainano aika onoti, buokaia taari ma, 50
 kakorakoraia kaaro ni kabubura, 9–10
 kangaroakina nakon kainanon te tabo, 49–50, 148
 ngkana taari a karekeia, 26–27, 61
 unimwaane, 42
 unimwaane aika tauraoi, tabeia ibukin, 47–48
 wewete, tiata ni, 177
 nen kaa n tei n auti ni bootaki, 214
 Netiari, Moanrinan, 98–99

O

Onimaki inanon Ana borokuraem te Atua, 98, 100
 Otenanti, euangkerio, kabwarabwarakina, 9
 Otenanti ao kakabwaia
 aki toamau, ibukiia aomata aika, 187, 206–07
 ane kona ni iri inanon, 186–87
 kaetieti ni kabuta ibukin, 186–87
 otenanti n tembora ao berita ana bon aki maroroa-kinaki inanon bootakin te Ekaretia, 146
 ririki mai inano ibukin karekean otenanti e kona n
 aki bitaki, 146
Taraa naba otenanti n tatabeua ao kakabwaia ibukin
 riki rongorongo

R

Raoa n te Tikauti, 118
 Raurere, kabwarabwarakina, 83
Taraa naba Kairake n Ataeinnaine; Kairake n Ataeinnaine, beretitentii n te kirati
 Rawean taian katangitang, kabonganaaki n ana bootaki te Ekaretia, 127
Taraa naba Te Katangitang
 Rawetamnei, aki karoaki inanon auti ni bootaki, 214
 Reiakinan ao reireiakin te euangkerio. *Taraa* Reiakinan te Euangkerio
 Reiakinan te Euangkerio
 bukin, 33
 kauntira ni uoote, maroroakinana n, 21, 33
 kuuna, kabonganaia n, 128
 reiakinan reirei ibukiia tia reirei ao taan kairiri, 34
 Reirei ni katauraoi ibukin te Tembora, 31–32, 47
 Reirei n Taabati
 aki toamau, kiraati ibukiia membwa aika, 109, 206
 bukin, 106
 kairake, kiraati ibukin, 109

- kairake aika tuai iein, kiraati ibukin, 109, 142
 kangaraaoakina nakon kainanon te tabo, 99
 kiraati ao karikuram, 107–108, 164
 kiraati n Reirein te Euangkerio, 29–30
 reiakinan te euangkerio ao te reirei, 33–34, 107–108
 Reirei te kooti n te Euangkerio, 34
 te kooti ibukin rongorongan te utu, 32
 te tabo ni boki n auti ni bootaki, 108–109
 Reirei n Taabati, taani kairiiri n te titeiki ao bootaki
 beretitentii n te Reirei n Taabati n te titeiki, 29–30,
 110, 135, 160–61
 beretitentii n te titeiki, 109, 134
 bootaki ni kairiiri n te Reirei n Taabati n te titeiki,
 108, 160–61, 167
 kauntira ae e rietata, 110, 160
 tia koroboki n te Reirei n Taabati n te titeiki, 136
 Reirei n Taabati, taan kairiiri n te uoote ao bootaki
 beretitentii n te Reirei n Taabati, 33–34, 107–09
 beretitentii n te kiraati n te Reirei n Taabati, 108
 bitiobiriki, 106–7
 bootaki ma kauntira n te bitiobiriki, 108
 bootaki ni beretitentii n te Reirei n Taabati, 108
 tia koroboki n te Reirei n Taabati, 108
 tia reirei n te Reirei n Taabati, 108
 Reirei n Taabati n te Titeiki. *Taraa* Reirei n Taabati, taani
 kairiiri n te titeiki ao bootaki
 Reirein te eungkerio ao kamatebwaiiana. *Taraa* Reiaki-
 nan te Euangkerio
 Reirein te Tempora
 ana aki raoi maroroakinaki n taiani bootaki, 146
 ibukiia aomata aika a rangi ni kinaaki, 30
 taani kairiiri a kaungaia membwa bwa ana karekea,
 29–30
 Reirei te euangkerio, taani kairiiri' tabeia ibukin
 beretitentii n te Reirei n Taabati, titeiki, 110
 beretitentii n te Reirei n Taabati, uoote, 33–34,
 106–07
 beretitentii n te titeiki, 34
 bitiobiriki, 33
 kauntira n te uoote, 21, 33
 nakoanibonga ao taani kairiiri ni mwakuri ni ibuo-
 buki, 33
 taraakin tabeia taan kairiiri n te Ekaretia, 12
 Reirei te kooti ibukin te Euangkerio, 34
 Rekootia membwa
 inanon aia uoote ao aia titeiki kairake aika tuai iein,
 142–43
 kabwarabwarakiia membwa, 155
 mwiin te bwabetito, 190–91
 Rekooti ao ribooti, taani kairiiri ana kakoauaa raoi
 etina, 146
 riki n Tikauti
 beretitentii n te titeikii e na tararua, 66
 bitiobiriki e karaababaa ana taratara, 56, 65, 96
 in te Miutuo, 65
 n te bootaki ni kooram beretitentii, 61
 n te Moanrinan, 98, 102–103
 Raoraoia Tikauti, 118
- taben Te beretitentii irouia Kairake n Ataeini-
 mwaane n te uoote, 59, 65
 taraan te, 65
 tiaki membwa' a ira buakon, 67
 Rikirake I Bon Iroum
 Aia tia kairiri Ataeinnaine ni mwakuri, 79
 ake tiaki membwa a iri inanon, 93
 bebwa ni kakoaua ao kanuanga, 87
 inanoia Kairake n Ataeinnaine inanon Rianakon
 tamaroia, 91
 inanon Moanakina ae Boou, 91
 kabwarabwaran ao taian kouru, 87
 Miutuo, waaki ni kakukurei n, 87
 Tabeia aia tia kairiri Ataeinnaine, 89–90
 taben te bitiobi, 84, 90
 Roronrikirake
 intawiu irouia bitiobiriki, 56, 84
 taan kairiiri' bukin, 14
 taetae inanon te bootaki n toa, 154
Taraa naba Kairake n Ataeinimwaane; Kairake n
 Ataeinnaine
 Ruanimate, katabuakina, 187, 195
-
- ## S
- Same-gender marriages, 217
-
- ## T
- Taabati
 tainakin bootaki iaon, 152
 waaki ni kakukurei iaon, 120
 taabo n tibwatibwa (ibukin te toa) n autinibootaki, 214
 Taan ibuobuoki nakon te beretitenti n aia kooram ibo-
 nga, 55–59
 Taani kakoaua, iukin te babetito, 189
 Taan kaakawari n reirei
 ibukiia aine aika tuai iein, 78–79
 ibukiia aine ake a mwakuri bootaki ni ibuobuoki
 ake tabeua, 70
 ibukiia aine are akea te Nakoanibonga ae te Merek-
 tereka ni mweengaia, 10
 kainakin rongorongo, 77
 kairi ibukin, 76–77
 karaoakin te kaakaawari nakon kainnanon te tabo,
 77, 148
 kaunga, tabeia ibukin, 29
 mitinare n aine ake a bwanin aia tai ao, 27, 77
 mweeraoi, tabeia ibukin, 39
 naake a rairaki, tabeia ibukin, 27, 76–77
 taan tararua te kaakaawari n reirei, 72
 te kouiotenaita ibukin te kaakaawari n reie, 72
 taan kaboonakoi bwaai, 210
 Taan kairiri n te anene, Bootaki n Aine, 72–73
 Taan kairiri n te anene, tabeia
 beretitentii n te titeiki, 128
 bitiobiriki, 126–29
 tarekita ni kuaean te uoote ao te tia katangitang,
 126–29

- tarekita n te anene n te uoote, 126–27
 te atuwaitia n te anene n te titeiki, 128
 te atuwaitia n te anene n te uoote, 126
 te tia katanga te aokan ao te biano n te uoote, 126
 tia babaire n te anenen n te titeiki, 128–29
 tia babaire n te anene n te uoote, 126–27, 129
 tibetioriti n anenen te titeiki, 129
Taraa naba Tarekita n te anene; te bootaki n ibuobu-
 okin tatabeua ao taian koram n te nakoanibonga
 ao taian kurubu ibukiia tan kairiri riki n te anene;
 Tia katanga te biano
 Taan Kairiri n te Nakoanibonga ae te Aaron
 aia beretitentii Kairake n Ataeinimwane n te uoote,
 57–58
 aia beretitenti Kairake n Ataeinimwane n te titeiki, 135
 Aia tia koroboki Kairake n Ataeinimwane, 136
 aia tia koroboki Kairake n Ataeinimwane n te
 uoote, 59
 beretitentii n te titeiki, 66
 bitiobiriki, 55–59, 174, 193
 kauntira ae rietata, 66, 134–35
 taan koroboki n te kooram, 57
 taian atuwaitia n te kooram, 57–58
 taian atuwaitia n te kooram, tia buobuoki, 59
 taian beretitentii n te kooram ao taan buobuoki na-
 kon te bitiobi, 57, 59
 taian beretitentii n te koram ao taan buobuoki na-
 kon te bitiobi, kairi ibukin taian wewete, 56–57
 te Nakoanibonga ae te Aaron n te titeiki – Aia ko-
 mete Ataeinanine, 66, 160, 167
 te tia reiakini takakaro, 59
Taraa naba Kairake n Ataeinimwane, taan kairiri n te
 titeiki ao bootaki; Kairake n Ataeinimwane, taan
 kairiri n te uoote; Te Nakoanibonga ae te Aaron n
 te Titeiki-komete n Kairake n Ataeinnaine
 Taan kairiri n te Nakoanibonga ae te Merekitereka. *Taraa*
 Aia kooram unimwaane; Aia kurubu Ibonga aika
 rietata
 Taan kakae rongorongo. *Taraa* Ana mwakuri ni miti-
 nare te membwa
 Taan reirei, kooram, 33–34, 44
 Taan reirei n te mweenga
 aika rairaki, taabe ibukin, 27, 46–47
 ana buobuoki mitinare ake bwanin aia tai, 27, 47
 ibukiia membwa ake aki batu ni kakaonimaki, 47
 ibukiia membwa are akea te Nakoanibonga ae te
 Merekitereka n te mweenga, 10
 kainakin rongorongo, 47
 kairake aika tuai iein n aia uoote, 47, 142
 kairi ibukin, 46–47
 karaoan te reirei n te mweenga nakon kainanon te
 aono, 47, 148
 kaungaan, taabe ibukin, 29
 ribotina, 47
 tabeia taan kairiri n te kooram ao n te kurubu,
 46–47
 te mate, te mwakuri n te tai are, 50, 162
 Te Nakoanibonga ae te Aaron, katauraoaia ataeini-
 mwane ni karekea, 59
- unimwaane aika tauraoi, taabe ibukin, 47
 warebea, taabe ibukin, 39
 Taan taetae n bootakin te Ekaretia, 204
 Tabetabe
 ana karo te ataei, reitaki nakon, 199
 baika kainanoaki iaan te tua ibukin, 199
 kaungaki ibukin te riki ni karo, 217–18
Taraa naba Kaaro aika kantaningaki n taai aika
 ana roko
 Tabetaben te bitiobi ae onomwi
 bwain te tabo n taromauri, babairean te tai, 113
 kaetan tangin taian biano ao taian aokan, 131
 kiraati ibukiia membwa aika aki toamau, 206
 te tabo ni boki inanon taiankateitei n taian uoote
 aika mwaiti, 109
 te tabo ni bwabetito, kamanenaaki ibukin, 189
 Taekiti
 am karekemwane, 204
 ao mwakuri ni kakukurei n te Ekaretia, 122, 211–12
 buubai man karinan n taekiti, 122, 211–12
 Taetae, n te bootaki toa, 154–55
 Taian akenta, kamanenakina irouwia taan kairiri inanon
 taian bootaki, 14, 152
 Taian aokan
 ibukin te kataneiai, 129, 213
 kaboakin, 131
 kaetakin ao karaoan uruakin, 131
 kamanenaaki inanon bootakin te Ekaretia, 127, 131
Taraa naba Te Katangitang
 Taian atuwaitia
 Ana kooram te Nakoanibonga ae te Aaron, 57–58
 Bootaki n Ataeinnaine, 86
 Kairake aika tuai iein, 72, 140
 Taian beretitentii ni Bootaki n ibuobuoki, titeiki, 29–30,
 135, 160–61
 Taian berita, kabwarabwarakina, 9
 Taian Biaiwe
 kabwarabwara ibukin, 83
 Rikiraken te Aomata, kabwarabwaran te Biaiwe
 nakon, 89–90
Taraa naba Bootaki n Ataeinnaine; Kairake n Ataein-
 naine, taian beretitenti ni kiraati
 Taian biano
 ibukin kataneiai, 129, 213
 kaboakin, 131
 kaetakin ao karaoakin uruakin, 131
 kamanenaaki inanon mwakurin te Ekaretia, 127, 131
 kamanenakia ngkana akea ae kona ni katanga, 127
Taraa naba Te Katangitang
 Taian bootaki, uoote
 aia bootaki mitinare ni inanoi, 21, 24–25, 165
 aia bootaki ni komete kairake aika tuai iein n te
 uoote, 140, 165
 ana bootaki ni komete ni kakoroi mwiin moti te na-
 koanibonga n te uoote, 18, 165
 ana bootaki te komete ni bitiobiriki ibukiia te roron-
 rikirake, 61, 86–87, 156, 165
 bootaki n aki mamatam ao ni kaoti koaua, 155–56, 164
 bootakin kauntiran te uoote, 17–19, 165

- bootakin te bitiobiriki, 18, 155–42, 164
 bootakin te nakoanibonga, 49–50, 62, 155, 164
 bootaki n toa, 146–47, 152–55, 164
 maungatabun te uuote, 148, 155, 164
 tain bootaki n te Tabati, 152, 169–70
 tararuaa, 152
Taraa naba araria koram n tatabeua, taian kurubu, ao
 bootaki n ibuobuoki, ai arona naba ma aran boo-
 taki n tatabeua ibukin taian rongorongo riki
 Taian bootaki n te Nakoanibonga ae Merekiteraka
 aia bootaki ni kairiri aia kurubu ibonga aika rietata,
 47–48
 bootakin aia kooram beretitentii unimwaane, 47–48
 bootaki ni kairiri n te nakoanibonga n te titeiki, 49,
 62, 158–59, 166
 bootakin te nakoanibonga, 49–50, 155, 164
 boowin aia kooram ibonga aika rietata n te titeiki,
 50, 159, 166
 Taian buraeki inanon auti ni bootaki, 213
 Taian Kaitingaun n Aono. *Taraa* Mataniwi ni Kabuta
 Taian katangitang ke bwaai ni kamataku
 kamanenaki inanon ana tabo ni kamataku te Ekare-
 tia, 161, 199
 Kawaini kairi aika tauaki taekaia ibukin, 203
 Taian mitinare. *Taraa* Aia mwakuri ni mitinare mem-
 bwa; Mitinare aika bwanin aia tai; Mitinare n te uuote
 Taian mwakuri. *Taraa* Te kamwakuraki
 Taian nei, bwabetito
 akea te tamnei irarikina, 213
 kamanenaki ibukin bwabetito, 189
 Taian taekiti ibukin baika a roko, 204
 Taian tamnei inanon auti ni bootaki, 214
 Taian tarekita n te waaki ni kakukurei, titeiki, 115
 Taian tataro
 inanon bootakin te Ekaretia, kairi ibukin, 161
 ni waaki ni kakukurei te Ekaretia, 120
 Toa, 192
 Taian tienta ibukiia kairake ni ikakawai, 142–43
 Taian titeiki aika mwaiti, titeiki, ao waaki ni kakukurei
 n aono. *Taraa* Waaki ni kakukurei, titeiki, tieiki aika
 mwaiti, ao te aono
 Taian tutuo, ana aki karaoaki ibukin kuaea, 128
 Taian wewete, kairi ibukin aanga aika bebete ibukin
 aia kooram unimwane, 173, 177, 183
 aia kurubu membwa aika mwakuri n te tanga ni
 buaka, 184
 kurubu ni ibonga aika rietata, 173, 177
 Mition, 181–82
 Mwaanga, 181, 183–84
 Nakoanibonga ae te Merekiteraka, 177
 tain bitiobi, 174–176, 179
 Te Nakoanibonga ae te Aaron, 177–79, 183
 titeiki, 172, 174–75
 ward, 173, 177–78
 tain te bootaki n te Taabati
 bitakiia ti man iteran kanganga, 146–47, 213
 ibukin iunite ma taetae aika a kakaokoro, 154
 kairi ae e taabangaki, 152, 169–70
 tai n tibwatibwa, Moanrinan, 97–101
 Tairikin te Moanibong koraki, akea bootakin te Ekare-
 tia iai, 5, 74, 113, 117–18
 Takakaro
 kaboraoi, 114, 121
 kairi ibukin, 121
 taan reirei n te takakaro, aia tiim n takakaro Kairake
 n Ataeinimwaane, 59
 waaki ni kakukurei, 113
 Takakaron te mwane man kaboakin te tikete ao te kem-
 boro, 204
 Tamnei ae Raoiroi, te bwai n tangira. *Taraa* Kamatoaki
 ao bwaintangiraan te Tamnei ae Raoiroi
 Tamnein te tangako, Tuan te Ekaretia iaona, 217
 Taonakin bootaki n toa, 146–47, 213
 Taraan te Nakoanibonga, 59, 101–102
 Tararuan te bung, 215
 Tarekita n te anene
 Ataeinnaine, 86
 Bootaki n Aine, 72–73
 Moanrinan, 98, 99
 Moanrinan, titeiki, 101
 nakoanibonga, 126
 uuote, 126–27
 Tarekitorii, titeiki ao te uuote, 203, 209
 Tataro aika uarereke inanon bootakin te Ekaretia, 118
 tataro n Toa
 kairi ibukin, 192
 kairua n te anganano, 192
 Tauan mwiin te tia rinerine n auti ni bootaki, 213
 Taunimate
 anene n, 163
 bitiobi, taian tabetabe ibukin, 161–63
 ibukiia aika tiaki membwa, 163
 ibukin bakaburean te maiu, 218
 kabuekan rabwatan te mate ao, 214
 kairi ni kabuta ibukin, 161–63
 matakaukinan, 162
 taan kairiri n te koram ke te kurubu, tabeia ibukin,
 50, 162
 taan reirei n te mweenga, tabetabe ibukin, 50, 162
 taian mwakuri, kairi ibukin, 162–63
 Tangirakin te kaeti tua ibukin, 162
 Te Bootaki n Aine, nakoan, 78, 80, 162
 tuan taian mwane ibukin, 163
 waaki n aaro ake tabeua, 162
Taraa naba Te Mate
 Taunimate, kairi ibukin, 163
 Taura nenea inanon te auti ni bootaki, 213
 Tautaekanaki ao aia waaki aomata
 Bwain te Ekaretia ibukin, 117, 211–12
 Rekereken te Ekaretia inanon, 209
 Te ai inanon autinibobootaki, 213
 Te Atua, katotongakina inanon waakin te Ekaretia,
 103, 120
 Te Atuwaitia n te anene
 titeiki, 128
 uuote, 126

- Te Botoniango
 Bootaki n Ataeinnaine, 82
 Miutuo, 64, 90
 Moanrinan, 96
- Te Burokuraem ni Waaki ni Kamanomano, te Ekaretia, 118, 121
- Te Bwa, katabuaki, 192
- Te bwaa ni katabu, 192
- Te bwainikirinaki
 Ana tabo te Ekaretia iaon, 215
 waaki ni kakukurei n te Ekaretia, 120
- Te karinerine
 n tain te bootaki n toa, 13–14, 154–55, 191
 n te Moanrinan, 98, 103
 taan kairiiri a kaungaa, 13–14, 154
- Te Katangitang
 anene aika onoti rineakii, 128
 anene aika riai, rineakina, 127–28
 anene ni bootaki n taromauri, 127
 anene ni kaukuki ao ni kainin, 127
 booki n anene n taromauri, kabookiia, 131
 bukina bwa, 126–27, 129–30
 bwain te anene iaon te rain, 131
 inanon mweenga, 129–30
 inanon taian ruu n reirei, 128
 karaokina nakon aron te aono, 127
 kataneiai n rabakaun te anene, 129
 kuaea, titeiki ao taian titeiki aika mwaiti, 129
 tabo ni boki n autinibobootaki, anene inanona, 131
 taian aokan, kamanenakia, 127, 129–30, 213
 taian biano, kamanenakia, 127, 129–30, 213
 taian kibooe, kamanenakia, 131
 taian kuaea, uoote, 128
 tiaeboro, anene aika riai ibukina, 131
 tuan tauakin taekan ibukin, 201–02
- Taraa naba* Anene n Taromauri; Taian kuaea
- Te kiraati ni katauraoi ni mitinare, 59
- te konabwai ni wareware ao ni koroboki, 78
- Te Maiu ae akea tokina. *Taraa Karietataki*
- te mare
 kaikawaia ataei inanon te raoiroi, 4–5
 membwa aika tuai iein, te berita ae akea tokina
 nakon, 4
 nako nukan Ana Tamnei te Atua, 3
- te mate
 eutanatia, 214
 iaon ana bwai te Ekaretia, 120–21
 kabuokan rabwatan te mate, 163, 195, 214
 kairi ibukin te taun mate, 163
 katabuan ruanimate, 187, 195
 kunikain te tembora ibukia membwa aika mate, 50,
 80, 163
 tuoan rabwatan te mate, 214
- Taraa naba* Tauni mate
- Te Mwane n Reirei Ae Teimatoa
 inanon ana kauntira te titeiki, 160
 inanon ana kauntira te uoote, 21
 tibetioriti ibukin, 39
- Te Nakoanibonga ae te Aaron, kabuta
 aki toamau, kairake n ataeinimwane aika, 57, 67, 206
 Angabwai n aki mamamatam, ikotakin, 59
 Burokuraem ae Beku ibukin te Atua, 56, 59, 62–63
 kangaraoakina nakon kainanon te tabo, 67, 147–48
 katauraoaia ataeinimwane ni karekea, 59
 mition ae bwaninin taina, katauraoaia membwa
 ibukin, 59
- Nakoanibonga ae te Merekiteraka, ngkana a karekea
 kairake n ataeinimwane, 26–27, 61
- Noorakin te Nakoanibonga, 59, 101–102
- n te kakawari n te mweenga , tibwanga ibukin, 45–47
 ririki ni katabu nakon aobiti, 54, 146, 193
 taan kairiri a boutokaia kaaro, 55, 59
 taari aika rairaki, ngke a karekea, 26–27
 taben te bootakin toa, 154, 192–93
 wewete, tiata ni, 177–79, 183
- Taraa naba* Anganaki te nakoanibonga ao ni katabu-
 aki nakon te nakoa
- Te Nakoanibonga ae te Aaron, kabwarabwaraan ao
 mwakurin
 bitiobi, 55–59, 174
 ibonga, 54–55
 kabwarabwaraan ao bukiia, 8, 54–67
 rikan, 54
 taian kooram ibukin, 55
 tia reirei, 55
- Taraa naba* Aia Kooram Ibonga; Aia kooram rikan;
 Aia Kooram Taan Reirei
- Te Reirei,te toronibwai inanon, 36
 te reirei aron rabwataia aine ao mwaane, 217
- Te ruu ni Kawakinan bwaai n te mweenga, ana riki me-
 mbwa n toronibwai irouwia inanon, 36
- Te tabo ni boki n te autinibobootaki
 anene inanon, 131
- Beretitentii n te Reirei n Tabati n te titeiki, 99
 Beretitentii n te Reirei n Tabati n te uoote, 108–109
 beretitentii n te titeiki, 109
- bitiobiriki, 106
 kairi ibukin, 109
 te tia tararuai booki n te uoote ao taan buobuoki, 109
- Te tararua nakon te aoraki, kairi ibukin, 193–94
- Te taratara, kairi ibukin, 162
- Te tarekita n te anene n te Nakoanibonga ao te tia
 biano, 126
- Te Tia Kawakina te tabo ni boki, uoote, 109
- Taraa naba* Ana tabo ni boki n tabonibobootaki
- Te tia koroboki ni kakoroi mooti
 Ana Maekatiin te Ekaretia, 200
 taben te kauntira n te uoote, 18–21
- Te timbotia, baika a karoia membwa, 210–11
- Te tina ae tiarokete, 218
- Tia babaire n te anene
 titeiki, 128–29
 uoote, 126–27, 129
- Tia biano
 Ataeinnaine, 86
 Bootaki n Aine, 72–73

- Moanrinan, 98
 nakoanibonga, 126
 uoote, 126
 Tia buobuoki n atuwaitia n ana koram te Nakoanibonga ae te Aaron, 59
 Tia buobuoki ni kairiri n te mition n te uoote, 24
 Tiaeboro, anene aika tau inanona, 131
 Tiaeteraite
 ao bwaai ni kaoti tamnei, kabonganaaki n te Ekareitia, 210
 katanoata n te maungatabu n te titeiki, 156
 tia kairiiri n te mition n te Uoote, 24–29, 188–89
 tia kairiiri n te mition n te Uoote, tia ibuobuoki, 24
 Tia kairiri n te mition, uoote, 24–29, 188–89
 Tia katang aokan, uoote, 126, 172
 tiaki membwa
 ao bootakin toa, 191
 inanon aia waaki ni kakukurei ikawai aika tuai ni iein, 138
 inanon aia waaki ni kakukurei kairake, 67, 93
 inanon aia waaki ni kukurei kairake aika tuai iein, 140
 inanon bootakin te Tabati, 152, 158
 inanon Rikirakem Ibon Iroum, 93
 inanon te Bootaki n Aine, 71
 inanon te Tikauti, 67
 onimaki ake tiaki Kiritian, reitaki ma, 206–07
 taunimate ibukin, 163
 Weweten te Ekaretia ibukin, 172
 tia koroboki.
 Ataeinnaine, 85–86
 Bootaki n Aine, 71–72
 Kairake n Ataeinimwaane, 59
 kiraati ni Bootaki n Ataeinnane, 86
 kooram ni unimwaane ao kurubu n te nakoanibonga ae e rietata, 44
 kooram n te Nakoanibonga ae te Aaron, 57
 Moanrinan, 98
 Reirei n Taabati, 108
 Tia Moti ni kinaaki, bitiobi, 174
 Tia rabakau ibukin rongorongan te utu
 Kooti ibukin rongorongan te utu, ana reiakinaki, 32
 taian katabeaki, 30
 Tia reirei, euangkerio
 Bootaki n aine, 72
 kooram, 33–34, 44
 Moanrinan, 97–98
 reiakinan te euangkerio, oin te reirei, 34
 Reirei n Taabati, 108
 taani kairiiri n te nakoanibonga ao taani ibuobuoki' tabeia ibukin, 33–34, 108–09
 Taraa naba Reiakinan te Euangkerio
 tibetioriti iaon aia kanganga aomata, 136
 tibetioriti iaon warebea n te Titeiki, 39
 tibetioriti ibukin waaki ni kakukurei, titeiki, 115, 136
 tibetioriti ni waaki ni kakukurei, Kairake n Ataeinnaine titeiki, 93
 uoote, 86
 tibetioriti n te Titeiki, 136
 Tiekuritii, 120–21, 149
 Tienta ibukin rongorongan te Utu, 32–33
 tiina aika a tuai mareaki. *Taraa* Kaaro n taai aika ana roko aika akea toaia ngkai
 Titeiki, titeiki aika a bat, ao waaki ni kakukurei n aono. *Taraa* waaki ni kakukurei, titeiki, titeiki aika a bat, ao aono
 Toa
 ake tiaki membwa man katongana, 191
 kaetieti aika a taabangaki ibukin otenanti n te nakoanibonga, 186–87
 kakabwaiaao bwaatinna, 154, 191–92
 Katauraoi, 191
 kuna, 191–92
 onea ibukiia taan taua te nakoanibonga, 191
 taan taua te Nakoanibonga ae te Aaron' tabeia, 191–92
 Taraa naba bootaki n Toa; Reirei ao kakabwaia
 Toon anene, biaano ao aokan, 131
 toronibwai
 kabwarabwaraan ao kakawakin, 36–37
 kainnanon te utu n te kakawari ao, 77–78
 kiraati n te Bootaki n Aine a reirei, 76
 kurubu n te nakoanibonga ae e rietata, kooram ni unimwaane, ao taani kairiiri n te Bootaki n Aine' tabeia ibukin, 39, 77
 waaki ni kakukurei n te Ekaretia a reirei, 112
 Touakin mwini te taetae, akea ibukin te mwakuri n te tembora, 29–30
 Tuan Onaoraki. *Taraa* Marurung ao tuan onaoraki
 Tuan te aba, ongeabaia, 205
 Tuan te Mauri
 kairi ibukin, 215–16
 ni mwakuri ni kakukurei n te Ekaretia, 113
 ongeaba nakon, 36
 Tuan te mwamwae ibukin waaki ni kakukurei n te Ekaretia, 117
 Tuoan rabwatan te mate, 214
-
- U**
- Unimwaane
 kabiraki, 193–94
 kabwarabwara ao taian tabe n, 42
 kamatoakin, 158
 ngkana a kamatoaki kairake n ataeinimwaane, 26–27, 61
 unimwaane aika tauraoi
 bootaki n te nakoanibonga, te rooroko n, 152, 155
 kabwarabwara ibukin, 47–48
 katauraoi ibukin te Nakoanibonga ae te Merekiteraka, 47
 Kooram ao mataniwin kurubu ma katabeia ibukin, 27, 44, 47
 taben te bitiobiriki ibukin, 27
 Utu
 Ana karikuram te Ekaretia ibukin te bootaki ae iangoaki inanon, 203
 Ana utu te Atua n te maiu are aki mamate, 2
 Ana wewete te Ekaretia, taan kairiri ana iangoi aanga nako, 21, 146–47, 172

anene inanon, 129–30
 aron te maiu, membwa ana rairaki nakon, 36
 Kakorakoraan bootakin te Ekaretia, 4–5, 55, 112
 katabuakin mweenga, 195–96
 membwa aika tuai ni iein, berita aika akea tokiaa nakon, 4
 Nakoanibonga ae Aaron ao Kairake n Ataeinnaine, 55, 59, 84
 n ana baire te Atua, 2–5
 taan kairiri ana kairia membwa n akea te kakorka, 5
 tabeia kaaro ibukin, 2, 4–5, 9–10
 Tabeia taan reirei n te mweenga ibukin, 45
 te iunite ae uarereke n te Ekaretiach, 9, 14
 Utu- a kainanoa kawarakia, 39, 77–78

W

Waaki ni kakukurei, te Ekaretia
 aia kariaia kaaro ibukin, 119, 122
 ana anga nako te utu ao ana babaire ibukin, 146–47
 Bootaki n te Ririki ae Boou, 117–18
 bukiia bwa, 112
 bwakanakon te tai, 119, 122, 214
 iangoaki, antai ae tabena, 112
 ibukiia ikawai aika tuai iein, 114–15, 138
 ibukiia kairake aika tuai iein, 114–15, 140–43, 147–48
 iriia aika tiaki membwa inanon, 67, 71, 93
 kabomwi ibukin, 118
 kabuanibwai aika karina, 120–21
 kairake iaan 14, roorokoia, 66–67, 93, 120–21
 kangaraaoakina nakon kainanon te tabo, 66, 93,
 147–48
 Karaoan tamnein te Atua inanon, 103, 120
 kareke mwane, kairi ibukin, 65, 92, 114, 118
 katangitang ibukin mwaie, 117
 katein kunikai ibukin, 112–13
 kawarakin te tempora, 122
 mwaie ao katangitang, 117
 mwakuri aika ana kabwaka taekiti, 122, 211–12
 mwakuri ake a karaoaki n totokoa te kanganga n,
 120–21, 149
 Mwakuri ni Ibuobuoki, 113
 mwananga inanon, 122
 mwanenakin, kairi ibukin, 113–14
 n tain te bwainikirinaki, 120
 n tararuakiia ikawai, 117
 n te Tabati, 120
 Rabakaun te Katei, 113, 117
 tain katei ibukin, 112–13
 tain tataro are mwakoron, 118
 tain tataro n, 120
 tain utu, ana kakorakoraaki, 4–5, 55, 112
 tainakin karaoan mwakuri, 113, 117–18
 tairikin Moanibong, e na aki karaoaki iaon, 5, 74,
 113, 117–18
 Takakaro, 59, 113, 121
 tangoakin batiritii aika tiaki- bwain te Ekaretia, 120
 te bwai ni mwakuri ma bwaai ibukin, 114

te roroko, kaungaaki, 112
 Tuan te Mauri n, 113
 tuua ibukin katokan te nakonako, 117
 waaki ni kakukurei aika aki kariaiakaki, 122
Taraa naba Aia maungatabu kairake; Kaembwa;
 Kairake n Ataeinnaine, waaki ni kakukurei ao bwaai aika karaoaki; Waaki ni kakukurei, titeiki, titeiki aika mwaiti, ao te tabo; Waaki ni kakukurei n te Nakoanibonga ae te Aaron
 Waaki ni kakukurei, titeiki, titeiki aika mwaiti, ao te tabo
 ibukiia ikawai aika tuai iein, 138
 Ibukiia Kairake, 149
 ibukiia kairake aika tuai iein, 114–15, 142, 147–48
 kairi ibukin, 114–15
 tangoakin batiritii aika tiaki- bwain te Ekaretia ibukin, 120
 waaki n takakaro, 121
 Waaki ni kakukurei inanon, teuana te bong imwain te Ririki ae Boou, 117–18
 Waaki ni kakukurei n aono. *Taraa* Waaki ni kakukurei, titeiki, titeiki aika bat, ao te aono
 Waaki ni kakukurei n te Ekaretia. *Taraa* Waaki ni kakukurei, Ekaretia
 Waaki ni kakukurei n te Tairiki, 119, 122, 214
 waaki ni kakukurei n te Titeiki, Kairake n Ataeini-mwaane ao Kairake n Ataeinnaine, 93, 160
 Waaki ni karekemwane
 ibukin tain kaembwa ni katoa ririki, 65, 92, 114
 kairi ibukin, 118
 waaki ni kukurei n te Nakoanibonga ae te Aaron
 bitiobiriki maroroia ma kairake, 64, 91, 116
 iriia aika tiaki membwa inanon, 67
 kairake iaan 14, iriia inanon, 66–67, 120–21
 Miutuo, 64, 90–91
 Mwakuri n Tikauti, taraakin, 65
 mwanenaki ibukin, 65
 tain katei baika riki, 65
Taraa naba Miutuo; Mwakuri n Tikauti
 Warebea
 ana auti ni kaikobwai te Uea, 37
 bukin, 36–37
 ibuobuoki nakoia aika a kaawa ao kainnano, 37–39
 kainakin rongorongo ni kainnanoan te warebea, 40
 kainnanoan te utu n te kakawari, 39, 77–78
 membwa' tabeia ibukin, 37
 tararaan te, 36–40
 toronibwai, 36–37
 utu, membwa a karekea buokaia man, 36
 Warebea, tabeia taan kairiiri
 aia kurubu taan kairiiri n te nakoanibonga ae e rietata, 38–39, 47
 beretitentii n te kooram ni unimwaane, 38–39, 47
 beretitenti n te titeiki, 39
 bitiobiriki, 37
 Bootaki n Aine, 38–39, 77–78
 kauntira n te titeiki, 39, 160
 kauntira n te uoote, 21, 37–38
 taan kaakawari n reirei, 39

- taan reirei n te mweenga, 39
 te komete ni mwakuri n te nakoanibonga n te
 uoote, 39
 tibetioriti iaon te warebea, titeiki, 39
 tibetioriti iaon te warebea, uoote, 39
 tibetioriti ibukin te kamwakuri, 39
 Weewete ni Uoote, 173, 177–78
Taraa naba Weewete, kairi aika a taabangaki
 Wewete, kairi ni kabuta
 aia kanganga utu, aia babaire taan kairiri, 21,
 146–47, 172
 ibukiia aika rairaki, 13, 26, 172
 ibukiia aika tiaki membwa, 172
 ibukiia membwa-aika aki bati ni kakaonimaki, 149
 kainakin rongorongo ma katautauan taian we-
 wete, 172
 kainaomatakiia membwa man, 174
 kairi ni kabuta ibukin are na weteaki, 172–73
 kaitaran rinerine, 173
 kamatoaki, 173, 174–75
 kananaua, 173, 174–75
 kananoanga ao kainano, katauraoan aaro n tararua
 ibukiia, 37
 katabuaia aobitia ao taan reirei, 174
 taian kariaia, ae ana anga, 172, 174–75
 taian kariaia, are anga, 172, 174–75
 Wewete n te mition, 181–82
 Wewete n te Titeiki, 172, 174–75

KIRIBATI

4 0208702859 3
08702 859